

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 1 Janvier 1953 Հինգշաբթի 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6955-Նոր շրջան թիւ 2366
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ԲԱՐԻ

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր մեր իմաստուն ժողովուրդին այս իղձը.

— Նոր տարի, նոր բարի ...

Բաղձանքները եւ մաղթանքները չեն որ կը վարեն մեր ճակատագիրը:

Եւ սակայն, խաւարակուռ անդունդ մը գլորած պիտի ըլլար մարդկութիւնը, եթէ յոյսէն ու հաւատքէն ալ զրկուէր:

Կազդուրիչ ցօղ մըն է յոյսը՝ երբ ամպերը կը զոռան: Եւ արեւի շող մը հաւատքը՝ երբ արդէն պայթած է փոթորիկը:

Ահա քանի տարի է որ ամպերը կը զոռան ապառնազին: Ամեհի ալիքներ կը խուժեն փոթորկածոյն: Ոչ թէ մէկ երկրի մէջ կամ որոշ ազգի մը գլխուն. այլ ի սփիւռս աշխարհի:

Մարդիկ վայրերան կանչեր կ'արձակեն դէպ ի դէպք: Մէկ շրջանէն միւսը:

Միեւնոյն առեն յոյս կը ներշնչեն, — «Անխուսափելի չէ»: «Համբերութիւն»:

— Շատը գնաց, քիչը մնաց, ինչպէս պիտի ըսէր, դարձեալ, մեր իմաստուն ժողովուրդը:

Մեր ճակատագիրն ալ սերտօրէն կապուած է այդ «շատ»ին ու «քիչ»ին հետ:

Եւ, մէկ տարիէն միւսը, անշուշտ կը մխիթարուինք, երբ յուսատու շողեր կ'երեւան հորիզոնին վրայ: Երբ կը զօրանայ ազատութեան եւ խաղաղութեան ճակատը:

Բանդէտներ, աւելի կամ նուազ վաւերական դիւանագէտներ եւ ռազմագէտներ բախտորոշ կը նկատեն այս տարին:

Անոնց կարծիքով, 1953ին պիտի կրնայ վճռական, — խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ:

Ըսել կ'ուզեն թէ այս տարի վերազինումը պիտի հասնի վճռական կէտի մը, յարգանք ներշնչելով պատերազմի հրձիգներուն:

Կը թուի թէ այս տարի գերագոյն ճիգը պիտի փորձեն, վերազինումը փութացնելու համար: Միշտ ի խնդիր ազատութեան եւ խաղաղութեան:

«Մեծ» ներուն ձգելով զինարշաւի եւ զինարուեստի գաղտնիքները, ձայն տանք երկիրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ.

— Նոր տարի, նոր բարի ...

Մեր «վերազինումն» ալ թող ըլլայ հոգեկան, ամենալայն իմաստով: Որպէս զի կարենանք դիմանալ օտարութեան եւ օտարացման ալիքներուն:

Ամէնէն աւելի փոքր եւ անճար ժողովուրդները պէտք ունին ազատութեան եւ խաղաղութեան, առանց երկրի եւ ցեղի խտրութեան:

Որ եւ է փոթորիկի առեն, մեծերը եւ հզօրները միշտ ալ միջոցներ կը գտնեն կանգուն մնալու: Իսկ փոքրերը եթէ ամէն բան չկորսնցնեն, կ'իյնան ուժասպառ կամ թեւաբեկ:

Կը բաւէ թղթատել միայն ժամանակակից պատմութիւնը, սկսելով հայկականէն:

Կարելի չէ հրաշքներ գործել ամէն առեն եւ ամէն տեղ: Մանաւանդ հիմա որ գիտունները ալ զինարշաւ մը սարքած են, ամէնէն հրէշային զէնքերը հնարելու համար:

Այնպէս որ, այսօր աւելի քան երբեք պիտի ունենանք մէկ հիմնական մտահոգութիւն, — բազմապատկել, ամրապնդել ինքնապաշտպանութեան ցանցերը: Ամէնէն հոծ գաղութէն մինչեւ համեստ համրանքը:

Որ եւ է վարանում կամ նահանջ այս ճամբուն վրայ, կը նշանակէ դասալքութիւն: Եւ եթէ երկար տեւէ, պիտի յանգի կազմալուծման:

Այն առեն իրաւունք պիտի չունենանք մեղքը ուրիշին գլխուն փաթթելու:

Նոր տարին բարիք բերէ թէ չարիք, ամէն մէկէս կը պահանջէ արթնութիւն եւ աշխատանք: Մանաւանդ այս ափերուն վրայ:

Ներելի չէ անճրկիլ, երբ երեսուն տարուան փորձառութիւն ունինք մեր ետին: Եւ երբ ամէն օր բաց աչքերով կը տեսնենք չարն ու բարին:

Ի՞նչ կ'արժեն անցեալ փառքերը, եթէ թոյլ պիտի տանք որ ամբողջ սերունդներ հալին օտար ափերու վրայ:

Ամէն տարի նոր եւ աւելի զօրծօն ճիգեր կը պահանջէ բոլորէս:

Շ.

1 9 5 3

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐ ԿԸ ՄԱՂԹԷ ԻՐ ԲՈԼՈՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ, ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ, ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ :

Հոգեւան Լուր

ԽՄԲ. — Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանի եւ տեղեկ պաշտօնական զեկոյցը յանձնած է մամուլին, Գարեգին պատրիարքի Անգարա այցելութեան առթիւ. —

«Սրբազան պատրիարք Հայրը, Դեկտ. 16ի առաւօտուն հասաւ Անգարա եւ առաջնորդուեցաւ Անգարա Փալաս, որպէս հիւր յարգելի վարչապետին: Իր վեցօրեայ բնակութեան միջոցին, նախապէս Մեծ Աթաթիւրքի գերեզմանին վրայ ծաղկեպսակ մը զետեղելէ եւ յուշամատեանին մէջ պատշաճ գրութիւն մը ստորագրելէ յետոյ, հետզհետէ, ընկերակցութեամբ Պ. Կ. Աբրահամեանի, այցելեց Հանրապետութեան Վսեմ. նախագահ՝ Ճէլալ Պայարի, յարգելի վարչապետ՝ Ատնան Մէնտէրէսի, յարգելի Ներքին Գործոց նախարար՝ Էթհէմ Մէնտէրէսի, Ազգ. Մեծ Ժողովի յարգելի նախագահ՝ Րէֆիք Գօրալթանի, մանաւանդ օթեակ մը ներկայ ըլլալով նաեւ Ազգ. Մեծ Ժողովի մէկ նիստին, ապա նաեւ Անգարայի յարգելի կուսակալ եւ Ապահովութեան ընդհ. տնօրէն՝ Քէմալ Այկիւնի:

Բոլորին հետ իր ունեցած տեսակցութիւնները եղան շատ ջերմ, համակրալի եւ քաջալերական: Համայնքին եկեղեց. — վարչ. խնդիրներու շուրջ տեղի ունեցած շատ արտաց խօսակցութիւնները ու կարծիքի փոխանակութիւնները յանգեցան նպաստաւոր հասկացողութեան: Ուրախառիթ արդիւնքը կը հաղորդուի յարմար առիթով:

Դեկտ. 21ի կիրակին, յարմար սրահի մը մէջ մատուցուեցաւ պատարագ հոգեշնորհ Տ. Գարեգին վրդ.-ի կողմէ, եւ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ հայրենիքի փառքին համար Քորէայի մէջ նահատակուած զինուորներուն: Այս առիթով պատրիարք սրբազանը խօսեցաւ Թուրքերէն քարոզ մը: Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը, որմէ շատեր արժանացուեցան Ս. Հաղորդութեան: Պատարագի երգեցողութիւնները կատարեցին զինուորութեան ծառայութեան մէջ գտնուող երիտասարդներ:

Սրբազան պատրիարքը այսօր — Դեկտ. 22 — վերադարձաւ Իսթանպուլ գոհունակ սրտով, եւ երախտագիտական զգացումներով հանդէպ Հայրարարոյ Վսեմ. Նախագահին եւ անոր շատ յարգելի գործակիցներուն »:

╳ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Անգարայի Հայերն ալ աղօթատեղի մը պիտի ունենան մօտերս:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, զօր. Նեկիպ յայտարարեց թէ երբեք պիտի չհանդուրժէ որ Սուտանը բաժնուի եւ թէ ի հարկին պիտի կռուին:

ՊԱՊԸ կոնդակ մը հրատարակեց բողոքելով Խ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ եւ ուրիշ արբանեակ երկիրներու մէջ կատարուած հալածանքներուն դէմ: Վատիկանի անթելը կոնդակը հաղորդեց ռուսերէն, պուլկարերէն, ռումաներէն, ուկրայներէն եւ ուրիշ լեզուներով:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ, մասնակցութեամբ 30 եպիսկոպոսներու եւ հարիւր կղերականներու:

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ հերոսը, Մարթի, որ արտաքսուած է բոլշեւիկ կուսակցութենէն, այժմ առանձին կը նստի Ազգ. Ժողովին մէջ, եւ իր թոշակը պիտի ստանայ իբրեւ անկախ երեսփոխան:

ԻՍՐԱՅԷԼ բողոքեց Անգլիոյ դէմ, գանգատելով թէ հաւասարակշռութիւնը պիտի խանգարէ Միջին Արեւելքի մէջ, օդանաւեր դրկելով արաբ. երկիրներուն:

ՏԱՐԵԳԼՈՒԽԻ արձակուրդին առթիւ, «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Շաբաթ օր:

ՊԻՏՕՆ ԱԼ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ՈՒՐԻՇ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Ժորժ Պիտօ երկու օր ձեռնարկներ կատարելէ ետք, հրաժարեցաւ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնէն, տեսնելով որ պիտի չկրնայ ապահովել Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը:

Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, նախկին վարչապետին հանդէպ թշնամական կամ վերապահ դիրք մը բռնած էին չափաւոր եւ արմատական խմբակցութիւնները: Այնպէս որ, Պ. Պիտօ աւելորդ սեպեց Ազգ. Ժողովին ներկայանալ եւ վաւերացում խնդրել: Այն առեն ձախողանքը վարկաբեկիչ պիտի ըլլար թէ իրեն եւ թէ իր կուսակցութեան համար (MRP):

Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Դահլիճը կազմելու համար ստիպողական ծրագիր մը յօրինելով, կոչ ըրի ազգային միութեան, կամ գոնէ կարելի եղածին չափ լայն մեծամասնութեան մը: Ամէնէն փափկանկատ ընդունելութիւնը գտայ, բայց կարգ մը խմբակցութեանց ընդդիմութիւնը եւ անստուգութիւնները համոզեցին զիս թէ պիտի չկրնամ յոյս դնել վճռական մեծամասնութեան մը վրայ: Պատրաստ էի ստանձնելու խիստ միջոցներու գործադրութեան պատասխանատուութիւնը, բայց չստացայ անհրաժեշտ աջակցութեան երաշխիքը: Ես միշտ այն համոզումն ունիմ թէ լաւագոյն ուղին էր իմ առաջարկս: Օր մը պիտի պարտադրուի ազգային միութիւնը եւ կը յուսամ թէ մօտ է այդ օրը: Չկայ հայրենիքին հաւատարիմ Ֆրանսացի մը որ աւելորդ ըլլայ անոր փրկութեան համար աշխատելու, հանրապետութեան շրջանակին մէջ»:

╳ Ազգ. Ժողովին վաւերացման համար անհրաժեշտ է 314 ձայնի մեծամասնութիւն մը: Պ. Պիտօ հաշուած էր թէ հազիւ 250 քուէ պիտի շահի: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ արմատականները եւ զօր. տը Կոլի կուսակիցները խոստացած էին աջակցիլ, իսկ միւս հոսանքները կ'ուզէին որ Պ. Պիտօ իր ծրագիրը պարզէ Ազգ. Ժողովին առջեւ, իրենց դիրքը ճշդելու համար: Արդ, արմատականներն անգամ վստահութիւն չէին ներշնչեր, վասն զի միայն մէկ ձայնի առաւելութեամբ որոշեր էին աջակցիլ:

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Պիտոյի ծրագիրը մեծ տարբերութիւն չունէր Փինէի ծրագրէն: Եւ հիմա շատեր կը ցաւին որ դահլիճի տագնապ մը ծագեցաւ, անելի մատնելով երկիրը: Բոլոր թերթերն ալ մռայլ գոյներով կը նկարագրեն պետական գանձին վիճակը: Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ, երբ նաժամեայ եկմտացոյց մը կը քուէարկէին, Պ. Փինէ բսաւ. — «Ճիշդ է որ հրաշքներ չգործեցինք, բայց կրցանք բարուոքել զիներու հրապարակը: Գանձին ամսական բացը, 77 միլիոն տոլար, 14 միլիոնի իջած էր Նոյեմբերին եւ պիտի կրնայինք վճարել դեկտեմբերի եւ յունուարի մուրհակները: Ցետոյ, 22 թոն ոսկի վերադարձուցինք Պանք տը Ֆրանսի: Այս բոլոր գործերը կատարուեցան առանց Ֆրանքին գինը կոտրելու»: Տոլարը 390 կ'արժէր սեւ շուկային վրայ, մինչդեռ 418ի բարձրացաւ Գչ. օր: (Ձոյլ ոսկին ալ 516.000 Ֆր.էն բարձրացաւ 517.000Ֆր.ի:

╳ Դահլիճին կազմութեան չորրորդ թեկնածուն է Պ. Ռընէ Մայէր (արմատական): Տագնապը կը տեւէ տասը օրէ ի վեր:

ՄԻԱՅՆ 60.000 ՖՐԱՆՔ

Ելմտական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Յունուար 1էն սկսեալ ճամբորդները տարեկան 60.000 Ֆրանքի օտար դրամ պիտի կրնան տանիլ, երկու անգամէն: Ցարդ կը ստանային 30.000 Ֆր. իւրաքանչիւր երթի համար:

Նոր օրէնքը կը վերաբերի բոլոր երկիրներուն, — Անգլիա, Աւստրիա, Պելժիա, Տանիմարքա, Գերմանիա, Յունաստան, Իտալիա, Հոլանտա, Նորվեկիա, Շուէտ, Զուիցերիա Թուրքիա եւն.:

Ուրեմն այսօրուընէ սկսեալ այն ճամբորդը որ կ'ուզէ մէկէ աւելի երկիրներ այցելել, ստիպուած է անոր համեմատ բաժնել իր սահմանային դրամը: Եւ որովհետեւ շատ մը Ֆրանսական գործարաններ եւ առեւտրական տուներ տարին միայն մէկ արձակուրդ կուտան, շատ մը Ֆրանսացի ճամբորդներ միայն 30.000 Ֆր. պիտի կրնան տանիլ:

(Լուրերու շարունակութիւնը նայեցէք Դ. էջ)

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍ ՄԸ, Տոքթ. Նըն Մէյ, (Անգլիացի), որ տասը տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, արձակուեցաւ 6 տարի եւ ութ ամիս մնալէ ետք: Հազիւ բանտէն ելած, գիր մը ստորագրեց ուր կ'ըսէ թէ չի զղջար իր արարքին համար, թէ շատ լաւ ըրաւ հիւլէական գաղտնիքներ հաղորդելով Խ. Միութեան, թէ կ'ուզէր որ ջախջախուէին Նացի Գերմանիան եւ Ճափոնը եւն.:

ՆՈՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցան Պոլոնոյի մէջ, իբրեւ հետեւանք թումբի մը քանդումին: Վտանգուած է քաղաքին հիւսիս. մասը. — Սէնի յորդումը բարձրացուց կէտին մասը: Մասնիք ջուրերը հետզհետէ կ'իջնեն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՂԱՆԴԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

ԽՄԲ. — Քանի մը հատուածներ Հ. Եփրեմ Պօղոսեանի գիրքէն, որ լոյս տեսաւ վերջերս, Վիեննայի մէջ: («Նոր Տարւոյ Տօնը հին եւ նոր Հայոց քով», Վիեննա):

Նոր տարւոյ սկզբնաւորութիւնը ինչպէս բոլոր ժողովուրդներուն, նոյնպէս թէ՛ հին եւ թէ՛ նոր Հայերու քով մասնաւոր ուրախութեան եւ տօնախմբութեան օր նկատուած է:

Հին Հայոց Նոր տարին հայկական Նաւասարդ ամսու 1ին կը տօնուէր որ միանգամայն «Նորոց պտղոց» կամ ՀՈՒՆՁՔԻ տօն էր եւ այդ օրը ազգային յատուկ աստուածներու նուիրուած էր եւ մեծ տօնախմբութիւն տեղի կ'ունենար թէ՛ իբրեւ Նոր Տարւոյ եւ թէ իբրեւ Հունձքի տօն, իսկ այդ տօնին հիմնարկութիւնն ալ, ըստ Խորենացիի, Հայոց Վաղարշ թագաւորին կը վերագրուի:

Հայոց Նոր տարին հայկական տոմարի առաջին ամսոյն Նաւասարդ մէկին կը սկսէր: Եւ որովհետեւ ճիշդ այդ ատեն կ'իյնար նաեւ Հայոց հունձքի շրջանը, որով այդ օրը թէ իբրեւ Նոր Տարիի եւ թէ իբրեւ Հունձքի տօն Բագրեւանդ գաւառի Բագաւան կամ Դիցաւան գիւղաքաքին մէջ (այժմ Թրք. Իւչքիլիսէ) մեծ շուքով կը տօնուէր բոլոր Հայերու կողմէ: Հայերը Հայաստանի ամէն կողմէ Բագաւան կը դիմէին ուր Ամանորի եւ Հունձքի աստուածներուն իրենց հունձքի պտուղներէն կը տանէին: Այս զուտ ժողովրդական տօնը քանի մը օր կը տեւէր:

Նոր տարին քրիստոնէական շրջանին.— Գրիգոր Լուսաւորիչ Կեսարիայէն վերադարձին Բագաւանի կամ Դիցաւանի մէջ Ս. Յովհ. Մկրտիչի եւ Ս. Աթանագինէս վկային տօնը հաստատեց Նաւասարդ մէկի օրը:

Հին Նաւասարդի հետ կապուած սովորութիւններ ու հաւատալիքներ բաժնուելով իրենց բունէն ցրուած են զանազան ժամանակներու եւ օրերու վրայ: Հին Նաւասարդ մէկը նկատուեցաւ իբրեւ Ամանորի սկզբնաւորութեան օր եւ պահեց հին սովորութիւններէն եւ հաւատալիքներէն:

Յունուար մէկը իբրեւ սկզբնաւորութիւն Նոր Տարւոյ շատ ուշ ընդհանրացած է:

Ամանոր կամ Ամ-Նոր ժողովրդական յորջորջումն է Կաղանդ, յունական բառ մըն է որ կը նշանակէ ամսոյ առաջին օրը:

Հայաստանի մէջ ընդհ. տարածուած սովորութիւն մըն է որ Կաղանդի նախորդ իրիկունը գիշերը տղաք խմբովին տունէ տուն պտտելով ու երգելով Նոր տարին կը շնորհաւորեն, տանտէրէն ընդունելով զանազան նուէրներ: Հայաստանի գիւղերուն տուները հողածածուկ ըլլալով տղոց պտոյտը մեծ մասով տանիքէ տանիք տեղի կ'ունենար: Անոնք երդիկներէն իրենց մաղթանքն ընելէ վերջ բուխերիկէն չուանով վար կը կախէին տոպրակը, կողով մը կամ գուլպայ մը, որուն մէջ կը լեցնէր տանտիկինը իր նուէրները, կարկանդակ կամ չոր պտուղ:

Տունէ տուն պտտելու եւ շնորհաւորութիւն ընելու սովորութիւնը մեծերու քով ալ կայ, սակայն անոնք բուն Կաղանդի օրը կ'ընեն: Երզնկայի մէջ շնորհաւորութեան կ'երթան խնձորով եւ նարինջով:

Կաղանդի սեղանին ուտելիքներու մեծ մասը առաջուընէ պատրաստուած կ'ըլլայ: Մէկ մասն ալ Դեկտ. 30ին կամ 31ին եւ Կաղանդի օրը կը պատրաստուի, ինչպէս անուշապուրը, եւ հերիսան: Խմորեղէններու մէջ առաջին տեղը կը բռնէ տարին: Ցորենի ալիւրով եւ ջրով կամ կաթով շաղուած մեծ բոլորշի ու տափակ հաց մըն է, վրայէն 12 մասի բաժնուած, երբեմն ալ ընտանիքի անդամներուն թիւով բաժնուած կ'ըլլայ: Երբեմն ալ խաչ մը եւ տարւոյն թուականը կը դնեն: Մէջը դրամ կը դրուի իբրեւ բախտի նշան, որու որ ելլէ դրամը, ան է բախտաւորը: Հայկ. սեղանի անհրաժեշտ խմորեղէնն է նաեւ կաթան: Նոր տարիի կաթան մեղրով կը պատրաստուի, Ծնունդի շաբաթապահքի շրջան ըլլալուն:

Հայ ժողովուրդի մէջ քանի մը տեղեր օճախի մը մէջ գերանի մը ծայրը կը դնեն եւ հետզհետէ ու օրերով կը վառի, գիշեր ցերեկ անշէջ մնալով, որուն մնացորդները ալ նուիրական կը համարուին:

Հայաստանի մէջ ընդհ. տարածուած է հաւատքը թէ Կաղանդի նախորդ գիշերը, ճիշդ կէս գիշերին բոլոր վազուն ջրերը (աղբիւր, գետ) վայրկեան մը կամ ժամ մը ոսկի կը հոսին: Ով որ կրնայ ճիշդ այդ վայրկեանին աղբիւրէն ջուր առնել, այդ ջուրը ոսկիի կը փոխուի: Ասոր համար է որ աղջիկներ կամ երիտասարդներ կ'երթան աղբիւր եւ կը սպասեն հրաշքի ակնթարթին: Երբ հասնի վայրկեանը, իսկոյն կը լեցնեն ամանը, ու առանց ետեւ նայելու կամ մէկուն հետ խօսելու, տուն կ'աճապարեն, հաւատալով թէ ոգիները զիրենք կը հետապնդեն:

Տարեվերջի գիշերը աղջիկներ հաւկիթ մը լուալով, թոնիրին բերանը կը դնեն, ամանի մը մէջ եղած հիւթի եւ ածուխի մէջտեղ, երբ առտուն իրենց հաւկիթը սեւցած տեսնեն կը տխրին, որ իրենց բախտը սեւ պիտի ըլլայ, իսկ եթէ հիւթին կարմրած է կ'ուրախանան որ բախտը ժպտած է:

Նոյնպէս պառկելէ առաջ, աղջիկները երեք անգամ թոնիրին պատերը կ'աւլեն, յետոյ աւելը կը դնեն բարձին տակը: Առտուն եթէ աւելէն ծղիկ մը չէ կոտրած, բախտաւոր են:

Ջերմ ունեցողները կաղանդին գիշերը պաղ աղբիւրին մէջ կը լուացուին: Ուրիշներ թթենիի վրայ ելլելով թութ թափել կը ձեւացնեն: «Ինչ կ'ընես» կը հարցնեն, «Թութ կը թափեմ»: Այս ատեն թութ կ'ըլլա՞յ»— «Է այս ատեն ջերմ կ'ըլլայ»: Ջերմը այս խօսքերը լսելով կ'ամչնայ ու հիւանդին օձիքը թող կուտայ:

Ակնայ մէջ Կաղանդի գիշերը ամանց տունը ճրագ կը վառի խէրն ու պէրէքէթը չփախչելու համար:

Ջաւախքի Հայերուն քով Կաղանդի արշալոյսին տանտիկինը տարին սակառի մը մէջ դնելով վրան մեղր կը լեցնէ եւ հարսերուն հետ ձեռքերուն մէջ բռնած դուրս գալով գետինը կը դարնէ ու դուրս կ'ելլեն, կը դառնան դէպի արեւելք ու երեք անգամ կ'ըսէ«դէօվլաթ, սարն եա, ձորն եա, արի եկուր տուն»: Ու նոյն կերպով տուն կը մտնեն, մեղրը ամէնուն կը բաժնեն, իսկ տարին կը պահեն:

Պռուսայի գիւղերէն Ենիճէի մէջ Կաղանդի նուէրը «տարուբեր» կը կոչուի:

Միեւնոյն ընտանիքի անդամներուն մէջ ամուսինը իր կնոջ նուէր չի տար, ամօթ համարելով:

Ղարաբաղի մէջ.— Ընտանիքի անդամները Նաւասարդի իրիկունը, նստած ահագին կաթսայ կրակի կասկարանքի վրայ կ'եփեն կուրկուտը»(միս եւ ցորեն)երդիքէն կը թափի պարկ մը ընկոյզով Հայոց Նոր տարւոյ ուրախութեան աւետիքը կու տան: Կուրկուտի մէջ թափած ընկոյզները դուրս չեն հաներ, ըսելով թէ կուրկուտի բաժինն է: Երդիքներէն ընկոյզ կը թափին մինչեւ աքաղաղին կանչելը: Իսկ երբ քահանան եկեղեցիէն տուն կը դառնայ. գիւղացիները օղիով,խնձորով կամ ցորենով կը շնորհաւորեն Նաւասարդը: Գիւղացիները իրենց այգեկութը կամ վարուցանը ընելէ վերջ, այդ օրէն կ'ընէին իրենց ուրախութիւնները: Այն աշակերտը որ Նաւասարդի տօնին իր վարպետին ընծայ չտանէր, այլեւս չէր կրնար տեսնել վարպետի երեսը: Թշնամին անգամ Նաւասարդին պէտք է երթայ իր ոսոխի տունը:

Արցախի մէջ.— Գանձակեցիք Նոյ. 23ին կ'ըսեն այսօր Նաւասարդ է մեր պապերու ազգ. տօնն է. քաշիկան (քէշկէկ) հերիսայի տեսակ կը պատրաստեն եւ ուտելէ առաջ կը շնորհաւորեն իրար մամին ու պապին ձեռքերը համբուրելով: Ցեղոյ կուգայ տարէf բերէfի նուէրներու ժամը: Իսկ գիւղին ծայրը երիտասարդները կը խաղան ջղալախտ, կասկարանի, կնդափէտ, հեծի, կռանթափ, հայի-հայի ոմանք կոխ կը բռնեն., ոմանք գոչ (խոյ) եւ կը կռուեցնեն.

Սիսուանի մէջ (Սիւնիք)— Նոր տարի Յունուար մէկը կ'անցնի անշուք, որովհետեւ անոնք կը տօնեն հայկ. Նոր Տարին, Նաւասարդի մէկը Օգոստոսին: Ամէն տուն նոր տարիին անպատճառ հարիսա ունի:

Զանգեզուրի գիւղերն ալ Սիսիանի պէս Նաւասարդի մէկը տարեմուտ կը համարեն: Գիւղացիները մէյմէկ խնձորի մէջ արծաթէ դրամ դրած, մէյմէկ շիշ ալ օղի առած, կ'երթան կը շնորհաւորեն տանտէրը: Գիշերը գոմերը կը մաքրեն, անասուններու տակ գարի կը ցանեն եւ պոչերէն կարմիր թել կը կապեն, որպէսզի տարին առատ եւ կարմիր օրերով երջանիկ ըլլայ:

Վանի մէջ.— Տարին գլուխ կը կոչուի, որ կը սկսի վերջացող տարուան վերջի լրէկուան արեւմուտէն ետք: Տարուան առաջին օրը տօնական օր է: Այդ օրը ճաշին մարդոց կը սեղանակցէին նաեւ կնիկ զաւակներ: Ճաշէն վերջ բոլորը շրջապատած են fիւոսին եւ պատշաճ երգ մը կ'իմացնէ միրգերուն գալուստը: Ու կը սկսին մաղթանքները, «ամէն տարի բարով հասնինք. եւն.»: Այդ օրը բոլորը իրարու կ'այցելեն եւ պէտք է եօթը գաւաթ ըմպելիք խմեն, եթէ ոչ նախատինք է պատուողին:

Բաղէշի մէջ (Պիթլիս)— Գեղջուկները հողէ սափորներու մէջ միրգով կը լեցնեն եւ հողով կը ծեփեն որ Տարեգլխի իրիկունը կը բանան: Բաղէշի գիւղերուն մէջ փնտռուած ուտելիքներն են Գաւաչի քաղցրը, Մոկաց մեղրը, Կարկառի զարոէն, Սպայկերտի տոմար, Շինիձորի մրտիկը եւն.: Բաղէշի ընկուզի համբաւաւոր հէլվան է:

Մուշի մէջ.— Տարեմուտը կ'անուանեն կաղընդըղ: Կաղընդըցուն պէտք է քաղցր — անոյշ ըլլայ: Հոն ալ տղաքը աշմուշէն (վերջալոյսին յաջորդող մութ) երդիքներու վրայէն տան մէջ կը կախեն տոպրակները: Նոր տարիի համար կը պատրաստեն սիսեռի աղանձ, չոր մրգեղէններու հետ խառնած կը լեցնեն տոպրակները: Նոր տարիին առաւօտը իւրաքանչիւր շրջանակի խամբան ունի անիսոն ուր կը հաւաքուին զինեխում կ'ընեն:

Մշեցիներուն կաղանդի կերակուրն է ձէթով թուվահաց, կանեփէ հատիկ ձօջուր, կաղամբէփիկու, բուլղուր քիւֆթա:

Երզնկայի մէջ.— Տան բոլոր էրիկմարդոց համար կը շինեն քառակուսի հաց, կիներու համար ալ հիւսկէնաձեւ հաց, իսկ ընտանիքին համար սկաւառակաձեւ մեծ հաց, որ կը կոչուի Նոր տարի, մէջը դրամ կը դնեն:

Խարբերդի մէջ.— Սովորութիւն մը ունին որ կախուկ կը կոչուի: Ձեղունէն չուան մը կը կախեն, իբրեւ թէ եթէ հայրը նուէր չբերէ կախելու համար: Նուէրը կը խոստանայ եւ այն ատեն կը բոլորուին Քիւրսիին շուրջը:

Շապին Գարահիսարի մէջ կը պատրաստեն հաց մը չրթուտիկով (կանեփհատ): Անոնց պատրաստած տարին կլոր է տարուան չորս եղանակներուն բաժանումով:

Սեբաստիոյ մէջ.— Դեկտ. 31ին տանտիկինը կ'եփէ անխմոր բաղարջը որուն մէջ դրամ կը դնէ: Կ'եփէ նաեւ կորկոտ եւ խօթմազի ապուրը, կը խաշեն հատիկը: Այդ հատիկէն կուտան նաեւ կովերուն եւ ոչխարներուն:

Հ. ԵՓՐԵՄ Վ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Անփշուր բիւրեղը

Թէեւ, ողբերգական պայքար մը կը մղուի հայ հոգիներուն միջեւ Սփիւռքի մէջ: Այս պայքարին ամէնէն սուր շարժումը զգալի է մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ, ուր մէկ կողմէն հին սերունդը, կառչած իր աւանդութեանց եւ մայրենի լեզուին, իսկ միւս կողմէն նոր սերունդը, գրեթէ պարտուած, շլացած շրջապատէն, իր ամէնէն ցաւագին տառապանքներուն կը հասցնեն լուռ այս պայքարը:

Այս կռուադաշտերէն մէկն ալ եղբօրս տունն էր, ուր մնացի գրեթէ երկու ամիս եւ որոնց ընթացքին ամէն օր ականատես եղայ հոգեկան ալեկոծութեանց:

Տան մէջ կար եղբօրս թոռնիկը, աղջկան մանչուկը՝ Գառնիկը, որուն հայրը Ֆրանսացի է: Տղան հազիւ երկու տարեկան է, արեւահուր պաշտելի մանչ մը, խաժակն, ոսկեհեր: Առանց անոր՝ եղբայրս որբացած կը զգայ ինքզինք ամէն բանէ, կեանքին բոլոր տեսիլքներէն, հաճոյքի եւ ուրախութեան բոլոր աղբիւրներէն: Բայց այդ տղան միայն Ֆիզիքական ներկայութիւն մը չէ իրեն համար, այլ հոգեկան տարօրինակ եւ յուզահեղ անհրաժեշտութիւն մը: Անոր արտաբերած իւրաքանչիւր Հայերէն բառը հրաշքի մը կատարումն է կարծես, որուն անսահման հրապոյրին մէջէն ան մինչեւ ցեղին հեռաւոր սահմանները կը հասնի: Որոշած է գրել կարդալ սորվեցնել անոր: Տղան հիմա սքանչելի կերպով կ'արտասանէ մեր լեզուին բառերը.

— Սահակ, Մեսրոպ, աղուոր լեզու:

— Լեզուդ ուտեմ, կը բացագանչէ մեծ մայրիկը:

Եւ դիրկէ գիրկ կը խլեն զայն, համբոյրներով կը ծածկեն երկնավառ աչքերը, արեւաշաղ մազերը:

Վարը հայ ընտանիք մըն ալ կայ: Մանչ մը եւ աղջիկ մը ունին: Յաճախ կը հանդիպիմ անոնց, երբ կը խաղան բակը կամ տան ետեւի պարտէզը:

Եղբայրը կը սաստէ իր պզտիկ քոյրիկը, երբ հեռուէն կը տեսնէ զիս:

— Հայերէն խօսէ, կ'ըսէ անոր:

— Էսքալիէն ելլե՞նք, Ժանօ:

— Սանդուխ կ'ըսեն, էսքալիէ չէ:

— Սանդուխէն ելլե՞նք, Ժանօ:

Սրտաճմլիկ բան մը կայ այս ամէնուն մէջ. իր պարզութեամբը խորունկ ողբերգութեան մը ցաւը:

Եւ դեռ տեսակ տեսակ ցաւեր գրեթէ ամէն հայ տունի մէջ: Աղջիկը ամուսնացած է օտարի հետ, տղան նշանուած Ֆրանսուհիի մը: Տան մեծը, մամիկ մը կամ պապիկ մը, երբեմն ալ երկուքը միասին, շուարած մնացեր են:

— Կիսատ Ֆրանսերէնովս մէջերնին ինկեր եմ, գէշ աղէկ կը հասկցնեմ ինքզինքս, կ'ըսէր ինծի մամիկ մը: Ո՞ւր են մեր տուները, ամէնքս ալ հայ էինք, հարսը հայ, փեսան հայ: Կերած պատառ մը հացերնիս համով կուգար, խմած ջուրերնիս օրհնուած էր: Հոս կարծես թէ հոգինիս զրկուած է, միշտ ծարաւ կը զգանք աղբիւրի մը, որուն վերջին կաթիլն է ցամքեր...

Հայերէն մէկ բառ իսկ, մանուկի մը բերնէն լսուած, օտարութեան այս կախարդաշող երկինքին տակ, անոյշ հէքիաթ մըն է կարծես:

Ե՞րբ մեզի համար, մեր բոլորին համար, յաւիտենական զրոյց մը պիտի դառնայ այդ հէքիաթը: Ե՞րբ վերջապէս պիտի հասկնանք, պիտի համոզուինք, որ անփոխարինելի գանձ մըն է այդ անփշուր, հրաշալի բիւրեղը, զոր դարերու խորհուրդին մէջէն քանդակ առ քանդակ հասցուցին մեզի մեր սրբազան նախնիքը:

Հիմա կարծես կը նմանինք երկրախոյզներու,

Այս իրիկուն Հայերէն կը խօսին

ԱՆՃԵԼԻԳՈՒՄ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Իտալացի աղջկան մը տպաւորութիւնը Հայ Բանաստեղծութեան Օրուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Միլանոյի մէջ։ (Թարգմանուած իտալերէնէ)։—

Հայաստան անծանօթ փոքրիկ երկիր մըն է, վառ ու մռայլ շրջուած կրակի մը նման։ Ամէն անգամ երբ այս աշխարհի մասին խօսուի, թէեւ ես ալ չեմ ճանչնար զայն, տարօրինակ համակրանքով մը կը լեցուի սիրտս, եւ սակայն հազիւ մէկ երկու գիրք կարդացած եմ կամ անցողակի ծանօթացած բարեկամ անձի մը հետ, ու զայն ճանչնալու աչքէ կորսնցնելս մէկ եղած է։ Հետեւաբար սիրայօժար ընդունեցայ բանախօսութեան մը հրաւէրը, Հայ բժիշկի մը կողմէ, հոգեկան մարգարանին մէջ Անճելիգում սրահը, ուր Ֆրանսերէն լեզուով պիտի կատարուէր եթերական համդիպում մը Հայ քերթողներուն հետ։

Անուշ, ներդաշնակ Ֆրանսերէն լեզուն անչափ ամէնէն յարմարն է քերթողութեան վրայ խօսելու։

Համներով Անճելիգում, գիմացի համանուն հրապարակին վրայ, որ ձմեռնային երեկոյի մը ցուրտով համակուած էր, արդէն իսկ անհատական կառքերու հոծ բազմութիւն մը գտայ՝ վարժ իրենց տէրերուն սպասելու։ Անհուն լռութիւն մը կ՚ընդունի զիս հոն, այն շնչահեղձ լռութիւնը որ երաժշտական սրահներու մէջ կը տիրէ, երբ նուագախումբը արդէն պատրաստ՝ նշանին կը սպասէ։ Լռութիւն մը որ առօրեայ ամէն հոգէ սրբելով մեր խոհումները կեդրոնացումի կը հրաւիրէ։

Սինեմայի ռաւիթր անտղմուկ երթուղարծ մը կայ, օտար լեզուի մը ձայներուն խառնուած։ Կը տեսնեմ աժդոյն դիծեռով տիկին մը, որ մուտքի տոմսեր եր խնդրէ իրեն եւ Այլփոնեան ոսկեգոյն իր 2 մանուկներուն համար։ Հրապուրուած անգլ. ժապաւէնէն, կը մտնեն եւ կը տեղաւորուին հոն ընկերային ամէն վիճակի պատկանող անձեր, որոնք սակայն կը կրեն կամ հիւրի մը երկչոտ ժպիտը կամ ալ տարագրեալի մը մելամաղձ խորշոմները։ Վայելուչ զաւիթին մէջ մարգարիտ հատիկներու նման կը գլորին, անգլերէն լեզուով, հակիրճ եւ անվերջ «շնորհներ»։

Ետքէն կը մտնեն աշխոյժ ու կենսուրախ Ֆրանսացիներ, շաղակրատ Իտալացիներու նման, կը հարցնեն, աւելի նշանացի քան բառերով թէ ուր պիտի ըլլայ «Հայաստանի Ձայները» բանախօսութիւնը։ Ու առանց դանդաղելու կ՚ուղղուին դէպի սրահը, ուրախ օտար քաղաքի մը մէջ մայրենի լեզուով պատայտներ գործելու։

Ահա կարճահասակ անձերու խումբ մը, շագուն աչքերով այրեր ու կիներ, անծանօթ լեզու մը կը գործածեն, հակիրճ եւ արտորացող, որ լայն ժպիտով մը զանոնք իրարու կը զօդէ։ Հայե՞ր են։ Այո հաւանաբար Հայերէն լեզուն է։ Միւսները հետաքրքրութեամբ կը դիտեն զանոնք։ Անճելիգում այսօր կարծես երկու նոր թեւեր աւելի ունի, որպէս զի կարենայ քերթողութեան թեթեւաթռիչ մտածութիւններով վերանալ մինչեւ աստղերը։

Մեծագոյն սրահը, ուր քիչ վերջ պիտի խօսին Ժան Գալար եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ պարոնները, Հայ բանաստեղծներու վրայ, արդէն իսկ լման մարդ կայ։ Համդարտօրէն բազմած, վեղէն թաւշոտ մռայլ կարմիր լոյսին տակ, խօսակցելով կը սպասէ այդ փոքրիկ բազմութիւնը։ Ընդհանրապէս թխադէմ մարդիկ են, մութ հագուստներով։ Հոս ու հոն սիամիկ մը պէս կը ցցուի սպիտակ գլուխ մը։ Տիկինները վայելուչ, ծամբարարոյ, սպիտակ կամ կապոյտ փետրահիւս գլխարկներով, ծաղիկներու նման սրահը կը կենդանացնեն։

Ճիշդ ժամուն եւ առանց դարձուածքներու բանախօսութիւնները կը սկսին։ Նախ բեմ կ՚ելլէ Գ. Բժ. Սրապեան, Հայ առաջնորդ մը, որ ծրագիրը կը բացատրէ։ Սահմանափակ շրջանակով դէմք մըն է, չի արտայայտեր թեթեւութեամբ մը, ուսումնասէրի լայն ճակատով եւ հեռաւորութիւններու լոյսը աչքերուն մէջ։ Ներկայացման խօսքերը իտալերէն կ՚ըսէ, երկտասաւոր ու յստակ ձայնով, հատիկ հատիկ որ կը թափանցէ, կը յափշտակէ։

Այսպէս արդէն իսկ, կ՚իմանանք թէ որոնք են եւ ինչ պիտի ըսեն Գալար եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլ պարոնները, երբ պատուանդան բարձրանան։

«Հայաստանի Ձայները», հեռաւոր երգայրեներու անուշ ձայներ, հասաք նաեւ դուք այս իրիկուն, այս փոքրիկ Տաճարը։ Դուք նախ հաւաքուեցաք լուսաւոր խուրձի մը մէջ եւ Ֆրանս. ...։ բարբառը ահա կը բաշխէ ձեզ չորս կողմ. ձեր հայրենակիցները կը դողան յուզումէն եւ ձեզ կ՚ամփոփեն, հպարտալից հրճուանքով ու լուռ. բայց նաեւ մեր մէջ արձագանգ կը գտնէք ըլլանք իտալացի, Ֆրանսացի կամ ուրիշ ազգէ, ով դողդղիկ, ջերմին, մաքրական ու հրեշտակային լարեր ու կը զգանք թէ իրապէս եղբայրներ ենք։ Կայ լեզու մը որ բոլոր մարդոց հասարակաց է, որով եթէ աշխարհային են, հին դրոյթներու Բաբելական Աշտարակները ալ պիտի չկրկնուէին։

Երբ բեմ կ՚ելլէ երիտասարդ Լիւք Անտրէ Մարսէլ, Գ. Ժան Գալարի դեղեցիկ բանախօսութենէն ետք, իր դէմքը սպիտակ ու սեւ կը քանդակուի խորքին վրայ՝ ինչպէս աշակերտի մը կոփուած բարձրաքանդակը։ Կեանք կ՚առնէ, կը բոցավառի հայկ. քերթողութեան պատմութիւնը հիւսելով ու իրեն ուշադիր կը հետեւի փոքրիկ հասարակութիւնը։ Իսկ երբ բանաստեղծութեան նմոյշներ կարդալու կը պատրաստուի ներդաշնակ թարգմանութեամբ, ուշադրութիւնը սրբազան կը դառնայ։ Սքանչելի վերարտադրութեամբ մը (երբեք օտար լեզու մը անկէ քաղցր եղած չէ) արտասանողը յաջորդաբար կ՚եռգէ փափկահնչիւն Ֆրանսերէնով «Ցաւը», «Ցոյսը», «Սէրը» հոգեկան այս մաքուր հայրենիքին, որ Արեւելքի կիզիչ լուսանցքներուն վրայ աղօթք կը դառնայ։

Լիւք Անտրէ Մարսէլ կ՚արտասանէ առանց սեթեւեթի, բայց ճշմարիտ կիրքով ու կը դիւթէ, բառը կը դառնայ եռք ու լոյս մեղեդամայն, յանդը հառաչանք, ամէնուն հոգեթով հառաչանքը։ Ով գիտէ, կ՚ունկնդրեն նաեւ Անճելիգումի հրեշտակները։

Ծափերը կը չառայեն ուժգին, թէեւ ոչ անվերջ, որովհետեւ նոր լռութեամբ անյապաղօրէն նոր ընթերցումը կը փութացնեն։ Կարծես երկինքէ ինկած սպիտակ ու կապոյտ փետրաւոր գլխարկները նոյնպէս կ՚ամփոփուին։ Այսպէս մինչեւ վերջ։ Այն ատեն ամէնքը կը սկսին շարժիլ ու խօսիլ, դաշնաւորուած ուղեւորութեամբ ու սեւ աչքերու փայլատակումով եւ օտար լեզուներու ուրախ խաչաձեւումով։

Ահա մարդկային կիրքերու փոթորիկի պահուն՝ Մարդկութիւն մեկնաբանուած քերթողութենէն միտս ճգած է իր նուրբ ծիածանը աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը։ Այդ ծիածանը այս իրիկուն աւելի վառ գոյն մը ունի, քանի որ անոր մէկ նոր գոյնն ալ երեւան եկաւ Հայաստանին, որ լուսապայծառ է դրօշի մը պէս։

GELSEA MENONI

որմնք, աղէտք մը ետք, քաղաքի մը աւերակներուն մէջ կը հաւաքեն անցեալին նշխարները։ Գարտէզները եւ թանգարանները զարդարող արձաններուն բեկորները կը փորձեն ի մի բերել վերստեղծելու համար կորսուած գեղեցկութիւնը։

Զօրաւոր է հոսանքը, որուն դէմ պէտք է պայքարիլ առանց ընկրկումի։ Հայ ընտանիք մը ճանչցայ հոն։ Իրենց տղոցը արգիլած էին հայերէն խօսիլ, որպէսզի չկորսնցնեն Ֆրանսերէնի մաքուր շեշտը։ Չեն մտածեր այս տղէտները, թէ միւս կողմէն եղած կորուստը որքան մեծ է եւ անդարմանելի։ Կը կորսնցնեն, ինչ որ իրենց իսկ էութեան, իրենց հոգիին եւ արիւնին մէջէն ընձիւղուած է իրենց բիւրաւոր մշակներուն սրբազան շունչին հետ։

Բայց ի՞նչպէս պիտի պայքարինք, երբ մինչեւ իսկ բարձրաստիճան եկեղեցական մը համարձակեցաւ քարոզել, թէ լեզուն երկրորդական արժէք մը ունէր սոսկ եւ թէ եկեղեցին էր մեր ազգային փրկութեան գլխաւոր միջոցը։ Զարմանա՞ց իր հոգին Սահակի եւ Մեսրոպի աստուածադեղ տեսիլքին դիմաց, երբ այսպէս կը քարոզէր։ Զբաղձրացա՞ն դէպի անոր կոկորդը՝ ձեռքերը մագլցափայլ մեր նահատակուած բանաստեղծներուն, որոնք այդ լեզուին ամենաշքեղ բիւրեղներովը զարդարեցին հայ մշակոյթը։

Ոչ երբեք։ Ուրիշ տեղ մի փնտռէք մեր փրկութիւնը։ Տակաւին ո՞րքան ժամանակ Սփիւռքը գոյութիւն պիտի ունենայ։ Կառչինք այդ լաստին։ Կասկած չկայ, որ պիտի հասնինք օր մը մեր տուներուն եւ երազներուն հեռաւոր նաւահանգիստ։ Մեր չարչարուած հոգիներուն ապաստանը մեր լեզուն պիտի ըլլայ, մայրենի սրբազան բարբառ։ Անով է, որ պիտի ողջունենք հայրենիքը։ Անով է, որ տեղերը պիտի ճանչնայ մեզ։ Անոր երգերով մեր տղաքը ու աղջիկները պար պիտի բռնեն ուրախութեան հրապուրող խարոյկներուն շուրջ։

Մի մոռնաք Թենսիի փոքրի՛կ Ժանոն։

— Սանդուխ կ՚ըսեն, էսքալիէ չէ։

Եւ անոր քոյրիկը, որ, յանցանքի մէջ բռնուած մէկուն պէս, իր խոշոր սեւ աչքերը ինծի յառելով, կը հարցնէր.

— Սանդուխէն ելլե՞նք Ժանօ։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ՀՐԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Երկու մարդիկ սարսափեցան։

— Մի վախնաք անկէ, ըսաւ, Գլայվըրը մատնանշելով։ Զայն չէք ճանչնար, բայց ան ալ մերիններէն մէկն է։

Ցաջորդեց ջղագրգիռ խօսակցութիւն մը, որ հինգ վայրկեան տեւեց։ Կատուն ըսաւ Գլայվըրին.

— Վար գացէք եւ բանեցուցէք ինքնաշարժը, որպէսզի ժամանակ չկորսնցնենք։

Կատուն երկու երեք վայրկեան աւելի մնաց Առլա, հարուած մը դրան վրայ։ Բացաւ զայն։ Գերմանացիներ, ատրճանակներ ի ձեռին, պոռացին.

— Ձեռքերը վեր...

Այս էր խնամքով դասաւորուած միօրինակ ձեւը։ Ցաջորդ ութ ժամերուն, այդ ձեւը կիրարկուեցաւ նորէն ու նորէն, մինչեւ որ ձերբակալուեցան Ֆրանս. Դիմադրական Ճակատի երեսունեւհինգ վարիչները։

Գլայվըր, երկու ամիս, չաւանր Կատուի վզին անցուցած, քաշեց զայն իր ետեւէն։

Կատուն ամէն բան գիտէր եւ մատնեց ամէն բան, զոր գիտէր։ Իր հաստղութեան սահմանին մէջ, Դիմադր. Ճակատի իր բոլոր ընկերներէն բաժնուեցաւ։ Գնդապետ Աշարն էր սակայն այն մարդը, որուն գլուխը կ՚ուզէր Գլայվըր ամէնէն աւելի։

Բաւական տարօրինակ կերպով, Կատուն չմատնեց Աշարը։ Գնդապետը վկայեց դատարանին առջեւ.— «Ծրդի գիտէր, թէ ուր կը բնակէի, բայց չմատնեց զիս»։

Կատուն կրցաւ ինքզինք արդարացնել Գլայվըրի մօտ։ Ըսաւ, որ չէր գիտեր Գլայվըրին ուր եղած ըլլալը. երդուընցաւ եւ այնքան ջերմօրէն վստահեցուց զայն դինքը չգիտնալուն մասին, որ ան հաւատաց իրեն։ Ծառայեց զանի ուրիշ շատ աւելի կարեւոր մարդ մը, Փիէռ տը Վոմըքուրը։ Գլայվըր որդեգրեց երբ այս անունը լսեց։ Ցետոյ դարձաւ մտածկոտ։ Ցայտնօրէն կ՚մրմնջէր, թէ աւելի մեծ կարելիութիւններ կային այս գործին մէջ...

Կատուն վերադարձաւ իր նախկին կեդրոնատեղին։ Գլայվըրի գործելու եղանակը անթերի եղած էր։ Ձերբակալուած մարդիկ լուր տալու ժամանակ չէին ունեցած։ Ոչ մէկ բան հասած էր Դիմադր. Ճակատի ականջներուն

Հետագայ երկու ամիսներուն, Կատուն յարունակեց խաղալ իր հին դերը։ Ոչ որ ամենափոքր կասկածն իսկ չունէր անոր մասին։ Դիմադրական Ճակատի այրերէն ու կիներէն եւ ոչ մէկը կ՚երեւակայէր, թէ իրենց վստահելի եւ խիզախ ընկերուհին, Միլլին Գառօէ, այն աղարկու դաւաճանն էր, որուն գոյութիւնը կը սկսէին հիմա զգալ։ Բոլորն ալ աւելի քիչ պատճառներ ունէին կասկածելու անկէ, որովհետեւ ան էր որ վերակազմած եւ աշխատանքի մղած էր ցիրուցան խումբը եւ նոր քաջութիւն ներշնչած էր ամէն մէկուն։

Բայց ամէն գիշեր, էգ Կատուն, գաղտնօրէն կը փոխադրուէր Վիլլա Գոր եւ հոն, կանոնաւոր կերպով կը մատնէր օրուան ընթացքին իր կազմած ծրագիրները։

Անգամ մը տեղեկացուց, թէ Դիմադր. Ճակատի մարդոց գլխաւոր մտահոգութիւնն էր Բրիտանիոյ հետ յարաբերութիւնները վերահաստատելու խնդիրը։ Ձերբակալուած էին կապի բոլոր մարդիկը։

Երբ Գլայվըր իմացաւ ասիկա, հրամայեց Կատուին Փարիզ բերել տալ Փիէռ տը Վոմըքուրը։ Բացատրեց անոր, թէ Վոմըքուր Անգլիա պիտի ղրկուէր Դիմադր. շարժման գործով։ Ան պէտք էր համոզէր իր ընկերները, թէ Վոմըքուր, երթալու ամէնէն կարող ու յարմար անձն էր։

Ցաջորդ գիշերը Գլայվըր ըսաւ Կատուին, թէ անակնկալ մը ունէր իրեն համար։

— Երբ տուն վերադառնաս, հոն պիտի գտնես Վիոլէթը։ Անշուշտ ան ձերբակալուած չէր, որովհետեւ կ՚աշխատի մեզի համար։ Վիոլէթ փակ պիտի պահէ բերանը. այդ մասին ես նոյնքան վստահ ըլլալ։ Հոգ տար անոր։ Անոր պաշտօնն է մնալ Դիմադր. շարժման մէջ։

Կատուն գործադրեց բոլոր հրամանները։ Շատ գ՚էլէգէի վրայ «Փամ - Փամ» պարին մէջ հանդիպեցաւ Փիէռ տը Վոմըքուրին ու միւսներուն։

Թարգմ. Կ. Գ. Բ. ՉԻՆԿԸՐ

Եւրոպայի նորերը

Նախագահ Թրումըն հրամայեց չընդհատել Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ սահմանուած պաշտպանական եւ տնտեսական օգնութիւնը, թէեւ այդ երկիրները 2.500.000 տոլարի զինական ապրանք ղրկած են խորհրդային երկիրներու ։ Թրումըն այս որոշումը տուած է նկատի առնելով հարկադրական պարագաներ եւ մտածելով որ օգնութեան ընդհատումը պիտի վնասէ Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան ։

× Չըրչիլ Նիւ Եորք մեկնեցաւ երէկ, չորեքշաբթի, տեսակցելու համար զոր. Այզընհաուըրի հետ։ Բոլոր լուրերը կը հաստատեն թէ երկու վարիչները մասնաւորապէս պիտի քննեն Սթալինի վերջին հարց-պատասխանին, ի հարկին հանդիպում մը սարքելու համար։ Օրակարգին վրայ կան ուրիշ կարեւոր խնդիրներ։ Չըրչիլ շատոնց որոշած էր այս այցելութիւնը, որ կապ ունի նաեւ Քորէայի պատերազմին եւ գերմանական հարցին լուծման հետ ։

× Զոր. Այզընհաուըր ամէն օր կը խորհրդակցի ականաւոր անձերու հետ, վերջնական ուղեգիծ մը պատրաստելու համար։ Նոր երեսփ. ժողովը (83րդ) պիտի բացուի շաբաթ օր ։

Նախագահը առջի օր տեսակցեցաւ Մարշըլի ծրագրի նախորդ վարիչին՝ Հոֆմանի հետ որ ըսաւ թէ Մ. Նահանգները լաւ գործ մը կատարեցին, 12.500.000.000 տոլար ծախսելով Եւրոպայի մէջ ։ Զոր. Այզընհաուըր շատ մտահոգ է Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան մասին։

ԹՈՒՆՈՒԶԷՆ կը հեռագրեն թէ ֆրանս. իշխանութիւնները վճռած են փութացնել բարենորոգումները։ Խռովարկութիւններ կատարուեցան հարաւ. Թունուզի մէջ։ Ահաբեկիչներու խումբ մը սահմանը անցած է Մարոքէն։ Ահաբեկումները կը շարունակուին ։

100.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ Պերլինի արեւմտեան շրջանը անցած են 1952ի ընթացքին։ Ամէն ամիս միջին հաշուով 15.000 հոգի կը փախչին ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղին, այս կիրակի, ժամը 15ին, Շամպր տը Քոմէրսի ընդարձակ սրահը, 6 rue des Trois Conils, Bordeaux: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

3 Յունուար Շբ. Ճրագալոյց, սկիզբ. արարողութեանց 4, պատարագ 5.30:

4 Յունուար Տօն Ծննդեան.— Սկիզբ ժամերգութեանց 7, պատարագ 9.30 :

5 Յունուար, Բշ. Յիշատակ Մեռելոց.— Սկզ. 8, պատարագ 9.30, հոգեհանգիստ 11:

Դպրաց Դասը կը վարէ Գ. Լ. Ճերահեան :

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՅՈՒՑԱԿ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

4 Յունուար, կիրակի. — Հոգեհանգստեան պատարագ, ի յիշատակ Գրիգոր եպս. Գահապետեանի, ժամը 10.30ին:

11 Յնր.— Յայտնութեան եւ Մկրտութեան արարողութիւն, ժամը 10.30ին :

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս. պատարագի, Կաղանդի տօնակատարութիւն դպրոցի աշակերտներուն կողմէ ։

Երգ, արտասանութիւն, ՏՕՆԱԾԱՌ եւ կաղանդչէք աշակերտներուն։

Կը հրաւիրուին անխտիր բոլոր հայրենակիցները .— Հոգաբարձութիւն

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Յովսէփ Ուլուհօճեանի դառնագին մահուան առթիւ, իր տիկնոջ, զաւակներուն, եղբօրը, քրոջը եւ բոլոր պարագաներուն ։

Համազգայինի հաւաքոյթ - ճաշը

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը հաւաքոյթ - ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 3ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Արարատ ճաշարանին մէջ, 51 rue des Ecoles, Paris (5) ։

Ծախքերու մասնակցութեան համար 500 ֆր.։

Արձանագրուիլ երեք հայ գրատուներու եւ ՅԱՌԱՋի վարչութեան մօտ :

Հանդէս տօնածառ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր, Խրիմեան դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ ։

Պիտի ներկայացուի Յ. Թումանեանի
ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ

Դպրոցի աշակերտներուն պիտի բաժնուի նախընթրիք եւ պտուղ։ Մուտքը ազատ է :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկ. Հրանդ Իփէքճեան, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Անտիլիի ծերանոցին Գ. Կարապետ Փաթթուկեանի մահուան առթիւ։ Ստանալ Յառաջէն։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷԹ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳ.— Հ.Յ.Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլան Կեդր. եւ Շրջ. կոմիտէներու ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ՚առնուին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ Ազգ. Տան մէջ։ Օրակարգ.— Պատգամ. ժողով եւ պատգամաւորի ընտրութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ պարահանդէսի յանձնախումբին ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին Café-Régent :

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կոնէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին, այս կիրակի ժամը 15.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ Փետր. 14ին ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

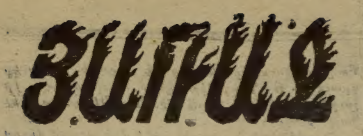
ԼԻՈՆ.— Ծննդեան տօնին առթիւ, Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ Շաբաթ Յունուար 3ին Ճրագալոյցի արարողութիւն։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեանց կէսօրէ վերջ ժամը 4ին ։

Ծննդեան առաւօտ, կիրակի Յունուար 4ին, սկզբնաւորութիւն պատարագի ժամը 10ին։

Կը հրաւիրուի ժողովուրդը եւ կը խնդրուի լաւորէն օգնել, միշտ վառ պահելու համար Հայ. Եկեղեցին ։

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ : ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 3 Janvier 1953 Շաբաթ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6956-Նոր շրջան թիւ 2367

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Վեց անգամով հրատարակեցինք Հայ. Եկեղեցւոյ Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան վերամշակուած կանոնագիրը («Յառաջ», Դեկտ. 20, 21, 23, 24, 25 եւ 27):

Դեկտեմբեր 19ին ալ տպած էինք բացատրագիր մը, որ կը յայտնէր թէ «Կանոնագրին բարեփոխումը հետեւանք է ընդհանուր բաղձանքի եւ անհրաժեշտ պահանջի»:

Միջանկեալ ըսենք որ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ալ կը կառավարուէր սովորական օրէնքներով, մինչեւ 1927, երբ ժողով մը գումարուեցաւ թեմը կազմակերպելու համար, նախագահութեամբ Պալաքեան եպիսկ.ի:

Այն ատենուան ջոջերը — մեծ մասով մեռած — ըմբոստանալով այս ձեռնարկին դէմ, փութացին Կրօն. Ընկերակցութեան վերածել եկեղեցին:

Նախագիծը կը պարունակէ կարգ մը նորութիւններ եւ բարեփոխումներ, որոնք երբ լրացուին եւ վաւերացուին, կրնան գործունէութեան նոր շրջան մը բանալ:

Նախագիծը մամուլին յանձնուած է, թէ հանրային կարծիքը լուսաբանելու եւ թէ դիտողութիւններ կամ նոր տեսակէտներ լսելու համար:

Անոնք որ ցարդ կը գանգատէին եւ պայքար կը մղէին, անշուշտ պիտի փութան օգտուիլ առիթէն:

Այդ կարգի գրութիւններ պիտի հրատարակենք իբրեւ «Ազատ Բեմ», դիւրացնելու համար հարցին լրիւ քննութիւնը, որ պիտի կատարուի ընդհ. ժողովի մը կողմէ:

Կը խնդրուի գրել ամփոփ եւ փաստացի, ուշադրութեամբ վերլուծելով իւրաքանչիւր յօդուածի առաւելութիւնը կամ թերութիւնը: Եւ ի հարկին նոր տեսակէտներ յայտնելով:

Ահա այժմ քանի մը դիտողութիւններ եւ թելադրանքներ:

1.— Նախագծին հիմնական նորութիւնը կը կազմէ ներկայացուցչական ժողովի մը հաստատումը, որուն շնորհիւ վարչութեան անդամներուն թիւն ալ կ'իջնէ եօթնի:

Ուրեմն տեսակ մը երեսփ. ժողով ի դիմաց 4000 անդամներու: Եւ գործադիր իշխանութիւն մը:

Եթէ Փարիզի եկեղեցին Կրօն. Ընկերակցութեան չվերածէին, անշուշտ այդ ժողովը պիտի դառնար ներկայացուցիչը ամբողջ համայնքին:

Հարց է այժմ, — ի՞նչ հիման վրայ 24 նշանակած են ծրագրուած ժողովին անդամներուն թիւը:

Եթէ Ընկերակցութիւնը 4000 անդամ ունի այսօր, վաղը կրնայ բարձրանալ տասը հազարի: Կամ իջնել երկու հազարի:

Աւելի լաւ չէ՞ իբրեւ հիմք ընդունիլ անդամներու որոշ թիւ մը: Օրինակ, իւրաքանչիւր 200 անդամին մէկ ներկայացուցիչ:

Սահմանադրական երկիրներու մէջ ալ այսպէս կը հաշուեն, — 50.000ին, 20.000ին կամ 5000ին մէկ երեսփոխան եւն.:

Յետոյ, ինչո՞ւ 24 անդամներէն երեքը կղերական դասէն առնել, քանի որ կարելի է առանձին կրօն. ժողով մը, ինչպէս Մարսէյլի մէջ:

2.— Շատ երկար է երկու տարին, ընտրելու իրաւունքի համար: Եւ կրնայ դժուարացնել անդամակցութիւնը: Կը բաւէ մէկ տարին:

3.— Երբ անդամակցութեան տուրքը առ նուազն 200 ֆրանքի կը բարձրանայ, գործնական չէ 500 ֆրանքի մուտք եւս գանձել: Այս պայմանն ալ կրնայ նուազեցնել ընկերակցութեան անդամներու թիւը:

Ամէնքս ալ գիտենք թէ Ընկերակցութեան անդամներուն թիւը հազիւ մէկ - երկու հարիւրի կը հասնէր տարիներէ ի վեր, եւ 3500 — 4000ի բարձրացաւ իբրեւ հետեւանք բուռն մրցակցութեան:

Դեռ երէկուան պատմութիւն են վերջին ընտրութեանց առթիւ կատարուած օրինազանցութիւնները, կուսակից եւ քուէ ճարելու համար:

4.— Նախագիծը չորս տարի նշանակելով ներկայացուցչական ժողովին պաշտօնաժամը, անոր նստաշրջանը կը նախատեսէ «առնուազն տարին մէկ անգամ»: «Եւ ամէն անգամ որ իր ձեռնհասութեան ենթակայ հարց մը ներկայանայ»:

Այս կէտի մասին ալ ունինք տարբեր տեսակէտ, ուրիշ քանի մը դիտողութեանց հետ:

Շ.

Ուղերձ Նոր Տարուան առթիւ

Հանրապետութեան նախագահը Դշ. օր ընդունեց Փարիզի դեսպանական մարմնին շնորհաւորութիւնները Նոր Տարուան առթիւ: Աւանդական ճառը խօսեցաւ պապական նուիրակը, յիշելով քանի մը հատուածներ Լա Ֆոնթէնի առակներէն եւ մաղթելով որ Նոր Տարին բարօրութիւն պարգեւէ յաւիտենական Ֆրանսայի:

Պ. Վէնսան Օրիոլ պատասխանեց իր կարգին առակ մը յիշելով Լա Ֆոնթէնէն. —

«Անհամաձայնութիւնը միշտ ալ տիրած է տիեզերքի մէջ.— Մեր աշխարհը հազար տարբեր օրինակներ կը ներկայացնէ»: Եւ պարզեց աշխարհի վրդովիչ կացութիւնը.— «Պատերազմը կը շարունակուի Ծայր-Արեւելքի մէջ: Երկիւղը եւ տգիտութիւնը կասկածի եւ թշնամութեան պատուարներ կը կանգնեն ազգերու միջեւ: Սուտը կեր կը ճարէ մոլեգին քարոզութեանց որոնք կը սաստկացնեն շփոթութիւնը: Մարդու Իրաւունքներու Նոր յայտարարութիւնը կը մնայ ակադեմական վաւերագիր մը եւ Ազգաժողովը կարծես ամէն օր կը շեղի այն ոգիէն եւ նպատակներէն որ միացուցին իր ստեղծիչները վտանգի եւ յոյսի ժամերուն»:

Յետոյ յիշեց չինական առած մը, — «Աւելի լաւ է միակ եւ մանրուտիկ ճրագ մը վառել քան անիծել մութը»: Եւ մաղթեց որ պետութեանց պատասխանատու վարիչները «վիճելի խնդիրները քննեն առանց կիրքի, իբրեւ վկայ ունենալով միայն իրենց խիղճը, իբրեւ հրահանգ՝ այն աղէտները որ պիտի պայթին իրենց թշնամութեան հետեւանքով, իբրեւ զէնք՝ անկեղծութիւնը, ուղղամտութիւնը եւ խաղաղութեան կամքը եւ իբրեւ օրակարգ՝ ընդհ. համաձայնութիւն մը լուծելի խնդիրներու մասին»:

× Փարիզի մէջ Նոր Տարին տօնուեցաւ ձիւն-ձմեռ օդով մը: Գաւառի մէջ ալ անընդհատ ձիւն կը տեղար:

× Պ. Թրումըն ալ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ խաղաղութեան պատեհութիւնները աւելի զօրաւոր են այսօր եւ պաղ պատերազմին վախճանը աւելի մօտ է քան մէկ տարի առաջ: Յետոյ բացատրեց թէ որեւէ նոր ծրագիր չէ ստացած Քորէայի պատերազմը վերջացնելու համար:

× Մառեշալ Թիթօ Նոր Տարուան ճառին մէջ վստահութիւն յայտնեց թէ կարելի է եւ պէտք է խափանել երրորդ աշխարհամարտը: «Ահագին սպառազինութիւնը պիտի օգնէ խաղաղութիւնը պահպանելու»: Մառեշալը ներում շնորհեց 2793 բանտարկեալներու:

•••••

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ալ քաշուեցաւ Իւնէսքօյէն, հետեւելով Լեհաստանի եւ բողոքելով Սպանիոյ անդամակցութեան դէմ: Կ'ըսուի թէ Չեխոսլովաքիան ալ պիտի քաշուի:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մարզպանը, Պ. Հոթլոք, պարզելով կացութիւնը, ըսաւ թէ պէյին խորհրդականները համոզեր էին վեհապետը թէ Մ. Նահանգները պիտի գրաւեն երկիրը: Իր կարծիքով, ինքնօրէնութիւն պէտք է տալ հետզհետէ: — Ձերբակալուեցաւ Ալժերիոյ Կոմկուսին ընդհ. քարտուղարը, Փոլ Քապալլերօ իբրեւ դաւադիր:

ՍՊԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը իր տարեկան տեսութեան մէջ անգամ մը եւս յիշեցուց թէ Անգլիա պէտք է վերադարձնէ Ճիպրալթարը: Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Մ. Նահանգներուն հետ կատարուած բանակցութեանց մասին:

ԿՈՎԿԱՍԻ ժողովուրդներու տարագիր ներկայացուցիչները, — Հայկ. հանրապետութեան պատուիրակութիւնը, Հիւս. Կովկասի ազգ. կեդրոնը եւ Վրաց ազգ. խորհուրդը վերջերս ժողով մը գումարեցին Փարիզի մէջ: Ժողովը որոշեց Կովկասեան կեդրոն մը ստեղծել որուն նպատակը պիտի ըլլայ միացնել բոլոր այն ժողովրդավար ուժերը որոնք կը կռուին Կովկասի ժողովուրդներուն ազատագրման համար: (Le Monde, 1 Յունուար):

ԿԵՂԾ ԴՐԱՄՆԵՐՈՎ հիթլերական Գերմանիան կործանելու ծրագիր մը ունէր նախագահ Րոզվէլթ, ինչպէս կը պատմէ ամերիկացի հեղինակ մը, Ճոն Մթէքիպէք, որ ինք յղացած էր այս միտքը: Ծրագիրը մերժած են ելմտական նախարարը Մորկընթօ եւ Ուաշինկթընի անգլ. դեսպանը, իբրեւ «ապօրէն եւ անբարոյական»:

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Վարչապետութեան չորրորդ թեկնածուն, Պ. Ռընէ Մայէր, ուրբաթ օր միայն կրցաւ խորհրդակցիլ զանազան հոսանքներու վարիչներուն հետ, քանի որ Եշ. Նոր Տարի էր: Իր ծրագիրն է կազմել խառն դահլիճ մը, ապահովելով հաստատուն մեծամասնութիւն մը Ազգ. ժողովին մէջ:

Պ. Մայէր արմատական է եւ քաջ ելմտագէտ: Մասնակցած է ինը դահլիճներու, առանց վարչապետ ըլլալու: 2 անգամ փորձեց, սակայն ձախողեցաւ: Ջերմ կուսակից է Ատլանտեանի դաշինքին, եւրոպական բանակի եւ ուրիշ միջազգային ձեռնարկներու: Այս պատճառով ալ իրեն դէմ հանած է կարմիրները որոնք «Ռոչիլտի մարդը» կը կոչեն զինքը: Զօր. տը Կոլի կուսակիցներն ալ հակառակ են իրեն, տարբեր տեսակէտներ ունենալով միջազգային խնդիրներու մասին:

Ռընէ Մայէր եւս կ'ուզէ խիստ խնայողութիւններ կատարել, որպէսզի չստիպուի նոր տուրքեր հաստատել: Ունի նաեւ վերաշինութեան լայն ծրագիր մը, զարկ տալու համար ազգ. տնտեսութեան: Կ'ուզէ օր առաջ քուէարկել տալ 1953ի նախահաշիւը, հիմնուելով Փինէի ծրագրին վրայ: Կուսակից է սահմանադրութեան բարեփոխման, զօրացնելու համար գործադիր իշխանութիւնը:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, եթէ գլխաւոր խմբակցութիւնները հաւանութիւն յայտնեն, Պ. Ռընէ Մայէր Ազգ. ժողովին պիտի ներկայանայ Գշ. օր, վաւերացում խնդրելու համար:

Իրազեկներ լաւատես չեն իր յաջողութեան մասին, մանաւանդ որ ընկերվարականները եւ համայնավարները հակառակ են, սկիզբէն ի վեր:

Ներգաղթի օրէնքին դէմ

Թրումընի կողմէ կազմուած յատուկ յանձնախումբը ներկայացուց իր տեղեկագիրը, որ մեծապէս կը ձաղկէ ներգաղթի նոր օրէնքը, իբրեւ բռնաբարում ժողովրդապետութեան եւ կը պահանջէ վերաքննել վերէն վար:

Օտար երկիրներէ զատ, Մ. Նահանգներուն մէջ ալ խստօրէն կը քննադատուի այս օրէնքը (Մըք Քարէնի օրէնք), որ մեծապէս կը կաշկանդէ ներգաղթը: Վերջերս ուժգին բողոքներ լսուեցան Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, երբ նաւաստիներն անգամ կը հարցաքննուէին, ցամաք ելլելէ առաջ: Յանձնախումբին տեղեկագիրը «անխոհեմ եւ ազգին համար վնասակար» կը գտնէ օրէնքը: Շատ մը փոփոխութեանց հետ, կ'առաջարկէ տարեկան 154.657էն 251.162ի բարձրացնել ներգաղթողներու թիւը: Եւ կը բացատրէ թէ Մ. Նահանգները պէտք ունին գաղթականներու, առանց ազգի եւ դաւանանքի խտրութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Վալփարէզոյի մէջ (Չիլի): Զոհերուն թիւը կը հաշուեն 100 մեռեալ եւ 450 վիրաւոր:

ՊՈՉՈՎ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ կը քննուի Անգարայի գլխաւոր հիւանդանոցին մէջ: Զինուորը, Հասան Երլտըրըմ, պոչ մը ձգած է ողնայարին վարի ծայրէն, 32 մատնաչափ - երկայնութեամբ: Ծնողքը գաղտնի պահած էին եւ ամէն բան երեւան ելաւ զօրակոչի պահուն:

ՄԱՐԹԻ, բոլշեւիկ կուսակցութեան երբեմնի կուռքը, կը մեղադրուի թէ սերտ կապ ունէր ոստիկանութեան հետ, իր եղբօր միջոցաւ: Եշ. օր «Իւմանիթէ» կարգ մը գրաւոր փաստեր կը յիշէր այս առթիւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուիքով, պահանջեց լուծել արեւմտեան Պերլինի հակաբոլշեւիկ կազմակերպութիւնները, ամբաստանելով թէ ոճիրներ կը գործեն արեւելեան Գերմանիոյ դէմ: — Դեկտ. 30ին ոստիկան մը սպանուեցաւ Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ, Ֆրանս. Թաղին մօտ:

ԻՍՐԱՅԷԼ Մ. Նահանգներէն ալ խնդրեց զէնք չծախել արաբ. երկիրներու, մանաւանդ Եգիպտոսի, որպէսզի կացութիւնը չխանգարուի Միջին Արեւելքի մէջ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ թերթերը կը գրեն թէ Սուրիա հասնած է միութեան ծրագրի մը՝ Եգիպտոսի հետ: Այս ծրագիրը իբրեւ մեկնակէտ պիտի ծառայէ արաբ. բոլոր երկիրներու միութեան: Կ'ըսուի թէ մօտերս մեծ ժողով մը պիտի գումարուի Դամասկոսի մէջ:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկեան դեսպանը նպաստաւոր տեղեկագիր մը գրած է, քարիւղի մասին կատարուած բանակցութեան առթիւ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միասին կը գործեն այս հարցին մէջ: Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ 1953ին պիտի աւելնայ Միջին Արեւելքի քարիւղի արտադրութիւնը: Ծրագիրներ կը մշակուին նոր նաւթուղիներ շինելու համար Միջին Արեւելքէն Եւրոպա:

ԱԹԷՆՔԻ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.— Մեր աշխատակիցը բուռն գրութիւն մը ղրկած է, Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթին զարշելի տակտիկին դէմ.

— « Ֆրանսայի մէջ ալ, ազատագրութեան առաջին օրերուն, երբ նացի Գերմանիոյ գործակալները անմիջականօրէն հրացանազարկ կ'ըլլային, պատճառ մը չկար որ Դաշնակցականները մասնաւոր ներումի արժանանային»: (*Արեւ*, 2 Հոկտեմբեր 1952):

Խմբագրութիւնը եւ աշխատակից մը այս առթիւ գրեցին ինչ որ անհրաժեշտ էր: Ուստի զանց առնելով յօդուածին այդ մասը, կը հրատարակենք մնացեալը — Աթէնքի զոհերը — մանաւանդ որ դեռ նոր վերջացաւ անոնց սպանութեան տարեդարձը (1944 Դեկտ.) —

×

Հայու ազնուական տիպար մըն էր Միհրանին հայրը, Երուանդ Փափազեան որ եղաւ աննման ու խիզախ յեղափոխական մը, միշտ գործօն բայց խոնարհ՝ այն մեծ հոգիներուն պէս որ չեն սիրեր ցուցադրել հանել իրենց անձն ու գործը: Պատրաստուած մտաւորական մըն էր ու լեզուագէտ: Վարած է պատասխանատու պաշտօններ ազգ. գործերուն մէջ: Յաջողութեամբ աւարտելէ վերջ Պրուսայի Շերամաբուծական վարժարանը, պաշտօնավարած է Հանր. Պարտքի վարչութեան մէջ, իբրեւ քննիչ, Համիտեան ռէժիմին, քանիցս քննուած է իր առեւտրական գործն ու նուիրուած՝ յեղափոխ. գործին, իբրեւ Հնչակեան: Քահանայի զաւակ՝ ծպտեալ ներկայացած է Օրմանեան պատրիարքին, պնդելով որ իր կուսակցութեան պահանջները ներկայացնէ Սուլթան Համիտին ...:

Երուանդ Փափազեան մեծ ճարպիկութեամբ կատարած է զէնքերու եւ կուսակցական գանձերու փոխադրութիւնը: Օր մը, երբ կուսակցական դրամ կը փոխադրէ — իբրեւ պետական, ծպտեալ, պաշտօնատար — պարկը կը ծակի եւ դրամները ահագին աղմուկով կը թափին գետին: Պաղարիւնով կը հրամայէ որ հաւաքեն դրամներն ու իրեն տան, ու ինք, հեծեալ, կը շարունակէ ճամբան :

Երուանդ Փափազեանի տունը, Պարտիզակի մէջ, զարմանատուն եւ ապաքինարան էր միանգամայն՝ բոլոր յեղափոխական աշխատակիցներուն համար որ կը վայելէին իր եւ իր տիկնոջ, Վարդուհիին գուրգուրանքն ու խնամքը: Իրեն համար, ամէնէն աւելի, յեղափոխական գործն էր կենսական, իր զաւակներն ազատ էին հետեւելու իրենց ուզած դաւանանքին, յեղափոխութեան նպատակը *մէկ էր, բաւական էր որ իր զաւակներն ըլլային նուիրեալ եւ մաքուր յեղափոխականներ՝ ինչպէս ինքն եղաւ:*

Ահա այս պատուական Հայուն արժանաւոր զաւակն էր Միհրան Փափազեան:

... Միհրան յայտնութիւն մը եղաւ Ատափազարի Կեդր. վարժարանին մէջ, իբրեւ ուշիմ ու խոհուն տղայ: Միակն էր որ բարձրացուց իր դպրոցին անունը՝ Արմաշի դպրեվանքի եւ Կեդր.ի միջեւ պատմական նիւթի մը շուրջ տեղի ունեցած վիճաբանութեան մը ընթացքին, այդ եւ ուրիշ առիթներով ալ, արժանացաւ տարաբախտ Լեւոն Լարենցի ջերմ գրուատանքին :

Հետագային Միհրան արդարացուց իր վրայ դրուած յոյսերն ու համարումը: Եղաւ մեծ ու ազնուական Հայ մը: Ճշմարիտ նուիրեալ մը իր ցեղին: Այլասէր մը՝ բառին բովանդակ իմաստով, չէր գիտեր փշրանք տալ, այլ կուտար ամէնը, ինչ որ ունէր: Վեհանձն ու առատաձեռն, կարեկից ամէնուն հանդէպ, իր սրտին մէջ արձագանգ կը գտնէին ամէնուն ցաւը եւ դժբախտութիւնը: Ազնիւ ու լայնամիտ, ոչ մէկ խտրութիւն կը դնէր դաւանանքի մէջ: Յարատեւ վազք ու նուէրում ունէր այն ամէն բաներուն հանդէպ որ ազգ. դրոշմը կը կրէին: Կը հասնէր անխափան կրթական, մշակութային եւ վարչ. գործերուն՝ բոլորանուէր ճիգով մը :

Օժտուած գրող մը եւ հռետոր մըն էր Միհրան: Բաւական էր որ իր անունը երեւէր որեւէ ազդի մէջ — խուռն բազմութիւն մը կը խուժէր՝ ունկնդրելու զինք: Իրեն համար սրբութեան համարժէք էին այն աշխատանքները որ կը կատարուէին յանուն ցեղին բարօրութեան: Իր բոլոր գործերը կը կրէին սիրոյ դրոշմը: Ու արդարեւ, ինչ աւելի հզօր ու անդիմադրելի, աւելի վսեմ ու ստեղծագործ քան Սէրը ... :

Չկայ Յունահայ մը որ պատկառանքով ու յարգանքով չյիշէ Միհրանին անունը: Քանի մը շաբաթ առաջ, Արժանթինէն Յունահայ մը յուզումով կը պատմէր հետեւեալը.

— Օր մը, Միհրանին հետ նստած էինք երբ հայ պառաւ մը մօտեցաւ ինծի եւ խնդրեց որ գնեմ իր ոսկի մատանին: Ստիպուած էր ծախել զայն՝ հակառակ անոր որ թանկագին յիշատակ մըն էր, որովհետեւ թշուառ էին ու օրական հացի կարօտ: Մեղքցայ ու գնեցի մատանին: Նկատեցի որ Միհրանին աչքերն արցունքով լեցուեցան: Գրպանէն հանելով մատանիին փոխարժէքը — զոր ես վճարած էի հայ կնոջ, ըսաւ.— «Առ դրամդ եւ վերադարձուր իր մատանին»: Պառաւ մայրիկը առաւ իր մատանին ու հեռացաւ՝ հազար շնորհակալիքով եւ օրհնէնքով: Եւ աւելցուց.— «Սուրբ մըն էր այդ մարդը ... Սուրբ մը..»:

Այո, «Արեւ»ի քարսիրտ խմբագիր, սուրբ մը՝ հայ ժողովուրդի սրբազան դատին, եւ որուն խողխողումը արդար կը գտնես դու՝ այնքան ճիւաղօրէն :

Միհրանն էր, այդ Տէրվիշ Հայորդին որ ստո՞յգ տեղահանութենէ մը փրկեց ամբողջ Յունահայութիւնը: Իր հակառակորդ բոլշեւիկներն անգամ վայելած են իր բարիքն ու եղբայրական վերաբերումը *...:*

Ինքն էր որ Պոլսոյ գրաւման շրջանին, ուզեց անդամահատել քէմալական շարժումը՝ բրիտ. աջակցութեամբ: Տապալուած, գնաց մինչեւ Թուրքիոյ խորերը՝ շարժման պարագլուխները ձերբակալելու՝ իր կեանքին գնով :

Պոլսոյ մէջ, Թուրքերը օր մը թունաւորեցին զինք, բայց երբեք անդամուան սրտի զօրաւոր տագնապէ վերջ, ազատեցաւ եւ դատը տեսաւ իր սեփական ձեռքով: Թուրք ընտանիքի անդամներն անգամ ըսին.— «Ըրին ու գտան...»: Այո, «Արեւ»ի փոքրոգի խմբագիր, Միհրանին գաղանատիպ ըսպանիչները, Թոքախտաւոր յոյն ոճրագործն ու իր վարձկան հայ ընկերը նոյնպէս գտան ...:

Կը հարցնեմ քեզի, «Արեւ»ի իմաստակ խմբագիր, որ հետեւեալ քուէթինը սահեցուցած էիր.— «Եթէ «Յուսաբեր»ի խմբագիրը մտածելու կարողութիւն ունենար, պիտի չհարցնէր, ո՞ւր են Միհրան Փափազեան, իր կինն ու զաւակը եւ Պալքաններու եղերաբախտ ընկերները ».

1.— Ո՞յդ էր արդար հատուցումը Միհրանին գերագոյն ու վսեմ նուիրումին՝ իր ցեղին ու մարդէակին հանդէպ :

2.— Ի՞նչ մահացու մեղք էր գործած Տիկին Արշալոյս Փափազեանը, ընտանիքի անձնուէր մայր մը որ սիրով ու գուրգուրանքով կը հոգար իր սիրելիները :

3.— Ի՞նչ չարիք էր գործած իր քսանամեայ սիրասուն զաւակը, Սերգօն, որ հազիւ բոլորած Մխիթարեան վարժարանի շրջանը, կեանքին կը մտնէր՝ լի աւիւնով, անմեղ տղու վճիտ ակնարկը յառած ապագայ երազներու եւ երջանիկ կեանքի :

4.— Ի՞նչ ոճիր էին գործած՝ բանաստեղծ-խմբագիր Մանուկեանը, Բժ. Աշըգեան եւ Արամ Կայծակը: — Ուրեմն կ'ընդունիս որ կարելի է՝ բռնի ուժով, զինուած, մտնել քաղաք. կուսակցութեան մը պատկանող անձի մը տունը, զինու զօրութեամբ դուրս հանել ընտանիքին անմեղ անդամները եւ հրէշաբար գնդակահարել՝ առանց դատի ու դատաստանի, առանց ինքնապաշտպանութեան ամենադոյզն առիթի: Ազատ երկրի մը մէջ, քաղաք. ամենաբարդ ու պատասխանատու արարքի մը համար անգամ տեղի չունենար այդպիսի բարբարոսութիւն ...:

... Ամէն բոպէ, ու ամէն տեղ — ուր կը շրջի գարշելի զանգուածդ — Միհրան Փափազեանի, իր սիրելիներուն եւ զոհերուն անմեղ ոգիները պիտի հալածեն քեզ, անարգ Թզուկ :

Միհրանին եւ միւս անմեղ զոհերուն գերեզմանը սրբազան ուխտատեղի մըն է ուր, ամէն տարի, ամբողջ հասարակութիւն մը, առանց սեռի ու դաւանանքի խտրութեան, արցունքն աչքերուն, կ'երթայ խոնարհիլ՝ սրտագեղ ոգեկոչումով մը:

ՎԱՀՐԱՄ ՄԻՍԹԻՔ

1952ը Վիէնի մէջ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) — Տարիները անհրապոյր կուգան ու կ'անցնին: Եւ տարագիր հայութիւնը կ'ապրի լռագոյն եւ միապաղաղ օրերու անձկալութեամբ :

Վիէնի գաղութը, 1922—1923էն սկսեալ հաստատուած է այս հռովմէական հին քաղաքին մէջ: Շնորհիւ բազմազան գործարաններու, կրցած է դիմադրել բոլոր դժուարութիւններուն, տուն — տեղ ըլլալ, սեփականատէր դառնալ: Նոր սերունդ մը հասակ առեր է արդէն եւ կը մասնակցի հայապահպանման ձեռնարկներու եւ առ հասարակ կեանքի պայքարին, ի գին անսահման աշխատանքներու եւ տառապանքներու :

ԱԶԳԱՅԻՆ.— Գաղութը (մօտաւոր թիւով 1400 հոգի) գիտակից իրեն սպառնացող մեծ վտանգին, միշտ արթուն, եռանդուն եւ հեռատես՝ իր ծոցին մէջ կը պահէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պէս կուսակցութիւն մը, որուն հմայքը պատկառանք կ'ազդէ: Չունենալով Ազգ. Միութիւն մը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է ազգային շարժումին ջահակիրը որ կանոնաւոր կերպով հանդէսներ, ներկայացումներ, խնջոյքներ, ժողովներ եւ դասախօսութիւններ կը սարքէ իր սեփականակումբին (Համօ Օհանջանեան) եւ քաղաքիս զանազան սրահներուն մէջ :

Ոչ եկեղեցի, ոչ մնայուն քահանայ մը եւ ոչ ալ պատշաճ սրահ մը ունինք: Լիոնի Ազգ. Միութիւնը բարեբախտաբար իր հովանաւորութիւնը կը տարածէ գաղութիս վրայ :

« Ազգ. Ճակատ» տխուր օրերուն ինքնակոչ մարդիկ, «յառաջդիմականներ», նորելուկ տեսակ մը «հայրենասէրներ» յաւակնութիւնն ունեցան տիրապէս վարելու գաղութիս ազգ. կեանքը: Անոնք հանգանակութիւններ եւ երկու յաջորդական ներգաղթներ սարքեցին առանց որեւէ հաշիւներկայացնելու հանրութեան: Այս երեւոյթը ընդհանուր էր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ եւ այլուր, քանի որ «Ազգ. Ճակատ»ի լուծման առթիւ ալ ոչ մէկ հաշիւ երեւցաւ մամուլին մէջ :

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Վիէն դպրոցներով եւ կամ եթէ կ'ուզէք հայերէնի երեկոյեան դասընթացքներով հարուստ եղած է ժամանակին: Կապ. Խաչի դպրոցներէն զատ, Ռամկավարները, Հնչակեանները եւ Հայ Աւետարանականները ունեցած են իրենց դպրոցները: Ինչպէս նաեւ Կէմէրիկցիներու Հայրենակցականը:

Այս վերջին աշխարհամարտին ամէն ինչ լուծուեցաւ: Միայն մեր Կապ. Խաչը պատնէշին վրայ մնաց միշտ: Հիւանդները, զինուորները եւ գերիները անոր օգուտները վայելեցին :

Ազատագրութենէն վերջ, թեւ տուեցաւ U. J. F. A.*ի եւ իր յաջորդին՝ «Ժաֆ»ի, հիմնելու հայերէնի դասընթացք մը ուղղակի հսկողութեամբ Ազգ. Ճակատ»ի :*

Աս ալ կարճ տեւեց, եւ հիմա Վիէնի մէջ, միայն Կապ. Խաչի երեք դպրոցներն են որ իրենց գոյութիւնը կը պահեն յաջողութեամբ: Ընդհատ գոյութիւն մը քաշքշեցին և անհետացան Գետ.-Կարմիր Խաչի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան դպրոցները :

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Քաղաք. կուսակցութեանց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ Հ. Յ. Դ.ը, միշտ կազմ ու պատրաստ, իր շուրջն ունենալով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւ Կապ. Խաչը :

Հնչակեանները, տարին գոնէ մէկ անգամ ձեւով մը իրենց գոյութիւնը կը զգացնեն: Իսկ ռամկավարները բոլորովին անտեսանելի են, թէեւ կ'ուզեն երեւալ ազգային խնդիրներու մէջ :

Գալով Միութեանց, հրապարակի վրայ են Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ Հ. Մ. Մ.ը, աւելի ճիշդ՝ «Փութպոլ»ի երկու կազմակերպութիւնները: Առաջինը հիմնուած է Վիէնի մէջ 1927ին, իսկ երկրորդը՝ աւելի նոր, «Ազգ. Ճակատ»ի երիտասարդական աչքն էր:

Կան նաեւ Հայ Կաթ. եւ Մարտիկներու Միութիւնը, Համախորհրդ. Միութեան Վիէնի մասնաճիւղը, ինչպէս նաեւ եկեղեցասէր Տիկ. Միութիւնը, որ կազմով անփոփոխ է եւ գործունէութեամբ միշտ անշնչելի :

Վերջին 2 — 3 տարիներու ընթացքին, բազմացեր են հոգեւոր եւ աւետարանական եղբայրակցութիւնները, այցելութիւններով, քարոզներով եւ բանախօսութիւններով:

Համեստ, անշշուկ գործունէութիւն մը ունի Հ. Յովսէփ Վ. Լեւոնեան, որուն շնորհիւ, հասարակութիւնը պատեհութիւն կ'ունենայ Մեծ Տօներու առթիւ լսելու բազմաձայն պատարագներ եւ ուրիշ հոգեպարար արարողութիւններ, ինչպէս եւ երգչախումբեր :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.— Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ տագնապը զգալի է ժամանակէ մը ի վեր: Հիւսուածեղէնի զանազան գործարաններ կրճատած են թէ աշխատանքի ժամերը եւ թէ գործաւորներու թիւը: Կօշիկի գործարանները, առ հասարակ, աւելի բախտաւոր են, ինչպէս նաեւ երկաթի, մեքենաշինութեան եւ թուղթի գործարանները: Որոշ թիւով հայ բանուորուհիներ անգործ են, եւ անոնք միայն անգործութեան նպաստ կը ստանան :

Հակառակ այս տագնապին սկսած են փայլիլ շնորհիւ տարիներու աշխատանքին : Մեր փոքր թիւին վրայ, փոքր յաջողութիւն մը չէ 130է աւելի խանութպաններու եւ շրջուն վաճառորդներու գոյութիւնը: Ֆրանս. հպատակութեան ստացումը մեծ մղում տուած է մեր հայրենակիցներուն առեւտրական եւ ինքնապահ գործի մը ձեռնարկելու :

Կարեւոր դիրք մը բռնած են պտուղի եւ բանջարեղէնի մեծաքանակի վրայ Անտոնեան եղբայրները, Սանճեան հայր ու որդի, եւ Զուլֆեան եղբայրները :

Ունինք կօշիկի գործարանատէրեր, Կ. Սապունճեան, Մ. Զօպոյեան, Օն. Ագըլըղեան, Ս. Թէրզիպաշեան, Ա. Արզարեան, որոնք իրենց արդիական մեքենաներով օժտուած աշխատանոցներուն մէջ որոշ թիւով հայրենակիցներ կը բանեցնեն: Մեզի մօտիկ, Փօնթէվէքի մէջ կայ Ս. Թէրզեան կառատունը (carrosserie) *որ կարեւոր դիրք մը գրաւած է :*

Եւ այսպէս, Վիէնի մէջ, ամէն քայլափոխին, կարելի է հանդիպիլ հայ արհեստաւորի, նպարավաճառի, հիւսուածեղէնի, եւ ճերմակեղէնի խանութներուն: Զմոռնանք յիշել նաեւ 3 հայկ. սրճարանները :

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

Հայ. Ուս. Միութիւն
ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 28 Դեկտ.— 1952 Հոկտ. 29ին Լուվէնի եւ Պրիւքսէլի համալսարաններու քանի մը հայ ուսանողներ, գաղափարը ունեցան Ուս. Միութիւն մը ստեղծելու :

Անմիջապէս գործի լծուելով, խորհրդակցութեան կանչեցին Լուվէնի եւ Պրիւքսէլի բոլոր հայ ուսանողները։ Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ գաղափարը եւ Դեկտ. 6ին արդէն իսկ հիմնուած Ուս. Միութիւնը վաւերացուց ժամանակաւոր վարչութեան ծրագիր կանոնագիրը եւ ընտրեց մնայուն վարչութիւնը 1952—53 տարեշրջանին համար :

Վարչութիւնը կազմուած Օր. Այսա Մաթոսեանէ, Պ. Պ. Գրիգոր Շահինեանէ եւ Պ. Յովհաննէս Երկանեանէ, գործի լծուած է արդէն :

Դժուար աշխատանք է խմբել Պելժիոյ բոլոր հայ ուսանողները զուտ ազգ. միութեան մը մէջ եւ իբրեւ օգնութեան ճիգին հետ՝ նպաստել նաեւ Հայկ. Մշակոյթի տարածման գործին :

Կոչ կ'ընենք Պելժիոյ մեր բոլոր հայրենակիցներուն զօրավիգ կանգնիլ մեզի եւ օժանդակել հայապահպանումի մեր ճիգին։ Կը հրաւիրենք նաեւ 17 տարեկանէն վեր բոլոր հայ ուսանող - ուսանողուհիները միանալու մեզի։

Ստորեւ Միութեան ծրագիր - կանոնագրին առաջին երեք գլուխները, գաղափար մը տալու համար անոր առաջադրութիւններուն մասին.—

Ա. Նպատակ.— Պելժիոյ Հայ Ուսանողներու Միութիւնը հիմնուած 1952 Դեկտ. 6ին կը հետապնդէ հետեւեալ նպատակները .—

Ա.— Խմբել Պելժիոյ հայ ուսանողները զուտ ազգ. Միութեան մը մէջ ;

Բ.— Օգնել բարոյապէս եւ նիւթապէս կարօտ հայ ուսանողներու :

Գ.— Ծառայել Հայկ. Մշակոյթին եւ տարածել զայն կարելի միջոցներով :

Բ.—Միութեան բնոյթը եւ յարաբերութիւններ

1.— Պելժիոյ Հայ Ուս. Միութիւնը որեւէ քաղաք. հանգամանք չունի։

2.— Անդամները կրնան ունենալ իրենց անձնական քաղաք. համոզումները, առանց միութեան մէջ տարածել փորձելու զանոնք։

3.— Միութիւնը եղբայրական վերաբերում ցոյց կուտայ հայ բոլոր միութիւններուն եւ կազմակերպութիւններուն հանդէպ, առանց կուսակցական խտրութեան ;

4.— Ուս. Միւթիւնը կը վայելէ Պելժիոյ հայ Գաղթ. վարչութեան վերին հովանաւորութիւնը եւ տա ի տեղեկութիւն տարին անգամ մը զեկուցում կը ղրկէ անոր, իր գործունէութեան մասին։

5.— Միութեան անդամները կրնան մասնակցիլ ուրիշ միութիւններու աշխատանքներուն՝ զուտ անձնական հանգամանքով :

Գ. Անդամակցութիւն.—

1.— Պելժիոյ Հայ Ուս. Միութեան կրնայ անդամակցիլ ամէն հայ անհատ, որ կը լրացնէ հետեւեալ պայմանները .—

Ա) Նուազագոյնը 17 տարեկան ըլլալ :

Բ) Աշակերտ ըլլալ կամ ուսանող՝ երկրորդական կամ համալսարանական հաստատութեան մը մէջ։

2.— Անդամագրուիլ ուզող անհատները խնդրագիր կը ներկայացնեն վարչութեան, որ իրենց պարագան քննելէ վերջ՝ դրական կամ բացասական իր կարծիքը կուտայ ընդհ. ժողովին :

3.— Միայն ընդհ. ժողովը կրնայ անդամ մը ընդունիլ կամ հեռացնել :

4.— Միութիւնը պատժական որեւէ միջոց չի նախատեսեր։ Անհրաժեշտ պարագային, վարչութիւնը ընդհ. ժողովին կը ներկայացնէ պատժական առաջարկ մը, այս կամ այն անհատին վերաբերմամբ։ Ընդհ. ժողովը ներկաներու 2/3ի մեծամասնութեամբ կը վաւերացնէ վարչութեան առաջարկը, կը մերժէ կամ ուրիշ պատիժ մը կը սահմանէ :

5.— Իբրեւ մշակութային կազմակերպութիւն՝ միութիւնը կը խուսափի կարելի եղած չափով, խիստ միջոցներէ ;

6.— Միութիւնը կը լուծուի երբ անդամներու թիւը իջնէ երեքի։

7.— Լուծումի պարագային՝ Միութեան գանձն ու գոյքերը կը մնան Պելժիոյ հայ գաղթ. կոմիտէին։ Այդպիսի մարմնի մը չգոյութեան պարագային կը բաժնուին անդամներուն միջեւ :

8.— Քաշուիլ ուզող անդամ մը հրաժարական կը ներկայացնէ վարչութեան :

9.— Հին անդամ մը ուսումը լրացնելէն վերջ 3 տարի կրնայ մնալ միութեան մէջ։

Լիայոյս ենք, որ մեր բոլոր բարեացակամ հայրենակիցները պիտի օգնեն մեզի, նպաստելով հայապահպանումի կարեւոր աշխատանքին։

Վարչութեան նախագահ՝ ՅՈՎՀ. ԵՐԿԱՆԵԱՆ, քարտուղար՝ Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ :

Ամանոր

Տարի մը եւս գլորեցաւ, բարդուելով դարթաշխարհի մեր մռայլ տարիներուն վրայ :

Ո՜վ գիտէր թէ թրքական կարմիր դժոխքէն վերջ սեւ օրեր եւս պիտի ունենանք այս օտար ափերուն վրայ, այսքան երկար :

Հայը օրը իրիկուն կ'ընէ միշտ յիշելով իր անցեալը իր հայրենի երկրին երկինքին տակ, իր պապենի թոնիրներուն շուրջ։

Մանաւանդ այս տօնի օրերուն, երբ ամէն աչք իրեններուն շուրջ հաւաքուած, օրը օր կ'ընէր, ուր համ ու հոտ կար հայ ընտանիքներու մէջ :

Այս համայնակուլ երկիրներու մէջ որքան փոփոխութիւն բարքերու եւ սովորութեանց, որոնք բաժնած են ծնողքը իր զաւակներէն, զաւակները ծնողքէն, հարսերն մէկ կողմ, ու փեսաներն ուրիշ կողմ, եղբայրները զատ, զատ ու քոյրերն առանձին ...

« Ո՜, տայր ինձ ծուխն ծխանի» ...

Ինչ խանդակաթ ոգի եւ սէր կը տիրապետէր այդ նահապետական յարկերուն տակ, դողդոջուն ծերունիէն, պապիկէն ու հանիէն մինչեւ մանուկը օրրանի : Օրհնուած էր ամէն ինչ, հաց, ջուր եւ պարէն։ Մարդ մարդու սատանայ չէր եւ փոխադարձ վստահութիւն կը տիրէր։

Այն օրէն որ Հայը լքեց իր երդիքը, դժոխային պայմաններու տակ, թափառելու համար երկիրէ երկիր, քաղաքէ քաղաք, աչքը եարին մէջն:

Այսօր ալ կը հետեւի աւանդութեան, բայց ի՜նչ օգուտ։ Իր զաւակները, հոս ծնած, հոս մեծցած, անգիտակ են անցեալ կեանքին :

Հին հայկական շունչն էր որ կը տիրապետէր եւ հայրենի հողն էր տէր որ ոգի կը ներշնչէր :

Ամանոր։ Նոր տարի եւ Կաղանդ...

Դեռ քանի տարի այդ շունչը պիտի տոչորէ եւ մրկէ մեզ։

Գոնէ մեր զաւակներուն խնայուէր եւ տեսնէին նորէն այդ օրերը խանդակաթ ...

Հայրենի ծխանի ծուխն ու երդիքը օրհնուած ու բոլորուած անոր շուրջ ...

Մինչ այդ, մեծցնենք զանոնք այդ շունչով, հայկական սիրով եւ բարոյականով, իրենց մայրենի լեզուով եւ ազգին անցեալ փառապանծ պատմութեամբ, որպէսզի կարենան պարծիլ եւ ծառայել։ Որպէսզի զանոնք արժանաւոր ժառանգորդները իրենց պապերուն, կազմակերպենք, սարքելով Հայկ. Նոր Կաղանդներ, հայրենի խունկերով եւ մոմերով...

ՄԷՆ-ՍԷ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ», խնդրեմ քանի մը տող տրամադրէ նամակիս որ ուղղուած է Տիգրանակերտի եւ Արաբկիրի, Հայր. Միութեանց :

Է՛յ պարոններ, Նոր տարուան սեմէն, Պարսէյ Շապուհ Թագաւորին Անյուշ բերդը չինող Ֆարհատի մուրճով, կուզամ ձեր սրտի դռները զարնել։ Ահա բանլիքս.—

Սէն Լուի դպրոցին մէջ երկու աշակերտներ ունիմ, երկուքն ալ շատ ուշիմ։ Ֆրանս. դպրոցը աւարտած են լաւ վկայականով։ Առաջինը՝ Կ. Յովսէփեան։ Հայրը Տիգրանակերտցի, երեք զաւակներու տէր կ'աշխատի Քուզէյի գործարանը։ Իր կարողութենէն վեր ճիգ մը փորձեց եւ յաջողեցաւ կէս գնով Փարիզի Մուրատեան վարժարանը տեղաւորել զայն։ Բայց կը լսեմ թէ կէս ճամբան պիտի մնայ։ Իսկ երկրորդը, հայր չունի, այլ մայր մը (Արաբկիրցի), երեք զաւակներով։ Աւելորդ է մանրամասնել թէ ինչպէս կ'ապրին, գիտեմ որ Հայր. Միութիւնը եւ ազգականները կ'օգնեն։ Իմ նպատակս է փրկել այս երկու տղաքը։ Եթէ Հայր. Միութիւնը դրամ չունի, մէկ երկու հոգի գլուխ գլխի տալով, կրնան յաջողցնել :

Այս առթիւ ձեզի յիշեցնեմ Օմար Խայեամի մէկ քառեակը.—

« Մահուան քաշած նետին հանդէպ ամէն վահան անօգուտ է.— Արծաթի եւ ոսկու տուած չքնաղութիւնն անօգուտ է .— Կեանքն ու աշխարհ որքան խորունկ կրնայ քննել.— Հասկցայ, թէ բարի գործէն զատ ամէն բան աշխարհիս մէջ անօգուտ է»։

Վստահ եմ թէ այս կոչս ապարդիւն պիտի չմնայ եւ երկու Հայր. Միութիւնները պիտի փութան փրկել այս երկու տղաքը :

Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԲԱԺԱՆՈ՞ՐԴ ԵՍ.— ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ ԳՏԻՐ ;

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Որոշուեցաւ որ Փիէր տը Վոմըքուր պիտի ջանայ անցնիլ Անգլիա, Մանչի դէմը գտնուող իրենց ընկերներուն տեղեկացնելու համար անցած - դարձածը եւ ստանալու նոր հրահանգներ։ Հարցը դժուար էր։ Սահմանին վրայով Սպանիա տանող գաղտնի ճամբաները երեւան հանուած էին Գերմաններուն կողմէ, մատնութեանց հետեւանքով։ Եւ Գերմանները հիմա գիտէին նաեւ ծովեզերեայ ցամաքահանման կէտերը, ուրկէ, Դիմադրական շարժման անդամները, ծովու վրայով կերթեւէին Անգլիա :

« Փամ - Փամ»ի այս խօսակցութենէն քանի մը օր վերջը, Կատուն նորէն տեսաւ իր բարեկամները։ Ըսաւ, թէ գտած է Անգլիա երթալու ճամբայ մը։ Բացատրեց թէ ինքն ալ պէտք է երթայ յարմարագոյնը նկատուած Փիէր տը Վոմըքուրի հետ միասին, որովհետեւ, բոլորին համար լաւ ծանօթ մը ըլլալով, բուն իսկ իր ներկայութիւնը պիտի պաշտպանէր Դիմադրական շարժման վստահութիւնն ու հեղինակութիւնը :

Միւսները մէկ անդամէն հաւանեցան եւ ծափահարեցին իր որոշումը։ Իրենց ճարպիկ Կատուն էր ան, Դիմադրական ճակատի հերոսուհին։ Արժանի էր ան իր համբաւին. ամէնէն աշխոյժն էր, իրենց մէջ ամենալաւը եւ միանգամայն ամէնէն քաջը :

Անշուշտ Գլայխեր կարգադրեց, որ Կատուն ապահով դուրս գայ Ֆրանսայէն։ Անգամ մը որ դուրս ելլէին, մեծ բան մը չէր Անգլիա երթալը : Գլայխեր իրագործած էր՝ իր գործակալ էգ Կատուն եւ անշուշտ բանէ մըն ալ չկասկածող Փիէր տը Վոմըքուրը Լոնտոնի պատերազմական նախարարութենէն ներս մտցնելու անհաւատալի սխրագործութիւնը ;

Ամբողջ ՚ին ամիս Կատուն աշխատեցաւ հոն։ Իր բոլոր իմացածները ղրկեց Ֆրանսա, Դիմադրական շարժման հաստատած նոր խողովակներով։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը հասնէին Վիոլէթին եւ Վիոլէթ կը հաղորդէր զանոնք Գլայխերին :

Բայց այն ատեն հասաւ երկրորդ սեւ օրը էգ Կատուի կեանքին մէջ։ Բրիտ. Հակալրտեսական Սպասարկութիւնը կրցաւ շատ աւելի թերահաւատ ըլլալ, քան Ֆրանսայի այդ մարդիկը եւ ի վերջոյ, Սըրթլընտեարտը թափանցեց ամբողջ խաղին մէջ։ 1942ի Յուլիսին, Կատուն ձերբակալուեցաւ ։ Եւ Բրիտանացիները բանտը պահեցին զայն մինչեւ պատերազմի վերջը :

Անգլիոյ մէջ բանտը գտնուած շրջանին, Միշըլին գրած է՝ Ֆրանս. Դիմադր. Ճակատի իր նախկին ընկերներուն ուղղուած հատուած մը իր յուշատետրին մէջ. — «Օ, այս որքան կրնայ տեւել։ Ինծի պիտի չկրնամ գտնել բառեր արտայայտելու իմ խոր ու անվախճան վիշտս, կամ նկարագրելու վախս։ Բայց ես մինակ չեմ։ Դուք ալ — ձեզմէ անոնք, որ տակաւին ողջ են, պիտի չկրնաք քնանալ այս գիշեր։ Դուք իմ հետս պիտի ըլլաք։ Դուք, մեռեալներդ եւ ես — պիտի ապրինք մեր սեփական օրէնքներով աշխարհի մը մէջ, զոր ես գտած եմ ինծի համար »։

Հանդարտօրէն կանգնեցաւ ան Ֆրանսացի դատաւորներուն առջեւ 1949ի Յունուարին, երազկոտ աչքերը հանդչեցնելով ատեանի ոսկեզօծ ձեղունին վրայ :

Խօսեցաւ ընդհ. դատախազը .

— Երկու ամիս ի գործ դրաւ ան դաւաճանութեան ամենավատ տեսակը։ Իր չարամտութիւնը, իր խորամանկութիւնը, չարիքի մէջ իր յարատեւութիւնը, իր յուշերը. որոնցմէ հատուածներ կարդացի ձեզի եւ որոնք կը ներկայացնեն զայն ինչպէս որ է,— ուղեղ մը՝ առանց սրտի, — պիտի դատէք դուք այս բոլորը։ Ու պիտի ընդունիք, որ միակ կարելի պատիժ մը կայ անոր համար—ՄԱՀ ;

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՉԻՆԿԸՐ

ՍԵԴԱ.— Հայրիկ, ինչո՞ւ մազ չունիս :

ՀԱՅՐԸ.— Ծնած օրդ քեզի տուի մազերս ։

Այդ պզտոր խօսքերը իմս էին :

Օր մըն ալ Սեդան կը տանի սափրիչին մազերը կտրելու։ Իրիկունը երբ հայրը տուն կուգայ, Սեդա ուրախութեամբ կը դիմաւորէ .

— Հայրիկ, վազէ, գնա սափրիչէն մազերդ առ, հոն ձգեցի քիչ առաջ որ քեզի տան :

Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Պէրպէրեան, Գ. Ժիրայր Ճանճապեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Կարպիս Ճի-րաճեան եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Լօքմակեօզ (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Լօղմա-նեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Օհաննեան (Հօլի-վուտ), Տիկ. Մաթիլտ Լօղմանեան (Հօլիվուտ), Գ. Վահան Պէրպէրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Մ. Ներսէսեան (Աթէնք), կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆ ՇԱՀԱԳԵԱՆԻ
(Ծնեալ Արթինեան)

գառնագին մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ կարճա-տեւ հիւանդութեան, իր բնակարանին մէջ 73 rue des Prairies, Paris (20) :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր շաբաթ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) ժամը 3.45ին, ուրկէ մարմինը պիտի փո-խադրուի Bagnoletի նոր գերեզմանատունը, (Avenue Raspail) իր ընտանեկան դամբանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն ընդունիլ :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ Հայկ. Ծնունդի տօնին առթիւ Յունուար 6ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Բ. աշխարհամարտի ընթացքին եւ ա-նկէ վերջ մեռած ընկերներու՝ Կարօ Կէօնեանի, Ղազար Քէօմիւրճեանի եւ Աւետիս Սիմոնեանի յի-շատակին :

Արտօրութենէն վերջ այցելութիւն երեք ընկեր-ներու շիրիմները, ընկերակցութեամբ քահանայի մը :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մաս-նաճիւղին, այս կիր., ժամը 15ին, Շամպոը տը Բօմէրաի ընդարձակ սրահը, 6 rue des Trois Conils, Bordeaux: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓՈՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ) ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

3 Յունուար Ճր. Ճրագալոյց, սկիզբ. արա-րողութեանց 4, պատարագ 5.30:

4 Յունուար Տօն Ծննդեան.— Սկիզբ ժամեր-գութեանց 7, պատարագ 9.30 :

5 Յունուար, Բշ. Յիշատակ Մեռելոց.— Սկզ. 8, պատարագ 9.30, հոգեհանգիստ 11:

Գպրաց Դասը կը վարէ Գ. Լ. Ճերահեան :

ՑՈՒՑԱԿ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

4 Յունուար, կիրակի.— Հոգեհանգստեան պատարագ, ի յիշատակ Գրիգոր Էպս. Գահապան-եանի, ժամը 10.30ին :

11 Կիր.— Յայտնութեան եւ Մկրտութեան արա-րողութիւն, ժամը 10.30ին :

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

41 Quai de L'Horloge
Galerie de la Cité
(Ծովանկարներ եւ բնանկարներ)
3 Յունուարէն մինչեւ 24 յունուար :
Բացումը այսօր, շաբաթ ժամը 15ին :

Համազգայինի նաւահոյթ - ճաշը

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Համազգայինի Փարիզի վարչութիւնը նաւահոյթ - ճաշ մը կազմակերպած է Յունուար 3ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Արարատ ճաշարանին մէջ, 51 rue des Ecoles, Paris (5) :

Ծախքերու մասնակցութեան համար 500 Ֆր.:

Արձանագրուիլ երեք հայ գրատուններ եւ ՅԱՌԱՋի վարչութեան մօտ :

Հանդէս տօնածառ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւ-ղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր, Խրիմեան դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ :

Պիտի ներկայացուի Յ. Թումանեանի

ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ

Դպրոցի աշակերտներուն պիտի բաժնուի նուէ-րներ եւ պաուղ: Մուտքը ազատ է :

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 քաւաղայի արտա-սանութիւնները :

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սօլօ ա-րեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի : Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդ-րոնատեղի) :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն՝ Փարիզ, 43 rue Richer, Tél. Pro. 25-46:

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir :

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»-ներ հաստատուած են : Փափաքողները կրնան ներ-կայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրու-թիւնը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոն-եան» խումբի ժողովը այս շաբաթ Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ.— Պատգամ, ժողով եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ պարահանդէսին յանձնախում-բին ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին Café Régent :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմի-տէն սովորականէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կու-րժէնվիլի, Անուվիլի եւ Մարսէյլի բոլոր ընկերնե-րը, Մարսէյլի ծանօթ հաւաքատեղին, այս կիրակի ժամը 15.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փետրուար 18ը կը տօն-ուի Փարիզի մէջ Փետր. 14ին :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Կաղանդի առթիւ Օր. Թորիկեան մէկ տարե-կան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը Գ. Թորիկեան, Մարսէյլ :

× Մարսէյլէն Գ. Մեսրոպ Նորոյեան մէկ տա-րեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Գ. Աւետիս Նորոյեանի, Ամերիկա :

× Aptէն Տիկին Ազատուհի Սարաֆեան այս տարի եւս կը նորոգէ իր նուէրը հօրը՝ Գ. Վարդան Տէրտէրեանի :

ՏՕՆԱԾԱՌ — ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Արենոյլներու եւ Ա-րիներու միութեանց, այսօր շաբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Սալ Մազընայի մէջ: Սկաուտական, գե-ղարուեստական պէսպիսուն բաժիններով եւ ա-նակնկալներով :

Կը հրաւիրուին Արենոյլներու, Արիներու, գայլուկներու եւ թեւիկներու ծնողները եւ միու-թեան բարեկամները : Մուտքը ազատ է:

ԴՈՑԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ : ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ԿԱՂԱՆԴԻ, ԾՆՈՒՆԴԻ, ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆՍԻՆԴԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 4 Janvier 1953 Կիրակի 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6957 — Նոր շրջան թիւ 2368
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ ՅԱՋՈՂԻԼ

Պ. Ռընէ Մայէր, վարչապետութեան չորրորդ թեկնածուն, երէկ պիտի հաղորդէր իր վերջնական պատասխանը :

Վերջին լուրերու համաձայն, աւելի նպաստաւոր դիրքի մը մէջ կը գտնուի, քան իր նախորդները : Գլխաւոր խմբակցութեանց վարիչները որոշ լաւատեսութիւն ներշնչած են իրեն, բացի կարմիրներէն որոնց չէ դիմած արդէն:

Պ. Ռընէ Մայէր հետեւեալ ձեւով պարզած է իր ծրագրին գլխաւոր կէտերը :—

Անմիջապէս քուէարկել տալ 1953ի նիւթացոյցը: Նկատելով որ կարելի չէ աւելի մեծ գումար մը փոխ առնել, 700 միլիառի բացը գոցելու համար, պիտի կրճատէ կարգ մը ծախքեր, — 20 միլիառ՝ քաղաքային, 50 միլիառ՝ զին. ծախքերէն, ինչպէս եւ վար դնել 50 միլիառ՝ նոյն վարկերէն: Հարկային եւ վարչական բարենորոգում ; — Անփոփոխ պահել ընտանեկան նպաստներու ամգամատուրքի սակը (16.75) ; — Վերաքննութիւն սահմանադրութեան — Զարկ տալ տուներու շինութեան, հողագործութեան եւ արտածման, գործազրկութեան վտանգը կասեցնելու համար: — Աշխատավարձքի «բարձրացում ուր որ կարելի է»:

Գալով արտաքին ճակատին, նոր վարչապետը կը մնայ կուսակից Ատլանտեանի դաշինքին, եւրոպական բանակի ծրագրին եւ միւս կարգադրութեանց: Թունուզի եւ Մարոքի մասին ալ համաձայն է բարենորոգումներու :

Ընկերվարականները, որոնք ժխտական դիրք մը բռնած էին Սուսթելի եւ Պինոյի հանդէպ,«նոր գաղափարներ» կը տեսնեն Պ. Մայէրի ծրագրին մէջ եւ որոշած են քննել: Զօր. տը Կոլի կուսակիցներն ալ համակիր կ'երեւան : Ժողովրդական Շարժումը (M.R.P.) «ճշգրիտ, գործնական եւ իրատես» գտած է նոր վարչապետին ծրագիրը: Հանրապետութեան խորհուրդը (ծերակոյտ) սահմանադրութեան բարեփոխում կը սպասէ նոր դահլիճէն :

Միւս խմբակցութիւններն ալ բարեացակամ կ'երեւան: Ուրեմն եթէ նոր դէպք մը չպատահի, Պ. Ռընէ Մայէր Ազգ. ժողովին պիտի ներկայանայ Գշ. օր, վաւերացում խնդրելու եւ դահլիճին կազմութեան ձեռնարկելու համար :

Իր ծրագիրներէն մէկն է Ուաշինկթըն երթալ եւ տեսակցիլ զօր. Այզընհաուըրի հետ: Այս առթիւ բառ.— «Անշուշտ կ'ուզեմ երթալ, բայց կը նախընտրեմ այցելել իբրեւ վարչապետ »:

× Ֆրանս. Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէն երկար կոչ մը հրատարակեց, միացեալ ճակատ կազմելու համար: Կոչը ուղղուած է բոլոր Ֆրանսացիներուն եւ Ֆրանսուհիներուն, ծերին եւ երիտասարդին, ընկերվարականին թէ քրիստոնեային, որպէսզի միանան, «անկախութեան եւ խաղաղութեան» դաշինք մը կազմելու համար: Կը պահանջէն ցնցել բանակին եւ տասիկանութեան վարկերը, կրճատել տուրքերը եւ գիները, վերսկսիլ առեւտուրը Ս. Միութեան, Չինաստանի եւ արեւելեան երկիրներու հետ, խաղաղութեան դաշինք մը կնքել հինգ մեծ պետութեանց միջեւ, մերժել Մարշըլի ծրագիրը, Ատլանտեանի դաշինքը եւն.:

× Կարգ մը անգլ. եւ ամերիկեան թերթեր խստօրէն կը քննադատեն Ֆրանսայի քաղաք. հոսանքները, դահլիճի տագնապին առթիւ : Եւ ծանր վախեր կը յայտնեն Ֆրանքի մասին:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Զօր. տը Կոլ, որ սկիզբէն ի վեր հակառակ է եւրոպական բանակի ծրագրին, մանրամասնօրէն պարզեց իր տեսակէտները Ռէօյթըրի թղթակցին : Ինք համաձայն է որ Գերմանիան ալ ազգ. բանակ մը կազմէ, եւ քաղաք. ու զադմական դաշնակցութիւն մը հաստատուի, իբրեւ երաշխիք Եւրոպայի տատահովութեան: Այս դաշնակցութիւնը պիտի ունենայ երեք հիմնական կանոններ .—

1.— Դաշնակցութեան անդամ մէկ անդամը պիտի չփորձէ ընդարձակել իր հողերը, բռնի ուժով: 2.— Ոչ մէկը պէտք զին. գործողութիւն պիտի չկատարէ Եւրոպայի ուէէ ազգի դէմ, առանց միւս բոլոր անդամներուն հաւանութեան: 3. — Գերմանիան պէտք չէ Ֆրանսայէն աւելի զօրք ունենայ խաղաղութեան ատեն: Դաշնակցութեան հիմնադիր անդամները պիտի ըլլան վեց պետութիւններ (Ֆրանսա, արեւմտեան Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ) :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուիքով կ'ըսէ թէ կարեւոր փոփոխութիւն մը պիտի կատարուի յառաջիկայ երկու ամիսներու ընթացքին: Մանրամասնութիւններ կը պակսին :

ԹՈՒՐՔԻԱ 30 միլիոն տոլարի կանխավճար մը պիտի ստանայ փոխադարձ Ապահովութեան արժանալէն, ի հաշիւ 1953 տարեշրջանի Այս վարչութիւնը ցարդ 544.772.000 տոլար վճարած է Եւրոպայի :

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ ՎԻՃԵԼԻ ԿԷՏԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Ընկերակցութեան բարեփոխեալ կանոնագիրը չորս տարի կը նախատեսէ ներկայացուցչական ժողովին տեւողութիւնը, իսկ նստաշրջանը՝ «առ նուազն տարին մէկ անգամ»:

Այս երկու կէտերը կը տկարացնեն բարեփոխման արժէքը :

Եթէ ներկայացուցչական ժողովը կոչուած է իրական եւ ոչ թէ ձեւական դեր մը կատարելու, պէտք է ունենայ տարեկան առ նուազն չորս նստաշրջան, իբրեւ կանոն: Իսկ բացառիկ պարագաներու մէջ՝ արտակարգ նիստ :

Այս ձեւով կը դիւրանայ հակակշիռը: Ցետոյ, աւելի սերտ կապեր կը հաստատուին օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութեանց միջեւ :

Ճիշդ է որ կանոնագրին ԺԷ. յօդուածը կը նախատեսէ ուրիշ նիստեր, — «Ամէն անգամ որ իր ձեռնհասութեան ենթակայ հարց մը ներկայանայ»:

Բայց այս կէտը չի լրացներ բուն պահանջը եւ կրնայ տեղի տալ քմահաճ քաշքշուքներու: Նոյն իսկ վէճերու :

Ներկայացուցչական ժողովը պահեստի մարմին մը կամ «ծերոց ժողով» չէ, որպէսզի նիստի հրաւիրեն «ըստ հանգամանաց»:

Ան պէտք է դառնայ շարժուն ուժ մը : Մանաւանդ որ. չորս տարուան շրջան մը ունի :

Ինչո՞ւ նոյնպէս չորս տարի նշանակած են վարչութեան շրջանը :

Օրէնսդիր մարմին մը կրնայ աւելի երկար պաշտօնաժամ ունենալ քան գործադիրը :

Ո՞ւր տեսնուած է որ երկուքը միասին պաշտօնի վրայ մնան միեւնոյն տեւողութեամբ, դառնալով տեսակ մը մենատիրութիւն :

Կանոնագիրը քննած ատեն, ընդհ. ժողովը պէտք է վերամշակէ այս կէտը:

Ամէն պարագայի մէջ, կը բաւէ երկամեայ շրջան մը՝ վարչութեան համար:

Եթէ գոհ մնան, կը վերընտրուի: Եւ կամ կը փոխուի երկու տարին անգամ մը :

Անշուշտ կրնայ ժամանակէն առաջ ալ հրաժարիլ, եթէ անվստահութեան քուէ ստանայ, ինչպէս նախատեսուած է ԺԹ. յօդուածի Ցրդ կէտով :

Վերամշակման կը կարօտի նաեւ կանոնագրին այն մասը որ կը վերաբերի Առաջնորդին :

Համաձայն ԺԹ. յօդուածի 2 կէտին, առաջնորդին ընտրութիւնը «կ'ենթարկուի Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի հաւանութեան»:

Կ'ենթադրենք թէ բուն բառը չեն գտած, այս կէտին խմբագրութեան ատեն :

«Հաւանութիւնը» վաւերացո՞ւմ կը նշանակէ թէ հաճութիւն, արտօնութիւն կամ հրաման :

Իբրեւ կանոն, մեր Գաւառ. ժողովները կամ Թեմական Խորհուրդները առաջնորդ կ'ընտրեն եւ կը հաղորդեն Կաթողիկոսին կամ պատրիարքին : Այս վերջիններն ալ մեքենաբար կը վաւերացնեն, եթէ բացառիկ օրինազանցութիւն մը չգտնեն :

Անոնք չեն կրնար վեթօ դնել (մերժել), ընդդիմանալով թեմի մը գերագոյն ժողովի կամքին : Եթէ փորձեն, խախտած կ'ըլլան թէ ժողովրդապետութեան սկզբունքը եւ թէ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութիւնները :

Արդ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ի վիճակի՞ է պատշաճօրէն հետեւելու այս հիմնական օրէնքին:

Եթէ իր կամքէն վեր ուժ մը դրդէ չեղեալ նկատել այսինչ Առաջնորդին օրինաւոր ընտրութիւնը, նկատի առնելով անոր անձը, կրնա՞յ ընդդիմանալ :

Եւ եթէ Թեմական Խորհուրդ մը բոլոր կանոնները յարգած ըլլալով հանդերձ, Էջմիածինէն հրաման ստանայ չեղեալ նկատել ընտրութիւնը, ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ :

Էջմիածնի նոր կարգուսարքին հետեւանքով չէ՞ որ կաթող. պատուիրակներ կը նշանակուին 1945էն ի վեր, դուռ բանալով կղերապետութեան :

Ո՞րքան փեղարաւոր «իշխաններ» ունեցանք մեր գլխուն վերեւ ...

Այդ ոգին կը տիրապետէ նաեւ Փարիզի մէջ: Կանոնագիրը կը ձգտի զօրացնել առաջնորդին իրաւասութիւնները :

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*****

Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑԻՆ ՄԻՒՍՆԵՐԸ

Տարեգլուխի առթիւ կոչ մը երեւցաւ այս էջին վրայ,— վիճակագրական տեսութիւններ գրել իւրաքանչիւր շրջանի մասին: Սկսելով Փարիզէն :

Քանի մը գրութիւններ հրատարակուեցան արդէն եւ խմբագրութիւնը կը սպասէ որ միւսներն ալ շարժին:

Դեռ ոչ մէկ ձայն՝ ուրիշ հայաշատ շրջաններէ :

Աշխատակից մը, որ Պելվիլ կը բնակի հազիւ երեք տարիէ ի վեր, բան - գործ ըրած եւ կարգ մը շահեկան տեղեկութիւններ գրի առած էր:

Ո՞ր օրուան կը սպասեն անոնք որ երեսուն տարիէ ի վեր տուն տեղ են եղած Ալֆորվիլի, Իսի լէ Մուլինոյի, Պուա Քոլոմպ — Անիէռի, Անկէնի, Արնուվիլի, Սարսէլի, Քլամառի եւ ուրիշ կեդրոններու մէջ :

Հապա Մարսէ՞յլը, որ Փարիզի հետ կը մրցի հոծ հայութեամբ եւ հանրային գործունէութեամբ :

Եւ դեռ Նիսը, Կրընոպլը, Սէնթ Էթիէնը, Տէսինը (մէկ երկու ձեռագիրներ կարդի կը սպասեն):

Խմբագրութիւնը գրական մարդանք չէ որ կը թելադրէ, այլ քիչ մը աշխատանք: Նոյնիսկ իրենց բարիքին համար :

Այնքան ալ մեծ յոգնութիւն չի պահանջեր տարեկան տեսութիւն մը, եթէ կամքը չպակսի :

Ամփոփ տեսութիւն մը մէկ տարիէն միւսը՝ տարրական պահանջ է, ամէն տեղի համար :

Կրնայ օգտակար ըլլալ, իբրեւ տեսակ մը ուղեցոյց :

Գոնէ կ'իմանանք թէ տարագիր բազմութեանց ո՛ր թիւը յառաջ գացած, ո՛րը վհատած, լճացած կամ դեղնած է:

ՎԱՀԷ

75.000 ՖՐ.Ի ՆՈՒԷՐ ՄԸ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՒ

Պ. Մուշեղ Ճիլէրճեան (Մոնթէ Քարլօ), որ անցեալ տարի 100.000 ֆր. նուիրած էր Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, այս անգամ ալ, Նոր Տարուան առթիւ, 50.000 ֆր. կը տրամադրէ նոյն կրթարանին, իսկ 25.000 ֆր. Ֆ. Կապ. Խաչին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նորընտիր խորհրդարանին բացումը տեղի ունեցաւ երէկ, շաբաթ: Քսան տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ հանրապետականները մեծամասնութիւն կը կազմեն Երեսփ. ժողովին մէջ: Այզընհաուըր գործի պիտի ձեռնար Յունուար 20ին :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ամերիկացի պաշտօնեաներէն 38ը կասկածելի կը համարուին, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը, որ կը թելադրէ հետապնդումներ կատարել :

ԲՈԼՈՐ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ, 2.500.000 հոգի, պէտք է արձանագրուին Մ. Նահանգներու նեռ-գաղթի եւ հպատակութեան դրասենեակներուն մէջ, համաձայն նոր օրէնքի մը: Անոնք որ հպատակ չեն պէտք է արձանագրուին մինչեւ Յունուար 31, եթէ ոչ պիտի արտաքսուին, կամ տուգանքի եւ բանտարկութեան պատիժ պիտի կրեն : Ամէնքն ալ արձանագրութեան տոմս պիտի ունենան: Այս գործողութիւնը պիտի կատարուի ամէն տարի : — Պայքարը կը շարունակուի ներգաղթի նոր օրէնքին դէմ որուն մէկ հետեւանքն է այս գործողութիւնը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին նախարարներէն վեց հոգի պիտի դատուին մօտերս, այն ամբաստանութեամբ թէ օգտագործած են իրենց պաշտօնը : Վեցն ալ անդամ են Վաֆտի: Պիտի դատուին նաեւ եօթը երեսփոխաններ, նոյն հոսանքէն : Զօր. Նեկիպ նորէն յիշեցուց թէ նախորդ վարչապետ Նահաս չի կրնար Վաֆտի նախագահ ըլլալ :

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ, Տէր եւ Տիկին Ռոզէնպէրկ, Մ. Նահանգներու գերագոյն ատեանին դիմած էին, ներում խնդրելով: Ատեանը մերժեց, պնդելով թէ «անոնց գործած ոճիրը շատ աւելի ծանր է քան մարդասպանութիւնը»: Երկուքն ալ մահապատիժ ստացած են, հիւլէական գաղտնիքներ յայտնած ըլլալով Խ. Միութեան :

ԲԱԺԱԿ Ի ՁԵՌԻՆ

Ա.

Ըստ եբրայական աւանդութեան, մարդակերտութեան տարազն է՝ կաւ + ջուր։

Թէ Եհովա ի՛նչ համեմատութեամբ կաւ ու ջուր գործածեց՝ հայակերտութեան ժամանակ, չեմ գիտեր։ Բայց գիտեմ թէ տոկոսն է մեր կաւը։ Զարմանք կը պատճառէ ինծի, սակայն, տեսնել Մարքսի աշակերտները, որոնք կը ծելադրեն բարձրացնել կաւին համեմատութիւնը մեր ազգային նկարագրին կազմութեան տարազին մէջ, ընդհակառակն, ռոմանթիքները ծաղր ու հեգնանք կը թափեն... բրուտներու աշխատութեան վրայ, եահվէական ջուրին կարօտով։

Ափսո՜ս, երկու կողմերն ալ կը մոռնան թէ քանի՛ կ'աճի կաւին համեմատութիւնը, այնքան եւս կ'աճի ծարաւը... ջուրին համար, — խմորին պէս է, ո՛րքան աճի զանգուածը տաշտին մէջ, այնքան կ'աւելնայ ջուրին պահանջը։

Մեկնելով այս իրողութենէն, ցանկալի է որ նիւթական դրամագլուխը եւ ոգեկան դրամագլուխը հաշտ ընթանան հայ քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ։ Ահա թէ ինչո՛ւ մեղապարտութիւն կը համարիմ չարչի կոչել եւ անարգել հայկական տաղանդը, երբ երբեմն կուգայ նիւթական դրամագլուխ ստեղծելու ճամբով, ինչպէս մեղապարտութիւն կը համարիմ «վարժապետ խղճուկը» կոչել եւ արհամարհել հայկական տաղանդը, երբ երբեմն կուգայ ոգեկան դրամագլուխ ստեղծելու ճամբով։ Ո՞վ կրնայ ուրանալ թէ մշակոյթը, որ ծաղկեցաւ Բագրատունեաց հարստութեան շրջանին, արդիւնք էր տնտեսական բարգաւաճ պայմաններու, եւ ո՞վ կրնայ ժխտել այն իրողութիւնը թէ հայ մեծ եւ ոսկեղօծ վաճառականներու կազմաւորումին մէջ ցեղին հանճարն է, դարձեալ, որ խաղացեր է իր դերը։ Ուրեմն, թոյլ տուէք ըսել թէ հայ որբին հարստանալը, յաճախ, համազօր է պօէմա մը գրելուն, փաստի նո՛յն տաղանդն է որ կը գործէ, — ցեղայի՛ն նո՛յն բնումը։

Ափսո՜ս, հիմա կը պակսին հայ հարուստները, — հիմա հարուստներ ունինք, որոնք կաւ են միայն, մի՛նչ մեր երբեմնի հարուստները, (յիշեցէք Հնդկահայ գօթերը), ջուր էին, եահվէական ջուր կամ ոգի, բանաստեղծութեան մը պէս անմահական արժէք։

Արդա՛ր ըլլանք, — մեր ոգեկան դրամագլուխին ներկայացուցիչներ եւս կուգան տակաւ առ տակաւ, չարչիական դրոշմ ստացած հետզհետէ։ Եւ այսպէս ծնաւ հայ գրողներու դասակարգ մը, դժգոհութեան տարօրինակ թթխմորով մը աճուն, որ կը պոռայ, կ'աղաղակէ, կը բողոքէ թէ գնահատել չի՛ գիտեր հայ ժողովուրդը։

— Ի՞նչ խրախուսում է այս, ի՞նչ է պատահեր։

— Մե՛ղք, սրբապղծութի՛ւն, գնահատել չի՛ գիտեր հայ ժողովուրդը։

Կանչեցէք, հարցաքննեցէք, դատեցէք, ու պիտի տեսնէք թէ մեր այս դժգոհները եւս չարչիացած են, — կաւը շատ, ոգին քիչ։ Անոնք կը ստեղծագործեն, բայց իրենց ստեղծագործութիւնը կը համարին ապրանք մը, որ, ինչպէս Սպահանի գորգը, վաճառելի է, իրեղէն՝ դրամի վերածելի։ Գնահատութիւն պահանջելով մեր ժողովուրդէն, անոնք կը մտնեն առուծախի առեւտրական վարժութիւն մը, — գրածս կը ծախե՛մ։ Առեւտուր։ Մին սոխ կը ծախէ, միւսը՝ բառ։

Դժգոհներու այս ըմբոստութիւնն էր, որ մեր գրական կեանքին մէջ՝ ստեղծեց, չարչի գրողներու դասակարգին կողքին, մուրացկան գրողներու դասակարգ մը եւս, — նոր երեւոյթ չէ, Յակոբ Պարոնեան «Մեծապատիւ Մուրացկաններու» կարգը կը դասէ գրողներն ու բանաստեղծները։ Այդ երեւոյթին դէմ ընդվզումով մըն էր, որ սարսռացի, ջիղերուս մէջ բղխում մը զգացի՝ երբ բարձրաստիճան ծերունազարդ եկեղեցական մը ուզուզիկութեան դպրոց ստեղծեց «ինծի դրամ տուէք՝ բան պիտի տպեմ» բանալով, — արձագանգը կը լսէք, արդէն, հիմա վաստակաւոր դրագէտի մը բերնին մէջ։ Ծերունիներն ալ երախաներու պէս են, գիրար կը կապկեն։ Ու, թերեւս, ծերութիւնը արդարացման պարագայ նկատուի անոնց համար, բայց ես կը մտանանչեմ իրողութիւնը միայն։ (Առանձին ուսումնասիրութեան նիւթ է այս հարցը, — մեր ժողովուրդին տկարութիւնը եկեղեցականներու հանդէպ, մեր ուզուզիկ եկեղեցականներուն անփառութիւնը իրենց «Թշուառ զգայութեանց» հրատարակութեան մէջ, մինչ կարելի էր ժողովուրդին տկարութիւնը եւ եկեղեցականներուն ուզուզիկութիւնը միացնել՝ հիմնելու համար հրատարակչական մեծ եւ համազգային ձեռնարկ մը, որ պիտի չծառայէր միայն ծերացած եւ յոգնած միտքերու վաստակը տպագրելու, այլ եւ պիտի քաջալերէր երիտասարդ եւ յանդուգն մտաւորականները)։

Այստեղ անմիջապէս կ'ուզեմ աւելցնել թէ, հա՛րա, ես չեմ պատկանիր գրողներու այդ խումբին։ Գիտե՛մ, դժգոհ գրողներու պատմութիւնը կը յիշատակէ, երբեմն, մեծարժէք անուններ, ինչպէս Նորայր Բիւզանդացին։ Այդ շարքին մէջ պէտք է դնել թերեւս Ստեփան Ոսկանի եւ այլ գրողներու դառնութեան պատմութիւնը եւս, — մեր հին մատենագիրներէն մէկը կը հանէին նոյնպէս դառնութեան ուրիշ աղաղակներ։ Բայց թոյլ տուէք որ Մովսէս Խորենացիի տրտունջներն օգտագործեմ ի նպաստ իմ տեսակէտիս։

Ըստ իս, ճշմարիտ գրողը կը նմանի ցայգաթիթեռին, որ կը վազէ լոյսին, կը դառնայ լոյսին շուրջ, կը պարէ լոյսին բոլորտիքը, — իր այդ պարը պա՛րն է մահուան, վասնզի, պարելով լոյսին շուրջ, ինքզինք պիտի այրէ լուսարձակութեան խելայեղ խոյանքի մը մէջ։

Ճշմարիտ գրողը ամէնէն ազնուական ներկայացուցիչն է իր ժողովուրդին, — անգնահատելի, անվաճառելի, անփոխարինելի։ Անիկա առաքեալ մըն է, Յիսուս մը, որ աշխարհ կուգայ աստուածային բխումով մը եւ ճակատագրուած է որ տառապի, տագնապի, տուայտի։

Ո՞ր յիմարն է որ կը խօսի վարձատրութեան մասին։ Իմաստուն հայ ժողովուրդն է որ կ'ըսէ, (խօսք մը որ սխալ հասկցուած եւ սխալ բացատրուած է մինչեւ հիմա).

Գնա մեռիր, եկուր սիրեմ։

Այո՛, մա՛հն է միայն որ կը գեղեցկացնէ, սիրելի կը դարձնէ, ճշմարիտ գրողի բարձրութեան կը հասցնէ։ Մահը, այստեղ, պէտք է ըմբռնել իբրեւ գերագոյն եւ հուսկ զոհողութիւն։ Ֆէտային, յանուն ազատութեան լեռ բարձրացող երիտասարդ մարտիկը, ա՛յն ատեն միայն կ'արժանանայ սիրելութեան, երբ կը զոհէ իր անձը։ Հօ՛, կ'ուզէիք որ սիրելութեա՞մբ պատուէինք այն որ մեռնիլ չի՛ գիտեր։ Եւ յետոյ չարչիական ի՛նչ աւանդութիւն է, որ օրավարձ կը պահանջէ՝ երբ չէ սակուած վերջացած օրը։

Այժմ դատեցէք այն դժգոհ գրագէտները, որոնք մեր գեղջուկ ֆէտայիներուն ոչ սիրտը կը կրեն, ոչ ալ հոգին։

Արդ, երբ ինծի ծանօթ են այն պայմանները, որոնք ճշմարիտ գրող կը չինեն, ինչո՞ւ դժգոհիմ։ Ես գրականութիւն կ'ընեմ՝ այրելով ինքզինքս, ինչպէս ցայգաթիթեռը։ Գրականութիւն պիտի ընեմ՝ եթէ նոյնիսկ կուրանամ։ Սիւրմէ քսելու համար չստեղծուեցան իմ աչքերս, եւ յետոյ Շարայի արկոր չէ որ պիտի կառավարէ զիս։ Ես կը սպասեմ ինքզինքս՝ երբ դատապարտուիմ գրականութիւն չընելու ընդմիշտ։ Ուրեմն ինչո՞ւ դժգոհիմ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Եթէ չհաշուենք Սայաթ-Նովայի տաղերը, որոնք գրուած էին Թիֆլիզի ժողովրդ. բարբառով, 1752ին. եթէ չհաշուենք Աբովեանէն առաջ Մոսկուայի մէջ տպուած վիճաբանական «առուլիս» մը, աւելի մաքուր աշխարհիկ բարբառով, քան Աբովեանի «Վէրք»ը, ապա ուրեմն պէտք է ընդունիլ, որ արեւելահայ գրական լեզուով առաջին գիրքը, Սաղմոս մը լոյս տեսաւ հարիւր տասը տարի առաջ, 1843ին, Զմիւռնիոյ մէջ, բողոքական միսիոնարներու ձեռքով։

Ահա նմոյշ մը աշխարհաբար այդ Սաղմոսէն.

— «Թող Աստուած վերկենայ՝ նորա թշնամիներն ցրւին, եւ նորա երեսիցն փախչին նորանք՝ որ ատում են նորան։

«Ինչպէս որ ծուխն փչանում է, փչացրու նրանց. ինչպէս որ մոմն հալւում է կրակի առաջին, թող անպարիշտներն կորչին Աստուծոյ երեսիցն» (Կէ., 1—2)։

1846 յունուար 12ին լոյս տեսաւ արեւելահայ առաջին թերթը՝ «Կովկաս»։ Լեզուն գրաբար էր, բովանդակութիւնը՝ «հաւաքումն» տեղական լուրերու։ «Կովկաս» փակուեցաւ 1848ին։ Երկու տարի ետք, 1850ին, սկսաւ հրատարակուիլ արեւելահայ առաջին աշխարհաբար թերթը՝ «Արարատ» Թիֆլիզի մէջ։ Հիմնադիրը, Գաբրիէլ քհնյ. Պատկանեան, այս ձեւով կը դառնար արեւելահայ աշխարհիկ գրականութեան առաջին մշակներէն մէկը, եթէ ոչ առաջինը։ Տարի մը ետք, 1851ին, փակուեցաւ նաեւ այս թերթը։

Եօթը տարի աւելի ուշ, 1858ին, Ստեփաննոս Նազարեան Մոսկուայի մէջ սկսաւ հրատարակել «Հիւսիսափայլ»ը։ Անոր հետեւեցաւ «Ճռաքաղ»ը Մոսկուայի, «Մեղու Հայաստանի»ն Թիֆլիզի մէջ, պայքարելու համար Նազարեանի յառաջդիմական, այն ատենուան ըմբռնումով յառաջդիմական գաղափարներուն դէմ։ Այդ օրերուն է, որ հրապարակ կ'իջնէին մտաւորական առաջաւոր դէմքեր, ինչպէս Նալբանդեան, Րաֆֆի, Պատկանեան, Շահազիզ եւն.։

Նազարեանի շրջանին, աշխարհաբարը վերջնապէս բաժնուեցաւ գրաբարէն, եւ արեւելեան բարբառը՝ արեւմտեանէն։

Գրաբարի եւ աշխարհաբարի պայքարը մեր կարծածէն շատ աւելի հին է. թերեւս կը սկսի նոյնիսկ հինգերորդ դարուն, աւելի որոշ կերպով՝ Միջին դարերուն, Կիլիկեան շրջանին։ Այսպէս՝ Կիրակոս Գանձակեցի, խօսելով Ներսէս Շնորհալիի մասին, որ կ'ուզէր աշխարհաբարի տեղ գրաբարը գործածել իբրեւ խօսակցական լեզու, կը գրէ. — «Զի այնպէս էին կամք սորոյն, զի հնար իցէ ոչ ոք խօսեսցի ի խօսս աշխարհականս, բաց ի գրոց, ոչ ի գինարբուս եւ ոչ յայլ ուրախութիւնս։ Վասն այնորիկ արար նա երգս եւ տաղս այնպիսիս, որ պահէին զբերդն»։ Անշուշտ այս «երգ»երու շարքին կը պատկանի անջնջելի «Առաւօտ լուսոյ»ն։

Շնորհալիէն ասդին, մինչեւ ԺԹ. դար, այլեւս խօսք չկայ լեզուական այս պայքարի մասին, որուն սկիզբը, ինչպէս ըսինք, հաւանաբար կ'երկարի մինչեւ հինգերորդ դար։

1848ի Ֆրանս. յեղափոխութենէն ետք, ազատական գաղափարներով սնած հայ ուսանողներ, Փարիզէն Պոլիս վերադառնալով, դիրք բռնեցին ի նպաստ աշխարհաբարի։ Այդ ուսանողներէն մէկը, Նահապետ Ռուսինեան, 1853ին հրատարակեց իր «Ուղղախօսութիւն»ը, որ փորձ մըն էր վերջ դնելու գրաբարի տիրապետութեան, միաժամանակ փորձ մը, — ձախող փորձ մը սակայն, — կանոնաւորելու աշխարհաբարը։ Իր «ստեղծել» ուզած լեզուն կոչեց արմէներէն, իսկ գրաբարը՝ հայերէն։ Զինք վարող գաղափարն էր, — ինչպէս ինքն իսկ կը խոստովանի իր «Ուղղախօսութեան» մէջ, — մեր լեզուին մէջ մտցնել միաձեւութիւն, պարզութիւն, տրամաբանութիւն։ Դիտումը լաւ էր, իրագործումը՝ յոռի։

Աշխարհաբարի եւ գրաբարի պայքարը գրեթէ միաժամանակ կը մղուէր թէ սահմանէն անդին, թէ սահմանէն ասդին։ Արեւելահայ մտաւորականութիւնը շուտով ճշդեց իր դիրքը յօգուտ աշխարհաբարի։ Արեւմտահայ մտաւորականութիւնը շարունակեց պայքարը շուրջ կէս դար եւս, մինչեւ որ, Արփիարեանի, Զօհրապի, Հրանդ Ասատուրի, Պաշալեանի օրով եւ անոնց ջանքերով, վերջնապէս յաղթանակեց աշխարհաբարը իբրեւ գրական լեզու։

Բայց մեզի համար աւելի հիմնական, գրեթէ ճակատագրական դեր մը կատարելու կոչուած էր երկու բարբառներու, արեւելեան եւ արեւմտեան բարբառներու բաժանումը, որ ինչպէս գիտել տուինք, տեղի ունեցաւ Նազարեանի օրով եւ Նազարեանի գլխաւորութեամբ ու աշխատանքով։

Գրաբարը միացուցած էր մեզ, աշխարհաբարը բաժնեց մեզ իրարմէ։ Աշխարհիկ բարբառը յաղթեց իբրեւ լեզու, սակայն պարտուեցաւ իբրեւ միութեան ոյժ։

Ռէյմոն Փուանքարէ, իր մէկ գործին մէջ «Հայրենիքի գաղափարը», կը գրէ.

— «Ո՞վ չի գիտեր, որ գաւառաբարբառներուն ջնջումը եւ հիւսիսային բարբառին յաղթանակը նպաստեց Ֆրանս. գաղափարի ամրապնդումին։ Ֆրանսացիք, խօսելով միեւնոյն լեզուն, վարժուեցան միատեսակ մտածելու եւ միատեսակ զգալու։ Լեզուական այս միութեան շնորհիւ էր, որ Ֆրանսա աստիճանաբար հրաշակերտեց գրականութիւն մը, գերազանցապէս մտաւորական եւ ընկերային, որ իր հոգին հարազատ արտացոլումն է։ Լեզուի միութեան շնորհիւ ճոխացած այս գրականութիւնն ալ իր կարգին պահպանեց, պաշտպանեց ու զարգացուց լեզուն»։

Մեր մէջ այսպէս, չեղաւ սակայն. հիւսիսի եւ հարաւի բարբառները ոչ թէ միացան, այլ բաժնուեցան։ Եւ սակէ տուժեց մեր ժողովուրդը, տուժեց մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը։

Մենք, փոխանակ միատեսակ զգալու՝ լեզուի միութեան շնորհիւ, ընդհակառակն՝ սկսանք այլատեսակ մտածել եւ այլատեսակ զգալ, «ի հետեւանս» լեզուի միութեան պակասին։

Սակէ դար մը առաջ, երբ հիմը կը դրուէր երկու բարբառներու բաժանումին, մեր առաջաւոր մտաւորականները չտեսան վտանգը։ Չզգացին, որ միութիւնը ոչ միայն արիւնին մէջ է, այլ եւ՝ լեզուին։ Եթէ ըլլային քիչ մը աւելի հեռատես ու հեռահայեացք, մենք այսօր պիտի ունենայինք միայն մէկ լեզու, հետեւաբար նաեւ զգալու եւ մտածելու միայն մէկ ձեւ։

Մոլորեցաւ Նազարեան, իրեն հետ մոլորեցան նաեւ Նալբանդեան, Րաֆֆի, Ռուսինեան, Օտեան եւ այդ շրջանի բարձր մտաւորականութիւնը։

Հիմա, այս սխալանքին հետեւանքով, ծակ մը բացուած է մեր ազգային միութեան զրահին մէջ։ Անջրպետ մը բացուած է երկու «բեւեռ»ներուն միջեւ, մինչ որ, փոխանակ նպաստելու հայկական գաղափարին ամրապնդման, ընդհակառակն նպաստած է այդ գաղափարին թուլացման։

Բայց եղածը եղած է արդէն. գոնէ սերունդներուն կը մնայ ձեւ մը գտնել վերջ տալու այս բաժանումին, հիւսիսի եւ հարաւի բարբառներու այս

անջատումին, որուն դէմ էր Փուանքարէ՝ իբրեւ Ֆրանսացի, որուն դէմ ենք մենք ալ՝ իբրեւ Հայ ։

1914էն առաջ, Հայաստանի մէջ կը խօսուէին ՔՍԱՆԸԵՕԹԸ տարբեր գաւառաբարբառներ, ուրկէ ութը գլխաւորաբար Կովկասի մէջ, իբրեւ «արեւելեան» բարբառ, տասնեւինը՝ գլխաւորաբար Թրքահայաստանի մէջ, իբրեւ «արեւմտեան» բարբառ ։

Արեւմտ. բարբառները կը խօսուէին սակայն ոչ միայն Կովկասէն դուրս, այլ եւ Կովկասի մէջ իսկ, ինչպէս՝ Ղրիմ, Կարս, Ախալցխա, Ախալքալաք, Ալեքսանդրապոլ, Արտահան եւն. ։

Պրոֆ. Հրաչեայ Աճառեան կը վկայէ, թէ արեւելեան բարբառներն ալ տարածուած էին Կովկասէն դուրս քանի մը վայրերու մէջ, ինչպէս, օրինակ, Բայազիտ եւ Զմիւռնիոյ շրջակայ մէկ քանի գիւղերուն մէջ, ուր կը խօսուէին Երեւանի եւ Ղարաբաղի բարբառները ։

Մեր յիշատակած 27 բարբառները նախ խօսակցական լեզու էին եւ մաս չունէին գրականութեան մէջ, որովհետեւ գրաբարը, իբրեւ ընդհ. գրական լեզու, կը պահէր դեռ իր տիրապետութիւնը։ Երբ աշխարհաբարը սկսաւ գրական լեզու դառնալ, ի պատուի էին նախ բարբառները։ Այսպէս՝ արեւմտահայերը Պոլսոյ բարբառով գրեցին, Սայաթ-Նովան՝ Թիֆլիսի բարբառով, Աբովեանը՝ Երեւանի բարբառով։ Ուրիշներ եւս հետեւեցան անոնց. Սունդուկեանց գրեց Թիֆլիսի բարբառով, Ռափայէլ Պատկանեան՝ Նոր Նախիջեւանի բարբառով (քանի մը վէպիկներ ու ոտանաւորներ), Եմին Տէր Գրիգորեան՝ Երեւանի բարբառով, Մակար Բարխուդարեան, Կ. Մելիք Շահնազարեան, Տիգրան Նազարեան՝ Ղարաբաղի բարբառով, (վէպ եւ երգիծանք) ։

Անդրադառնալով երկու բարբառներու բաժանումին, պրոֆ. Աճառեան կը նկատէ ․

— «Եթէ մի փոքր ջանք եւ բարի կամեցողութիւն գործ դրուած լինէր Կովկասում, անշուշտ արեւմտեան գրական լեզուն կ՚ընդունուէր նաեւ Կովկասի մէջ, եւ այսօր Հայերս կ՚ունենայինք մէկ ընդհ. գրական լեզու ։ ... Կատարուեց վերջապէս տխուր բաժանումը, եւ ձեւացան հայ ազգի մէջ երկու գրական լեզուներ եւ երկու գրականութիւն, — արեւելեան եւ արեւմտեան » («Պատմութիւն Հայոց Նոր գրականութեան», Վաղարշապատ, 1906, էջ 37) ։

Անկէ շուրջ կէս դար առաջ, Մանուկ Աբեղեան արծարծեց երկու բարբառներու միութեան հարցը եւ ներկայացուց կարգ մը առաջարկներ, որոնք գործնական արդիւնք չտուին ։

Խօսելով այս նոյն հարցի մասին, պրոֆ. Աճառեան կը գրէ իր նոյն գործին մէջ ․

— «Գրական լեզուները միացնելու ջանքերը ոչ թէ միայն մինչեւ այժմ անօգուտ են անցել, այլեւ անօգուտ կը մնան ընդմիշտ, որովհետեւ արդէն կազմակերպուած լեզուի ջնջումը հեշտ գործ չէ, եւ արուեստական կերպով լեզու ստեղծել անկարելի է» (էջ 39) ։ Այնուամենայնիւ, Աճառեան միութեան հարցը կը կապէ քաղաք. հանգամանքներու հետ եւ կ՚աւելցնէ ․ « Եթէ ռուսական տիրապետութիւնը ապագայում տարածուի բովանդակ Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ վրայ, դուցէ արեւելեան բարբառը ընդհանուր տարածուի, եւ արեւմտեան բարբառը աւելի ու աւելի փոքրանալով՝ մեռնի վերջապէս ։ Իսկ եթէ, ընդհակառակն, տաճկահայք լուսաւոր օրեր տեսնեն, կարող է քաղաք. հանգամանքների հետ արեւմտեան բարբառն էլ տիրող հանդիսանալ» (անդ, էջ 39—40) ։

Արդ, ոչ ռուսական տիրապետութիւնը տարածուեցաւ Փոքր Ասիոյ վրայ, (ուր, ի դէպ, այլեւս Հայ չկայ գրեթէ), ոչ ալ Տաճկահայք լուսաւոր օրեր տեսան ։

Ի՞նչ պիտի ըլլայ ուրեմն մեր լեզուին ճակատագիրը ։

(Խմբ. ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Երկու ճառեր

ԽՄԲ.— « Հայ Բանաստեղծութեան Օրուան » առթիւ, Միլանի գաղութը մեծարանքի տուրք մը եւս տուաւ Շ. Նարդունիի եւ Կ. Փօլատեանի, որոնք, իբրեւ գլխաւոր երախտաւորները ֆրանսահայկական մտաւորական նոր բարեկամութեան, յատկապէս հրաւիրուած էին ։ Կուտանք բժիշկներ Արզումանեանի եւ Սրապեանի ճառերը ։—

... Նարդունին մեր գրականութեան բացառիկ դէմքերէն է ։ Գուցէ ամէնէն ինքնատիպը՝ այդ բացառիկներուն մէջ ։ Բանաստեղծ է՝ զգայուն ու քնքոյշ ։ Վիպասան է՝ դրաւիչ ու խորհրդածող ։ Հմուտ բանասէր է ։ Գրական քննադատ՝ պրպտող ու վերլուծող ։ Գիտական մշակուած միտք՝ որ կը տարածուի ու կը խորանայ՝ բժշկականէն մինչեւ պատմական ու լեզուաբանական, դրագիտական ու փիլիսոփայական հարցերու ուսումնասիրութեան մէջ ։ Նարդունին աննման պատմող մըն է հէքեաթներու ։ Լուրջ ու կչռադատ խմբագիր-հրապարակագիր՝ եւրոպական իմաստով ։ Համբաւաւոր է իբրեւ կատակի վիճաբանող՝ կուռ տրամաբանութեամբ եւ փաստաբանական ձիրքին երանգներով ։

Բազմակողմանի իր այս ձիրքերը տուած են արդէն իրենց ցոլքերը գիտութեան ու արուեստի զանազան կալուածներուն մէջ ։ Արժէքաւոր վաստակ մը՝ գնահատուած բոլորէն ։ Հրատարակուած են առանձին հատորներով «Մեղեդիներ Մեղեդիներ», « Բաներ, բաներ ինչ բաներ» , «Երուսաղէմ Երուսաղէմ» , «Ալյօժ հէքեաթներու», «Ծաղկամատեան» , «Նարդեան Շիթերէն» «Կանանչ Բամակոլ»ը, « Զրվէժ»ը եւ այլն եւայլն ։

Նարդունին՝ իբրեւ հմուտ բժիշկ՝ վկայուած Փարիզի համալսարանէն՝ ունի երկար շարք մը ուսումնասիրութիւններու՝ հայ հասարակութիւնը հետաքրքրող զանազան նիւթերու մասին ։ Բժշկագիտական բարդ հարցեր ներկայացուած են այդ գործերուն մէջ անհասի պարզ ու հասկնալի լեզուով, որ ո եւ է մէկը, հեշտութեամբ պիտի կրնայ ըմբռնել ու իւրացնել զանոնք ։ «Հայ-Բուժ»ները — 1934էն ի վեր ամսէ ամիս կանոնաւորաբար հրատարակուած այս պարբերաթերթը — ժողովրդական առողջապահութեան տեսակէտով թանկագին ծառայութիւն մը կը մատուցանէ Սփիւռքի հայութեան ։ Ինչպէս որ Տունին Բժիշկն է ան ։ Հայերէն լեզուն անոր մէջ, գիտական նոր հմայք մը կը ստանայ, կը զարգանայ, առանձնայատուկ ճկունութիւն մը կ՚առնէ, որով կարելի կ՚ըլլայ դիւրութեամբ թարգմանութիւններ կատարել եւրոպական որեւէ լեզուէ ։

Նարդունին, պատկառելի իր այս վաստակէն զատ, ունի հրատարակութեան համար պատրաստ կամ պատրաստութեան մէջ, երկար շարք մը գրական, գիտական, փիլիսոփայական գործերու, որոնք կոչուած են նոր կոթողներ կանգնելու մեր գրական անդաստանին մէջ, նոր ապացոյցները իր անսպառ տաղանդին, իր մտքի կենսաբար լոյսին ։

Չորս տարի առաջ, ոչ միայն իր մօտիկ ու հեռաւոր ընկերները, այլ ամբողջ հայութիւնը, դող մը անցուցին, երբ տեղեկացան իր աչքի լոյսին սպառնացող վտանգը ։ Չորս կողմէն տեղացող սրտաբուխ մաղթանքներո՞ւ շնորհիւ, թէ իր գործը չաւարտող դրագէտին դառնացած հոգիէն ժայթքած տարերային ուժերը ... եւ կամ մասնագէտ վիրաբոյժին ճարտար նշդրակը ... վերադարձուցին բարեբախտաբար Նարդունիին առողջութիւնը, տեսողութիւնը ։

Կը մաղթենք որ ինչպէս աչքին լոյսը, նոյնպէս իր մտքին լոյսը երկար տարիներ շարունակէ շողարձակել ։ Կը մաղթենք տեսնել զինքը միշտ այսպէս կայտառ ու կանգուն պատնէշին վրայ, որպէսզի կարենայ իրագործել ընդարձակ իր ծրագիրը, այսինքն հատոր առ հատոր լոյս աշխարհ բերել իր բեղուն մտքին առատ հունձքը ։

ՏՈՔԹ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

×

Հայ գրականութեան հրապարակին վրայ, Կ. Փօլատեանի ստորագրութեան հանդիպեցայ առաջին անգամ 1945էն վերջ ։ Յօդուածը խանդավառ գրութիւն մըն էր, համոզումներու եւ սկզբունքներու ներդաշնակ լծորդութիւն մը, որոնց վրայ դրագէտին շունչը կը տաքնար որովհետեւ Կ. Փօլատեան այդ յօդուածին մէջ իսկ կը լրացնէր ինքնատիպ գրչի մը ստորոգելիները — պայծառատեսութիւն, հնարամտութիւն, կառոյց, խորք ու շրջապատ, ոճի եւ արտայայտութեան սեղմ ու կտրուկ ընդունակութիւն որ խորհիլ կուայ, որ կը համոզէ ընթերցողը ։ Յետոյ, նման կրակին, որ կը ցատկոտէ մացառէ մացառ, Փօլատեան կ՚երեւէր օրաթերթերու, շաբաթաթերթերու եւ ամսաթերթերու մէջ, միշտ տաք շունչով, կենդանի եւ լաւատես, համակրանքի զգացում մը արթնցնելով իր անձին եւ իր գրչին հանդէպ ։ Ապա, յաջորդաբար ասպարէզ իջաւ «Արեւելքի Տղաքը» եւ «Կը հրաժարիմ Հայութենէն...» վէպերով, որոնց մէջ, ժամանակագրական կարգով, աւելի հասունցած է յայտ կուգայ իր վիպասանի անժխտելի տաղանդը, քնարական, տենդավառ, ուր զգացումները, մտածումներն ու գաղափարները կը պատրաստեն դէպքերը, ու դէպքերը կը հասունցնեն շրջապատն ու մթնոլորտը ։ Իր հերոսները մարմնացումն են կիրքերու, յուսախաբութիւններու եւ հիասթափումներու, այլատեսան եւ խռովայոյզ ։

Կ. Փօլատեան մեր մէջ կը բերէ քնարականութեան թարմ շունչը վէպին մէջ ։ Արդարեւ, իր զոյգ վէպերը իր հոգեկան բնաշխարհին հարազատ վերարտադրութիւնն են, հեղեղի նման տարածուած ։ Իր մէջ անհաշտելիին խռովքը կայ, նիւթի եւ հոգիի պայքարը, որ կ՚ամբողջացնէ իր երկունքը, — երկուանք արեան եւ [illegible], երկուանք արցունքի, երկուանք երկնի եւ երկրի միջեւ առկախ հայ ուրուականներու, որոնք կը վազեն խելացնոր եւ բոլորգին աշնանահար հողմերու մտրակներուն տակ, երբ ամպերը կը սեւնան յանկարծ եւ ստեղծագործ արուեստագէտին հոգեկան հորիզոնին վրայ սգակիր ներշնչումը իր կրակէ առագաստները կը պարզէ անհամբեր եւ կողկողագին ։

Կ. Փօլատեանի վէպերուն մէջ մենք պէտք չէ փնտռենք պատմափիլիսոփայական վարկածներ, հոգեբանախօսական եւ բնազանցական որոնումներ ։ Սակայն, մենք հոն կրնանք գտնել գեղեցիկ դպրութեան սէրը վերածուած արուեստի, բանաստեղծական խռովքին յարակից՝ երեւակայութեան, երազին եւ մտաթափառումներու կանթեղը՝ որ իր լոյսն ու ստուերը կը սփռէ գրագէտին խռովքներով տրոփուն ներաշխարհին վրայ ։

Հայ գրականութիւնը դեռ սպասելիքներ ունի Կ. Փօլատեանէն ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԲ.— ԷԳ ԿԱՏՈՒՆ

Պաշտպան փաստաբանը ըսաւ.

— Կ՚ընդունիմ իր յանցանքը ։ Բայց դուք պէտք է նկատի ունենաք, որ այս կինը կը գտնուէր կեանքի ու մահուան երկընտրանքին առջեւ ։ Մի մոռնաք, որ Դիմադրական շարժման սկիզբէն ի վեր հերոսուհի մըն էր ան ։ Միթէ՞ պիտի մեռցնէք զանոնք, որ սկիզբները ցանեցին հաւատքի սերմը եւ վերջը գերագնահատեցին իրենց սեփական ուժը ։

— Condamné à mort ! — Մահուան դատապարտուած — այս էր դատարանին վճիռը ։

Բայց վճիռը չարձակուած, Կատուն կորսնցուց ինքզինքը, առաջին անգամն ըլլալով ու պոռաց դատարանին մէջ.

— Առանց վախնալու կը սպասեմ դատավճռին ։ Բայց չեմ կրնար չյիշել, որ մինչ մահապատիժ կը պահանջուի ինծի դէմ այս դատարանին առջեւ, Հիւկօ Պլայխերը ազատ կ՚ապրի Համպուրկի մէջ...

Քանի մը ամիս վերջ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը, Միշըլին Գարրէի մահավճիռը փոխեց ցմահ բանտարկութեան ։

ԺԳ.— ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Կաշառատուութիւնն ու գողութիւնը, պերճազիններն ու հոմանուհիները միշտ դեր մը խաղացած են լրտեսութեան մէջ ։ Այնուամենայնիւ, լրտեսելու արհեստը հիմնապէս փոխուած է Թորքուէմատայի, Մէթթէրնիխի, Լուի ԺԴ.ի եւ Բենետիկտ Արնոլտի օրերէն ի վեր ։

Դարձած ենք ճարտարագէտներու աշխարհ մը, ապրելով գիտական հնարագիտութեան դարաշրջանին մէջ եւ գիտութիւնը այժմ կը խաղայ մեծ դեր մը լրտեսութեան եւ հակալրտեսութեան մէջ ։ Ճարտարագէտը նորոյթէ դուրս նետած է ներքինեակի լրտեսուհին, բնագէտը գրաւած է այր մարդը գլխէ հանող կնոջ դերը եւ պերճազինները փոխարինուած են գիտականներով, որոնց ծանօթ է ռատարի, ջրածնային ռումբերու եւ հիւլէի գործունէութիւնը ։

Յիսուն տարի առաջ մեծ յաջողութիւններ կրնային ունենալ այն երկու կիները, զորս պիտի նկարագրեմ այստեղ ։ Այսօր, նորաձեւութենէ ինկած են անոնց մեթոտները, այդ պատճառով ալ անոնք բռնուած են, կպչուն թուղթի վրայ բռնուող ճանճերու պէս ։

Կարեկցութեան արժանի բան մը կար գրեթէ Մակտա Ֆոնթանժի հանդէպ, որուն դատավարութեան ներկայ եղայ Գորտոյի մէջ, Ֆրանսա, 1947ին ։ Տառապած, ծերացած, մաշած տեսք մը ունէր ան ։ Իր երկար մազերը ոչ հրապուրիչ էին ոչ ալ մաքուր ։ Ոչ ոք պիտի կրնար կռահել, թէ ինչ եղած է ան ատենօք ։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ, 1953 Դ. տարի ։ Կրօնական, ազգային, գրական, բժշկական եւ մարզական բաժիններով ։ Կազմեց Վարդան քհն. Ժամկոչեան ։ Գին 350 Ֆր. ։ Հասցէ.— 99 Bld. de la Madeleine, Nice (A. M.) ։

ՓՈՒՆՋ, ոտանաւոր եւ արձակ ։ Գրեց Արփիար Մարգարեան (Մշեցի) ։ Գին մէկ տոլար ։ Հասցէ. — A. Markarian, 1941 Wishon, Fresno, Cal. (U.S.A.) ։

ՇԱՐԱԿԱՆ ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ, ձայնագրեց Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեան, (Մխիթարեան), հատոր Դ. պրակ 2 Վենետիկ Ս. Ղազար ։ Հասցէ.— Imprimerie Arménienne. St. Lazare. Venise (Italie) ։

ՄԱՐՈՔԻ ներեալներէն մէկը, Մարաքէշի փաշան, տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ « խաղաղութիւն ծագած պիտի չըլլար, եթէ Սուլթանը՝ Սիտի Մոհամմէտ, չփրկէր իր խռովարարները: Ժողովուրդը չէ որ դժգոհ է, այլ վեհապետը՝ իր խորհրդականներով :Ես երեսուն տարի կռուած եմ բարեկարգութիւնը պահպանելու համար Մարոքի մէջ եւ կը խօսիմ իբրեւ իրագէտ »:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ լուրեր կը հաղորդեն քարիւղի բանակցութեանց մասին: Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ համաձայնութիւն մը կնքուի ամէն գնով: Կ'ըսուի թէ Անգլօ-իրանեան ընկերութիւնը պատրաստ է տասը միլիոն թոն քարիւղ գնելու, իսկ Մ. Նահանգներն ալ 100 միլիոն տոլար պիտի տան: Ամերիկա չուզեր որ Իրան մնանկանայ կամ կարմիրներուն ձեռքն իյնայ: Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի հետ:

ՀՈԼԱՆՏԱ մերժեց արձակել Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակիցը՝ որ բանտարկուած է իբրեւ լրտես:

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց աւելցնել իր վերազինման ծախքերը: Այս առթիւ՝ հրատարակուած տեղեկագիրը կ'ըսէ.— «Պէտք չէ մոռնանք թէ ստիպուած ենք դիմագրաւել կրկնակ վտանգ մը: Պէտք է նկատի ունենանք ոչ միայն անակնկալ յարձակում մը, այլեւ այն փորձերը որ կրնան կատարուիլ ներսէն, խախտելու համար Ատլանտեան զինակցութիւնը, ինչպէս կը խոստովանի խորհրդային հրատարակութիւնը »:

ՀԵՂԵՂՆԵՐԸ ահագին վնասներ պատճառած են Անտանայի մէջ, խորտակելով Մերսինի ամբարտակը: Ջուրերու տակ մնացած են ամբողջ գիւղեր, երկաթուղին, Տարսոնի դաշտը: — Իտալիոյ մէջ ալ ողողումները թումբեր խորտակեցին, ողողելով բազմաթիւ գիւղեր:

ՑԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ մասին չընդհատող լուրեր կը հաղորդեն թուրք թերթերը: Մալաթիոյ մէջ երեւան հանուած է «Քրիք Քարտաշլար» անուն ընկերութիւն մը (Քառասուն եղբայրներ), որ կը խոստանայ եղեր «Ջին մեռնողին ձի, կինը մեռնողին կին, տունը այրողին տուն տալ»: Ձերբակալուած են 20 հոգի:

ԱՐՋ ՄԸ 14 տարեկան Թրքուհի մը առեւանգած եւ իր որջը տարած է Հէքեարիի մէջ (Թուրքիա), ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ Հայկ. Ծնունդի տօնին առթիւ Յունուար 6ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Բ. աշխարհամարտի ընթացքին եւ անկէ վերջ մեռած ընկերներու՝ Կարօ Կէնճեանի, Ղազար Քէմուրճեանի եւ Անտոն Սիմոնեանի յիշատակին:

Արարողութենէն վերջ այցելութիւն երեք ընկերներու շիրիմները, ընկերակցութեամբ քահանայի մը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՊՕՄՈՆԻ (ՄԱՐՍԷՅԼ)
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

4 Յունուար Տօն Ծննդեան.— Սկիզբ ժամերգութեանց 7, պատարագ 9.30:

5 Յունուար, Բշ. Յիշատակ Մեռելոց.— Սկզ. 8, պատարագ 9.30, հոգեհանգիստ 11:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ

ԼԻՈՆ.—Յունուար 5, Բշ., Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան սկիզբ. ժամերգութեան ժամը 15.30ին, պատարագ ժամը 17ին:

Յունուար 6, երեքշաբթի Տօն Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգ. ժամը 8ին, պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 12ին:

Կը հրաւիրուի գաղութը եւ կը խնդրուի յայտնի օգնել, միշտ վառ պահելու համար Հայ. Եկեղեցին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Հանդէս տօնածառ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին:

Խմբերգ, արտասանութիւն, հայկ. պարեր, Խրիմեան դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու կողմէ:

Պիտի ներկայացուի Թ. Թումանեանի
ՏԷՐՆ ՈՒ ԾԱՌԱՆ

Դպրոցի աշակերտներուն պիտի բաժնուի նախընթրիք եւ պտուղ: Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ.Յ.Դ. Անի Թաղոյ խումբի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն իրենց սիրեցեալ ընկ. ՊՕՂՈՍ ՏՕՇՕԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ, իր ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱՀԱՊԵՏ Ա•ԱԼԵՄՃԵԱՆ ու— րախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց չորրորդ զաւկին՝ ԷՕԺԷՆԻ, ՌԻԹԱՅԻ ծնունդը, Փարիզ, 29 Դեկտեմբեր 1952:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին, այս կիրակի ժամը 15.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Փետրուար 18ը կը տօնուի Փարիզի մէջ Փետր. 14ին:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ: ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ժընեւ Պետրոսեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս եւ Ալիս եւ Գ. Կարապետ Ճանիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, գարմիկին աղբօրը՝ ՄԻՐԻՃԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ եւ համայն Պետրոսեան գերդաստանի յիշատակին, այս չորեքշաբթի, 7 Յունուար՝ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Rue Jean Goujon:

Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ բոլոր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Այրի Տիկ. Տօշոեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր սիրեցեալ ամուսնոյն ՊՕՂՈՍ ՏՕՇՕԵԱՆԻ մահուան առթիւ (18 Դեկտ. 1952): Շնորհակալութիւններ նաեւ բոլոր անոնց որ նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակեցին իր տարաբախտ ամուսնին հիւանդութեան ատեն:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տարեկան 2200, Արտասահման 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 6 Janvier 1953 Երեքշաբթի 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6958-Նոր շրջան թիւ 2369

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑ ԴՈՒՌ ՁԳԵԼ

Ներկայացուցչական ժողովի եւ Վարչութեան փրաւասութիւնները ճշդուած են Կրօն. Ընկերակցութեան նոր Կանոնագրին մէջ ։ Բայց անորոշ կը մնայ Առաջնորդին պաշտօնը ։

Այս անորոշութեան հետեւանքով, շատ լայն իրաւունքներ կը ստանայ Առաջնորդը։ Կամ կրնայ պահանջել զանոնք։

Նախագիծը միայն մէկ յօդուած ունի Առաջնորդի պաշտօնի մասին. —

ՅՕԴ. Ի.— Առաջնորդը թեմին հոգեւոր պետն է։ Ան պաշտօնապէս կրօնական ներկայացուցիչն է թեմին բոլոր մարմիններուն, մասնաւորապէս Ներկայացուցչական ժողովին եւ վարչական ժողովին »։

Այս հանգամանքով ալ, երբ ձայները հաւասար ըլլան որեւէ քուէարկութեան առթին, գերակշիռ է իր ձայնը։ (Եթէ բացակայ է, նախագահին ձայնը)։

Ուրիշ կէտեր ալ այն տպաւորութիւնը կը ձգեն թէ Առաջնորդը կրնայ տիրական դեր կատարել ։ Մանաւանդ եթէ իր պաշտօնին կցուած ըլլայ նոր տիտղոսը,— « Կաթող. պատուիրակ»։

Բարեփոխեալ կանոնագրին հեղինակները նախատեսա՞ծ են այս պարագան։

Աւելի բաց խօսելով, երբ Առաջնորդ ընտրուի կաթող. պատուիրակ մը, պիտի պահէ՞ հին տիտղոսը ։

Եւ եթէ պահէ — ինչ որ ապօրէն է — բացառիկ գիրք մը գրուած չըլլա՞յ, բոլոր ժողովներու գլխուն վերեւ։

Այդ պարագային, ի՞նչպէս պիտի արգիլեն ինքնագլուխ կամ ապօրէն ձեռնարկները ։

Այս հարցումները կը բխին իրական դէպքերէ։ (Փարիզ, Թէհրան եւ այլուր)։

Հարցումներ կ'ուղղենք նաեւ անոր համար որ, Նոր կանոնագիրը կրնայ յանգիլ ամբողջ գաղութին թեմական կազմակերպութեան ։

Անհրաժեշտ է ամէն բան նախատեսել, բաց դուռ չձգելու եւ կարգ մը թիւրիմացութիւններ կանխելու համար ։

Դժուար չէ յօդուած մը աւելցնել, յիշեցնելով թէ Առաջնորդը կը գործէ համաձայն կանոնագրի տրամադրութեանց եւ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց ։

Ըսել կ'ուզենք թէ Առաջնորդը առանձին միաւոր մը կամ իշխանաւոր մը չէ,— պէտք չէ ըլլայ— այլ պարզապէս լրացուցիչ մասը օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութեանց ։

Այսպէս կը թելադրեն բուն ժողովրդապետութիւնը եւ օրուան պահանջները ։

Չենք ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, պարզելով նախագծին դրական կողմերը,— Ներկայացուցչական ժողով ։ Կրճատում վարչութեան անդամներու։ Քուէարկութիւն գաղտնի եւ ուղղակի (անձամբ), տուփեր հաստատելով շրջանի եկեղեցիներուն մէջ եւայլն։

Նախագիծը վիճելի կէտեր կը պարունակէ նաեւ Ընկերակցութեան անդամներու ընդունելութեան կամ վտարման մասին։ Անոնց վերջնական մշակումը կը մնայ ընդհ. ժողովին, որ կրնայ կրկնութիւններն ալ կրճատել, ամբողջութիւնը վերամշակելով լաւագոյն խմբագրութեամբ ։

Ինչպէս նախագիծն ալ կը յիշեցնէ, գործադրութեան եղանակները պիտի ճշդուին ներքին կանոնագրով մը ։

Բարեփոխման այս փորձը հետեւանք է աւելի քան քառորդ դար մը որ կը մղուէր տարիներէ ի վեր, յանուն օրինաւորութեան եւ ժողովրդապետութեան ։

Կը մնայ ուշադրութեամբ քննել նախագիծը, մէկդի դնելով բոլոր կանխակալ կարծիքները ։

Չենք գիտեր թէ ե՛րբ եւ ի՞նչպէս պիտի գումարուի ընդհ. ժողովը, վաւերացնելու համար նոր կանոնագիրը ։

Որքան շուտ, այնքան լաւ ։

Մինչ այդ, ժամանակը կրնայ օգնել հարցին ընկալութեան, լուսաբանելով թերին ու գէշը ։

Թող չըսեն թէ երեսուն տարի Լօզա - Քաղաքապետարան հասանք, չկրցան ճրագ մը վառել եւ կարգի դնել իրենց տունը ։

Շ.

Թղթատարում

ԿԱՐՄԻՐ ՔԱՐՈԶՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Անգարայի Ազգ. Ժողովի Դեկտ. 26ի նիստին մէջ, կրթ. նախարար Թէվֆիք Իլէրի լուսաբանութիւններ տուաւ համայնավարական թաքուն գործունէութեան մասին, եւ ըսաւ թէ Հալքեան իշխանութեան օրով, գիւղական ուսուցչանոցներու (էնսթիթիւ) մէջ ձախակողմեաններ քարոզութիւններ կ'ընէին եւ կարմիր ոգիով բանախօսութիւններ կուտային ։ Գինարբուքներ կը սարքուէին եւ տղեկ տեսարաններ կը ցուցադրուէին, աղջիկներու մասնակցութեամբ։ Կրթ. նախարարը փաստաթուղթեր յիշեց այս ուղղութեամբ ու ըսաւ թէ բոլշեւիկկուսակցութեան ծրագիր - կանոնագիրն անգամ բաժնուած էր աշակերտներուն ։

ԱՆՄԵՂՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՐ ԵՆ.— Նոյն օրը Ազգ. Ժողովին մէջ կարգ մը երեսփոխաններ հարցումներ ուղղեցին 1936ի դէպքերու մասին ։ Հալքեան իշխանութեան օրով, արեւելեան գաւառներու մէջ բազմաթիւ հայրենակիցներ գնդակահարուած են առանց հիմնական պատճառի։

Երեսփոխանները ուզեցին գիտնալ թէ կառավարութիւնը ինչ կը խորհի այս մասին, եւ հա՞րկ է քննութիւն բանալ եւ հետապնդում կատարել Իսմէթ Ինէօնիւի, Շիւքրիւ Գայայի եւ Ապիտին Էօզմէնի դէմ ։

Դատ. նախարարը մանրամասնութիւններ տուաւ այս մասին, եւ ըսաւ թէ այն ատենուան ներքին գործավար Շիւքրիւ Գայա ժողով մը գումարած էր, մասնակցութեամբ բանակի քննիչ զօր. Քեազըմ Օրպայի, ընդհ. քննիչ Ապիտին Էօզմէնի, Տիարպաքըրի եւ Մալաթիոյ կուսակալներուն։ Հրաման տրուած էր դին. գործողութիւն կատարել այդ շրջաններուն մէջ։

Բուռն վիճաբանութիւններէ ետք, ուր երեսփոխան դէպքին շատ մը եղերական մասերը, երեսփոխանները պահանջեցին որ խորհրդարանական քննութիւն կատարուի Շիւքրիւ Գայայի, Ինէօնիւի եւ միւս պատասխանատուներուն դէմ։ Երեսփոխան մը ըսաւ այս առթիւ.

— Հալքեանները խարոյկներ վառած եւ անմեղ մարդիկ ողջ ողջ այրած են։ Հիմա ելեր են գանուկի մորթ հագնիլ եւ անմեղ ձեւանալ ։

ՉԸՐՉԻԼ ԵՒ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ

Անգլիոյ վարչապետը Նիւ Եորք հասաւ երէկ, երկուշաբթի եւ հիւրընկալուեցաւ մեծահարուստ Պեռնըրտ Պարուքի տունը, ուր հրաւիրուած էր նաեւ զօր. Այզընհաուըր։

Տեսակցութիւնը բոլորովին գաղտնի էր եւ պիտի տեւէ երկու - երեք օր։ Երկու վարիչները պիտի խօսին ամէն հարցի մասին, քաղաքական թէ ռազմական ։

Մասնաւորապէս պիտի քննուին Ստալինի վերջին յայտարարութիւնը, հիւլէական ռումբի գաղտնիքներու փոխանակութեան խնդիրը եւ բոլոր այն հարցերը որ կապ ունին երկու երկիրներուն գործակցութեան հետ ։

Աւելորդ է ըսել թէ միւս Մեծերը անձկութեամբ կը հետեւին այս անցուդարձին։ Կարծողներ կան թէ Չըրչիլ նոր փորձ մը պիտի կատարէ, անգլեւամերիկեան ղեկավարութիւն մը հաստատելու համար, մանաւանդ որ զօր. Այզընհաուըր քաջածանօթ է Եւրոպայի կացութեան։ Անմիջական արդիւնք մը չսպասուիր այս տեսակցութենէն, բայց կրնայ աւելի ամրապնդել երկու երկիրներուն գործակցութիւնը։ Եթէ Այզընհաուըր ուզէ տեսակցիլ Ստալինի հետ, Չըրչիլ պիտի պնդէ որ Անգլիան ալ կը մասնակցի ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ 83րդ խորհրդարանին բացման առթիւ, զուարճալի տեսարաններ ալ պակաս չեղան։ Ծերակուտական մը տունէն աթոռ մը տարած էր միասին, վախնալով որ բացը կը մնայ. բայց երբ իր տեղը ցոյց տուին, աթոռը ծալլեց եւ քովը դրաւ։ Ուրիշներ ծերակուտական կնոջ մը ձեռքը կը համբուրէին եւն.։ Հանրապետականները մեծամասնութիւն կը կազմեն եւ դեռ նոր պիտի ցուցնեն իրենց ուժերը

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Գ. Ռընէ Մայէր վերջին պահուն նոր դժուարութեան մը հանդիպած ըլլալով, Բշ. օրուան (երէկ) ձգեց իր վերջնական պատասխանը ։

Գլխաւոր հոսանքներէն զօր. տը Կոլի խմբակցութիւնը տակաւին չէր ճշդած իր դիրքը եւ նոր ժողով մը գումարեց երէկ։ Նոր վարչապետին յաջողութիւնը կախում ունի այդ ժողովին ելքէն։ Ընկերվարականներն ալ կ'ուզեն Ազգ. Ժողովին մէջ տալ իրենց պատասխանը ։

Տագնապը կը տեւէ 15 օրէ ի վեր, տկարացնելով երկրին դիրքը արտաքին ճակատի վրայ։ Շատ մը երեսփոխաններ կը զղջան որ իրենց քուէներով տեղի տուին Գ. Փինէի հրաժարման։ Կը կարծուի թէ դարձեալ դիմում պիտի կատարուի Փինէի, եթէ տագնապը տասը օր եւս տեւէ։ Շատեր կը ցաւին որ տագնապը կը տեւէ ճիշդ այն պահուն երբ Չըրչիլ կը տեսակցի զօր. Այզընհաուըրի հետ։ Իրագէկներու կարծիքով, Ֆրանսայի ներկայ վիճակը կրնայ ազդել նաեւ Մ. Նահանգներու դիրքին վրայ, հիմա որ նոր նախագահ մը պաշտօնի պիտի ձեռնարկէ ։

Գ. Ռընէ Մայէր դժուարութեան մատնուած է նաեւ անոր համար որ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Գ. Փլեւէն կը մերժէ որ եւ է զեղչ զին. վարկերէն, մինչդեռ ինք վճռած է առնուազն 120 միլիառ ֆր. զեղչել։ Այս կրճատման համաձայն են աջակողմեան եւ կեդրոնի խմբակցութիւնները, բայց Գ. Փլեւէն նամակով մը դիտել տուաւ թէ որեւէ զեղչ պիտի խախտէ Ֆրանսայի յանձնառութեանց գործադրութիւնը ։ Այս առթիւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գ. Մայէրի հետ։ Յայտնի չէ թէ համաձայնեցա՞ն։ Նոր վարչապետը ելէկ տեսակցութիւն մը պիտի ունենար Ուօշինկթընի Ֆրանս. դեսպանին եւ մարեշալ Ժիւէնի հետ։

Կարգ մը լուրերու համաձայն, Գ. Մայէր Ազգ. Ժողովին վաւերացումը պիտի խնդրէ այսօր։ Արմատականները (75 ձայն) համաձայն են, նոյնպէս ձախ հանրապետականները (24)։ Զօր. տը Կոլի կուսակիցները երէկ պիտի տային իրենց վերջնական պատասխանը։ Ժողովրդականներն ալ (88) խոստացած են քուէ տալ, ուրիշ կարգ մը խմբակցութեանց հետ ։

«Վերազինել Գերմանիան»

«ՌՈՒՍԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՓԱՐԻԶԸ ԳՐԱՒԵԼ 23 ՕՐԷՆ»

Մարեշալ Ալֆոնս Ժիւէն, Կեդր. Եւրոպայի ցամաքային ուժերուն սպարապետը, կիրակի օր շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ստրազպուրկի մէջ։ Ըսաւ թէ տակաւին շատ մեծ է ռուսական վտանգը եւ թէ անհրաժեշտ է վերազինել արեւմտեան Գերմանիան, որպէսզի օգնէ Եւրոպայի պաշտպանութեան ։

Մարեշալը իր գրաւոր ճառին մէջ կ'ըսէր նաեւ թէ խորհրդային բանակը կրնայ Ֆրանսա խուժել 240 մղոն ճակատի մը վրայ եւ Փարիզը գրաւել 23 օրէն։

«Ն. Ե. Հէրըլտ» կը գրէ թէ Ֆրանսայի հեռագրական գործակալութիւնը (A.F.P.) քիչ վերջը ջնջած էր այս վերջին խօսքը, բայց կ'ըսէր թէ բացարձակապէս վստահ չէ որ մարեշալը չէ արտասանած այդ բառերը ։

Ինչպէս զօր. Րիճուէյ, մարեշալ Ժիւէն եւս կը քննադատէ Ատլանտեանի քաղ. խորհուրդին կատարած 50 % զեղչը՝ 428 միլիոն տոլարի վարկին վրայ։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը դիրք բռնած են Թուրինկէնի մէջ (Գերմանիա), Հռենոսէն 90 մղոն հեռու։ «Այս ցցուն դիրքը Գերմանիոյ մէջ՝ դէպի Ֆրանսայի սիրտը, յարձակման արձանակ մըն է եւ շատ վտանգաւոր »։ Այս առթիւ քննադատեց անոնք որ կ'ըսեն թէ պէտք չէ վերազինել կամ պաշտպանել Գերմանիան։ «Ի՞նչպէս չեն տեսներ որ Գերմանիան լքելով պիտի ըստիպուինք մենք մեզ պաշտպանել անոր դէմ »։

Մարեշալը ցաւ յայտնեց որ Անգլիա չէ միացած եւրոպական բանակին։ Իր կարծիքով, Ատլանտեանի զինակիցները գերակշիռ են շնորհիւ նոր զէնքերու. «բայց միւս կողմն ալ կրնայ գործածել այս զէնքերը »։

Ճառին ունկնդիրները մեծ մասով պահեստի սպաներ էին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱԼԱՆՍԻ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ ՆԵՐՈՒՆ կրկին կը յիշեցնենք թէ պարտաւոր են արձանագրուիլ իրենց ընտրողաց մասնակցելու համար քաղաքապետական ընտրութեանց։ Վերջին պայմանաժամ՝ Յունուար 10։ Ներելի չէ խուսափիլ քաղաքացիական պարտականութիւններէն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ջնջեց պարէնատոմսի դրութիւնը, միեւնոյն ատեն աւելցնելով գիները, աշխատավարձերը եւ նպաստները։ Շատ մը գիներու յաւելումը հասած է 55 %ի։

ԲԱԺԱԿ Ի ՁԵՌԻՆ

Բ.

Մեծագոյն դժգոհը, արդարօրէն դժգոհ, — մեր ժողովո՛ւրդն է միայն։ Գիտեմ, գիտե՛մ, մեր ժողովուրդը դժգոհ է իր գրագէտէն, դժգոհ է իր քաղաքագէտէն, դժգոհ է եկեղեցականէն, դժգոհ է իր վարժապետէն, դժգոհ է իր արուեստագէտէն, դժգոհ է, որովհետեւ անոնք իրմէ առնել խորհեցան՝ առանց տալու, մինչ գնահատութիւն փնտռեցին, վարձատրութիւն պահանջեցին, չարչիացան։ Վասնզի անոնք ուզեցին իրենց fétuն ծախել հանճարի արժէքով, ու տաղանդ պահանջեցին փոխան իրենց brimborionին։

Բայց ես կը հիանա՛մ մեր ժողովուրդին վրայ, — կը հիանա՛մ իր անյիշաչարութեան վրայ՝ որով ուզեր է մոռնալ մեր տխմար ապերախտներուն պատճառած ցաւերը. կը հիանա՛մ իր ներողամտութեան վրայ՝ որով կը դարմանէ մեր ձախողած կռիւներուն վէրքերը. կը հիանա՛մ իր հանդուրժողութեան վրայ՝ որով կ'ողջագուրէ իր դէգ զաւակները, որոնք փախուստ կուտան իր ծոցէն, բայց շուտ կը վերադառնան՝ օտար ափերու մէջ քոսոտելէ ետքը։ Այո՛, Հայը այն ժողովուրդն է, զոր խաբած ենք մեր fretinներով, բայց անիկա չի գլանար երբեք իր գորովը, խանդաղատանքն ու գուրգուրանքը հանդէպ մեզի։ Ինչո՞ւ, ուրեմն, ուրանալ իր մեծութիւնը, ինչո՞ւ դառնանալ իրեն դէմ, ինչո՞ւ դժգոհիլ իրմէ։ Ըսէ՛ք, ի՞նչպէս կարելի է չսիրել այս մեծ ժողովուրդը, որ մեզի կը շռայլէ ծնողական սէր եւ անպակաս կ'ընէ մեր հպարտութեան պատճառները։

Ահա թէ ինչո՛ւ կ'աղաղակեմ.

— Հա՛յ եմ եւ երջանիկ եմ Հայութեամբս։ Հպարտ եմ այն գիտակցութեամբը, զոր ինծի կը շնորհէ ցեղիս թաքուն ուժերուն ճանաչողութիւնը։ Հուրա՛, գինով եմ ու կը զգամ թէ ատրճան առ ատրճան կը բարձրանայ գինովութիւնս՝ իմ ժողովուրդիս մշակութային արժէքներուն մտերմութեամբ, — եւ, լսեցէ՛ք, երիտասարդներ, կ'արհամարհեմ ձեր դիւրին հաճոյքները, ու նաեւ կը ցաւիմ ձեր վրայ, վասնզի գինին զոր կ'ըմպեմ ես՝ պիտի չկարենաք խմել դուք երբեք։ Հաւատացէք, երբ կ'ուսումնասիրեմ մեր պատմութիւնը, կը զգամ թէ կ'ընդլայնիմ, կ'ընդարձակուիմ, կը ջերմանամ եւ հրաշք մը կը կատարուի իմ մէջս։

Ինչո՞ւ։

Վասնզի, չեմ ըսեր թէ ամէն մարդու տրուած չէ Հայ ըլլալ, բայց կը պնդեմ թէ դժուա՛ր է հայանալ, — զգալ իր Հայութիւնը, տեսնել Հայութեան ամէնէն թաքուն եւ խոր ակունքը, Սրբութիւն Սրբո՛ցն պէս՝ անտեսանելի, անհպելի, անշօշափելի։ Ի՜նչ երջանկութիւն ինծի որ կը հայանամ օր ըստ օրէ աւելի, կը հայանամ ծառի մը պէս աճելով, կը հայանամ գետի մը պէս ուռճանալով։

Բայց կը շփոթիմ, կը շուարիմ, սրբազան երկիւղ մը կը զգամ՝ երբ զիս մեծարելու կ'ելլէ անիկա՝ որ աղբիւրն է իմ ուրախութիւններուս եւ հպարտութեանս։ Ես ի՞նչ ըրեր եմ, կ'ըսեմ, որ արժանի ըլլամ իր մեծարանքին, — ապերասան քննադատ՝ որ փշրեր եմ ու նորէն կը փշրեմ հնոց ու նորոց կուռ գործերը, ի՞նչպէս կրնամ հաւատալ թէ արժէք կը ներկայացնէ իմ որեւէ մէկ գործս՝ երբ գիտեմ թէ ոչինչ տուեր եմ կատարեալ, ոչինչ աւարտած, ոչինչ վերջացուցած։ Ցեղափոխութիւնը ունի երկու շրջան, — նախ քանդումի շրջան, յետոյ՝ ստեղծագործութեան շրջան։ Ափսո՛ս, տակաւին ժուռ կուգամ աւերակներու մէջ, փոշոտած, հող հագած, քրմական անուշահոտ պատմուճաններս պահած։

Թոյլ տուէք, այստեղ, որ պնդեմ նոյնպէս թէ մեր բարի, մեր շնորհալի ժողովուրդը, եթէ փոքր է թիւով, մե՛ծ է նաեւ անոր համար՝ որ, յաճախ կը գերազանցէ բախտաւոր ու փարթամ ժողովուրդները իր յուսափառ զգայութեամբ։ Բացատրեմ օրինակով մը. —

Փոլ Քլոտէլ 33 տարեկան էր եւ բանաստեղծի իր արժանիքները հաստատած, բայց Ֆրանսացի ժողովուրդը, տակաւին անունին իսկ անծանօթ, ոչ միայն չէր գներ կաթոլիկ այդ մեծ բանաստեղծին քերթուածները, այլ եւ միայն 26 հոգի, բովանդակ Ֆրանսայի մէջ 26 հոգի միայն գտնուեցան որ պահանջեցին՝ երբ բանաստեղծը յայտարարեց թէ ձրի՛ պիտի ղրկէ իր քերթողագիրքը ամէն անոնց որ պիտի ուզեն իրմէ։ Արդ, փոքր է մեր ժողովուրդը թիւով, եւ հազար կտորի վերածուած՝ ցանուցիր ի մէջ աշխարհի, յաճախ ուրն անյայտ ի վերայ երկրի, բայց Ֆրանսայի մէջ ինկած կտորն իսկ, այսօր, կ'ապրեցնէ ու կը գնահատէ հրապարակագիրներ ու գրագէտներ։ Ֆրանսացին պիտի չհաւատայ՝ երբ ըսեմ թէ գրական մեր սերունդէն շատեր, Քլոտէլի համբաւի հասած տարիքէն առաջ, հրատարակած են գիրքեր, որ սպառած են շուտով։

Համեմատական չափանիշով, մեր ժողովուրդը կը գերազանցէ բոլոր օտար ժողովուրդները՝ գրի եւ մշակոյթի իր սէրով, — տակաւին նկատի մէջ չեմ նետեր ազգային-քաղաքական պայմաններու անպաստ պարագան։ «Թողէք որ մեծնա՛մ» կ'աղաղակէր անմահ Վարուժանը՝ որ մորթոտուեցաւ հազիւ ծաղկած։ Մեր ժողովուրդին աղաղա՛կն է այդ ճիչը, — ա՜հ, թողէք որ մեծնա՛յ, թողէք որ բողբոջի՛, թողէք որ ծաղկի՛ այս ժողովուրդը, որ երեք հարիւր տարուան մէջ Միջերկրականի տէր դարձաւ՝ Կիլիկեան հարստութեան շրջանին, ու վստահ եմ որ բախտաւոր ժողովուրդներու պայմաններուն մէջ՝ երեք հարիւր տարին բաւական պիտի գայ իրեն, ծաղկաստանի վերածելու համար Արարատէն մինչեւ Տաւրոս։

Այժմ վկայութիւն մը Հայուն լուսապաշտութեան, երկու բաղդատական մանրավէպերով. —

Մարաջախտ Փէթէն, իր փառքի եւ պսակի շրջանին՝ երբ կը ճառագայթէր Աստուծոյ պէս, այցելութեան կ'երթայ իր գիւղը, ուր դրացի պառաւը, մանկութեան բնակարանին դրկից, ոչինչ կը հասկնայ՝ երբ Վէրտէօնի հերոսը ինքզինք կը ներկայացնէ մարաջախտի անունով։

Եւ հիմա դառնանք մեր անտէր այգին։ Վալանսէն հայ ծերունի մը շաբաթական կը գրէր ինծի ու կը թելադրէր կարդալ Ս. Գրքին զանազան գլուխները։ Երբեմն կը պատասխանէի իրեն, նոյնիսկ չարութեամբ, ըսելով թէ շատ եմ կարդացեր Ս. Գիրքը, (հաւատացէք, մեր վարդապետներէն աւելի), բայց միայն Ս. Գիրք կարդալու համար չեկանք աշխարհ, ուրիշ ընթերցումներ ալ կան կատարելիք, ուրիշ աշխատանքներ ալ կան լրացնելիք։ Եւ օրինակ կը բերէի Թոլսթօյ, որ կը պատմէ. — Օր մը, բարեպաշտ ծերունի մը կը ներկայանայ իրեն եւ կ'ըսէ. «Տէ՛ր, օրս կ'անցընեմ աղօթքով եւ Ս. Գիրքին ընթերցմամբ, ուրիշ ի՞նչ պայման գիտես աստուածպաշտութեան»։ Թոլսթոյ կը հրամայէ իր բնակարանին բոլորտիքը դառնալ մինչեւ կէսօր՝ ձեռքին մէջ բռնած բաժակ մը, ջուրով լեցուն։ Ծերունին կը կատարէ հրամանը։ Թոլսթոյ կը հարցնէ. «Քանի՞ անգամ աղօթեցիր, այդ միջոցին»։ Ծերունին կը պատասխանէ. «Ո՛չ իսկ մէկ անգամ, Տէ՛ր, այն վախով որ ջուրը կը թափի՝ ուշադրութիւնս կեդրոնացուցած էի բաժակին վրայ»։ Եւ Թոլսթոյ կը պատգամէ. «Արդար ես գործեր, լոյսը աշխատանքի համար, մութը աղօթքի համար, — աշխատանքի ժամանակ աշխատանք, աղօթքի ժամանակ աղօթք»։ Թոլսթոյի օրինակով՝ ծերունի բարեկամիս կը թելադրէի աղօթել, բայց չմոռնալ աշխատանքը, — բարեպաշտութիւնը, առանձինն, ոչինչ կ'արժէ, աշխատանքն է որ կ'արժեւորէ զայն։

Եւ օր մը, Վալանս գացի։ Ինծի ներկայացաւ ծերունի բարեկամս։ Երբ ուզեցի սեղմել ձեռքը, խլեց ձեռքս եւ շրթներուն տարաւ, համբուրեց, այնքան արագ որ ժամանակ չունեցայ արգիլելու։ Յուզուեցայ, արցունքը սկսաւ հոսիլ աչքերէս։ Ծերունին ալ կուլար։ — Հայրի՛կ, ըսի, ես փոքր եմ, ինծի կ'իյնար համբուրել քու ձեռքդ, այսպէս է աւանդութիւնը։ — Ո՛չ, զաւակս, պատասխանեց ան, ես քու ձեռքդ չհամբուրեցի, ես համբուրեցի գրիչը՝ զոր Սահակ-Մեսրոպն է տուեր քեզի, ես գիտեմ որ քու գրիչդ ուրիշ գրիչ է, ուստի կ'աղօթէի եւ քեզմէ կը խնդրէի նոյնպէս աղօթել որ առողջ մնաս, գրես, շարունակ գրես...։ (*)

Ահա մեր ժողովուրդը՝ իր պաշտամունքով հանդէպ գրականութեան մշակին։ Ֆրանսացի պառաւը չէր ճանչնար ազգային փառապանծ հերոսը, բայց հայ ծերունին անհուն յարգանք ցոյց կուտայ հանդէպ Հայոց դպրութեան մէկ աղազուն բողբոջին։

Այս իրողութիւնը կը հպարտացնէ զիս։ Ի՞նչ կ'արժեմ ես, անկատար մշակ դպրութեան, արժէքը կը կայանայ այն վերաբերումին մէջ, զոր մեր ժողովուրդը ցոյց կուտայ իտէալական բաներու։ Կը թրթռամ, կը թրթռամ՝ տեսնելով իմ ժողովուրդիս այս վերաբերումը, — չարչի չէ այս ժողովուրդը, յաւիտենականութեան տենչն ունի ան, եւ համբակ գրագէտներու մէջ կ'աշխատի վառել հրաշքին կրակը՝ անհուն զորով ու սէր շռայլելով մեզի։ Ամէն անգամ որ ես, գիւղէն եկած գրող մը, վայելեր եմ իշխանական ընդունելութիւն՝ մեր գաղթական բեկորներուն կողմէ, զգացեր եմ թէ մեծ է մեր ժողովուրդը։ Երբ իրենց զաւկին պէս վիզս են փաթթուեր հայ մայրերը եւ համբուրեր զիս, ծառայ մը հայ գրականութեան դարպասին մէջ, համոզուեր եմ թէ ապրող այս ժողովուրդը կը նմանի հողի անհրապոյր տարածութեան մը, որուն ընդերքէն կը հոսի յաւիտենականութեան հրաշքին ջուրը։ Վերջապէս երբ երիտասարդութիւնը ինծի պարգեւեր է այնպիսի յիշատակներ, որոնք ընդմիշտ պիտի գինովցնեն զիս եւ հպարտացնեն, այլեւս յիմարութիւն կը համարեմ դիտողութիւնը, որով կը տրամադրեն chagrin հոգիներ թէ մեռա՛ւ այս ազգը կամ պիտի մեռնի։

Բայց, երբեմն, կը հարցնեմ ես ինծի. — Ինչո՞վ արժանի եմ նման գնահատութեանց։ Ուրիշ ժողովուրդներու մօտ, — ա՛յս է կարեւորը՝ հարցումին իբրեւ շարունակութիւն, — կրնա՞ք գտնել այսքան նուիրում, այսքան յարգանք, այսքան պաշտամունք՝ գրիչ գործածողներու հանդէպ։

Արդ, ի՞նչ կրնամ ըսել այս ժողովուրդին, որ կը յուզէ զիս իր մեծանձնութեամբ եւ իր հրաշալի երկունքներով։

Աղուոր սովորութիւն մը կար մեր գիւղերուն մէջ. — Գիւղացին, տօնական կամ հանդիսական օրերուն, երբ նուէր մը կը ղրկէր իր դրացիին, ձաստղի միս կամ մեղրով բաղարջ, դրացին իր կարգին կը վերադարձնէր ամանը՝ ուրիշ նուէրով մը լեցուցած, նաշիհ կամ զաղալէն։

Թոյլ տուէք ըսել, ուրեմն. — Մեծարանքի բաժակը պարպելով՝ աղօթագին կ'աղերսեմ ու կ'ըսեմ. տա՛ր Աստուած, որ կարենայի լեցնել մեծարանքի բաժակը ցեղիս ինծի տուածով, բոլորին համար. «Զքոյդ ի քոյոց քեզ մատուցանեմ, ժողովուրդ Հայոց, անմա՛ն, անմա՛ն, աշխարհ չէ բերեր քեզ նման»։

(Մնացեալը յաջորդով)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Քանի մը օր առաջ, նամակ մը ստացայ Վալանսէն։ Ինծի կը գրեն թէ վերջերս մեռեր է այն ծերունին, որ «ձեռքդ համբուրեց»։ Օրհնութի՛ւն յիշատակին բարի ծերունիին։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինքնաքննադատութիւնը Խ. Միութեան մէջ

Համայնավար կուսակցութեան 19րդ համագումարէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբերի սկիզբը, ինքնաքննադատութիւնը եւ քննադատութիւնը նորաձեւութիւն դարձան Խ. Միութեան մէջ։ Ցարդ որեւէ պարբերաթերթ եւ թերթ այնքան յարձակումներ չէին հրատարակած խորհրդ. պաշտօնէութեան զեղծումներու եւ յիմարութեանց մասին։ Այս խիստ ինքնաքննադատութիւնները կը վերաբերին գրեթէ ամէն ասպարէզի։

Այսպէս, Մոսկուայի թերթերը կը գրեն թէ բանուորական քաղաքները, որոնք շինուեցան վերջերս, Վոլկայի հսկայական ամբարտակներուն շուրջ, Քուիբիշեւի շրջանին մէջ, արտաքին ամէն հանգստաւէտութիւն ունին (գեղեցիկ խոհանոց, պարտէզ, եւն.), բայց ջրուղիները չեն գործեր, եւ նոր բնակարանները հոսուն ջուր չունին։ Տանտիկինները դոյլերով կը կրեն ջուրը իրենց ուսերուն վրայ, գերարդիական սանդուղներէն վեր հանելով։ Առողջապահական քննիչին բոլոր բողոքները օգուտ չունին (Գրական թերթ, Մոսկուա, 2 դեկտեմբեր 1952)։

Ջերնովիցի մէջ (սովետական Մոլտովիա), ութ տարուան բոլշեւիկեան իշխանութենէն ի վեր, ելեկտրական հոսանք չկայ ամէն Դեկտեմբերին, եւ կը դադրին դպրոցներու, համալսարաններու, շարժանկարներու բանուորական ակումբներու աշխատանքները։ Քաղաքացիները ամէն գիշեր մութը կը մնան, եւ երբ խանութ երթան քարիւղ կամ մոմ գնելու «չկայ» կը պատասխանուի։ 1944էն ի վեր կը տեւէ այս վիճակը եւ քաղաքապետութիւնը ոչինչ կ'ընէ կեդրոնական ելեկտրականութեան լայնցնելու համար, ոչ ալ մոմի եւ քարիւղի լամբարներու մթերքը ապահովելու (Իզվեստիա, 9 Դեկտեմբեր)։

Մոսկուայի մօտ, Յարոսլաւի քաղաքը ամէն տարի նեղութեան կը մատնուի ատաղձի եւ վառելափայտի պակասէն, թէեւ քաղաքը գետի մը վրայ է եւ փայտը կը բերուի ջուրին վրայէն «ծփալով»։ Օր մը շատ մաքուր հագուած մէկը որ ոսկիէ հաստ շղթաներ ունէր, ներկայացաւ ջերմութեան պաշտօնէութեան եւ իր ծառայութիւնները առաջարկելով ըսաւ թէ կրնայ մեծ քանակութեամբ վառելափայտ ճարել։ Ամէն բան կարգին էր, միայն թէ փայտին գինը քիչ մը աւելի պիտի ըլլար։ Քանի մը ամիս ետք մէջտեղ ելաւ որ ոսկիէ շղթայով մարդը ապահոված էր փայտին հայթայթումը, իւղոտելով մեծ թէ պզտիկ պաշտօնեաները, ինքն ալ գրպանելով հազարաւոր ըուբլիներ։ Ձերբակալեցին զինք, ինչպէս եւ իրեն հետ գործ ունեցող պաշտօնեաները։ Բոլորն ալ պիտի դատուին, որովհետեւ հաստատած էին թէ անհատական յանցանքներ տակաւին կը թոյլատրուին Խ. Միութեան մէջ (Իզվեստիա, Դեկտ. 10)։

Մոսկուայի գրագէտները եւ արուեստագէտները իրենց ինքնաքննադատութեան մէկ ժողովին մէջ նկատեցին որ նկարիչներու կտաւները, շարժանկարները, թատերգութիւնները, Օփերաները բաւարար չափով չեն ցոլացներ մեր ժամանակակիցներու դրական հրաշալի յատկութիւնները։ Գրագէտները եւ շարժանկարի բեմադիրները չեն ստեղծեր ոչ երգիծական կտորներ, ոչ ալ կատակերգութիւններ, յորդուն կենսունակութեամբ։ Արդիական սովետ. նիւթերու մասին չեն գրուած բաւարար չափով։ Այսպէս սովետ. լաւագոյն Գեղարուեստ. Թատրոնը (լաւագոյնը Մոսկուայի) ներկայացուց վերջին ինը ամիսներու ընթացքին 467 թատերգութիւններ, որոնց 86ը միայն այսօր-

Բողոք նոր թուրքերէնի դէմ

Ինչպէս կ'երեւայ, զօրաւոր հակում մը կայ — մաւածէ՞նոր թուրքերէնիդէմ, որուն թեւ առած էր Մ. Քէմալ։ Մամուլէն վերջ, Ազգ. Ժողովն ալ ատենէ մը ի վեր կը զբաղի այս հարցով։

Դեկտ. 24ին, Ազգ. Ժողովին օրակարգի խնդիրն էր սահմանադրութեան բարեփոխման խնդիրը։

Խօսք առնելով երեսփոխաններէն մեծագոյն մասը բարեփոխման ի նպաստ արտայայտուեցաւ, պաշտպանելով Ֆուատ Քէօփրիւլիւի եւ իր 203 ընկերներու գաղափարը։ Յաջորդաբար խօսք առին Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր, որ վերլուծելով Սահմանադրութեան լեզուաբանական մասերը, առաջարկեց որ լեզուի եւ գրականութեան ակադեմիա մը կազմուի։ Նաեւ Մուհլիս Թանգութ։ Մուհիթ Թիւմէրքան, Հասան Րէշիտ Թանգութ։ Համտուլլահ Սուպհի բառ ի մէջ այլոց.

— Ինչպէս ուրիշ երկիրներու, նոյնպէս եւ մեր մէջ յեղաշրջումը պակասաւոր է, բառեր կան զորս չենք իւրացուցած եւ անոնց փոխարէն եւրոպական բառեր առած ենք։ Օթօպիւս կը նստինք, որպէսզի

ուան սալոն. կեանքին կը վերաբերին (Փրաւտա, 7 Դեկտ.)։

Պաչքիրի մէջ (Սիպերիա) տխուր դէպք մը տեղի ունեցաւ։ «Շահագէտ» մը զրկեց երիտասարդ բանուոր մը որ ձի մը գողնալ կը խոզէն։ Երիտասարդը դատապարտուեցաւ 15 տարուան «ազատազրկումի» (բանտարկութիւն), իսկ գինք զրկողը ազատ արձակուեցաւ, որովհետեւ շատ լաւ ծանօթ էր դատաւորներուն։ Ազատուելէն անմիջապէս վերջ հրաւիրեց դանոնք իր տունը, «կիրակմուտքը» անցնելու համար։ Գիշերը կերուխում ըրին, որու մասնակցեցան շահագէտին եւ երկու դատաւորներուն կիները ալ։ Դատական նախարարին իմացուցին այս բոլորը, եւ սակայն, բան մը չըրաւ պատժելու համար դատաւորները։ Այս նոյն հանրապետութեան մէջ կերպասավաճառները ապօրէն շահեր ըրին, դիներու տարբերութիւնները դրպանելով։ Հոս ալ դարձեալ, դատաւորները բան մը չըրին եւ ամբաստանեալները ազատ են (Իզվեստիա, 10 Դեկտեմբեր)։

«Թրուտ»ի մը տնօրէնը երեք անգամ իր ստորագրած Լենինեան զրկեց պաշտօնական գործով, եւ այս երեք ճամբորդութիւնը ինչպէս եւ տեղափոխութեան ծախքերը վճարել տուաւ պետութեան։ Այս ճամբորդութեանց բուն նպատակն էր գնել հետաքրքրական եւ արդիական իրենական գրիչներ մը անձնական գործածութեան համար։ «Քրոքոտիլ» (Կոկորտիլոս) երգիծաթերթը յիշելով մանրամասնութեամբ կը պատմէ այս պատմութիւնը (20 Նոյ.)։ Կարդացող գրուածքը կը կարծուի թէ բացառիկ պարագայ մը չէ այլ «սովորական» բան մը։

Ինքնաքննադատութեան հոսանքը որ փրթաւ ժթ. համաժողովէն, բարեխարդութիւններու համար են եւ խնամատարժողովուրդի տնօրինութեան դրամական պաշտօնեաներու եւ շահագէտներու։ Սակայն այս ինքնաքննադատութիւնը նկատի չունի բանուոր, դատական կազմը եւ պետութեան երեւելիները։

Թ.Ա.Թ.

«պառուած» տանի ձեզ։ Մինչդեռ մենք ունինք մեր պապերուն կերտած բառը, «պէնտլէր»։ Իփոտրոմ կ'երթանք, առանց խորհելու թէ ունինք անոր համարժէք բառը, (աթ մէյտանը)։ Ներս կը մտնէք ձիարձակարանէն եւ ինչեր կ'իմանաք, — fonfoun, bibif, փավորի, փլասէ, կամեա... Միայն ձեւականութիւնով չզբաղինք, այլ խորքով եւ գաղափարներով։ Նոյն ինքն Սահմանադրութիւնն է որ բարեփոխման կարօտ է իր տարազներով եւ խորքով, խորթ ձայները պէտք է ջնջել։ Ազգ. Ժողովը իր ամբողջ իրաւասութեամբ եւ իրաւունքներով, ընդդիմադրութեամբ եւ փչխանութիւնով, միակ եւ մեծագոյնհաստատութիւնն է որ կրնայ ապահովել այս բանը մեր ազգին։ Ասկէ աւելի թանկագին գործ մը կարելի չէ գլուխ հանել։ Զբաղինք վաղուան Սահմանադրութեամբ, որ մեր նոր հիմնական կազմակերպութեան օրէնքը պիտի ըլլայ, զբաղինք անոր խորքով, ներքին եւ արտաքին տարազներով։ Երբ իրագործենք այս գաղափարը, հանգիստ սրտով պիտի ըսեն թէ փրկեցինք ներդաշնակութիւնը, մեր պապերուն թողած բառային գանձարանը փրկեցինք եւ նոր փայլ տուինք անոր։ Մէկ կողմէ հանենք այս արդիւնքին եւ միւս կողմէ Ազգ. Ժողովին մէջ նուիրագործենք ազգային հակակշիռը, որ ամէնէն կենսական հարցն եւ հաւասարապէս կը չահագրգռէ ընդդիմադիրներն ու կառավարական կուսակցութիւնը։

Դեմոկրատ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակի անունով խօսեցաւ Գասըմ Քիւֆրէվի.

— Դարուս սկիզբէն ի վեր, արեւելեան ազգերը կը ջանան հասնիլ եւրոպական երկիրներու քաղաքակրթութեան։ Անհրաժեշտ է այս բարեփոխումը, որուն սահմաններութիւնը դրած են մասնագէտ բար Առարիներ եւ Պարսիկներ։ Արաբ երկիրներու մէջ, մեծ տարբերութիւն մը կայ գրաւոր լեզուին եւ խօսուած լեզուին միջեւ։ Այսօրուան թուրքերէն ասութիւնները չինծու են, «դիւերպարդս» թուրքերէն մը, զոր չենք կրնար սորվեցնել մեր զաւակներուն։

Առաջարկին ուժ տուին նաեւ Նէճիպ Ֆիլէէր Ասեան Թէքէլիօղլու, Հուլուսի Քէօմէն եւ ատենապետին ու Սահմանադրական օրինագիծը իսկական թուրքերէն ըլլայ, փրկուի օտար մուտ բառերէն։

Առաջարկը ի վերջոյ քուէի դրուեցաւ եւ 332 քուէով Ազգ. Ժողովը ընդունեց 1924ի հիմնական կազմակերպութեան օրէնքը։ 32 հոգի ձեռնպահ մնացին։ Այս ներացով երեւան եկաւ թէ երեսփոխաններուն մեծագոյն մասը ունի էր չինծու թուրքերէնին եւ այսօրուան ժողովին անգամ մը եւս ճականեցան աւանդապաշտները եւ նորութեան հետամուտ անձերը։

Գաղութէ գաղութ

ՄԻՒՆԽԵՆ, 1 Յունուար (Յառաջ) — ԱՆՑԱԾ Ծնունդի առթիւ ուտեստ բաժնեց Գերմանիոյ հայ տարագիրներուն, իսկ Գ. Մարտ Պարոնեան դրամական օգնութիւններ տրամադրեց Պավարիոյ տարագիրներուն։

✕ Շատոնց ի վեր ծրագրուած հայկ. անթելր գործել սկսաւ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սօսիէթէ Սավանթի ընդարձակ սրահը, խայտաբղէտ բոյլի մը վերածուած էր երեքշաբթի կէսօրէ վերջ։ Պատանիներ ու մանուկներ կայտառ, կրտսերագոյն չատաւիզը պանդուխտ բազմութեանց, եկած էին իրենց ծնողքներով, վայելելու համար Կապոյտ Խաչի ընծայած իրենց Օրը։

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, Կեդր. վարչութեան կողմէ կատարելով հանդէսին բացումը, գորովագութ խօսքեր ուղղեց փոքրիկներուն եւ յորդորեց որ միշտ հայերէն խօսին իրարու հետ։ Անմիջապէս կը սկսէր գեղարուեստական բաժինը որ սկիզբէն վերջ չնորհաւորելի յաջողութիւն մը եղաւ։

Առաջին անգամ բեմ եկաւ Կապոյտ Խաչի արձակուրդի կայանի մանուկներու խումբը, որ Կռաղոյնի հովանիին տակ՝ հնչեցուց բամբ «Մեր Հայրենիք» մը։ Երգին հայրենավառ բառերը՝ մանուկներու շրթներով, կրկնապէս արտայայտ տպաւորութիւն մը կը սփռէին։ Խումբը յաջորդաբար երգեց «Քաջն Վարդան»ը եւ «Ահա ծագեց կարմիր արեւ»։ Բազմաթիւ երախաներ յատակօրէն կ'արտասանէին ու կ'երգէին առանձին, բոլորն ալ հայերէն։ Մեծ յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ ազգային տարազներով հայկ. եւ կովկասեան երգախաղ պարերը, որոնք ներդաշնակութեամբ կ'առաջնորդէին Գ. Գ. Բենօ եւ Գավէղեան, իրենց նուագով։ Հմայիչ հանդերձեղէններով ծպտուած փոքրիկներ, ճարտարութեամբ կատարեցին սրամիտ ու քրքջալից տրամախօսութիւն մը (Մկներու Ժողով)։ Աղջնակներու խումբ մը հեշտօրէն պարեց թթենիկներու պար մը։ Պատանի տղեկ մը մեծի պէս երգեց նուագեց հայկ. եղանակներ։

Մանուկներու ուրախութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր երբ բեմին վրայ երեւցաւ Կաղանդ պապան, զոր հարազատօրէն պատկերացուց երիտասարդ մը։ «Հայաստանէն կուգամ, բսաւ, Մասիսի ստորոտէն, եւ այսօր իսկ ձեռ գտայ այս սրահին մէջ»։ Զարմանքի փոքրիկներէն շատեր, իրենց քովիկներով ցոյց կուտային թէ անոնք ալ դիւրին խաբուողներ չէին։ Սիրուած հրաշուէ Օր. Մարի Կառավարեան իր սիրալիր մանկութեամբ ուելցուց հանդէսին փայլը, յաջորդաբար երգելով օրուան յարմար սիրուն երգեր։

Կարճ դադարի ընթացքին, ժպտուն Խաչուհիներ պտտեցան ու կաղկանդի կոմպոտներ նուէրներուն։ Ծափահարելի անակնկալ մը եղաւ երբ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ յայտնեց թէ, «Աստղ» մանկական Նորուխթիւ պարբերաթերթին տնօրէն՝ Գ. Ն. Յովհաննէսեան, դեղեցիկ պարգեւներ յղած էր օրուան առթիւ, բոլոր մանուկներուն եւ մասնաւորներուն նուիրելու թերթին Գ. Թիւը։ Ինչպէս ամէնէն ուժէտուոր կազանդ չէին էր ալ, եւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ պարման գրաւ կրասեր մանուկներուն ու իրենց ծնողներէն պահանջեց պարբերաթերթին յաջորդական թիւերը։ Քաղցրիկ ժամեր յուսով եր սահէին եւ մանկական հանդէսը մեկ ես անկը Շարոյի մէկ յաւժամեցաւ։

Օրուան խօսնակը, հանձնաժողովին Օր. Ս. Եղիազարեան, եւ ուրախութեան կառանէ խմբակն ուհին Օր. Մառլէն Միրզոյեան... անոնք կարճ ժամանակի մէջ սորվեցուցած էին շատ մը հայկական երգեր ու պարեր։ Այսպէս, քանի մը ժամ փոքրիկ հայորդիներու հայերէն ճռուողիւնը մոռցուց դուրսի մառախուղ սառները։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ. — ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Դատապարտուեցաւ 15 տարուան բանտարկութեան, երբեւ թիւ 8006 գերմանական լրտեսուհին արգիլուեցաւ անոր բնակութիւնը Ֆրանս. հողի վրայ 20 տարի։ Դատարանին մէջ զայն դիտելով, դժուար էր ըմբռնել, թէ ինչպիսի արագութեամբ եւ կատարելութեամբ մը աղէտը պայթած էր իր գլխուն։ Որովհետեւ այս կինը, որ 1940էն մինչեւ 1943 աշխատած էր գերմանական կեսթափոյին համար 42.50 տոլար ամսաթոշակով, ծախքերը առանձին վճարուած, ժամանակին եղած էր հիացման արժանացած ու ազդեցիկ հոմանուհին այն մարդուն, որ փորձեց գրաւել աշխարհի կէսը։ Ամենկդիրները դժուարաւ կրնային հաւատալ, թէ այս էր վախճանը հանրածանօթ Մակտա Ֆոնթանժի, Տուչէի նշանաւոր հոմանուհին, այն կինը, որուն Մուսոլինի բսած էր — «Մէկ ժամ սիրաբանութիւն քեզի հետ եւ Եթովպիան ոչ մէկ նշանակութիւն ունի ինծի համար»։

Իր վաղեմի փառքէն ոչինչ մնացած էր հիմա։ Թօշնած էր իր գեղեցկութիւնը, իր երբեմնի նշանաւոր ուժին իմացականութիւնը չքացած էր. եւ անոնց հետ անհետացած էին հրապուրելու իր երբեմնի կարողութիւնները։

1931ի Ապրիլին էր, որ երիտասարդ Մակտան Հռոմ կը հաստատուէր իբրեւ խումբ մը Ֆրանս. թերթերու թղթակիցը։ Ներկայացուած էր դեսպաններու եւ պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ յանձնարարութիւններ ունէր խմբագրապետներէ, Ֆրանսացի երեսփոխաններէ եւ նախարարներէ։ Կը բնակէր յաւագոյն պանդոկներու մէջ եւ կը յաճախէր ամէնէն չքեղ «պար»երը։

Ժամանակէն քիչ ետքը գլուխ հանեց նշանակալից յաջողութիւն մը։ Ունեցաւ տեսակցութիւն մը նոյն ինքն մեծ դիկտատորին հետ։ Մուսոլինի զբաղեցուց զայն եւ նիւթեր տուաւ՝ առաջին էջի վրայ հրատարակելի պատմութեան մը համար։ Ան միաժամանակ հմայեց Մակտան, ինչ որ հաւանաբար դժուար բան մը չէր։ Ասկէ վերջ, Մակտա Ֆոնթանժ, պաշտօնապէս եղաւ ամէնէն կարեւոր կինը Իտալիոյ մէջ։

Բայց ինչ որ դիւրին է չինել, յաճախ աւելի դիւրին է քանդել, եւ ամէնէն ողբերգական պատմութեան մը հրատարակութիւնն իսկ պիտի չկրնար ձանձրանալէ ետ կենալ Մուսոլինին, քանի մը տարուան փիպերգութենէ մը վերջ։

Մակտայի հարճաւոր տիրապետութեան շրջանին բոլ-բոլաներ հոմով էին ու մշտատեւ, բայց անոր դիւթիչ ազդուննականութիւնը պահեց իր բռունցքը Հռոմի վրայ։ Եւ Մակտա հետամուտ եղաւ իր սեփական հաշւին համար։ Երբ Հռոմի Ֆրանս. դեսպանը շատ ազդուկ հանեց Մուսոլինիի հետ իր յարաբերութեանց մասին, տարճանակ պարպեց անոր վրայ։ Երկու գնդակները, բարեբախտաբար, թեթեւօրէն միայն վիրաւորեցին կոմս Շարլ տը Շամպրէօնը։ Մակտա նորէն փրկուեցաւ թերթերու առաջին էջերուն վրայ։ Մուսոլինի ծիծաղեցաւ։ Իսկ Մակտա տուգանուեցաւ 10 սթերլինէն ալ պակաս գումարով մը։

Այնուամենայնիւ, Մուսոլինի ձանձրացած էր անկէ։ Յագեցումը կատաղութեան վերածուեցաւ, երբ դիկտատորը հաստատեց, թէ Մակտա, ամերիկեան մամուլին ծախած էր իրենց մտերիմ պատմութիւնը, «Ես Մուսոլինիի հոմանուհին էի» վերնագրին տակ։ Վճռելով օձիքը ազատել անկէ միանգամ ընդ միշտ, վարձու գործ մը գտաւ անոր Կեսթափոյի կեդրոնին մէջ, Ֆրանսա, ուր ան սկըսաւ լրտեսել դաշնակիցները եւ մասնաւորապէս Ֆրանս. դիմադրական շարքերը Մարսէյլի եւ Գրենոպլի մէջ։

Մակտայի հայրը հանրածանօթ Ֆրանսացի նըկարիչ մըն էր։ Աղջիկը, դեռ կանուխէն սկսած էր ի գործ դնել իր ձգողական հրապոյրները, ուշադրութիւն գրաւելու եւ յաջողութիւն գտնելու համար։ Գեղարուեստի ուսանողուհի մը Փարիզի մէջ, անիկա, երբեւ «մոտէլ» կը ծառայէր ուրիշ ուսանողներու համար։ Երիտասարդ օրերուն սիրուն էր եւ խելացի։ Դատավարութեան ընթացքին դուարճացուց Գրոպուի դատարանը, ննջասենեակի իր մտերմիկ պատմութիւններով եւ Քէ տ'Օրսէի նախարարներուն հետ ունեցած հանդիպումներու նկարագրութիւններով։ Թերեւս չէր ստեր։ Թերեւս բազմաթիւ Ֆրանսացի քաղաքական դէմքեր կիսած էին իր անկողինը։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՉԻՆԿԼԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պոլշեւիկ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն բուռն պայքար մը բացաւ Սիոնականութեան եւ «Դրամատէր Հրէութեան» դէմ, պահանջելով խիստ զտումներ կառավարչ. շրջաններուն մէջ: Պաշտօնաթերթը այս առթիւ պրակ մը կը հրատարակէ որ կը բովանդակէ 60.000 բառեր, հետեւեալ խորագրով. — «Սլանսքիի դաւադրութեան դասերը»: Այս առթիւ կը պահանջէ մանաւանդ հետապնդել անոնք որ արեւելքէն արեւմուտք փախան հիթլերական իշխանութեան օրով, 1934 — 1944:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ յարաբերութիւնները նորէն պղտորեցան, կարգ մը դէպքերու հետեւանքով: Եգիպտացիները կը կարծեն թէ Անգլիա չուզեր զիջիլ իրենց պահանջներուն եւ ուրիշ դժուարութիւններ կը յարուցանէ: Միւս կողմէ Հարաւ. Սուտանի երեք միլիոն բնիկները չեն ուզեր միանալ հիւս. Սուտանի բնակչութեան: Այս պարագան ալ Անգլիոյ կը վերագրուի, եւ 80 Եգիպտացիներ ուխտ մը գրած են իրենց արիւնով, Սուտանի բաժանումը մերժելու համար: — Անգլիացի մը սպաննուեցաւ Իսմայիլիայի մէջ:

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ ՏԵՂԱՑ Մարսէյլի մէջ եւ Միջերկրականի միւս ափերուն վրայ, խանգարելով երթեւեկը: Օդանաւային հաղորդակցութիւններն ալ ընդհատուեցան: Առաջին օրուան ձիւնէն վերջ փողոցները անանցանելի դարձան: Քիչ անգամ այսքան առատ ձիւն եկած էր այդ կողմերը:

ՌՈՒՄԲԻ ՎԱԿՈՆ ՄԸ պայթեցաւ Վիեթնամի մէջ, աւերելով մասնակից քաղաքին եւ Լիտոյի բնակիչները: Եօթը հոգի մեռան, 9 հոգի վիրաւորուեցան:

ՆՈՐ ԿՌԻՒ ՄԸ տեղի ունեցաւ Իտալիոյ երեսփոխանական մէջ, ընտրական օրէնքին քննութեան առթիւ: Կարմիր երեսփոխան մը տեղէն ցատկելով յարձակեցաւ հակառակորդին վրայ եւ ի վերջոյ գլուխ հանուեցաւ: Միջադէպը փակուեցաւ փոխադարձ լուտանքներով:

ՄԱՐԹԻ պաշտօնապէս արտաքսուեցաւ բոլշեւիկ կուսակցութենէն: «Իւմանիթէ» առջի օր նոր մեղադրանքներ կ'ուղղէր, ըսելով թէ Սեւ ծովու երբեմնի հերոսը պատճառ եղած է Տիւքլոյի ձերբակալութեան, իր եղբօրը միջոցաւ, թէ կ'ուզէր Թորէզի տեղը անցնիլ եւն.:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՕՐԷՆՔԻՆ վերաքննութիւնը պահանջեցին խումբ մը երեսփոխաններ, Մ. Նահանգներուն մէջ:

ՓՈՔՐ ԱԳԱՏԱՆ մը կը շինուի Աթէնի մէջ, Անգլեւիրանեան ընկերութեան կողմէ: Նոր գործարանը պիտի ունենայ 2500 պաշտօնեաներ, (250ը եւրոպացի մասնագէտներ):

ԹՐԻԷՍԹԻ խնդիրը լուծելու համար վճռական փորձ մը պիտի կատարեն Անգլիա եւ Ամերիկա, եա քաշելով իրենց զօրքը:

●○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է. — Գ. Մկրեանէ (Ալֆորվիլ) 5000 Ֆր. («Յառաջ»ի միջոցաւ): Գ. Նիկոլա Արզումանեանէ 3000 Ֆր. Տիկ. Քալանթարեանի (Գրիւքսէլ) մահուան առթիւ: Տէր եւ Տիկին Սահակ Ջէրքէզեան (Անվէրս) 2000 Ֆր. Միհրան Ճիրինեանի (Նիս) մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

Տէր եւ Տիկ. Փափազեանի (Փարիզ) եւ Գ. Նահաւեանի (La Frettes s/s) կողմէ 1000ական ֆրանք Տիկին Ովսաննա Չէքմէքեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Տիկին Զաքարեանէ 1000 Ֆր. Անտոյլի ծերանոցին, Գ. Շ. եւ Գեղամ Չէքմէքեանէ 3500 Ֆր. իրենց քրոջ եւ մօր՝ Տիկին Ովսաննա Չէքմէքեանի յիշատակին: Տէր եւ Տիկին Սիմոն Զալեանէ եւ Այրի Տիկին Արփինէ Տէմիրճեանէ 1000ական Ֆր. նոյն առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Վարդանեան եւ մայրը՝ Սրբուհի Գասպարեան (Պանդրմայէն տեղահանուած) կը փնտռեն իրենց զաւակը եւ քոյրը՝ Ֆիլօմէն Բակլաճեան, որդեգրուած Գ. Միհրան Բակլաճեանի կողմէ, Պանդրմացի: Կը կարծուի թէ Յունաստան կը գտնուի: Գրել, քրոջը՝ Vartouhi Vartanianի, 132 rue Mazénod, Lyon (3) Rhône, France:

Կը խնդրուի Աթէնքի Ազատ Օրէն արտատպել:

✕ Կը փնտռուի Հայկայէն Վահրամեանի թոռը: Տօրը անունը՝ Անահիտ, մօրեղբայրները Սուրէն եւ Զաւէն Վահրամեան: Կը կարծուի թէ Փարիզ եկած է ուսանելու համար: Տեղեկացնել Աստուր Վահրամեանի, Neyron, Le Haut (Ain):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, կիրակի ժամը 4էն 12, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. — Հայկական պարերու նոր յայտագիր մը դեկավարութեամբ՝

ՕՐ. ԱԼԻՍ ԳԱՎԼՋԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր ՔՈՂԱՔԻՑԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ կողմէ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ORCHESTRE CUBAN PETT et ses Cubanan Cuban Boys

Տեղանները վարձել հեռաձայնելով Ale. 16-65:

ԱՐԱՔՍ

ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ. — Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.:

Հասցէ. — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 7065-15

Ծանօթ. — Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը:

Լոյս տեսաւ Գ. թիւը:

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը. —

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ.-ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք. —

1. — ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի):

ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն՝ Փարիզ, 43 rue Richer, Tél. Pro. 25-46:

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir:

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «փիկըփ»ներ հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ճոխ մթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն:

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Դիմել՝

Գ. Անդրանիկ Մաղպազարեանի

Վերի հասցէով:

ՏԱԼԱՔԻՒՓԷԵԱՆ

Հաստատութիւնը իր DUZE ՕՂԻին գտած ընդունելութենէն քաջալերուած եւ մանաւանդ իր յարգելի յաճախորդները միշտ գոհացնելու մտահոգութեամբ, պատիւ ունի յայտարարելու թէ այսօրուընէ սկսեալ իրենց նախընտրած

DUZE ՕՂԻՆ

կրնան գտնել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ. —

Կեդրոնատեղիներ՝

ՓԱՐԻԶ — Տալաքիւփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5): Հեռ. Odé. 36-55:

ՎԱԼԱՆՍ — Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15.20:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Տալաքիւփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ. Co. 58-99:

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ!!!

Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը կը վերսկսի այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քասէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի յայտնի գիտնական ՓՐՕՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑ, նիւթ ունենալով «Հայերը պատմութեան առջեւ»: Մուտքը ազատ է:

Փրօֆ. Տոտոմեանցի ի պատիւ ճաշը՝ Յունուար 10ի շաբաթ երեկոյին, Սասունի ճաշարանին մէջ: Մասնակցիլ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Լսարանին մէջ: Ճաշագին 500 Ֆրանք:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց չորրորդ զաւակին՝ ԷՕԺԷՆԻ-ՌԻԹԱՅԻ ծնունդը, Փարիզ, 29 Դեկտեմբեր 1952:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՅՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ: ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Խաչիկեան եղբայրներ եւ իրենց ընտանեկան պարագաները (Վիէն - Ս. Սաթունէն), խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով ու թերթով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի մօր՝ ԼՈՒՍԱՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ:

«ՇԻՐԱԿ» ՕՂԻՆ

Հռչակաւոր «ՇԻՐԱԿ» օղին Արեւելքի առաջնակարգ ըմպելին է:

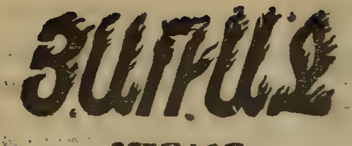
Օղիի միակ եւ իսկական տարազին համաձայն՝ չամիչի հիւթէն թորուած՝ մասնաւոր խնամքով անոր պատրաստութիւնը զայն կը հանդիսացնէ եզակի եւ անկեղծելի ըմպելի մը:

ՇԻՐԱԿը Արեւելքի մէջ ամէնէն ընդհանրացած օղին է եւ անոր հռչակը տարածուած է ամբողջ աշխարհի մէջ:

ՇԻՐԱԿը փափկաճաշակ խմողներուն կու տայ օղիէն սպասուած ամէն գոհացում ու վայելք:

Հետեւաբար, փնտռեցէք ու խմեցէք, տարամերժօրէն, ՇԻՐԱԿ օղին, որ կնքուած է Հայաստանի Շիրակ փառապանծ նահանգին անունով, իբր վաճառանիշ կրելով անոր համայնապատկերով պիտակը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԶԱՐԴԸ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 8 Janvier 1953 Հինգշաբթի 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6960 — Նոր շրջան թիւ 2371
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՄԻԱՆԱՆ ՎՏԱՆԳԻ ՊԱՀՈՒՆ

Սովորական դէպք մը չէ Թուրքիոյ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչներուն անբաւեր հանդիպումը Իզմիրի մէջ:

Դեմոկրատ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս, ոչ միայն ներկայ եղած է «Հալք»ի համագումարին, այլ եւ ճառ մը խօսած է.

— «Այլեւս թշնամիներ չենք: Միասին ենք: Ու կող կողի պիտի քալենք: Իրար սիրելով կրնանք շատ աւելի յառաջ երթալ: Հին Հալքը պատմութեան անցած է այլեւս ու ծնած է Նոր-Հալքը»:

Հետզհետէ ոգեւորուելով, Ատնան Մէնտերէս յայտնած է թէ «անիրաւ իւրացումներու» հաշիւը պիտի պահանջէն», բայց երբեք միտք չունին լուծելու կամ ջնջելու «Հալք»ը:

— «Սուր վէճեր ունեցանք եւ եթէ իրարու սիրտ ցաւցուցինք, հաշիւը ուրիշ առիթով պիտի պահանջենք: Վաղուան նայինք: Ամէնքս ալ այս հողին զաւակներն ենք: Անքակտելի կապերով միացած ենք իրարու, հետեւապէս բանանք այս նոր էջը ժողովրդապետութեան մէջ» (28 Դեկտ.):

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ նոր շրջան մը պիտի բացուի երկու հոսանքներուն միջեւ, շնորհիւ այս պատմական հանդիպումին եւ Ա. Մէնտերէսի ճառին:

Երկու կողմերուն պաշտօնաթերթերը, «Ուլուս» եւ «Զաֆէր», ջերմապէս գնահատելով այս մերձեցումը, փայլուն հեռանկարներ կը նախատեսեն:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, մօտերս գործնական ձեռնարկներ պիտի կատարուին, աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար:

Մէկ խօսքով, տեսակ մը միացեալ ճակատ, ի նախատեսութիւն վրդովիչ դէպքերու:

Խոստովանինք թէ Թուրքերը վարպետ են այսպիսի պարագաներու մէջ: Անմիջապէս կը մոտենան, կը միանան, երբ վտանգ մը տեսնեն երկրին կամ իշխանութեան գլխուն:

Դեռ քանի մը շաբաթ առաջ էր որ երկու կողմերը փրփուր կը տեղային իրարու դէմ:

Նախկին եւ ներկայ վարչապետներն անգամ կոշտ բառեր կը փոխանակէին: Ատ. Մէնտերէս անխնայ կը ձաղկէր երբեմնի կուռքը՝ Իսմէթ, իբրեւ խառնակիչ եւ դաւադիր:

Տարուան վերջը մթնոլորտը այնքան թունաւորուած էր որ Իսմէթ Ինէօնիւ կը ստիպուէր խոյս տալ ժողովէ մը, ամբոխին ձեռքը չիյնալու համար:

Այս բոլորը անցեալին կը պատկանին, ցնոր անօրինութիւն:

«Անցուկը մոռցուկ» հռչակելով, Թուրքերը կ'ուզեն իրենց ներքին ճակատն ալ զօրացնել:

Երբ յաջողին, անշուշտ պիտի փորձեն աւելի մեծ վարկեր ճարել Մ. Նահանգներէն:

Միացեալ ճակատի այս ձեռնարկին հետ, ուրիշ հովեր ալ կը փչեն Թուրքիոյ մէջ:

Այսպէս, հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնէ բողոքը՝ նոր Թուրքերէնի դէմ:

Դժգոհները այլեւս չեն ծամծմեր բառերը, եւ բացէ ի բաց կը մատնանշեն այդ լեզուին վրիպումները:

Այս շարժումը սկսած էր Իսմէթի օրով, «ամենայն զգուշութեամբ»:

Այժմ լեզուները այնքան բացուած են որ, վերջերս տխրահռչակ «օնպաշին», Ֆալիհ Ռըֆգը, գիտել կուտայ թէ կարելի չէ լեզու փոխել պետական օրէնքով:

Խնդիրը Ազգ. Ժողովին մէջ ալ յուզուեցաւ Դեկտ. 24ին, եւ ուրիշ ծանօթ գրագէտ մը, Համտուլլահ Սուպհի, ուժգնօրէն բողոքեց «նոր բառերու գործածութեան դէմ: Նոյն իսկ պահանջեց վերաքննել սահմանադրութիւնը, որպէսզի ջնջուին «խորթ ձայները»:

Այդ խորթ ձայներէն մէկն ալ Նոր Թուրքերէնն է, որուն մէջ իրար կը հրմշտկեն շինծու բառեր (օգուտերէն եւն.) եւ օտարաբանութիւններ:

Բողոքներ կը լսուին նաեւ լատիներէն տառերու դէմ: Բայց այս դատը կորսուած է այլեւս:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԱՋՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ ԵՒՍ

Խմբագրատուն կը մտնէ պատկառելի ծերունի մը, առաջնորդութեամբ Գ. Թ. Գառնիկի:

— Պրոֆ. Վահան Տոտոմեանց եւ տիկինը:

Անունով միայն կը ճանչնայինք գործակցական շարժումին ալեհեր առոյեանը, որ Փարիզ կը գտնուի երկու ամիսէ ի վեր:

Հասակը բարձր եւ ուղղաձիգ, շարժումները առոյգ, միայն աչքերն են պղտոր:

Չի կրնար տեսնել: Ոչ ալ կարդալ եւ գրել: Միշտ առաջնորդի մը կը կարօտի, տեղէն շարժած ատեն:

Վարագոյր քաշուած է աչքերուն, որոնք բաց են, ինչպէս երաժշտագէտ Բ. Կանաչեանի աչքերը:

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր:

— Ի՞նչպէս կը հետեւիք թերթերու եւ գիրքերու:

— Կարդալ կուտամ, ուրիշ ճար չունիմ:

— Ուրեմն գրել ուզած ատեն ալ տուն կուտաք (dicter):

— Այո՛: Այո, ստիպուած եմ մէկուն - միւսին դիմել: Իմ աչքերով եւ ձեռքով հազիւ ստորագրութիւն մը կրնամ դնել:

Եւ այցելուներու տոմարը մինչեւ աչքերուն տակ տանելով, երեսին մօտեցնելով, քանի մը բառ կը շարէ զիկ — զակ, ինչպէս մանուկ մը ...

Կը պատմէ իր տառապանքը Պուլկարիոյ մէջ, պոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ետք:

Տեղեակ է բազմաթիւ եղերական անցքերու, ինչպէս եւ 20—25 անձեղներու աքսորման: Շատերը մօտէն ծանօթ են իրեն: Ինքն ալ մեզմէ աւելի բան չի գիտեր,— ո՞ւր են, ի՞նչ եղած են...

— Ի՞նչպէս կրցաք մեկնիլ Սոֆիայէն եւ Իտալիա հասնիլ:

— Երկար պատմութիւն է ...

Իբրեւ գործօն անդամ միջազգային գործակցական կեդրոնին՝ միշտ կը գրէ, Ֆրանսերէն կամ ռուսերէն: (Հայերէն թերթերու համար ալ թարգմանել կուտայ):

Իր համոզումով Coopérativeն է միակ դրական ուղին բարօրութեան եւ խաղաղութեան: Որքան ծաւալի այդ շարժումը, այնքան պիտի օգտուի մարդկութիւնը:

Յաճախ գրած է «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ, պարզելով այս տեսակէտը:

Ունի նոր գործեր, մեծ մասով ռուսերէն, որոնք Ֆրանսերէնի պիտի թարգմանուին: Եւ դեռ կ'ուզէ լրացնել ուրիշ ծրագիրներ, եթէ միջոցներ չպակսին:

Իր կամքէն կախուած չէր գործօն դեր կատարել հանրային կեանքի մէջ:

Բայց, իր միտքը միշտ գործած է, պարզելու, տարփողելու համար հայ ժողովուրդին դերը՝ միջազգային մշակոյթին մէջ: (Ֆրանսերէն գիրք մըն ալ ունի այդ մասին):

Դեռ երէկ այդ նիւթը կը շօշափէր Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ: ՎԱՀԷ

ԱԹԷՆՔ պիտի այցելէ Իտալիոյ վարչապետը, Յունուար 8—12: Այս առթիւ Յոյները կը մաղթեն որ բարւոքին Իտալիո եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները եւ այս վերջինն ալ մասնակցի Միջերկրականի դաշինքին:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱԾ է, կ'ըսեն, այն չեխ ուսանողը, Ցրեյքա, որ մահապատիժ պահանջած էր հօրը համար:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԳԱՑՈՂ Ֆրանսացիները պիտի չկրնան 10.000 ֆրանքէ աւելի տանիլ, յունուար 11էն սկսեալ: (Նախապէս 20.000 ֆրանք էր): Անոնք որ Ֆրանս. սահմանագլուխ կը հասնին յունուար 15ին եւ 10.000 էն աւելի ունին, պիտի օգտուին հին օրէնքէն:

ՊՐԱԶԻԼԻԱ որոշեց լայն հետապնդումներ կատարել կարմիրներուն դէմ, նկատելով որ դաւեր կը սարքուին: Կ'ըսուի թէ 10.000 զինեալ արձակազէններ կը գտնուին միայն մէկ նահանգի մէջ: Պիտի խստացնէն ներգաղթի պայմանները:

ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ

ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄ՝ 205Ի ԴԷՄ 389 ՁԱՅՆՈՎ

Ազգ. Ժողովը վստահութիւն յայտնեց Գ. Ռընէ Մայէրի, 205ի դէմ 389 ձայնով, Դչ.էն Դչ. լուսնալու գիշերը: Եւ նոր վարչապետը անմիջապէս ձեռնարկեց դահլիճին կազմութեան:

Կացութիւնը անորոշ էր կէս գիշերէն ալ անդին: Վերջին պահուն զօր. տը Կոլի խմբակցութիւնը որոշեց քուէ տալ, կարգ մը հաւաստիքներ առնելով ընդհանուր եւրոպեան բանակի մասին:

Այդ հաւաստիներն են,— 1. Եւրոպեան բանակի դաշնագիրը, զոր յանուն Ֆրանսայի ստորագրած է Գ. Ռ. Շուման, պիտի չվաւերացուի, մինչեւ որ փոփոխութիւններ չկրէ, «երաշխաւորելով Ֆրանս. բանակին ամբողջականութիւնը»: — 2. Երբ ատենը գայ վաւերացնելու բարեփոխեալ դաշնագիրը, Ֆրանս.-կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր պիտի չհանէ, այլ զայն «պիտի ձգէ իւրաքանչիւր երեսփոխանի խղճին»:

Շատերու կարծիքով, առաջարկուած վերաքննութիւնը պիտի խախտէ եւրոպեան բանակի ամբողջ ծրագիրը: Անոնք դիտել կուտան թէ Գ. Ռ. Մայէր շատ յառաջ գնաց իր երկրորդ կոչով, գոհացում տալու համար զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն: Դաշարի պահուն Գ. Մայէր եւ Ժողովրդական Շարժումի երեսփոխանները խօսեցան աւելի քան մէկ ժամ, ելք մը գտնելու համար: Նոյն իսկ Գ. Շուման սպառնաց քուէ չտալ:

Նիստը բացուած ատեն, Գ. Մայէր պարզեց իր ծրագիրը, ներքին թէ արտաքին գործերու մասին: Նախ շեշտեց թէ հարկ է անյապաղ քուէարկել 1953ի ելմտացոյցը: Այս առթիւ գնահատեց Գ. Փինէի դահլիճը որ կրցած էր հաստատուն վիճակի մը վերածել գինները: Նոր դահլիճն ալ պիտի ջանայ պաշտպանել դրամը եւ զարկ տալ ազգ. տնտեսութեան: Պիտի առաջարկէ 80 — 100 միլիառ վար դնել գին. եւ քաղաքային վարկերէն, առանց վնասելու վերաշինութեան գործին: Դարման պիտի գտնեն գործադրկութեան: Երբ ելմտացոյցը քուէարկուի, Ազգ. Ժողովին առաջին գործը պիտի ըլլայ սահմանադրութեան բարեփոխումը, զօրացնելու համար գործադիր իշխանութիւնը: Յետոյ պիտի քննուին ընկերային ապահովութեան եւ վարչական բարենորոգման խնդիրները: Պիտի աշխատին ապահովել աշխատաւորներու գնելու կարողութիւնը: Զարկ պիտի տան բնակարաններու կառուցման, զեղչելով շինութեան գինները: Պիտի քննեն հողագործութեան նոր պահանջները:

Գալով արտաքին գործերուն, նոր դահլիճը պիտի ջանայ «լրացնել եւ աւելի ճշգրիտ, յստակ ձեւի մը վերածել եւրոպեան բանակի դաշնագիրը: Պիտի աշխատին Անգլիան աւելի մօտէն կապել Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատին: Սարի շրջանը, որ երկար ատեն կռուախնձոր եղած է Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ, պէտք է ստանայ ամբողջովին եւրոպական կարգավիճակ: Հիւս. Ափրիկէի մէջ Ֆրանսա պիտի ջանայ Թունուզի եւ Մարոքի ժողովուրդները առաջնորդել դէպի ներքին ինքնավարութիւն: Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, դահլիճին հոգը պիտի ըլլայ թեթեւցնել այն բեռը զոր Ֆրանսա կը կրէ ութ տարիէ ի վեր, Հնդկաչինի մէջ եւն.:

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ

Վիճաբանութեանց ընթացքին, շռնդալից տեսարաններ պարզուեցան: Ժաք Տիւքլօ, կարմիրներու վարիչը, որ առաջին անգամ կը խօսէր բանտէն արձակուելէ ի վեր, մեղադրեց Գ. Վէնսան Օրիոլը թէ ճամբայ կը բանայ Ֆաշականութեան: Ճառը տեւեց երկուքուկէս ժամ, տեղի տալով բուռն ժխորի մը: Ժողովը հետզհետէ անհամբեր կը դառնար: Ձայներ լսուեցան աջէն եւ կեդրոնէն. — «Իսկ Մարթին եւ Թիյօ՞ն»: Տիւքլօ փրփրելով պոռաց.

— Բարով վայլէք ձեր Մարթին: «Ֆիկարօ»ն իրեն առաջնորդ ընտրած է զայն: Աղտոտ ջուրի ծորակ մըն է ան: Այս առթիւ կը յիշեմ Ռընէ Մայէրի նախկին վարպետին՝ Լաւալի մէկ խօսքը.— «Երբ քաղքենի դասը մարդ չգտնէ, կ'երթայ կը փնտռէ բանտարկեալ դաւաճաններու մէջ»:

Ձայն մը.— Դուք բոլորդ ալ աղբանոցէն կ'անցնիք, իրարու ետեւէ:

Տիւքլօ «այլասերած ազնուական» կոչեց այս հեգնութեան հեղինակը: Ուրիշ կարմիր մը ուզեց միջամտել, բայց անոր դէմ թանկագին վերարկուի պատմութիւն մը յիշեցուցին: Ակնարկներ եղան նաեւ Փրակայի մահապարտներու մասին: Տիւքլօ ըսաւ թէ «ձեր գործակալները դիմակազերծ եղան»:

Յետոյ շարունակելով իր ճառին ընթերցումը, կրկնեց ծանօթ մեղադրանքները,— Մ. Նահանգները գերութեան մատնած են Ֆրանսան, երկիրը վերածուած է ամերիկեան խարիսխի ընդդէմ Ռ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱԺԱԿ Ի ՁԵՌՈՒՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կը խորհիմ թէ «Ձեռքդ է բաժակդ քեզ մատուցանեմ»ը արտասանելու համար, առաջին պայման՝ պէտք է պարզել դաստիարակութեան յետին կաթիլը մեր բաժակներուն մէջէն, լեցնելու համար [illegible] գինիով :

Սիրե՛լ հայ ժողովուրդը, սիրել իր պատմութիւնը, սիրել իր լեզուն, սիրել իր իտէալը :

Այն գրողը, որ չի գիտեր սիրել իր ժողովուրդը, սորված է կեղծել, դիմակ կրել, իր առողջացուցութեան վէրքը ծածկել՝ ապրելու համար օտար ժողովուրդի մը ծոցին մէջ: Անիկա դատապարտուած է նաեւ ուրանալ իր մանկութիւնը, մոռնալ իր պատմութիւնը, (քիչ ու քող նետելու համար իր ծագման վրայ): Բայց վա՜յ այն գրողին, որ մանկութիւն չունի, ափսո՜ս այն քերթողին, որ պատմականութիւն չունի: Վասնզի մանկութիւնը, մեր կեանքին մէջ, այն պահն է՝ երբ Աստուած եւ մարդկային արարածը կը քալեն թեւ թեւի: Ու մանկութիւնն է որ կը լեցնէ ապագայ քերթողին հոգին՝ երազներով, երեւակայութեան բոցբոջներով, կարելի եւ անկարելի յուսադրութիւններով :

Ո՛վ իմ քաղցր մանկութիւնս, Աստուած մըն էր դուն, որ շաղուեցիր իմ կաւս շունչով, գոյնով, թրթիռով: Նկարչութիւն թափեցիր մէջս, եւ երաժշտութիւն: Այժմ ի՞նչ կայ որ փոխարինէ այն երջանկութիւնը, զոր ինծի տուիր դուն՝ մեր դաշտերուն մէջ ուր ձիւնը փրփուր էր, մեր լեռներուն վրայ որոնք հսկայ ակիճներ էին, մեր ջուրերուն մէջ ուր յաւերժահարսներ կը լողային: Դո՛ւն, ո՛վ իմ մանկութիւնս, աղօթք էիր եւ երազ,— եւ այդ աղօթքներուն եւ երազներուն մէջ կը կազմաւորուէր նկարագիրս, կը կառուցուէր ազգութիւնս, կը դրոշմուէր առաքելութեանս տիպարը: Տակաւին մանուկ, կ'ուզէի քերթող դառնալ,— բանաստե՛ղծ :

Իմ երազիս մէջ՝ հրեշտակներ փոքրիկ
Հարցուցին ինծի. «կ'ուզե՞ս խաղալիկ»:
Լեզու մ'ուզեցի շատ պերճ բառերով,
Որ յայտնեմ ձեզի իմ սէրս ու գորով :

Եւ, այսօր, կը հաւատամ թէ մանկութի՛ւնս էր որ ինծի տուաւ այս լեզուն, դրշիս շրթներովը խօսող այս բարբառը: Ցեղոյ հայաբարբառ պատմականութի՛ւնս էր, որ հոգիս կահաւորեց Եզնիկներու, Խորենացիներու, Շնորհալիներու, Նարեկացիներու, Քուչակներու, Մեծարենցներու, Տէրեաններու, Վարուժաններու կիսանդրիներով: Պատմականութի՛ւնս է, որ հոգիս լուսավառեց Մխիթարի վանքին ջահերով,— կ'երազէի՛, կ'երեւակայէ՛ի, վանքին պատկերին ամէնէն փոքրիկ մանրամասնութիւնն իսկ կ'աշխատէի վերակազմել երեւակայութեանս մէջ: Օ՛ երիտասարդներ, մեր հոգիներուն մէջ վանքեր կան, ժապաղաթեայ ձեռագիրներ եւ հայկական հնարժէք իրեղէններ,— ահա թէ ինչո՛ւ հարուստ ենք մենք, աւելի Հայ եւ երբեք դժգոհ: Կարդացէք Աբովեանի կենսագրութիւնը,— ինչպէս կը խնթենար, գիշերները չէր քնանար՝ երբ, պատանի, իրեն խոստացան տանիլ զինք Մխիթարի վանքը: Ես նոր կուգամ Մխիթարի վանքէն, ու ձեզի կ'ըսեմ ամենայն անկեղծութեամբ.— Յուզումը, անճառելի եւ անպատմելի յուզումը, որ սարսեց զիս, պատմականութիւնս էր որ տուաւ ինծի :

— Ահաւասիկ այն վանքը, զոր կ'երազէիր [illegible] տիոց, կ'ըսէի ես ինծի՝ երբ նաւակը կը մօտենար Մխիթարի կղզիին: Ու կարծես ձիթենիները, կանանչ վարդապետներ, հայերէն կը խօսէին ու սաղմոս կը կարդային: Ու կարծես ալիքները, արմաւենիի ճիւղերու նման զարնուելով կղզեակին պատերուն, «ե՛կա՞ր, եկա՞ր, բարի՛ եկար» կ'ըսէին: Ու կարծես Մխիթար, Բագրատունի, Ալիշան, Հիւրմիւզ, Նաւարանին բարձրաւանդակին վրայ կանգնած, կը հարցնէին իրարու. «Ո՞վ է որ կուգայ»:— «Ձեր տրուպ ծառա՛ն եմ, ո՛վ դուք տիտանները Հայոց դպրութեան» կը մրմնջէի լացակամած: Երբ ցամաք ելայ, ի՛նչ ուժ էր՝ չեմ գիտեր, հազիւ յաջողեցայ զսպել ինքզինքս՝ փորիս վրայ չպառկելու համար գետինը, որպէսզի համբուրէի հողը, որու վրայ քալեր են մեր լեզուին ու դպրութեան փառապանծ մշակները :

Առաջին անգամ ըլլալով, դէմ առ դէմ կուգայի հայ ժողովուրդին հարստութեան : Կար ժամանակ մը՝ երբ կորսուած էր դատապարտուած ինչ որ ունէինք հայկական, ինչ որ ունէինք ազգային,— այստեղ, սակայն, ապահովութեան մէջ կը գտնուէին մեր պատմութեան եւ լեզուին բանալիները: Այդ կղզեակը Հայաստան մըն էր ինծի համար: Եւ յուզումը, 40 տարիճան բարձր յուզումը, որ կը սարսէր ինծի այդ պահուն, պատմականութի՛ւնս էր որ տուաւ ինծի՝ լեցուած ըլլալով այդ արժէքներուն ճանաչողութեամբ եւ սիրով : [illegible] սիրոյն, առանց այդ ճանաչողութեան, ես այդ հողին վրայ պիտի ցատկէի՝ ինչպէս անի Տօքթ. Բենայր = Բա, Բեն — ս = Բօ :

Պատմականութեանս ընթացքին անթեղուած սէրն էր որ ինծի այն պատրանքը կուտար թէ կղզին լեցուած է յաւերժական ձայներով: Այդ կղզին էր, որ, յստակօրէն, խօսակցական իմ փեթակս կը լեցնէր ամէնէն քաղցր բանալին՝ որ սիրելի է ցեղին արժէքները, յարգելի է ցեղին ընդունակութիւնները: Այդ կղզին էր, որ ինծի սորվեցուց թէ մե՛ծ է մեր ժողովուրդը :

Եւ այսօր, իբրեւ մէկը մեր պատմութեան խորհուրդներուն initiéներէն, իբրեւ մէկը մեր իմացական արժէքներուն վերադնութեանց ճամբուն մէջ քիչ թէ շատ յառաջացածներէն, պարտքս եւ արդնութիւններս թոյլ կուտան որ յայտարարեմ երիտասարդութեան .

— Գէորգ Չաւուշ ամենայն արդարութեամբ կ'ըսէր թէ կ'արժէ մեռնիլ այս ժողովուրդին համար, իսկ ես կ'աւելցնեմ ու կ'ըսեմ թէ կ'արժէ ապրիլ ու ջանալ՝ ցոյց տալու համար մեր ժողովուրդին արժէքները հպարտօրէն :

Կարելի՛ է պարծենալ թէ Հայ ենք, առաջ համար պէտք է սիրել ինչ որ հայկական է: Հայե՛ր, ի սփիւռս աշխարհի,— այժմ ես մէկ երգ միայն գիտեմ որ գեղեցիկ է, մէկ երգ միայն գիտեմ որ ճշմարիտ է, մէկ երգ միայն գիտեմ որ սրբազան պատգամ է.

Հայ ապրինք, եղբա՛րք, մարդկութեան մէջը,
Հայ կենք է մեզ պատմութեան մէջը :

Երկրորդ պատգամն է սիրել զիրար, յարգել հայ անհատը, յարգել տարակարծութիւնները :

Երբ Հայութիւնը կը դառնայ նուիրական գաղափար մը, տրամաբանօրէն կը հետեւի թէ համբաշխութի՛ւնն է որ կ'արժեւորէ, կը պաշտէ եւ կը յաւերժացնէ զայն: Ընդունիլ թէ հարկ է զոհել ամէն բան՝ քաղցր Հայութեան համար, կը նշանակէ գաղափարական ամէն տարբերութիւն դնել ի սպաս նոյն իտէալին: Լա՛ւ Հայը այն է որ կը ծառայէ Հայութեան,— ահա պարզագոյն տարազը: Արդ, ամէն վարդապետութիւն, ամէն կուսակցութիւն, նոյնիսկ սատանան, պէտք է օգտագործել ի շահ Հայութեան : Ու կ'ըսեմ ու կը կրկնեմ .— Եղէք Դաշնակցական, Հնչակեան, Համայնավար, Ռամկավար, բայց մի՛ մոռնաք թէ բոլոր այդ բաժանումները պէտք է օգտագործուին միայն ու միայն Հայութեան պանծացումին համար: Վատ է այն Դաշնակցականը, որ կը ծառայէ օտարին, վատ է այն Համայնավարը, որ կը ծառայէ օտարին: Մենք ճակատաբաց կը յայտարարենք այս պատգամը, թող միւսներն ալ ըսեն: Երգը նոր չէ, մեր իմաստուն ժողովուրդն է որ հիւսեր է առ երգը,— հի՛ն երգ զոր պէտք է երգեն Հայերը, ի սփիւռս աշխարհի, այսօր ալ, ինչպէս երէկ .

Մենք Հնչակեան, եղբա՛րք, դուք Դաշնակցական,
Մենք ամէնս կ'ողբանք ցաւը հայկական,
Արիք, եղբա՛րք, միանանք,
Ձեռք ձեռքի տանք ու գնանք,
Ի սէր ճնշուած Հայութեան՝
Գործ դնենք մեր ճիգ ու ջանք:

Ահաւասիկ երկու պատգամ, երկու իմաստութիւն: Ու չկայ աւելի մեծ պատգամ, քան այս երկու խօսքերը :

1.— Սիրել հայ ժողովուրդը եւ հպարտանալ իր արժէքներով :

2.— Սիրել Հայը իբրեւ անհատ, ձեռք ձեռքի քալելու համար դէպի Հայութեան պատմական իտէալը :

Գիտեմ, ներկայ քաոսային կացութեան մէջ ժողովուրդը պիտի հարցնէ թէ ի՛նչ կարելի է ընել, սակայն, Հայ մնալու համար :

Պարզեմ միտքս պատմուածքով մը: Ծանօթ է ձեզի Ալֆոնս Տօտէի մէկ պատմուածքը,— Սըկէնի այծը; ամէն դպրոցական գոց գիտէ զայն :

Սըկէն շատ կը սիրէր այծերը: Այծ կը բուծանէր, այծ կը խնամէր, այծ կը պահէր, բայց իր բոլոր այծերը կը փախչէին դէպի լեռ, դէպի ազատ սարերը, ուր գայլը կը հանէր ու կը յօշոտէր զանոնք: Սըկէն խորհեցաւ, այս անգամ, մարագին մէջ բանտարկել իր վերջին այծը, որպէսզի չփախչի, լեռ չբարձրանայ, գայլերուն կեր չդառնայ : Անխոհեմ այծը, սակայն, ամէն միջոց կը փնտռէր դուրս նետուելու համար մարագէն: Ի զուր Սըկէն խրատ կը կարդար, խորհուրդ կուտար՝ չփախչիլ, դուրս չելլել մարագէն, որովհետեւ լերան գլուխը գայլը կը սպասէ.

— Քեզ կը յօշոտէ, խենթո՛ւկ այծիկ:

Ազատութեան սիրահար, այծը մարիկ կ'ընէ՞ միթէ: Օր մըն ալ կը յաջողի փախչիլ, բարձրանալ լեռ: Օ՜խ, ազատ օդ, զովաշունչ հով, կանանչ մարգագետին, կարկաչուն առուակ,— դրախտ: Այծիկը կը նայի լեռն ի վար, դաշտին մէջ, ուր կարմիր կէտ մը դարձեր է Սըկէնի տնակը իր կար[illegible] մեր [illegible]: Ու լեռան [illegible] ձայնը.

— Խենթո՛ւկ այծիկ, ուր կ'երթաս, [illegible] գայլը կ'ուտէ քեզ:

Մարիկ ընողը ո՛վ: Այծը կը բարձրանայ լեռն ի վեր: Կը հոտոտէ ծաղիկները, կը դիտէ արեւը, կը [illegible] գետակին վրայ, ժայռերը կը [illegible] խոտերուն, կ'ոստոստէ, կը նայի [illegible] կը ցատկէ [illegible], որ կը [illegible] հեւազհեւ ու կը կորսուի [illegible] գիւղերուն նման :

Մութը կը թանձրանայ, այծիկը կը վախնայ: Վերադառնա՞մ, կ'ըսէ: Չի համարձակիր: Սըկէնի տնակը կը վառէ իր լոյսերը, եւ ահա գայլն ալ կը յայտնուի, երկու աչքերուն լոյսը վառած :

Պէտք է կռուիլ այլեւս: Սուղ ծախել իր կեանքը: Գայլը կը նետուի յառաջ: Այծը կը զարնէ եղջիւրներով: Գայլը այծին, այծը գայլին, եւ արի՛ւն կը ցայտէ: Եղջիւրը ժանիքին դէմ, ժանիքը եղջիւրին դէմ: Կռի՛ւ, անողորմ եւ անգութ, մինչեւ կէս-գիշեր: Պահ մը այծն է յաղթական, պահ մը՝ գայլը: Այծը կ'աշխատի, իր ցեղին յատուկ հպարտութեամբ, բարձր պահել իր պատիւը — Եթէ նոյնիսկ չյաջողիմ յաղթութեան հասնիլ գայլը, կ'ըսէ, ո՛վ Արարիչ, դէթ տոկամ ու դիմանամ մինչեւ լուսաբաց, այնքան ժամանակ՝ որքան դիմացան դժբախտ եղբայրներս :

Գիտէք պատմուածքը:

Այս պատմուածքին մէջ՝ ամէնէն թելադրիչը, ամէնէն վսեմը, ամէնէն յուզիչը՝ այծին սա խօսքն է.— Տոկա՛մ :

Ազատութեան եւ արեւի սիրահար, մեր ժողովուրդը այժմ կը գտնուի դէժ պահու մը մէջ: Նոր ստեղծուած գայլն է որ կը յարձակի իր վրայ: Մութ ու մառայլ՝ չորս դին: Միակ եւ անպաշտպան՝ վտանգին դիմաց: Ժողովո՛ւրդ Հայոց, զա՛րկ եղջիւրներովդ, պաշտպանէ՛ ինքզինքդ, կռուէ՛, պայքարէ՛, տոկա՛,— յաղթութիւնը կը շահի ան որ կը տոկայ մինչեւ առաւօտ :

Ահա ճշմարտութիւնը զոր սորված եմ: Ահա ինչ որ կ'ըսեն ինծի պրպտումներս եւ ընթերցումներս, վերաքննութիւններս եւ ուսումնասիրութիւններս: Մէկ բառ միայն, մէկ պատգամ, մէկ ճշմարտութիւն .

— Տոկա՛լ :

Չկայ աւելի մեծ ճշմարտութիւն, սիրելի երիտասարդներ, ո՛վ իմ սիրելի հայրենակիցներս, չկայ աւելի մեծ խօսք կամ սկզբունք .

— Տոկա՛լ :

Ահաւասիկ մեր միակ վարդապետութիւնը, միակ գիտելիքը, միակ իմաստութիւնը, աղօթքը, յոյսը,— տոկա՛լ :

Այո՛ պէտք է տոկալ քաղաքական կեանքի մէջ, տոկալ գրականութեան մէջ, տոկալ կրօնքին մէջ, տոկալ լեզուին մէջ, տոկա՛լ, տոկա՛լ, տոկա՛լ: Պէտք է տոկալ մեր ընտանիքներուն մէջ, դպրոցներուն մէջ, բոլո՛ր աշխատանքներուն մէջ: Տոկա՛լ, տոկա՛լ, տոկա՛լ, ուրիշ ելք չկայ: Տոկա՛լ, ուրիշ ճար չկայ, տոկա՛լ, ուրիշ մտածում չկայ: Տոկա՛լ, Հայութեան համար, տոկա՛լ հայ մշակոյթին համար, տոկա՛լ, մեր նախահայրերուն յիշատակին համար: Պահ մը ընդունեցէք թէ մեր լեզուն ունի միայն մէկ բառ,— տոկա՛լ: Թէ մեր պատմութիւնը ժառանգ թողած է միայն մէկ պատգամ,— տոկա՛լ: Գերազանցութեան խնդիր չկայ այլեւս, մրցակցութեան հարց չկայ երբեք, պայքարը մէկ է ամէնուս համար եւ հաւասար,— տոկա՛լ: Աւելորդ են կուսակցական գերազանցութեան վէճերը, մէ՛կ է մեր մտահոգութիւնը,— տոկա՛լ: Աւելորդ է տաղանդաւորութեան եւ ինքնատիպութեան քղամիդ փնտռել, օրուան պատգամըն է տոկալ: Մէկ կարգախօս ունինք,— տոկա՛լ: Ահաւասիկ գայլը՝ մեր առջեւը: Պէտք է պայքարիլ եւ տոկա՛լ, տոկա՛լ, տոկալ կատաղօրէ՛ն, տոկալ շունչո՛վ, տոկալ ջիղերո՛վ, տոկա՛լ մինչեւ լուսաբաց, տոկա՛լ մինչեւ որ ծագի արեգակն ազատութեան :

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Փնտռելով լաւագոյնը, յաճախ կորցնում ենք լաւը : — Շէյքսփիր

✕ Յաղթականին կը վայլէ լինել մեծահոգի :— Սուվորով

✕ Խելօք մարդիկ երբեք չեն լալիս իրենց կորուստի մասին, այլ աշխատում են թշուառութիւնը ուղղել աչալուրջ :— Շէյքսփիր

✕ Ազատ մարդը մտածում է աւելի կեանքի քան մահի մասին :— Սպինոզա

✕ Միջին ճանապարհը ամէնից անվտանգ ուղին է:— Օվիդիոս

✕ Բախտը վերացական մի գաղափար է, կազմուած մի քանի հաճելի զգացումներից :

Վոլտեր

Թրգմ. Ա. ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

Ինքնաքննադատութիւններ...

(Արտատպուած «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթի, 1952 Նոյեմբեր 28ի թիւէն)

Գիտութեանց ակադեմիայի գրականութեան կաճառի կուսակցական ժողովին մէջ Ար. Յովհաննիսեան յայտարարեց թէ ԺԹ. Համագումարը գաղափարական նշանակութիւն ունեցող մեծագոյն իրադարձութիւնն է։ Ան նշեց սովետ. ժողովուրդի մեծ նուաճումները եւ մեր ժողովուրդին առաջադիմութեան յետագայ վերելքի ուղիները։ Խօսելէ վերջ կուսակցական, տնտեսական եւ գաղափարական աշխատանքի մասին համագումարին մէջ յայտնուած թերութիւններու վրայ, կանգ առաւ կաճառի աշխատանքներուն մէջ եղած սխալներու եւ թերացումներու, կուսակցական կազմակերպութեան գործունէութեան թերութիւններու վրայ։

Կուսակցական կազմակերպութեան ժողովը նշեց, որ Կաճառը խիստ անբաւարար աշխատանք կը կատարէ հայ գրականութեան հարցերու մշակման, Մարքս-Լենինեան գրականագիտութեան վերաբերեալ եւ յետադիմական քաղքենիական գրականագիտութիւնը մերկացնող աշխատութիւններ ստեղծելու մէջ։

Կաճառին մէջ թոյլ է քննադատութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը։ Որոշ գիտական աշխատողներ կը խուսափին ինքնաքննադատութենէ եւ ուրիշներ քննադատելէ։ Անոնք կը խօսին թերութիւններու մասին միայն նեղ մտերմական շրջանակի մէջ։ Որպէս հետեւանք այս վիճակին Կաճառի զանազան հիւղերուն մէջ. որոշ աշխատութիւններու քննարկման ատեն թոյլ տրուած են մեթոտական եւ քաղաք. սխալներ, որոշ աշխատութիւններու մէջ դրսեւորուած է «միասնական հոսանքի» քաղքենի — ազգայնական ըմբռնումը։ Կաճառի կուսակցական կազմակերպութիւնը փոխանակ մերկացնելու այդ սխալները, սքողած է զանոնք եւ գրականութեան պատմութեան հարցերուն մէջ չի պաշտպաներ կուսակցական դիրքը։

Ժողովին մէջ ըսուեցաւ թէ կուսակցութեան ԺԹ. համագումարին մէջ Գր. Յարութիւնեան կուսակցութեան եւ ղեկավարութեան ուշադրութեան յանձնած է Կաճառին աշխատանքը վերակառուցելու անհրաժեշտութիւնը։ Սակայն ցարդ այդ ուղղութեամբ քիչ գործ տեսնուած է։

Իսկ կուսակցական կազմակերպութեան քարտուղարը Գ. Ստեփանեան ըսաւ թէ համագումարին յայտնած թերութիւններէն մեծ մասը կը վերաբերի նաեւ Կաճառի կազմակերպութեան եւ հասարակական աշխատանքին։ Գիտական աշխատանքներուն մէջ քննադատութիւնը չէ ծաւալած եւ սքողուած են թերութիւնները։ Սխալ վարուելով, Կաճառը դրական կարծիք տուած է օրինակ Աշ. Յովհաննիսեանի «Միքայէլ Նալբանդեանը եւ նրա ժամանակը» աշխատութեան, որու մէջ անցեալ դարու 50—60ական թուականներու հանրային հոսանքները գնահատուած ատեն զարգացուցած է քաղքենի— ազգայն. ըմբռնումը։ Գ. Ստեփանեան կը յայտնէ թէ Կաճառին մէջ դեռ չէ կազմակերպուած գաղափարական աշխատանքը։ Հինգ տարիէ ի վեր Կեդր. Կոմիտէն գրականութեան Կաճառի առջեւ առաջարկած է ստեղծել սովետահայ գրականութեան մէջ մենագրական աշխատանք, սակայն ցարդ այդ խնդիրը չէ կարգադրուած։ Կաճառի աշխատանքներուն մէջ թոյլ տրուած սխալներու գլխաւոր պատճառը այն է, որ կուսակցական կազմակերպութիւնը մօտէն չէ զբաղած գիտական վարչակազմերու մարքսեան-լենինեան ուսուցման եւ գաղափարական հարցով, չէ հետաքրքրուած թէ ինչպէս կ'աշխատին իրենց տեսական մակարդակը բարձրացնելու համար։ Թերագնահատուած է վարչակազմերու քաղաք. — գաղափ. մակարդակը բարձրացնելու արժէքը։

Հայ նոր գրականութեան բաժնի նախկին վարիչ Ա. Առաքելեան ըսաւ թէ բաժանմունքի աշխատողները գիտ. լաւ չեն պատրաստուած, հետեւաբար գիտ. աշխատութիւններ ստեղծելու տեսակէտէն բաւարար գործ չեն կատարեր, եւ տեղի կու տան գաղափարական սխալներու։

Բոլշեւիկ Է. Թոփչեան նշեց թէ կաճառը գրականագիտութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ ստեղծելու մէջ խիստ ետ կը մնայ։ Շատ գէշ կերպով կը զբաղի սովետահայ գրականութեան արդիական խնդիրներով։ Գրականագիտ. — տեսական կարգ մը կարեւոր հարցեր, ինչպէս օրինակ՝ տիպականութեան խնդիրը, պէտք է դառնան սովետ. գրականութեան հիմն. հարցերը։

Ա. Կարինեան քննադատեց Գիտութեանց Ակադեմիայի ընկերային գիտութեանց բաժանմունքի աշխատանքը։ Նշեց թէ քաղքենի-ազգայնական «միասնական հոսանքի» տեսութիւնը իր արտայայտութիւնը գտած է բաժանմունքի նաեւ միւս կաճառներու մէջ։ Պատմութեան կաճառի որոշ աշխատողներ իրենց գործերուն մէջ սխալ մեկնաբանած են հայ ժողովուրդի պատմութեան կարգ մը հարցեր։ Բայց Կարինեան խուսափեցաւ որեւէ խօսք ըսել գրականութեան Կաճառի աշխատանքի թերութիւններու եւ որոշ աշխատողներու սխալներու մասին։

Կաճառի անօրէն Մ. Մկրեան ըսաւ թէ կաճառի աշխատանքի ծրագիրներուն մէջ բազմաթեմայութիւն կայ, որ կը ցրուէ աշխատողներու ուժերը, կը խանգարէ հասարակական մենագրական աշխատութիւններ ստեղծելը։ Խօսելով կաճառի եւ իր աշխատանքի թերութիւններու եւ սխալներու մասին, ընդունելով, որ մասնաւոր աշխատութիւններու գնահատման մէջ հանդէս բերուած է պարագայնութիւն, ընդգծեց որ անհրաժեշտ է գործօն եւ հետեւողական աշխատանք կատարել թերութիւնները բառնալու, կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի որոշումները անշեղ կատարելու համար։

Սակայն Մկրեան չխօսեցաւ թէ ինչու կաճառը դանդաղութիւն ցոյց կու տայ գիտական աշխատանքը բարելաւելու, անոր տեսական մակարդակը բարձրացնելու համար։

Գ. Յովհաննէսեան ըսաւ որ չափազանց թոյլ է կապը ինչպէս եղբայրական հանրապետութեանց, նոյնպէս Մոսկուայի գրականութեան կաճառներու հետ։ Անոնց հետ փորձի փոխանակում չի կազմակերպուիր։ Կաճառի մէջ չկայ կոլ. աշխատանք։

Հ. Զնդի (Քիւրտ) նշեց թէ Կաճառին մէջ խիստ ցած է աշխատանքի կարգապահութիւնը։ Քննադատեց կուսակցական կազմակերպութիւնը թէ հետեւողականութիւն չունի որոշումները կատարելու մէջ եւ չի ստուգեր կատարումը։

Միաձայն հաւանութիւն տալով կուսակցութեան ԺԹ. համագումարի որոշումներուն, ժողովը վճռեց գործադրել զանոնք, Կաճառին աշխատանքները արմատապէս բարելաւելու համար։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վերջին մարզական թերթէ մը կ'իմանամ թէ Երեւանի մէջ սկսած են պասքէթ պոլի մրցումները համախորհրդային ախոյեանութեան համար։ Կը կարծուի թէ հայկական խումբը պիտի յաղթէ։

× Մոսկուայի մէջ սկսած են ճատրակի համախորհրդային մրցումները, որոնց կը մասնակցի նաեւ ախոյեան Գասպարեան իբրեւ Հայաստանի ներկայացուցիչ, որ կարգ մը յաջողութիւններ շահած է։

× Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ դասական ըմբշամարտութեան համախորհրդային մրցում մը։ Առաջինը հանդիսացաւ Հայաստան, յանձին վաստակաւոր ըմբշամարտ Վարդանեանի, երկրորդը Վրաստան՝ Ջիթաշվիլի, իսկ երրորդը՝ դարձեալ Հայաստանը՝ Տէրեան։

× Համաշխարհային ախոյեան Հրանդ Շահինեանը, որ ծանօթ է Հելսինքիի ողիմպիականի մէջ շահած յաղթանակներով, այս տարի ալ յաղթանակ մը կ'արձանագրէ։ Լենինկրատի համախորհրդային մրցումներու մասնակցած է 19.35 կէտերով։

Նոյն մրցումներուն ընթացքին Սարեան (Երեւանէն) առաջինը հանդիսացած է մարմնամարզական խաղերուն մէջ 19.10 կէտերով։

ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

×

L'Equipe մարզաթերթէն կը քաղեմ միջազգային ֆութպոլի դասաւորման ցանկ մը, աշխարհի հինգ զօրաւոր խումբերու (կէտերու պատշաճութեամբ)։—

1.— Պրազիլիա 38 կէտ։ 2.— Անգլիա 35 կէտ։ 3.— Ուրուկուէյ 26 կէտ։ 4.— Հունգարիա 24 կէտ։ 5.— Արժանթին 9 կէտ։

Վերջին ամիսներու ընթացքին Ֆրանսա յաղթեց Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իրլանտայի, եւ պարտուեցաւ Զուիցերիայէն։

× Հայ ըմբիշ Լեւոն Գոփարանեան Դեկտ. 21ին [illegible] մէջ դժուարութեամբ յաղթեց ծանօթ ըմբիշ Ben Chemoulի (10×3)։ Ներկայ էր 3000է աւելի բազմութիւն մը։ Երկրորդ փոխ վրէժի մրցում մը պիտի կատարուի Փարիզի մէջ։

× Անգլիոյ մէջ Ֆութպոլի 90 ամեակին յոբելեանը կը տօնուի միջազգային մրցումով մը, որուն պիտի մասնակցի Հունգարիոյ ազգային խումբը։ Թուականը չէ որոշուած։— Սարգիս Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ՀՈՒԶԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ.— ՍԻՐՈՑ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Իր նոր պաշտօնը զինուորական ոստիկանութեան պետի գրասենեակին մէջն էր, հակալրտեսական հետախուզութեան ճիւղէն ներս։ Իր այս դիրքին շնորհիւ կրցաւ ընդօրինակել եւ գողնալ խիստ գաղտնի ամերիկեան փաստաթուղթեր։ Սակաւաթիւ լրտեսներ գլուխ հանած են այսպիսի գործ մը։

Մաթա Հարիի աղջկան պէս, Քիմ Սուիմ կը յաճախէր ներկայանալի շրջանակներ եւ շռայլօրէն կը հիւրընկալէր Ամերիկացիներ, Քորէացիներ, Ճափոնցիներ եւ Չինացիներ։ Իր սիրաբանական գործերուն եւ ընկերային ճոխութեան մէջ կը ծածկուէր այն իրողութիւնը, թէ իր ներկայանալի բնակարանը կեդրոնն էր բոլշեւիկ ստորերկրեայ կազմակերպութեան մը, որ ռուս եւ ուրիշ բոլշեւիկ լրտեսներ կը մտցնէր Սէուլ եւ Հարաւ. Քորէայի դաշնակից գօտիներէն ներս։ Բոլշեւիկ ցանցին համար պէտք եղած տոլարները կը գտնուէին իր տանը մէջ, քարոզչական կարմիր հրատարակութեանց հետ միասին։ Կարճ ալիքներով գաղտնի ձայնասփիւռի մասեր, ծածկագիրներ եւ լուսանկարչական արհեստանոց մը տեղաւորուած էին Սէուլի Քինկ Ճէյտ փողոցի այս շքեղ տան մէջ։

Սիրտը կոտրեցաւ, երբ Ամերիկացիները հեռացան Հարաւային Քորէայէն։ Ասկէ վերջն ալ, ան, Սէուլի մէջ, ամէնէն լաւատեղեակ կին էր, այնպէս որ հրամայուեցաւ անոր լրտեսել Սինկման Ռիի կառավարութիւնը։

Ամերիկացիներու մեկնելէն քիչ վերջը ձերբակալեցին զայն։

— Ես անմեղ եմ, ըսաւ ան, բայց Հարաւ. Քորէացիները կոպտօրէն պատասխանեցին.

— Մենք ձեզ կը ճանչնանք տարիներէ ի վեր, բայց ձեր կարգ մը բարձրաստիճան ամերիկացի սիրահարները պաշտպանութիւն կ'ընծայէին ձեզի, գայթակղութիւններէ խուսափելու համար։ Հիմա մեկնած են Ամերիկացիները եւ մենք գործելու ազատութիւն ունինք։

1950 Յունուարին Քիմ դատուեցաւ։ Գլխաւոր մեղադրանքներն էին լրտեսութիւն, գողութիւն, դաւադրութիւն եւ դաւաճանութիւն, քորէական պետութեան դէմ գործուած ուրիշ 26 նուազ կարեւոր ոճիրներու հետ միասին։

Հակառակ երկար ժամանակէ մը ի վեր ծրագրուած ըլլալուն, մինչեւ անգամ Ռութ պատրաստուած չէր անոր անմիջական յաջողութեան։ Ծրիէքն ալ սկսաւ իր ժամանակին մեծ մասը անցընել նոր սալոնին մէջ։

Երկուքն ալ, ամէն օր, տօքթորին կը տեղեկացնէին իրենց բոլոր իմացածները։ Եւ, գերման. ու ճափոն. հիւպատոսարաններու ռազմական կցորդները կը հաղորդէին տեղեկութիւնները համապատասխան շրջանակներուն։

Այնուհետեւ, օր մը, Հոնոլուլուի ճափոն. փոխ-հիւպատոսը, կարճլիկ ու խորաթափանց Օթօժիրօ Օքուտա, կանչել տուաւ Ռութն ու անոր հայրը։ Հանդիպումը տեղի ունեցաւ գաղտնօրէն։ Օքուտա ըսաւ անոնց, որ ժամանակը եկած է ձեռք ձգելու կարգ մը իրական ծովային տեղեկութիւններ, — ճշգրիտ թուականներ, դիրքեր, Խաղաղականի մէջ Միացեալ Նահանգներու ունեցած նաւային ուժերուն վերաբերեալ թուանշաններ։ Գովեց զանոնք իրենց անցեալ գործունէութեան համար, բայց այս գործը, շեշտեց ան, կը պատկանի ուրիշ շարքի մը։ Ճափոնցիները պիտի յօժարէին վճարել շատ առատաձեռնութեամբ եւ ատիկա պիտի նշանակէր մահացու հարուած մը ամերիկեան նաւատորմին համար։

Ռութ ուզեց քառասուն հազար տոլար, բայց հայրը հաւանեցաւ ստանալ տասնըչորս հազար իբրեւ կանխավճար, մնացեալը «յաջողութենէն» վերջ ստանալու պայմանով։

Հայր Քիւն սկսաւ մտածել։ Ուրկէ՞ պիտի կրնար քաղել տեղեկութիւնները։ Ռութ խնդաց, եւ նշանուեցաւ Փըրլ Հարպըրի մէջ բնակող ամերիկացի բարձրաստիճան ծովային սպաներէն մէկուն հետ։ Այժմ կը գտնուէր մեծ դումարտակին մէջ եւ իր խօսքը հայրը պիտի աշխատէր իրեն համար։ Այսուհանդերձ լաւ պլպտող մըն էր։ Միասին կատարեալ խմբակ մը կը կազմէին։

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ՁԻՆԿԸՐ

…իւթեան եւն․ Ժխորը առաջացաւ, երբ Տիւքլօ ըսաւ թէ «Մարոքցիներ եւ Թունուզցիներ ազատագրեցան Ֆրանսացիներու կողմէ »:

Նախագահը, Պ. Հերիօ, ուժգնօրէն բողոքելով, յայտնեց թէ դեռ որքան պիտի խօսի: — «Կէս ժամ եւս», պատասխանեց Տիւքլօ: Ասոր վրայ երեսփոխանները երեք չորրորդով դուրս ելան:

Այնուհետեւ բանակցութիւնները շարունակուեցան նրբանցքներու մէջ եւ առաւօտեան ժամը 2.20ին էր որ տեղի ունեցաւ քուէարկութիւնը :

Կացութիւնը Իրանի մէջ

Տոքթ. Մոսատեղ Յունուար 6ին վստահութեան քուէ ստացաւ Մէճլիսին մէջ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Ներկայ 65 երեսփոխաններէն [illegible]ը քուէ տուաւ, մէկը ձեռնպահ մնաց :

Փոխ վարչապետը կարդաց Տոքթ. Մոսատեղի գրաւոր տեղեկագիրը, որ կ'ըսէր թէ 15 ընդդիմադիրներու բանաձեւը «իր կռնակին մխուած դաշոյն մըն էր»: Յետոյ կը խօսէր վերջին խռովութեանց մասին :

Վերջին լուրերու համաձայն, աքսորուած է Իրանի «կարմիր մոլլան», Այաթոլլահ Գորկեյ, որ Վիէննա գացած էր, խաղաղութեան համագումարին մասնակցելու համար: Իր վերադարձէն ետքն էր որ խռովութիւններ ծագեցան :

Տոքթ. Մոսատեղի տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ որ եւ է պատասխանատու պիտի ծառայէ օտարներու եւ Իրանի թշնամիներու շահերուն: Յետոյ բացատրեց թէ ընտրական նոր օրէնքը չի վնասեր ներկայ Մէճլիսին: Երեսփոխան մը քննադատեց վարչապետը: Ըսաւ թէ ոչ մէկը կրնայ զիրենք զրկել քննադատելու իրաւունքէն: «Բայց եւ այնպէս, Տոքթ. Մոսատեղ եզական մարդ մըն է Իրանի պատմութեան մէջ եւ պէտք է ուժ տալ ամէն կերպով »:

× Հեռագրի մը համաձայն, Տոքթ. Մոսատեղ համոզուած է ամերիկեան դեսպանին թէ Իրան պիտի կործանի, եթէ օգնութիւն չստանայ անմիջապէս: Դեսպանը կը ջանայ ելք մը գտնել եւ լուծել քարիւղի վէճը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ԴԱՒ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Գահիրէի մէջ: Ձերբակալուեցան 12 սպաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէին իշխանութիւնը յանձնել իրենց պետին՝ գնդ. Րաշիտ Մեհաննայի (երեք թագաւորական խնամակալներէն մէկը): Հեռագիրը կ'ըսէ թէ զօր. Նեկիպ անմիջապէս ներում շնորհեց բոլորին ալ :

ՍՈՒՐԻԱ փակեց Լիբանանի սահմանագլուխը, իբրեւ հետեւանք իր կառավարութեան դէմ մղուած լրագրական բուռն պայքարի մը: Երթեւեկը դադրած է :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ կատարուած մաքրագործումները ախտանշան մըն են ներքին փթութեան եւ թէ «Փրակայի դատին հակասեմական յեչըը անոր ամէնէն չարաշուք երեւոյթն է»: Եւ յոյս յայտնեց թէ բոլշեւիկներն ալ պիտի չվերսկսին Հիթլերի հակահրէական պայքարը : Ակնարկելով Թիթոյի այցելութեան, ըսաւ թէ որչափ ինք արտաքին նախարար է, պիտի գործակցի որեւէ երկրի հետ, յանուն խաղաղութեան :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ապահովութեան համար խիստ միջոցներ ձեռք առին Դաշնակիցները :

ՀԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱԾԱՌ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 3ին, Cercle Catholique սրահին մէջ: Բացման խօսք վարչութեան կողմէ:

Խմբերգ եւ արտասանութիւն մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի երեք դպրոցներու: Պիտի պարեն Ադպըլըղեան քոյրեր: Կաղանդ Պապան ուտելիքի ծրարներ պիտի բաժնէ աշակերտներուն :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սուրէն եւ Հրանդ Թորոսեան եղբայրները, ինչպէս եւ Սիրունեան, Թիւթիւնճեան եւ Զուլճեան ընտանիքները (Քալիֆորնիա) կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ, Գոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ իրենց մեծ մօր եւ մօր՝ այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԱՑՎԱԶԵԱՆԻ, մեռած 11 Նոյ. 1952, Քալիֆորնիոյ մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող ազգականներ եւ Տիգրանակերտցի հայրենակիցներ :

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Պոլսոյ Քոլոմպէն Պ. Մ. Տէր Գրիգորեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Ղազար Տէր Գրիգորեանի :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Մարսէյլէն Պ. Ա. Տէր Զաքարեանէ շնորհակալութեամբ ստացանք 4000 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման համար :

ՀԱՆԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Café Régentի վերնայարկը, 70 rue Lafayette: Շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան (Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր): Խօսք պիտի առնէ Պ. Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԽՆՋՈՅՔ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի «Մանուկներու Օրը» այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 11, Արմընօնվիլի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին իր դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն :

Խնջոյք - պարահանդէս մանկական բաժնէն վերջ: Ճոխ պիւֆէ: Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է :

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՋՐՕՐՀՆԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գոմոնի եւ Շրջանի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ծննդեան Ջրօրհնէքի արարողութիւնը յետաձգուած ըլլալով պիտի կատարուի այս կիր. առաւօտ, իսկ յաջորդ օր յիշատակ Մեռելոցի պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի վիճաբանական հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 9.30ին Ազգ. Տան մէջ, Métro Cadet.— Հայերէնի դասերը ժամը 8.15ին:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, Քաֆէ Գոհարի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ :

ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի, կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ : ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

41 Quai de L'Horloge
Galerie de la Cité
(Ծովանկարներ եւ բնանկարներ)
3 Յունուարէն մինչեւ 24 յունուար :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 9 Janvier 1953 Ուրբաթ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6961-Նոր շրջան թիւ 2372

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՅԱԳԵՑԱԾ

Ստիպուած ենք ատեն - ատեն քրքրել Երեւանի «հակադաշնակ» ելոյթները :

Գոնէ գաղափար մը կազմած կ'ըլլանք թէ ինչով կը զբաղին այնտեղ, երբ դաղութներու մասին խօսին :

Ահա վերջին ժապաւէնը,—«Դաշնակները ամերիկեան իմպերիալիզմի վարձկաններն են»: (Սովետ. Հայաստանի օրաթերթ, 14 Նոյ. 1952):

Ցօղուածագիրը, ոմն Ն. Գալեան, անգամ մը եւս կրկնելով նոյն Թխածոյ բառերն ու խօսքերը, կը մատնանշէ երկու չընդալից «մասալ»ներ.

1. «Դաշնակցական թերթուկները իմպերիալիստներին բացէ ի բաց կոչ են անում պատերազմ սկսել Սովետ. Միութեան եւ Սովետ. Հայաստանի դէմ»:

2. «Վերջին ժամանակներս Թուրք ռէակցիոնները բացէ ի բաց խոստովանում են թէ իրենք Դաշնակներին դիտում են որպէս իրենց նուիրուած մարդկանց եւ ամբողջովին պաշտպանում են Դաշնակների հակահայկական եւ հակասովետական դործունէութիւնը: Նրանք իրենց բաբեկամ Դաշնակներին կոչ են անում ուժեղացնել պայքարը հայ յառաջդիմական թերթերի ու կազմակերպութիւնների դէմ»:

Մի հարցնէք թէ այս Թշուառ կարմրուկը ո՛ր աղբիւրէն քաղած է իր տեղեկութիւնները :

Իր մտքի եւ նկարագրի խեղճութիւնը կ'ուզէ քօղել, լսելով վկայութիւններ՝ մէկ - երկու «յառաջդիմական» քուրջերէ :

Եղկելին կ'ուզէ համոզել հայրենիքի ժողովուրդը թէ՝ տարագիր բազմութիւնները ամէնքն ալ խաղաղութիւն կ'ուզեն, բայց «Դաշնակներն են որ ջուր են պղտորում»: Այսինքն հրձիգի դեր կը կատարեն, պատերազմը փութացնելու համար :

Իր վկաներն ալ, Պուքրէշէն մինչեւ Նիւ Եորք, պատմեր են սեւով ճերմակի վրայ.

— «Դաշնակները գիշեր ու ցերեկ ծնկաչոք (գրէ՝ ծնրադիր) աղօթած են եւ այս օրերուն աւելի շատ կ'աղօթեն, որ ... Թրքական բանակը կարենայ մտնել Երեւանի դռներուն, խորտակելու համար Սովետ Հայաստանի անկախութիւնը»:

Ինչպէս կը տեսնէք, իրար կը հրմշտկեն անյատակ տգիտութիւնն ու խուժանային անբարոյութիւնը:

Այս ամբողջ ողբերգութեան մէջ, անշուշտ ամէնէն արգահատելին «Սով. Հայաստան»ն է, որ միայն մէկ պաշտօն ունի,— սեւը ճերմակ եւ ճերմակը սեւ ներկել, թմրեցնելու համար անճար բազմութեանց գիտակցութիւնը :

Դերերը չրջուած են բոլոր ճակատներուն վրայ:

Պատերազմի գլխաւոր հրձիգը, Մոսկուա, շատ լաւ գիտէ որ երբ Թուրքը թշնամի մտնէ հայ ժողովուրդին մէջ, իր աչքն ու թաթը կ'երկարէ Դաշնակցութեան եւ Դաշնակցականին վրայ :

Եւ չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ, ամէն անգամ որ Դաշնակցութիւնը հարուած մը կրէ՝ ներսէն թէ դուրսէն :

Մնաց որ, ինքն ալ միշտ յառաջ նետուած է, կրակին վրայ իւղ լեցնելու, դանակ սրելու եւ Դաշնակցութեան կողին մխելու համար:

Եթէ բոլոր գիրքերն ու թերթերը կրակի տան, Երեւանի, Կարսի, Լենինականի եւ Բագուի քարերը բաւական են, իրենց գլխուն թափելու համար անողոք ճշմարտութիւնը :

Իր հակադաշնակ ուխտին ամենօրեայ փաստերէն մէկն ալ այն է որ, նոյն մոլեգնութեամբ կը յարձակի «ամերիկեան իմպերիալիզմ»ին եւ ... Դաշնակցութեան վրայ :

Այս ճակատին վրայ իրար կը գերազանցեն իր ամենազգի «զոլամ»ները: Ամէնէն առաջ՝ հայատեան գրիչներն ու վարիչները :

Այս ի՛նչ արհեստաւոր կիրք է որ չի յագենար: Օրն ի բուն կը գրեն թէ «չարաշնակ ընկնում է» Դաշնակցութեան ազդեցութիւնը :

Միւս կողմէ, միշտ նոյն գծին վրայ կը գնեն Դաշնակն ու միջազգային «իմպերիալիզմ»ը, թունաւոր մանրէներ ցանելով:

Որքա՜ն անմեղներ կան յիմարանոցներու մէջ, ազգային թէ միջազգային ճակատին վրայ ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ԳՐԻՉԸ ԿԸ ՍԱՀԻ...

Ոտքդ կը սահի եւ գետին կ'իյնաս:

«Անցա՛ծ ըլլայ», կ'ըսենք: Եւ նորէն ոտքի կը կանգնիս գլեթէ անվնաս: Մանաւանդ եթէ երիտասարդ ես:

Իսկ երբ գրիչը կը սահի ձեռքի վարժութեամբ:

Այո, երբ միտքը օղափոխութեան դացած է եւ միայն գրիչն է որ կը սահի մեքենաբար ...

Կրնա՞ք նախատեսել հետեւանքները :

Այս հարցումը ինկաւ միտքս, երբ կը թղթատէի «Երիտասարդ Հայուհի» ամսագրին 1952 Օգոստոս - Սեպտեմբերի թիւը :

Թերթին հիմնադիր - խմբագիրը, Տիկին Սեղա, անցեալ ամառ Պոլիս գացեր է եւ իր «ապրումները» կը նկարագրէ: (Պէրիթէն... Պոլիս):

Սկսայ կարդալ եւ յանկարծ կանգ առի:

Տիկին Սեղա կը պատմէ թէ ինչպէս կրցաւ կարճ կապել մաքսային գործողութիւնը, ուժ տալով իր Թրքերէնին: Տնօրէնն ալ կը զարմանայ որ «պայանը շա՛տ լաւ Թրքերէն կը խօսի»:

Եւ ահա գրիչը կը սահի Թուղթին վրայ.

— «Ամէն ազգի պայաններ ի՛նչ մեծ հաճոյքով պիտի սորվէին Թրքերէնը, ինչպէս սորված էին Ֆրանսերէնը, անգլերէնը, գերմաներէնը..»:

Այս ոչինչ: Գրիչը կը սահի աչքէն ալ խուսափելով :

— «... Ափսո՛ս: Անգութ ճակատագիրը զոյգ մը անբաղդ (անբախտ) ազգերու որոնք կողք կողքի ապրեցան, նո՛յն հողին վրայ, նո՛յն երկնակամարին տակ: Նոյն ջուրէն եւ օդէն կերան առին բայց մահ տուին իրարու»: (էջ 33):

Այսպէս ուրեմն, Հայն ու Թուրքը միասին կ'ապրէին խաղա՛ղօրէն: Նոյն ջուրը կը խմէին: Նոյն օդը կը շնչէին. «բայց մահ տուին իրարու»:

Ծանօթ յանկերգ մը չէ՞ որ կը հնչէ ձեր ականջին:

Չեմ գիտեր թէ Տիկին Սեղա նորէն կարդա՞ց այս տողերը, որոնք սովորական սայթաքումի մը սահմաններն ալ կ'անցնին :

Տարիներ առաջ, Թուրք վարիչ մը նոյն լեզուն կը գործածէր:

Կը փորձէր համոզել թէ ինչ որ մենք «Հայկական Սարսափներ» կը կոչենք, պարզապէս «մուգաթելէ» էր (փոխադարձ ջարդ) :

Սեղա՞ն ալ նոյն տեսակէտն ունի:

Չեմ ուզեր վիրաւորել, այդ եզրակացութեան յանգելով :

Եւ սակայն իր գրիչն է որ կ'ոստոստէ, փուշի մը պէս ցցելով քստմնելի վրիպումը.

— «Բայց մահ տուին իրարու»:

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը, Ալէն լը Լէափ, որ Ֆրէնի բանտը կը գտնուի ուրիշներու հետ, նոր ամբաստանութեան մը տակ ինկած է : Իրեն կը վերագրուին թռուցիկներ, ճառեր եւ յօդուածներ որոնք հակապետական ոճիր կը սեպուին պատժական օրէնքին 78րդ յօդուածով: Պատիժը՝ բերդարգելութիւն, խաղաղութեան ատեն: Ամբաստանեալը Ռէօյյիի զօրանոցը կանչուեցաւ հարցաքննիչ դատաւորին կողմէ: Նախ մերժեց երթալ, բայց յետոյ համակերպեցաւ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ սահմանագլուխին փակման առթիւ, վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ գիները 2% ազած են Լիբանանի մէջ, որ Սուրիայէն կը ստանայ իր միսին մեծ մասը: Դամասկոսի անթելը զեկոյց մը հաղորդեց որ կը հրամայէ Լիբանանի բոլոր Սուրիացիներուն իրենց երկիրը վերադառնալ 48 ժամէն: Յորդանանի անթելը կ'ըսէ թէ Սուրիոյ ընկերվ. կուսակցութեան նախագահը, Էքրէմ Հաւրանի, որ գնդ. Շիշաքլիի ոսնեռծագն է, մահափորձի մը ենթարկուած է Պէյրութի մէջ, բայց գնդակները վրիպած են :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ մօտերս պիտի ստանայ զինամթերքի առաջին բեռը՝ իր 12 զօրաբաժիններուն համար: Ամերիկա եւ Անգլիա պիտի ղրկեն հրասայլեր, օդանաւեր եւ ամէն տեսակ թնդանօթներ :

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պ. Ռընէ Մայէր երէկ վերջացուցած պիտի ըլլայ նոր դահլիճին կազմութիւնը: Շատ մը նախկին նախարարներ կը պահեն իրենց պաշտօնը : Արտաքին նախարարը, Ռոպէր Շուման վճռապէս մերժած ըլլալով, իրեն կը յաջորդէ Պ. Ժորժ Պիտօ: Փոխ-վարչապետ կը մնայ Պ. Քէօյ, Ազգ. պաշտպանութեան նախարար՝ Պ. Փլեւէն, կրթական՝ Պ. Անտրէ Մարի: Կարգ մը անպաշտօն նախարարներ յատկապէս պիտի զբաղին սահմանադրութեան վերաքննութեամբ: Զօր. տը Կոլի կուսակիցները չեն մասնակցիր նոր դահլիճին: Իրենց բանբերը բսաւ թէ իրենց կազմակերպութիւնը «պիտի չքնանայ կեղծ վստահութեան մը կակուղ բարձին վրայ»: Պիտի ջանան ընկերային նոր մթնոլորտ մը ստեղծել, ինչպէս եւ հետապնդել եւրոպական բանակի դաշնագրին բարեփոխումը, ինչպէս եւ սահմանադրութեան վերաքննութիւնը: Զօրավարէն բաժնուած խմբակը աւելի չափաւոր դիրք մը բռնած է :

Կը կարծուի թէ Անգլիա նոր ճիգ մը պիտի փորձէ, աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար եւրոպեան բանակին հետ :

Ֆրանքը բարձրացաւ առջի օր, երբ Ազգ. ժողովը կը վաւերացնէր Պ. Ռընէ Մայէրի պաշտօնը: Սեւ շուկային մէջ տոլարը 406էն իջաւ 401ի (տագնապի ընթացքին հասած էր մինչեւ 420ի): Զուիցերիական ֆրանքն ալ իջաւ 94ի, իսկ սթերլինը՝ 1035ի: Զոյլ ոսկին կ'արժէր 507.000 Ֆր. (նախապէս 514.000):

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ռընէ Մայէր ծնած է Փարիզ, 1895ին: Նախապէս եղած է ուսուցիչ: 1928ին մտաւ հիւս. երկաթուղիներու վարչութեան մէջ, 1932ին դարձաւ դեր — նախագահ: 1937ին մասնակցեցաւ այն բանակցութեանց որոնք յանգեցան երկաթուղիներու ձուլման (S. N. C. F.): Եղած է նաեւ հիմնադիրներէն մէկը Էռ - Ֆրանսի: Զինուոր էր 1914ի եւ 1939ի պատերազմներուն: Գրաւման շրջանին յաջողեցաւ Ալժէ անցնիլ (1943), վարելով հաղորդակցութեանց, հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարութիւնները՝ զօր. տը Կոլի առժամեայ դահլիճին մէջ:

1945ին նշանակուեցաւ վերատեսուչ գերմանական եւ աւստրիական գործերու: Ազգ. ժողովին անդամ ընտրուեցաւ 1946ին եւ 1951ին: Դեր - նախագահն է արմատական կուսակցութեան: Ելմտ. նախարար եղաւ Շումանի Ա. դահլիճին մէջ (1947 Նոյ. 24էն 1948 Յուլիս 19), յետոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Անտրէ Մարիի դահլիճին մէջ (1948 Յուլիս 26 — Օգոստ. 28), եւ Շումանի Բ. դահլիճին մէջ (1948 Սեպտ.):

Ֆրանսայի պատուիրակն էր ՄԱԿի ընդհ. ժողովին (1947): Ազգ. ժողովին վաւերացման ենթարկեց Ատլանտեանի դաշինքը 1949 Յուլիսին : Քէօյի Ա. դահլիճին հրաժարումէն եւ Ժիւլ Մոքի ձախողումէն ետք նշանակուեցաւ վարչապետ եւ վաւերացում ստացաւ 183ի դէմ 341 ձայնով, բայց երկու օր բանակցելով չկրցաւ կազմել դահլիճը : Դատական նախարար եղաւ 1949ին, Պիտոյի, իսկ ելմտ. նախարար՝ Փլեւէնի դահլիճին մէջ: Քաջ ելմտագէտ է :

Թրումընի խաղաղական կտակը

«Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԿՈՐԾԱՆԻ ԵԹԷ ՍԹԱԼԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՍԱՐՔԷ»

Պ. Թրումըն իր վերջին ճառը խօսեցաւ Դշ. օր, ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ուղղելով Սթալինի:

Նախագահը իր տարեկան պատգամագիրն էր որ կ'ուղղէր խորհրդարանին, աւելի ճիշդ իր կտակը, քանի որ պիտի քաշուի Յունուար 20ին: Այս անգամ մէկզի դրած էր ամէն դիւանագիտական նկատում եւ վերջին կոչ մը կ'ուղղէր Սթալինի: Ահաւասիկ տեղեկագրին այդ մասը.

— «Ալամոսի մէջ կատարուած փորձերէն ի վեր, ստեղծած ենք հիւլէական զէնքեր որոնց պայթուցիկ ուժը քանի մը անգամ աւելի զօրաւոր է, բաղդատելով առաջին տիպարներուն հետ: Էնիվեթոք նոր շրջան մը բացաւ հիւլէական ուժի զարգացման մէջ: Կը գտնուինք քանդիչ ուժի նոր շրջանի մը մէջ: Եւ դեռ ամէն բան վերջացած չէ : Յառաջ երթալով մէկ գիւտէն միւսը, մենք հասած ենք ոչնչացման ուժի աներեւակայելի բարձունքներու: Այս անխուսափելի ճամբուն պիտի հետեւինք ցորչափ միջազգային համաձայնութիւն մը գոյացած չէ :

«Ի մտի ունենալով այս բոլորը, ահա թէ ի՛նչ կ'ուզէի ըսել Սթալինի.

— «Դուք կը հաւատաք Լենինի մարգարէութեան որուն համաձայն բոլշեւիկ ընկերութեան զարգացման փուլերէն մին պէտք է ըլլայ պատերազմը մեր եւ ձեր աշխարհին միջեւ: Բայց Լենին կ'ապրէր հիւլէական շրջանէն առաջ: Ան պատմութիւնը եւ քաղաքակրթութիւնը կը դիտէր նախահիւլէական աչքերով : Մեծ դէպք մը պատահած է

(Լարիրու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՆԵՐԿԱՆ ԵՒ ԱՊԱԳԱՆ ԹԻՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ

(Համառօտ աշխատութենէն քաղուած)

ԽՄԲ — Մեր ծերունազարդ բարեկամը կը շարունակէ վիճակագրական ուսումներ կատարել Թուրքիոյ, Կովկասի եւ Հայաստանի բնակչութեանց մասին: Այս տեսակ վերլուծումներուն մէջ, իր հիմնական ձգտումն է հաստատ ճերշնչել տարագիր բազմութեանց: Ոչ միայն պատմական փաստերով, այլեւ թիւերով, որոնց զգուշնէրը խէժ միայն գիտէ.—

Գ. Ռասուլ Զադէն Մինխէնի Թուրքերէն «Միւլլեամար» թերթին մէջ կը գրէր անցեալ տարի.— «Կովկասի բնակչութեան 35 %ը Թուրքերէ կը բաղկանայ, 20ը Լեռնականներէ (Դաղստանցի), 24ը Վրացիներէ եւ միայն 12ը Հայերէ»: Ի պատասխան այդ անհիմն թիւերին, կազմել եմ մի փոքրը աշխատութիւն, «Հայ ժողովուրդի ներկան ու մօտաւոր ապագան թիւերի լեզուով», օգտակար դիտելիքներ ի պէտս ոչ միայն ոչ-զարգացելոց, այլ եւ զարգացելոց մերոց եւ այլոց» վերնագրով:

Մօտաւոր ապագային ձգելով այդ երկիս հրատարակութիւնը, առ այժմ պիտի ասեմ միայն, որ, իմ կատարած մանրամասն հաշիւներից այն եզրակացութեան եմ յանգել թէ ներկայիս — մինչեւ 1952 Յունուար 1 — Անդրկովկասի ազգաբնակութեան ընդհանուր թիւը պիտի լինի մօտաւորապէս 8.400.000 հոգի, որոնցից Հայերը՝ մօտ 2.569.600 հոգի կամ ազգաբնակութեան ընդհանուր թւին 30.59 %ը Վրացիք՝ 2.075.000 հոգի կամ 24.70 %ը, Թուրք - Ազերիները՝ 1.613.031 հոգի կամ 19.20 %ը, Ռուս - Հրեայ - Եւրոպացիք՝ 1.064.650 հոգի կամ 12.674 %ը եւ մնացած ասիական ցեղերը՝ 1.077.653 հոգի կամ 12.83 %ը ընդհ. ազգաբնակութեան թւին:

Դժուար չէ տեսնել որ մեր այս թւերը շատ ու շատ հեռու են Գ. Ռասուլ Զադէի թւերից եւ մանաւանդ նրա Թուրքերին յատկացրած 35 %ից ... Ըստ Գ. Ռասուլ Զադէի Թուրքերի 35 %ին եւ Հայերի 12 %ին, ներկայիս Անդրկովկասում պիտի լինէին, ուրեմն, 2.840.000 Թուրք - Ազերիներ, փոխանակ մեր հաշուած 1.613.031ին, իսկ Հայերս պիտի լինէինք 1.080.000 հոգի, ընդամէնը, փոխանակ մեր ստացած 2.569.600 հոգուն... Գ. Ռասուլ Զադէն չէր կարող չգիտնալ որ առ 17 յունուար 1939 թ., ուրեմն, ուղիղ 13 տարի սրանից առաջ կատարուած Սովետական վիճակագրութեամբ, Հայերի թիւն էր Անդրկովկասում 2.051.000 հոգի, առանց հաշուելու Վրաստանի վիրահայ Հայերը, որոնք ի պաշտօնէ այս թւի մէջ չէին մտցուած: Ուստի 13 տարի վերջ այդ 2.051.000 Հայերը, իրենց տարեկան աճման 2.5 % առկով, չէին կարող դարձած լինել, ըստ Գ. Ռասուլ Զադէի քմայքին, 1.080.000 հոգի ...

Եթէ մեր այս թւերը տարբերուին իրական թւերից՝ տեղափոխութեանց կամ տեղահանութեանց հետեւանքով, որոնց թւերը մեզ յայտնի չեն, այնուհանդերձ, մեր յիշած յարաբերական թւերը առանձնապէս պիտի չտարբերին իրական թւերից:

Կայ մի շատ կարեւոր հանգամանք եւս, որի մասին եւ ոչ մի խօսք չէ ասում Գ. Ռասուլ Զադէն եւ որ, սակայն, պիտի որ գիտենանք մենք, Հայերքս: Դա այն է որ ներկայիս Վրացիները Վրաստանի մէջ կազմում են Վրաստանի ազգաբնակութեան ընդհանուր թւին ոչ աւելին քան 56 %ը, Ադրբէյջանի Թուրք Ազերիները կազմում են Ադրբէյջանի ազգաբնակութեան ընդհանուր թւին ոչ աւելին քան 40 %ը, իսկ Հայաստանում Հայերը կազմում են Հայաստանի ազգաբնակութեան ընդհ. թւին առնուազն 85 %ը: Եւ, շնորհիւ այն պարզ հանգամանքին, որ թէ Վրաստանում եւ թէ Ադրբէյջանում առաւել թւով ապրող հայ, ռուս, հրեայ եւն. ազգաբնակութեան տարեկան աճման աւելի բարձր աստիճան, թէ Վրացիների մասնակցութիւնը Վրաստանի ազգաբնակութեան ընդհ. թւին մէջ եւ թէ Թուրք-Ազերիների մասնակցութիւն Ադրբէյջանի ազգաբնակութեան ընդհ. թւին մէջ, գնալով, տարէցտարի, պիտի բնականաբար աւելի նուազի ու չնչանայ, իսկ Հայաստանում, ընդհակառակն, Հայերի տարեկան աճման աւելի բարձր աստիճան հետեւանքով, Հայերի յարաբերական թիւը Հայաստանի ազգաբնակութեան ընդհ. թւին մէջ, գնալով, տարէց տարի, պիտի աւելի եւս մեծանայ ու չնչանայ ...

Իմ այս հաշուած թւերը եւ թէ նրանցից հանած ու երկրորդ հատուածին մէջ բերած իմ լուսաւոր եզրակացութիւնները հայ ժողովուրդի ապագայի մասին՝ ոչ սին յոխորտանքներ են, ոչ էլ մտացածին, այլ հիմնուած են պաշտօնական տուեալների ու թւերի ու տարիներով դիտուած ու ստուգուած այս կամ այն ժողովուրդի թէ տարեկան աճման թւերի վրայ եւ թէ այդ ժողովուրդների կատարած գործերի վրայ: Այս կէտը հաստատում է նաեւ օտար իրազեկ ու ականաւոր բազմաթիւ մարդոց վկայութիւններով: Նրանց նորագոյնը, գերման թղթակից, Haas 1941 թէ 1942 թ. Փարիզի Le Matin օրաթերթին մէջ յօդուած մը հրատարակելով Կովկասի մասին, յիշում է նաեւ Հայերը եւ ասում է.

— «Հայերը կովկասեան ժողովուրդներից ամէնից բազմաթիւ ժողովուրդն են, քացի գրանից, նրանք չափաղանց արտադրող, շինարար, խնայող, ուսումնատենչ եւ ընդունակ տարրն են Կովկասի եւ կոչուած են մեծ դեր կատարելու Կովկասում»: (Ընդգծումը իմն է, Ա. Վ.):

Իսկ միւսն է, նոյնպէս գերմանացի, Ռորբախը, «որ եղած է համագերմանութեան առաջեալը եւ միայն ի նպաստ Թուրքերու (Թուրքիոյ) կողմ.— նակցութեամբ կասկածելի կրնայ ըլլալ» եւ որ ասել է.

— «Հայերը ունին աւելի մեծ մշակութիւն, քան ցոյց կուտայ անոնց թիւը: Անոնք անկասկած կը կազմեն արեւելեան բոլոր ժողովուրդներու մէջ ամէնէն գործունեայ տարրը թէ մտաւորական, եւ թէ նիւթական տեսակէտներէ: Նոյնիսկ կարելի է ըսել որ, այդ միջավայրին մէջ, անոնք կը հանդիսանան միակ ժողովուրդը՝ որ ունի ազգային բնածին յատկութիւններ: Հայը օժտուած է այնպիսի կորովով եւ ազնուութեամբ մը, որ կը հակասէ արեւելեան կոչուած նկարագրին»: (Տես Գ. Լազեան, «Հայաստան եւ Հայ Դատը», էջ 244) (ընդգծումը իմն է, Ա. Վ.):

1) Եթէ Գ. Ռասուլ Զադէն ոչ միայն Անդրկովկասի, այլ ամբողջ Կովկասի ազգաբնակութեան մասին է խօսում, նոյնիսկ այդ պարագայում, Թուրքերը՝ Հիւս. Կովկասի ու Դաղստանի ազգաբնակութեան թւին մէջ այնքան աննշանակելի թիւ են կազմում, որ դրանց յաւելումով իսկ մեր ստացած թւերը ոչինչով չեն փոխուիր: 1913 թ. պաշտօնական տուեալներով, Դաղստանի ու Հիւս. Կովկասի ազգաբնակութեան ընդհ. 5.037.393 թւին մէջ, բոլոր Շիա եւ նոյնիսկ Սիւննի մահմեդականները միասին առած ընդամէնը ոչ աւելի էին քան 162.710 հոգի կամ թէ կազմում էին ընդհանուրի 3.23 %ը, իսկ սրանց մէջ մտցուած Թուրք Ազերիների թիւը մի շատ աւելի զանցառելի թիւ էր կազմում:

2) Գ. Ռասուլ Զադէն քմահաճօրէն Թուրք Ազերիների է վերածել անխտիր բոլոր մահմէտականները, իրանական ցեղին պատկանող ու պարսկախօս Թաթերը ու Թալիշները, Բագուի նահանգում հաստատուած լեռնական ցեղերը եւն., որոնք եւ ոչ մի կապ ունին Թուրք ցեղին հետ: Բագու քաղաքի շրջապատի Ափշերոնեան թերակղզու մօտ 35—40 գիւղերի ազգաբնակութեան 80 %ը առնուազն իրանական ցեղին են պատկանում ու պարսկախօս են եւ ներկայիս այդ պէտսննճանաչուած ի պաշտօնէ եւ այդ գիւղերից մէկն է Մաշթաղա գիւղը իր 25000ի չափ ազգաբնակութեամբ: Բագուի նահանգի Լենքորան գաւառի ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը բաղկացած է պարսկախօս ու իրանական ցեղին պատկանող Թալիշներից:

Եթէ այս բոլորը բաւականաչափ համոզիչ չեն Գ. Ռասուլ Զադէի ու իր նման մտածողների համար, բաւական էր որ նրանք քննէին Կովկասեան փոխարքայութեան պաշտօնական խորհուրդի յանձնարարութեամբ Զեյդլիցի կազմած ու 1870ին լոյս տեսած «Բագուի Նահանգ» վերնագրով ծայր. տարիքեան հետաքրքրական գիրքը, ուր նրանք պիտի տեսնէին 1868ի համար բերած հետեւեալ թւերը այդ նահանգի ազգաբնակութեան. «Թուրքեր 44.95 %, իրանական ցեղեր՝ 25.00 %, Լեռնականներ եւայլ մահմէտական ցեղեր՝ 22.67 % եւ Հայեր եւ Ռուսներ՝ 6.67 %»:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԲՐԱԶԻԼԻԱՅԷՆ

Շէն գաղութ մը իր ազգ. ձեռնարկներով

ՍԱՆ ՓԱՈԼՕ, 27 Դեկտ. Սիրելի «Յառաջ».— Դեռ շատ ատեն չեղած, միւսը գրուած է ձեզմով: Բրազիլեան եւ հայ գաղութի ծագումն ու զարգացումը ներկայացնելէ առաջ, կը փութամ քանի մը լուրեր տալ:

Սան Փաւլօ, քաղաքին մէջ, ուր հաստատուած գրեթէ ամբողջ հայութիւնը, կը հաշուէ 7000 հոգի: Թիւ մը որ՝ ըստ իս իրականէն վար է, որովհետեւ երբ ներկայ եղայ իրենց դպրոցական տարեվերջի հանդէսին, տեսայ ծնողքներ որոնք ունէին առ նուազն 3—4 երեխաներ: Շնորհիւ մեծ բարերար Ռզգալեան ժօրժ Թահմնեանի, ունին փառաւոր եկեղեցի մը, յարակից մեծ սրահ մը եւ հինգ դասարաններէ բաղկացեալ արդիական դպրոց մը: Ունին 181 աշակերտ տեսչութեամբ Գ. Յակոբ Ջիլլիճեանի, հինգ ուսուցիչներով: Դպրոցը, որ ճանչցուած է պետութեան կողմէ, կը համարուի քաղաքի լաւագոյն կրթարաններէն մին: Հայ մանուկներու ուշիմութիւնը միշտ ալ գնահատուած է պետական կրթ. քննիչներու կողմէ: Շրջանաւարտները դիւրաւ կ'ընդունուին բարձրագոյն դպրոցներու մէջ: Իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր դպրոցը տուած է 300է աւելի շրջանաւարտներ:

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս հանդէսը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան պետ. քննիչին որ մեծ գովեստով խօսեցաւ Հայերու մասին, դրուատելով անոնց ձեռներէցութիւնը: «Բրազիլիա գոհ է որ թէեւ թիւով քիչ, բայց իր բազմակողմանի առաւելութիւններով օժտուած հայ գաղութ մը ունի»: Քննիչը իր ձեռքով բաժնեց այս տարուան շրջանաւարտներու վկայականները եւ մեկնեցաւ ջերմ ծափերու մէջ: Տեղի ունեցան աւուր պատշաճի երգեր եւ արտասանութիւններ, հայկ. պարեր եւ մանկական խաղեր: Ղեկավարութեամբ իրենց տեսուչին եւ տեղացի մանկապարտիզպանուհիին, աշակերտները ներդաշնակօրէն երգեցին հայկ. եւ Բրազիլիական երգեր:

Հանդէսին երկրորդ մասը, գուցէ Ազգ., տեղի պիտի ունենայ վաղը երկուշաբթի ուր մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի տայ տեսուչ ընկեր Յակոբ Ջիլլիճեանը: Ներկայ էր նաեւ Երուսաղէմ Թեմի կաթող. պատուիրակ եւ Երուսաղէմի նուիրակ Սերովբէ Վ. Մանուկեան: Խօսք առնելով գնահատեց Սան Փաւլոյի գաղութը որ իր կարելին չի խնայեր դպրոցին յառաջդիմութեան համար: «Եր գովեմ ձեր ճիգերը: Դժուար է օտար երկիրներու մէջ, օտար մշակոյթի ազդեցութեան տակ, պահել մեր ուրոյն մշակոյթը եւ դիմագիծը: Անկէ առաջ ամէն հայ կը մտածէր բարւոքել իր տնտեսութիւնը, այսօր ունինք աւելի մեծ հոգ մը, մեր Անյանձնապահպանումը:

Հայը այսօր չի մտածեր թէ վաղը հաց պիտի ունենա՞յ, այլ կը մտածէ թէ իր զաւակը Հայ պիտի մնա՞յ: Այդ ուղղութեամբ պիտի լարենք մեր բոլոր ճիգերը,— պահել մեր աւանդութիւններն ու սրբութիւնները»:

Ազգ. իշխանութեան եւ դպրոցի հոգաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գարեգին Թիւֆէնկճեան, որ պատմական ակնարկ մը նետելով ըսաւ.

— «Պէտք չէ գոհանանք եղածով: Մտածենք բան մը աւելի ընելու մասին: Պետական բարձրագոյն դպրոցները բաւական չըլլալով, այս դպրոցէն շրջանաւարտները դժուարութիւններ կը կրեն: Պէտք է դպրոցը բարձրացնել երկրորդական դպրոցի: Եկած է ժամանակը ունենալու մեր ճեմարանը: Մենք որ չկրցինք այդ շէնքը պէտք է օգտագործենք. 1954ին պիտի տօնուի այս քաղաքին հիմնադրութեան 500ամեակը: Հայ գաղութը իր կարգին իր տուրքը տալու համար այդ օրուան պէտք է պատմական դարձնէ իր ճեմարանով: Այսօր տեսանք որ գաղութը կ'աշխատի, բայց իր գործադրած ճիգը չէ ըրած դեռ: Աւելի մեծ ուժ, տնտեսական, ֆիզիք. եւ մտքի մեծ զոհողութիւն պէտք է, որպէսզի կարենանք պահել մեր դիմագիծը: Օրուօր ամփոփուինք, մեր ճիգերը կրկնապատկենք որպէսզի միշտ հնչէ մեր մեծասքանչ լեզուն եւ խօսքը»:

Հիացումով դիտեցի ներկայ հոծ բազմութիւնը որ լեցուցած էր հսկայ սրահը եւ խանդավառութեամբ եւ գոհունակութեամբ կը ծափահարէր իր բանախօսներն ու իրենց սիրասուն զաւակները: Սան Փաւլոյի գաղութը ցարդ անծանօթ մնացած է ազգապահպանման ճիգերով: Իր ձայնը քիչ անգամ լսուած է մեր միւս գաղութներէն: Նուիրական պարտականութիւն մը պիտի նկատեմ այսուհետեւ ամէն մէկ անցուդարձ հաղորդել «Յառաջ»ի:

× Երկու շաբաթէ ի վեր Սան Փաւլօ եր գտնուի Սերովբէ Վրդ., մասնաւոր առաքելութեամբ: Երկու կիրակի է որ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ: Այս կիրակի օրուան քարոզով պարզեց իր գլխաւոր պաշտօնը,— օգնութիւն հասնել Երուսաղէմի աղէտեալներուն: Բացատրեց Երուսաղէմի վանքին պատմական դերը մեր ազգային կեանքին մէջ, անոր աշխատանքը՝ առաջին տեղը գրաւելու համար 450 միլիոն կաթոլիկներու եւ 350 միլիոն օրթոտոքսներու կարգին:

Սրտագին կոչ մը ուղղեց որպէսզի օգնեն հարազատ ազգակիցներուն: «Մեծագոյն առաքինութիւնը զոհողութիւնն է: Եթէ զոհողութիւնը չըլլար, մենք ոչ Սահակ Մեսրոպներ պիտի ունենայինք, ոչ ալ ազատագրական պայքարի հերոսներ: Մեր բանելի նախահայրերը երբեք գգացում ունէին, — տուն մը չ'ունել, զաւակները ամուսնացնել եւ Երուսաղէմ ուխտի երթալ: Այսօր Երուսաղէմն է որ ձեզի կուգայ: Վստահ եմ թէ յուսախաբ պիտի չըլլամ»:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

«Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր»

Համազգային Լսարանի վերջին հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 26ին, Régent սրճարանի վերնայարկը:

Նախագահ Գ. Գարսամեան բացումը կատարելով ըսաւ թէ հայկ. իրականութեան մէջ մշակութային կեանքը եւ քաղաք. կեանքը զուգընթաց քալած են: «Հայ ժողովուրդին արդար հատուցում մը չէ եղած դեռ: Աշխարհի որ ծայրն ալ գտնուի դատ մը ունի եւ պէտք է միշտ արծարծել: Այդ նատածումով սարքուած է ներկայ դասախօսութիւնը.— «Հայկ. Դատը երէկ եւ այսօր»:

Օրուան դասախօսը՝ Հրանտ Սամուէլ մէկ ժամէ աւելի տեւող փաստացի դասախօսութեամբ մը ներկայացուց Հայկ. Դատի փուլերը 1870ական թուականներէն մինչեւ մեր օրերը: Կ'արժէ որ դասախօսը առանձին յօդուածաշարքով մը հրատարակէ զայն:

Գ. Խանդկարեան.— Ցարգելի դասախօսը պէտք էր իր դասախօսութիւնը սկսէր այնտեղէն ուր վերջացուց: Մեր անցեալի պատմութեան ամփոփումը տուաւ շատ գեղեցիկ կերպով, բայց մեզի համար աւելի շահեկան պիտի ըլլար եթէ ըսէր թէ ինչպէս կը պատկերանայ այսօր հայկ. հարցը եւ թէ լուծման ինչ միջոցներ կան: Հայաստանը ենթակայ է Խ. Միութեան: Միւս կողմէ հայ եւ օտար թերթեր կը գրեն եւ արդէն գաղտնիք չէ թէ կազմուած է Ամերիկեան կոմիտէ մը, որ ծրագրած է արտասահմանի տարագիրները ի մի հաւաքել: Ի՞նչ է իրենց ծրագիրը: Այս մասին կարելի չէ՞ տեղեկութիւններ ստանալ, հնարաւորութեան սահմանին մէջ:

Հ. Սամուէլ.— Իբրեւ նիւթ ընտրած էի «Հայկ. Դատը երէկ եւ այսօր»: Ամբողջ մէկուկէս ժամ խօսելով այդ մասին եւ չուզեցի շեղիլ անկէ:

Գ. Խանդկարեան տեղեակ է ժամուլի հրատարակութիւններէն թէ ամերիկեան կոմիտէն կ'ուզէ օժանդակել Խ. Միութեան ենթակայ ժողովուրդներու արտասահմանի կարգ մը կազմակերպութիւններուն, որոնք կը ձգտին իրենց երկիրներու ազատութեան: Անոր կոմիտէի ներկայացուցիչները կը յայտնեն թէ իրենք միայն գրաւոր եւ բանաւոր քարոզութիւններով պիտի տանին իրենց պայքարը: Հաստատած են մեծ ռատիօկայան մը, ուրկէ մօտօրէն պիտի սկսին խօսիլ զանազան լեզուներով: Այն օրը որ խորհրդ. իշխանութիւնը տապալի ուժէ ձեւով, իրենց գործունէութիւնն ալ պիտի դադրի:

Թերթերը ժամանակին գրեցին թէ ռուս եւ ոչ ռուս տարագիրներու համաժողով մը տեղի ունեցած է Վիսպատէնի մէջ 1951 Նոյեմբերի սկիզբը, ուրիշ մըն ալ աւելի վերջը՝ Միւնիխի մէջ 1952 Հոկտեմբերին: Բոլոր տարագիր կազմակերպութիւնները չեն մասնակցած այդ համաժողովներուն: Որովհետեւ տարակարծութիւններ կան իրենց միջեւ խորհրդ. կարգերու տապալումէն ետք ստեղծուելիք վարչաձեւի մասին: Մասնաւորապէս ռուս կազմակերպութիւնները կողմնակից են որ ժողովրդավար մեծ Ռուսիա մը կազմուի եւ փոքր ազգերը դաշնակցային կերպով կապուին անոր: Ոմանք համբաքուէով կ'ուզեն ճշդել ապագայ վարչաձեւը, իսկ ուրիշներ ալ կը պնդեն որ այժմէն ընդունուի իրենց երկիրներու բացարձակ անկախութեան սկզբունքը:

Կայ նաեւ ուրիշ խմբակ մը՝ Միւնիխի «Կովկաս» թերթին շուրջ, որ լոյս կը տեսնէ անգլերէն, ռուսերէն եւ թուրքերէն լեզուներով: Այս խմբակը հակառակ է ամերիկեան կոմիտէին եւ ենթակայ ուրիշ ազգեցութեան:

Զանազան հարցումներ ուղղեցին Գ. Գ. Ս. Քրմոյեան, Վ. Զէյթունցեան, Գեորգեան եւ Թըշտունի, որոնց բոլորին պատասխանեց դասախօսը, եւ եզրակացուց.

— Երբ եօթանի դաշնագիրը կը վաւերացուէր Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէջ, արծարծուեցաւ նաեւ Հայկ. Հարցը:

Այդ առթիւ խօսեցաւ յայտնի պետ. դէմք երեսփոխ Էրիօ, որ ըսաւ թէ երկու տարանջատ կայ Հայաստանի վրայ, մէկը թրքական, միւսը ռուսական: Երբ Միացեալ Հայաստան կը պահանջենք, կը նշանակէ թէ չենք հրաժարած թրք. հողերէն, իսկ երբ անկախ կ'ըսենք, այդ ալ կը վերաբերի վարչաձեւին: Կարեւորը այն է որ Հայը միշտ պահանջատէր է: Քաղաք. վարչաձեւերը դաշինքները վերջնական եւ յաւիտենական չեն: Վերջին պատերազմը ցոյց տուաւ թէ ինչպէս երէկուան թշնամիները փոխուեցան բարեկամ եւ բարեկամներն ալ թշնամի դարձան: Կարեւորն այն է որ ունենանք հաւատք Հայկ. Դատի մասին, հաւատալով աշխարհը, որպէսզի երբ ժամը հնչէ, անպատրաստ չգտնուինք:

Ժամանակը անցած էր եւ նախագահը փակեց Լսարանը, յայտնելով թէ յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 9ին (այսօր), եւ հրաւիրեց Գ. Խանդկարեանը, որ բանայ իր փակագիծին լայնօրէն պարզէ իր տեսակէտները:

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

Նոյն իմաստով խօսեցաւ Եղնիկ քհնյ. Վարդանեան: Տեսակցութեան մը ընթացքին հարցուցի Սերովբէ վրդ.ին թէ գոհ է՞ր. Ամերիկայի եւ Պուէնոս Այրէսի հայ գաղութներէն ձեռք բերուած արդիւնքէն գո՞հ է:

«Շատ գոհ եմ», ըսաւ: Հոսեւս ընդհ. հանգամանքութեան մը ձեռնարկելէ առաջ հրաւէր ուղղած էր ծանօթ հայրենակիցներու եւ պզտիկ հաւաքոյթով մը գոյացած էր 400 քոնթի գումար համաձայն՝ այս տարի ներկայացուցչական մարմնի: (Մէկ քոնթը 1000 քրօզէրօ է, մէկ քրօզէրօն 11էն 12 ֆրանք):

✕ Թեմական կանոնագրին 16րդ յօդուածի համաձայն այս տարի ներկայացուցչական մարմնէն դադրած 23 անդամներու ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտ. 21ին, կիրակի օր: (Ամբողջութիւնը 41 է): Քուէարկելու իրաւունք ունեցող, 21 տարին լրացուցած եւ իրենց ազգ. տուրքը վճարած 450 անդամներէն քուէարկեցին 251 հոգի եւ գրեթէ միաձայնութեամբ ընտրուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ իր համակիրներու ցանկը որոնց կարգին պաշտելագոյն քսէ սատացող հինգ հոգի որպէս փոխ անդամ: 1) Անդրէ Ճաֆէրեան, 2) Արմենիօ Գասպարեան, 3) Աւետիս Աթէշեան, 4) Գեորգ Միքայէլեան, 5) Կարապետ Էքիզեան, 6) Կարապետ Փանճարճեան, 7) Կարապետ Տատեան, 8) Յակոբ Զիլլեան, 9) Յովսէփ Թոմասեան, 10) Յովսէփ Տիշչէքէնեան, 11) Գէորգ Մաքսուտեան, 12) Գառնիկ Գազարեան, 13) Միհրան Գօյաճեան, 14) Նազարէթ Քումրուեան, 15) Ստեփան Տարաքճեան, 16) Ստեփան Տէր Ստեփանեան, 17) Սիմոն Կակոսեան, 18) Վահրամ Քէօթէնէճեան, 19) Վահագն Մինասեան, 20) Վահան Զորպաճեան, 21) Վարդան Զորպաճեան, 22) Վարդեվառ Ծերունեան, 23) Երուանդ Գալէմքեարեան: Հինգ փոխ անդամներ Սահակ Խաչատուրեան, Գէորգ Փանճարճեան, Թորոս Զալըքեան, Յակոբ Դաւիթեան: Բոլոր հոսանքներէ բաղկացեալ քննիչ յանձնախումբը օրինաւոր գտնելով ընտրութիւնը սատրագրեց առ ի վաւերացումն: Քահանայի Գահպանիչով ցրուեցաւ ժողովուրդը այն գոհունակութեամբ որ իր ազգ. գործերը յանձնուած են վստահելի ձեռքերու: Յաջորդով ուրիշ տեղեկութիւններ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՋԱՑՆՈՐ ԳՈՒԱՌԻՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԼԻՈՆ, 5 Յունուար.— Եղանակի առաջին ներկայացումը տրուեցաւ Հայ Աւետարանական համայնքի վարչութեան կողմէ, Յունուար 3ին, շաբաթ գիշեր, Սալ Ֆրանսուա Քոփէի մէջ: Բեմադրուեցաւ Ռասինի կրօնական թատերախաղը «Եսթեր»ը ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան մը:

Թերեւս առաջին եւ վերջին ներկայացումն է այս, քանի որ ոչ մէկ շարժում կը տեսնուի:

Ունինք սիրողներ, բայց ոչ մէկը տրամադիր է աշխատելու: Եթէ ջանք թափեն կրնան ընտիր եւ դասական կտորներ ներկայացնել, բայց կամքն է որ կը պակսի:

«Եսթեր»ի ներկայացումէն առաջ, կար գեղարուեստական բաժին մը, որուն կը մասնակցէր նորահաս սերունդը: Հայերէն սահուն առոգանութեամբ արտասանեցին՝ Օր. Շահպազեան, (Մահր), իսկ Գ. Սամուէլ Սահակեան՝ Թումանեանի «Կկուն ու աղուէսը» շատ հարազատօրէն, եւ ուրիշներ որոնց անունները չկրցայ ճշդել: Օր. Փառէլ Մեսրոպեան դաշնակի վրայ նուագեց Շոփէնէն երկու կտորներ, իսկ մէջ ընդ մէջ լսեցինք խմբերգներ երկսեռ երգչախումբի կողմէ: Խումբը կը վարէր Տիկին Լուիզ Օրջանեան:

Աւետարանական համայնքի Տիկնանց Միութեան կողմէ գիր մը կարդաց Տիկին Թուղթիկեան, շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն որոնք եկած էին քաջալերել այս ձեռնարկը՝ յօգուտ հայերէն լեզուի ուսուցման:

Այս առթիւ գովեց խումբ մը տիկիններ որոնք հայերէն կը սորվեցնեն 30 մանուկներու: Ցեստ հրաւիրեց ծնողները հոգ տանիլ իրենց զաւակներուն, եւ գտնենք շարունակեն դպրոց դրկել, որպէսզի հայերէն սորվին:

Միջնադարէն ետք սկսաւ ներկայացումը, չափաւոր, բայց կարճ:

Դերակատարները, բոլորն ալ Ֆրանսա ծնած, մեծ առոգանութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, առաջնորդութեամբ պատուելի Սահակեանի: Գահ մը յիշեցինք անմահն Վարդանը, Արայ Գեղեցիկը, Արշակ Բ.ը եւ ուրիշ ազգ. դէմքեր: Իրենց «չէզոքութեան» դէմ մեղանչա՞ծ կ'ըլլային, եթէ յարգելի կազմակերպիչները այդ դէմքերէն մէկը ընտրէին, վառ պահելու համար ազգ. ոգին:

Մէկ բան ուշադրութիւնս գրաւեց:

Ծիրդ իմ աջէն նստարանին վրայ երկու տիկիններ իրարու բաներ մը կը փսփսային, մէկը Հայ, իսկ միւսը Հրեայ: Հայ Տիկինը խաղը կը թարգմանէր Հրեա կնոջ, որ եկած էր դիտելու իրենց ազգային հերոսուհին, աչքերը փայլուն ու կուրծքը ուռած:

ՆՄԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ — ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Ռութ նոր հրամաններ տուաւ Թոբ եւ Օքուտայի հետ տեսակցութեան եւ Ռութի նշանուելէն քիչ վերջը, տոքթ. Քիւն սկսաւ ամէն օր թափառիլ Փըրլ Հարպըրի ամրացուած մասերուն մէջ:

— Հանս Եոաքիմն ալ հետդ առ, հրամայեց Ռութ:

Հանս Եոաքիմ, որ այժմ տասը տարեկան էր, նաւաստի մը պէս հագուած, ծծմարմի օդակայր էր: Հայրը բացատրեց դէմի ծովային տեսարանը տղուն, որ խենթի պէս կը հետաքրքրուէր ամերիկեան նաւատորմի բոլոր մանրամասնութիւններով: Ժամանակ մը վերջը, ամերիկացի նաւաստիները հրաւիրեցին տղան մարտանաւի մը վրայ, եւ ցոյց տուին այս հսկայ խաղալիքին հրաշալիքները: Տոքթ. Քիւնի, իբրեւ օտարական մը, երբեք թոյլ պիտի չտրուէր մարտանաւը բարձրանալ, եւ ան բնաւ ճարպիկ մէկը չէր ենթադրելու, թէ կրնայ կանոնները առանկուիս ընել:

Այնպէս որ տղան թոյլատրեց առանձին երթալ:

Միեւնոյն գիշերը, Ռութ հանդիպում ունեցաւ Միեւնոյն մարտանաւի սպաներուն հետ եւ քաղեց տասուտոն տեղեկութիւններ տուաւ զաւկին, աղջկան եւ հօրը անունով: Տեղեկագիրը հաղորդուեցաւ Թոքիօ եւ Պերլին: Ուաշինկթըն, ամենաթեթեւ գաղափարն իսկ չունէր այս իրադարձութեանց մասին:

Յաջողութիւնը մղեց զանոնք աւելի մեծ արկածախնդրութեանց: Ռութ, միշտ պատրաստ գերազանցելու իր խորթ հայրը, դրկեց զայն տեղեկացնելու ճամբով. Հիւպատոս Օքուտային, թէ պատրաստած են նշաններ տալու դրութիւն մը: Ծրագրուած էր տեղեկութիւններ հաղորդել Փըրլ Հարպըրի մէջ գտնուող ամերիկ. նաւերու թիւին ու տեսակներուն մասին, յայտնել նաւատորմին երբ դիտել եւ ընդհանրապէս տեղեկացնել նաւերու շարժումները:

Հիւպատոսը թելադրեց աւելի պարզ ձեւի մը վերածել ծածկագիրը, բայց յարմար գտաւ զայն ճամբով. Նաւատորմին նշաններ տալու տեսակէտով:

Քիւները ունէին երկրորդ տուն մըն ալ — փոքրիկ բնակարան մը Քալամայի մէջ, որ գիւղական համայնք մըն էր Քաիլուի (Օահու) շրջանին մէջ, ոչ շատ հեռու Փըրլ Հարպըրէն, Ռութ այժմ շատ ժամանակ կ'անցընէր իրենց այդ ամառանոցին մէջ: Օր մը գնաց եւ գնեց 18 ոտքով եւ Գառաչ եւ Լոմպ մակնանիշով հեռադիտակ մը,— արհեստ մը, որ անոնմոր կրնար նկատուիլ ծանօթ մարդ աղջկան մը համար:

Թարգմ. Կ. Գ.

Բ. ՁԻՆԻԸՐ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴՐԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ (Արձագանգ Մարսէյլի). Բ. տարի, 1953: Կազմեց Լեւոն Ճէրահեան: Օրացոյցի բաժինէն զատ կը պարունակէ այժմէական եւ պատմական տեղեկութիւններ: Գին 300 Ֆր. Հասցէ — 32bis, Bld. des Fauvettes, Beaumont, Marseille:

ՔՆՆԱԴԻՍԱՏՆԵՐԸ ՋՂԱՑՆԱՑԱԾ ԵՆ: Գրեց՝ Հըրանտ Բ. Պալեան. Լոս Անճելըս, 1952:

իր գրած օրէն ի վեր : Գատերազմը փոխուած է ծաւալով եւ ձեւով : Պատերազմը այլեւս օրեւ է բուն պարզացման մէկ շրջանը պիտի չըլլայ, այլ կոր - ծանումը ձեր վարչաձեւին եւ հայրենիքին » :

Թրումըն յետոյ խօսքը ուղղելով խորհրդարաններին, կ'ըսէ.

— Չեմ գիտեր թէ որքան ժամանակ պէտք է Մոսկուայի վարիչներուն՝ ճանչնալու համար այս ճշմարտութիւնը : Երբ այդ կէտին հասնին, մեզ պիտի գտնեն պատրաստ՝ կնքելու համաձայնու - թիւններ, որոնք աշխարհը պիտի պաշտպանեն մպառնացող վտանգներէն : Քանի աւելի կը զօրանայ մեր աշխարհը եւ միացեալ ուժ կը կազմենք, անշուշտ փոփոխութիւն մը յառաջ պիտի գայ : Չենք գիտեր թէ ինչպէս տեղի պիտի ունենայ այդ փոփոխութիւնը, Կրեմլինի որոշումո՞վ, պետական հարուածո՞վ մը, յեղափոխութեա՞մբ, արբանեակներու դասալքութեա՞մբ, կամ այդ բոլոր աղդակներու չնախատեսուած զուգորդութեամբ » :

Իբրեւ եզրակացութիւն, Թրումըն թելադրեց զօր. Այզընհաուըրի որ շարունակէ իր քաղաքականութիւնը եւ «իր հրացանին կառչի» բոլշեւիկութեան դէմ կռուած ատեն : Երբեք այսքան ծանրակշիռ խօսքեր արտասանած չէր, իբրեւ նախագահ :

ՀԱՅ ՄԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ Գերման դատարանին կողմէ ե - րկրատահպատակ Սարգիս (= Ե.) Փ., գորգի եւ հնութիւններու վաճառական, 4 ամիս բանտար - կութեան դատապարտուած է այն ամբաստանու - թեամբ թէ գողցուած ապրանք ծախեր է :

Գորգի ներածման վաճառականի մը սպասաւորը 32 թանկարժէք պարսկական գորգեր կը գող - նայ եւ կը ծախէ Սարգիսի շատ աժան գիներով : Գորգերուն մեծ մասը գտնուած եւ վերադարձուած է բուն տիրոջը (շուրջ մէկ միլիոն ֆրանքի ար - ժէքով) : Փ. ուրացած է իր յանցանքը : Տեղական թերթերը լայն տեղ տալով այս դատին, կը գրեն թէ դատարանը իր ուշադրութիւնը դարձուցած է աւելի գողօնը գնողին քան թէ բուն գողին վրայ, թերեւս անոր համար որ ուրիշ մեղադրանքներ ալ եղած են եւ իր գործի ընկերն իսկ գէշ վկայութիւն տուած է :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ յայտարարութիւնը պէտք է կատարել Փետր. 1էն առաջ : Այս կանոնին ենթակայ են նաեւ անոնք որ միանուագ կը վճարեն :

ՉԸՐՉԻԼ վերջացուց իր տեսակցութիւնը զօր. Այզընհաուըրի հետ եւ Ուաշինկթըն գնաց, Թրումըն ալ տեսնելու համար :

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ մօտերս պիտի դատուին 24 երիտասարդներ «Խրիսթօ Պոթեւ» վարժարանէն, այն ամբաստանութեամբ թէ դաղտնի շարժում մը նարքած եւ հակապետական կոչեր գրած են պատերուն վրայ : Տղաքը 16—17 տարեկան են :

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սուրէն եւ Հրանդ Թորոսեան ընտանիքները, ինչպէս եւ Սիրունեան, Թիւթիւնճեան եւ Զուլճեան ընտանիքները (Քալիֆորնիա) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ, Գոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ իրենց մեծ մօր եւ մօր՝ այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԱՑՎԱԶԵԱՆԻ, մեռած 11 Նոյ. 1952, Քալիֆորնիոյ մէջ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող ազգայիններ եւ Տիգրանակերտցի հայրենակիցներ :

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ. — Այսօր ուրբաթ, ժամը 20.45ին, Elysée Montmartre սրահին մէջ (métro Anvers) ըմբիշ Յակոբ Այվազեան պիտի մրցի, Ֆըրանսացի ծանօթ ըմբիշ Josseի դէմ (5×3) :— Զ.

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Էջս ան Փրովանսէն ընկեր Ս. Քոնտոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Սամուէլ Ստամպուլեանի, Պուէնոս Այրէս :

Մէկ տարեկան «Հայ - Բոյժ» ալ Միհրան Դարբինեանի, նոյն քաղաքին մէջ :

× Նոր Տարուան առթիւ Վալանսէն ժանին Գազանճեան մէկ տարեկան Յառաջ կը նուիրէ Պ. Մանուկ Սարգիսեանի, Արտէշ :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մեր բաժանորդներէն անյապաղ փակել 1952ի պարտքը :

Ստիպուած ենք հետզհետէ՝ ջնջել, Յունուարի ընթացքին, անվճար բաժանորդագրութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Café Régentի վերնայարկը, 70 rue Lafayette : Շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան (Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր) : Խօսք պիտի առնէ Պ. Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ :

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԽՆՋՈՅՔ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, մեծ պատրաստութեամբ կը տօն - ուի «Մանուկներու Օր»ը՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 11, Արմընօնվիլի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին իր դպրոցի աշակերտներուն կողմէ : Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն :

Խնջոյք - պարահանդէս մանկական բաժնէն վերջ : Ճոխ պիւֆէ : Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է : Մուտքը ազատ է :

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՋՐՕՐՀՆԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Գոմոնի եւ Շրջանի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ծննդեան Ջրօրհնէքի արարողութիւնը յետաձգուած ըլլալով պիտի կատարուի այս կիր. առաւօտ, իսկ յաջորդ օր յիշատակ Մեռելոցի պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — «Անտոք» ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկեր Մ. Մանուկեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐՔ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, Քաֆէ Գոհարի սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ :

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի : Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
41 Quai de L'Horloge
Galerie de la Cité

(Ծովանկարներ եւ բնանկարներ)
3 Յունուարէն մինչեւ 24 յունուար :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 10 Janvier 1953 Շաբաթ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6962 — Նոր շրջան թիւ 2373

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Նոր Դահլիճը գործի՛ սկսաւ

Գ. Ռընէ Մայէր Եշ. օր լրացնելով իր դահլիճին կազմը, անմիջապէս գործի ձեռնարկեց։

Դահլիճին անդամներէն եօթը արմատական են, վեցը ժողովրդական (MRP), հինգը անկախ, երեքը չափաւոր ձախ, մէկը՝ զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն։ (35 անդամներ բաժնուած են փոքրավարէն)։ Ամէնէն կարեւոր փոփոխութիւնը Ռոպէռ Շումանի հրաժարումն է։ Ինք ժոռժ Պիտոյի յաջորդած էր չորս տարի առաջ, եւ այժմ Նորէն անոր կը ձգէ արտաքին գործերու վարչութիւնը։ Ելմտական նախարարն է նոր դէմք մը, Պուռժ-Մոնուրի։ Փոխուած են նաեւ վերաշինութեան եւ աշխատանքի նախարարները։Առաջինը անկախ մըն է, Փիէռ Քուռան (Նախորդը՝ Քլոտիուս Փըթի)։ Երկրորդը՝ Պաքոն (Ժողովրդական)

Իրենց պաշտօնը կը պահեն 16 նախարարներ (Ներքին գործերու, դատական, կրթական եւն.)։ Միայն երկու հոգի առաջին անգամ է որ նախարար կ'ըլլան։

Նոր դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ քուէարկել տալ 1953ի ելմտացոյցը, 100-120 միլիառ ֆր. զեղչելով։ Յետոյ պիտի ջանայ բարեփոխել Սահմանադրութիւնը եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրը, ինչպէս խոստացած էր զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն, ապահովելու համար անոնց աջակցութիւնը (85 քուէ)։ Իրազեկներ դիտել կու տան թէ պ. Մայէրի դիրքը ձեւական է, քանի որ ազգ. պաշտպանութեան նախարար կը մնայ պ. Փլէվէն, եւրոպական բանակին հեղինակը։

Դահլիճը նոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, որպէսզի Անգլիան աւելի մօտենայ եւրոպական ճակատին եւ դիւրացնէ Ֆրանսական ապրանքներու արտածումը դէպի անգլ. գաղթավայրերը։ (Ֆրանսա 200 միլիոն սթերլինի բաց մը ունի եւրոպական վճարումներուն մէջ եւ կ'ուզէ փակել, զարկ տալով արտածման)։

Կ'ըսուի թէ պ. Ռընէ Մայէր Ուաշինկթըն պիտի երթայ Փետրուարին կամ Մարտին եւ նոր օգնութիւն պիտի խնդրէ Հնդկաչինի պատերազմին համար, ինչպէս եւ զինական ապսպրանքներ։

Դահլիճի զօրացումը կամ տկարացումը կախում ունի տը Կոլի խմբակցութեան դիրքէն։ Անպաշտօն նախարարներէն Գ. Քոթ-Ֆլոռէի յանձնուած է մշակել Սահմանադրութեան բարեփոխման ծրագիրը։ Արտաքին նախարարը, Ժոռժ Պիտօ, մեծ համարում կը վայելէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Ինքն ալ անդամ է Ժողովրդական Շարժումին, ինչպէս Ռոպէռ Շուման, բայց մասամբ զօր. տը Կոլի պէս կը մտածէ, պահելու համար բանակին ազգային հանգամանքը։ Կը կարծուի թէ պիտի փորձէ բարեփոխել տալ եւրոպական բանակի դաշնագիրը, որպէսզի ազգ. բանակները միշտ մնան իրենց կառավարութեանց ձեռքը։Անշուշտ պիտի պահուի այն սկզբունքը թէ վեց զինակիցները պիտի կռուին իբրեւ մէկ ամբողջութիւն, եթէ հարկ ըլլայ։

Վերջին տագնապին հետեւանքներէն մին եղաւ խորացնել ճեղքը զօր. տը Կոլի եւ անջատականներուն միջեւ։ Տը Կոլ համաձայն չէ ուժ տալու Մայէրի դահլիճին։ Կիրակի օր ըսեր է անոր բարեկամներուն,— «Պիտի զգլջաք քանի մը ամիսէն»։ Կարծողներ կան որ երբ լայնօրէն քննուի արտաքին քաղաքականութիւնը, թերեւս փետրուարին նոր ճեղք մը պիտի բացուի տը Կոլի խմբակցութեան մէջ, աւելի կրճատելով անոր երեսփոխաններուն թիւը։

Նոր դահլիճը կը բաղկանայ 22 անդամներէ։ Փինէ ունէր միայն 17 նախարարներ։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ պ. Ռընէ Մայէր պերճախօս չէ, բայց ունի ճշգրիտ, ժուժկալ եւ կծու ոճ մը՝ վիճաբանութեան ատեն։

ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ Լիբանանի դէմ տրուած արգելքը պիտի վերջանայ 24 ժամէն։ Գնդ. Շիշաքլիի կողմէ սպայ մը Պէյրութ երթալով, Լիբանանի նախագահին յանձնեց նամակ մը որ գոհացուցիչ կըգտնէ տրուած բացատրութիւնը՝ լրագրական պայքարի մասին։—Երեք Սուրիացի քաղաքագէտներ Պէյրութ ապաստանած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՍԱՅԹԱՔՈՒՄ

Հալէպի երիտասարդ ամսագիրը, «Նայիրի», այժմ լոյս կը տեսնէ Պէյրութի մէջ, իբրեւ դրական շաբաթաթերթ։

Մեծ օրաթերթի մը ծաւալն ունի նոր «Նայիրի»ն, չորս էջերով։

Ճաշակի խնդիր։ Ես պիտի նախընտրէի պարբերագրի բնորոշ ձեւն ու չափը, ութ էջ։

Խումբ մը աշխոյժ աշխատակիցներ կը փորձեն պահել թերթին երիտասարդական շունչը եւ արգիական գիծը։

Հոն են Կ. Սասունի, Մ. Իշխան, Եդ. Պօյաճեան, Կ. Գէորգեան եւն։ Ամէն մէկը մանաւոր բազմոց մը կամ բազկաթոռ մը գրաւած։

Միայն խմբագիրը, բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեանն է որ միշտ աթոռ կը փնտռէ կամ կը փոխէ։

Անշուշտ հետզհետէ պիտի ճոխանայ թերթը։ Մանաւանդ եթէ կարճ կապեն արտատպումները։

Իր ամէնէն կենդանի բաժիններէն մէկն է՝ «Արշակաւանը»

Որոշած են բացառիկ թիւեր ալ հանել։

Առաջինը նուիրուած էր պ. Արշակ Չօպանեանի, անոր յոբելեանին առթիւ։ Երկրորդը, Եղիշէ Չարենցի, 12 էջ։ (Դեռ չենք ստացած)։

Չօպանեանի նուիրուած է խանդավառ խմբագրական մը, ուր կը կարդամ հետեւեալ գովերգը.

— «Ինչ որ եղաւ Սիմոն Զաւարեան Հայ Յեղափոխութեան համար, միեւնոյն անկաշառ տիպարը խորհրդանշեց Չօպանեան Հայ Գրականութեան մէջ։ Ու եթէ երբեմն իր դատումներով յուսախաբութիւններ ցուցադրեց, իր մեղանչումները արուեստին դէմ՝ եղան ծայրայեղ իր բարութեան զեղումները միայն, ինչպէս Զաւարեանի սոթկումները նուազային իր գերագոյն մաքրապաշտութենէն»։ Եւ այլն։(Նայիրի. 16 Նոյ.1952)։ Թիւ 12)։

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, մինչեւ այսօր ալ չկրցայ բացատրել թէ ինչո՛ւ թուղթի յանձներ են այս ձախաւեր գիւտը։ Անճիշտ՝ առաջին բառէն վերջինը։

Տակաւին չեմ հարցներ թէ ո՛ւր է երիտասարդական, արդիական գիծը՝ այս տողերուն եւ մնացեալին մէջ ալ։

Մենք ալ միշտ յարգանքով ողջունած ենք Չօպանեանի գրական վաստակը, իր յոբելեաններուն առթիւ։ Եւ ուրիշ պարագաներու մէջ։

Եւ սակայն... Կ'ենթադրեմ թէ ծերունի գրագէտը ինքն ալ ափ ի բերան մնաց, ի տես այս «չքեղ եւ աննախըն[թաց]» բաղդատութեան։

Որքան եսաբան նոյնքան հոգեբան է Չօպանեան։ Եւ «Նայիրի»էն աւելի լաւ գիտէ իր ըրածն ու չըրածը, գրական ճակատին վրայ (իբրեւ քննադատ եւ ուղեցոյց արուեստի)։

Մեծարենք անկեղծօրէն, բայց «ամենայն զգուշութեամբ»։Առանց բառերը աճուրդի հանելու եւ մեղանչելու ճշմարտութեան դէմ։

ՎԱՀԷ

ԱԹԷՆՔ ՀԱՍԱՒ Իտալիոյ վարչապետը, Տը Կասփերի։ Պիտի մնայ չորս օր, ամրացնելու համար երկու երկիրներուն տնտեսական եւ քաղաքական կապը։Օդակայանին մէջ դիմաւորելու գացած էին վարչապետ Փափագոս եւ արտաքին նախարարը։ Տը Կասփերի ճառ մը խօսելով ըսաւ.— «Մենք կուսակից ենք բաց դիւանագիտութեան։Ոչ գաղտնիքներ ունինք, ոչ ալ մեքենայութիւններ»։ Բ. աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամն է որ Իտալիոյ մէկ վարչապետ Յունաստան կ'այցելէ։ Հրաւէրը ուղղած էր մառեշալ Փափագոս։ Այցելութիւնը տեղի կ'ունենայ ճիշտ այն պահուն երբ Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա կը բանակցին, պալքանեան զինակցութիւն մը կազմելու համար։

ՉԸՐՉԻԼ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թրումընի հետ եւ բաժնուեցաւ մեծ գոհունակութեամբ։ Այզընհաուէր խնդրած է Անգլիոյ վարչապետէն աւելի յաճախ այցելել։

Նոր իրարանցում Թեհրանի մէջ

Թեհրանէն կը հեռագրեն Եշ. օրուան թուականով.—

Տոքթ. Մոսատեղ լիազօրութիւն պահանջեց խորհրդարանէն՝ մէկ տարուան համար։ Այս առթիւ փոթորիկ մը պայթեցաւ եւ իրեն դէմ ելաւ իր աջ բազուկը՝ Տոքթ. Հուսէյն Մաքի։ «Ապստամբ հերոսը» բացագանչեց.

— Մոսատեղ ինչո՞ւ կը պահանջէ այդ իրաւունքը։ Ի՞նչ օգուտ ունի Մէճլիսը,եթէ պիտի շարունակենք լիազօրութիւններ տալ վարչապետին»։

Յետոյ ըսաւ ժողովի նախագահին թէ կը հրաժարի եւ առաւ քալեց։

Տոքթ. Մոսատեղ իր տեղեկագիրը յանձնած էր Մէճլիսին, առանց բան մը յայտնելու դահլիճին անդամներուն։ Տեղեկագիրը կարդաց փոխ-վարչապետը, խոր լռութեան մէջ զոր յանկարծ խզեց Տոքթ. Մաքի։ Երեսփոխանները ջերմապէս ծափահարեցին իր ելոյթը, եւ պիտի փորձեն համոզել որ ետ առնէ իր հրաժարականը։ Ժողովը յետաձգուեցաւ, իր մեծամասնութիւնը կորսուած ըլլալով։ Կը կարծուի թէ Տոքթ. Մոսատեղ պիտի յաջողի ընդունիլ տալ իր առաջարկը, որ մեծ յուզում պատճառած է։

Դեռ երկու օր առաջ վստահութեան քուէ տրուած էր վարչապետին. բայց ոչ մէկը գիտէր թէ նոր լիազօրութիւն պիտի պահանջէր։ Շնորհիւ վեց ամիս առաջ տրուած լիազօրութեան, որ կը վերջանայ Փետր. 9ին, Տոքթ. Մոսատեղ տիրաբար կը վարէ ռազմական, ելմտական, տնտեսական եւն. գործերը եւ կրնայ հրամանագիր-օրէնքներ հանել առանց Մէճլիսի կարծիքը առնելու։ Երեսփոխանները այնքան դառնացած էին որ վերջերս 15 հոգի բանաձեւ մը քուէարկեցին, որպէսզի Տոքթ. Մոսատեղ չկարենայ իր ուզածին պէս փոխել ընտրական օրէնքը։ Բշ. օր վարչապետը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց այս երեսփոխաններուն, ձայնասփիւռ ճառով մը։

× Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Տոքթ. Մաքի ժողովէն հեռանալով՝ շիտակ հիւանդանոց գնաց, տեսակցելու համար կրօնապետ Այաթոլլահ Քաշանիի հետ, որ Մէճլիսին ատենապետն է։ Կրօնապետը ըսեր է թէ ինքն ալ պիտի հրաժարի, եթէ Տոքթ. Մոսատեղ պնդէ իր պահանջին վրայ։

× Կը հաստատուի թէ Թէհրանի անգլ. դեսպանը ծրագիր մը ներկայացուցած է Տոքթ. Մոսատեղի, լուծելու համար քարիւղի վէճը։ Այս անգամ աւելի յաւատես կ'երեւան Լոնտոնի մէջ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներ նոր ծրագիր մը մշակած են Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

1. Նոր հրաւէր մը ուղղել Եգիպտոսի, մասնակցելու համար Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան, իբրեւ հիմնադիր անդամ։

2. Քաշել անգլ. զօրքը Սուէզի շրջանէն, պայմանաւ որ Եգիպտոս հաւանի պահել անգլ. խարիսխները։

3. Զինական օգնութիւն Եգիպտոսի։

4. Տնտեսական աջակցութիւն Եգիպտոսի։Միւս արաբական երկիրներուն ալ հրաւէր պիտի ուղղուի, որպէսզի մասնակցին Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ սահմանադիր ժողովը կը շարունակուի Սթրազպուրկի մէջ։ Կը կարծուի թէ պիտի յաղթեն դաշնակցային դրութեան կուսակիցները, եւրոպական խորհրդարան մը ստեղծելով։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ 1953-54ի ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 78,6 միլիառ տոլարի գումար մը, որուն 73%ը ազգ. պաշտպանութեան կը վերաբերի (46 միլիառ 296 միլիոն տոլար զինեալ ուժերուն, 7 միլիառ 861 միլիոն արտաքին օգնութեան)։ Թրումըն կը պահանջէ աւեցնել Եւրոպայի եղած զին. օգնութիւնը։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ եօթը կաթոլիկ եպիսկոպոսները կը բանակցին մառեշալ Թիթոյի հետ, ճշտելու համար իրենց յարաբերութիւնները պետութեան եւ Վատիկանի հետ։Եուկոսլաւիա պիտի փոխէ իր սահմանադրութիւնը, առանց ջնջելու միակ կուսակցութեան դրութիւնը։

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ ԻՆԿԱՒ ՏԵՂԱՑ միջին եւ հարաւ. Ֆրանսայի մէջ։ Փարիզի մէջ ալ օդը ցրտած է քանի մը օրէ ի վեր։

46,000 զինուորներ զոհուած են Մ. Նահանգներուն մէջ, Քորէայի պատերազմին սկիզբէն ի վեր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ

Տողաշարի հիւանդութեան պատճառով, «Յառաջ»ի այսօրուան թիւին կարգը խանգարուեցաւ եւ տպագրութիւնը ուշ մնաց։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՆԵՐԿԱՆ ԵՒ ԱՊԱԳԱՆ ԹՈՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մի շատ կարեւոր հանգամանք եւս կայ, որ երբեք մեր ուշադրութիւնից պիտի չվրիպի։ Ամէն մի Հայ պիտի շատ լաւ գիտակցէ այն պարզ ճշմարտութիւնը ու պատմութեամբ աստուգուած փաստը, թէ անցեալ դարերի հնացած գաղափարները ու ժողովուրդների կեանքը վարելու եղանակները ոչ ոք կարող է ներկայիս, 20րդ դարում, բռնութեամբ կիրարկել տիրող նոր գաղափարների, ապրելու նոր եղանակների տեղ։ Գաղափարների ուժը շատ աւելի մեծ է քան թէ կարծում են պարզամիտները եւ կամակոր «խելօք» գլուխները։ Ովքեր էլ որ նրանք լինեն, մեծ թէ փոքր, ուժեղ թէ թոյլ, վերջ ի վերջոյ, պիտի կոտրեն իրենց պինդ գլուխները, պիտի չյաջողեն եւ պիտի կործանեն... Մեր այս ասածները հիմնուած են ոչ միայն պատմութեան դասերի, այլ եւ տասնեակ կենդանի փաստերի վրայ, որոնց մենք ամէնքս ականատես ու վկայ ենք այսօր իսկ եւ ամէն օր։

Թէ մեր յիշած դրական թւերի եւ ուրիշ փաստերի վրայ յենլով, ինչպէս եւ ամբողջ մարդկութեան կեանքին մէջ ներկայիս ձեւաւորուող նոր կենցաղը նկատի առնելով, կազմած եմ այն խորին հաւատքս թէ՝ հակառակ բոլոր մեծ ու փոքր արգելքներին, մեր հնաւուրց, 2500 — 3000 տարիներից աւելի պատմական կեանք ապրած, ամբողջական Հայաստան հայրենիքը մերն է լինելու։ Մեր ժողովուրդին է վիճակուած իր այդ հայրենիքում, հայկական բարձրաւանդակում, կատարել մի եզակի քաղաքակրթական ու քաղաք. դեր թէ յօգուտ իրեն եւ թէ յօգուտ հարեւան ժողովուրդներին ...

Որքա՜ն, որքան կ՚ուզենայի որ Սեբաստիոյ Կովտունների, Խարբերդ - Դիարբեքիրների, Գարտիզակների եւ ուրիշ նախկին հայաշատ, հայաբնակ գաւառների տարագիր, ցիրուցան ու հայրենազուրկ Միրայէլները, Գալիկեանները, Մինասեանները եւ բոլոր իրենց նմանները, որոնք, 37 տարիներ անցնելուց յետոյ, իրենց նախկին շէնշող, ուրախ - զուարթ, ծննդավայրերի աւերակները տեսնել գալուց, սրտառուչ եւ կարօտակէզ կսկիծով են նկարագրում եւ «Մայր Արաքսի»ներով են մխիթարւում, —կրկնում եմ— կ՚ուզենայի որ դուք էլ որ լինէիք եւ ինչ պարագաներում էլ գտնուէիք, միանգամ ընդ միշտ խորապէս համոզուէիք, թէ, հակառակ ամենադրի մեծ ու փոքր, երեւելի եւ աներեւոյթ թշնամիների, մեր հնաւուրց ամբողջական Հայաստան հայրենիքի տէր ու տիրականը լինելու է ինքը հայ ժողովուրդին։ Բաւ է բաղդատել իրենց նախկին հայրենիքի չէն վիճակը՝ այսօրուան աւերակների հետ։ Դրա հետ միաժամանակ միշտ յիշելով թէ ինչպէս, այդ նոյն շրջանի ընթացքին, 33 տարուան մէջ, փոքրաթիւ հայ ժողովուրդը իր մեծ հայրենիքի մի փոքր մասին մէջ գիւղաքաղաք Երեւանը հիմնովին կերպարանափոխեց ու դարձրեց Մոտաւոր Արեւելքի գեղեցիկ քաղաքներից մինը որ պիտի դառնայ ամէնէն գեղեցիկը—աւելի գեղեցիկ քան թէ հին, նոյնպէս աւերակ, Անին։

Եւ երբ մեր ժողովուրդը կ՚ունենայ իր այդ ազատ, ուրիշների լծից փրկուած կեանքը ու այդպէս կ՚ապրի իր այդ հայրենիքում դէթ յիսուն — հարիւր, տարի, հաւատացած պիտի լինենք, որ բոլոր ասպարէզների մէջ իր ստեղծագործութեամբ մի այնպիսի կատարելութեան պիտի հասնի, որ ոչ միայն ամբողջ աշխարհը պիտի մնայ ապշահար, այլ եւ նոյն իսկ հայ ժողովուրդը պիտի չկարենայ հաւատալ թէ այդ բոլոր անկարելիները կարելի դարձնողը ինքն է եղել, դարերով ճզմուած ու ճնշուած, երէկուան հայ ժողովուրդը...

«Յետինք եղիցին առաջինք եւ առաջինք եղիցին յետինք»...

Ի զուր չէ ասել անմոռանալի Աւ. Ահարոնեանը թէ «հայ ժողովուրդը ոչ մի այլ ժողովրդի առջեւ իր գլխարկը հանելու կարիքը չունի»։

Այս ամէնից յետոյ ցաւալի է ասել, բայց անկարելի է չասել, որ մեր խելացի ու աշխարհահռչակ ունեւոր մարդիկ, ինչպէս եւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած ուրիշ հազարաւոր ունեւորներ, իրենց ամբողջ խելքն ու սիրտը, եռանդն ու կորովը, «մայն ու միւլքը», ի սպաս չեն դնում յօգուտ ազգային շահերի։ Նրանք երբեք ընդունակ չեղան, — խօսքս բացառութիւնների մասին չէ, — ըմբռնելու ամէնքին մատչելի ճշմարտութիւնները եւ նախընտրեցին անտարբեր, անյիշատակ մնալ մեր կեանքի այս ճակատագրական ժամանակաշրջանում։

Եթէ նրանք ամէնքը, մեր այդ բոլոր հարուստ ազգայինները, ունենային Բագուաբնակ անզուգական «Համբալ Ալեքսանի»ների ու նրա նման բազմաթիւ անծանօթ պարզ հայ մարդոց սրտի մաքրութիւնը ու վճիտ բնազդը եւ հաւատքը լուսաւոր ապագայի մասին, հայ ժողովուրդը փոխանակ իր մէջքը յիսուն - վաթսուն տարուց յետոյ շտկելու, գլուխը բարձրացնելու ու ձայնը լսելի դարձնելու, քսան - երեսուն տարի վերջ, նոյնիսկ աւելի առաջ, իր մէջքը շտկած, գլուխը ուղղած, ձայնը լսելի դարձրած ու իր փառաւոր ապագան ապահոված կը լինէր... Եւ այս ամէնը միաժամանակ կը լինէր ամէնէն մեծ վրիժառութիւնը ու հատուցումը, որ հայ ժողովուրդը տուած կը լինէր մեր բոլոր տեսակի երեւելի եւ աներեւոյթ, մեծ ու փոքր թշնամիներին։ Այն ատեն կը հանգստանային մի միլիոնից աւելի, «քաղաքակիրթ» կոչուած մարդկութեան աչքին առջեւ ամէն ձեւով խողխողուած անմեղ ու անզէն զոհերի անթաղ մնացած ոսկորտիքը ...

Տեղը չէ՞ միթէ այս առիթներով միշտ վերյիշել եւ յիշեցնել պարսիկ մեծ բանաստեղծ փիլիսոփայ Օմար Խայեամի ինն հարիւր տարի առաջ տուած քառեակը. —

«Մահուան բաշած ենտին հանդէպ ամէն վախը անօգուտ է,
Արծաթի եւ ոսկու տուած շքեղութիւնն անօգուտ է,
Կեանքն ու աշխարհի որքան խորունկ կըրցայ քըննել, հասկըցայ թէ՝
Բարի գործէն զատ ամէն բան՝ աշխարհին մէջ անօգուտ է»։

Իբրեւ վերջաբան, մի քանի խօսք՝ «Համալ Ալեքսանի» մասին.—

Բագւում մեր ժամանակներ տարիներով համբալութիւն (hamal, բեռնակիր) անելով, իր ուսերի ու կռնակին վրայ բարձած ծանրութիւններ—հաց կարասիք, գզրոցներ եւն.— մի տեղից միւս տեղ կրելով, փոխադրելով, ապրում էր մի պարզ ու բարի սրտի տէր հայ մարդ, «Համալ Ալեքսան» որ իր այդ չարքաշ ու հալալ վաստակով պահում էր իր ընտանիքը, ապրելով Սափարեան հայ ընտանիքի տան գետնայարկի մի նկուղում ...

Արդ, այդ պարզ ու ազնիւ հայ մարդու մահուանից յետոյ գտնում են նրա թողած կտակը, որով Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան էր նուիրէր երեք հազար րուբլի յօգուտ ընկ. կից պահած դպրոցներին... Այդ 3000 ոսկի րուբլին, ոսկու այսօրուան արժէքով, կ՚անէր 317, անգլ. ոսկի կամ մօտ 1.500.000 ֆրանք, իսկ իրօք 3.000.000ից մինչեւ 7.500.000 ֆրանք։ Այն ատեն այդ 3000 րուբլին... Այդ օրինակ ընտիր հայ մարդոց 2—5 անգամ աւելի արժէր, քան թէ այդ թուական 3000 րուբլին... Այդ օրինակ օրինակ հայ մարդոց մասին «յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»... միայն կարելի է ասել ...

Այս անգրագէտ ու աղքատ «Համբալ Ալեքսանի» ու սրտառուչ ու վեհ քայլը՝ կարող էր ծառայել իբրեւ գեղեցիկ օրինակ մեր հազարաւոր գրագէտ ու համալսարանաւարտ ունեւորների։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՅՃԵԱՆ

Միշտ պակաս կը զգենք

(ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՔ, ՆԱՐԵԿԱՑԻ, ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԵՒՆ.)

ԽՄԲ. — Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթի նոյ. 30ի թիւէն։ (Բնագին խորագիրն է «Ընդդէմ բուրժուական նացիոնալիզմի ռեցիդիվների դրսևորման».)—

Գիտութեանց ակադեմիայի պատմութեան կաճառի փիլիսոփայութեան բաժնի կուսակցական ժողովն ալ քննեց ԺԹ. համագումարի արդիւնքները։ Թղթակից անդամ Մ. Աղայեան անդրադառնալով գաղափարական աշխատանքներուն՝ կանգ առաւ գիտական հիմնարկներու եւ բարձրագոյն ուսանողներու աշխատանքի թերութիւններուն վրայ։ Առաջարկեց լայնօրէն զարկ տալ քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան գիտական աշխատանքներուն մէջ եւ լիովին մէջտեղ հանել կարգ մը պատմաբաններու եւ փիլիսոփաներու աշխատութեանց եւ հայեացքներու մէջ տեղ գտած քաղքենի — ազգայն. սխալներու կրկնութիւնը, «միանական հոսանքի» տեսութեան դրսեւորումները եւ անդուլ պայքարելով յաղթահարել։

Զեկուցման շուրջ տեղի ունեցաւ միտքերու աշխոյժ փոխանակութիւն։ Բոլշեւիկները հաւանութիւն յայտնելով համագումարին տուած որոշումներուն, յանձն առին անշեղ կատարել համագումարին որոշումները։

Ե. Սարգիսով ըսաւ թէ Թուրք նախայարձակները մեկնելով իրենց համաթուրանական գաղափարէն՝ մամուլին եւ պատմութեան վերաբերեալ «աշխատութիւններուն» մէջ կը խեղաթիւրեն պատմական փաստերը, կը ճգնին արդարացնել Արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը ոչնչացնելու իրենց դիւային քաղաքականութիւնը։ Մեր պատմաբանները ցարդ չեն տուած լուրջ գիտական աշխատութիւններ, որոնց մէջ մերկացուին թուրք յետաշրջականներու այդ զառանցանքները։ Մեր պատմական գիտութիւնը պէտք է լրացնէ այդ բացը։ Անհրաժեշտ է ստեղծել ժամանակակից թրքական նախայարձակներու, ամերիկեան աշխարհակալութեան այդ գործակալներու ստոր քարոզչութիւնը մերկացնող աշխատութիւններ։

Կանգ առնելով հայ ժողովուրդի որոշ հարցերուն վրայ, մասնաւորապէս ազգային ազատագրական շարժումներու գնահատման խնդրին, աւագ գիտնական Ե. Խալեյեան յայտնեց թէ այդ խնդրին մէջ կարգ մը պատմաբաններ լուրջ սխալներ կատարած են։ Իրենց աշխատութիւններուն մէջ դրսեւորած են քաղքենի — ազգայնական «միանական հոսանքի» տեսութեան յանցանքի կրկնութիւններ (ռեցիտիվ) որոնց դէմ անհրաժեշտ է հետեւողական պայքար մղել, ինչպէս եւ պատմագրութեան մէջ տեղ գտած մառական սխալներու դէմ պայքարը ուժեղցնել։

Աւագ գիտական աշխատող Լ. Խաչիկեան, ըսաւ թէ Գր. Յարութիւնեան ԺԶ. համագումարին մէջ թելադրեց անհաշտ պայքար մղել քաղքենի — ազգայնական-կրկնուած սխալներու, մասնաւորապէս քաղքենի — ազգայնական «միանական հոսանքի» տեսութեան դէմ, որ տեղ գտած է կարգ մը գիտ. աշխատողներու գործերուն մէջ։ «Միանական հոսանքի» տեսակէտէն գրուած աշխատութեան ցայտուն օրինակ մըն է «Հայ գրականութեան պատմութեան» Ա. հատորը, որուն մէջ հեղինակները հայ գրականութեան պատմութիւնը ներկայացուցած են իբրեւ միանական պատմութիւն, բացառելով դրական հոսանքներու պայքարը։ Նարեկացին ներկայացուած է իբրեւ յառաջդիմական գործիչ, որ իբրեւ թէ բանաստեղծութեամբ նպաստած է ժողովրդավար շարժման, մինչդեռ իրականին մէջ Նարեկացին եղած է դեմոկրատական — ժողովրդական շարժման հակառակորդ, Թոնդրակեան շարժման թշնամի։ Ճիշդ չէ արուած նաեւ Այգեկցիին եւ կարգ մը ուրիշ հեղինակներու գնահատականը։

Խաչիկեանի տեսակէտով ալ նոյն տեսակ սխալներ թոյլ տրուած է նաեւ Վ. Չալոյեան իր «Հայ փիլիսոփայութեան պատմութեան ուրուագիծ»-տիպ աշխատութեան մէջ։

Ս. Երեմեան (վարիչ՝ Պատմութեան կաճառի հին եւ միջին դարերու պատմութեան ճիւղի), մեկնելով սթալինեան այն տեսակէտէն թէ կարելի չէ ապրանքի արտադրութիւնը նոյնացնել դրամատիրական արտադրութեան հետ, կը քննադատէ հայ պատմագրութեան մէջ եղած այն սխալ կարծիքը թէ բնականոն քաղաք. պայմաններու առկայութեան ատեն Բագրատունիներու շրջանին Հայաստանի տնտեսական զարգացումը կը մտնէր ընկերային զարգացման դրամատիրական փուլը։ Սովետ. պատմաբանները, ղեկավարուելով Ստալինի «Սոցիալիզմի տնտեսական պրոբլեմները ՍՍՌՄ-ում» աշխատութեան տեսական դրոյթներէն, պէտք է ճշգրտօրէն մշակեն հայ պատմագրութեան կարգ մը կարեւոր խնդիրները, որոնց մասին դեռ միանշանակ կարծիք չկայ։

Անդրադառնալով կղերա - աւատապետական եւ քաղքենի պատմագրութեան վրայ՝ Երեմեան ըսաւ թէ ան ժխտած է դասակարգային պայքարը նաեւ Միջնադարու Հայաստանի մէջ։ Միջնադարեան պատմաբանները եւս միանական ձեւով ներկայացուցած են հայ ժողովուրդը եւ «միանական հոսանքի» ըմբռնումը դարեր շարունակ կրկնուած է։ «Միջին դարու պատմութեան մեր մասնագէտներու առջեւ դրուած հարցն է մարքսեան — լենինեան ի դասականներու աշխատութեանց լոյսին տակ եւ անոնց հիման վրայ ճշմարտացիօրէն պարզաբանել մեր անցեալ պատմութեան հարցերը»։

Հ. Կարապետեան ըսաւ թէ քաղքենի ազգայնական «միանական հոսանքի» տեսութեան դէմ պէտք է անողոք պայքար մղել եւ արմատախիլ ընել անոր արտայայտութիւնները պատմաբաններու որոշ աշխատութիւններուն մէջ։ Յիշեց թէ այդ կարգի սխալներ թոյլ տուած է Վ. Քալաշեան իր «Գրիգոր Արծրունու հասարակական հայեացքները» յօդուածին մէջ։ Քալաշեան Արծրունին գնահատած է առարկայօրէն, մինչեւ վերջը չէ բացայայտած անոր քաղաք. նպատակները, անոր ազգայնականութիւնը, չէ զատած անոր քաղքենիի շահերը ժողովուրդի շահերէն, ճիշդ չէ գնահատած ԺԹ. դարու երկրորդ կէսի ընկերային հոսանքները։

Կարապետեան միեւնոյն ատեն շեշտեց թէ պատմութեան կաճառի եւ փիլիսոփայութեան բաժնին մէջ բաւարար չափով չեն ծաւալած քննադատութիւնն ու ինքնաքննադատութիւնը։

Ա. Ոսկանեան բացատրեց թէ քաղքենի — ազգայնական՝ կրկնուած սխալները կան նաեւ փիլիսոփայութեան մէջ։ Քննադատեց Վ. Չալոյեանը որ հայ ժողովուրդի մշակոյթը կը դիտէ իբրեւ միանական մշակոյթ։ Ոսկանեան նշեց նաեւ երիտասարդ վարչակազմելու պատրաստութեան թերութիւնը փիլիսոփայութեան բաժնին մէջ։ Սակայն չքննադատեց այդ բաժնին մէջ թոյլ տրուած գրագողութեան փաստերը։

Ժողովը միաձայն հաւանութիւն տալով համագումարի որոշումներուն, որոշեց անշեղ գործադրել տրուած որոշումները։

Ազգ. կեանքը Վալանսի մէջ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ). — Անտարբերութիւնը տիրապետող կ'ըլլայ մեր գաղութին մէջ ալ, հակառակ տիրող համերաշխութեան: Երբեք հազարմեայ գաղութի մը մէջ շատ քիչեր պատասխանած էին Դեկտ. 20ի ընդհ. ժողովի հրաւէրին: Առեւտրականներն ալ 4 — 5 հոգի էին, մինչդեռ Վալանսը ունի շուրջ 150 մեծ թէ փոքր առեւտրականներ։

Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս: Տարիներ առաջ կուսակցական պայքարը պատճառ կը ցուցնէին, իսկ այսօ՞ր երբ վէճերը դադրած են:

Բուն պատճառը անհոգութիւնն է: «Ինչո՞ւ պէտք», «Ես շատ գործ ունիմ, զբաղած եմ» եւն.: Եւ միշտ խեղճ քանիսորն է որ կը լծուի ամէն բեռ:

Ի վերջոյ ընտրողական մարմին մը կազմուեցաւ որ առաջին տուն պիտի պատէ ինը հոգի գանձելու, որպէսզի բարեհաճին մասնակցիլ 1953ի Ազգ. Միութեան: Յաջողութիւն:

Կուսակցութիւններ.— 1924ին երբ Վալանսի մէջ ալ գաղութ ունեցանք, Դաշնակցութեան կոմիտէ մը կազմուեցաւ եւ ցարդ կը պահէ իր ղեկավարի դերը: Եթէ այսօր Վալանսը ունի 5—6 միլիոնոց եկեղեցի մը, այդ կը պարտի Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Դաշնակցական ընկերներու ջանքերուն շնորհիւ էր որ ներկայ եկեղեցին տեղը իբրեւ կուսակցական սրահ վարձուեցաւ, նորոգուեցաւ եւ ժողովասրահի վերածուեցաւ շուրջ 300 աթոռներով: Քաղաք. պայմանները փոխուեցան, երկրորդ աշխարհամարտը պայթեցաւ եւ երիտասարդներ զինուոր գացին: Սրահին տէրը ուզեց ծախել: Ասոր վրայ այդ օրերու Ազգ. Միութեան մեր պատուական հայրենակիցները գլխաւորութեամբ Սահակ քհնյ. Գալիկեանի աժան գինով մը կը գնէին եւ իբրեւ եկեղեցի կը գործածուէր մինչեւ ամբողջումը:

Դաշնակցութիւնը իր հանդէսներով, տօներով, խնջոյքներով եւ դասախօսութիւններով կը ջանայ վառ պահել ազգ. ոգին: Ռամկավարները թմրած են: Եթէ տարին անգամ մը Եգիպտոսէն կամ Ամերիկայէն գործիչ մը գայ, հրապարակային բանախօսութեամբ մը կը վերջանայ: Բայց կը մասնակցին գաղութի գործերուն: Հնչակեանները զատուեցան վերջին տարիներս: Հնչակեանները մասնաճիւղ մը ունին եւ նոյնպէս կը մասնակցին ազգ. գործերու: Երեք հոսանքները կը գործեն միասին եւ համերաշխ:

Կապ. Խաչը իր աշխատանքներուն մէջ ոչ մէկ խտրութիւն կը դնէ եւ շատ սիրուած է: Կ'օգնէ աղքատներուն: Կ'այցելէ հիւանդներուն նուէրներով եւ կը մխիթարէ: Ժողովուրդն ալ սիրով կ'աջակցի:

Կապոյտ Խաչը աւելի քան 6 տարիէ ի վեր դպրոց մը կը պահէր 30 — 40 աշակերտներով: Նկատելով որ գաղութը անհրաժեշտ կը գտնէ միացնել երկու դպրոցները Կապոյտ Խաչը ընդ առաջ գնաց եւ այսօր ունինք մէկ ազգ. դպրոց:

Մարզական.— Հայ Մարզական Միութիւնը (U.S.A.) բոլորովին չեզոք է եւ կը վայելէ բոլորին գուրգուրանքը: Միայն դիտողութիւն մը, — Սիրելի մարզիկներ, միայն գնդակին զարնելով չէ որ ազգ. արժէքները բարձր պիտի պահէք: Կը մոռնաք որ նախ Հայեր էք: Հայկական որեւէ հանդէսի մէջ ձեր բացակայութեամբ կը փայլիք: Ձեր ծնողքները ամէն գոհողութիւն կ'ընեն ձեզի համար, որպէսզի Հայ մնաք, իսկ դուք ...

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդ. — Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ Թ. Մարգարեան ջաղաքս հաստատուելէն ի վեր 20 — 25 երիտասարդներ հաւաքած է: Յաջողութիւն:

✕ Նախորդ գրութեամբ ըսած էի թէ Ազգ. Միութեան դանձապահ Գ. Ն. Գալթայեան 100.000 նուիրած է: Նոյն գումարը Ազգ. Միութեան գանձէն եկեղեցւոյ շինութեան մարմինին փոխանցուած է:

Ն. ԹԷՔՈՅԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ՇՐՋԱՆԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբը ժամադրավայրը դարձաւ մրաջան աշխատանքներու:

Առաջին առթիւ, շաբաթ իրիկունը 27 Դեկտ. Հ.Յ.Դ.Միջին Ֆրանսայի ներկայացուցչ. ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց, որ տեւեց մինչեւ ուշ ատեն: Յաջորդ նիստը սկսելով կիրակի առաւօտ, վերջացաւ ժամը 14ին:

Ի պատիւ մեր պատգամաւորներուն նոյն օրը խնջոյք մը սարքուած էր Վիէնի կոմիտէի կողմէ: Շատ մը ընկերներ ստղանապետ Կ. Տէրմոյեանի հրաւէրով, խօսք առին եւ պանծացուցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ուրիշներ ալ երգեցին եւ արտասանեցին, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— Այս շաբաթ իրիկուն, 3 յունուար, մեր Նոր Սերունդի տղաքը գործի լծուած էին: Իրենք ալ, ի պատիւ իրենց երիտասարդ պատգամաւորներուն խնջոյք մը սարքած էին:

Տարէցներէն շատեր, ասպարէզը ձգած էին երկսեռ երիտասարդութեան որ մեծ թիւով փութացած էր «Հ. Օհանջանեան ակումբը»:

Տեղի ունեցան մեներգներ եւ արտասանութիւններ, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Սերովբէ (Լիոնէն), ծանրանալով Միջին Ֆրանսայի Նոր Սերունդի համագումարին վրայ, որ տեղի պիտի ունենար կիրակի առաւօտ նոյն սրահին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Մարզական դետնի վրայ, Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ը միշտ յառաջապահ դիրքերուն մէջ գտնուած է: Այս տարի, հակառակ շատ մը մարզիկներու զինուորագրութեան եւ անդամներէն ոմանց անտարբերութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին եւ միակ խումբը յաղթանակներ կ'արձանագրէ գրեթէ ամէն կիրակի: Առ այժմ մեր տղաքը, ընդհ. դասաւորումին մէջ երրորդ տեղը բռնած են — (2 séries poule C):

Յունուար 4ին Francheville-ի խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը ներկայացաւ տասը մարզիկներով եւ փայլուն յաղթանակ մը ապահովեց 3—2, զարմացնելով հայ թէ օտար հանդիսատեսները:— Coupe de Lyon-ի շրջ. մրցումներէն երկուքը շահած են մեր տղաքը: Մօտերս Գ. մրցումը տեղի պիտի ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ:

Ա. Կ. Բիւզանդացի

Գաղութէ գաղութ

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ մայրաքաղաքին՝ Մոնթէվիտէոյի մէջ հիմնարկէքը կատարուած է Վռամեան ակումբին: Միեւնոյն առթիւ տօնուած է Դաշնակցութեան Օրը: Հանդէսը բացած է ընկեր Մ. Սվաճեան, թուելով առաջադէմ ձեռնարկութիւնները զորս ըրած են Մոնթէվիտէոյի, Պուէնոս Այրէսի, Գորտոպայի ընկերները: Ցետոյ կարդացած է ընկեր Դաւիթ Դաւիթխանեանի գրաւոր ճառը: Ուղերձներով եւ նամակներով մասնակցած են Ազգ. Միութիւնը, Հ. Երիտ. Միութիւնը, «Հայուհեաց բարեսիրացը», Կաթողիկէ համայնքը: Խօսած է նաեւ հոգեւոր հովիւը, Ն. Ծ. վրդ. Տէլապճեան: Հիմնարկէքը կատարելով, մաղթանք գետեղած է իր տեղը: Հիմնարկէքին կնքահայրը եղած են Ակումբի համակիրներէն Քէհէեան եւ Աղաբեան եղբայրները, որոնք ստորագրած էին մաղաղաթը:

ԵՐԳԶՈՒՀԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Տիկին Մառի Նազաշեան (Աշըգեան) յաջող երգահանդէս մը տուած է Պոլսոյ մէջ, երգելով միջազգային մեծ հեղինակներու ընտրելագոյն գործերէն: Իսկ տոհմիկ երգեր երգած է Կոմիտասէ, Սրուանձտեանցէ եւ Գ. Սիւնիէ արժանանալով ներկաներու խանդավառ ծափերուն:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Տօքթ. Արշաւիր Ալեանաքի մէջ նոր շարժանկարը «Ես սպաննեցի զայն» կը ներկայացուի, առենէ մը ի վեր ծապաւէնին մէջ կ'երեւին Զարուհի Տէյիրմէնճեան, Խաչիկ Արզումանեան եւ Բերուզ Ցակոբեան:

ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ, (Յառաջ)— Ուիլեըմ Սարոյեանի գործերը իրարու ետեւէ լոյս կը տեսնեն նաեւ գերմաներէն, «Ֆիշեր» հրատարակչականի կողմէ: Նոր հրապարակ ելաւ «Մենք ստախօսներս» անուն գիրքը, ուր կը ներկայացուի աղքատ Հայ մը որ շարժանկարի դերասան կը դառնայ:

Սարոյեանի պատմելու ձեւը մեծ ընդունելութիւն գտած է Գերմանիոյ մէջ: Իր նորավէպերուն մէջ ան կը պատմէ հաճելի սրամտութեամբ եւ պարզութեամբ, բայց միշտ կը դնէ փիլիսոփայական խեք մը, որ շատ յաճախ տխուր է, ինչպէս կեանքը:

Շատ թերթեր իրենց թերթօնի բաժնին մէջ կը տպեն փոքր պատմուածքներ, տարածելով Սարոյեանի համբաւը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, շատ պատուաւոր դիրքի մը վրայ կը գտնուի, հինգերորդ տեղը գրաւելով Promotion d'Honneur-ի մէջ:

« Երթ»ի 11 մրցումները, բոլորն ալ հակառակորդին դաշտին վրայ, հետեւեալ արդիւնքները տուած են.—

U. S. A. Aulnay 3—1, U. S. A. Avia Club 2—2, Perreux 2—2, Melun 1—1, Vaires 2—3, Blanc Mesnil 4—1, U.S.A. Red Star 2—2, Fontenay 3—1, Provins 2—3, Fontainebleau 1—0:

Յունուար 4ին, վերջին S. O. Charenton-ի զօրաւոր խումբին դէմ, ձիւնապատ դաշտին վրայ, վերջնական արդիւնքը 2—2, մեծ գոհունակութիւն պատճառեց հակառակորդին: Այս վերջինին հետ մեր յարաբերութիւնները ըլլալով շատ անկեղծ, մրցումէն վերջ պատուեցին մեզ շամպանեայով:

Իրենց նախագահը, Mr. Guérin, Charenton-ի քաղաքապետը շատ գեղեցիկ բաժակաճառով մը իր համակրանքը յայտնեց Հայերուն: Այս կիրակի (վաղը) մեզի կը տրամադրէ իրենց դաշտը ուր կը սկսի դարձի մրցումներուն շարքը:

Հայ հաւաքականութեան իր միայ գալ S. O. Charenton-ի դաշտին վրայ ուր U. J. A. պիտի մրցի Aulnay-ի դէմ:

Ecoles de Charenton-էն առնել 107 հանրակառքը։

Զ. Մոսկոֆեան

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ.— ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Լոյսի նշանները պիտի տրուէին Օահուի իրենց բնակարանի ձեղնայարկի պատուհանէն, Թութ, իր հայրը, հիւպատոս Օքուտա եւ ճափոն. հիւպատոսարանին չորրորդ քարտուղարը, Թադէսի Մորիմուրա պատրաստեցին շատ գործնական ծածկագիր մը: Դեկտ. 2, 1941ին, հայր ու աղջիկ, Ա. անգամ ըլլալով փորձեցին իրենց նոր դրութիւնը: Յաջող էր: Միեւնոյն օրը, գեր - հիւպատոս Օքուտա ստացաւ հաւայեան ջուրերուն մէջ գտնուող ամերիկեան նաւերու համրանքին, անուններուն եւ ճշգրիտ դիրքերուն վերաբերեալ գրաւոր ցանկ մը: Նախորդ գիշերը, Ռութ տուն չեկաւ: Նշանները, հեռագային հաստատեց, թէ ան իր հետն էր ամբողջ գիշերը:

Յաջորդ առաւօտուն, ճափոն. ընդհ. հիւպատոսը Նակատա Քիթա, Օքուտայի գերադասը, կարճ ալիքներով, բոլոր տեղեկութիւնները հաղորդեց ճափոն. ծովային հետախուզութեան դրասենեակին:

Այժմ ամէն բան պատրաստ էր փառահեղ օդուժին, Փըրլ Հարպըրի վրայ դաւաճանական յարձակման համար: Ռութ եւ իր հայրը գիտէին յարձակման ճիշդ օրը ... ճիշդ ժամը ...

Բանակցութիւնները տակաւին կը շարունակուէին Ուաշինկթընի մէջ, երբ ճափոնցիները իջեցուցին իրենց հարուածը ամերիկ. նաւատորմին վրայ, Դեկտ. 7, 1941ին: Ռութ Քիւն բացաւ ձեղնայարկի պատուհանը եւ իր հայրը տուաւ խոստացուած լուսաւոր նշանները: Թելադրեց ճափոններուն ինչ բան ռմբակոծել եւ ինչ բան չռմբակոծել:

Անոնց հարուածները ուղղել տուաւ ամէնէն ռազմագիտական կէտերու վրայ: Տօքթ. Քիւն կը շարժէր լուսարձակը, նշանակէտները: Մութին մէջ, այդ պատուհանէն վարեց ան յարձակումը Փըրլ Հարպըրի վրայ:

Գառոյտ տալով երկինքին մէջ, ճափոն. ռմբաձիգ, օդանաւերը ռումբեր տեղացին ամերիկ. նաւատորմին վրայ, որուն մէկ երրորդը ընկղմեցաւ կամ ծանրօրէն վնասուեցաւ:

Հաղուադէպօրէն այսքան կատարեալ կ'ըլլայ որեւէ ոճիր: Այս մէկը բացառութիւն մը չէր: Մէկ կէտի մէջ սակայն, անոնց ծրագիրը սխալ դուրս եկաւ: Ճափոն. հիւպատոսը կարգադրած էր, որ սուզանաւ մը պիտի առնէր զինքն ու Քիւն ընտանիքը եւ տանէր դանոնք Թոքիօ:

Քիւները ծրագրած էին շարժիլ արագօրէն: Իրենց տունէն պիտի ձգէին մինչեւ իսկ իրենց սկաւառակի վրձինները եւ միասին պիտի առնէին միայն դրամ, ոլորուած թուղթէ տոլարներ, որոնցմէ, ըստ Ռութի, խուրանչիւրը մառ մը պիտի առնէր իր վրան: Ճափոն հասնելէ վերջ, պիտի բաժնէին նաեւ այս գործէն իրենց ստանալիք 26 հազար տոլարի մնացորդը:

Բայց, Փըրլ Հարպըրի աղէտուկին, կրակին եւ քաոսին մէջ, ամերիկ. հետախուզական պաշտօնեաները նկատեցին Քիւնի բնակարանէն արձակուած լոյսերը: Եւ ճափոն. ռազմանաւը չհասած, Քիւն եւ իր ընտանիքը ձերբակալուեցան իշխանութեանց կողմէ, Ռութ եւ Ֆրիտէ բռնուեցին, իսկ տուփերը ամբաստանութիւն էին իրենց բացարձակ ուրացումի գիրը մը: Բայց բոլոր ապացոյցները իրենց դէմ էին: Գտնուեցաւ յուսարձակի դրութեան մէկ նախադիծը:

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ — Դպրոցասէրի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 75ամեայ յոբելեանին առթիւ հետեւեալ նուէրները (1 Օգոստ.էն մինչեւ 22 Դեկտ. 1952):

Պ. Օննիկ Մանուկեան (Քօմօ) 168.000 ֆր., Պ. Փիլիպոսեան (Ամերիկա) 18.000, Օր. Սիրանուշ Պէչճեան (Ամերիկա) 1800, Պ. Կ. Կիրակոսեան (Պոլիս), Պ. Մօսկոֆեան (Փարիզ) 1000ական, [illegible] Ֆրանսայէն Նիս, Տրակինեան եւն.) նոյն առթիւ — Պ. Մուշեղ Ճիլերճեան 25000 ֆրանք, Պ. Արփիար Հաճեան 20000, Տիկին Հիւրմիւզ, Պ. Արամ Պէրպէրեան, Սուրէն Գարախանեան, Ա. Համբիկեան, Տէր եւ Տիկ. Լօրէնեան, Պ. Հրանդ Պօղոսեան, ամն եւ ամն 5000ական ֆրանք:

(Շար.)

Յ. Կ. ԽԱՉԻՆ. — Փարիզէն Տիկին Կարապետ Կիւրքեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Յ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սուրէն եւ Հրանդ Թորոսեան ընտանիքները, ինչպէս եւ Սիրունեան, Թիւթիւնճեան եւ Զուլճեան ընտանիքները (Քալիֆորնիա) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի առաւօտ, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ իրենց մեծ մօր եւ մօր՝ այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ԱՑՎԱԶԵԱՆԻ, մեռած 11 Նոյ. 1952, Քալիֆորնիոյ մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող ազգայիններ եւ Տիգրանակերտցի հայրենակիցներ:

ՔԱՌԱՍՆՕՑ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, գլխաւորութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Յունուար 11ին, կիրակի, դերասան Ա. Գմբէթեանի «Պաղտասար Աղբար» ներկայացումը մեկնելու հիւանդութեան պատճառաւ յետաձգուած է: Նոր թուականը շուտով կը ծանուցուի: Ծախուած հրաւիրագիրները կը պահեն իրենց արժէքը յաջորդ ներկայացման համար:

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱՍՆԱՍԼՐ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրատարակած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ: տարբերեան ձեռով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի:

Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի):

ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն՝ Փարիզ, 43 rue Richer, Tél. Pro. 25-46:

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir:

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «տիկկրփօ»ներ հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

Ծախու է Մարսէյլի մէջ

Վիլլա մը (արուարձանի մէջ) որ կրնայ բաժնուիլ երկուքի վեց եւ չորս սենեակներով, իւրաքանչիւր մասը 700 մեթր պարտէզով, պտղատու ծառերով եւ պաղ ջուրի ակով:

Ի հարկին կը փոխանակուի Փարիզի մէջ (քաղաք կամ արուարձան) յարկաբաժինի կամ փոքր վիլլայի մը հետ:

Մանրամասնութեանց համար, դիմել՝ ՅԱԿՈԲ ՋՈՐԳԱՃԵԱՆԻ, 136 Ave. des Olives, Marseille.

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, Կիրակի ժամը 4էն 12, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — Հայկական պարերու նոր յայտագիր, ղեկավարութեամբ ՕՐ. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ կողմէ:

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ORCHESTRE CUBAN PETTet ses Cubanan Cuban Boys

Տեղերը վերապահել հեռաձայնելով Ala. 16-65:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մեր բաժանորդներէն անյապաղ փակել 1952ի պարտքը:

Ստիպուած ենք հետզհետէ ջնջել, Յունուարի ընթացքին, անվճար բաժանորդագրութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ ԵՒ ԽՆՋՈՅՔ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի «Մանուկներու Օրը»՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ 11, Արմընօնվիլի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին իր դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն:

Խնջոյք - պարահանդէս մանկական բաժնէն վերջ: Ճոխ պիւֆէ: Սրահին տաքութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ՋՐՕՐՀՆԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պօմոնի եւ Շրջանի Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Ծննդեան Ջրօրհնէքի արարողութիւնը յետաձգուած ըլլալով պիտի կատարուի այս կիր. առաւօտ, իսկ յաջորդ օր յիշատակ Մեռելոցի պատարագ եւ հոգեհանգիստ:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ, ինչպէս եւ Բալուեան եւ Գարամեան գրատուներէն:

ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտառ» ներթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկեր Մ. Մանուկեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽՄԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 9ին, Քաֆէ Գոհարի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ ըլլալ:

Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

41 Quai de L'Horloge
Galerie de la Cité
(Ծովանկարներ եւ բնանկարներ)
3 Յունուարէն մինչեւ 24 յունուար:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 Janvier 1953 Կիրակի 11 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6963 Նոր շրջան թիւ 2374

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՈՂՋՈՅՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

Երէկ, շաբաթ, տեղի ունեցաւ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Ե. Պատգ. ժողովին բացումը, Փարիզի մէջ:

Հաստատուած՝ 1945ին, նախկին Պատանեկան Միութեանց ժառանգորդն է այս կազմակերպութիւնը: Աւելի լայն ծրագրով:

Անշուշտ գործունէութեան ձեւերն ալ տարբեր են: Բուն բառով՝ աւելի բարդ:

Պատանեկան Միութիւնները կազմուած ատեն, անդամները հայերէնի որոշ պաշար ունէին: Շատերը եկած էին Յունաստանէ եւ Միջին Արեւելքի որբանոցներէն եւ դպրոցներէն:

Յետոյ, այն ատեն աւելի բանուկ էին հայերէնի դասընթացքները, կարգ մը հայաշատ քաղաքներու մէջ (Մարսէյլ եւն.):

Երէկուան պատանիները արդէն չափահաս, ասուն-տեղ կազմած են այսօր: Եւ հիմա ունինք քովերնիս նոր սերունդ մը, այստեղ ծնած, այստեղ կրթուած:

Ի՞նչ միջոցներ ունէինք, այս նոր տարրը հայութեան կապելու, բուն բառով՝ «հայացնելու» համար

Առաջին միջոցը պիտի ըլլար, անշուշտ, նորահասները համախմբել իրենց յատուկ Միութեան մը մէջ: Եւ կազմել ծրագիր մը, որ համապատասխանէր իրենց տարիքին և միջավայրի պահանջներուն:

Հ. Ե. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն այդ գործն էր որ կատարեց, կազմելով «Նոր Սերունդ»ը, իբրեւ կորիզ Երիտ. Միութեան:

Ծրագիր-Կանոնագիրը կը նախատեսէ ամէն ինչ որ կարելի է, թեւ տալու համար այս Միութեան:

Անոր անդամներն ու անդամուհիները լայն միջոցներ ունին սորվելու ոչ միայն մայրենի լեզու եւ գրականութիւն, այլ եւ Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն:

Հետզհետէ յառաջ երթալով, անոնք կը ստանան նաեւ պիտանի գիտելիքներ, ազգային թէ միջազգային շարժումներու մասին:

Իրենց ժողովները, դասընթացքները եւ դասախօսութիւնները միեւնոյն ատեն կը ծառայեն իբրեւ մարզարան՝ հանրային կեանքի վարժուելու:

Անշուշտ բացարձակ պայման է որ միշտ հայերէն խօսին ու գրեն, ժողովներու մէջ եւ ամէն տեղ:

Ասով՝ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի անդամները կը տարբերին այն միւս երիտասարդներէն որոնք մայրենի լեզուն մէկդի դրած են իբրեւ բեռ մը:

Ի՞նչ կ'արժէ Երիտ. միութիւն մը որ կապ չունի հայերէն գիրին եւ խօսքին հետ, եւ կը ծառայէ պարզապէս Ֆրանսագիտութեան մարզանքներ կատարելու:

Նոր Սերունդի ծրագիրը չէ անտեսած արդիական պահանջներն ալ, — մարզանք, զբօսանք, երիտասարդական խաղեր եւն.:

Միութիւնը կրցա՞ծ է օգտուիլ այս բոլոր պատեհութիւններէն: Ո՞րքան աճած է իր անդամներուն թիւը: Դեռ ի՞նչ պակասներ ունին, աւելի յառաջ երթալու եւ ծաւալուն ցանց մը կազմելու համար

Այս հարցումներուն պատասխանը պիտի տայ Պատգամ. Ժողովը, լսելով դեկուցումները եւ թեր ու դէմ կարծիքները:

Կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել հիմնական կէտ մը:

Ո՛ր եւ է բանաձեւ մեռեալ տառ պիտի մնայ, եթէ Նոր Սերունդի ամէն անդամ չըմբռնէ թէ ի՛ր իսկ փրկութեան համար է որ կ'աշխատի:

Երէցները կ'օգնեն, պիտի օգնեն միշտ, քամելով իրենց երակները: Ճամբան ցուցնելով եւ ջահը տալով:

Բայց, դէպ նամբան չմնալու համար, անհրաժեշտ է ամուր հաւատք եւ յարատեւ աշխատանք:

Վա՜յ այն սերունդին որ չի հաւատար իր փրկելին ու դերին: Մանաւանդ օտարութեան մէջ: Եւ այս խառնակ օրերուն:

Ինչպէս իրենց աչքերուն բոյը, իրենց խանդավառ գործունէութեան կրակն ալ պէտք է կայծեր ցանէ ամէն տեղ: Օրուան բոլոր ժամերուն:

Այս վստահութեամբ կ'ողջունենք Ե. Պատգ. Ժողովը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՔՐԻՍՏՈՍ ԾՆԱՒ ԵՒ...

Յայտնեցաւ»: Ե՞րբ սակայն:

— «Դեկտ. 25ին», կ'ըսեն շատեր:

— «Յունուար 6ին», կ'ըսեն ուրիշներ:

Այս տարի սակայն Գ. եւ Դ. Քրիստոս մըն ալ աշխարհ եկած է: Մէկը Յունուար 4ին եւ միւսը Յունուար 11ին:

Ծիծաղելի բան չկայ, խնդրեմ:

Դեկտ. 25ին ծնած Քրիստոսը ծանօթ է կաթոլիկ եւ բողոքական աշխարհին, Յունուար 6ինը Հայոց: Յունուար 4ինը նոր է բոլորովին: Պարզապէս կիրակի ըլլալով, Քրիստոս արքան ուզած է դիւրացնել աշխատաւորներու գործը, քանի որ Յունուար 6ը երեքշաբթի էր, լուր օր եւ եկեղեցի երթալը դժուար:

Այսպէս, Մարսէյլի մէջ Ծնունդը տօներ են Քրիստոսի ծնելէն առաջ, Յունուար 4ին:

Իսկ դարձեալ Մարսէյլի մէկ թաղին՝ Պոմոնի մէջ յետաձգեր են Յունուար 11ին, նկատելով որ ձիւն-ձմեռ օրով դժուար է եկեղեցի բերել ժողովուրդը:

Կրնամ ջերմեռանդ բարեպաշտ մը չըլլալ. բայց կը հարցնեմ. —

Եղա՞ւ, սիրելի ազգ. վարչութիւններ, թաղականներ եւ հոգաբարձուներ: Մեր եկեղեցին ու կրօնական հաւատալիքներուն հիմը չխախտելու համար իսկ պէտք է զգուշանալ տնավարի կարգադրութիւններէ:

Բարեբախտաբար Զատիկը, Քրիստոսի Յարութեան տօնը, զերծ է այդ տայթաքումներէն, նախ՝ կիրակի կուգայ. հետեւաբար չի վախնար յարմարցուելէ: Յետոյ դարնան զուգադիպելով ձիւնէն ալ չի վախնար:

Երանի՛ իրեն ու մեզի. ինչու չէ՞:

ՍՕՍԻ

Թուրք թերթերէն առնուած տեղեկութիւններ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (1 յունուար). —

Իզմիրի ոստիկանութիւնը կարմիրներու ընդարձակ ցանց մը երեւան հանեց եւ ճշտեց թէ այս ցանցը ոչ մէկ կապ ունի նախորդներուն հետ: Կարմիր կազմակերպութեան նպատակն էր տարածուիլ ամբողջ երկրին մէջ, հարիւրաւոր հայրենակիցներ անդամ գրել կուսակցութեան: Ցանցին վարիչներէն երկուքը Իզմիրցի են: Մէկը Ռուսիոյ գտնուած է յեղափոխութեան ժամանակ: Միւսները Պուլկարիայէն եկած գաղթականներ են:

Ոստիկանութիւնը մեծ ճարտարութեամբ եւ գաղտնաբար հետեւած է կարմիր գործիչներու բոլոր քայլերուն, եւ ճշտած է թէ որոնց հետ կապեր հաստատած են: Կազմակերպութիւնը միմիայն Իզմիրի մէջ քանի աւելի անդամներ ունէր եւ կը գործէր նաեւ Թուրքիոյ միւս նահանգներուն մէջ, հինգ հազարէ աւելի անդամներ ունէր: Նոյնինքն ամբաստանեալները խոստովանած են այս պարագան: Բոլորն ալ սթալինեան պեխեր ունին եւ իրենց մէջ կարգախօսներ ունէին, շատեր ալ արձակ-համարձակ կ'ըսէին թէ մօտերս Ռուսերը Թուրքիա պիտի գան եւ պիտի տեղաւորուին այստեղ:

Կ'ենթադրուի թէ համայնավարները ձեռք անցուցած են Գրրդրաբէլի եւ Զէյթինպուռնուի գինարաններուն եւ ուրիշ բազմաթիւ զինուորական գօտիներու ծրագիրները:

Կարմիր ցանցին վարիչները ժողովներ կը գումարէին Իզմիրի դանազան տուներու մէջ: Երբ քննութիւնները լրանան, ամբողջ դատարան պիտի յանձնուին:

× Քաղաքուն տուներ խուզարկուեցան Պուրսայի մէջ: Բազմաթիւ փաստաթուղթեր գտնուած են յեղափոխական շարժումի մասին:

Նոր Դաշինքին առաջին գործերը

Մայէրի դահլիճը իր առաջին նիստը գումարեց երէկ, շաբաթ: Մեծ փոփոխութիւններ չեն սպասուիր իր ուղեգծին մէջ:

Ինչպէս կը գրեն խրամէկ թերթեր, ոչ վարչապետը, ոչ ալ Գ. Ժորժ Պիտօ միտք ունին հիմնովին փոխելու արտաքին քաղաքականութիւնը: Պարզապէս պիտի փորձեն բարեփոխել եւրոպական բանակին դաշնագիրը, դիւրացնելով վաւերացումը: Շումանի անկումը հետեւանք է անձնական պայքարի մը, որ սուր հանգամանք ստացած էր անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր, Փինէի դահլիճին օրով: Գ. Մայէր կ'ուզէ օր առաջ կարգադրել այս խնդիրը, որ կապ ունի նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ:

Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ առաջին անգամ է որ զօր. տը Կոլի կուսակիցները կ'ընդունին եւրոպական բանակի սկզբունքը: Անոնք պնդելով հանդերձ ազգային բանակներու անկախութեան վրայ, համաձայն են որ կարգ մը Ֆրնս. զօրաբաժիններ խառնուին միւս բանակներուն, միացեալ ուժ մը կազմելու համար:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պ. Մայէր Ազգ. Ժողովին մէջ երբեք ըսել ուզած չէ թէ դաշինքին վաւերացումէն առաջ ամէն յօդուածի մասին պիտի բանակցին եւ ամէն քննադատի գոհացում պիտի տրուի: Իր նպատակն է Ազգ. Ժողովին յանձնել դաշնագիր մը որ ընդունելի ըլլայ եւ վաւերացուի մինչեւ ամառ:

Միւս կողմէ կը վախցուի որ եթէ Փարիզ հիմնական փոփոխութիւններ պահանջէ, արեւմտեան Գերմանիան ալ կրնայ վերաքննութիւն պահանջել եւ այն ատեն ամէն ինչ վիճելի կը դառնայ:

Գալով ներքին գործերուն, կարգ մը թերթեր կը հաւաստեն թէ պ. Մայէր զարկ պիտի տայ տնտեսական կեանքին, աւելի լայն վարկեր բանալով, խրախուսելով շինարարութիւնը, ամերիկեան դրամագլուխ ապահովելով, եւ սպառումն ու արտադրութիւնը յարմարցնելով: Ուստի կ'ուզէ օր առաջ քուէարկել տալ 1953ի ելմտացոյցը:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր մօտ հրաւիրեց Լոնտոնի Ֆրանս. դեսպանը, տեղեկութիւններ ստանալու համար: Կ'ըսուի թէ դեսպանը Փարիզ պիտի գայ այսօր-վաղը: Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Գերմանիոյ մէջ ուշադրութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի նոր դահլիճին քայլերուն: Դեսպանին եւ պ. Իտընի տեսակցութեան գլխաւոր նիւթերէն մէկն էր ապահովել Անգլիոյ աջակցութիւնը Հնդկաչինի պատերազմին մէջ:

× Ազգ. Ժողովը նիստ ունի Գշ. օր. բայց պիտի զբաղի դիւանի եւ յանձնախումբերու ընտրութեամբ: Դահլիճը Ժողովին պիտի ներկայանայ յունուար 20ին:

× Արհեստակցական Միութիւնները առ այժմ վերապահ դիրք մը բռնած են նոր դահլիճին հանդէպ:

Օրատուրի ջարդին դատը

Բշ. օր Պոռտոյի զին. ատեանը պիտի դատէ 22 Գերմաններ (S.S.) իբրեւ ջարդարարները Օրատուր-սիւր-Կլան գիւղին (Լիմոժի մօտ):

Ջարդը տեղի ունեցաւ 1944 յունիս 10ին: Թերթերը կը գրեն թէ ողջ մնացած են միայն եօթը հոգի, — հինգ այր, կին մը եւ տղայ մը: Մնացեալը շտեմարաններու, կառատուներու եւ եկեղեցիին մէջ թխելով եւ յարդ ու փայտ լեցնելով, գնդակոծուած, կրակի տրուած էին ամբողջ ողջ ողջ այրուած են:

Ինչպէս դիտել կու տան տեղական թերթերը, մինչեւ այսօր ալ ճշտուած չէ այս քստմնելի ջարդին պատճառը: Ողջ մնացողները կ'ըսեն թէ SSները զէնք եւ ռազմանիւթ կը փնտռէին գիւղին մէջ: Կարծողներ կան թէ Գերմանները շփոթած են գիւղը, որովհետեւ ուրիշ Օրատուր մը նաեւ կայ (սիւր-Վառ):

Աւելի հաւանական կը նկատուի այն կարծիքը թէ գիւղը ջարդուեցաւ իբրեւ վրէժ գերման հրամանատարին առեւանգութեան: Դիմադրական ճակատին ռազմիկները Օրատուրի մօտ գերի բռնած էին գերման սպան, որ կը հրամայէր «Տաս Րայխ» գունդի Գ. վաշտին եւ իր փոխանորդը, Տիքման, հրամայեց ջարդել:

Այս առթիւ բուռն բանավէճ մը բացուած է Ֆրանս. մամուլին մէջ: Ամբաստանեալներէն 14ը Ալզասցիներ են, այսինքն Ֆրանսացիներ, որոնց 12ը եղեռնին մասնակցած են SSներու ստիպումով, ինչպէս կը պնդեն: Շատեր դիտել կու տան թէ Ֆրանսայի համար անպատուաբեր է այս մարդիկը դատել գերման զինուորներուն հետ: Արդ, 1948ի օրէնքով, պատերազմի ոճրագործները պէտք է հաւաքաբար պատասխանատու սեպուին, ինչ ազգի ալ պատկանին:

Զոհերուն թիւն է 642: Օրատուր այժմ աւերակոյտ մըն է եւ ազգ. յիշատակարան հռչակ-

(Շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՆՈՆՑ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Կ'ակնարկենք մեր իրականութեան բացառիկ այն դէմքերուն, որոնք իբրեւ մարմնացում աշխատանքի եւ բարոյական անխոցելի նկարագրի, ակօսներ բացին հայ կեանքին մէջ։

Եղան իրական նուիրուածներ։ Արհամարհեցին ժամանակի ծափերն ու դիւրակեաց կենցաղի վայելքը, եւ գործօն զոհաբերութեան մէջ փնտռեցին իմաստը գաղափարական ապրումներու։

Եղան ուսուցիչ կամ դաստիարակ, երբ առօրեան այդ հարկադրանքը չէր բեռցներ իրենց ուսերուն։

Մեզկ ու ծոյլ կեանքի, դատարկապորտ ու հեղգացած ապրումներու հանդէպ ունեցան խորշանք ու լծուեցան սերունդի դաստիարակութեան գործին։

Բաւականանանք յիշելով քանի մը անուններ միայն իբրեւ վկայութիւն՝ Եղիշէ Վարդապետ Դուրեան, Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան, Բաբկէն Կաթող. Կիւլէսէրեան, Նիկոլ Աղբալեան, Լեւոն Շանթ եւ ուրիշներ։

Առաջին երեքը շարունակեցին այցելել խոնարհ դասարանները ընծայարաններու, երբ իրենց հոգեւորականի բարձր դիրքն ու տարիքը ամէն իրաւունք կուտար իրենց գրականութեամբ պարապելու։

Վերջին երկուքը կրնային, անկասկած, ապրիլ իրենց մտաւոր ստեղծագործութեան արդիւնքով, եթէ կամենային ատիկա։

Անոնք չուզեցին ուրիշներու ուղղել իրենց աչքերը ու ժանանայ սպասել երկինքէն։

Իրենց առաջացած տարիքին մէջ, յանձն առին մտնել, օրական մէկ քանի պահ, դասարաններ, ու կռփել հոգին սերունդին մէկ մասին։

Արդար ու պատուաբեր վաստակը, արդիւնք յոգնութեան եւ ճիգի, որքան ալ սպառիչ, նախընտրեցին պնակ մը ոսպին պատճառելիք վայելքէն։

Եւ անոնք, սրտի ու մտքի այդ մեծութիւնները, դարձան օրինակ երիտասարդութեան։

Երբ ուրիշներ յիսունէն ետք, ու շա՛տ վիճելի վաստակովը իրենց գրչին ու գործին, կ'ակնկալէին ցմահ երախտիքը ունենալ ազգին, աշխատանքի եւ նուիրումի այս տիպարները իրենց զոհաբերութեամբ ցոյց տուին թէ, ի՛նչ է իրական հոգեւորականին եւ մտաւորականին պարտականութիւնը։

Ուսուցիչ չկա՞յ։ Ահազանգն է ասիկա Սփիւռքի հայ մամուլին, բայց մտաւորականի տաղաստներով փքացած բանակ մը չորս կողմ, ի խնդիր փառքի ու հանդիսատի, երկինք-երկիր իրար կ'անցընէ, առանց մատը մատին զարնելու։

Ուսուցի՞չ կ'ուզենք։

Իրանէն մինչեւ Սուրիա, Եգիպտոսէն մինչեւ Ֆրանսա եւ Ամերիկա, այս պահանջն է որ կը լսուի. բայց ուսուցչութենէ իրենք զիրենք աւելի ձեռնհաս համարող մակաբոյծներու խմբակ մը վանքերու անկիւնը կամ սրճարաններու սեղաններուն առջեւ ծրիակերութեան մասին կը մտածէ։

Եօթանասունի մօտ էր Լեւոն Շանթ, երբ լծուեցաւ Ճեմարանի տեսչութեան պատասխանատու պաշտօնին։ Իր գրական անառարկելի վաստակին չքեղութիւնը եռին ճգած հեղինակ մը՝ հաւանօրէն փորձէր յոբելեաններէն գոյացած գումարներով հանդիստ կեանք մը անցընել, երբ ան մահուան անկողնին մէջ, իր մատներով մահը շօշափած՝ կը կատարէր մանկավարժական իր հատորին անլրիւ էջերու թելադրանքը իր մէկ աշակերտին։

Ու իր այս վերջին կեցուածքը, ու իր այս օրինակը, անտարակուսելիօրէն օր մը պիտի կշռէ աւելի ծանր քան իր մտքերը, որոնք կրնան դար մը վերջ կորսնցնել այսօրուան արժէքը։

Ո՛րքան պէտք ունի հայկ. կեանքը այդպիսի մեծութիւններու։

Այդ մեծութիւններէն ուրիշ փաղանգ մը, իբրեւ յեղափոխական խոնարհ հերոս, ազատագրական պայքարին իբրեւ առաջամարտիկ, օր մը ինկան մեր ազատագրական ոգորումներու ասպարէզին վրայ։

Կիսաքաղց, զրկանքի բաժակը ցմրուր ըմպած անոնք նետուեցան խաւնուրդին մէջ, ու կեանքին մեզ մեր ժամանակակից հերոսամարտին չքնաղագոյն էջերը։

Այսպէս կը կազմուին գաղափարական մարդոց դիմագիծն ու համբաւը։

Մեծութիւններ նուիրումի պատուանդանին վրայ կը կոթողուին։

Ամէն տասնամեակ Քրիստափորներ չի ծնիր։

Ու մեծութիւններ չեն պարտադրեր իրենք զիրենք, այլ իրենց առաքինութեանց համար կը պանծացուին ցանդուածներէն։

Ձկամութիւններէ եւ բոլոր տեսակի հաշիւներէ վեր՝ կայ անհատներու պատրաստութեան եւ նուիրումի խրողութիւնը, որուն առջեւ կը խոր-ասակուին բոլոր տեսակի սադրանքներ։

Փա՞ռք կ'ուզէք։ Ահաւասիկ։ Ձեր ոտքերուն առջեւ է ան։ Եթէ ի վիճակի էք աշտանակելու նուիրումի Պեգասոսն, նետուեցէք իր զաւակը, ու ան, առաջ։

Բայց չենք հասկնար, ու կ'արգահատինք անդամ մտքի պայծառութեանը վրայ մարդոց, որ երբեք վարժութիւնը չեն ունեցած իջնելու խոնարհ խաւերու, այլ մանաւանդ Նո՛ր ներուժի առաջ-նորդութեան…

Ուսուցիչ. վարժապե՛տ, ի՜նչ գեղեցիկ բառեր։

Ինչո՞ւ իջնել մինչեւ այսքան վարերը։ Եւ արդի վճարումներով։ Եւ հազար տեսակ զրկանքներով։ Եթէ քիչ մըն ալ յամառիք ու պահանջէք ինքզինքնին մտաւորական հռչակող մարդոցմէ ընել այդ զոհողութիւնը, պիտի պատասխանեն ձեզի, թէ կոչում չեն զգար ատոր համար։

Կոչո՛ւմ։

Կը զգան սակայն կոչում ծանօթ եւ անծանօթ ամէն կարգի ողոսկումներու։ Կոչո՛ւմ, մանաւանդ ատամնամեակներու ճիգերով ու քրտինքով կատարուած վաստակներ քանդել եւ ուրանալու։

Այսպէս եղած է մեր կեանքը — հայկական կեանքը։

Մէկ կողմ հերոսներ ու գաղափարի ճամբուն վրայ ինկածներ, ու անոնց քովն ի վեր, զոհաբերութիւն ու նուիրումը արհամարհող եւ ուրացող ստղացողներ։

Առաջինները դարձած են տաճարն եւ մեծութիւն, վերջինները՝ ցանդուածները մոլորեցնող տականք։

Այս պայքարը, ամէն օր, եւ ամէն կողմ, կը շարունակուի առօրեկրեայ կամ հրապարակային ելոյթներով։

Ան մաս կը կազմէ դաղթահայ մեր բարքերուն։ Վերջ պիտի գտնէ, կ'ակնկալենք, ազատ մեր պետականութեան ստեղծումով։

Մինչ այդ, խոնարհենք մեր ճակատները անոնց առջեւ, որ մտածումի թոհուբոհին մէջ, պատասխանատու իրենց խղճմտանքին, կը տանին իրենց խաչը որբազան պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու անխառն գոհունակութեամբ։

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Իմաստուն Ջուլհակը

Թագաւոր մը նստած էր աթոռին վրայ. յանկարծ դեսպան մը եկաւ հեռու աշխարհէ եւ առանց խօսելու՝ թագաւորին աթոռին շուրջ կլոր գիծ մը քաշեց, բերանը գոցեց ու նստաւ։

Թագաւորը բան մը չհասկցաւ, ուստի՝ կանչեց իշխանները եւ խորհուրդ հարցուց անոնց։ Անոնք ալ բան մը չկրցան ըսել սակայն։

Մեծ ամօթ էր թագաւորի մը համար, որ խելացի մէկը չգտնուէր իր երկրին մէջ՝ դեսպանին միտքը հասկնալու կարող։ Ամէն կողմ պատգամաւորներ ղրկուեցան, իմաստուն մարդ մը գտնելու համար։

Թագաւորին պատգամաւորները իրենց փնտռտուքի միջոցին հանդիպեցան տան մը, ներս մըտան, տեսան փոքրիկ մանուկ մը օրօրոցին մէջ. մարդ-մարդասանք չկար քովը, բայց օրօրոցը կ'օրօրուէր ինքն իրեն։

Պատգամաւորները մտան քովի տունը. հոն ալ օրօրոց մը կ'օրօրուէր, թէեւ ո՛չ ոք կար օրօրոցին քով։ Ելան տանիք, տեսան որ ցորեն լուացուած ու փռուած է հոն, մօտն ալ եղէգ մը տնկուած է եւ առանց հովի կ'երերայ, թռչունները կը փախցնէ։ Կը զարմանան կը մնան, կ'իջնեն տակի յարկը, կը տեսնեն որ ջուլհակ մը նստեր կտաւ կը գործէ. թել մը կապած է մաքոքին մէկ ծայրը, թել մըն ալ միւս ծայրը, ուրիշ թել մըն ալ սանտրին կապած է։ Կտաւ գործելու հետ՝ թելերը կը շարժին եւ երկու օրօրոցներն ու տանիքի եղէգն ալ միասին։ Ինքը պարզ ջուլհակ, բայց ըրածը գիտունի գործ էր։

Պատգամաւորները կը պատմեն անոր թէ դեսպան մը եկաւ հեռու աշխարհէ, թագաւորի աթոռին շուրջը կլոր գիծ մը քաշեց, բայց մէկը չկրցաւ իմանալ, թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէ։ Ել երթանք, — կ'աւելցնեն պատգամաւորները, — եթէ դուն գիտցար, թագաւորը մեծ պարգեւներ կու տայ քեզի։

Ջուլհակը քիչ մը կը մտածէ, ապա կ'առնէ երկու վէգ եւ մէկ վառեակ ու կ'երթայ թագաւորին պալատը։ Կը հանէ երկու վէգը, կը ձգէ դեսպանին առջեւ։ Դեսպանը ափ մը կորեկ կը փռէ գետնին վրայ։ Ջուլհակը բաց կը թողու վառեակը, որ անմիջապէս կը կտցէ կորեկները։ Դեսպանը, ատոր վրայ, կը հագնի իր տրեխները ու կը հեռանայ։

Կը հարցնեն ջուլհակին, թէ ի՞նչ էր եղածը։

— Այդ մարդը եկեր է, պատասխան կու տայ ջուլհակը, — թէ՝ մեր թագաւորը կու գայ պաշարելու երկիրդ եւ կռուելու քեզի հետ. պիտի խոնարհի՞ս թէ ճակատ պիտի տաս։ Ես վէգեր դրի իր առջեւ՝ ըսելու համար թէ դուք տղայի տեղ էք, գացէք վէգ խաղացէք. դուք ո՛ւր, մեզի հետ կռուիլը ո՛ւր։ Ցանած կորեկով ուզեց հասկցնել, թէ անթիւ անհամար են մեր զօրքերը։ Ես վառեակը հանեցի, որ կեռաւ կորեկները ամբողջ. ըսել ուզեցի, թէ մեր մէկը ձեր բիւրին կը ջարդէ։

Թագաւոր մեծութիւն ու պատիւ տուաւ ջուլհակին եւ ուզեց իրեն վէզիր ընել զինք։ Սակայն ջուլհակը խնդրեց, որ ինքը մնայ ջուլհակ։

— Միայն կ'աղաչեմ, ըսաւ, ո՛վ թագաւոր, չմոռնաս թէ քու վէզիրներէդ աւելի խելացի մարդ կը գտնուի քու ծառաներուդ մէջ։ Անկէ ետք ջուլհակն ու կօշկակարն ալ մարդու տեղ դնես։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

Սվեն Հետին եւ Հայերը

Համաշխարհային համբաւ ունէր Սվեն Հետին, շուետացի հետախոյզը որ մեռաւ վերջերս։

Կեդր. Ասիան ուսումնասիրած էր բազմաթիւ ճամբորդութիւններով։ «Մետաքսի ճամբան» կամ ճամբորդութիւններով հողի եւ աւազի տակ ծածկուած հին մեծ քաղաքներ եւ քաղաքակրթական մոռցուած կեդրոններ կրցած էր գտնել Ասիոյ մէջ եւ շատ մը ճերմակ ձգուած տեղեր աշխարհագրական քարտէսին վրայ ուսումնասիրել։

Ծնած էր Ստոքհոլմի մէջ 1865 փետր. 19ին եւ յաճախած Ստոքհոլմի, Ուպսալայի, Պերլինի եւ Հալլէի համալսարանները։ Քսան տարեկանին կ'երթայ Պաքու իբրեւ տան մասնաւոր ուսուցիչ։ Առիթէն օգտուելով ձիով կը ճամբորդէ Կովկասի գանազան վայրերը եւ Իրան ու գիրք մը կը գրէ՝ «Իմ առաջին ճամբորդութիւնս»։ Այս կ'ըլլայ սկիզբը իր ճամբորդութեան եւ գրական աշխատանքներուն։ Գրած է 50 գիրքեր, որոնք 28 լեզուներու թարգմանուած են։ Մեռաւ 25-11-52ին, մեկուսացած եւ քիչ մը անտեսուած։

Գերմաններու ջերմ բարեկամ էր։ Դեռ 1928ին, գերման օդանաւային մեծ կազմակերպութեան — Տոյչէ Լուֆթհանզայի — կողմէ ղրկուած էր ուսումնասիրական ճամբորդութիւն մը կատարելու՝ Ասիոյ վրայէն դէպի Չինաստան օդային գիծ մը հաստատելու պաշտօնով։ Բ. աշխարհամարտին՝ Սվեն Հետին քանի մը անգամ Գերմանիա այցելեց եւ 1944ին գրեց գիրք մը՝ «Ամերիկա երկրամասերու պայքարին մէջ», որուն մէջ հակամերիկեան հակումներ կը յայտնէր։ Պատերազմէն ետք հրապարակով յանդիմանուեցաւ իբրեւ գերմանասէր։ Ինքզինքը արդարացնելու համար հրատարակեց գիրք մը, — «Առանց պաշտօնի Պերլինի մէջ»։ Այս գրքին մէջ Սվեն Հետին կ'ապացուցանէ թէ՝ իր համակրանքը Գերմանիոյ հանդէպ քաղաքական հանգամանք չունէր, այլ ինք սիրած է գերման մշակոյթը եւ ժողովուրդը սկիզբէն ի վեր։

1944ին երբ Սվեն Հետին Պերլին կը գտնուէր՝ եւցեղային հարցը Հայերուն հանդէպ Դամոկլէսի սուրին պէս դեռ կախուած կը մնար, ուզեցին օգտուիլ իր ներկայութենէն եւ ծանօթութիւններէն, որպէսզի բարեխօսէ առ որ անկ է։ Տոքթ. Ռոլպախ իրեն դիմեց Հայ-Գերման Միութեան կողմէ։ Հետին ուղղակի չէր խոստացած բան մը ընել, բայց ըսած էր թէ՝ երբ առիթը ներկայանայ, իր կարելին պիտի փորձէ։ Չիմացանք թէ ինչ եղաւ արդիւնքը, որովհետեւ նացիական քաղաքականութիւնը օգտագործած էր շուետացի մեծանուն այցելուին ներկայութիւնը եւ արգելիչ ցանց մը կար իր շուրջը մինչեւ մեկնիլը։

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

Ոստիկանը. — Տիկին, ստիպուած եմ ձեզի տուգանք գրելու։ Չէ՞ք գիտեր որ արգիլուած է ժամական 60 քիլոմեթրէն արագ երթալ։

Շարժավար օրիորդը. — Բայց, պարոն ոստիկան, իմ քշելս ոչ թէ մէկ ժամ, տասը վայրկեան անգամ չեղաւ….։

X

Այրը. — Այսօր կեանքս ապահովագրեցի։ Երբ մեռնիմ՝ ամբողջ ունեցածս քեզի պիտի մնայ։

Կինը. — Ե՞րբ պիտի մեռնիս….։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ Օր. Մ. Գալէմքեարեան անցեալ տարուան Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին նուագահանդէսներ տուած է Գերմանիոյ Թիւպինկըն եւ Հայտէլպէրկ քաղաքներուն մէջ, մեծապէս գնահատուելով գերման քննադատներու կողմէ։

ԶԻՆ

Իմ ծնունդէս առաջ արդէն
Տանիքը մեր, ծի՜ն չողչողուն,
Կը ծածկէիր դիշեր առեն։

Քանի՛ գարուն, հազար անգամ
Փշրած էիր կախարդական
Քու բիւրեղներըդ՝ ակերուն։

Գոհարներուդ էիր հիւսած
Գաղտնիքը սուրբ՝ աչքերուս վրայ.
Եւ անուրջի մէջ քընացած

Եղնիկի պէս՝ որ կ'արթըննայ,
Դուն բսպասած էիր ինծի,
Զի՜ն հեռաւոր, ծի՜ն կարօտի...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՊՐՈՖ. ՏՕՏՈՄԵԱՆՑԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսահայ Լսարանի Դչ. օրուան հաւաքոյթին խուռն բազմութիւն մը փութացած էր լսելու Պրոֆ. Տօտոմեանցը։

Օրուան նախագահը ողջունեց ոչ միայն դասախօսը իբրեւ միջազգային համբաւով Հայ մը, այլ եւ ուրախութիւն յայտնեց որ ներկայ էր թանկագին հիւր մը, օր. Լեփսիուսը որ խանդավառ ծափերու արժանացաւ։ Յետոյ յիշելով հանգուցեալ մեծ Գերմանացիին եւ մեր մեծագոյն բարեկամ Լեփսիուսի անմնան ծառայութիւնը Հայկական Դատին, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել իր յիշատակը։

Պրոֆ. Տօտոմեանց մանրամասն փաստերով պարզեց Հայերու դերը միջազգային կեանքի մէջ։ Սկսելով Բիւզանդիոնի հայ կայսրերէն որոնց թիւը յիշատակուածներէն աւելի է, իբրեւ առաջին քրիստոնեայ ազգ ենթարկուած է գրացի ազգերու թշնամանքին։ Բայց այս կարեւոր պարագան չեն ճանչցած օտար պատմագիրներ։ Թուեց զանազան ազգերու մէջ բացառիկ կարողութեամբ փայլած Հայերը եւ մաղթեց որ ամէն կողմ հայ երիտասարդութիւնը գիտակցի այս ճշմարտութեան եւ ինքն ալ շարունակէ իր նախնիքներուն գեղեցիկ ուղին, բարձրանալով ու բարձրացնելով մշակոյթի արժէքները։

Վաստակաւոր գիտնականին զեկուցումը վերջացաւ ջերմ ծափերով։

Դադարէն վերջը խօսք առաւ օր. Լէփսիուս եւ Ֆրանսերէնով իր շնորհակալութիւնը յայտնեց այն համակրութեան եւ նիւթական օժանդակութեանց համար զոր ցոյց կը տրուին իր ծերունի մօրը հանդէպ։ Ըսաւ թէ իր հանգուցեալ հայրը մինչեւ վերջին վայրկեանը սիրեց Հայերը եւ գոհ էր Հայոց պէս ազնիւ ցեղի մը սրբազան դատին ծառայելուն համար։ «Եւ հայրս իրաւունք ունէր։ Ան մեզի իր անունովը թողուց այնպիսի անցագիր մը որ, աշխարհի ոեւէ մէկ կողմը, երբ ցոյց տանք, ամէն Հայու դուռ եւ սիրտ կը բացուի մեր առջեւ»։

Խանդավառ ծափերով ողջունուեցան օր. Լեփսիուսի այս սրտագին խօսքերը։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ յուշարձանի կառուցումը սկսած է Երեւանի Ալ. Սպենդարեան թատրոնի հրապարակին վրայ։ Պատուանդանի նախագիծը կազմած է ճարտարապետ Գ. Աղաբաբեան։ Նկարիչ Ա. Սարգսեանի նախագծով կը պատրաստուի Յ. Թումանեանի երեք մեթր բարձրութեամբ պղնձեայ արձանը։ Պատուանդանի հետ միասին ընդհ. բարձրութիւնը պիտի ըլլայ եօթը մեթր։ Պատուանդանը պիտի ըլլայ շագանակագոյն կրանիթէ։ Յուշարձանը պիտի վերջանայ այս տարուան սկիզբները։

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ճարտարապետներու ժողով մը տեղի ունեցած է դեկտ. 1—5, Երեւանի մէջ։ Ներկայ եղած են հիւրեր Մոսկուայէն, Լենինկրատէն եւ Մինսկէն։ Անոնք նշեցին Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի ճարտարապետներուն յաջողութիւնները Բագուի ժողովէն ի վեր (1950), թէեւ էական թերութիւններ կան տակաւին։ «Սով. Հայաստան» դիտել կուտայ թէ կարգ մը գործերու մէջ կը նկատուի որ հինաւուրց յուշարձաններու ճարտարապետական ձեւերը օգտագործուած են ոչ թէ քննադատօրէն, այլ մեքենաբար, շէնքերուն տալով ճապաղութիւն։ Կարգ մը ճարտարապետներու գործերուն մէջ կը նկատուին ձեւաբանութիւն, ինչպէս եւ զարդանկարչական դրսեւորումներ։ Ժողովին մասնակցող ճարտարապետները որոշեցին պայքարել այս թերութեանց դէմ։Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկեցին։ Հաստատուեցաւ թէ Անդրկովկասի ճարտարապետները պատուով կը կատարեն ժԹ. համագումարին դըրած հարցերը։

ԹԻՖԼԻՍԻ «ՌՈՒՍԹԱՎԵԼԻ» թատերական խումբը կը բեմադրէ «Պէպօ»ն, իսկ Երեւանի Օփերա — թատրոնին մէջ կը բեմադրուի վրացի երգահան Վ. Դոլիձէի «Քէթօ եւ Կոտէ» օփերան։

Հայերէն լեզուով կը հրատարակուին վրացի ժամանակակից գրողներու աշխատութիւնները։ Վրաստանի Պետ. Հրատարակչականը վրացերէն լեզուով կը հրատարակէ Յ. Թումանեանի, Աւ. Իսահակեանի, Շիրվանզադէի եւ ուրիշներու գործերը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆՆԵՐԸ այժմ երկու օրուան մէջ կ'արտադրեն աւելի շատ ելեկտրական ուժ, քան ամբողջ 1913ի ընթացքին։ Շուտով կ'աւարտի Սեւան — Զանգու ամենամեծ ելեկտրակայանը։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ. — Հայ Պետհրատը հրատարակած է հետեւեալ գիրքերը.

ԱՐԱԶԻ. «Մանկական պատմուածքներ» 74 էջ։

ՍԱՐՄԷՆ. «Ծաղկաձոր» մանկական բանաստեղծութիւններու ժողովածու, 63 էջ։

Ա. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ «Հերոսները անմահ են»։ Ակնարկներ Հայրենական Մեծ պատերազմի հերոսներու մասին։ 149 էջ։

ՀՐ. ՔՈՉԱՐ. «Մեծ տան զաւակները», վէպ 728 էջ։

Գ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ. Մ. Տ. Բոլոտովի աշխատութիւններու նշանակութիւնը հայրենական գիտական երկրագործութեան զարգացման գործում», 30 էջ։

ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նոր տարուան սկիզբին, նկարիչ Կարօ Մոմճեան մեզի կը հրամցնէ կտաւներու նոր շարք մը, «Նոլըրի տը լա Սիթէ»ի մէջ։ Ինչպէս միշտ, իր նըշմաններն աղբիւրները կը կազմեն Փարիզի դաշտանները, Սէնի եւ Հարաւ. Ֆրանսայի ափերը։

Երիտասարդ արուեստագէտին մօտ, աւելի քան երբեք կը տեսնուի վերափոխուելու, ուժեղ տպաւորութիւն ստեղծելու յարատեւ ճիգ մը։

Ուշագրաւ են «Պասքեան Դաշտանկար»ը, «Մեծ Օկիւսթէնի կամուրջը», «Պասքեան Տունը», «Արուեստներու կամուրջը» (Pont des Arts) եւ այլն։ Այս բոլոր գործերուն մէջ, յատկանշական է պուրակներու, դաշտային կածաններու եւ ջրափներու ցայտուն կանաչը, որուն մերթ կը խառնուին ոսկեզօծ ցոլքեր։ Pont Neufը, տօնական օրուան մը զարդարանքով, աւելի բաց եւ անգայտ պատկեր մը կը ներկայացնէ։ Ինքնատիպ շունչ մը ունի Պիարիցի «Կոյսին քարաժայռը», որ կը ցցուի կամրջակի մը ծայրը, ակնահաճոյ կանաչութեան մը մէջէն։

Մասնաւորաբար շատ սիրեցի իր «Մանէժ»ը, որ իրիկնային կապոյտ, կանանչ եւ վարդ երանգներու համադրութեամբ, խոկումի նպաստաւոր մթնոլորտ մը կը ստեղծէ։ Իր «Մոնսոյի Դարպասան»ին մէջ, բարտիներու շարքը երփներանգ ծառերու քով ի վեր մեզ երազել կուտայ ընդ երկար։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Քաղցը ստիպում է գայլերին թողնել անտառները, իսկ գրագէտներին՝ գեղարուեստը։ (Պասկալ).

Ոչ մի գրական գործով չես կարող փակել քաղցի ձայնը։ (Նոյն)։

Հոգին պառաւ է ծնում, բայց երիտասարդանում է, իսկ մարմինը երիտասարդ է ծնում եւ ծերանում է։ Այդ է կեանքի ողբերգութիւնը։

(Օսկար Ուայլտ)

Ծայրայեղ վիշտը, ծայրայեղ ուրախութեան պէս ուժգնօրէն զգացուելուն համար կարճատեւ է, որովհետեւ մարդկային սիրտը չի կարող այդ ծայրայեղ վիճակի մէջ մնալ երկար ատեն։(Վիկտոր Հիւգօ)

Աղքատութիւնը հանճարին հայրը չէ, այլ խորթ մայրն է։ (Ֆերնան Վանդրեմ)

Թրգմ. Ա. ԳՐԱՍԻԼՆԵԿԵԱՆ

Կնքահայրը. — Ինչո՞ւ կուլաս, Արամ։
Արամ. — Ընկերիս կնքահայրը իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ գեղեցիկ գրչատուփ մը նուիրեր է իրեն։
Կնքահայրը. — Ես ալ քեզի հատ մը կը նուիրեմ նոյն առթիւ։ Ե՞րբ է ծննդեանդ տարեդարձը։
Արամ. — Հինգշաբթի ծնած եմ...։

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԴ. — ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Ու տակաւին, չափազանց շատ գրամ կար տան մէջ,մէկ մասը ճափոնական դրամանիշներով։ Կիները, ասպը իրենց մարմիններուն վրայ պահելով գրաւած էին, երբ ոստիկանութիւնը հասաւ։ Մէջտեղ ելան հեռագիտական ու տեղեկագիրներու պատճէններ, գերմաներէն։ Ի վերջոյ,տօքթ. Քիւն ընդունեց ամէն ինչ։ Թէեւ, ձեռքէն եկածը ըրաւ Ռութն ու իր կինը պաշտպանելու համար։ Պնդեց, թէ միայն ինքն է յանցաւորը։ Բայց չյաջողեցաւ։ Ֆրիտցլ յայտարարեց թէ ինք գնած է հեռադիտակը եւ խումբին պետն ալ ինքն է։ 1942 Փետր. 21ին տօքթ. Քիւն դատապարտուեցաւ գնդակահարութեան։ Նացիները, անգամ մը բանտ իյնալէ վերջ, գերմարդեր ըլլալէ կը դադրին։ Քիւն պայքարեցաւ գլուխը փրկելու համար։ Սարսափած էր։ Տեղի պիտի ունենար Ռութի դատավարութիւնը։Պէտք էր փրկէր զայն։ Փորձեց սակարկել, գործ մը դարձնել «Ընքըլ Սէմ»ի հետ։Տարիներով զանուած էր Գերմաններու եւ Ճափոնցիներու ծառայութեան մէջ եւ հիմա իր ծառայութիւնը կ'առաջարկէր Ամերիկացիներուն։ Ըսուեցաւ իրեն թէ այդ կերպով չէր կրնար գնել իր եւ իր աղջկան ներումը. ամերիկեան կառավարութիւնը նացի լրտեսներ չէր ուզեր իր գործին մէջ։ Մահավճիռը ստորագրուեցաւ։ Ռո՞ւթն ալ պիտի մեռնէր։ Քիւն կը կարծէր, թէ յիմարանոց մըն էր իր մենաւոր խցիկը։ Ռութ կը թուէր ըլլալ ատոյլիկեան հանդարտութեան մը մէջ եւ կը սպասէր։ Ան միշտ կրցած էր ելք մը գտնել։

Ի վերջոյ տօքթ. Քիւն ներում խնդրեց։ Խոստացաւ Ծովային Հետախուզութեան պատմել իր բոլոր գիտցածները Խաղաղականի մէջ Առանցքի լրտեսութեան մասին։ Լրտեսապետն էր ինք եւ ինք էր կազմակերպած ցանցը։ Ռութ անմեղ էր, իր կինը՝ անմիտ տանտիկին մը, ըսաւ ան։ Ամերիկեան հետախուզութեան սպաները խոստումներ չըրին, այլ թելադրեցին որ ամէն բան խոստովանի։ Եւ Քիւն խոստովանեցաւ։ Թէ ինչ ըսաւ, — տնծանօթ մնացին։

Բայց որովհետեւ ուրիշ լրտեսներ եւ ուրհանդակներ ներման արժանացած էին, ինչպէս ներողամտութիւն գտան Զէյմպըրաի արարքներն ու «Դղումի մէջ պահուած լրտեսական թուղթերը», այդպէս ալ տօքթ. Քիւն արժանացաւ ներման։ Իր մահավճիռը, 26 Հոկտ. 1942ին, վերածուեցաւ յիսնամեայ տաժանակիր աշխատանքի։ Ռութ եւ Ֆրիտցլ արդելափակուեցան եւ հիմա աքսոր են Գերմանիոյ մէջ։ Լէոփոլտ Քիւն, որ մնացած էր Կէօպէլսի հետ, միացաւ իր ընտանիքի անկման ուրիշ ձեւով մը — մեռաւ Ռուսիոյ մէջ։ Ֆրիտցլ փորձեց անձնասպան ըլլալ, բայց արգիլուեցաւ։ Գեղանի Ռութ ներկայ չէր, երբ իր գեղարանը աճուրդի հանուեցաւ։

Ֆրիտցլի մէկ ուրիշ աղջիկը կը բնակի հիմա կեղծ անունով մը Լոս Անճելըսի մէջ։ Ան էր որ պատմեց ինծի մէկ մասը այս պատմութեան։

ԺԴ. — ԿԱՐՄՐԱՄՕՐՈՒՍ ՆԱՒԱՊԵՏԸ

Յունիս 10, 1935ին, լաւ արդուզարդով, գիրուկ խարտեաշ կին մը Միւնխէնի կառախումբը նստաւ Պերլին, Անհալթըր Պանհօֆէն եւ գնաց առաջին կարգի բաժնեակ մը։ Այդ իրիկուն, Միւնխէնի մէջ փոխեց կառախումբը եւ մտաւ Հռոմի ճեպընթացը, գրաւելով նորէն առաջին կարգի տեղ մը մահճաքարշ վակոնին մէջ։

Համաշխարհիկ տիպար մը, որուն վրայ ոչ անգլուհիի, ոչ սկանտինաւուհիի, ոչ ալ գերմանուհիի դրոշմը կար։ Հեռու կը մնար ան միւս ճամբորդներէն։ Երբ կառախումբը հասաւ Քուֆշթայն, իտալական սահմանին մօտը, իր բաժնեակէն ներս մտան խումբ մը համազգեստաւոր մաքսային պաշտօնեաներ Կինը ցոյց տուաւ իր բրիտանական անցագիրը,որուն վրայ անունը գրուած էր Միս Հելէն Հոլպորն։

Միւնխէնի կառախումբին մէջ ուշադրութիւն գրաւեց ուրիշ ճամբորդ մը։ Անցագրին նայելով, անունն էր Ֆէրնանտօ Քուէզտա եւ ծնած էր Պարչելոնա։

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԼԸՐ

...ուած։ Գիւղի ճամբուն վրայ հետեւեալ արձանագրութիւնը գրուած է, ֆրանսերէն եւ անգլերէն. — «Ցիրէ»։ Ցանցաւորներէն շատերը երբեւան չեն երած․ Զինուորականներ Տիքման եւ իր զինուորներէն շատերը սպաննուած են։ 86 հոգի պիտի գնացուեն ի պատասխանատուութեան։

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՔԱՆԱԿԷՆ զօր․ Նաճիպ, որ Եգիպտոսի ուժեղ դէմքն է զօր․ Նէկիպէ վերջ, տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ երեսփ․ ընտրութիւնները պիտի յետաձգուին, որպէսզի կարենան իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել հետեւեալ որոշման վրայ, — դուրս քշել անգլիացիները եւ լուծել Սուտանի խնդիրը։ «Այս երկուքը մեր գերագոյն նպատակներն են եւ պիտի իրագործենք միացեալ ժողովուրդի մը աջակցութեամբ»։ Գահէրէի անգլ․ դեսպանը վերջին տասը օրերու ընթացքին երկու անգամ դիտողութիւն ըրաւ, հականգլիական ցոյցերու առթիւ։

ԱՍԻՈՅ Ընկերվարական համագումարը, որ պիտի կ'ունենայ Ռանկունի մէջ, որոշեց անջատ միութիւն մը կազմել, որ կապ պիտի հաստատէ Եւրոպայի Ընկերվ․ Միջազգայինի հետ։ Ժողովին մասնակցին Թունուզի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Եգիպտոսի ընկերվարականները, որոնք այս առթիւ ալ յուղեցին իրենց պահանջները։

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆԵԱՆ ՔԱՐԻՒՂԻ ընկերութիւնը դատ բացած է իտալական ընկերութեան մը դէմ, որ 780 թոն իրանեան քարիւղ կը փոխադրէր «Րոզ Մերի» շոգենաւով։ Ատէնի գերագոյն ատեանը վճռեց թէ այդ քարիւղը կը պատկանի ընկերութեան։ Այս վճիռը մեծ յաջողութիւն մը կը սեպուի ընկերութեան համար, որ վար դնել տուած էր նաւը։

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ 40րդ ցուցահանդէսը բացուեցաւ Փարիզի մէջ Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ։ Ցուցադրուած են 400 լուսանկարներ 22 երկիրներէ։ Ուրիշ ցուցահանդէս մը եւս բացուած էր Եչ․ օր։ Այստեղ ալ ցուցադրուած են 200 լուսանկարներ, իւրաքանչիւրը ստորագրուած միջազգային մեծ լուսանկարիչներու կողմէ։

ՔՈՐԷԱՅԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ վերջացնելու «որ եւ է միջոց չեմ գիտեր», ըսաւ Մ․ Նահանգներու միացեալ Սպայակոյտին պետը, զօր․ Պրէտլի։ «Ես չեմ տեսած մէկը որ գիտնայ»։ Կարգ մը Ամերիկացիներ կը թելադրեն հիւլէական ռումբ գործածել, բայց այս միջոցն ալ անօգուտ կը սեպեն։

ԱՐԱԲԱԿ․ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ մրցումի ելած են, վերազինուելու համար։ Եգիպտոսի վարչապետը հաստատեց թէ արդիական զէնքեր պիտի ստանան մօտ օրէն։ Սուրիա եւ Լիբանան եւս կը վերազինուին։ Իսրայէլի բողոքներուն վրայ Անգլիա յայտնեց թէ Իսրայէլ ալ կրնայ մէկ օդանաւ գնել, ամէն անգամ որ չորս օդանաւ ծախուի արաբ․ երկիրներուն։

ԾԱՆՐ ԴԻՊՔԵՐ պատահեցան Քարաչիի մէջ (Փաքիստան)։ Տանըվեց հոգի սպաննուեցան։ Վիրաւորներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի։

ԼՈՒԾՈՒԵՑԱՒ գերման երիտ․ միութիւն մը Հէսսէի մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ սեւ ցանկ մը կազմած էր, «մաքրելու համար» պատերազմի ատեն։

ԲԱՑ ՈՒ ԳՈՑԻ մէճը չէ վերջացած Սուրիոյ եւ Լիբանանի միջեւ։ Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ սահմանագլուխը 24 ժամուան փակումէ մը ետք վերաբացուեցաւ, նորէն գոցուեցաւ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ առաջարկեց «Շէլ» ընկերութեան քարիւղի պահեստներ շինել Աքապայի մէջ, Կարմիր ծովուն վրայ։ Այս երկիրը ցարդ հրանիւթ կը ստանար Պէյրութէն, քարիւղաբարձ կառքերով, ինչ որ շատ սուղի կը նստի։ Միւս կողմէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ճամբաները կը փակուին ձմեռը։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՕՓՃԵԱՆԻ

Փետր․ 8ին SALLE GAVEAUի ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՀԱՅ ԱՐՒՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարտ 8ին կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimieի մէջ։ Գեղարուեստական եւ սկաուտական բաժին։

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մէկ Սիւրժէթէօզ (D.R.P. 3 fils), մոթէօրով։
1 Թօլիձուար 10 պրօշով եւ մոթէօրով։
1 Շիւյուր Տիւպիէ մեքենայ 10 ժոժ, տուպլը շիւբ, 8 սէրիւր։
1 մեք․ Տօնէ, ժոժ 10, տուպլը շիւբ, 8 սէրիւր։
1 մեքենայ C. B. ժոժ 8.
1 մեքենայ սիւրֆիլէ, զուգպայի։
Դիմել Mr Boyadjianի 12 Place de la Pierre, Valence (Drôme).

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՖՐ․ ԿԱՊՈՅՑ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, կիրակի ժամը 4էն 12, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — Հայկական պար բեմու նոր յայտագիր, ղեկավարութեամբ

ՕՐ․ ՄԻԱ ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ, կովկասեան պարեր ՔՈՊԱԽԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ կողմէ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ORCHESTRE CUBAN PETTet ses Cubanan Cuban Boys

Տոմսերը վաճառել հեռաձայնելով Alé. 16-65:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՋԱՏԻԿԵԱՆ
ԹՈՐՈՍ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
Ն շ ա ն ո ւ ա ծ
Իսի լէ Մուլինօ 28-12-52 Լա Սիօթա

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Սէն Լուէն (Մարսէյլ) հայրենակից մը մէկ տարուան Յառաջ կը նուիրէ Պ․ Ցարութիւն Համբարձումեանի, իսկ Օր․ Մ․ Գաբրիէլեան տարի մը եւս կը նորոգէ իր նուէրը պ․ Գաբրիէլ Գաբրիէլեանի։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր․, Արտասահման 1400 Ֆր․։
Հասցէ — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15
Ծանօթ — Հայերէն թերթ ծախողներու քով 30 ֆրանք թիւը։
Լոյս տեսաւ Դ․ թիւը։

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած բաժակ ու մաքուր,
Ընտիր, համով եւ անուշ բոյր,
Առանց վախի, ա՛ռ կոլ տուր,
Եւ ճաշակէ՛ սուրճն Արթիւր։

★

Ով հաստատէ խառնուրդ կայ
Ցիտուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տուպրակին,
Շիշ մը օղի նուէր կայ։

★

Հանգէն տիկա, առ պահէ
Նուտով գրէ՛, քող դրկէ,
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ Արթիւրին փառքն է։
A. Boyadjian, 12 Place de la Pierre, Valence (Drôme)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկրատարբ վարժ finisseuse մը կնոջ confection tailleurի համար։ Ներկայանան միայն անոնք որ լաւ պայմաններ ունին։
Դիմել՝ Chez M-me Paul, 14, Rue Grange-Batelière, Paris 9-ème, métro Montmartre, ամէն օր, նոյնիսկ կիրակի։

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգասէրներու (տիկ.) մեծ հաճոյութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է ձայնապնակներու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն երգասանութիւնները։

Նոյնպէս ՌՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ Թոլօ արեւելեան նճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք։

Նախորդ հայկ․ ժող․ երգերու նոր մեքենայ ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի։ Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի)։

ՔԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն՝ Փարիզ, 43 rue Richer, Tél. Pro. 25-46:

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Dunoir:

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «Փիկըփ»ներ հաստատուած են։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ ԷԹԻԷՆ — «Անտուք» ենթակոմիտէի ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկեր Մ․ Մանուկեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

Claire-Comte

COUTURE

ՑԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ, ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixին ճիշդ դիմացը։ Հեռ․ OPE. 80-34

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) . Tél. TRU. 72-60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11·30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11·30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ՝ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաջուան պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, տէրերուն համար։

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

RAKI DUZE

Զուտ օղի, անխառն,
Մաքուր պալամպիէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻՒՋ ՕՂԻՆ անուշ - հոտով։
Յայտնի հիւսիւթեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒՋ ՕՂԻՆ,
Ի ցնծութիւն ամենուն,
Որնարթնէն մինչեւ տուն։
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
Կեդրոնատեղիներ՝
ՓԱՐԻԶ — Տալաքէլփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5) Հեռ․ Odé. 36-55:
ՎԱԼԱՆՍ — Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15-20:
ՄԱՐՍԷՅԼ — Տալաքէլփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ․ Co. 58-99:
1933էն հաստատուած Մարսէյլի մէջ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !!!
Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 13 Janvier 1953 Երեքշաբթի 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6964-Նոր շրջան թիւ 2375

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԻՏԻ ԿՈՐՄԱՆԻՆՔ...»

Անցեալ շաբթու այս ահազանգը կը հնչեցնէր Պ. Թրումըն, իբրեւ իր կարապի երգը։

Տարեկան տեղեկագիրը ներկայացնելով խորհրդարանին, կը թուէր իր իշխանութեան օրով կատարուած գործերը։

Իր նախագահութիւնը տեւեց մօտ ութ տարի։ Եւ Պ. Թրումըն գոհ կ'երեւայ արդիւնքէն, «որ հպարտութիւնը կը կազմէ ազգին, մեր քաղաքական ղրութեան եւ վարչական կարգուսարքին»։

Տեղեկագրին այդ մասը կը վերաբերի պատմութեան։ Վերջաբանն է որ 'ամի այժմէական եւ ծանրակշիռ հանգամանք։

Հեռագիրները արդէն հաղորդեցին լուրը, բայց, կ'արժէ քիչ մը աւելի լայնօրէն արձանագրել քանի մը կէտեր։

Թերեւս առաջին անգամ է որ Մ. Նահանգներու Նախագահը այնքան չարաշուք յայտնութիւններ կ'ընէ, միեւնոյն ատեն կոչ մը ուղղելով Ստալինի։

Բաղդատելով արեւմտեան աշխարհին եւ Խ. Միութեան միջեւ մղուած պայքարը, Պ. Թրումըն կ'ըսէ թէ «այս կռիւր նոյնքան հին է որքան պատմութիւնը,— ազատութիւնը՝ բռնութեան դէմ»։

— «Աշխարհը բաժնուած է, բայց մեղաւորը մենք չենք, այլ խորհրդային ծրագիրը։ Անո՛նք ակսան պաղ պատերազմը եւ ոչ թէ մենք։ Եւ ազատ ազգերը ստիպուեցան ընդունիլ մեր առաջնորդութիւնը, դիմագրաւելու եւ սանձելու համար սովետական արշաւը»։

Նախագահը կը յիշեցնէ թէ Խ. Միութիւնը 8.000.000 քառ. մղոն տարածութիւն ունի եւ 5 միլիոն քառ. մղոն ալ արբանեակ երկիրներ, իր սահմաններուն վրայ, իսկ Չինաստանն ալ իր սերտ ընկերակիցն է։

— «Աշխարհագրութիւնը կեդրոնական դիրք մը կուտայ Խ. Միութեան։ Ան թէ եւրոպական եւ թէ ասիական պետութիւն մըն է, եւ իր սահմանները կը հպին ազատ աշխարհի շատ մը կենսական տարածութեանց։ Ան կրնայ միեւնոյն ատեն իր բանակներով եւ տնտեսական ուժով սպառնալ արեւմտեան Գերմանիոյ, Իրանի եւ Ճափոնի»։

Ուրիշ վտանգներ ալ մատնանշելէ ետք, Պ. Թրումըն կը պարզէ այն միջոցները զոր ձեռք առին «յանուն ապահովութեան եւ մարդկային յառաջդիմութեան»։

Այս առթիւ, կը յիշէ «առաջին յաջող փորձը, Իրանի հողային ամբողջութեան ապահովումը եւ ռազմական պատնէշի մը ստեղծումը Թուրքիոյ մէջ»։

Կը յիշէ նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին ընծայուած օգնութիւնը, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի դէմ եղած սպառնալիքներուն խափանումը եւ ուրիշ յաջողութիւններ։

Բայց, հանգիստ չէ։ Եւ ամէնէն աւելի այս պարագան է որ մտահոգութեան կը մատնէ խաղաղութեան բարեկամները։

Թրումըն այն մարդն է որ հրամայեց Ճափոնը խորտակել հիւլէական ռումբով։ Եւ այսօր նոյն զէնքին վրայ դրած է իր յոյսը, ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար։

Այսպէս, ահռելի հեռանկար մը կը պարզէ, չնչտելով իրենց յառաջդիմութիւնը՝ այս ճակատին վրայ։

Ուրիշ խօսքով, ապարէզ կը կարդայ Խ. Միութեան, «որ ջուրերը կը պղտորէ, կ'ուզէ ուրիշ երկիրներ գրաւել, ուրիշ միլիոնաւոր մարդկային կեանքեր սորկացնել»։

Իրենք պիտի չարունակեն վերապինումը, զինակիցներուն հետ։ Պիտի ամրապնդեն քաղաք. եւ ռազմական միութիւնը, պիտի ջանան զարկ տալ տնտես. եւ ընկերային յառաջդիմութեան։ «Պէտք է միշտ պատրաստ ըլլանք պատերազմի»։

Եւ սակայն, նոր աշխարհամարտի մը հեռանկարն անգամ սարսուռ կ'ազդէ․

— «Այսօր պատերազմը խորհրդային կայսրութեան եւ ազատ ազգերուն միջեւ գերեզմանը պիտի փորէ ոչ միայն ստալինեան թշնամիներուն, այլեւ մեր ընկերութեան ու աշխարհին»։

Միայն այս մղձաւանջն բաւակա՞ն է չարը խափանելու։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՉ ՄԷԿ ՈՃԻՐ

Զգուիկ լուր մը ուշադրութիւնս գրաւեց։

Նորվեկիոյ մայրաքաղաքին ոստիկանութիւնը իր տարեկան տեղեկագրին մէջ ոչ մէկ ոճիր արձանագրած է 1952ի ընթացքին։ Ուրեմն այդ աստուածաբեալ քաղաքին մէջ ոչ գողութեան համար, ոչ նախանձով, ոչ յիմարութեան նոպայով, ոչ ալ սիրային դերագրգռութեամբ իրար սպաննելու սովորութիւն չունին։ Ալ չեմ յիշեր գինով եւ այլասերուած ծնողներու ոճիրները իրենց զաւակներուն հանդէպ, որ վրդովիչ չափի մը հասած են ամէնէն քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ անգամ։

Պատճառը փնտռեցի այս անօրինակ երեւոյթին։ Հոն, մարդիկ գինիի տեղ ջուր կը խմեն կ'երեւի, շա՜տ շա՜տ գարեջուր։ Բաբելոնական խառնիճաղանճը 77 ազգերու որ Փարիզի փողոցները կը լեցնեն, անծանօթ է Օսլոյի ոստիկանութեան։

Եւ կարծեմ նախանձով ամուսին եւ կին խեղդելու «անմեղ» սովորութիւնը կը պատժուի կախաղանով։ Կայ նաեւ կլիմային բարեբար ազդեցութիւնը դիւրագրգիռ ջիղերու վրայ։

Երջանի՜կ քաղաք, որուն ոստիկանութիւնը կէս առ կէս պակաս պէտք է ըլլայ, հետեւաբար տուրքըն ալ պակաս։

Մե՜ղք որ տաքուկ երկիրներու բնակիչները խելք չեն ըներ քանի մը տարի Օսլօ բնակիլ։ Իրենք ալ կը բարեխառնուէին սառնաշունչ մթնոլորտէն, ամրացնելով իրենց դիւրագրգիռ ջիղերը։

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ ԾՆՈՒՆԴԸ

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւտեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն, Ծնունդի առթիւ.—

«Շնորհաւորում ենք, Աստուածային մեծ տօնը՝ Լոյսոյ, Սիրոյ եւ Խաղաղութեան Փրկչի՝ Յիսուս Մանկան Ծնունդը։

«Մաղթենք եւ ջանանք որ Տէրը լուսաւորէ հայ ժողովուրդի միտքը աստուածային ճշմարիտ լոյսով, վառէ եւ զօրացնէ նորա սրտում սիրոյ կրակը որ իր նախնեաց ոգին ու շունչն է եղել եւ ներշնչի Աստուածային խաղաղութիւնը, որոնցմով առաջնորդուած նա նիւթականապէս, հոգեպէս զարգանայ ու զօրանայ եւ երջանիկ ապրի, այլեւ մարդկութեան ճշմարիտ եւ օգտակար անդամներից մէկը հանդիսանայ՝ եւ նպաստելով աշխարհում սիրոյ եղբայրութեան եւ խաղաղութեան վսեմ գաղափարների հաստատման՝ համայն մարդկութեան բարգաւաճ կեանքի ու երջանկութեան օժանդակէ։— ԳԷՈՐԳ Զ.

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պոլսոյ թերթերը կ'ըգրեն թէ Դեկտ. 4ին Շիշլիի գերեզմանատան մէջ տեղի ունեցաւ բացումը մարմարեայ յիշատակարանին, որ զետեղուած է մուտքի գրան կից պատին վրայ, իբրեւ երախտագիտութիւն Մաղաքիա արք. Օրմանեանի։

Յիշատակարանը շինուած է գերեզմանատան յանձնաժողովի նախաձեռնութեամբ եւ տնօրէն Պ. Քէրէսթէճեան փորագրել տուած է տապանագիր մը։

Այս առթիւ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցուեցաւ։ Պատրիարքը քարոզ մը խօսեցաւ։

ՊԱՊԸ կարդինալութեան աստիճան տուաւ 24 եպիսկոպոսներու, աւանդական արարողութեամբ։ Ընդհ. ժողովը կը բաղկանայ 26 իտալացի եւ 44 օտար կարդինալներէ։ Նոր կարդինալներէն 10ը իտալացի են, 14ը օտար։

ԵՐԿՈՒ ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ, այր եւ կին Ռոզենպէրկ, Պ. Թրումընի դիմեցին, պնդելով թէ անմեղ են։ Մահապատիժ ստացած են իբրեւ հիւլէական լրտեսներ։ Վճիռը պիտի գործադրուի յունուար 14ին։

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ կը զօրանայ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։ Ամէն օր 2000 հոգի կը փախչին դէպի արեւմտեան շրջանը կամ Աւստրիա։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Նոր դահլիճը Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայանայ յունուար 20ին։ Ժողովին նստաշրջանը կը սկսի այսօր, երեքշաբթի։ Բացման ճառը պիտի խօսի երիցագոյն անդամը, Պ. Մառսէլ Քաշէն։ Ցետոյ պիտի ձեռնարկեն դիւանին ընտրութեան։ Նախագահութեան միակ թեկնածուն է Պ. Էռիօ։

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ ջ անձկութեամբ կը հարցնեն թէ ի՛նչ ուղղութեան պիտի հետեւի արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ։

Վերջին շաբթուան ընթացքին Պ. Պիտօ կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ ֆրանս. մարզպանին եւ Լոնտոնի դեսպանին հետ։ Գլխաւոր խնդիրն է եւրոպեան բանակի դաշնագրին վերաքննութիւնը, զոր խոստացած էր Պ. Մայէր։ Կը յուսան այս գործը գլուխ հանել երկու ամիսէն։ Միեւնոյն ատեն կարծողներ կան թէ Անգլիա եւս պիտի միանայ այս ծրագրին։ Մարաջախտ Մոնթկոմըրի անցեալ շաբթու ճառով մը մէջտեղ կը դնէր այս տեսակէտը, ինչ որ մեծ յուզում պատճառեց Լոնտոնի մէջ։ Ֆրանսացի մառեշալը, Ժիւէն կը թելադրէ ընդհ. պայմանագիր մը կնքել, ճշդելու համար թէ դաշինքին ո՛ր մասը կարելի է գործադրել անմիջապէս եւ ո՛ր մասը յետաձգել։ Իր կարծիքով, կարելի չէ անմիջապէս գործադրել դաշինքին բոլոր յօդուածները։ Կը կարծուի թէ նոր դահլիճն ալ այս տեսակէտը պիտի ընդունի վերաքննութեան ատեն։

Նոր դաշնագրին մէջ պիտի չեշտուի բանակներու ազգ. հանգամանքը։ Այսպէս, զինուորագրութիւնը եւ զօրակոչը կարելի կը սեպուի միայն ազգային հիման վրայ։ Իւրաքանչիւր ազգ. բանակի զինուորները իրենց վճարումը պիտի ստանան համաձայն իրենց երկիրներու օրէնքին։ Ամէնքն ալ Խաչի համազգեստ պիտի հագնին — Գերմանները առաջին անգամ — բայց պիտի պահեն իրենց ազգ. գլխարկը եւ զին. զարդանիշերը։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Մ. Նահանգները պիտի միջամտեն, դաշնագրին վերաքննութիւնը դիւրացնելու համար։ Այս նպատակով Եւրոպա պիտի գայ արտաքին նոր նախարարը, Տըլըս։ Ամերիկացիները կ'ուզեն փութացնել եւրոպեան բանակին կազմութիւնը, որովհետեւ նոր հոսանք մը կը պահանջէ կրճատել զին. վարկերը։ Անոնք կ'ուզեն նաեւ օր առաջ վերազինել արեւմտեան Գերմանիան։ Այդ հոսանքը կ'ըսէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ,— «Կա՛մ միացէք եւ կամ օգնութիւն մի սպասէք մեզմէ, ռազմական ըլլայ թէ տնտեսական»։

Հականգլիական ցոյցեր Եգիպտոսի մէջ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ հետզհետէ կը չեշտուին հականգլիական ցոյցերը, մտահոգութիւն պատճառելով Գահիրէի անգլ. դեսպանատան։

Կիրակի օր զօր. Նեկիպի փոխ - դիւանապետը, գնդ. Մեհտա Հասենէյն, խօսքը ուղղելով անոնց որ հանդանակութիւն կը կատարեն Պաղեստինի տարագիրներուն համար, ըսաւ.

— «Դուք պէտք է ըսէք ժողովուրդին թէ Անգլիացիները մեր թշնամիներն են, որոնցմէ պէտք է ազատինք։ Անգլիացիներն են պատճառը մեր տնտես. տագնապին։ Ըսէք ժողովուրդին թէ մեր միութիւնը երկրէն պիտի վռնտէ Անգլիացիները եւ թէ ամէն սպայ, զինուոր եւ անհատ պիտի մասնակցի պայքարին որ միայն խօսքով պիտի չմղուի, ինչպէս նախորդ իշխանութեան ատեն։ Ըսէք ժողովուրդին թէ զօր. Նեկիպ եւ իր աջակիցները գիշեր ցերեկ կ'աշխատին որպէսզի անգլ. զօրքը քաշուի Եգիպտոսէն։ Ժողովուրդը կրնայ վստահիլ ներկայ վարիչներուն։ Թող ամէն ֆելլահ իր գիւղին, ամէն ուսանող իր դպրոցին, ամէն բանուոր իր գործարանին եւ նոյնիսկ ամէն ձկնորս իր նաւակին մէջ յիշէ թէ Անգլիացիներն են մեր երկրին գլխուն եկած բոլոր չարիքներուն պատճառը, թէ անոնք ոչնչացուցին մեր ճարտարարուեստութիւնը որպէսզի Եգիպտոս կախում ունենայ անգլ. ճարտարարուեստութենէն— իբրեւ միակ աղբիւր»։

Թերթերը ուրիշ թշնամական երեւոյթներ ալ կը հաղորդեն։ Անգլ. դեսպանը երկու անգամ դիմած է Եգիպտոսի արտ. նախարարին, բողոքելով այս ցոյցերուն դէմ։

Մինչ այս մինչ այն, Գահիրէի մէջ մեծ հանդէսներ կը սարքուին, Յունուար 23ին տօնելու համար Եգիպտոսի ազատագրման նոր շրջանը,— ուրեմն Ֆարուքի անկումէն ճիշդ վեց ամիս վերջը։ Այս առթիւ 50.000 հոգինոց վիթխարի դաշտավայր մը պիտի շինուի Ազատութեան հրապարակին վը-

(Լաւագոյն շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱԹԷՆՔԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ (1944)

ԽՄԲ. — Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը,, «Արեւ», կարգ մը թիւրութիւններ սահեցուցած ըլլալով, Իրազեկ մը կը պատասխանէ.—

Ա.

Գրաւման առաջին տարին, մասնաւորապէս Դաշնակցականներու ջանքերով՝ Համազգային մի-ութիւն կազմուեցաւ երեք հոգեւորական պետերուն հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ բոլոր կուսակցութիւններուն, Բարեգործականի, Հ. Կ. Խաչի եւ ազգային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն, որոնց մէջ նաեւ հայ համայնավարներ։

Մինչեւ ազատագրութիւն, 1944 Հոկտեմբեր, համերաշխութեան տաք մթնոլորտին մէջ գործեց Համազգայինը եւ կատարեց նախախնամական դեր։

Կուսակցական վէճերը մոռցուած էին։ Բոլորին մտածումը մէկ էր, փրկել գաղութը եւ ցնցումներէ հեռու պահել։

Կուսակցութիւնները, — համայնավարներէն զատ, որոնք կը գործէին հեյլէն Կոմկուսի հրահանգներով,— կուսակցական և քաղաքական գործունէութեան վերջ տուած, կը ջանային ժողովուրդին մէջ համերաշխութեան եւ եղբայրութեան ոգին արծարծել, ազգովին դիմագրաւելու համար սպառնացող վտանգները։

Բոլորը մինչեւ վերջ հաւատարիմ մնացին այս ազգային ուղղութեան։

Այդ տխուր տարիներուն, միտքերը յուզող եւ պղտորող ցաւալի երկու դէպքեր պատահեցան։

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամ եւ Համազգայինի հիմնադիրներէն հնչակեան գործիչ Արամ Կէօքճեան դաւադրաբար գերման Կեսթաբոյի ճիրաններուն մէջ ինկան հետեւեալ պարագաներուն տակ։

Երեք ազգայիններ, Ա. Գալփաքեան, Կեդր. Վարչութեան անդամ, ռամկավար, Գ. Գզտիկեան Վարչութեան անդամ և Բարեգործականի դանձապահ, եւ Արամ Կէօքճեան գերման զինուորական իշխանութեան ներկայացան՝ վերջինիս հրաւէրով։

Դժուար է գիտնալ, թէ ի՛նչ խօսակցութիւն տեղի ունեցաւ գերման զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչներուն եւ երկու ծանօթ ազգայիններուն միջեւ։ Ա. Գալփաքեան եւ Գ. Գզտիկեան այս մասին լռութիւն պահեցին։ Բայց փաստը այն է, որ նոյն օրը երկուքը վերադարձան իրենց տուները, իսկ Արամ Կէօքճեան Կեսթաբոյին յանձնուեցաւ։

Երկար տեւեցին հարցաքննութիւնները։ Ամէն հոսանքի պատկանող մօտ 15 Հայեր, — որոնց մէջ նաեւ այս տողերը գրողը, — սպառիչ հարցաքննութեան ենթարկուեցան Կեսթաբոյի Փիրէայի գրասենեակներուն մէջ։

Ա. Կէօքճեան 5-6 ամիս բանտ մնաց։ Կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէն եւ անկուսակցականներէ կազմուած Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, երեք հոգեւոր պետերուն գործակցութեամբ, գերման քաղաքական եւ զինուորական իշխանութիւններուն մօտ դիմումներ կատարեց, անձնապէս եւ հաւաքապէս երաշխաւոր եղաւ Կէօքճեանը ազատելու համար։ Գերմանները խոստացան Արամը ազատել։

Օր մը իմացուեցաւ, թէ Հայտարիի ճամբուն վրայ դիակ մը գտնուած է։ Հելլէն պաշտօնական մարմինը, դիակը քննելէ ետք, հաստատեց թէ Արամ Կէօքճեանն էր։

Տարաձայնուեցաւ հետեւեալը. — Աւերոֆի բանտէն Հայտարիի զինուորական բանտերը փոխադրելու համար, Արամ եւ ուրիշ բանտարկեալներ ինքնաշարժի մէջ կը դրուին եւ գերման պահակներու հսկողութեան տակ ճամբայ կը հանուին։ Քաղաքին սահմաններէն բաւական հեռու, դաշտին մէջ, իբր թէ Արամ ինքնաշարժէն վար կը նետուի փախչելու համար։ Գերման պահակները կը կրակեն ու կը սպաննեն։

Տրամաբանօրէն, գրոյցը չի կրնար ճիշդ ըլլալ, որովհետեւ Կէօքճեան, ինչպէս նաեւ ուղեկից բանտարկեալները ձեռնակապ կը կրէին։ Տարաձայնութիւնը գերմանական աղբիւրն էր, ոճիրը արդարացնելու համար։

Դէպքը տակաւին մոռցուած չէր, երբ պատահեցաւ խորհրդաւոր սպանութիւն մը Ցիքօի գաղթակայանի մօտիկ դաշտին մէջ։

Կարպիս Գազանճեան, 24 տարեկան, արհեստով կօշկակար, Դաշնակցական, 28 Մարտ 1944-ին, գիշերուան ուշ ժամերուն սպաննուեցաւ հայ համայնավարներէն։

Կաթողիկէ Հայոց վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած երգի փորձէն ետք,Կարպիս՝ խումբ մը աղջիկներ Նէա Զմիռնի առաջնորդած էր, իրենց ծնողներուն յանձնելու համար։ Խումբին հետքերուն վրայ նշմարուած է համայնավար Աստուր Գախարեան, որ ըսած է, թէ այդ գիշեր Նէա Զմիռնի պիտի մնայ։

Աղջիկները յանձնելէ ետք, Կարպիս կը վերադառնայ եւ գաղթակայան չհասած անծանօթներու կողմէ կը սպաննուի։

Ոճիրէն անմիջապէս ետք, Աստուր Գախարեան ,որ ըսած էր, թէ Նէա Զմիռնի պիտի գիշերէ, կը գտնուի Ցիքօի մէջ։

Ձեմ կրնար պնդել, թէ ոճրագործը ինքն էր։ Փաստ ու վկայ չկայ, բայց հանրային կարծիքը, չեմ գիտեր ինչու, ոճրին մեղքը բեռցուց անոր վրայ։

(Շար.)

ԻՐԱԶԵԿ

Ստեփան Մալխասեան

(Մահուան հինգամեակին առթիւ)

Ակադեմիկոս Ս. Մալխասեան իր երկարամեայ բեղուն գործունէութեամբ բացառիկ ծառայութիւններ մատուցած է հայագիտութեան։ Մօտ 70 տարի ստեղծագործած է, տալով գրական-բանասիրական, թարգմանական եւ մանկավարժական բազմաթիւ մեծարժէք ուսումնասիրութիւններ։

Մալխասեան ծնած է 1857, Նոյ. 7ին, Ախալցխայի մէջ։ Ուսանած է տեղւոյն ծխական դպրոցը ու յետոյ ալ գաւառական դպրոցին մէջ։ 1874ին ընդունուած է Գէորգեան Ճեմարան, ըլլալով առաջին սաներէն մէկը։ 1878ին աւարտելով Ճեմարանը, գացած է Պետերբուրգ, համալսարանական կրթութիւն ստանալու։ Իր կամքէն անկախ պատճառներով ատեն մը ընդհատած է ուսումը, 1887ին շարունակելով աւարտած է համալսարանը 1889ին գիտութեան թեկնածուի աստիճանով։

80ական թուականներէն ի վեր կը զբաղի գրական բանասիրական աշխատանքով, սակայն անսեսական ծանր պայմանները կարելիութիւն չեն տուած լայնօրէն նուիրուելու իր սիրած մնագաւառին։Ստիպուած եղած է 30 տարի զբաղիլ ուսուցչութեամբ, 20 տարի պաշտօնավարած է Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցին մէջ, միշտ շարունակելով գրական բանասիրական աշխատանքները։ Իր այդ շրջանի գործերը կապուած են գերազանցապէս մանկավարժական աշխատանքի հետ։ Այդ տարիներու իր երկասիրութիւններէն ուշագրաւ են «Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը եւ նախադիրները», «Գրաբարի համաձայնութիւնը» եւն., որոնցմով տասնեակ հազարաւոր երիտասարդներ սորված են։

Այդ տարիներէն ի վեր Մալխասեան կը յուզէ հայ հին մատենագրութեան լաւագոյն նմոյշներու գիտական հրատարակութեան եւ աշխարհաբար թարգմանութեան հարցը։ Իր նախաձեռնութեամբ եւ գործօն մասնակցութեամբ կը հիմնադրուի «Պատմագիրք Հայոց» հրատարակչութիւնը, որ լոյս ընծայած է Ագաթանգեղոսի, Ղազար Փարպեցիի գիտական հրատարակութիւնները։ Իր աշխատակցութեամբ լոյս տեսած են Ղեւոնդ Երէցի, Սեբէոսի պատմութիւնները։

Այս շրջանին է որ Մալխասեան միեւնոյն ատեն կը զբաղի համաշխարհային գրականութեան լաւագոյն նմոյշներու հայերէն թարգմանութեամբ։ Կը թարգմանէ Շէքսպիրի «Լիր Արքան» ու «Մակբէթ»ը եւ ուրիշ հեղինակներու գործեր։

1922էն կը ձեռնարկէ «Հայերէն բացատրական բառարան»ի պատրաստման, զուգահեռ շարունակելով զբաղիլ բանասիրութեամբ։

Ստեփան Մալխասեանի ստեղծագործական ամենաբեղուն շրջանը վերջին տասնամեակն է։1939-ին լոյս կ'ընծայէ Սեբէոսի «Հայոց պատմութիւն» նոր ուսումնասիրութեամբ։ 1940ին լոյս կ'ընծայէ Մովսէս Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւն» գիտական հրատարակութիւնը՝ Մալխասեանի թարգմանութեամբ, ընդարձակ յառաջաբանով եւ հրմուտ ծանօթագրութիւններով։ Նոյն այդ թուականին Մալխասեան բազմաթիւ ձեռագիրներու բաղդատութեամբ լոյս կ'ընծայէ Ամիրդովլաթ Ամասացիի «Օգուտ Բժշկութեան» աշխատութեան առաջին հրատարակութիւնը, հմտալից յառաջաբանով եւ ծանօթագրութիւններով։

1940ին լոյս տեսաւ Մալխասեանի «Խորենացիի առեղծուածի շուրջ» արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնը։

Ստեփան Մալխասեանի գիտական աշխատութիւններու պսակը կը կազմէ իր քառահատոր «Հայերէն Բացատրական Բառարանը» որ հայագիտութեան մնագաւառին մէջ հսկայ կոթող մըն է եւ լաւագոյն յուշարձանը հեղինակին համար։

Աւելի քան հինգ հարիւր տպագրական մամուլէ բաղկացած այդ հոյակապ բառարանը կը պարունակէ հայերէն լեզուով գրուած ու խօսուած բոլոր բառերը, մեր մատենագրութեան սկիզբէն մինչեւ նոր թուականները։ Հոն բերուած են գրաբարի, միջին հայերէնի, ռամկերէնի, արդի գրական լեզուի եւ գաւառական բարբառներու ամբողջ բառամթերքը, հին եւ նոր ոճաբանութիւնը, միշտ մնորոշ օրինակներով՝ գրական լեզուէն ու բարբառներէն։ Կը տրուին քերականական եւ բանասիրական ցուցումներ։

Այս բառարանի ամէնէն նշանակալից կողմն այն է, տրուած է բառին նշանակութեան կրած փոփոխութիւնը հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը, եւ հնարաւորութիւն կուտայ ծանօթանալու տուեալ բառի այս կամ այն նշանակութեան հետ, ուսումնասիրելու բառի աստիճանական զարգացման ընթացքը։ Ամէն մէկ նշանակութիւն կը հաստատուի քանի մը օրինակներով, որոնք յաճախ կ'ըլլան առածներ, ասացուածքներ կամ հանրագիտական տեղեկութիւն տուող նախադասութիւններ։ Մալխասեան պարգեւատրուած է Լենինի շքանշանով։ «Հայերէն Բացատրական Բառարան»ի համար Մալխասեանին տրուեցաւ Ստալինեան առաջին մրցանակի պսակաւորի կոչում։

Հակառակ իր խոր ծերութեան, Մալխասեան կ'աշխատէր երիտասարդական աւիւնով ու եռանդով։ Իր գործը կը շարունակեն իր աշակերտները, սովետահայ երիտասարդ հայկաբանները, որոնց կարողութիւնը բարձր կը գնահատէր հանգուցեալ գիտնականը։ Ստեփան Մալխասեան մեռաւ 1947-ին։ (Քաղուած «Սով. Հայաստան»էն)։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇՏՈՒՄ

«Յառաջ»ի 7 յունուար թուի մէջ պ. Արմենակ Հայկազունի մի յօդուած տուի «Կարսի անկումը» վերնագրով։

Յօդուածագիրը ի մէջ այլոց գրում է. — «Ինչ վերաբերում է մեզ Հայերիս, խոստովանենք որ հայ զինուորը ընկճուած էր եւ յուսահատ։ Զկային ուժեղ հոգիներ եւ ուժեղ ձեռքեր որ հաւատք ներշնչէին։ Ուժեղ կամքի տէր մարդիկ ժամանակից առաջ գերեզման իջած էին, ազատագրման դատին համար։Քեռիները, Խէչօները, Դալի Ղազարները, գնդ. Սամարցեանները (Սամարցեան. Ս. Թ.) եւ Կոտոշ Արամները եւ շատ շատերի տեղը եկան գրաւեցին գնդ. Փիրումովները եւ զօր.Փիրումեանները»(Ընդգծումը իմն է. Ս.Թ.)

Իսկ քիչ վերջ նկարագրելով Կարսի յանձնումը, յօդուածագիրը շարունակում է. — «Այդտեղ հրապարակի վրայ գտայ զօր. Փիրումեանը, շրջապատուած մի խումբ սպաներով։ Դէմքը դունատ էր, ճերմակ պատի պէս, պատրաստ յանձնուելու Գարաբէքիր փաշային։ Ցանձնուողների մէջ գտայ մեր Միշա Արղումանեանը եւ Աշոտ Փահլաւունին։ Այս երկու ընկերներիս երկար յորդորելով կարդացի, որ նահանջեն, բայց անօգուտ։ Ցկայ սպառնալ, թէ կրակ պիտի բանամ։ Դարձեալ անօգուտ», եւայլն։

Այդ պատմական օրերին կային եւ ուժեղ կամքի տէր մարդիկ եւ հոգիներ, ինչպէս ողբացեալ ընկ. Թուրքէնը։ Կային եւ ուժեղ ձեռքեր, ինչպէս հերոս Սեպուհը։

Բայց երկուսն էլ ոչինչ կարողացան անել, այն պարզ պատճառով, որ բանակը քայքայուած էր բոլշեւիկեան քարոզութեամբ։ Բոլշեւիկները ամէնուրեք կոչեր էին ցրել, ըսելով թէ Թուրքերը հայ ժողովուրդի թշնամիներ չեն,այլ բարեկամները եւ ՌՈՒՍՆԵՐԻ դաշնակիցները։ Գալիս են «ազատելու Հայաստանը Դաշնակների լուծից»։ Հայ բանակը յուսահատեցաւ ոչ թէ անոր համար որ «ուժեղ» կամքի տէր մարդիկ չկային, այլ որովհետեւ իր առջեւը տեսաւ ՌՈՒՍ-ԹՐՔԱԿԱՆ դաշնակցութիւնը, որ կոտրեց իր դիմադրական կորովը։

Յօդուածագիրը իրաւունք չունէր յոդնակի գործածել «զօր. Փիրումեաններ», որովհետեւ Կարսի ղժբախտ հրամանատար զօր. Փիրումեանց Սարդարապատի դաշտի հրամանատար եւ հերոս գնդապետ Փիրումեանն էր։

Անշուշտ երեսը «գունատ էր, ճերմակ», որովհետեւ Սարդարապատի յաղթողը ապրում էր թերեւս իր կեանքի ամէնէն եղերական պահը։ Իսկ եթէ յանձնուում էր Քարաբէքիրին եւ չէր նահանջում, դրանով նա քամում էր մինչեւ վերջ իրեն վիճակուած դառնութեան բաժակը։ Յօդուածագրին. յայտնի պիտի լինի, թէ ամէնուրեք ընդունուած զինուորական աւանդութեամբ, բերդի հրամանատարը ԵՐԲԵՔ չի նահանջում, այլ պարտութեան պարագային մնում է բերդի մէջ եւ գերի ընկնում։ Այդպէս էլ վարուել է եւ զօր. Փիրումեանը։ Միշա Արղումանեանը եւ Փահլաւունին իբրեւ զօրավարի զինակից - ընկերներ, նմանապէս հրաժարուել են մինակը ձգել իրենց զօրավարին։

Գալով հերոս Մազմանեանի ինքնասպանութեան, գնդապետը վերջ տուեց իր կեանքին, ոչ թէ անոր համար որ «իր գնդից մնացել էին 17 հոգի», այլ որովհետեւ գունդը չկատարելով իր հրամանը, մերժել էր յարձակիլ յառաջացող Թուրքերու վրայ։

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԽՆՋՈՅՔԸ

ՑԻՆԹ-ԷԹԻԷՆ, 7 Յունուար. — Նոր Սերունդը ճաշ մը սարքած էր Նոր Տարուան առթիւ։ Ջերմ ընկերական մթնոլորտի մէջ ստեղծուեցաւ մտերմական շրջանակ մը։ Օրուան ձեռնամատոյցը Ընկ. Մ. Աբրահամեան յաջողութեամբ վարեց խնճոյքը։ Խօսք առաւ Նոր Սերունդի վարիչը, Ընկ. Մ. Սահփանեան։ «Այս օր կազմակերպեցինք ոչ թէ դրամական շահ մը ընելու մտադրութեամբ. մեզի նիւթականէն աւելի բարոյականը պէտք էր»։ Ընկերը յետոյ պարզեց Նոր Սերունդին դերը, իբրեւ օրինակ յիշելով երբեմնի հայդուկները որոնք իրենց մատաղ կեանքը զոհեցին Իսէր ազատութեան։ Խօսք առաւ պ. Ա. Տօնոեան, շեշտելով. — «Իմ զաւակները միայն Դաշնակցական կրնան ըլլալ»։ Գ. Մ. Ցովիկեան երգեց Վանի գեղկական երգերէն։ Ընկ. Ա. Գօզիկեան. — «Ուշադրութեամբ մտիկ ըրի բոլոր խօսակցութիւնները որեւէ օտար բառ չգործածուեցաւ սրահին մէջ. շատ հպարտ եմ»։

Խօսք տրուեցաւ միւս հանդիսականներուն եւ բոլորն ալ բաղձանք յայտնեցին որ այսուհետեւ կրկնուին այսպիսի հանդիպումներ։ Ապա մթնոլորտէն խանդավառուած երգեցին ու պարեցին յեղափոխական եւ գեղջկական երգեր։ Ուշ ատեն ոչ մէկը կ'ուզէր բաժնուիլ սրահէն։

Նոր Սերունդ

×

ՊՈՒՏՕ, 7 Յունուար. — Սիրելի «Յառաջ», միշտ կը նախընտրեմ դպրոցական հանդէսները, ուր կոկոն եւ թոթով նորահասներուն երգն ու արտասանութիւնը կը յուզեն սիրտերը։

Ինծի պէս ծնողներու բազմութիւն մը ներկայ էր կիրակի, 4 Յունուար, Առեւտրական Սենեակի սրահը, տեսնելու եւ լսելու մեր մատղաշ մանուկներու թոթովանքը Մեսրոպեան բարբառով, ինչպէս նաեւ մեր սիրուն երգերը։ Տր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը սարքած էր Մանուկներու Օրը եւ դպրոցական հանդէսը։ Օրուան Նախագահը, Տիկ. Սաթենիկ Հալաճեան բացումը կատարեց քանի մը խօսքով։ Եւ ահա սաներն ու սանուհիները բեմին վրայ, վարժապետուհիին ակմբերով կը թնդացնեն «Ով մեծասքանչ դու լեզու»ն։ Առանձին բեմ ելան ոմանք արտասանելով յաւ արտայայտութեամբ, ուրիշներ ճլլալով եւ մենեղերով։ Երկու աշակերտներ շատ յաջող տրամախօսութիւն մը կատարեցին։ Ա. Քէնտէրեան խօսեցաւ Մանուկներու Օրուան եւ կրթական գործի շուրջ։ — Մեր մանուկներու դաստիարակութիւնը բոլորիս պարտքն է, ազգ. նկարագիրը վառ պահելու համար։ Մեր համեստ խաչուհիները իրենց տան եւ աշխատանքի ծանր հոգերէն դուրս նախաձեռնութեամբ եւ ազգային գիտակցութեամբ երբ դպրոց մը եր պահեն, իսկապէս արժանի են գնահատութեան։ Անհրաժեշտ է քաջալերել Կապ. Խաչի բոլոր ձեռնարկները, որպէսզի կարենայ դարկ տալ կրթական գործին։

Մանուկներու «Ով Կաղանդ Պապա» խմբերգը փոխեցին Կաղանդ Հայրիկը (պ. Տ. Յակոբեան), որ դպրոցի աշակերտներուն եւ մանուկներուն մրգեղէն եւ շաքարեղէն բաժնեց, ինչպէս նաեւ նուէր մըն ալ ուսուցչուհի Օր. Ճ. Քէնտէրեանին։ Այս տարի եւս պ. Կ. Դաւիթեան նուիրած էր վարագոյր մը, որ աճուրդի դրուեցաւ, բարձրանալով 11.700ի։ Աճուրդը լաւ կերպով վարեցին Գ. Գ. Ե. Քալթանեան եւ Վ. Վարդանեան։ Իսկ շահողն էր ամերիկահայ զինուոր մը՝ Յ. Թաշճեան։

Ամէնէն ոգեւորիչ եւ խանդավառը մեր տոհմիկ հայկ. պարերն էին։ Վեց նայիրեան աղջիկ-ծաղիկներ, հայկական տարազներով բեմ ելան «Հեզաճկուն պարն» պարելու։ Տիկ. Սիրուն Հալաճեան ջանք չէր խնայած լաւ սորվեցնելու պարերը։ Այնքան բնական եւ սիրուն պարեցին, հայկական նազանքներով եւ գեղջկական ամօթխածութեամբ, որ ներկաները բուռն ծափերով կրկնել տուին։

Երբ սրահէն կը մեկնէինք, շատեր կը մրթմրթային պարերու եղանակը եւ մանուկներու զիլ ձայնը դեռ կը հնչէր մեր ականջներուն։

ՁԱԼԿԱՐԱՑԻ

Գաղութէ գաղութ

ԻՐԱՔԻ առաջն. տեղապահ Գրիգոր Ա. քհնյ. Տէր Յակոբեան հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Գոյամարտ»ի. — Ջզօն վրդ.ի առաջնորդ ընտրելէ վերջ Քաղաք. Ժողովը դիմում կատարեց կառավարութեան, ընտրութիւնը վաւերացնելու համար Այս առթիւ բացատրեց թէ իրաքահպատակ բարձրաստիճան հայ կղերականներ չկան։ Օրինագիծը այս պարագան նկատի առած է եւ բացատրութիւնները ընդունուած։ Կը մնայ որ նախարարաց խորհուրդը ընդունի եւ նմանապէս Ջզօն ծ. վրդ.ի առաջնորդութիւնը հաստատուի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ։

ԼԱԹԱՔԻՈՅ հայութեան թիւը հազարէն աւելի է։ Սրբոց Յակոբանց եկեղեցին ժամանակին իբրեւ կայան կը ծառայէր Երուսաղէմ մեկնող ուխտաւորներուն։ Ազգ. դպրոցը օժտուած է ամէն յարմարութիւններով եւ կը գտնուի եկեղեցիին շրջափակին մէջ։ Աշակերտներու թիւն-է 137. պաշտօնէութեան թիւը 10 ։ Ուսուցիչներէն երկուքը տրամադրուած են Սուրիոյ կառավարութեան կողմէ, արաբերէն լեզուին համար։ Ելեւմուտքը կը կը գոյանայ Ս. Օգն. Խաչի Տըզ. Վարչութեան եւ պետութեան նպաստէն, եկեղեցիէն, եւ այլն։ Ս. Օգն. Խաչը ունի 110 անդամուհի։ Կը պահեն նաեւ սանուհիներ դպրոցին մէջ։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը եւ Հայ Արիները իրենց կոչումին համապատասխան դեր կը կատարեն։ Ունին ակումբ եւ դրադարան, որ ճոխանալու պէտք ունի։ Ժողովուրդին մէջ կատարեալ համերաշխութիւն կը տիրէ։ Բոլորն ալ համախմբուած են դպրոցին շուրջ։։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԾՈՎԱՅԻՆ զինուոր Լեւոն Աճէմեան վիրաւորուած է Քորէայի մէջ։ Զինուորական ծառայութեան մտած էր 1950։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՄՈՎՍԷՍ Մովսէսեան որ կը կոչուի Harry M. Burt, Փրավիտէնսի մեծահարուստ առեւտրականներէն, վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Մէջին Արեւելքի մէջ։ Պէյրութի, Հալէպի, Դամասկոսի եւ Երուսաղէմի հայ մանուկներուն թշուառ վիճակը խոր տպաւորութիւն գործեց իր վրայ ։ Ամերիկա վերադարձին կազմակերպեց միութիւն մը, որ կոչուեցաւ «Սուրիոյ, Լիբանանի, Երուսաղէմի եւ Յորդանանի աշակերտներու ամերիկացի բարեկամներ»։ Պըրթի ցանկութիւնն է հաւաքել 25 տոլար իւրաքանչիւր աշակերտի համար, Հայ-Ամերիկացիներէ եւ ոչ-հայ բարեկամներէ, աշակերտի մը մէկ տարեկան թոշակը հոգալու համար։ Ինք արդէն որդեգրած է 180 տղեկներ, իսկ ոչ-հայ առեւտրական ընկերութիւններ կը միանան իրեն հարիւրաւոր ուրիշ աշակերտներ որդեգրելով։ Հայ Օգն. Միութիւնն ալ որ ամէն տեղ մասնաճիւղեր ունի, խոստացած է օժանդակել իրեն։ Պ. Պըրթ ծնած է Խարբերդ, 1887ին, եւ երկու տարեկանին Ամերիկա փոխադրուած՝ իր ծնողքին հետ։ Շատ մը նեղութիւններ կրած է մանկութեան օրերուն, այդ պատճառով ալ խորապէս կ'ըմբռնէ չքաւորին վիճակը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄԻՒՆԻԽ, 8 Յունուար.— Թղթակից մը գրած էր ձեզի թէ Ծնունդի առթիւ Պավարիոյ հայ տարագիրներուն դրամական օգնութիւն բրած եմ։ Ճշգիւը աս է. — Ծնունդի առթիւ գրութիւնս որ ձեր թերթին մէջ ալ լոյս տեսած էր, արձագանգ գտաւ Պոսթոն բնակող քանի մը հայրենակիցներու մօտ որոնք 100 տոլար հանգանակելով յանձնած էին «Հայրենիք»ի խմբագրութեան։ Այս գումարը ինծի ղրկուեցաւ որպէսզի բաժնեմ մեր կարօտ տարագիրներուն, ինչ որ կատարեցի։ Խնդրեմ ճշտել թիւրիմացութիւնը։ Խորին յարգանքներով՝

Մ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Քառասուն ամուսնացեալ պարոններու ակումբին մէջ, նախագահ ընտրելու համար սովորութիւն էր ամենաքաջ մարդը ընտրել։ Նախկին նախագահը ոտքի ելլելով ըսաւ։

— Ով որ իր կնոջմէ կը վախնայ թող ձեռքը բարձրացնէ ։

Իսկոյն երեսուն ինը ձեռք բարձրացան։ Միայն նիհարակազմ մարդ մը ձեռքը չբարձրացուց ։ Նախագահը տեսնելով այս բսաւ.

— Քանի որ դուն ձեռքդ չբարձրացուցիր, կը նշանակէ թէ չես վախնար, եւ մեր մէջ միակ տղամարդը ըլլալով, ընդհանուրի հաւանութեամբ քեզ ընտրեցինք մեր ակումբին նախագահ ։

— Ներողութիւն, բսաւ նիհարակազմ մարդը, ես սուտ չեմ խօսիր։ Երբ որ կնոջս անունը լսեցի, թեւերս թուլցան եւ ուժ չմնաց վրաս ձեռքս վերցնելու համար ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԵՄ — ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ ԳՏԻՐ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ.— ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Տիպիկ Սպանիացի մըն էր՝ ծիթապտուղի սեւութեամբ փայլուն մազերով, ունէր չնորհալի մարմին, լայն քիթ եւ երկար ու բարակ ձեռքեր։ Ըսաւ որ իբրեւ օտար դրամ քովը ունէր միայն տասը մարք։ Երբ խնդրուեցաւ, որ պայուսակը բանայ, երեւան եկաւ շքեղ զգեստադարան մը, շատ մը մետաքսեայ շապիկներով, զանազան ականուշահոտութիւններով եւ ճամբորդական տուփով մը, որ արծաթով էր պատած։ Մաքսային պաշտօնեաները աւելի երկար չփնտռեցին։ Մարդուն ինքնավստահութեան հարազատ երեւոյթն ու միաժամանակ հեզնական կեցուածքը կարծէք ճամբու դրին զանոնք։ Ամէն պարագայի տակ, կը ճամբորդէր առաջին կարգով։

Հռոմի մէջ ճամբորդները ցրուեցան զանազան ուղղութիւններով։

Յաջորդ իրիկունը, անգլուհին հասաւ Նափոլիի Փարքըր Օթէլը,— հանդարտ, ազնուապետական վայր մը, ուր շատ կ'երթային Նափոլի եկող անգլիացի այցելուները։ Տնօրէնութիւնը առաւ կնոջ անցագիրը, ըստ իտալական ոստիկանութեան կանոններուն։ Գնաց ան անմիջապէս իր սենեակը։

Յաջորդ իրիկունը դուրս եկաւ պանդոկէն պարզ կապոյտ զգեստ մը հագած եւ ձեռքին կրելով ճերմակ շահոքրամներէ փունջ մը։ Երբ մտաւ թաքսիէն ներս, դռնապանէն խնդրեց, որ թարգմանէ ըսածը։ Դռնապանը ըսաւ շարժավարին, որ զայն քաղաքը տանի։

Քաղաքի սահմանածայրին, դուրս ելաւ թաքսիէն եւ քալեց ճամբու մնացած մասը, մինչեւ ճաշարան մը, Նափոլիի հին, պզտիկ նաւահանգստին մէջ։ Այս ճաշարանը, որ «Զի Թերեզա» կը կոչուէր, լեցուած էր խայտաբղէտ բազմութեամբ մը։ Կինը տնտնաց մուտքի դրան մօտ։ Սպասեակներէն մէկը տեսաւ սպիտակ շահոքրամներու փունջը, փութաց անոր մօտ եւ ըսաւ, որ դժբախտաբար չկար առանձին նստելու համար սեղան մը, բայց, եթէ կարելիութիւն չէր տար...Եւ առաջնորդեց զայն անկիւնը տեղաւորուած սեղանի մը մօտ։

Սեղանին առջեւը առանձին նստած էր պարոն մը, որ անմիջապէս ոտքի ելաւ։ Պատիւ մը պիտի ըլլար իրեն համար, ըսաւ։ Կինը նստաւ, Գրեթէ անմիջապէս, աւագ սպասեակը նորէն մէջտեղ ելաւ, ուրիշ հիւր մըն ալ այդ սեղանը առաջնորդելով։ Այս մէկը ուրիշ մէկը չէր, բայց եթէ Ֆէրնանտօ Քուէզէտան, որ միեւնոյն կառախումբով ճամբորդած էր Միւնխէնէն Հռոմ։ Երեքը, առաջ, բնաւ իրար տեսած չէին, բայց ամէն մէկը գիտէր միւսներուն մասին եւ գիտէր, թէ ամէն մէկը ինչ պէտք էր ընէր։ Եւ սկսան խօսակցիլ ցած ձայնով։

Միս Հոլպորնի բուն անունն էր Անժէլիքա Տուպլով։ Գերմանուհի մըն էր եւ գործակալուհի մը Կէսթափոյի 'նոր հաստատուած սպանիական բաժնին, որուն գոյութիւնը խիստ պահուած գաղտնիք մըն էր մինչեւ անգամ նոյն ինքն Կէսթափոյի մէջ։

Գալթեան ծագումով, ան լրտես. արհեստին մէջ մտած էր համեմատաբար փոքր տարիքին եւ Վայմարեան Հանրապետութեան շրջանին ծառայած էր կառավարութեան կեղծ դրամներու միջազգային գործի մը առթիւ։ Այդ ժամանակ ծանօթ էր ան ուրիշ անունով մը, Անգլիայէն չէր որ կուգար ան այդ օրը, ոչ ալ անցած էր հոլանտական-գերմանական սահմանը, ինչպէս ցոյց կուտար իր անցագիրը։ Այս անիրական մուտքերը արձանագրուած էին, որպէսզի կարենար օտար դրամի մեծ գումար մը տանիլ հետը։

Ֆէրնանտօ Քուէզէտա աւելի փորձառութիւն ունէր լրտեսական արհեստին մէջ։ Ունէր սակայն մէկ անպատեհութիւն, որ երբեմն նեղութիւն կը պատճառէր իրեն։ Իր պատկերը հրատարակուած էր անգամ մը թերթի մը մէջ հանրածանօթ դաւաճանութեան մը առթիւ, — սպանիացի գործի մարդ մը փորձած էր կաշառել սպանիացի նախագահ մը, որպէսզի Մայորքայի մէջ խաղարան մը բանեցնելու արտօնութիւնը ստանայ։ Քուէզէտա խառնուած էր նաեւ՝ Սպանիայէն ներս գաղտնօրէն ամերիկեան սիկարէթներ մտցնելու գործին մէջ։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՁԻՆԿԸՐ

...րդ, օրուան վարիչները ճամբայ պիտի խօսին, իսկոյն թափօր մը պիտի կազմուի:

Սուտանի խնդիրն ալ հետզհետէ կը կնճռոտի: Գահիրէ վերադարձաւ զօր. Նէկիպի պատուիրակը, փոխ. Սալեմ, որ Սուտան ղրկուած էր յատուկ պաշտօնով: Գնդապետը կ'ըսէ թէ բոլոր հոսանքները միացած են, ուխտ մը ստորագրելով: Այս ամբողջ մեղադրեց Սուտանի կառավարութիւնը որ ցեղերը Եգիպտացիներուն դէմ, հարաւը հիւսիսին դէմ եւ քաղաք. հոսանքները իրարու դէմ կը հանէ: «Երէկ ստորագրուած պատմական ուխտ մահացու հարուած մըն է այդ իշխանութեան համար: Բոլոր հոսանքները միացած են Անգլիոյ դէմ պայքարելու համար, եթէ իրենց պահանջները մերժուին»:

Լոնտոնի թերթերը կը հերքեն բոլոր հոսանքներու միացման լուրը:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ՋԱՐԴԻՆ ԴԱՏԸ

Երէկ, երկուշաբթի, սկսաւ Օրատուրի ջարդին դատը, Պորտոյի զին. ատեանին առջեւ: Կարծիքներ կան թէ պիտի յետաձգուի: Վկայութեան կանչուած են 1200 հոգի: Գերմաններուն հետ ջարդին մասնակցած են նաեւ Ալզասցիներ Շատ մը Ֆրանսացիներ չեն ուզեր որ անոնք եւ Գերմանները միասին դատուին: Զօր. Վեկան կ'ըսէ.— «Այս Ալզասցիները, այս Ֆրանսացիները չեն կրնար միեւնոյն գծին վրայ դրուիլ եւ դատուիլ Գերմաններուն հետ: Անոնք շատ երիտասարդ էին, Ֆրանսան անզօր էր եւ յանձնուեցան հզօր թշնամիի մը, որուն վրայ կ'իյնայ իրենց գործած ոճիրներուն ամբողջ մեղքը»:

Շատ մը Ալզասցիներ կ'ըսեն թէ իրենք կրակեցին Օրատուրի բնակիչներուն գլխուն վերեւ, երբ հրաման տրուեցաւ: Ուրիշներ կը պատմեն թէ իրենք պահակ դրուած էին գիւղէն դուրս:

Ֆրանսացիները կրցած են ճշդել 65 հոգի, որոնք մասնակցած են ջարդին: Մոխիր դարձած էին 123 տուներ եւ 203 շտեմարաններ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ նոր օգնութիւն խնդրեց Մ. Նահանգներէն, նկատի առնելով Խ. Միութեան եւ գինակիցներուն յարաճուն ուժը իր սահմաններուն վրայ: Ուաշինկթընի դեսպանը յայտնեց թէ 61 զօրաբաժիններ կը գտնուին Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ սահմաններուն վրայ, իսկ Ռուսերը տասը զօրաբաժին ունին Ռումանիոյ Հունգարիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ: Ըսաւ նաեւ թէ գինակից երկիրներու զօրաբաժինները 2—3ական պիտի աւելնան զօրակոչի առթիւ, 10—30 օրէն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԻ վարչապետը, Զափոթոքի, կը հաստատէ թէ հազարաւոր բնակիչներ փոխադրուած են Փրակայէն եւ ուրիշ քաղաքներէ, իբրեւ «անպէտ» արտադրութեան համար: Վիէննա հասած լուրեր կ'ըսեն թէ 80.000 բնակիչներ քշուած են, դէպի սահմանամերձ գիւղերը:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր դպրոցին Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս հինգշաբթի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն:

Կը հրաւիրուին նաեւ ծնողները: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է:

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մեր բաժանորդներէն անյապաղ փակել 1952ի պարտքը:

Ստիպուած ենք հետզհետէ ջնջել, Յունուարի ընթացքին, անվճար բաժանորդագրութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Տարեգիրքը կը պարունակէ 300է աւելի էջեր եւ 40է աւելի պատկերներ, ու տպագրուած է շատ խնամքով եւ ընտիր թուղթի վրայ:

Նշանակած ենք շատ մատչելի գին, որպէսզի ամէն ընտանիքի հնարաւորութիւն տուած ըլլանք իր սեղանին վրայ ունենալու օրինակ մը:

Տարեգիրքը ունի ճոխ եւ բազմակողմանի բովանդակութիւն նուիրուած հայկ. արուեստին, գրականութեան, քաղաք. պատմութեան, մշակոյթին, Համազգայինի գործունէութեան եւ այլ նիւթերու:

Գին թղթադրամ 3.50 լի. ոսկի, լաթակազմ 4.50 լիբ. ոսկի:

Կը ծախուի Համազգայինի գրախանութին մէջ Պէյրութ, եւ իր մասնաճիւղերուն մօտ այլ վայրերու մէջ:

Երեկոյթ պարահանդէս

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Երգ, արտասանութիւն: Կը մասնակցին նաեւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի զուարթ կատակախաղ մը՝

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

Կէս գիշերէն վերջ, պար Benny, Bennetի նուագախումբով եւ իր ծանօթ երգիչ UMBERTO CANTO: Կը մասնակցի նաեւ Օր. Françoise Meunier, (1r Prix de danse du Conservatoire de Paris):

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Tombola — Մուտք՝ 250 ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոց — Իջնել Métro Mairie d'Issy:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ, ինչպէս եւ Բալուեան եւ Գարսամեան գրատուներէն:

ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Փետր. 8ին SALLE GAVEAUի ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարտ 8ին կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Salle de la Chimieի մէջ: Գեղարուեստական եւ սկաուտական բաժին:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Խրիմեան Հայրիկի կաթողիկոսական 60 եւ վախճանման 45ամեակներու տարեդարձները պիտի տօնուին 1953 Փետր. 15ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Ծախու է Մարսէյլի մէջ

Վիլլա մը (արուարձանի մէջ) որ կրնայ բաժնուիլ երկուքի վեց եւ չորս սենեակներով, իբրաքանչիւր մասը 700 մեթր պարտէզով, պտղատու ծառերով եւ պաղ ջուրի աղով:

Ի հարկին կը փոխանակուի Փարիզի մէջ (քաղաք կամ արուարձան) յարկաբաժինի կամ փոքր վիլլայի մը հետ:

Մանրամասնութեանց համար, դիմել՝ ՅԱԿՈԲ ՉՈՐԳԱՃԵԱՆԻ, 136 Ave. des Olives, Marseille.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Մասնաւորապէս ներկայ կ'ըլլայ Ե. գիպտացիի ներկայացուցիչը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաղաք սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Գ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ: Նիւթ՝ «Գործակցիլ կամ կործանիլ»: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդ նահանգի Նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 8—10 Square Stalingrad, Bar des D'anaidos Marseille սրճարանի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում յանձնախումբի.— Բ) Վարչութեան ընտրութիւն.— Գ) Ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Պոլսօ, Կ. Տ.— Ձեր ուզած հասցէն.— Consulat Général du Liban, 68 Boulevard Notre Dame, Marseille.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանիէօ-Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Կեսարիոյ Վերաշ. Հայր. Միութենէն՝ Օր. Վերժին Քէօրհէճեանի միջոցաւ 10 ծրար չոր եւ թարմ պտուղներ, կաղանդի առթիւ՝ ի նպաստ կարօտեալ հիւանդներու: Տիկ. Մէտէա Խելաճէէ 2000 ֆրանք, ընկերուհիէ մը 1000 ֆրանք՝ նոյն առթիւ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 14 Janvier 1953 Չորեքշաբթի 14 ՅՈՒՆՎ.

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6965-Նոր շրջան թիւ 2376

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՆՉԵՒ Ե՞ՐԲ ԱՅՍ ԺԽՈՐԸ

Բախտորոշ դէպքեր, բարեկարգիչ շարժումներ տեղի կ'ունենան շատ մը երկիրներու մէջ:

Իշխանութիւններ կը տապալին: Վարիչներ եւ վարչակարգեր կը փոխուին: Ամբողջ բազմութիւններ կ'ալեկոծին, խորապէս ազդուելով դէպքերու ընթացքէն:

Տեսակէտներուն, հին կարգերուն հետ, բարքերն ալ կը բարեշրջուին:

Աչքերն ու միտքերը կը բացուին: Ամէնէն յետամնացներն ալ նոր ուղի, նոր հեռանկար կը փնտռեն: Անշուշտ առանց խախտելու իրենց հիմնական դաւանանքը:

Մէկ խօսքով, անվերջ խմորումներ եւ խլրտումներ, որոնց բարենշան կամ չարաշուք ելքը կախում ունի վարիչներու իմաստութենէն կամ տգիտութենէն:

Կը թուի թէ այս բոլոր վերիվայրումներուն մէջ, միայն մենք ենք որ կը մնանք անշարժ:

Աւելի ճիշդ, միայն մենք ենք որ, այս բոլորը տեսնելով հանդերձ, կը յամառինք հնչեցնել մեր ժխորը: Գրեթէ ամէն երկրի եւ իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ:

Ահա Պոլիսը, նոր անունով՝ Իսթանպուլ:

Թերեւս ոչ մէկ համայնքի մէջ այնքան բացայայտ կ'երեւան հին Բիւզանդիոնի արատները:

Այս տպաւորութիւնը կը կրենք հետեւելով «ուսումնական» կոչուած դասին շարժումներուն:

Առէք որեւէ թերթ, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուին ներքին փտութեան մը վէրքերը:

Չկայ ազգ. խնդիր մը որ չկրճուի փոխադարձ մերկացումներով:

Չկայ թերթ մը որ դատ չբանայ ուրիշ թերթի մը դէմ:

Չկայ անհատ մը որ նոյնպէս կոչնագիր չուղղէ ազգ. վարչութեան, պատրիարքին կամ ազգ. մարմնի մը, որեւէ պատրուակով:

Ցեղին թշուառականը ապարէզ կը կարդայ ազգ. իշխանութեան, եթէ զեղծում գործած եւ պատժուած ըլլայ:

Կան «քաջեր» ալ որոնք ափ կ'առնեն թուրք թերթի մը դուռը, ներքին գաղտնիքներ պարզելու համար: (Փաստերը տեսանք հանգուցեալ տեղապահին օրով):

Ի հարկէ ամէն դասի առթիւ, կը յուզուին խնդիրներ որոնք պիտի ծառայեն ոստիկանական «տոսիէ»ներ կազմելու:

Մարդիկ չեն մտածեր հետեւանքներու մասին:

Որո՞ւ հոգ, եթէ փոքրամասնութեանց «շնորհուած» կարգ մը իրաւունքներն ալ վտանգուին:

Եւ այս բոլորը՝ այնքան դառն փորձերէ ետք:

Խօսքի տակ չմնալու կիրքն է որ կը տիրապետէ: Անձնական յամառութիւն՝ դիմացինը ճզմելու, դատավճիռ մը ձեռք ձգելով:

Նոյն ժխորը՝ ուրիշ գաղութներու մէջ:

Եղանակները կը տարբերին մէկ շրջանէն միւսը: Համաձայն տեղական պայմաններուն:

Եթէ դատ չբանան, քուրջեր կը մրոտեն, ջուրերը պղտորելու համար: Թռուցիկներ կը տպեն աշխարհի բոլոր լեզուներով: «Ժուռնալ»ներ կը թխեն:

Եւ, ինչո՞ւ չէ, գաղտնի ծրագիրներ ալ կը մշակեն, սպասելով պատեհ ժամուն:

Անշուշտ այս բոլորը որոշ հետքեր կը ձգեն ամէն տեղ, ի վնաս մեր տարագիր բազմութեանց:

Ամէնէն բարեհաճ իշխանութիւնն ալ ի վերջոյ անտանելի կը գտնէ մեր խժալուր ժխորը: Մանաւանդ երբ ինք զբաղած է ներքին հոգերով: Մէկը միւսէն ծանրակշիռ խնդիրներով:

Երեսուն տարուան «օտարութիւնը» բաւական չէ՞ր, գոնէ մեր ժխորը պակսեցնելու համար...

Երկիրներ կան ուր իշխանութիւնը չարախինդ քրքիջներ կ'արձակէ, ի տես մեր ներքին վէճերուն: Յաճախ ալ կը խրախուսէ, իւղ լեցնելով կրակին վրայ, ներսէն թէ դուրսէն:

Այլուր ցաւ, երբեմն ալ դառնութիւն կը պատճառէ մեր խժալուր աղմուկը: Մանաւանդ երբ «յաւելեալ եւ ճոխացեալ» ձեւեր կ'առնէ, մէկ տարիէն միւսը:

Այս ա՞յն ժողովո՞ւրդն է որ երէկ շուքէն իր վախնար, իսկ այսօր ինքն ալ կը զբաղեցնէ իր ժխորով...

Խ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ «ՆԱՅԻՐԻ»Ն

Միջին Արեւելքի թղթաբերը երկու շաբաթ ուշացաւ, իբրեւ հետեւանք «Շամփոլիոն»ի նաւաբեկութեան:

Եւ այժմ դէզ-դէզ կապոցներ կը հասնին:

Առջի օրուան դէզին մէջ՝ բացառիկ «Նայիրի»ն, 16 էջ, ամբողջովին նուիրուած Եղիշէ Չարենցի:

Օրաթերթի ծաւալով տպելու «շնորհներէն» մէկն ալ այն որ ծալլուած մասերը կը մաշին, ճիշդ ինչպէս տափատի մը ծունկին վրայ ինկած մասը:

Եթէ չեմ սխալիր, առաջին անգամ է որ այսքան լայնօրէն կը ներկայացուի ողբացեալ բանաստեղծին կեանքն ու գործը: Մէկ շունչով:

Թերթին աշխատակիցները ուզած են պարզել Չարենցի ստեղծագործութեան զանազան երեսները, համաձայն իրենց հայեցողութեան:

Հում տեսութիւններ ալ պակաս չեն:

Հատընտիր ծաղկեփունջ մը կը կազմեն բանաստեղծին գործերէն քաղուած կտորները, արձակ եւ ոտանաւոր:

Այս արտատպումները կը բռնեն թերթին 3/4ը, լայն գաղափար մը տալով Չարենցի արտադրութեանց մասին:

Ամբողջովին տրուած է «Ամբոխները խելագարուած»ը, իսկ «Երեւանի Ուղղիչ Տնից» (բանտ) լոյս կը տեսնէ իբրեւ թերթօն:

Յօդուածներ ունին Ն. Աղբալեան, որ առաջին անգամ երեւան հանեց Չարենցը, Յ. Օշական, Վ. Նաւասարդեան, Կ. Սասունի, Արշէն Երկաթ, Եղ. Փօլաճեան, Սեդա, Գ. Անապեան, Մ. Մարութեան:

Շահեկան է իրագեկի մը պատմութիւնը, «Չարենց բանտում»: Սաքօ Շատախեցի բանաստեղծին հետ ծանօթացեր է Երեւանի բանտին մէջ, 1926ին, եւ կը պատմէ կարգ մը նորութիւններ: Ինչո՞ւ այսքան ուշ:

Արտատպումներուն մէջ կ'երեւան «Ես իմ անոյշը», եւ հռչակաւոր «Պատգամ»ը:

Թերթէն կ'իմանամ թէ այս առթիւ դասախօսութիւն մըն ալ սարքուած է:

Ամէն պարագայի մէջ, գնահատելի ձեռնարկ մըն է այս բացառիկը: (Կրնաք ճարել գրավաճառներէն:

Ինչ որ Փարիզէն կը սպասուէր ձայն կուտայ Պէյրութէն...

ՎԱՀԷ

Ն. ԺՈՐՏԱՆԻԱ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Ցաւով կ'իմանանք թէ շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը յանկարծամահ եղած է Վրաստանի անկախ հանրապետութեան առաջին նախագահը, Ն. Ժորտանիա:

Հանգուցեալը ամբողջ կեանքը նուիրած էր իր երկրին ազատագրութեան: Ունի հրատարակութիւններ ալ, մէկը ֆրանսերէն: Անկախութեան խորտակումէն ի վեր հաստատուած էր Փարիզ:

Դեռ կը խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի, ժամը 3ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 11 Rue Solferino, Vanves.

Ոչ ծաղկեպսակ, ոչ ալ դամբանական, համաձայն հանգուցեալի փափաքին:

24 ՆՈՐ ԿԱՐԴԻՆԱԼՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Բշ. օր Պապը կարդինալ անուանեց 24 եպիսկոպոսներ, 10ը իտալացի, 16ը օտար:

250 տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ կարդինալներու ժողովը կը հաւաքուի իր լրիւ կազմով (70 կարդինալ):

Չորս դարէ ի վեր առաջին անգամ է որ ոչ-իտալացիներ մեծամասնութիւն կը կազմեն:

Առաջին անգամ ըլլալով պատմութեան մէջ չորս ազգեր իրենց կարդինալը պիտի ունենան.— Եուկոսլաւիա, Քոլոմպիա, Էքուաթոր եւ Հնդկաստան:

Աւանդական չորս հանդիսութիւններէն առաջինը, կարդինալներու դռնփակ նիստը տեղի ունեցաւ Բշ. օր: Այս առթիւ պապը պաշտօնապէս հա-

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՎԷՃԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Լոնտոնի թերթերը նորէն ծանրակշիռ լուրեր կը հաղորդեն, Եգիպտոսի հետ ծագած վէճին առթիւ:

Անգլ. դահլիճը երէկ նիստ գումարեց, քննելու համար կացութիւնը, որ ծանրացած է, իբրեւ հետեւանք Սուտանի քաղաքական չորս գլխաւոր հոսանքներուն հետ կնքուած համաձայնութեան:

Զօր. Նեկիպ, Բշ. օր ճառ մը խօսելով Ֆուատ Ա. Համալսարանին մէջ, «թշնամի» կոչեց Անգլիան: Եւ շեշտեց.— «Մենք պիտի շարունակենք պայքարիլ, մինչեւ որ ոչ մէկ օտար զինուոր մնայ Եգիպտոսի մէջ»:

Գահիրէի անգլ. դեսպանը տեսակցութիւն մը խնդրած էր, բայց զօր. Նեկիպ յաջորդ օրուան յետաձգեց: Դեսպանը ծրագիր մը կազմած է Սուտանի մասին: Բայց իրազեկներ կ'ըսեն թէ Եգիպտոս չուզեր ճանչնալ Սուտանի անգլիացի կուսակալին իրաւասութիւնները: Անգլիա կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ: Եգիպտոս ուրիշ պահանջներ ալ կը դնէ որոնք ընդունելի չեն Անգլիոյ համար:

Լոնտոնի մէջ անձկութեամբ կը սպասեն նոր բանակցութեանց ելքին:

× Զօր. Նեկիպի ճառը նուիրուած էր Սուէզի շրջանին մարտիրոսներուն: Զօրավարը գովելով մեռած ուսանողները, շեշտեց թէ անոնց զոհողութիւնը պիտի նպաստէ «թշնամին հեռացնելու»: Յետոյ ըսաւ թէ պիտի արտօնէ կռուիլ, «երբ որ ժամը հնչէ»:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Անգլիա դեռ կը յուսայ ելք մը գտնել Սուտանի մասին: Լոնտոնի մէջ տրամադիր են կարգ մը զիջումներ ընելու, եթէ Եգիպտոս մասնակցի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան:

Մ. Նահանգներն ալ կ'աշխատին ելք մը գտնել: Ուաշինկթընէն պաշտօնեայ մը ղրկուած է Լոնտոն, խորհրդակցելու համար: Նոյն լիազօրը պիտի զբաղի նաեւ Իրանի խնդրով: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միասին կը գործեն այս երկու հարցերուն մէջ:

Ջարդարարներու դատը

Օրատուրի ջարդին դատավարութեան առաջին օրը, պաշտպան փաստաբանը դիտել տուաւ թէ «անհաշուելի հետեւանքներ» պիտի ծագին, եթէ 12 Ալզասցիները դատուին 9 Գերմաններուն հետ: Բոլորն ալ ամբաստանուած են իբրեւ մեղսակից ջարդի, հրկիզման եւ գողութեան:

Ինչպէս գրած ենք, զոհերուն թիւն է 642 հոգի:

Ուրիշ փաստաբան մըն ալ խնդրեց անջատել 12 Ալզասցիները: Որոշուեցաւ գիշերային նիստ մը գումարել, այս խնդիրը լուծելու համար:

Փաստաբանները դիտել տուին թէ Գերմանիոյ անգլ. եւ ամերիկեան իշխանութիւնները կը մերժեն յանձնել միւս 53 ամբաստանեալները, առարկելով թէ 1948 Սեպտ. 15էն վերջ ընդունելի չեն հաւաքական դատերը:

Կը կարծուի թէ դատը պիտի տեւէ երկու շաբաթ: Ամբաստանեալները կը նստին փայտէ նստարաններու վրայ, Ալզասցիները աջ, Գերմանները ձախ: Առաջին օրը ներկայ էին 50 թղթակիցներ եւ 40 ունկնդիրներ:

Նախագահը նիստը բացած ատեն յիշեց թէ Մառեշալ Ռոմմէլ խնդրած էր պատժել SSներու այն վաշտը որ գործած էր Օրատուրի ջարդը, «որովհետեւ անոնք պղծեցին գերմանհամազգեստը»:

× Մինչ այս դատը կը շարունակուէր Պոտո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ղորդեց 24 նոր կարդինալներուն ձեռնադրութիւնը, ստանալով ժողովին ձեւական հաւանութիւնը:

Երկու թեկնածուներ, Վարշաւայի եւ Զագրէպի եպիսկոպոսները, չկրցան Հռոմ երթալ, գտնուելով արբանեակ երկիրներու մէջ:

Կարդինալի աստիճանը իր կարեւորութիւնը ստացաւ Նիկողոս Բ. Պապի օրով, 1059ին: Մինչեւ այդ թուականը միայն պատուակալ տիտղոս մըն էր: Որպէսզի Պապերու ընտրութիւնը չձգուի ոչ-կրօնական, հռոմէական կամ գերման կայսրերու ձեռքը, Նիկողոս Բ. որոշեց որ միայն կարդինալները Պապ ընտրելու իրաւունք ունենան: Այդ իրաւունքէն զատ կարդինալներ կը կազմեն տեսակ մը ծերակոյտ եւ կրնան նիստ գումարել, բացառիկ պարագաներու մէջ, ինչպէս եղաւ 1949ին կարդինալ Մինծէնթիի դատապարտութեան առթիւ:

Նոր ձեռնադրութեամբ Վատիկան կ'ունենայ հինգ մօրուաւոր կարդինալներ,— Թափունի՝ Անտիոքի պատրիարքը, Աղաճանեան՝ Հայ. Կաթողիկէ պատրիարքը, Ֆրանսացի կարդինալ Թիսըռան եւ երկու Իտալացիներ: Ամէնէն երիտասարդ կարդինալն է Ճենովայի արք.ը, 46 տարեկան, ամէնէն ծերը՝ կարդինալ Վեռտէ, 88 տարեկան, ամէնէն բարձրահասակը՝ Պոմպէյի արք.ը, Կռասիաս, (1 մ. 90):

ՆՈՐ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱԹԷՆՔԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ (1944)

Բ.

Ամէն պարագայի մէջ, Կարպիս Գաղանճեան հայ պոլշեւիկներու գնդակին զոհ եղաւ։ Այս մասին վէճ չկայ՝ որովհետեւ 1944ին Ֆիքսի գաղթակայանին եւ Նէա Զմիռնիի թաղամասին տէր ու տիրական էին հայ պոլշեւիկները։ Այդ շրջանին մէջ Գերմաններ, ապահովութեան վաշտեր եւ հելլէն ոստիկանութիւն չկային։ Ամբողջ շրջանը պոլշեւիկներու ազդեցութեան տակ կը գտնուէր եւ պոլշեւիկ հելլէն եւ հայ զինեալ խումբեր միայն կը շրջէին գաւիթներուն եւ փողոցներուն մէջ։

Սպանութիւնը գրգռութիւն առաջ բերաւ գաղթակայանին մէջ։ Ծանր դէպքեր կանխելու մտահոգութեամբ, Դաշնակցականները հանդարտութիւն թելադրեցին ժողովուրդին, եւ ոճրին քննութիւնը յանձնուեցաւ յանձնախումբի մը, որ չկրցաւ ոճրագործը երեւան հանել։

Խնդիրը «մոռցուեցաւ», բայց արթնութեան հրաւիրուեցան Դաշնակցականները։

Ոճիրէն ետք, գաղթակայանին մէջ պաղ մթնոլորտ տիրեց։ Բոլորին համոզումն այն էր, թէ պէտք չէ վստահիլ հայ պոլշեւիկներու խօսքին ու խոստումներուն՝ «հայկական արիւն» չթափելու մասին։

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր։ Կը խօսուէր Գերմաններու նահանջի մասին։ Բոլշեւիկները աւելի սպառնական դարձած էին։

1944 Օգոստոսին, Ֆիքսի գաղթակայանին պաշարումը տեղի ունեցաւ։ Կէս գիշերին, ապահովութեան ջոկատներ ու Գերմաններ ամբողջ թաղամասը պաշարած եւ փախուստի ճամբաները բռնած էին։

Հրամայուեցաւ 16—60 տարեկան այրերուն Ֆիքսի կից հրապարակին վրայ կեդրոնանալ։ Հաղարաւոր բազմութիւն, վախի ու սարսափի մատնուած, ցոյց տրուած վայրեր համախմբուած էր։ Ծուղակին մէջ ինկած էին բազմաթիւ Դաշնակցականներ, անկուսակցականներ եւ փոքր թիւով բոլշեւիկներ։

Գերմաններու հաշուոյն գործող կառատուններու հայ սեփականատէրերուն միջամտութեամբ, հայբոլշեւիկները, որոնց մէջ նաեւ ղեկավարներէն Մասիս, զուրս հանուեցան եւ ազատ ձգուեցան։

Գերմանները մէջտեղ նետած էին երկու դիմակաւորներ, մին յայն՝ Միջօ անունով, միւսը հայ Սարգիս Գարաօղլանեան (Ներկայիս Արժանթին կը գտնուի)։ Իբր համայնավար երկուքն ալ ձերբակալուած էին նախապէս եւ իրենց կեանքը փրկելու համար մատնութիւններ ըրած եւ գերման գործակալ դարձած էին։

Այս երկուքին ցուցմունքով, տասնեակ մը քաղաքացիներ իբր վտանգաւոր բոլշեւիկ ձերբակալուեցան։ Մնացեալ բազմութեան բախտը տակաւին վճռուած չէր, որովհետեւ տարակարծութիւն կար Գերմաններուն եւ ապահովութեան վաշտերու ըսպաներուն միջեւ։ Առաջինները կ'ուզէին բազմութիւնը Գերմանիա փոխադրել, իսկ Հելլէնները կը հակառակէին, վէճը կարգադրելու համար դիմած էին գերման զինուորական եւ ապահովութեան վաշտերու հրամանատարներուն։

Այս ճակատագրական պահուն, հեռաւոր դաշտէն բոլշեւիկները կրակ բացին, իբր թէ Գերմանները փախուստի մատնելու համար։ Կրակը փոխադարձուեցաւ, եւ ստեղծուեցաւ շփոթ կացութիւն։ Բոլշեւիկներու ցուցակին յարձակումէն կատղած, նախապէս իբր բոլշեւիկ ձերբակալուած տասնեակ մը քաղաքացիները տեղն ու տեղը գնդակահարեցին եւ մնացեալ բազմութիւնը օղակի մէջ առնելով հետերնին տարին։

Այս խեղճերը սոսկալի պայմաններու մէջ Գերմանիա քշուեցան։

Անոնց մէջ բազմաթիւ Դաշնակցականներ կային, բայց ոչ մէկ հայ բոլշեւիկ կամ ռամկավար։

Ազատագրութեան առաջին օրերուն, բոլշեւիկները ձերբակալեցին դիմակաւոր Միջօն եւ Փիսիս փողոցին վրայ լինչի ենթարկեցին։ Ազատ մնաց երկրորդ դիմակաւորը՝ Սարգիսը, մեզի համար անբացատրելի պատճառներով։

Ասոնք բոլշեւիկ էին։

Աթէնք ազատագրուեցաւ։ Քաոս եւ անիշխանութիւն։ Բոլշեւիկները կացութեան տէր էին։ Միայն քաղաքին կեդրոնը, Սինտագմայի հրապարակը, նախարարատուները եւ Գոլոնաքիի թաղամասը անգլիական փոքրաթիւ զօրամասերու պաշտպանութեան տակ կը գտնուէին։ Արուարձանները եւ գաղթակայանները բոլշեւիկներուն ձեռքն էին։

Այդ քաոսային օրերուն, Արամ Կայծակի սպանութեան լուրը հասաւ։ Ո՞ւր սպաննուած էր եւ ինչպէս։ Ոչ ոք գիտէր։ Բաւական ուշ, հետեւեալը, ստուգուեցաւ։—

1944 Օգոստոսի առաջին տասնօրեակին, Արամ Կայծակ Աթէնքի երկաթուղիի կայարանէն կը մեկնի։ Ճամբան անծանօթ կնոջ մը հետ կը ծանօթանայ։ Խօսք կը բացուի մթերքի մասին եւ խորհրդաւոր կինը կ'ըսէ, որ կրնայ օգտակար ըլլալ մթերք գնելու համար։

Կայծակ եւ կինը Բլաթիի երկաթուղային կայարանը կ'իջնեն, կէտ մը՝ Թեսաղոնիկէի եւ Լարիսայի միջեւ։

Պահ մը խորհրդաւոր կինը կը հեռանայ, իբր թէ նպաստի կարգադրութիւն ընելու համար։ Վերադարձին Կայծակին հետ գիւղին ճամբան կը բռնեն։

Ի՞նչ կը պատահի յետոյ, ի՞նչպէս եւ ո՞ւր կը սպաննուի Արամ Կայծակ, յայտնի չէ։

Երկու տարի ետք, ստուգուեցաւ, որ Կայծակ սպաննուած է 14 Օգոստոս 1944ին, Բլաթամինա գիւղին մէջ, գիշերուան ժամը 6ին։ Ոճրագործը, Նիքոլաոս Էրապականիս, բոլշեւիկ, կը ձերբակալուի եւ Վէրիայի զին. ատեանին առջեւ յանցանքը խոստովանելէ ետք, մահուան կը դատապարտուի։ 1947ին հրէշը գնդակահարուեցաւ։

«Արեւ»ի յօդուածագիր Ե. Ա. Ցակոբեան գրած էր, թէ Արամ Կայծակ, «դաշնակ շարքայիններու վստահութեան պետը եւ սարսափը յունահայութեան, Աթէնքի Ֆիքս թաղամասին մէջ գտնուող իր արճարանը գործունէութեան գրասենեակի վերածած ցուցակներ կը պատրաստէր Ֆիքսի, Գոքինիոյ եւ Աթէնքի հակադաշնակցական երիտասարդներու եւ նացի սպաներուն զլուխն անցած ձերբակալել կուտար զանոնք»։

Ոչ մէկ ճշմարտութիւն այս տողերուն մէջ։ Արամ Կայծակ Դաշնակցական եղած չէ Յունաստանի մէջ։ Ընդհակառակն, Հօկ — ռամկավար — հնչակեան պլոքին հետ ճակատ կազմելով պատգամաւորական եւ թաղային ընտրութիւններուն Դաշնակցութեան դէմ պայքարած եւ ռամկավարներուն ու հօկճիներուն քուէներով պատգամաւոր եւ թաղական ընտրուած էր։

Գրաւման տարիներուն. Կայծակ Առաջնորդ Մազլըմեան եպիսկոպոսին ստորագրութեամբ եւ Հայոց Առաջնորդարանին կնիքով գրպանին մէջ պաշտօնագիր ունէր, որ կը հաստատէր անոր հերոսի եւ ազգ. ղեկավարի հանդամանքը։

Ֆիքսի գաղթակայանին մէջ Կայծակ արճարան չունէր։ Ոչ իր, ոչ ալ ուրիշներու ցուցմունքով Ֆիքսի, Գոքինիոյ եւ Աթէնքի մէջ ոչ մէկ հակադաշնակցական երիտասարդ Գերմաններու կողմէ ձերբակալուած է։

Գրաւման ամէնէն տագնապալի տարիներուն, Կայծակին բնակարանը հայ բոլշեւիկներուն կեդրոնը դարձած էր։ Գրեթէ բոլորը հոն կը ճաշէին, կը քնանային եւ անոր պաշտպանութիւնը կը վայելէին։

Ինչ կը վերաբերի Գերմաններու հետ իր գործակցութեան, գոնէ ինծի համար կարեւորութենէ զուրկ է, որովհետեւ գործակցութենէն — եթէ իրօք կար — Գերմանները ոչինչ շահեցան։

Մնացեալը տխմարել է։ Բացարձակ ճշմարտութիւն է որ Արամ Կայծակ ոչ մէկ Հայու չարիք հասցուցած է։

Կայծակին հետ անուղղակի կապ ունի ուրիշ տրխուր դէպք մը, որուն զոհ դացին Պետրոս Խոխամեան եւ կինը։

Խոխամեան արհեստով ոսկերիչ էր։ Ազգային շրջանակներուն անծանօթ մը։ Հազիւ նախնական կրթութիւն ունեցող այս մարդը, Եւրոպայի մէջ Գերմաններու յաղթանակներէն տպաւորուած, գերմանասէրի հոգեր առած եւ նոյնիսկ գերման զին. իշխանութիւններու հետ կապ հաստատած էր։ Գործակցութի՞ւն եւ ի՞նչ նպատակի համար։ Խոխամեան քաղաք. կամ զին. դէմք չէր, որուն գաղտնիքներ վստահ էին Գերմանները։ Ոչ ալ լրտեսութիւն ընելու ընդունակութիւն ունէր։ Այս մարդը, գրաւման տարիներուն Կայծակին հետ մտերմացաւ ու բռնեցաւ թէ գաղտնօրէն կը գործակցին Գերմաններու օգնութեամբ անտես. ձեռնարկներ յաջողցնելու համար։ Բազմաթիւ Յոյներ ու նաեւ փոքրաթիւ Հայեր, որոնց մէջ դաշնակցական կուսակցութիւններու պատկանողներ, շատ ձեռնարկներ յաջողցուցած եւ կարեւոր գումարներ շահած էին։ Շահէն Գերմանները ալ կ'օգտուէին։

(Մնացեալը յաջորդով) ԻՐԱՋԵԿ

ԳՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«Ամիդայի Արձագանգներ»

Ընտիր թուղթի վրայ, մաքուր տպագրութեամբ, շքեղ կազմով, հաստափոր հատոր մը։ 581 էջ, գեղարուեստական ճաշակով զարդարուած։ Երբ ընթերցողը ձեռք կ'առնէ՝ երկիւղածութեամբ կը բանայ, անոր մէջ գտնելու յոյսով, Հայոց աշխարհի այն հին մայրաքաղաքին անցեալ փառքերու պատմ. շքեղութիւնն ու զայն կերտող Մեծն Տիգրանի սխրագործութիւններու ոսկի շարանը, որ սերունդներու հպարտութեան ակնաղբիւրն է եղած, երկար դարեր միջազգային պատմագէտներու ուսումնասիրութեան առարկան։

Բայց աւաղ, հակառակ հեղինակին՝ Գ. Տիգրան Մկունդի (Մգրդճեան) յառաջաբանին թէ Ամիդայի (Տիգրանակերտ) պատմութիւնը պիտի տայ, հոն կը գտնենք հասարակ պատմուածքներ։ Ինք իր կողմէն որեւէ հինթէնոր փաստ. ուսումնասիրութիւն չի բերեր։

Գիրքը կը բացուի Փոքր Ասիոյ քարտէսով։ Անոր կը յաջորդեն պատահական դէպքեր եւ պատմուածքներ, որոնց մեծ մասը երեւցած է հանգուցեալ Մ. Փորթուգալեանի «Արմենիա»ներուն մէջ։ Մաս մը հրատարակութեան չարժանացած գրութիւններ։ Լեզուն եւ ոճը միջակ, կիս կատարծանօթութիւններ որոնց խառնուած են քաղաք. թերխաչ տեսութիւններ, Թրք. անպարտներու գովաբանութիւններ, որոնք ոեւէ կապ չունին 1895ի հայկ. ջարդերուն հետ։ Պատմուածքի ձեւը տեղ տեղ այնքան ճապաղ ու ինքնահաւան կը դառնայ, որ, ընթերցողը պահ մը կը խորհի թէ այս գիրքը արդեօք հրատարակուած է որոշ միտումո՞վ։

Նախ իր ցոյց տուած թուրք դէմքերը կը ներկայացնէ իբրեւ «բարերար»ներ, ինչպէս «Վէլի պապա»։ «Էմին պէկ կամ էշերուն պաշտպանին», յետոյ աստնց կը խառնէ քաղաք. դէպքեր եւ մանուածապատ ճամբով կուգայ կը հասնի հետեւեալ եզրակացութեան. «... Սակայն գերման կայսրը ընկճուեցաւ այն ատեն, երբ արդէն, Ռուսիոյ ցարի կառավարութիւնը ջախջախուած թէ դուրսէն եւ թէ ներսէն, նոր, արիւնոտ եւ եռանդուոյից բոլշեւիկ կառավարութիւն մը հաստատուած էր։ (Ընդգծումները մեր կողմէն Հ. Ց.) Այս բոլշեւիկ կառավարութեան պետերը, ցարը պատերազմ. ատեանի առջեւ դատելէն մերժ՝ իւր ընտանիքի բոլոր անդամներով միասին հրապարակաւ սպաննեցին»։ (էջ 70)։

Այս դէպքը ի՞նչ առնչութիւն ունի «էմին պէկի» պատմութեան եւ... Ամիդայի հետ։

Այս հէքեաթներուն խառնած է արժէքաւոր ուսումնասիրութիւններ, պատմական տեղեկութիւններ, որոնք կը պարզեն թէ չէլ ակնարկներ։ Այդ գրութիւնները կը պատկանին ինկայպէս հեղինակին եւ ուղղամիտ գրիչներու, ինչպէս Աւետիս Պէրպէրեանի «Հայոց Պատմութենէն»էն առնուած հատուած մը, Գ. Ց. Քիւրտեանի տուած աղբիւրներն ու տաղը, Բարսեղ վարդապետ Ամթեցիի մասին ուսումնասիրութիւն մը (էջ 293 եւ 304)։ Մ. Գօյաճեանի, Մկրտիչ Նաղաշի կենսագրական գծերը (էջ 295), նոյն Մ. Նաղաշի մասին առած «Հայապատում»էն հատուած մը։ Արսէն քհնյ. Թորոսեան տուած է կարգ մը Տիգրանակերտցիներու կենսագրականները, գրական գոհարներ, եւ Տիգրանակերտի նկարագրութիւնը։ Հայկակ Էկինեանի ուսումնասիրութիւններն ու գրական փորձերը եւ Հալէպի Տիգրանակերտի Հայր. Միութեան տեղեկագիրը։ Ինչպէս նաեւ դրնահատելի են, այն կենսագրական գծերը, մաքուր խնամուած նկարները զոր հաւաքած է խղճմտութեամբ։ Սակայն հեղինակին կողմնակցական ոգին երեւան կուգայ երկու առիթներով։

Ա.— Երբ կը խօսի Թովմաս Զարչաֆճեանի մասին կը գրէ.— «Երբ Արշակ Վռամեան եկաւ Ամերիկա 1901ին, որպէս Դաշնակցական գործիչ եւ ստանձնեց «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը, Զարչաֆճեան կամաց կամաց մեկուսացաւ, վերջէն նոյնիսկ Դաշնակցութենէն ալ հեռացաւ։ Որպէս կարող ընմբռնող նա, միայն Ամիդացիներուն թուլ իւր արժէքը պահեց։ Եւ կ'եզրակացնէ։ — «Եթէ Զարչաֆճեան չանջատուէր էկինեանէն, նա չի'նէր կուսակցական, այսօր վստահօրէն անկեա համաւոր Ամիդացի մը պիտի լինէր»։ Աւելի հեռուն կ'աւելցնէ.— «Աւելի քան քսան տարիներէ ի վեր կը տառապի չաքարախտէ ձեռքերը կը դողան, ուէ բան չի կրնար գրել, կորովութիւնը զգալապէս խանգարուած է։ Իր վաղեմի կուսակիցները բոլորովին զինքը լքած են»։

Որովհետեւ Դաշնակցական էր եղած, անոր համար անարժէք էր դարձած «Հայրենիք»ի հիմնադիրը եւ այդ պատճառաւ լքուած իր հայրենակիցներէն ... Աւա հիւանդագին հոգեբանութիւն մը, անհերքելի հեղինակի մը համար, որ կը յաւակնի պատմութիւն գրել։

Բ.— Վարդգէս Սէրէնկիւլեանի կենսագրականը գրած է Գ. Յովհաննէս Երեւեան։ Ինչպէս կ'երեւի իբր հայրենակից չէ կրցած մերժել յօդուածը, չէ ալ կրցած ժխտել մեծ յեղափոխականին անժխտելի արժէքը։ Սակայն երբ հեռահարուած անմիջապէս գրած է ստորագրութիւն մը ... ընդդէմ ... ։

«Յովհաննէս Տերիճեան 1912ին ... Ամերիկա ... եւ կը հրաժարի Դաշնակցութենէն՝ ընդդիմելով

Երկու ռուսական վէպեր

Երկու նոր ռուսական վէպերու մէջ նկարագրուած է իրական պատկերը Մոսկուայի համալսարանական ուսանողին :

Վէպերէն մէկը գրած է Ծիրիլ Թրիֆոնով, կը կոչուի «Ուսանողներ», իսկ միւսը գրած է Կէորկի Սվիրսքիին եւ կը կոչուի «Հէյլ Համալսարան»ը: Երկու վէպերն ալ կը նկարագրեն Խ. Միութեան ուսանողական կեանքը, նախքան Բ. աշխարհամարտի 15 տարիները:

Թրիֆոնովի գիրքը մանրամասնօրէն ցոյց կու տայ որ եթէ աւելի տրուի, ռուս ուսանողն ալ կը գործէ արեւմտեան ուսանողին պէս: Անոնք ալ պէտք եղած յարգանքը չունին հեղինակութեանց հանդէպ, շատ կը գործածեն ռամիկ լեզուն: Իրենց ամէնէն զուարթ վայրկեաններուն կը ծաղրեն «Փրաւտայ»ի սնափառ վարիչները եւ կուսակցական որոշումներու վսեմ ոճը :

Օրինակի համար, երբ իրենց աշխատանքը եռ մնայ, կը կատակեն իրենց անյաջողութեան մասին, ըսելով թէ «պիտի կատարեն ընթացիկ ծրագրով նախատեսուած պայմանագիրը» եւն.:

Ամէն ուսանողի պէս, անոնց ալ հոգը չէ թէ ինչ կրնայ պատահիլ վերջը :

Զորս հոգի կ'ապրին մէկ սենեակի մէջ, Մոսկուայի Համալսարանի հնամենի պանդոկին մէջ, իր ծակ տանիքով եւ ընդհ. խոհանոցով :

Իրենց ազատ ժամերուն Ֆութպօլ կը խաղան եւ կամ կը սիրաբանեն դեղեցիկ աղջիկներու հետ, համալսարանի պարտէզին առեն:

Աղջիկներն ալ տղոց չափ չարքաշ են: Շատեր ծանր աշխատանքներ կը կատարեն եւ փառասէր են: Քիչեր— գործարաններու հարուստ կառավարիչներու կամ նորելուկ բժիշկներու աղջիկները — եսասէր եւ յափրացած են: Իրենց եղունգները կը ներկեն եւ չքեղ կառքով համադղեստ հագած չարժավարով կ'երթան համալսարան : Եւ երբ իրենց բարեկամները մեղադրեն զիրենք թէ չեն աշխատիր, անոնք կ'ըսեն թէ, «Դուք դեռ երախայ էք : Վայելէ կեանքը, քանի երիտասարդ ես, աշխատելու շատ ժամանակ կայ մինչեւ տարիքդ առնես »:

Ուսուցումը նոյնքան գաղափարական է որքան ակադեմական: Ուսանողները պէտք է «կամաւոր» ըլլան իրիկուան աշխատանքին համար: Ասիկա կը նշանակէ քաղաք. վինճարանութեանց մասնակցիլ գործարաններուն մէջ: Կիրակի օրերն ալ ազատ չեն: Նոր «կամաւոր» գործեր կը սպասեն իրենց — Սվիրսքիի գրքին մէջ, ճամբայ փորել կը նշանակէ ասիկա :

Ուսանողները զուարթօրէն կ'անցնին ամէն փորձութեան մէջէն, եւ երբ արեւմտեան ընթերցողը կը սկսի համակրիլ անոնց, երկու վիպասաններն ալ Սվիրսքիի եւ Թրիֆոնով պաղ ջուր կը լեցնեն անոնց վրայ, կ'ըսեն թէ այս տեսակի կենցաղը «ոչ սովետական» է :

Երկու հեղինակներն ալ կը ջանան ցոյց տալ թէ չես կրնար «ոչ — սովետական» ըլլալ Սովետ Ռուսիոյ մէջ: Գիտութիւնը զէնք մըն է եւ կուսակցութիւնը պէտք է վստահի անոնց որ կը գինէ »:

«Ուսանող» գրքին հերոսը Սէրկէյ Փալաւէն, համալսարանին պարծանքն է: Մարդիկ է, փայլուն ուսանող մը եւ ի վերջոյ կը շահի ուսանողական թոշակը, յետ — աւարտման ուսումը շարունակելու համար Լենինկրատի մէջ: Բայց ինք եւ իր բարեկամը միեւնոյն աղջկան կը սիրահարին : Սերգէյ կը գրաւէ սիրտը, իր բարեկամը կը մատնանշէ զայն Կոմսոմոլին (երիտասարդական Միութիւն) իբրեւ «անբարոյական կենցաղի» տէր:

Սերգէյ կոմսոմոլի ժողովի մը կը կանչուի, ուր իր անհատական կեանքը կը մերկացնեն իր բարեկամներուն առջեւ եւ կ'արտասուէրեն զայն ոչ աւելին աղջիկ մը հրապարակած ըլլալուն, որքան իրեն առաջարկեց մը չինելուն համար: «Դուն շատ կ'աշխատիս, ոչ թէ ընկերութեան բարիքին համար, այլ ապահովելու քու սեփական ապագադ: Կրնայ ըլլալ որ մտածես թէ դուն կրնաս այդ ձեւով ապրիլ, բայց մենք թոյլ պիտի չտանք որ այդպէս ընես», կը գոչէ կոմսոմոլի վարիչը :

Երկու գիրքերուն ամէնէն եզերական դէմքը պրոֆ. Քողկլաքիին է: «Հէյլ համալսարանի» այդ պրոֆէսէօրը ականաւոր գրական պատմաբան մըն է, որ սխալը կը գործէ գրելով գիրք մը ուր ցոյց կու տայ ռուսական եւ արեւմտեան Եւրոպայի գրականութեանց փոխադարձ ազդեցութիւնը :

Անոր համար «Փրաւտան» կ'ամբաստանէ զայն իբրեւ «ոչ հայրենասէր աշխարհաքաղաքացի եւ արեւմուտքին ծառայ»: Պրոֆէսէօրը համալսարանէն կը կանչուի եւ ազատ կ'արձակուի:

Ան իր պաշտօնակիցին կ'երթայ եւ կը խնդրէ որ իր մասին քանի մը խօսք դրէ : Պաշտօնակիցը կը մերժէ, կարդալէ վերջ գաղափարական քարոզ մը հիմնուած «Փրաւտայի» վարիչներու հաստուածներէն :

Ի վերջոյ, պրոֆէսէօրը կը տեսնենք կոտրած սրտով, որ փոքրիկ անկարեւոր դպրոցի մը մէջ կը դասաւանդէ :

Արեւմտեան ընթերցողին համար ամէնէն կսկծալի բանը երկու վէպերուն մէջ՝ անգութ պատիժն է կուսակցական գիծէն ամենաթեթեւ շեղումին համար :

Կը թուի թէ ուսանողները եւ պրոֆէսէօրները առողջ մարդիկ են որոնք յիմարացած աշխարհի մը մէջ կորսնցուցած են իրենց խելքը: Երկու վէպերն ալ երկար ատեն կալ(?)դացուած են Խ. Միութեան մէջ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Elysée Montmartreի ադուէսը՝ ըմբիշ Յակոբ Այվազեան, 74 քիլօ, Յունուար 9ին կատարեց Catchի մրցումը: Հակառակորդն էր Marcel Josse 77 քիլօ: (5×5): Ա. եւ Բ. շրջաններուն, առաջին հանդիպումին երկու մարտիկները վայրագօրէն կռուեցան : Ժոս կռնակի վրայ գլտորեցաւ: Հայ ախոյեանը սաստկացուց հարուածները ու կրկին գլեցնեց զայն, վեր չելլելու պայմանաւ: Զանգը փրկեց զինքը խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

Գ. շրջանին, երկուքը հաւասար մնացին :

Դ. եւ Ե. շրջաններուն, երկու ըմբիշները դարբէ թէ անճանաչելի դարձած էին փոխանակուած հարուածներէն: Հակառակորդը չդիմացաւ: Այվազեան ուժգին հարուածով մը գետին դարկաւ Ժոսի գլուխը, քիթը, բերանը թմբեցուց եւ իր աչուրները «նոր առիթով» յաղթական հռչակեցին հայ մարզիկը :

Մրցումը քիչ մը խառնակ տեղի ունեցաւ, բայց Այվազեան աւելի ցոյց տուաւ իր գիտութիւնը 13 տարուան փորձառութեամբ (գօտեմարտի, յունա-հռոմէական եւ catch):

Հայ ըմբիշը մօտերս Զուիցերիա կ'երթայ կատարելու համար երեք մրցումներ :

× Յունուար 6ին Շամփաներ նահանգի ախոյեանական գօտեմարտի յունա-հռոմէական մրցման մէջ Ժ. Գիլլիեան, 62 քիլօ, առաջին հանդիսացաւ: Կը բնակի Châlons s/Marne:— Սարգիս Զ.

բոլշեւիկութեան գաղափարը: Այցելեց Խ. Հայաստան ու սակայն չյաջողեցաւ հաստատուիլ եւ 1937 Յունուարի վերջերը կը մեկնի Ֆրանսա եւ անկէ կ'անցնի Սպանիա որպէս կամաւոր հանրապետական բանակին ծառայելու (իմա պոլշեւիկ) 1937 Փետրուար 27ին գլխէն կը վիրաւորուի Խարամայի ճակատամարտին վրայ եւ կը փոխադրուի հիւանդանոց, ուր բառ Ամերիկայէն մեկնած կամաւորի մը, իր մահկանացուն կը կնքէ: Միակ Ամիդացին, միակ Հայը՝ փոխող համաշխարհային ազատութեան»: (Ընդգծումները մերն են Հ.Յ.):

Ամ'դայի Աւձագանդնելու գիրքը այլապէս շահեկան պիտի ըլլար, եթէ մեզի տար անկողմնակալ եւ ուղղամիտ պատկերը հայկ. Տիգրանակերտի. բոլոր նահատակներու մասին առանց կուսակցական, դաւանական նախապաշարումներու: Հոն չենք տեսներ հանրածանօթ դէմքեր : Մենք գիտեմ թէ Ուրֆացի տիտանը՝ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան Հայր ա'նելու իր նուիրական գործին առիթով ունեցած է Տիգրանակերտի մէջ գործակիցներ: Հոն այցելած են յեղափոխական գործիչներ : Միայն Ռամկավար, Հնչակեան, Բարեկործական կային Ամիդայի մէջ:

Գրքին մէջ կան արժէքաւոր բաժիններ, ժողովրդական բանաստեղծութիւններ, առածներ, բառարան, գեղարուեստական ձեւով ու խնամքով պատրաստուած նկարներ, տոհմիկ տարազներ, զարդարանքի տեսակներ որոնք Հայուն գեղարուեստական նրբութիւնը կը ներկայացնեն :

Կ'արժէ թղթատել, տեղեկանալու համար Տիգրանակերտի հայութեան սովորութեանց, աւանդութեանց եւն.: Գիրքը կը պարունակէ նաեւ հայկ. նշանագրեր զորս 1870ին ընդօրինակած է Սրուանձտեանց Եպիսկ. :

Հեղինակը գրքին վերջին բաժնին մէջ կը խոստովանի թէ ինչպէս մէկ խմբագրատունէն միւսը դիմած է իր գրուածքները հրատարակելու, ինչպէս չհաւնուած կտորները քշած է ուրիշի մը : Թուած խայտաբղէտ թերթերու ցանկէն կարելի է չափել իր կարողութիւնը:

Գիրքը ոչ պատմութիւնն է Ամիդայի, ոչ ալ գրական, գեղարուեստական երկ մը, այլ հաւաքածոյ մը տեղագրական եւ ժողովրդական նիւթերու :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԴ. — ԿԱՐՄՐԱՄՕՐՈՒՍ ՆԱՒԱՊԵՏԸ

Երրորդ եւ նորագոյն լրտեսն էր Կասթոն տ'էթ, Իտալացի մը: Նախապէս, արտասահմանի մէջ իտալական ինքնաշարժի ընկերութեան մը ներկայացուցիչն էր եւ Մուսոլինիի գործի գլուխ գալէն վերջն էր, որ ձեռնարկած էր այժմու արհեստին:

Այս երեք անձերն ալ ուշադրութեամբ ընտրուած էին չահագրգռուած երեք գաղտնի սպասարկութեանց կողմէ : Մասնաւոր յատկութիւններ ունէին անոնք իրենց առաքելութեան համար եւ առնուազն մէկ էր՝ տալ քաղաք. ու պատմ. կենսական կարեւորութիւն ունեցող որոշումներ:

Զօրավար Ֆրանչիսքօ Ֆրանքօ, ատենօք բանակի ընդհ. սպայակոյտի պետը, Մատրիտի մէջ, եւ այժմ. վստահ՝ Մարոքի սպանիական զօրամասերու հաւատարմութեան, արդէն իսկ սկսած էր Ա. շարժումներուն այն խաղին, որ զինքը պիտի բարձրացնէր ամբողջ Սպանիոյ պետի դիրքին:

Նափոլիի «Ջի Թերեզա» ճաշարանի սեղանին առջեւ, խօսակցութիւնը կը դառնար Սպանիոյ եւ Ֆրանքոյի մասին:

Զօր. Ֆրանքօ եւ անոր եաին գտնուողները յաջողած էին առնել ուշագրաւ քայլ մը : Համոզած էին գերմանական եւ իտալ. կառավարութիւնները բանի մը մասին, որ մեծապէս կը համապատասխանէր անոնց շահերուն :

Քանի որ այժմ գոյութիւն ունէին Ֆաշական Իտալիա մը, Ֆրանքօ ըսած էր, որ Ֆաշիզմը Եւրոպայի մէջ մեծ չափերով պիտի զօրանար, եթէ կարելի ըլլար Ֆաշական վարչաձեւ մը հաստատել Սպանիոյ մէջ: Այս նպատակով, սպանիացի դաւադիրները առաջարկած էին, որ Պերլինն ու Հռոմը, գաղտնօրէն օդատորմիղ մը ղրկեն սպանիական Մարոք: Անոր օժանդակութեամբ եւ կայծակնային հարուածով մը, Ֆրանքօ պիտի կրնար իշխանութիւնը գրաւել Սպանիոյ մէջ:

Ութսուն օդանաւերով, — զօրաւոր ուժ մը այդ օրերուն — սպանիական օտար լեգէոնի զունդերով, որոնք կը սիրէին Ֆրանքօն, իրենց նախկին պետը, ինչպէս նաեւ Ափրիկէի բնիկ մաւրերով, պիտի կրնար արագօրէն յարձակիլ Սպանիոյ մէջ, որեւէ կէտի վրայ :

Պերլին եւ Հռոմ ընդունեցին առաջարկը եւ աւելի խանդավառութեամբ, որովհետեւ օդանաւերու վճարումը երաշխաւորուած էր խումբ մը սպանիացի գործարանատէրներու կողմէ : Ութսուն օդանաւեր Գերմանիայէն պիտի ղրկուէին Իտալիա: Իսկ իտալ. գործարաններն ալ պիտի հայթայթէին մեքենաները :

Բայց ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլար Մարոք ղրկել այս օդանաւերը: Խօսք չէր կրնար ըլլալ զանոնք օդի ճամբով հոն ղրկելու մասին: Նոյնիսկ ատենը անգամ մը հատ հատ ղրկելը շատ մեծ ուշադրութիւն պիտի գրաւէր: Բրիտանիոյ ուժը, 1935ին, տակաւին բանի մը տեղ կը գրաւէր եւ որովհետեւ Բրիտանացիները բարեկամ չէին Ֆրանքոյին, խնդիր կրնար ծագիլ, եթէ փոխադրութեանց մասին որեւէ հոտ առնէին: Որոշուած էր ուրեմն նաւուկներու մէջ լեցնել ութսուն օդանաւերը եւ գաղտնօրէն ղրկել զանոնք սպանիական Մարոք :

Նաւուկները, սովորական բեռնանաւերով պիտի ղրկուէին Նափոլի: Հոն, անոնք պիտի փոխադրուէին իտալ. փոքր նաւերու վրայ եւ պիտի ղրկուէին իրենց հասցէին : Մաքսային ձեւակերպութեանց համար, անոնց վրայ պիտի փակցուէր նիւրընպէրկէն ղրկուած «խաղալիքներու» եւ Զոլինկէնէն (զանազան փոքր երկաթեայ իրերու) պիտակը, եւ պիտի ղրկուէին Նափոլի, առեւտրական հասցէի մը: Այս առեւտր. տունը պիտի վարձէր նաւեր անոնց վերափոխադրութեան համար :

Սեղանին չուրջը նստած միւս երկու գործակալները, յարաճուն ջղայնութեամբ մը լսեցին, երբ սպանիացին արդելիչ շեշտով մը ըսաւ անոնց, թէ պէտք էր փոխուէին բոլոր այս կարգադրութիւնները: Փոքր բեռնանաւերով այդ նաւուկները սպանիական Մարոք ղրկելու ծրագրին խօսքը չէր կրնար ըլլալ, պարագաներու փոփոխութեան պատճառով :

— Ի՞նչ բսել կ'ուզէք ... Հիմա չենք կրնար փոխել մեր ծրագիրները, բողոքեց Կասթոն տ'էթ:

Սպանիացին բացատրեց, թէ ինչու ստիպուած էին փոխել :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՉԻՆԿԼԸ

...ն մէջ, ուրիշ դասա մըն ալ տեղի կ'ունենայ Մեչի ...ին . առեանին առջեւ : Կը դատուին 14 Գերմաններ ...ոնք լման չորս տարի ահուսարսափի տակ առած ...ին Շիրմեքի արգելարանը : Գլխաւոր ամբաստ...եալն է Քարլ Պուք, ճարտարապետ մը, որուն ...մար կ'ըսեն թէ կը յուզուի նուագէ մը, բայց ...տարբեր կը դիտէ երբ մարդ մը կախեն ... Ու...րիշ մը, Վալթըր Միւլլէր, շուներուն կը յանձնէր ...րինները : Եւ դեռ ուրիշ հրէշներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար, արեւմտեան երեք դաշնակիցները նոր հրաւէր մը պիտի ուղղեն Խ. Միութեան :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ : Բացման ճառը խօսեցաւ Մարսէլ Քաշէն : — Վարչապետը Փարիզ հրաւիրեց Լոնտոնի, ...ինկթընի եւ Մոսկուայի դեսպանները, խոր...հրդակցելու համար միջազգային կացութեան մա...սին :

ԹԱՆՁՐ ՄՇՈՒՇ ՄԸ աւերներ կը գործէ Անգ...լիոյ, Ֆրանսայի եւ ամբողջ Հիւս. Եւրոպայի ...մէջ : Օդանաւային թռիչքներն ալ խանգարուած են :

ՎԵՐԵԼԱԿ ՄԸ Ե. յարկէն վար ինկաւ Փարիզի ...մէկ թաղին մէջ : Երեք կիներ ծանրապէս վիրաւոր...ուեցան :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ սպարապետը, զօր. ...Րիճուէյ տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ ...անհրաժեշտ է գերման զինուորներ առնել, Եւ...րոպայի պաշտպանութեան համար :

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացում կը նախատեսուի Փա...րիզի մէջ (միս, ձուկ, պանիր, կարագ, գետնա...խնձոր, գինի, ձէթ, սուրճ) :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը մեկնեցաւ Աթէնքէն, ...ամրապնդելով երկու երկիրներուն կապերը : — ...Եւգոսլաւիա անհաշտ կը մնայ Թրիէսթէի հար...ցին մէջ :

Այրի Տիկ. Սիրարփի - Զօհրապ Սանթուր...ճեան, Օր. Եօժէնի Հալէպլեան, Պ. Վրոյր Հալէպ...լեան, Այրի Տիկին Բարիզ Հօտաղեան եւ զաւակ...ները, Այրի Տիկ. Սիրանուշ Արծրունեան, Տէր եւ Տիկ. Վահան - Վարդանուշ Տէր Մինասեան, Այրի Տիկ. Մարեամ Բրուտեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շուշանիկ Արծրունեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ - Լեւոնուհի Ղարիպեան եւ զաւակնե...րը (Թիֆլիզ), Այրի Տիկ. Աստղիկ - Լեւոն Սան...թուրճեան եւ զաւակները (Թիֆլիզ), Այրի Տիկ. ...եա - Համբարձում Սանթուրճեան եւ զաւակները (Թիֆլիզ), Այրի Տիկ. Քաջուշա - Խունկիանոս Սանթուրճեան եւ զաւակները (Թիֆլիզ), Հա...լէպլեան եւ Սանթուրճեան ընտանիքներուն հա...մայն պարագաներն ու բարեկամները, Պոլիս, Կովկաս, Հայաստան եւ այլուր, խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, քեռայրին, մօրեղբօր, հօրեղբօր, դուդէ...նին, ազգականին ու բարեկամին

Պ. ԶՕՀՐԱՊ ՍԱՆԹՈՒՐՃԵԱՆԻ
(Երաժշտագէտ)

...որ կնքեց իր մահկանացուն 58 տարեկանին, 9 Յունուար 1953ին, Neuilly sur Seineի իր ընտանե...կան բոյնին մէջ, 47 rue du Bois de Boulogne, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ, ըստ իր փափաքին, ազգականական բա...րձրակարգ սեղմ շրջանակի մը մէջ, երկուշաբ...թի, 12 Յունուար, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Cimetière Parisien de Bagneuxի ընտանեկան դամբա...րանին մէջ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իր դպրոցին Մանուկներու Օրը կը տօնէ այս հինգշաբթի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ : Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն :

Կը հրաւիրուին նաեւ ծնողները : Սրահին ջեր...մութիւնը ապահովուած է : Մուտքը ազատ է :

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մէկ Սիւրժէթէօզ (D.R.P. 3 fils), մոթէօրով :
1 Պոպինոտար 10 պրօշով եւ մոթէօրով :
1 Հիւսելու Տիւպիէ մեքենայ 10 ժոժ, տուպլը շիւթ, 8 սէրիւր :
1 մեք. Տօնէ, ժոժ 10, տուպլը շիւթ, 8 սէրիւր :
1 մեքենայ C. B. ժոժ 8.
1 մեքենայ սիրքիւլէր, գուլպայի :
Դիմել Mr Boyadjianի 12 Place de la Pierre, Valence (Drôme).

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Երեկոյթ պարահանդէս

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, քաղաքա...պետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

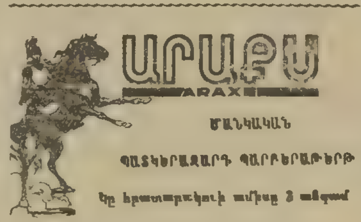
Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցին նաեւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավա...րութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ :

Կը ներկայացուի զուարթ կատակախաղ մը՝
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

Կէս գիշերէն վերջ, պար Benny, Bennetի նուա...գախումբով եւ իր ծանօթ երգիչ UMBERTO CANTO : Կը մասնակցի նաեւ Օր. Françoise Meunier, (1r Prix de danse du Conservatoire de Paris) :

Ծոփ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով :
Tombola . Մուտք՝ 250 ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոց — Իջնել Métro Mairie d'Issy :

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե...կան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր. :
Հասցէ — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 7066-15
Տարօր — Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :
Լոյս տեսաւ Դ. թիւը :

ՎԱԼԱՆՍԷՆ իրազեկ մը կը խնդրէ ճշդել թէ ոչ դպրոցը, ոչ ալ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնա...խումբը 100.000 Ֆր. ստացած են Պ. Պալթայեանէ :
Որո՞ւն հաւատալ ...

Այրի Տիկին Էլիզ Քըրքքէսէլեան եւ զաւակը Ալիս, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քըրքքէսէլեան եւ զաւակները (Աթէնք), Այրի Տիկին Զարեհ Քըրք...քէսէլեան եւ զաւակները, Պերճ եւ Գեղամ Քըրք...քէսէլեան (Աթէնք), Տիկին Թագուհի Քըրքքէսէ...լեան եւ զաւակները (Ալեքսանդրիա), Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Սարեան եւ զաւակները, Տիկին Ռոզա Ֆէրմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սար...գիս Ֆէրմանեան, Տիկին Մաքրուհի Ապաճեան եւ զաւակները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուս...նոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՂԱԶԱՐՈՍ ՔԸՐՔՔԷՍԷԼԵԱՆԻ (Իզմիրցի)

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, 11 Յունուար :

Թաղումը տեղի կ'ունենայ այսօր, Չորեքշաբ...թի ժամը 13.45ին :

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 12 Rue des Carmes, Paris (5), métro Maubert Mutualité, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ivryի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդ...րուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նշան Միքայէլեան կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կա...տարուի այս կիր., Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր կնոջ ողբացեալ՝ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ :
ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառա...տունը, 17 Bld. des Capucines, Paris : Café de la Paixին ճիշդ դիմացը : Հեռ. OPE. 80-34

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղ...բայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրի...կուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներ...կայութիւնը պարտաւորիչ է : Բացակաները նկատի կ'առնուին : Մասնաւորաբար ներկայ կ'ըլլայ Ե. գիւղացիի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի Վը...ռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շա...բաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԳԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» են...թակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue d'Arcueil, ֆրանսական դպրոցին մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւա...քոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քա...տէ սրճարանին վերնայարկը : Կը խօսի Պ. ՎԱԶ...ԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ : Նիւթ՝ «Գործակցիլ կամ կորսուիլ» : Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդ նահանգի նորակազմ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 8—10 Square Stalingrad, Bar des D'anaidos Marseille սրճարանի սրահին մէջ : Օրակարգ՝ Ա) Ընկուզում յանձնախումբի — Բ) Վարչութեան ընտրութիւն — Գ) Ընթացիկ հար...ցեր : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտ...նէ վարչութեան անդամներէն Տէր եւ Տիկին Խան...ճեաններու, իրենց մօր մահուան առթիւ :

DRAPERIES
•
FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS
Hommes - Jeunes-Gens

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ) :

Ծոփ մթերք Téléviosionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի

Վերի հասցէով :

RAKI DUZE

Զուտ օղի, անիսոնէ,
Մասնաւոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻՒՋ ՕՂԻՆ անոյշ - հոտով :
Տայաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ,
Ի գնծութիւն ամէնուն,
Սրճարանէն մինչեւ տուն :
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

Պահեստապետներ՝
ՓԱՐԻԶ.— Տայաքիւփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5) : Հեռ. Odé. 36-55 :
ՎԱԼԱՆՍ.— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo : Հեռաձայն 15.20 :
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տայաքիւփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes : Հեռ. Co. 58-99 :

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! !
Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 15 Janvier 1953 Հինգշաբթի 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6966 Նոր շրջան թիւ 2377 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ՓՈՐՁ ՄԸ ԽԻՍ

Տարիներէ ի վեր տրտունջներ կը լսուին, — Մատչելի գիրքեր, թերթեր չունինք մեր մանուկներուն եւ պատանիներուն համար:

Շատեր այս միտքը կը ծամեն թութակաբար: Առանց հետեւելու իրականութեան:

Ուրիշներ ալ պատրուակներ կը փնտռեն, չմեղադրելու համար իրենց թանգիտութիւնը կամ օտարամոլութիւնը:

Ճիշդ է որ ի վիճակի չենք օտարներուն հետ մրցելու մեր մանկական գրականութեամբ, — գունզգոյն, շողշողուն գիրքերով եւ թերթերով:

Բայց, անիրաւութիւն է ըսել թէ բան չունինք եւ չենք ունեցեր:

Աւելի քան 60 տարի առաջ, մանուկներու յատուկ թերթեր եւ գրքոյկներ լոյս տեսած են Պոլսոյ եւ Կովկասի մէջ: Հոգ չէ թէ համեստ բովանդակութեամբ:

Տարեցներ պէտք է յիշեն Պոլսոյ «Բուրաստան Մանկանց»ը, «Ծաղիկ»ը, «Հանրագիտակ»ը եւ ուրիշ հրատարակութիւններ:

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին եւ աւելի վերջը նոյնպէս մանկական թերթեր հրատարակուեցան:

Որքան գիտենք, մինչեւ այսօր ալ «Պարտէզ» մը կը մշակուի Պոլսոյ մէջ:

Կովկասը ունեցած է իր «Աղբիւր - Տարազ»ը, խնամեալ տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ:

Այնտեղ աւելի լաւ մշակուած էր այս ճիւղը նաեւ դասագիրքերու միջոցաւ, որոնց մէջ առաջին տեղը կը բռնէր Լուսաբերներու շարքը, խմբագրութեամբ Լեւոն Շանթի, Յովհ. Թումանեանի եւ Ստ. Լիսիցեանի:

Այսօր, Հայաստանի մէջ մանուկներու համար գրքոյկներ լոյս կը տեսնեն ընտիր տպագրութեամբ, պէսպիսուն եւ [illegible]ասոր:

Տարագիր գաղութիւններն ալ իրենց կարելին փորձեցին եւ կը փորձեն, տարիներէ ի վեր:

Հիւս. Ամերիկայի մէջ լոյս տեսաւ «Արփի»ն, խմբագրութեամբ ողբացեալ ընկեր Արմ. Բարսեղեանի:

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, Պուքրէշի մէջ կազմուած էր «Մասիս» ընկերութիւնը, մանկական եւ պատանեկան գրքոյկներ տպելու համար, արդիական բովանդակութեամբ: Եւ յաջորդաբար լոյս տեսան 12—15 ընտիր հատորներ:

Թեհրանի մէջ, հինգերորդ տարին է որ կը հրատարակուի «Լուսաբեր»ը, կարելի խնամքով:

Ուրիշ պարբերական մը, «Արփի», մանուկներու յատուկ յաւելուած մը կը հրատարակէ:

Եւ դեռ կան զանազան ձեռնարկներ Պէյրութի, Պուէնոս Այրէսի մէջ եւ այլուր:

Խօսքը ի խուսն կը յիշենք այս հրատարակութիւնները, ըսելու համար թէ բոլորովին անճարակ չենք:

Անշուշտ այս ձեռնարկները չեն գոհացներ օրուան պահանջները: Մանաւանդ օտար ափերու վրայ, ուր խուռն կը հրմշտկեն մանկական եւ պատանեկան թերթերն ու գիրքերը, շքեղ տպագրութեամբ եւ շողշողուն շարքերով:

Ուէէ ժողովուրդ միայն իր սեփական հայրենիքին մէջ կրնայ հասնիլ այդ կատարելութեան: Թէեւ, հոս ալ միջոցներ չեն պակսիր, եթէ ոչ ցանկալին, գոնէ կարելին փորձելու համար:

Ահաւասիկ այդպիսի փորձ մը, «Արագ»ը, որուն չորրորդ թիւը լոյս տեսաւ քանի մը օր առաջ:

Նորութիւն մըն է այս ձեռնարկը՝ հայկական անդաստանին մէջ:

Ձեռնարկին գլուխն անցած է երիտասարդ առեւտրական մը, աջակցութեամբ երիտասարդ նկարիչի մը: Եւ կը յուսան յաջողիլ:

Դեռ փորձի շրջան է եւ բարեփոխումներ պիտի կատարուին: Բայց թերթը արդէն գտած է ջերմ ընդունելութիւն:

Կ'արժէ աւելի լայնօրէն խօսիլ այս նախափորձի մասին, որ կոչուած է անմիջական պահանջ մը լրացնելու:

Երբ խոշորացոյցով կը նայինք օտարին առատութեանց վրայ, չմոռնանք մեր փոքր առուն: Ո՛ւր որ ալ գտնուինք:

Շ.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը մեծ դժուարութեամբ ընտրեց իր նախագահը: Երեք անգամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ, եւ ի վերջոյ Պ. Էռիօ ընտրուեցաւ 143ի դէմ 223 ձայնով: Երկրորդ թեկնածուն էր չափաւոր երեսփոխան մը, Պ. Ֆուրքատ, իսկ երրորդը՝ Մարսէլ Քաշէն որ շահեցաւ 56 քուէ:

Բացումը կատարեց Պ. Քաշէն զգուշանալով դրդուիչ խօսքերէ, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը: Ջերմապէս գնահատեց ժողովուրդին յամառ աշխատանքը, արտադրութեանց յաւելումը եւն.: Ցետոյ յորդորեց «լսել ժողովուրդին ձայնը, որ կը թելադրէ ծառայել հայրենիքին: Մեր ժողովուրդը խաղաղութիւն կ'ուզէ, կը մերժէ յետադիմութեան կրքոտ կոչերը: Ան երբեք պիտի չժխտէ Ֆրանքօ-խորհրդային դաշինքը»:

Պ. Էռիօ իր ճառին մէջ նախ գովեց Պ. Փինէի ողջմտութիւնը եւ քաջութիւնը: Ցետոյ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ վերաշինութեան եւ հնդատարութեան, յօդուած առ յօդուած քննել եւրոպական բանակի դաշնագիրը եւն.: Այս առթիւ մեծամասնութեան խօսքեր ուղղեց բոլոր դաշնակիցներուն եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն:

Հանրապետութեան խորհուրդին (Ծերակոյտ) նախագահը վերընտրուեցաւ (Պ. Կաստոն Մոնէրվիլ):

╳ Օրատուրի դատին Բ. նիստին մէջ ատեանը մերժեց անջատել գերման եւ ալզասցի ամբաստանեալները: Այդ մասին որոշում պիտի տրուի աւելի վերջը: Պաստոյի դին. առեանը 2ուկես ժամ խորհրդակցած էր այս մասին: Մեղի դատին մէջ, գլխաւոր ամբաստանեալը, Քարլ Գուբ, ըսաւ թէ տեղեկութիւն չունէր արգելարանին մէջ գործուած ոճիրներէն, բայց զօրաւոր փաստեր կան իրեն դէմ: Այս առթիւ յայտնուեցան զարհուրելի վայրագութիւններ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆ ուժգնօրէն բողոքեց Խ. Միութեան դէմ, գանգատելով թէ իր օդնաւերը կը խախտեն չէզոքութիւնը, թռիչքներ կատարելով: Խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են, Մ. Նահանգներուն հետ:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, կրկին լիազօրութիւն պահանջեց մէկ տարուան համար: Յանձնախումբ մը պիտի քննէ խնդիրը: Կը կարծուի թէ Մէճլիսը տեղի պիտի տայ:

ՎԱՏԻԿԱՆ ծանուցագիր մը ուղղեց Եուկոսլաւիոյ, գանգատելով թէ 30 կաթոլիկ քահանաներ սպաննուած, ուրիշ 200 հոգի ալ բանտարկուած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ յաջորդ արտաքին նախարարը, Ֆոսթըր Տըլըս Եւրոպա պիտի գայ այս ամսու վերջը, քննելու համար կացութիւնը: Մասնաւորապէս պիտի զբաղի վերազինման եւ դրամական օգնութեան գործերով: — Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Եւրոպայի վերազինումը դեռ հասած չէ անհրաժեշտ չափին եւ թէ վտանգաւոր է թուլցնել ճիգերը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ աւելցած է Սէնի շրջանին մէջ, բարձրանալով 26.780ի, (4807 աւելի բաղդատելով Նոյեմբերի հետ):

ԵԳԻՊՏՈՍ հետզհետէ աւելի վճռական դիրք մը կը բռնէ Սուտանի խնդրին մէջ: Ցառուկ յանձնախումբը ժողով գումարեց եւ իր տեղեկագիրը պիտի յանձնէ զօր. Նեկիպի: Լոնտոնի մէջ յուսատես են եղքի մասին, նկատի առնելով վերջին անցուդարձը: Զօր. Նեկիպի ալ քաղուեր, Սալեմ, կրկին յիշեցուց թէ երբեք տեղի պիտի չտան այս հարցին մէջ: «Սուտանի կուսակցութիւնները մեզի հետ են ամէն կերպով եւ մենք գիտենք իրենց բանելիք դիրքը: Ամէն բան կ'իմանանք երկու - երեք օրէն»:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ խորհրդարանը միաձայնութեամբ քուէարկեց նոր սահմանադրութիւնը, որ երկու ժողով կը նախատեսէ: Կը կարծուի թէ Թիթօ նախագահ պիտի ընտրուի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԹՈՒՄԲԸ

Ինը բժիշկներ ձերբակալուեցան

ԻԲՐԵՒ ԹԷ Կ'ՈՒԶԷԻՆ ՄԵՌՑՆԵԼ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ — ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ «ԽՈՍՏՈՎԱՆԵՐ ԵՆ» — ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐԷՆ ՎԵՑԸ ՀՐԵԱՆԵՐ ԵՆ — ՄԵԾ ՑՈՒՑՈՒՄ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը, Թասս, հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց առջի օր —

Ապահովութեան Տեսչութիւնը ատենէ մը ի վեր երեւան հանած էր խումբ մը ահաբեկիչ բժիշկներ որոնք կը [illegible] կարճեցնել Խ. Միութեան ականաւոր անձերու կեանքը, վնասակար դարմաններ գործածելով: Այդ բժիշկներն են. — Պրոֆ. Վովսի, Մ. Բ. Քոհէն, Բ. Բ. Քոհէն, Եգորով, Ֆելդման (մասնագէտ ականջի, քթի եւ կոկորդի), Ետինգեր, Կրինշտայն (մասնագէտ ջղային հիւանդութեանց), Մայորով, պրոֆ. Վինոգրատով, պրոֆ. Քոկան:

Փաստաթուղթերով, գիտական հետազօտութիւններով, մասնագէտներու քննութեամբ եւ ամբաստանեալներուն խոստովանութիւններով հաստատուած է թէ ոճրագործները, ժողովուրդի թաքուն թշնամիները, կարճեցուցած են իրենց հիւանդներուն կեանքը գէշ դարմանումներով:

Քննութիւնը հաստատած է թէ ահաբեկչական խմբակին մեղսակիցները օգտուելով իրենց բժշկի հանգամանքէն եւ հիւանդներու կատարեալ վստահութենէն, գիտակցօրէն, սրիկայաբար խորտակած են անոնց առողջութիւնը, անտեսած են քննութեան փաստերը, կատարած են կեղծ ախտաքննութիւններ, եւ սպաննած են հիւանդները, սխալ դարմանումով:

Ոճրագործները խոստովանած են թէ ընկեր Ա. Ժդանովը դարմանած ատեն կեղծ ախտաճանաչում կատարած են, ծածկած են սրտի հիւանդութեան էութիւնը, սխալ դարման պատուիրած են այդ ծանր հիւանդութեան համար, սպաննելով ընկեր Ժդանովը:

Քննութիւնը հաստատած է նաեւ թէ ոճրագործները կարճեցուցած են ընկեր Ա. Շչերբակովի կեանքը, վնասակար դեղեր տուած են մեծ չափով եւ այսպէս դէպի մահ առաջնորդած են:

Ոճրագործ բժիշկները փորձած են խախտել Խ. Միութեան ղեկ. վարիչներուն առողջութիւնը, անոնց գործունէութիւնը դադրեցնելով եւ այսպէս տկարացնել երկրին պաշտպանութիւնը: Անոնք փորձած են անգործութեան մատնել մարաջախտեր Ա. Վասիլեւսկին եւ Կովորովը, զօր. Շտեմենկօ, մարաջախտ Կոնիեւը, ծովակալ Կ. Լեւչենկօ եւ դեռ ուրիշներ, սակայն ձերբակալուելով չեն կրցած իրենց նպատակին հասնիլ:

Հաստատուած է թէ այս բոլոր մարդասպան բժիշկները, մարդկային սեռի հրէշներ, որոնք ոտքի տակ առած են գիտութեան սրբազան դրօշը եւ պղծած են գիտուններու պատիւը, օտար լրտեսական սպասարկութեանց վարձու գործակալներն էին: Քննութի՛ւնը պիտի վերջանայ մօտերս»:

ՈՒՐԻՇ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը եւ «Իզվեստիա», կառավարական օրկանը, սիւնակներով լուրեր եւ լուսանցքներ կը հրատարակեն այս գործի մասին, որ աղղանշան մը կը սեպուի նոր եւ ահաւոր մաքրագործումներու, ամբողջ Խ. Միութեան մէջ: Մոսկուայի անթենն ալ իւղ կը լցնէ կրակին վրայ, գրգռելով ամբոխը օտարներուն, մասնաւորապէս Հրեաներուն եւ Ամերիկացիներուն դէմ:

Առաջին լուրը տուած ատեն, Մոսկուայի անթենը կ'ըսէր թէ ահաբեկիչ խմբակին անդամներուն մեծ մասը կապ ունէր «Հրէական բարեսիրական աղգային կազմակերպութեան «Ճոյնթ»ի հետ, որ սարքուած է ամերիկեան գաղտնի վարչութեան կողմէ, իբրեւ թէ ուրիշ երկիրներու Հրեաներուն օգնելու համար»:

Ամերիկեան եւ հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ «Ճոյնթ»ը (Միացեալ) Հրէական մարդասիրական եւ քաղաք. կազմակերպութիւն մըն էր որ կը գործէր արեւելեան Եւրոպայի մէջ, պատերազմէն առաջ: Ան նպաստ կը ստանար Ամերիկայի Հրեաներէն եւ կ'աջակցէր Սիոնականութեան, բայց մեծ գործունէութիւն մը չունէր պատերազմէն ետք:

Մոսկուայի զեկոյցը կ'ըսէ. — Այս մարմինը լրտեսական, ահաբեկչական եւ ուրիշ խռովարար գործեր կը կատարէ շատ մը երկիրներու մէջ:

«Իզվեստիա» կ'ըսէ թէ «Թունաւորիչ բժիշկներու խմբակին ձերբակալութիւնը[illegible] հարուած մըն է պատերազմի անգլօ-ամերիկեան հրձիգներուն դէմ: Այժմ երեւան հանուած է Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ ճարտարապետներուն եւ մարդակերներուն իսկական դէմքը»:

Խ. Միութեան բոլոր թերթերը կը թելադրեն

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁՈՒԼՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Ազդարար» հետեւեալ զրոյցը ունեցած է ընկեր Ս. Վրացեանի հետ, որ վերջերս Պէյրութ վերադարձած էր, ստանձնելու համար Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանին տնօրէնութիւնը.—

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Ի՞նչ թիւ ունի ներկայիս Ամերիկայի հայութիւնը։ Որոնք են ամէնէն աւելի հայաշատ քաղաքները։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Ներկայիս ամերիկահայութեան թիւը կը հասնի շուրջ 250 հազարի, որոնք կ'ապրին Ամերիկայի գրեթէ բոլոր նահանգներուն մէջ, ցրուած։ Գլխաւոր համախմբումներն են Ատլանտեան Ովկիանոսի եզերքի նահանգները, միջին նահանգները, եւ Քալիֆորնիա։ Բացի Ֆրէզնոյի շրջանէն Հայերը ընդհանրապէս կ'ապրին քաղաքներու մէջ։ Գլխաւոր հայկ. կեդրոններն են Նիւ Եորք արուարձաններով 25—30 հազար, նոյնքան մը Պոսթընի եւ արուարձաններուն մէջ, նոյնքան Տիթրոյիթ։ Լոս Անճելէս մօտ 30.000 հայութիւն ունի, 20—25 Ֆրէզնոյի շրջանը։ 7—8 հազար Ֆիլատելֆիա, նոյնքան՝ Փրովիտէնս, նոյնքան Ուսթըր։ Շուրջ 3 հազար Շիքակօ, եւն։ Մօտ ութսուն քաղաքներու մէջ Հայեր կ'ապրին։ Ներկայիս բոլոր Հայերն ալ բարեկեցիկ վիճակ ունին. տուն, տեղ, գործ։ Խոշոր թիւ կը կազմեն զանազան մասնագիտութեամբ մտաւորականներ, բժիշկ, երկրաչափ, փաստաբան, ուսուցիչ, դասախօս, արուեստագէտ, լրագրող եւն.։

Արդէն կարեւոր դեր սկսած է կատարել նոր սերունդը զանազան ասպարէզներու մէջ։ Առաջին անգամ ըլլալով հայ երեսփոխան մը ընտրուեցաւ ամերիկ. խորհրդարանին մէջ։

Հ.— Ի՞նչ աստիճանի հասած է ձուլման վտանգը։ Ամերիկայի հայութիւնը վերահասու դարձա՞ծ է իր գոյութեան սպառնացող վտանգին։

Պ.— «Ձուլման վտանգը» չի պատկերացներ Ամերիկայի իրական կացութիւնը։ Որովհետեւ նոր սերունդը ի ծնէ արդէն «ձուլուած է»։ Ան ամերիկացի է ոչ միայն քաղաքացիական վիճակով, այլեւ ամբողջ էութեամբ եւ եթէ որոշ չափով կը մնայ տակաւին կապուած հայութեան հետ, այդ կապը աւելի ընտանեկան է. ծնողքը հայ է, ընտանեկան նիստուկացը հայկական է, ուտելիքը հայկ. է։ Այդ չափով ինքն ալ կը մնայ Հայ։ Յաջորդ սերունդը այս կապն ալ չունենար եւ կը դառնայ ամբողջապէս ամերիկացի։ Ամերիկահայութիւնը անշուշտ վերահասու է այդ վտանգին, բայց անզօր է պայքարելու, համատարած ամերիկացման դէմ։ Նոր սերունդը հայութեան հետ կապուած պահելու համար որոշ աշխատանքներ կը կատարուին ի հարկէ, օրինակ եկեղեցիները, Հայ Օգն. Միութիւնը եւ այլ կազմակերպութիւններ կը պահեն դպրոցներ, կամ երիտասարդական միութիւններ, անոնց մէջ կը ջանան արծարծել հայութեան ոգին, տարրական հայերէն գրագիտութիւն սորվեցնել, բայց այդ ամէնը շատ տկար ջէնքեր են։ Դժբախտաբար չկան արմատական միջոցներ ձուլման վտանգին դէմ։ Հայը Հայ պահելու համար մասնաւոր ճիգ կը թափէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր Երիտասարդական Միութեամբ կամ Հայ Օգն. Միութեամբ, բայց որովհետեւ նոր սերունդը ընդհանրապէս հայերէն չի գիտեր, կամ քիչ գիտէ, այդ պատճառաւ ալ անգլերէն լեզուով կը ջանան վառ պահել հայկ. ոգին անոր մէջ։ Կրնաք երեւակայել այս կացութեան հետեւանքները։

Հ.— Կը հաւատա՞ք թէ կարելի ըլլայ փրկել Ամերիկայի հայութիւնը ներկայ պայմաններուն մէջ։ Ինչ կրնայ ընել ամերիկահայութիւնը վտանգին առաջքն առնելու համար։

Պ.— Ներկայ պայմաններուն մէջ, եթէ աչքի առջեւ ուզենք ունենալ վերի բուածը, հիմնական միջոց չկայ, դժբախտաբար, ամերիկահայ նոր սերունդը տեւականօրէն հայութեան ծոցին մէջ պահելու համար։ Հիմնական միջոց կը լինէր, եթէ Հայաստանի դռները բաց ըլլային ազատաստեմանի առջեւ եւ կենդանի յարաբերութիւն հաստատուէր մայր հայրենիքին եւ ամերիկահայութեան միջեւ։ Այդ պարագային կարելի էր յուսալ որ Ամերիկայութիւնը երկար ժամանակ կը մնար հայ. փոյթ չէ թէ անգլերէն խօսէր կամ ինքզինքը դնար ամերիկացի։ Յոյներուն օրինակը շատ ուսանելի է այս տեսակէտով։ Հարիւր տարիէ աւելի է յունական հոծ գաղթ մը կ'ապրի Ամերիկայի մէջ, բայց որովհետեւ Յունաստանը ազատ է, եւ Ամերիկայի Յոյները կենդանի յարաբերութեան մէջ են իրենց մայր հայրենիքին հետ, անոնք կը մնան իբրեւ Յոյն, թէեւ կը խօսին անգլերէն եւ ամերիկեան քաղաքացիներ են։ Երկրորդ կարեւոր գործօնը, բատ իս, Ամերիկայի նոր սերունդէն մտաւորականներ պատրաստելն է, որոնք ապրին հայ կեանքով, եւ հանրային դեր կատարեն հայ իրականութեան մէջ։ Ասիկա հնարաւոր է միայն հայ երկրորդական վարժարանի միջոցաւ. ինչպէս կը վարուին օրինակ Լեհերը, Հրեաները եւն.։ Այս մասին Ամերիկայի մէջ շատ կը խօսուի, բայց կենդանի գործ չկայ։ Երկրորդական վարժարան ունենալու համար անհրաժեշտ են նիւթական խոշոր միջոցներ՝ ամերիկահայ հարուստ դասակարգը ընդհանրապէս ուծացած է, հայութեան կեանքով չապրիր եւ նման գործերու դրամ չի տար, իսկ աշխատաւոր տարրերուզոհաբերութեամբ միայն այսպիսի մեծածախս ձեռնարկ կարելի չէ կատարել։ Ուրիշ կարեւոր գործօն մըն ալ Եկեղեցին է։ Ամերիկայի մէջ եկեղեցիները դեռ կը շարունակեն մեծ դեր կատարել ժողովուրդի կեանքին մէջ։ Դժբախտաբար Հայ. Եկեղեցին չունի այն գիտակցութիւնը որ անհրաժեշտ է նոր սերունդին հայերի դաստիարակութեան համար։ Ներսոյեան եպիսկ.ի գլխաւորած թեմը սկսած է եկեղեցական արարողութիւնն անգամ վերածել անգլերէնի եւ այնկարծիքը կը ջատագովէ թէ հայկ. լեզուն անհրաժեշտ չէ նոր սերունդը հայ պահելու համար։ Այդ պատճառով կրթ. գործը ձգուած է երեսի վրայ։ Նիւ Եորքի մէջ կ'ուզեն միլիոն տոլարով նոր եկեղեցի մը կառուցանել փոխանակ այդ գումարով հայ երկրորդական վարժարան մը հիմնելու։

Մէկ խօսքով հայ նոր սերունդի ապագան Ամերիկայի մէջ մռայլ է, եւ եթէ այսպէս շարունակուի, մէկ երկու սերունդ վերջ Ամերիկայի մէջ մենք կ'ունենանք հայկ. քիթերով եւ հայկ. աչքերով Ամերիկացիներ, ինչպէս Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ ունինք հայկ. քիթերով եւ հայկ. աչքերով Լեհեր եւ Մաճառներ։

Հ.— Ի՞նչ կրնանք ընել մենք Լիբանանի, Սուրիոյ եւ այլ գաղութներու հայութիւնս Ամերիկահայը Հայ պահելու համար։ Ի՞նչ դեր վերապահուած է Համազգային Փալանճեան ճեմարանին այս կարեւոր գործին մէջ։

Պ.— Զեմ կարծեր թէ դուրսի հայութիւնը կրնայ անմիջական դեր կատարել Ամերիկահայութեան ազգապահպանութեան գործին մէջ։ Ամերիկահայութիւնը մինչեւ այժմ զոհաբերած է իր արտասահմանի ազգակիցներուն գոյութիւնը դիւրացնելու համար, այդ զոհաբերութիւնը տեսակ մը հոգեկան պահանջք է, եւ եթէ կ'ուզէք իր գոյութեան արդարացման միջոց։ Օգնելով արտասահմանի Հայերուն նիւթապէս Ամերիկահայութիւնը ինքզինքը բարոյապէս գոհացած կը զգայ։ Բայց անմիջական որեւէ աջակցութիւն արտասահմանէն չակնկալեր, եւ չի ալ կրնար ակնկալել։ Միակ բանը որ արտասահմանը կրնայ տալ Ամերիկահայութեան մտաւոր ուժերն են, որ կրնան հանրային աշխատանք կատարել ազգային կեանքին մէջ։ Այս տեսակէտով, ի հարկէ ճեմարանին վիճակուած է կարեւոր դեր։ Միւս կողմէ ճեմարանը եթէ ունենայ գիշերօթիկ բաժին ի վիճակի կը լինէր Ամերիկայէն աշակերտներ պահելու, առիկա անշուշտ կը նպաստէր ազգային ոգին տարածման նոր սերունդին մէջ։ Անոնք կը մասնակցէին ազգ. գործունէութեան աշխատանքներուն։ Վերջին իմ այցելութեանս ընթացքին Ամերիկայէն շատ ծնողներ պատրաստակամութիւն յայտնեցին իրենց զաւակները ճեմարան ուղարկելու, եթէ անշուշտ գիշերօթիկ բաժին ունենայինք։ Այս պատճառով անհրաժեշտ է լուրջ աշխատանք կատարել։ Եւ այդ կը լինի թերեւս գոյն փոխ հաստուցում մը որ մենք այստեղէն կրնանք ընել Ամերիկահայութեան, որու զոհողութեամբ կ'ապրի եւ կը զարգանայ մեր հաստատութիւնը։

Թատերական վերսկսում Փարիզի մէջ

Այս տարի եւս Ֆրանսական բեմը ամէն ջանք թափած էր պահելու համար այն համբաւը զոր կը վայելէ ի սփիւռս աշխարհի։ Թէեւ որոշ չափով նուազ փայլուն վերսկսում մը անցաւ, բաղդատելով ուրիշ տարիներու հետ, քանի որ մեծ չափով repriseներ կային շատ մը թատրոններու մէջ։ Անցեալ տարուան առեւտրական յաջողութիւնները պատճառ եղան որ շարունակուին Ռուսէնի արժէքաւոր խաղը, Lorsque L'Enfant paraît, Մ. Էմէի La Tête des Autresը, L'Heritière, La Cuisine des Angesը եւն. Իբրեւ կարեւոր ստեղծագործութիւն այս աշնան Սէն Ժոռժի թատրոնը բեմադրեց G. Aroutի (Գ. Յարութիւնեան) La Dame de Trèfle։ Այս խաղը որուն մասին քանի մը անգամ խօսեցանք, ունեցաւ անպատմելի յաջողութիւն մը։ Պատճառները շատ էին։ Արութ ունի —ուրիշ առիթներով բսած ենք արդէն — թատրոնի յատուկ լեզու մը։ Իր դրոյցները հաճելի են, թէեւ, այս ներկայացման մէջ աւելի դիւրին սրամտութիւն մը նկատեցինք։ Michel Vitold որ խաղին բեմադիրն է եւ նաեւ գլխաւոր դերակատարը, սիրահարած է կնոջ մը որ կը մերժէ յանձնուիլ եւ նոյնիսկ մտիկ ընել սիրահարական խօսքերը։ Սիրահարը յուսահատ՝ ժամանակը կ'անցընէ «հաճելի տունի» մը մէջ ուր կը հանդիպի կնոջ մը, որ շատ կը նմանի իր սիրած պատուաւոր կնոջ։

Ամբողջ խաղը կառուցուած է այս թիւրիմացութեան վրայ։ Հերոսը երեք արարի ընթացքին չի կրնար, հակառակ զանազան փորձերու, հասկնալ թէ նո՞յն կինն է (Madeleine Robinson)։ Հոս կը կայանայ կարծեմ խաղին տկարութիւնը։ Շատ ուշագրաւ եւ հոգեբանական է հեղինակին «գիւտը»։ Ներկայացուած հերոսուհին, թէեւ ինքն ալ կը սիրէ տղան, բայց չուզեր իջնել իր բարձրութենէն եւ իբրեւ «Տիկին այսինչ» ըլլալ անոր հոմանուհի։ Եւ սակայն նոյն օրուան մէջ կրնայ իր վարքին անհաշտ դիւրութեամբ մը հասարակ կնոջ մը նման վարուիլ, երբ կը ներկայանայ «տունին»իբրեւ մէկ pensionnaireը։

Կարելի չէ հետեւիլ ուշադրութեամբ եւ գնահատանքով խաղի մը, երբ ամէն վայրկեան միտքդ կ'անցնի թէ անհաւատալի է որ մարդ մը նոյն օրուան մէջ երկու տարբեր դիմագիծներու տակ տեսնէ նոյն կինը եւ օրերով չհասկնայ եւ հասկնալու համար միակ միջոցը գտնէ այդ կինը մեցնել։ Ասկէ զատ թատերախաղը յաջող խաղարկութիւն մը ունի։ Երկու հերոսներէն զատ պէտք է յիշել տաղանդաւոր Lucienne Bogaërtը։ Այս դերասանուհին որ այն «տունին» ծերացած տեսչուհիին դերը կը կատարէր, աքանչելի տեսարան մը ունէր Vitoldի հետ հիմնուած միայն quiproquoի մը վրայ։ Կրնամ ըսել թէ ներկայացման ամէնէն յաջող տեսարանն էր։ Բեմադրութիւնը ունէր քանի մը չափազանցութիւններ, բայց շատ գեղեցկօրէն եւ արուեստագէտի ճաշակով Vitold ներկայացուցած էր տունը որուն անունն է La Dame de Trêfle։

Փարիզի բազմաթիւ թատրոններուն վրայ աւելցաւ նոր մը Comédie - Caumartin. Բացուեցաւ ֆրանսական մէկ ամբի տակ, իրաւէնի ծանօթ «Պուպրիկին Տանը»ով։

Ծերժանկարի սիրուած վերաաշխարհէի D. Delorme տասնեակ Նորայի դերը զոր տարիներ, շատ երկար տարիներ, խաղացած է Լուտմիլլա Փիթոեւ։ Նիւթը շատ ծանօթ է եւ աւելորդ է թարգմանել։ Գրուածքը, շատ հոգեբանական, ունի մեծութիւն մը ինչպէս Իպսէնի բոլոր գործերը։ Թատրոնը ամէն իրիկուն լեցուն է ծայրէ ծայր։ Լեցուն է սակայն ոչ թէ որովհետեւ խաղը մեծ գրագէտի մը գործն է, այլ որովհետեւ հաճելի շարժանկարի դերասանուհի մը կը խաղայ եւ ժողովուրդը անոր համար միայն կ'երթայ։ Գնահատելի է, սակայն, որ Տ. Տըլորմ այդ խաղը ընտրած ըլլայ եւ գայն կատարէ այնքան դղալով եւ վարպետ ձեւով։ Նորայի դերը, ինչպէս Մ. Կոթիէ եւ ուրիշներ դասական դերեր են եւ պէտք է բոլոր իրաւ դերասանուհիները կատարեն զանոնք։ Տեսակ մը stage է վերջնականօրէն ընդունուելու համար իբրեւ թատրոնի լաւ դերակատար։

Աւելի քան յիսուն տարի է Bernstein թատերախաղ կը գրէ։ Շատ վարպետ թատերագիր մըն է, ծանօթ՝ թատրոնի յատուկ բոլոր նրբութիւններուն, Յատուկ լեզուի մը տէր։ Բայց աւելի քան յիսուն տարի է Bernstein, ինչպէս ամէն անգամ ալ գրած ենք, Alcôveի գրականութիւն մը կը մշակէ։ Իր բոլոր թատերգութիւնները հիմնուած են շնութեան վրայ։ Այս նոյն նիւթը հազար ձեւերու տակ եւ զանազան համեմներով կը հրամցուի հասարակութեան մը, որուն մենք ալ մաս կը կազմենք եւ որ այս բոլորը գիտնալով կամ չգիտնալով, այդ պատմութիւններէն հաճոյք զգալով կամ չզգալով, կը լեցնէ Ambassadeursի սրահը։ Հաճելի է Փէնչիթայն լսել, միտք չի յոգնեցներ, լաւ դերասաններ կ'ընտրէ, հերոսները միշտ հարուստ դասակարգի կը պատկանին, դերակատարները համակրելի անձեր են, զրոյցները շահեկան եւ նստած աթոռդ ալ շատ հանգիստ, ինչ որ չի պատահիր ամէն թատրոնի մէջ։

D. Darrieux (էվանժէլին) լաւ է, R. Pellegrin աւելի լաւ դերասան մը որ ամբողջ երեկոն կը փրապետէ բեմին։ Աւելորդ է իսկ միւս երկու խաղացողներուն մասին խօսիլ։ Անոնց տկարութիւնը անտանելի ըլլալու աստիճան անհաճոյ է։

Տակաւին կը խօսինք ուրիշ ներկայացումներու մասին։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

---

44 ՆՈՐԸՆՏԱՆԵՐ Հ. Յ. Դ. շարքերը անցած են Պէյրութի մէջ կնքահայրութեամբ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի։ Ճառեր խօսած են ընկեր Վ. Նաւասարդեան, Մ. Տէր Գալուստեան, Տոքթ. Ա. Գասպարեան եւ Յ. Գարաօղլանեան։ Պարզելով Դաշնակցութեան ուժն ու հեղինակութիւնը, թելադրած են նոր ընկերներուն գիտակցօրէն մօտենալ իրենց երդումի եւ յանձնառութիւններուն։

ՀԱԼԷՊԻ հայ կաթողիկէ առաջնորդ ընտրուած է Ալոզիոս արք. Պաթանեան։

ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԵՍ — ՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ ԳՏԻՐ։

[illegible]

ՍԵՒ ՇԱՊԻԿԱՒՈՐՆԵՐ ...

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք Նոտոսի տեղեկութիւնները, (4 Յունուար) —

« Պուրսա Կէճէ Փօսթասը» թերթին ղրկուած է սպառնական նամակ մը, որ յիմարական բար֊բանջանքէ մը տարբերութիւն չունի: Նամակը ապահովաբար յետադիմական դաւադրէի մը գրչէն ելած է եւ կապ ունի Մալաթիոյ ոճրափորձին հետ: Նամակագիրը կ'ըսէ թէ Ահմէտ Էմին Եալ֊ման հայրենադաւ մըն է եւ ներելի չեն այն ձեռ֊քերը, որոնք փորձեցին սպաննել զայն: Նամակին տակ կայ «Սեւշապիկաւոր» (Գարակէօմլէքլի) ստո֊րագրութիւնը, դրուած է արաբ. տառերով եւ կը դանձացնէ Եալմանի դէմ սարքուած մահափորձը, զայն նկատելով Թուրք ազգին մէկ զոհաբերու֊թիւնը: «Սեւշապիկաւոր»ը կը գրէ բառ առ բառ.—

Մալաթիոյ մէջ զայն սպաննելով մեծ ծառա֊յութիւն մը մատուցուած պիտի ըլլար Թուրք ազ֊գին ։ Բայց չկրցան յաջողիլ: Ձեզի դարձեալ խոս֊տովանիմ թէ այս գործը ես ստանձնեցի: Նախ ան, եւ այնուհետեւ ազատութեան հերոսի դերակա֊տարները, Ճէլալ Պայար եւ Ատնան Մէնտէրէս ։ Անոնք ոչ զէնքով, ոչ դաշոյնով, ոչ ալ ումանա֊կով պիտի սպաննուին, երբ մեռնին, իրենք անգամ պիտի չանդրադառնան իրենց վախճանին ։

«Սեւ շապիկաւորը» տակէն կը շարունակէ իր ճնաշխարհիկ սպառնագիրը ․

— Երբ էք արհամարհելու Նէճիպ Ֆազըլ Գասաքիւրէքի ուղղուած համակրական հեռագիրը ։ (Կ'ակնարկուի այն հեռագրին որ կ'ըսէր.— Բոլորս քու կողքիդ ենք, հրամանիդ տակ ենք)։ Շատ կը ցաւինք։ Մալաթիոյ մէջ կարելի չեղաւ սպաննել Ահմէտ Էմին Եալմանը, որ երկիրը Ամերիկացիներուն ծախել կ'ուզէր եւ Հայերուն կը քծնէր։ Եթէ սպաննուէր, Թուրք ազգը պիտի հրճուէր ։ Ես պիտի կարգադրեմ իր հաշիւը։ Պուրսայի մէջ մօտէն հետեւեցայ այս դէպքերուն։ Այս նամակը փօսթին տուի եւ Իսթանպուլ մեկնեցայ։ Այս գիշեր անպատճառ Ահմէտ Էմ'ին Եալման դժոխքին ճամբան պիտի բռնէ, կամ իր թերթին տպարանը եւ կամ տուտուն տունէն ելած պահուն »։

Նամակը անմիջապէս յանձնուած է ընդհ. դատախազութեան եւ ապահովութեան տնօրէնութիւնը հետապնդումի ձեռնարկած է։ Լուր տրուած ~է Մալաթիոյ ընդհ. դատախազութեան եւ հրահանգներ տրուած են նաեւ Իսթանպուլի ոստիկանու֊թեան, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար ։

« Աշխարհի Դեմոկրատ կիներու Միութիւնը», որուն կեդրոնը Փարիզ է եւ որ ճիւղաւորուած է գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, վերջերս Թուրքիա եւս պարդիլ ուզած է եւ հեռաձայնի գրքերէն հասցէներ հանելով, Փարիզէն կալմիր պրակներ ղրկած է բազմաթիւ Թուրք կիներու ։

Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած է , եւ կտրուկ միջոցներ ձեռք առնուած, որպէս զի Թուրքիա չսպրդին այսուհետեւ կարմիր քարոզչական այդ հրատարակութիւնները ։

Գաղութէ գաղութ

ԲՕՎՆԵՐԲ (Պոլսոյ Ծոցին վրայ) հայ գաղութը հազիւ հինգ տարուան կեանք ունի, Առաջին անգամ հոն գացած են շարժավարներ, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»: Սկզբնական շրջանին հոն գացին Իրանահայեր, յետոյ Հայեր Պաղտատէն, Պասրայէն, Պաղեստինէն եւ Լիբանանէն : Միակ ամերիկահայն է փրոֆ. դոկտ. Ցակոբեան որ հրաւիրուած է տեղակալահական միջոցները ամուր հիմերու վրայ դնել : Անոր շնորհիւ հիմնուեցաւ «Հմիրի» մեծ հիւանդանոցը, սակայն հայրենակիցներու տագրանքներու պատճառով, կը հեռանայ քաղաքէն: Բովէյթ իր նաւթային հարստութեամբ աշխարհի ուշադրութիւնը իր վրայ կեդրոնացուցած է: Հոն հաստատուած Հայերու թիւը ներկայիս կը հասնի 250—275ի: Կան կարգ մը մասնագէտ հայրենակիցներ՝ բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, ճարտարապետներ, դրագիր - հաշուապահներ եւ մեծ թիւով բանուորներ: Գաղութը չունի ազգ. որեւէ մարմին , դպրոց ու եկեղեցի: Հայերէն թերթերէն կուգան «Ալիք», «Յուսաբեր» եւ «Գոյամարտ» :

ԳԻՐՆ ՈՒ ԳՐԻՉԸ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ » նիւթին շուրջ դասախօսութիւն մը բրած է Հ. Համազասպ Ոսկեան՝ Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանին տնօրէնը, Սէն Ժօզէֆ համալսարանին մէջ: Ըսած է թէ հայ գրի գիւտի յղացումը Ս. Մեսրոպ կ'ունենայ Գողթնի մէջ եւ այս գաւառը Խորենացիի կողմէ Վասպուրականի մաս կը նկատուի: Ս. Մեսրոպի աշակերտներու շարքին կարելի է օդակել Սահակ եպ. Ռշտունեաց, Մուշէղ Արծրունեաց եւ քաջաց սարկաւագ, նաեւ Սգան Արծրունի, Ռշտունիքի մէջ կր ցուցնեն Եղիշէ պատմագրէն նշխարները: Վասպուրականի առաջին պատմագիրն է Թովմաս Արծրունի: Ժ. դարը Վասպուրականի ամէնէն ծաղկուն շրջաններէն է: Երեւան ելած են հոյակապ դէմքեր Անանիա Մոկացի, Անանիա Շիրակացի, Խոսրով եպ. Անձեւացեաց, Գրիգոր Նարեկացի: Ներկայացուցած է տաղասացներ ԺԾ. — ԺԶ. դարերուն մէջ: Ծանրացած է Գր. Աղթամարցիի եւ Նահապետ Քուչակի վրայ: Ապա խօսած է հայ գրչագիրներու եւ անոնց արտադրութեանց վրայ ։

●●●●●●●●○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○●●●

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Կիրակի, 4 Յունուար, Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ Ս. Ծննդեան եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւնները լրանալէն ետք, Ամանորի առթիւ , հոգաբարձութիւնը կազմակերպած էր հանդէս - տօնածառ մը, ի ներկայութեան հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը ։

Ատենադպիր Պ. Կ. Տատոզեան ,կարճ ուղերձով մը պարզեց թէ ինչպէս մեր նախնիքները ի գին ամէն զոհողութեան յաջողած են դիմադրել ձուլման եւ մինչեւ մեր օրերը հասցնել երկու անբաժանելի եւ կենսական ազդակները — լեզու եւ կրօնք ։ Հոգաբարձութիւնը, ներշնչուած անոնց սքանչելի ոգիէն, կ'աշխատի մայրենի լեզուն եւ ազգ. զգացումները վառ պահել նոր սերունդի սըր֊

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ - ՃԱՇԸ

Համազգայինը հանդիպում - ճաշ մը կազմակերպած էր Յունուար 3ին շաբաթ գիշեր, «Արարատ» ճաշարանին մէջ ։

Նախագահը Մ. Պարսամեան , շնորհաւորելով Նոր Տարին յայտնեց թէ ձեռնարկին նպատակն է ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծել Ամանորի առթիւ, հետեւաբար խօսք տալէ սեւ պիտի տանք զուարճութեան ։

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Հրանտ Սամուէլ , ըսաւ թէ քանի մը ամիս առաջ այս ճաշարանին մէջ ներկայ էր Արարատի դաշտը բարձրացող Ֆրանսացիներու ի պատիւ տրուած ճաշին: Մեր մէջ ամէն անոնք որ Արարատը չէին տեսած իրենց կարօտը առին զիրենք լսելով ։ Համազգայինը ամէն ճիգ կը թափէ որ վառ պահէ, հայկ. մշակոյթը, հայ ոգին որպէսզի պատրաստէ ապագայ Հայաստանի ճշմարիտ քաղաքացիներ ։

Յետոյ պարզեց Համազգայինի գործունէութիւնը, յիշելով Պէյրութի ճեմարանը, յետոյ Ֆրանսայի մասնաճիւղին կազմութիւնը 1934ին, Աւետիս Ահարոնեանի նախագահութեամբ ։ Միութեան տարելիցին առթիւ Մարսէյլի մէջ խօսած ճառի միջոցին է որ Ահարոնեան կաթուածահար կ'ըլլար ։ Յիշեց Ռուբէն Պէրպէրեանը, Վ. Եարճանեանը եւ առաջարկեց առաջին բաժակը պարպել Համազգայինի վաստակաւորներու յիշատակին ։

Ապա, իր սովորական զուարճաբանութեամբ ստեղծեց հաճելի մթնոլորտ մը ։

Ներկաները սեղաններու շուրջ հաւաքուելով զուարճացան։ Երգեցին եւ արտասանութիւններ ըրին Պ. Պ. Տօրթ. Համբարձ, Հ. Զրուանդեան , Քրմոյեան , Հրանտ Սամուէլ, Տիկին Պամսամճեան, ինչպէս նաեւ Տիկին Խոնդկարեան որ երգեց Սայաթ Նովայէն: Ինքնաբերաբար Պ. Սէյրան իր «Թառ»ով ։

Տեղի ունեցան նաեւ շուրջպարեր եւ անակնկալներ որոնք տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր, ուրախ մթնոլորտի մէջ։ Պ. ՊԱՐԳԵՒ

տին մէջ, վստահելով բոլոր խաւերուն նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան »։

Սոյն ճառէն վերջ, փոքրիկներուն կողմէ տեղի ունեցան հայերէն յստակ եւ հաճելի արտասանութիւններ, երգեր եւ խմբերգներ: Հանդէսի ընթացքին տնօրէն Պ. Պատմագրեան սրտագին խօսքով մը փափաք յայտնեց որ ծնողքները բարեհաճին իրենց զաւակները Եշ. օրերը դպրոց ղրկել, որպէս զի աշակերտներուն շարքերը բազմապատկուելով , աւելի աշխուժօրէն թափուած ջանքերը ։

Հանդէսէն վերջ պտուղներ բաժնուեցան բոլոր աշակերտներուն եւ ներկայ մանուկներուն ։ Ներկաները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ։

✕ Ամանորի առթիւ, հոգաբարձութեան անդամներէն Պ. Ոսկիան Գալայճեան 10.000 ֆրանք նուիրած է դպրոցին։ Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի փութան օգնել դպրոցին եւ եկեղեցիին ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԴ.— ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

— Խորհրդաւոր նաւ մը, դեւի նման ցցուած է մօտերը այն նաւահանգիստներուն ,ուր ոնտուկները ցամաք պիտի հանուին, ըսաւ ան։ Արդարեւ, այս նաւը ներութիւն կը պատճառէ մարքեան ծովեզերքի իւրաքանչիւր կարեւոր կէտին վըրայ։ Նաւապետը ընդհանրապէս կը կոչուի «Le Capitain Solitaire», որովհետեւ միշտ առանձին է եւ ծովարարը կը տեսնուի այնպիսի ջուրերու մէջ, որոնք հազիւ թէ նաւարկելի են: Ոչ ոք գիտէ, թէ ով է այդ նաւուն տէրը, բայց հաւանաբար կ'աշխատի ան բրիտ. Գաղտնի Սպասարկութեան հաշւոյն ։

Բուէպէտտ բացատրեց նաեւ, թէ ինչպէս խորհրդաւոր «քափիթէն»ը վերադարձած էր Յունիսին եւ թէ ինչպէս իր երեւան գալէն ի վեր, Մարոքի մէջ պատահած ոչ մէկ դէպք կարելի եղած էր գաղտնի պահել։Փոքր ռատիօ-հաղորդիչներ կը գործեն այդ շրջանակին մէջ, բոլորը ղրկելով Բրիտանական Գաղտնի Սպասարկութեան: Եթէ այդ օդանաւերը ղրկուէին սպանիական Մարոք, աւելցուց ան զուարթամտութեան ողբալի փորձ մը ընելով, կրնայ ըլլալ որ բոլորենք բազմաթիւ

նաւաբեկութեանց եղանակ մը ։

— Լաւ, հապա ի՞նչ կարգադրութիւն կը խորհիք ընել, հարցուց «Ֆրոյլայն» Տուպրով ։

Եւ որովհետեւ մեծ աղմուկ կար բոլոր ֆաշիստներու համերաշխ գործակցութեան մասին, «Սէնեոր» Բուէպէտտ առաջարկեց, որ իտալ. կառավարութիւնը ցոյց պէտք է բռնէ իր եղջիւրներէն, ղրկէ սնտուկները ամենամօտիկ օդանաւային գործարանը եւ հոն կազմէ օդանաւերը։ Այնուհետեւ գերմանացի եւ իտալացի օդաչուներ կրնան զանոնք թռցնել սպանիական Մարոք ։

Իտալացին, Կասթօն տ'էթ, պոռթկաց ․

—Իմ երկիրս չի կրնար նման բան մը ընել , առարկեց ։

« Ֆրոյլայն » Տուպրով ներշնչում մը ունէր ։

— Մեր նպատակն է սնտուկներու լեռ մը նաւով փոխադրել որոշ տեղը մը, առանց ուշադրութիւն գրաւելու եւ ապա հոն կազմել օդանաւերը , ըսաւ ան:

Իտալական դրօշի տակ տեղեր կան որոնք չեն գտնուիր Եւրոպայի մէջ: Ի՞նչ կը խորհիք Լիբիոյ անապատին մասին, օրինակի համար: Կարելի է հոն, նաւահանգիստի մը մօտերը շինել ժամանակաւոր գործարան մը եւ հոն կազմել օդանաւերը ։ Ապա, գիշեր ժամանակ եւ հարաւային ճամբանով կարելի կ'ըլլայ թռցնել զանոնք սպանիական Մարոք եւ ոչ ոք կրնայ աւելի խելացի գտնել զայլ, իմանալու համար ։

Երեք գործակալները փոխանցեցին այս թելադրութիւնը իրենց գերադասներուն: Երեք կառավարութիւններն ալ լաւ գտան զայն ։ Իտալացի֊

ները ըսին, թէ Տրիպոլիսէն յիսուն մղոն դէպի արեւմուտք, Զուարոյի փոքր նաւահանգիստին մօտերը կա՞ նորոգութեան բանակային արհեստանոց մը, որ կը ծառայէր զինուորական օդանաւերուն ։

Աւելա, Վրաշալի կերպով պիտի գործածուէր իբրեւ օդանաւերու կազմութեան կեդրոն։ Դիրքը հիանալի էր — քաղաքէն դուրս, անապատին մէջտեղը եւ հետեւաբար դիւրութեամբ կարելի էր հսկել։ Շատ պարզ բան մը պիտի ըլլար աչք պահել անկոչ այցելուներու վրայ ։

Գործակալները, հետեւաբար , որոշեցին սնտուկները փոքր բեռնանաւերով փոխադրել Նափոլի ։ Բայց ճանապարհադիծը փոխուած էր սպանիական Մարոքէն Զուարա։ Ամէն ինչով կը թուէր ըլլալ դիւրին նաւարկութիւն մը։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ԶԻՆԿԸՐ

[illegible]

ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏ ԱՑՐԸ — Հանդիսականի մը ի՞նչ է նուագուածը ։

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆԸ — Պեթհովէնի Իններորդ Սեմֆոնին :

ՆՈՐ ՀԱՐՈՒՍՏԸ — (Իր կնոջ) Տեսա՞ր, Նայիմզար, ուշ գալով ութ սեմֆոնի կորսնցուցինք ։

ԿԻՆԸ — Հոգ չէ. թէեւ ութ սեմֆոնի կորսնցնելը վնաս մըն է. բայց երբ ներս մտանք՝ ամէն մարդ մեզի նայեցաւ. այդ ալ շահ է ...:

...յաւմուրդին արժանի կենալ, «Սովետներու Թըշնամիներուն դայակիք հրէշային զաւագրու-թեանց առջեւ»:

Ամբաստանեալներէն վեցը Հրեաներ են: Ռուսներէն Եգորով տնօրէնն էր Կրեմլինի բժշկական վարչութեան, որ ուղղակի կապ ունի Սթալինի հետ: Միւս երկու Ռուսերն ալ, Վինոգրատով եւ Մայորով նոյնպէս շատ կարեւոր պաշտօններ ունէին:

Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ այս նոր «յայտնութիւնը» կը նկատեն խոստովանութիւն մը, որմէ կը հետեւի թէ Սթալին եւ իր մտերիմները կը վախնան իրենց անձնական ապահովութեան համար: Այս ենթադրութեամբ ալ կը կարծեն թէ Հ. մաքրագործում պիտի կատարուի: Նոյն մտադրութեամբ կը նկատեն Սթալինի աչքի լոյսը, Բերիան, (Չեկային վարիչը):

Շարժումը ուղղուած է Սիոնականութեան դէմ: Փրակայի 11 մահավճիռներէն ետք, այս նոր ամբաստանութիւն մեծ մտահոգութիւն պատճառեց Իսրայէլի, ուր կը վախնան թէ գործը կրնայ յանգիլ Հրեաներու զանգուածային աքսորի մը, դէպի Սիպերիա: Անխուսափելի կը նկատուի շատ մը հրեայ պաշտօնեներու մաքրագործումը:

Ամբաստանեալներէն երեքը ստորագրած էին Ժտանովի մահուան վկայագիրը:

«Փրաւտա» կը մեղադրէ Ապահովութեան մարմինը (Չեկա) թէ ուշ երեւան հանած է «ոճրագործ բժիշկներու դաւը»:

Թերթը կը մեղադրէ նաեւ առողջապահական նախարարութեան վարիչները որոնք չեն նշմարած «վարձկան լրտեսներու ահարեկիչ արարքները: Օտար լրտեսական գործակալները յատկապէս կը փնտռեն միայն «ինտելիգենցիա»ին (մտաւորականութիւն) անկայուն տարրերը, որոնք վարակուած են արեւմտ. արատներով եւ քաղքենի ազգայնականութեամբ»:

X Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց որ կ՚ըսէ թէ այս նոր գործն ալ մաս կը կազմէ հակահրէական արշաւին: Բոլոր պաշտօնական շրջանակները ծիծաղելի կը գտնեն եղած մեղադրանքները:

---

440 ՕԴԱՆԱՒԵՐ կրակ տեղացին Հիւս. Քորէայի ռազմական կէտերուն վրայ:

ԻՍՐԱՅԵԼ ծանր վնասներ կրած է երաշտին հետեւանքով: 60.000 արտավարի արմտիքը փըճացած է եւ յոյս չկայ փրկելու ուրիշ 50.000 արտավարի հունձքը: Պիտի ստիպուին 35.000 թոն ցորեն գնել դուրսէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Ընկերութեան Մարմնի մանուկներու նուիրուած ցերեկոյթը տեղի կ՚ունենայ կիրակի, Մարտ 15ին, (Mi - Carèmeի առթիւ) ժամը 16 — 22, Salle Jean Goujon: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Կը խնդրուի ճշատի ունենալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ. Վարդան Փափազեաններէ 2000 Ֆր., հօր եւ որդւոյ պատահած ինքնաշարժի մահացու արկածի հետեւանքով իրենց ողջ եւ անողջ փրկուած ըլլալուն առթիւ:

X Նոյն վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յովհաննէս Անթանոսեանէ 1000 Ֆր., ծերացեալ տիկին Վերոնիքա Մըսըրեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգասէններու (տիկ.) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է «տիսք»երու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտասանութիւնները:

Նոյնպէս ՈՒՏԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ թրքերէն ձայնով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու հին մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի: Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 23 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի):

ԲԱԼՈՒԵԱՆ գրատուն՝ Փարիզ, 49 rue Richer, Tél. Pro. 25-46:

HATCHERIAN Լիոն, 65 rue Denoir:

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «տիսք»երը հաստատուած են: Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Երեկոյթ պարահանդէս

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Երգ - արտասանութիւն: Կը մասնակցին նաեւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի զուարթ կատակախաղ մը՝
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

Կէս գիշերէն վերջ, պար Benny Bennetի նուագախումբով եւ իր ծանօթ երգիչ UMBERTO CANTO: Կը մասնակցի նաեւ Օր. Françoise Meunier, (1er Prix de danse du Conservatoire de Paris):

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով: Tombola Մուտք՝ 250 ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոց — Իջնել Métro Mairie d'Issy:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նշան Միքայէլեան կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիր., Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր կնոջ ողբացեալ՝ ԱԼԻՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Խ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ միութեանս անդամ Մարսիլիոյ հայրենակիցներէն Յովսէփ Ուլուհօճեանի մահուան առթիւ իր պարագաներուն:

Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ իր անձնուէր քարտուղար Ազապայ Թումասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, մասնաճիւղիս երեց անդամներէն Սարգիս Թումասեանի մահուան առթիւ:

ՔԱՑԷ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած բարակ ու մաքուր,
Ընտիր, համով եւ անուշ բոյր,
Առանց վախի, ա՛ռ կուլ տուր,
Եւ ճաշակէ՛ սուրճն Արթիւր:

★

Ով հաստատէ խառնուրդ կայ
Ցիտուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տուփերին,
Շիշ մը օղի նուէր կայ:

★

Հասցէն ահա, առ պահէ՛
Շուտով գրէ՛, թող գրկէ,
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարճն է
Սուրճն ալ Արթիւրին փառքն է:

A. Boyadjian, 12 Place de la Pierre, Valence (Drôme)

ԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՏՈՒՆԸ՝
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի իր բոլոր յաճախորդներուն որ տօնական օրերու առթիւ իր խանութին մէջ տրամադրելի ունի քանի եւ ճոխ պաշար մը նպարեղէնի; — պանիր, ձիթապտուղ, պանիր, սուրճ, օղի, հէլվա., թահին, չէմէն, չիմէոն եւ ամէն տեսակ համեմներ: Թէ մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի համար:

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ:

Դիմեցէք մեծաքանակի համար 246 Rue Vendome, իսկ փոքրաքանակի համար 20 Rue Villeroy, Lyon:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ՚առնուին: Մասնաւորաբար ներկայ կ՚ըլլայ Ն. գիպտացիի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը, այսօր հինգշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվառ Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue d'Arcueil, ֆրանսական դպրոցին մէջ:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Սարսէյլէն Պ. Ղ. Ներկարարեանէ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի տարածման համար:

ՖԱԼԱՔՐԻՓԷԵԱՆ

Հաստատութիւնը իր DUZE ՕՂԻին գտած ընդունելութենէն քաջալերուած եւ մանաւանդ իր յարգելի յաճախորդները միշտ գոհացնելու մտահոգութեամբ, պատիւ ունի յայտարարելու թէ այսօրուընէ սկսեալ իրենց նախընտրած

DUZE ՕՂԻՆ

կրնան գտնել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ.—

Կեդրոնատեղիներ՝

ՓԱՐԻԶ.— Ֆալաքրիփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5): Հեռ. Odé. 36-55:

ՎԱԼԱՆՍ.— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15.20:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆալաքրիփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ. Co. 58-99:

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !!!

Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ:

Ո՞ՒՐ ՃԱՇԵԼ !!!

Համով - հոտով,— ՃԱՇԱՐԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ
— Ի՞նչ ուտել սակայն բերնի համով
= Տէօնէր քէպապ Բշ. Գշ. եւ Եշ. օրերը,

Պոլսէն յատկապէս բերուած վարպետ խոհարարի մը կողմէ պատրաստուած:

Գացէք 31 Place d'Alexandrie, Paris (2)

Պ. Հայկ Գարակէօզեանի նուագի խմբով, հայկական եւ արեւել. եղանակներ: Métro Reaumur, Sentier կամ St. Denis Tél. Gut. 92-65

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէք Պ. ժան Ն. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

AMERICAN LLOYD

28 RUE DE LA REPUBLIQUE, MARSEILLE
Tél. CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա: Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան:

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն 7 rue Auber, Paris

ՀԱՌԱՋ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376·286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս· 1100 ֆր·, Տար· 2200, Արտ· 3000 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր· C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 16 Janvier 1953 Ուրբաթ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
ՕՐԱԹԵՐԹ
29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6307-Նոր շրջան թիւ 2378
Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՁԱՅՆ ՄԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆԷՆ

Երէկ ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին 1952 Օգոստոսի թիւը :

Ինչպէս կ'երեւայ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը սկսեր է աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ տարագիր բազմութեանց թեմական գործերով :

Վկայ՝ իր պաշտօնաթերթին խմբագրականը, ուր աչքի կը զարնեն կարգ մը դիտողութիւններ :

Պաշտօնաթերթը նախ կը փորձէ ճշդել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան դերը : Կ'ուզէ յստակ երեւալ, բայց կը յանգի երկդիմի եզրակացութեան մը :

Այսպէս, տեղ մը կը գրէ ·

— « Հայ ժողովուրդը, քաղաքական անկախութիւնը վերադտնելուց յետոյ, երբ ունեցաւ իր պետականութիւնը՝ յանձին Սովետ· Հայաստանի բարեկամ կառավարութեան, Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնն անցեալի ծանր իրադարձութիւնների թելադրանքով իր վրայ վերցրած քաղաքական, կուլտուրական եւ հասարակական այլեւայլ պարտականութիւնները տուեց իր իսկական տիրոջը՝ հայրենի քաղաքական իշխանութեան »:

Եւ սակայն, շարունակելով ընթերցումը, կը հանդիպինք հետեւեալ յայտնութեան ·

— « Այդ պարտականութիւնների բեռնաթափումից յետոյ, (հետո !), սակայն, Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը ամենեւին չի կղպուել եւ չի կաղապարուել կրօնական նեղ շրջանակներում : Այսպէս, նա չի կարող անտարբեր գտնուել հայ ժողովրդի Արեւմտեան Հայաստանի հողերի համար եղած պահանջների նկատմամբ, նա չի կարող չզբաղուել արտասահմանում ցրուած մօտ մէկուկէս միլիոն հայութեան ճակատագրով եւ թոյլ տալ որ հայրենասէր այդ հատուածը ձուլման ենթարկուի եւ ոչնչանայ, նա չի կարող թոյլ տալ, որ արտասահմանի հայ համայնքները խաղալիք դառնան քաղաք· անպատասխանատու կուսակցութիւնների ձեռքում եւ ազգ· նոր ողբերգութեան դուռ բաց անեն »:

Հատուած մը եւս, իբրեւ լրացուցիչ մաս ·

— « Այսօր Հայ· Առաքել· Եկեղեցին, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան գլխաւորութեամբ եւ թեմերի անմիջական գործակցութեամբ, աւելի մեծ առաքելութիւն ունի կատարելիք հայ ժողովրդի կեանքում, քան երբեւէ »:

Կը կարծենք թէ մեկնութեան չի կարօտիր այս պաշտօնական յայտարարութիւնը :

Ուրեմն, այսօր ալ միայն կրօնական կեդրոն չէ պատմական Էջմիածինը, այլեւ քաղաքական գործօն :

Եւ , «անկախ» պետութիւն ունենալով հանդերձ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կ'իյնայ հետապնդել Արեւմտեան Հայաստանի դատը :

Միւս կողմէ, ա՛ն է որ պիտի պայքարի տարագիր բազմութեանց այլասերման եւ ձուլման դէմ :

Եւ վերջապէս, ան «աւելի մեծ առաքելութիւն ունի այսօր քան երբեւէ »:

Կը մնայ նոր Պօղոս Նուպար մը գտնել, պէյ կամ փաշա, Ազգ· պատուիրակութիւն մը կազմելու համար :

Կը թուի թէ առ այժմ այդ հոգը յանձնուած է թեմերու հոգեւոր պետերուն :

Խմբագրականը այդ առթիւ ալ ունի ակնարկներ որոնց մասին պիտի խօսինք յաջորդով :

Ահա թէ ո՛ւր հասեր ենք, «քաղաքական անկախութիւնը վերադտնելուց հետո»:

Այս անցուդարձին մէջ ամէնէն մութ կէտը այն է որ, « իսկական տէրը, հայրենի քաղաքական իշխանութիւնը » ձայն - ծպտուն չի հաներ:

Կրնա՞ք պարզել այս չարաչուք լռութեան գաղտնիքը :

Կրնա՞ք բացատրել թէ ինչո՛ւ անճար Էջմիածնի շալակը նետեր է իր բեռը, երբ անխնայ պայքար կը մղէր անոր քաղաքական գործունէութեան դէմ :

Իբրեւ «ռեւոլուցիոն» հոսանք, Երեւանի խորհրդային իշխանութիւնը կը հաւատա՞յ թէ կարելի է դատ շահիլ կաթողիկոսներու եւ պատրիարքներու բարեխօսութեամբ: Անոնց աղօթքներով եւ մաղթանքներով :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, սկսայ յուսահատիլ, աչք մը նետելով մէկ թերթէն միւսը :

Ուրիշ պաշտօնակիցներ ալ տեւն - տեւն կը մատնանշեն կոպիտ սխալներ :

Եւ սակայն, ո՞վ է լսողը :

Թող անգամ մըն ալ բաց ըլլամ ·—

Ամէնէն առաջ խմբագիրները եւ յօդուածագիրներն են որ ոչ կը հետեւին, ոչ կը սորվին, ոչ ալ ստորակէտ մը կը փոխեն իրենց գիտցածէն :

Շատեր ալ ծուռ կը նային, ըսելով թէ դաս առնելու պէտք չունին :

Եթէ դիտել տաս թէ «Թնդանօթ»ը երբեք «Թ»ով չի գրուիր, պատասխանը պատրաստ է·

— Ես այդպէս կը գրեմ ...

Դէզ մը նիւթեր ունիմ ձեռքի տակ: Բայց այսօր կը յիշեմ քանի մը նմոյշներ: Խառն ի խուռն:

Աթէնքի Ազգ· վարչութիւնը ձեռնարկեր է գաղութին մարդահամարը կազմելու :

Ջերմապէս կը շնորհաւորեմ: Ո՞ւր էր որ մեր գաղութն ալ օրինակ առնէր :

Այս առթիւ տպուած զեկոյցին մէջ կը կարդամ ·

— « Սոյն որոշման իրագործման համար վարչութիւնս իր մէջէն յառաջացուցած է մարդահամարի եռանդամ յանձնախումբ մը որ անհրաժեշտ բոլոր միջոցառումներով» եւն·:

Ի՞նչ աւերներ կը գործէ սա «յառաջացուցած»ը, շատ մը գրիչներու տակ :

Զեկոյցը ըսել կ'ուզէ՝ «կազմած է»: Ուրիշներ նոյն բառը կը գործածեն «յառաջ բերած է » ըսելու համար, — « մեծ արդիւնք , շարժում յառաջացուցած է »:

Խորթ բառ մըն ալ՝ սա «միջոցառում»ը, Երեւանէն փոխադրուած :

Ի՞նչ շուտ մոռցան կոկիկ « տնօրինութիւն»ը: Շատ անգամ ալ պարզապէս «միջոցներ ձեռք առնել »:

Ամերիկահայ երեսնամեայ թերթի մը մէջ կը կարդամ,— «իյնեցուց» (իջեցուց) :

Կը փութամ վարպետորդը «իյնեցնել», որպէսզի լայնօրէն վայելէք այս հրաշալի գիւտը :

ՎԱՀԷ

Հայաստանի դրօշը փոխուած

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը հետեւեալ հրամանագիրը հրատարակած է Խ· Հայաստանի նոր դրօշի մասին· —

Դրօշակը պիտի ըլլայ կարմիր կտաւի վրայ, 1 — 2 տարածութեամբ, մէջտեղը կապոյտ երիզ մը դրօշակի երկայնքին: Կապոյտը պէտք է ըլլայ դրօշակի լայնքին մէկ չորրորդը: Վերի անկիւնը, ձողին մօտ ոսկի մուրճ ու մանգաղը, գլխին սովետական աստղը հինգ թեւերով եւ շրջանակուած ոսկի գիծով :

Հրամանագիրը, որ ստորագրուած է Մացակ Պապեանի եւ Գէորգեանի կողմէ, կը ծանուցանէ նաեւ թէ այս առթիւ պիտի փոխուի սահմանադրութեան 121րդ յօդուածը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահ ընտրուեցաւ մարեշալ Թիթօ, մէկի դէմ 560 ձայնով : Նոր սահմանադրութեամբ երկիրը պիտի ունենայ երկու ժողովներ, մէկը՝ ընդհ· քուէարկութեամբ, միւսը՝ ընտրուած միայն արտադրիչներու կողմէ (աշխատաւորներ ճարտարագործութեան, հանքերու եւ հողագործութեան): Թիթօ գործերը պիտի վարէ աջակցութեամբ գործադիր խորհուրդի մը որ կը բաղկանայ 37 անդամներէ :

ԿՐԻՓԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ մը կը տիրէ Ֆրանսայի մէջ :Թղթատարական վարչութեան պաշտօնեաներէն 1200ը հիւանդ են: Քլեռմոն Ֆեռանի մէջ ճեմարանը փակուեցաւ: Ուրիշ դպրոցներ ալ պիտի փակուին: Օդը ցրտած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի եւ Մանշի ափերը: Օդանաւերը չեն կրնար թռչիլ, մշուշին հետեւանքով :

ՃԱՓՈՆԻՆ առեւտրական յանձնախումբ մը

«ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ» ԽՆԴԻՐԸ

ՆԱԽԱՆՇԱ՞Ն ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐՈՒ

Միջազգային մամուլը եւ քաղաք· դէմքեր խորապէս վրդովիչ կը գտնեն Մոսկուայի ինը բժիշկներուն ձերբակալութիւնը : Ամէնէն ալ ծիծաղելի սեպելով անոնց դէմ եղած մեղադրանքը, կ'ենթադրեն թէ նախանշան մըն է այս, ընդհանուր մաքրագործումներ կատարելու համար : Շատեր ալ կը կարծեն թէ ներքին պայքար մըն է որ կը մղուի կարգ մը վարիչներու միջեւ, իշխանութեան տիրանալու համար : Եւ կ'եզրակացնեն թէ առաջին զոհերը պիտի ըլլան Հրեաները :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պայքարը կը մղուի երկու ջոջերու, Մալենկովի եւ Բերիայի միջեւ, որոնք թեկնածու են Ստալինի ժառանգութեան: Բերիան վարիչն է ապահովութեան տեսչութեան (Չեկա), եւ կարծողներ կան թէ իր դիրքը խախտած է այս անգամ :

Ինը «մարդասպան» բժիշկներուն դէմ եղած մեղադրանքը շատ կը յիշեցնէ 1938ի շանդալից դատը, երբ մահավճիռներ ստացան խումբ մը երեւելիներ: Ինչպէս գրած էինք երէկ, մեղադրուած բժիշկներէն ոմանք անդամ էին այն վարչութեան որ կը հսկէր Մոսկուայի վարիչներու առողջութեան վրայ: Երկուքը, Կրուէնշտայն եւ Վինոգրատով, կը դարմանէին նաեւ Մորիս Թորէզը, ինչպէս կը գրէր «Իւմանիթէ - Տիմանշ» 1950 Նոյ· 26ին: (Ֆիկարօ առջի օր քրոնիկ մը նուիրելով այս հարցին, կը թելադրէր, — «Վերադարձի՛ր, Մորիս, բժշկապետէն արտօնագիր մը առ եւ շո՛ւտ վերադարձիր: Մի սպասեր որ փորձանք մը պատահի գլխուդ):

Հրեաները այնքան յուզուած են որ, Իսրայէլի երեսփ· ժողովը որոշեց՝ բացառիկ նիստ գումարել յառաջիկայ շաբթու, քննելու համար Խ· Միութեան մէջ սարքուած հակասեմական, եւ հակասիոնական շարժումը :

Ուշագրաւ է որ, առաջին լուրը տալէ ետք, Մոսկուայի անթելը եւ թերթերը յանկարծ լռեցին :

Վերջին լուրի մը համաձայն, ինը բժիշկները պիտի դատուին մէկ - երկու շաբթէն, ըստ օրինագրքի 58րդ յօդուածին, որ կը վերաբերի հակայեղափոխական ոճիրներու եւ դաւաճանութեան եւ կը նախատեսէ գերագոյն պատիժը, — գնդակահարութիւն: Կը կարծուի թէ դատը պիտի վարէ զին· ատեանը, որուն վճիռները անվերաքննելի են : Միայն Գերագոյն Խորհուրդը կրնայ ներում շնորհել :

× Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ յանկարծամահ եղաւ Ռուսիոյ նախկին Րաբբին, Քլայման, երբ կը լսէր անթելին լուրը՝ ինը բժիշկներու ձերբակալութեան մասին : Հանգուցեալը 73 տարեկան էր եւ րաբունապետ՝ 1924էն 1933: Իր որդին դասախօս է Մոսկուայի բժշկական համալսարանին մէջ, իսկ աղջիկը բժիշկ՝ Մոսկուայի մէջ :

× Անգլիոյ աշխատ· վարիչներէն Մորիսըն, նախկին նախարար, «խայտառակութիւն» կը սեպէ Խ· Միութեան հակահրէական շարժումը : « Նացիականութիւնը եւ ֆաշականութիւնը պարտուեցան· բայց կը թուի թէ պոլշեւիկները որոշած են անոնց տեղը բռնել »:

Լոնտոնի « Տէյլի Մէյլ »ը վերջերս «Ատոլֆ Ստալին» կը կոչէր «Հանճարեղ»ը, Հիթլէրի նմանցնելով զայն: Վերջին խմբագրականով ալ Հիթլէրի «Մայն Քամփֆ»ը (Իմ Պայքարը) կը կոչէ « Մայն Քամֆսքի », ձաղկելով Ստալինի հակահրէական պայքարը :

× Ինը բժիշկներուն ձերբակալութիւնը մեծ յուզում պատճառեց նաեւ Նիւ Եորքի Հրեաներուն մէջ, որոնց թիւը երկու միլիոն կը հաշուեն : Փրակայի մահավճիռներէն ի վեր, մտահոգ էին Ամերիկայի Հրեաները եւ կը վախնան որ ամբող- [illegible] : Այս առթիւ նմանութիւն մը կը տեսնեն Հիթլէրի եւ Ստալինի մեթոտներուն միջեւ :

Կ'ըսուի թէ Իսրայէլ Ազգաժողովին պիտի դիմէ, դիտել տալով թէ ցեղասպանութիւն կը կատարուի Խ· Միութեան մէջ :

× Շուէտացի բժիշկ մը, որ դարմանած էր Ժդանովը, 1948 Յունուարին, կ'ըսէ թէ հիւանդը քաղցկեղէ մեռաւ (քանսէր) :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Գահիրէ դիմած եւ պիտի շրջի Միջին Արեւելքէն մինչեւ Յունաստան, նոր շուկաներ ապահովելու համար :

ԻՐԱՔԻ երեսփ· ընտրութիւնները պիտի կատարուին շաբաթ օր, ընդհ· եւ ուղղակի քուէարկութեամբ :

ԹՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Պատերազմը պաշտօնապէս վերջացաւ աւելի քան եօթը տարի առաջ։ Բայց աշխարհ չկրցաւ գտնել իր տեւական հաւասարակշռութիւնը։ Ընդհակառակն, տագնապ բեռնաւորուած է մահացու վտանգներով ։

Այս անհաւասարակշռութեան առանցքը կը կազմէ Գերմանիան։ Մնացեալ բոլոր հարցերը երկրորդական կամ երրորդական նշանակութիւն ունին, եւ պատրուակ կը ծառայեն հիմնական հարցին շուրջ մղուած պայքարը քողարկելու ։ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ բացուած վիհին բուն պատճառը գերմանական հարցն է ։

Խ. Միութիւնը կը ձգտի համաշխարհային տիրապետութեան՝ ընդհ. յեղափոխութեան ճամբով։ Ասիկա կը մնայ երազ, եթէ իրեն հետ չունի Եւրոպայի սրտին վրայ թառած պարտեալ, բայց ահարկու Գերմանիան։ Անգլեւսաքսոնները կը վախնան, որ եթէ յարատեւ ճնշումի, զրկանքի եւ նուաստացման ենթարկեն Գերմանիան, եւ անոր վզին փաթթեն անիրագործելի պայմաններ եւ պարտադրութիւններ , կրնան «՛ բոլշեւիզմ »ի գիրկը նետել զայն ։

Բայց զարմանալին այն է , որ Ֆրանսացիները, առհասարակ , չեն հաւատար բոլշեւիկեան արշաւանքի մը։ Զափազանցութիւն կը նկատեն զայն, կամ վիճելի։ Իրենց համար միակ եւ իրական վտանգը Գերմանիան է։ Նախկին վարչապետ Պ. Փօլ Ռէնօ վերջերս կ՚ըսէր թէ՝ «հորիզոնի պակասը արդեւք կ՚ըլլայ շատ շատերուն նշմարել «ռուսական անտառ»ը, որովհետեւ աչքի առջեւ ունին «գերմանական ծառը» ։ Այս անհեռատեսութիւնը կրնայ աղէտի մը դուռ բանալ։ «Շատ հաւանական է , որ Ամերիկացիները մեր անվերջ վարանումներէն եւ ձգձգումներէն դրդուած , ուղղակի գինակցութիւն մը կնքեն Գերմանիոյ հետ »։ Իսկ «Ֆիկառօ»ի քրոնիկագիրը, Պ. Ժան Շլումպէրժէ կը լրացնէր Պ. Ռէնոյի միտքերը .— «Ամերիկացիին համար անըմբռնելի է, որ մենք միզ կը վտանգենք թէ՛ ցամաքային Եւրոպայի եւ թէ մեր անդրծովեան պատգուածքներուն մէջ՝ յամառօրէն կառչելով կարգ մը տնտեսական առաւելութեանց, զորս կ՚ուզենք պաշտպանել պտըլիկ Սարի մէջ։ Որեւէ ողջամիտ մարդ կրնա՞յ յուսալ, թէ մեր հաւանութեամբ կազմակերպուած ընտրութիւնները կրնան լուծել որեւէ խնդիր։ Ֆրանսա այն երկիրն է, որ հանդիսաւորապէս հրատարակած է «Մարդու եւ Քաղաքացիի Իրաւունքներու Յայտարարութիւն»ը։ Երբ կը մոռնայ զայն, ինքզինքն է որ կ՚ուրանայ։ Չի կրնար միաժամանակ օգտուիլ այդ Ուխտին իրեն ընծայած պատիւէն, իսկ միւս կողմէ շահեր ապահովել զայն բռնաբարելով »։

Քաղաքացիական քաջութեան գեղեցիկ նմոյշ մըն է այս։ Բայց այսպէս մտածողները մեծ թիւ մը չեն կազմեր։ Մեծ մասը Գերմանիան կը նկատէ «ժառանգական թշնամի»։ Ցառաջիկային պիտի տանք նմոյշներ, որոնց հեղինակները սովորական մահկանացուներ չեն, այլ նախկին նախարարներ, երեսփոխաններ, հրապարակագիրներ , դասախօսներ, եւայլն ։

Ազգ. Ժողովի Նախագահ եւ ակադեմական Պ. Էտուառ Էռիօ, մօտ վեց ամիս առաջ, գերմանական վտանգը մատնանշելով հետեւեալ միտքերը կը յայտնէր .

— «Կրնանք օր մը գերմանական յարձակման ենթարկուիլ։ Բայց Ռուսիա պէտք է գիտնայ, որ ինք եւս ենթակայ է նոյն վտանգին ։ Այս տեղղութեամբ խօսակցութիւն մը , երկու երկիրներու միջեւ, չի կրնար անօգուտ ըլլալ։ Միշտ կարելի է՛ խօսիլ »։

Իսկ վերջերս La Nefի մէջ (1952 Դեկտ.) կը հրատարակէր յօդուած մը, ուրկէ կը քաղենք կարգ մը հատուածներ .

— «Կը խորհիմ թէ, մեզի համար ամէնէն հրատապ եւ անմիջական խնդիրը, մեր եւ Գերմաններու յարաբերութիւններն են։ Այդ հարցին լուծումէն կախում ունի Եւրոպայի կառուցումը։ Եթէ զինեալ վէճ մը ծագի երկու երկիրներուն միջեւ, Եւրոպան դարձեալ պիտի բռնկի, եւ առաջին աւթիւ Ֆրանսան է որ պիտի ենթարկուի քանդիչ վտանգին»։

Ակնարկ մը նետելէ ետք Սթալինի «Բոլշեւիկ» թերթին մէջ տուած տեսութեան, ուր «Հանճարափայլ»ը կ՚ըսէր թէ պատերազմ մը շատ աւելի հաւանական է դրամատիրական երկիրներու միջեւ, քան թէ այս վերջիններուն եւ «ընկերվարական ճակատին միջեւ, Պ. Էռիօ կը շարունակէ .

— «Մեզի կը մնայ հսկել, որպէս զի Սթալինի յոյսերը չիրականանան։ Բայց կոյր չըլլանք։ կրնան վէճեր ծագիլ սովետական ճակատի ընդգիմադիր ժողովուրդներու միջեւ։ Արդ, Գերմանիա առարկայ է քաղաքական եւ տնտեսական անվերջ սակարկութեանց, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։ Երբ կը տեսնենք անոր տնտեսական արագ վերելքը, իմաստութի՞ւն է վերականգնել անոր զինուորական ուժը։ Եւ երբ անոր վերազինման հարցը կը դրուի, կարելի՞ է չհամակուիլ իրական սարսափով։ Մեր բարեկամներէն ոմանց ընթացքը շատ կը նմանի,— եւ այս բանը պէտք է յիշեցնել իրենց,— վերջին երկու պատերազմներու միջեւ իրենց հետեւած քաղաքականութեան ։ Թող չմոռնան Տէյվիսի եւ Եընկի ծրագիրները, Հուվըրի «մորաթորիոմ»ը (պարտքերու եւ հատուցումներու վճարման յետաձգում), որոնք լայնօրէն նպաստեցին Գերմանիոյ վերականգնումին։ Այսօր, անխոհեմօրէն, միեւնոյն ճամբուն չե՞ն հետեւիր։ Իրենց աչքերը չե՞ն գոցեր արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ կատարուած կարգ մը քարոզութեանց, երբ Նացի արկածախնդիրները կը ներկայացուին իբրեւ կարապետներ հակաբոլշեւիկ պայքարին։ Արդէն մրցում մը բացուած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, տեսնելու համար թէ ով աւելի լայն ներում պիտի շնորհէ պատերազմի ոճրագործներուն։

«Գերման տնտեսական ծաւալողականութիւնը անխուսափելի հետեւանք այդ երկրի վերելքին, սպառնալիք մըն է թէ՛ Անգլիոյ եւ թէ Ֆրանսայի »։

Շարունակելով իր խորհրդածութիւնները , Լիոնի ծերունի քաղաքապետը կը գրէ տակաւին .

— «Վերազարթնող գերման ազգայնականութիւնը որո՞ւ դէմ պիտի ուղղուի։ Հաւանաբար ոչ Ֆրանսայի դէմ, նախապէս։ Բայց Գերմանները երկար պիտի չսպասեն զէնքի դիմելու համար։ Պիտի փորձեն զինու զօրութեամբ վերահաստատել իրենց միութիւնը, եւ կամ վէճ մը ստեղծել՝ Օտէր — Նայսէ գիծէն անդին գտնուող հողերը վերստանալու յոյսով։ Այսպէս սկսած պատերազմի մը պարագային, Ֆրանսա չի կրնար անտարբեր մնալ։

«Միւս կողմէ, գերման զինուորական ուժին գոյութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ, որ «ժողովրդական դեմոկրասի» կոչուած երկիրները, սարսափելով գերման. վտանգէն, շարունակեն սեղմուիլ Ռուսաստանի շուրջ, քան թէ անձնատուր ըլլալ Սովետներու լուծէն ազատագրուելու իղձին » ։

Արդեօ՞ք, Պ. Էռիօ ըսել կ՚ուզէ, թէ Գերմանիա շատ աւելի մեծ վտանգ է արեւել. Եւրոպայի ժողովուրդներուն համար, քան բոլշեւիզմը ։

— «Գալով Խ. Միութեան, խանրածանօթ իրողութիւն է, որ ուժեղ Գերմանիա մը մահացու վտանգ է անոր համար»։

«Այսպէս, «դրամատիրական» աշխարհին պատկանին թէ «ընկերվարական», բոլոր ազգերու շահը կը պահանջէ այնպիսի լուծում մը տալ գերմանական հարցին, որ, իրեն արժանի տեղը գրաւելով հանդերձ, Գերմանիա վախ չներշնչէ ոչ ոքի »։

Ի՞նչպէս, ի՞նչ ձեւով եւ միջոցներով,— Պ. Էռիօ կը մնայ լուռ։ Իբրեւ «հուսկ բանք» կը գոհանայ ըսելով .

— «Իսկապէս խաղաղասիրական պիտի կոչուի այն քաղաքականութիւնը, որ պիտի իրականացնէ այս լուծումը »։

Բայց յաջորդ յօդուածին մէջ կը գտնենք լուծման բանալին։ La Nefի խմբագիրը, Պ. Լէօ Ամօն իր ընդարձակ ներածականին մէջ կը գրէ .

— «Ի հարկէ Գերմաններուն բնաջնջումը չէ որ կ՚առաջարկենք։ Ոչ։ Ոչ ոք մեր մէջ կ՚երազէ Գերմանները պահել անիծեալ ցեղի մը պայմաններուն մէջ։ Պէտք է որ կարենան ապրիլ։ Բայց ապրիլ, եւ ոչ թէ մեռնիլ նոր պատերազմի մը ձեռնարկին մէջ ։

Ի՞նչպէս հասնիլ նպատակին։ Պ. Լ. Ամօն կ՚առաջարկէ երկու Գերմանիաները միացնել այժմեան սահմաններուն մէջ (այսինքն անդամատեալ), եւ անկէ կազմել չէզոք եւ զինաթափ պատուար պետութիւն մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ։

— «Ոմանք պիտի առարկեն թէ ցնորք է այս լուծումը, քանի որ յատկապէս դէմ՝ Ատլանտեանի գլխաւոր դաշնակցին պետական եւ հանրային կարծիքին։ Ընդունելի, տրամաբանական եւ իտէալ լուծում մը պիտի ըլլար, եթէ միայն Ամերիկացիները ուզէին »։

Ուրեմն Ֆրանսա չի՞ կրնար անկախ ուղղութեան մը հետեւիլ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ ։

Իր կարծիքով, եթէ Ֆրանսա ըսէ վճռական «ոչ »ը, Գերմանիա պիտի չհամարձակի ստորագրել «Եւրոպական բանակ»ի ծրագիրը, Անգլիա պիտի հրաժարի Գերմանիոյ վերազինման գաղափարէն, իսկ Խ. Միութիւնը պիտի փութայ բանակցիլ, չկորսնցնելու համար քաղաքական պայքարը ։

Պ. խմբագիրը չըսեր թէ Մ. Նահանգները ի՞նչ պիտի ընեն ։ Թ.Ա.Թ.

Ի՞նչպէս խեղդուեցաւ «Շամփոլիոն»ը

(ՀԱՅ ՆԱՒԱԲԵԿԵԱԼԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ)

ԽՄԲ.— «Շամփոլիոն» շոգենաւին մէջ կը գտնուէր Հայ մը, Յովնան Զիլինկիրեան, Զմշկածագցի, որ մէկ տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուէր եւ Մարսիլիայէն Պէյրութ կ՚երթար ։

Ահա իր պատմութիւնը նաւաբեկութեան մասին (Ազդակ) .—

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 5ին խուցէս դուրս ելայ դիտելու համար Պէյրութը, ուր կը կարծէի թէ հասած էինք։ Նկատեցի որ նաւահանգիստին փոխարէն,մեր աչքին առջեւ կը պարզուէր ընդարձակ տարածութիւն մը, ալիքներով շրջապատուած, իսկոյն վերադարձայ խուցս գտնուող ընկերոջս քով, որ լիբանանցի էր, արթնցնելու եւ պատմելու եղելութիւնը ։

Կամրջակին վրայ ելանք ու ստուգեցինք որ մեր նաւը նաւահանգիստէն դուրս տեղ մը կը գտնուի։ Այդ պահուն էր որ նաւը սկսաւ տարօրինակ ցնցումներ ունենալ։ Որոշ էր թէ զայն կ՚ուզէին կեցնել։ Ի զուր սակայն, նաւը արդէն խրեցաւ աւազի մէջ, աւելի մեծ աղմուկով մը :

Այդ պահուն, ահազանգ տուին եւ ճամբորդները իրենց գիշերանոցներով կամրջակ ելան ու տեսան որ նաւը խրած է։ Հրահանգուեցաւ ազատարար գօտիներ անցընել եւ պատրաստ ըլլալ նոր հրամանի մը :

Փոթորիկը այնքան բուռն էր ու ալիքները այնքան ամեհի կուգային ու կը զարնուէին նաւի կողերուն, որ նաւապետն իսկ շուարած էր թէ ինչ հրաման տայ :

Քիչ մը ետք, սարսափով տեսանք թէ նաւուն մէջտեղէն ճեղք մը կը բացուի։ Ահ ու դողի մատնուած՝ ոչ ոք փորձուեցաւ իր խուցը վերադառնալ եւ գոյքերուն մասին մտածել։ Բոլոր ճամբորդները հաւաքուեցան այն մասին վրայ, որ կը կարծէին թէ աւելի ապահով է ։ Ալիքները մեծ թափով մը նաւուն զարնուելով , ճեղքը հետզհետէ կը լայննար։

Այդ պահուն, Նաւակ մը իջաւ, որով կը փորձէին իրենց ունեցած պարանը հասցնել ցամաք։ Հակառակ Նաւակին շրջելուն, անոնք լողալով յաջողեցան պարանը հասցնել ծովափ։ Ցամաքի ժողովուրդը երբ կը փորձէր պարանը քաշել, Նաւէն փրթաւ ու պարանը ինկաւ ծով։ Նոյն փորձը կրկնուեցաւ քանի մը անգամներ։ Բայց այս անգամ նաւակները շրջեցան ու այդ փորձերը անյաջող մնացին :

Տեսանք որ երկու օդանաւեր թռիչք կը կատարեն մեր վերեւ, անոնք ծրարներ ձգեցին վար, որոնք նաւուն վտանգուած մասին վրայ ինկած ըլլալով, օգտակար չեղան։ Ստուգուեցաւ թէ օգնութեան կը փութան :

Կէս օրուան մօտ, երբ ալիքները աւելի ամեհի դարձած էին, Նաւապետը յայտարարեց թէ ինքնավստահ լողալ գիտցողները ազատ են լողալով ցամաք ելլելու ։

Քանի մը խումբեր լողալով կրցան ցամաք ելլել։ Շտեմարանները ճեղքուած ըլլալով, մեր շուրջը ամբողջութեամբ ծածկուած էր մազութով։ Թանձր վառելանիւթին տարածութիւնը ընդարձակուած ըլլալով, հետագային ուրիշխումբեր չկրցան ծով իջնել ։

Ես ալ քանի մը անգամ փորձեցի նետուիլ ծով, վստահելով իմ ազատարար գօտիիս եւ բաւականաչափ լողալ գիտնալուս։ Բայց չհամարձակեցայ :

Մազութի տարածութեան ընդարձակումը աւելի սաստկացուց ճամբորդներուն ահ ու սարսափը։ Կիներ ու երախաներ, աղեխարշ աղաղակներ արձակելով, կուլային եւ երկինքի օգնութիւնը կը խնդրէին։ Սրտաճմլիկ էր տեսարանը ։ Նաւը հետզհետէ աւելի ծռած ըլլալով, ոչ ոք կրնար ոտքի կենալ ու տեղէն շարժիլ։ Բոլորն ալ ծունկի եկած էին ու տեղէ մը կառչած՝ իրենց յոգնապատ մարմինները վեր պահելու համար ջուրերու կատաղութենէն։

Անձրեւն ու կարկուտը մէկ կողմէն, ծովուն ալիքները միւս կողմէն, ամբողջութեամբ թրջած էին բոլոր ճամբորդները ։

Այս կացութիւնը աւելի ծանրացաւ գիշերուան ընթացքին, երբ բոլորս թաղուեցանք մթութեան մէջ, անօթի, անպատսպար եւ անօգնական։ Անտանելի անձկութեան մը մատնուած էինք բոլորս։ Ցամաքէն քանի մը հարիւր մեթր անդին կը գտնուէինք, բայց չէինք յաջողեր փրկուիլ։ Վարը՝ շտեմարաններու մէջ մեծ քանակութեամբ ուտելիք կար։ Ճամբորդներն ալ ունէին իրենց սեփական ուտելիքները, բայց անօթի կը մնայինք, արգիլուած ըլլալով վտանգաւոր մասերը երթալ։ Մանուկներն էին որ աւելի կը զգային անօթութիւնը եւ վախի ճիչեր կ՚արձակէին՝ ողբերգական տեսարան մը պարզելով ։

Առաւօտուն, տեսնելով հսկայ բազմութիւն մը հաւաքուած ծովափին վրայ, քիչ մը սիրտ առինք, մտածելով թէ անպայման ճար մը կը գտ-

Ի ՊԱՏԻՒ ՓՐՈՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑԻ

Շաբաթ երեկոյ Ֆրանսահայ Լսարանի վարչութիւնը ճաշ մը սարքած էր Սասունիի ճաշարանին մէջ, ի պատիւ Փրոֆ. Տոտոմեանցի: Մօտ 70 սեղանակիցներ շրջապատած էին ծերունի գիտնականը որ ընկերակցութեամբ իր կնոջ եւ զաւկին ուզած էր հայկական տաքուկ միջավայրի մը մէջ պահ մը մոռնալ այն խորթ եւ դաժան կեանքը որ վիճակուած էր իրեն, վերջին տարիներս :

Լսարանի վարչութեան կողմէ Գ. Վ. Մելիքեան բացաւ հաւաքոյթը եւ, իբրեւ սեղանապետ առաջարկեց Գ. Ա. Խանէտանեանը, որ իր առաջին ողջոյնով ներկայացուց Գ. Տոտոմեանցը եւ յիշեց իր առաջին հանդիպումը անոր հետ, Ժընեւի մէջ: Քաղաքական - համալսարանին ամպիոնէն յայտնի հեղինակութիւններ գովեստով խօսած էին հայ գիտնականին մասին: Եւ ինք, իբրեւ հայ պատանի, հպարտ էր տեսնելով իր փոքրիկ ժողովուրդը բարձրացած օտար համալսարանի մը բեմը :

Հետզհետէ խօսք տրուեցաւ ներկաներէն Տիկ. Միսաքեանի, Վ. Զէյթունցեանի, Քրմոյեանի, Զիթունիի, Նարդունիին, Գառնիկի, Ս. Քոչարեանի, Բ. Թոփալեանի, Ոսկերիչեանի եւ Մ. Գուլումճեանի: Բոլորն ալ շեշտեցին թէ հակառակ իր միջազգային համբաւին, պրոֆ. Տոտոմեանց երբեք չէ հեռացած իր ժողովուրդէն, ապրած է անոր շունչով ու հայուն յատուկ դիմանալու կամքով: Մանաւանդ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին երբ կորսնցուցած իր աչքերուն լոյսը եւ սակայն «դեռ կ'ուզէր իր գիտութեամբ խաւարէն դէպի լոյս առաջնորդել իր ժողովուրդը (Նարդունի) :

Իսկ Գ. Թ. Գառնիկ մանրամասնութիւններ տուաւ Գ. Տոտոմեանցի գործի մասին, յիշեց այն բոլոր համալսարանական բեմերը ուր դասախօսած էր գիտնականը եւ այն հեղինակութիւնները որոնք հրատարակած է զանազան լեզուներով :

Ճաշերը կ'ընդմիջուէին մեներգներով, խմբական երգերով եւ նուագով (Թառ) ստեղծելով մտերիմ եւ զուարթ մթնոլորտ մը որ իր հայկ. շունչով մեծ հաճոյք կը պատճառէր ծերունի հիւրին :

Կէս գիշեր էր երբ խօսք տուաւ ինքը եւ խորապէս յուզուած, ըսաւ.

— Այսպիսի հաւաքոյթ ունեցեր եմ գրեթէ 32 տարի առաջ, բանաստեղծ Յ. Թումանեանի մօտ, ուր ներկայ էին եղեր յայտնի մտաւորականներ ինչպէս Աղբալեան, Խատիսեան, որոնք այսօր չկան այլեւս: Ես հոն զգացեր եմ այն որ այժմ հոս զգում եմ: Հոն ես եւ յիշել եմ որ իմ Հայ մնալու, Հայ զգալու շունչը ես ստացել եմ մեր մեծ գրողներից, ի մասնաւորի Րաֆֆիի գործերից դուրս լափեր եմ իմ երիտասարդութեան ատեն, ինչպէս «Կայծերը», «Ջալալեդդինը», «Դաւիթ Բէկը»: Իմ մէջ մնացեր է մանաւանդ այդ «Կայծեր»ը որ տուեր է դիմանալու ուժ, ինչպէս հայ ժողովուրդին: Յիշում եմ տակաւին երգի մը բառերը որոնք ի մասնաւորի խօսել են իմ սրտին «Ձայն տուր ով ծովակ, ինչո՞ւ ես տրտում...»

Բայց յանկարծ փղձկեցաւ ծերունի գիտնականը, չկրցաւ շարունակել իր խօսքը եւ ներկաները արձագանգ ըլլալով իր զգացումներուն միաբերան երգեցին .

« Ձայն տուր, ո՛վ ծովակ»:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՒԷՐ Ց. Կ. ԽԱԶԻ ՏԷՍԻՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

ՏԷՍԻՆ.— Անցեալ գարնան մեր ամերիկահայ հայրենակիցներէն Մանճըլըսի (Սեբաստիա) Տէր եւ Տիկին Վարդան Ունանեան, Տէսին կ'այցելէին, իրենց ազգական Գ. Վարդեվառ Գազարեանի: Անոնք երկար պտոյտէ մը կը վերադառնային, այցելած ըլլալով Թուրքիա եւ Միջին Արեւելքի երկիրները :

Թերեւս շատերու համար անըմբռնելի ըլլայ այն հոգեկան կապը որ կայ Դաշնակցական անհատներու միջեւ: Յաճախ աչքերու պարզ հանդիպում մը բաւ է որ երկու ընկերներ ձեռք երկարեն: Ահա այստեղ է մեր կուսակցութեան ընկերային ուժին գաղտնիքը :

Պատահաբար ծանօթանալով ընկեր Սարգիս Առաքելեանի հետ, ընկ. Վարդան Ունանեան ուզած էր այցելել Հ. Յ. Դ. Տունը եւ մեր դպրոցը: Եւ շատ գոհ մնալով, հայրենաշունչ խօսքեր ուղղած էր աշակերտներուն: Ապա խոստացած էր իր Ամերիկա վերադարձին նուէր մը հասցնել դպրոցին:

Ահա եւ իր խոստումը : Դեկտ. 17 թուակիր նամակով մը ընկեր Ունանեան ներփակած էր 125 տոլարի չէք մը: Այս գումարին 75 տոլարը կը նուիրէին Տէր եւ Տիկին Ունանեաններ, իսկ 50 տոլարը հաւաքած էին իրենց ծանօթներէն :

Դպրոցին հոգաբարձութիւնը պաշտօն յանձնեց ինձ հրապարակաւ շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր նուիրատուներուն, որոնք իրենց նուէրներով ոչ միայն կը թեթեւցնեն հոգաբարձութեան 1953ի ծանր բեռը, այլ եւ ցոյց կուտան իրենց ազգային խոր գիտակցութիւնն ու ազնիւ զգացումները :

Գ.Գ.

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

« ԲՈՅՍԵՐՈՒ ՎԵԳԵՏԱՏԻՒ ԲԱԶՄԱՑՈՒՄԸ » անուն գիրք մը լոյս ընծայած է Հայկ. Գիտութեանց Ակադեմիան, հեղինակութեամբ գիտնական Ալեքսանդր Արարատեանի: «Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ արժէքաւոր գիրք մըն է կոլտնտեսականներու, գիւղատնտեսութեան մասնագէտներու, ուսանողներու համար: Գործը գրուած է միչուրինեան ոգիով եւ կը պարզէ Միչուրինի եւ միչուրինականներու ձեռք բերած նուաճումներու օրինակներով: Նկարագրուած են կենդանի մարմիններու յատկութիւնները, նիւթի փոփոխականութիւնը, աճումը, զարգացումը եւ բազմացումը: Հեղինակին կարծիքով բազմացման եղանակները յառաջ եկած են իրարմէ եւ յեղաշրջական զարգացումով կապուած են իրարու: Ցոյց կուտայ բազմացումը պալարներով, կոճղարմատներով, տերեւներով, բողբոջներով եւն.: Նկարագրուած են կտրօնաւորման եւ պատուաստի բազմաթիւ ձեւեր: Տրուած է կենսաբանական զանազան երեւոյթներու մեկնաբանութիւնը: Մասնաւոր գլուխ է յատկացուած դժուար արմատակալող բոյսերուն կտրօնաւորման հարցերուն: Գիրքը գրուած է հասկնալի եւ պարզ լեզուով :

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ դպրոցներէն եւ ոչ մէկը ունի քարտէսներու լրիւ կազմ, մանաւանդ գիւղական դպրոցները: Վերջերս Ապարանի, Իջեւանի, Սեւանի շրջաններու դպրոցներուն մէջ կատարուած ստուգումները ցոյց տուած են որ մեծ մասը ընդամէնը քանի մը քարտէս ունին, որոնց մէկ մասն ալ ուսումնական չէ: Իջեւանի, Կույբիշեւի միջնակարգ դպրոցները չունին կիսագնդերու ֆիզիքական քարտէսներ, ինչպէս կը գրէ «Սովետ. Հայաստան» օրաթերթը :

ՊՐՈՖ. ԱԼԵՔՍԻ Կ. ՋԻՒԻԵԼԵԳՈՎ, թղթակից անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի, մեռած է Դեկտ. 14ին, ինչպէս գրած էինք արդէն: Ծնած էր 1875ին: Աւարտած Մոսկուայի համալսարանը: Գրած է կարգ մը պատմական, թատերագիտական եւ գրականութեան պատմութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ: Դասաւանդած է Մոսկուայի համալսարանին եւ կարգ մը կաճառներու մէջ :

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ.— Հայ Պետհրատը լոյս ընծայած է Յովհ. Թումանեան.— «Երկերու ժողովածուն»: Չորրորդ հատոր: Քննադատութիւն եւ հրապարակախօսութիւն: Ժողովածուին մէջ զետեղուած են 1892 — 1921 ժամանակաշրջանին մամուլին մէջ տպագրուած գրաքննադատական, հրապարակախօսական յօդուածներ 526 էջ :

Գ. Սեւունց.— «Թէհրան» Վէպ երկու հատոր: Առաջին գիրք («Իրանական գիշեր») 468 էջ, «Թէհրան» երկրորդ գիրք («Այգաբացից առաջ»), 532 էջ :

Մ. Քարամեան, «Մտերիմ խօսքեր» 74 էջ :

Ռ. Ղարիբեան. — «Իմ նուէրը», Մանկական բանաստեղծութիւններ, 26 էջ :

Լ. Թարգիւլ «Պիոներական խոստում» մանկական պատմուածք 65 էջ :

Վ. Անանեան «Մանկութիւնը լեռներում », մանկական պատմուածքներու ժողովածու, 150 էջ (Ռուսերէնի թարգմանուած):

նէն մեզի ազատելու համար այս դժոխքէն :

Երբ կէսօրուան մօտ նաւակները մօտեցան նախ հրամայուեցաւ որ կիներ ու մանուկներ իջնեն վար: Փրկութեան գործողութիւնները կատարուեցան շատ դանդաղ, ամեհի ալիքները կը դժուարացնէին ճամբորդներուն ելքը :

Քանի մը նաւակներ կրցան ճամբորդներով լեցուն ցամաք հասնիլ: Չորրորդ նաւակին մէջ վերջին տեղ գրաւողներէն մէկն էի ես: Թրջուած վիճակի մէջ բոլորս ալ հասանք ցամաք :

Չէի գիտեր թէ ընտանեկան պարագաներս ինծի կը սպասէին ծովափին վրայ: Տուն վերադարձէս ետք միայն, լուր տուին որ ընտանիքս ծովափին վրայ կը սպասէ՝ վիրաւորներու եւ մարողներու մէջ փնտռելով զիս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԴ. — ԿԱՐՄՐԱՄՕՐՈՒՍ ՆԱՒԱՊԵՏԸ

Սպանիացին եւ Իտալացին պատրաստ էին առաջուընէ տօնելու յաջողութիւնը: «Ֆրոյլայն» Տուպրով աւելի զգուշաւոր էր :

— Քանի որ գիտենք, թէ ով է մեր թշնամին, բաւ., պէտք է որ աչք մը պահենք անոր վրայ : Ի՞նչ է մեր գիտցածը այս խորհրդաւոր Capitaine Solitaireի մասին:

— Բրիտանացի նաւագ մըն է, պատասխանեց Քուէզէտա: Մօտաւորապէս երեսուն տարեկան: Երբեմն մօրուք ունի, երբեմն առանց մօրուքի է: Երբ ածիլուած չէ, կարելի չէ սխալիլ : Ընչացքը կարմիր է: Բայց մենք իրմէ աւելի իր նաւուն մասին տեղեկութիւն ունինք :

75 ոտք լայնքով, ցած կամրջակով եւ յետսամասին ծուխ արձակող փողով, առանց կայմերու նաւ մըն է, — մաքսանենգներու յատուկ տիպիկ նաւ մը :

Թղթածրարը շատ գոհացուցիչ չէր: Յայտնօրէն մարդը կարելի էր ճանչնալ հոն, իր նաւուն մօտ եղած եւ ածիլուած չըլլալու պարագային միայն :

Առ այժմ, երեք գործակալները «խաղալիկներու » եւ «երկաթեղէնին» գալուն սպասելէ զատ ընելիք ուրիշ բան մը չունէին Նափոլիի մէջ:

Բոլորովին սակայն լուր չունէին բանէ մը, որ մինչ այդ պատահած էր Էմտէնի նաւահանգիստին մէջ, Գերմանիա: Մինչ օդանաւերը կը բեռցուէին բեռնանաւի մը վրայ, բեռնատար ինքնաշարժ մը մօտեցաւ նաւամատոյցին: Շարժավարին քովը նստած էր մարդ մը, որ հետագային նկարագրուեցաւ իբրեւ բաց գոյն անձրեւարգել վերարկու հագած, կարծր գլխարկ մը դրած եւ աչքերուն ոսկեծիր ակնոցներ ունեցող մէկը : Վերի ակռաներէն մէկը կը պակսէր եւ բացուածքին մէջ բռնած էր պրազիլեական երկար սիկար մը :

Մարդը ի ձեռին ունէր բոլոր թուղթերը: Պահանջեց որ ուրիշ սնտուկ մըն ալ բեռցուի նաւուն վրայ: Նաւահանգստի առաջին սպան զայրացած սկսաւ վիճիլ, բայց մարդը աւելի գոհ մնաց այս բարձրաձայն կռիւէն: Կը թուէր գիտնալ, թէ առաջին սպան որքան ալ պոռար-կանչէր, ի վերջոյ պիտի հնազանդէր իր վաշտի գրաւոր հրամաններուն եւ պիտի բեռցնէր այս բացառիկ սնտուկն ալ :

Սնտուկին վրայ, աչքի զարնող ձեւով մը քաշուած էին շեղ կարմիր գիծեր եւ գերմաներէնով ու իտալերէնով, պիտակներու վրայ գրուած էր — «Վերցնել ուշադրութեամբ»: Միւս սնտուկներուն հետ, այս սնտուկն ալ ապահով կերպով զետեղուեցաւ նաւուն ամբարը :

Անապատին մէջ, տեղ մը, այնքան մեկուսացած, որ կարծէք աշխարհի ծայրն է, թէեւ բաւական մօտ էր Զուարա քաղաքը, — իտալական բանակի օդանաւային խարիսխներ փութոյ պնդութեամբ պատրաստուած էր ընդունելու սպասուած օդատորմիղը: Տաղաւարներ շինուած էին օդաչուներուն համար եւ ապահովութեան ջոկատներ կազմուած: Վայրը նոյնիսկ աւելի ապահով դարձնելու համար, փշաթելերու մէջ առնուած էր ամբողջ շրջանը եւ հրամայուած էր, որ իտալական ոստիկանութենէն ջոկատ մը, զօրագունդի մը հետ միասին զօրացնէին սովորական պահակախումբը :

Փոքր, աննշան Զուարա քաղաքը երբեք չէր տեսած այնքան հսկայ բեռ մը, որքան այն, որ հոն փոխադրուեցաւ 1935 Յուլիսի առաջին օրերուն: Տեղացիները բերանաբաց կը տեսնէին եւ ամէնէն անկարելի կռահումները կ'ընէին այդ սնտուկներու պարունակութեան մասին: Գրպանելու ժամանակ չէր ձգուեր իրենց: Անմիջապէս որ սնտուկները ցամաք կը հանուէին, կը բեռցուէին մեծ ու նոր բեռնատար ինքնաշարժերու վրայ եւ կ'անհետանային անապատին մէջ :

Երեք գործակալներն ալ նաւահանգիստը կը գտնուէին, երբ թանկագին բեռը հոն հասաւ : Անոնք ընկերացան սնտուկներուն դէպի օդանաւային խարիսխը եւ բնակեցան տաղաւարներու մէջ, մինչ երկաթեղէնն ու խաղալիկները մոգական կերպով օդանաւերու կը վերածուէին: Իրենց գլխաւոր մտածումն էր, թէ որքան շուտով պիտի կրնային մեկնիլ անապատի այս ամայի հողաշերտէն :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԼԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ

Պ. Ռընէ Մայէր առջի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան մէջ, որ ճաշի հրաւիրած էր զինքը :

Պարզելով իր դահլիճին գիծը, ըսաւ թէ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ աւելի սերտ գործակցութիւն Անգլիոյ հետ, տնտեսական եւ ռազմական գետնի վրայ: Եթէ Անգլիա փոխէ իր դիրքը, պիտի դիւրանայ եւրոպեան բանակի ծրագրին վաւերացումը: Դահլիճը պիտի բանակցի, կարգ մը կէտեր բարեփոխելու համար, բայց առանց խախտելու դաշնագրին հիմնական մասերը :

Վարչապետը կը յուսայ հարթել կարգ մը թիւրիմացութիւններ, երբ դաշնագիրը քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ: Երբ հարցուցին թէ տրամադի՞ր է քաշուելու բանակի ծրագրին կարգ մը կէտերէն, կառչելով ազգային դերիշխանութեան, Պ. Ռընէ Մայէր պատասխանեց ․

— « Շատ մը ձեւեր կան տունէ մը ներս մտնելու: Կրնաք մտնել դուռնէն կամ պատուհանէն, բայց իրաւունք չունիք տունը քանդելու »:

Եւ բացատրեց թէ Ֆրանսայի մէջ եթէ տարբեր կարծիքներ կան, պատճառը Գերմանիոյ մասնակցութեան սկզբունքը չէ, այլ մեթոտը: «Բաղմաթիւ Ֆրանսացիներ կը հաւատան Եւրոպայի ազգային եւ անհրաժեշտ կը գտնեն հիմնովին փոխել ֆրանքօ-գերման յարաբերութիւնները : Եւրոպայի պաշտպանութիւնը պէտք է կազմակերպուի աւելի գէպի արեւելք եւ անըմբռնելի է որ Գերմանիան չմասնակցի »:

Ճառը վերջացաւ կոչով մը.— « Ֆրանսա Եւրոպայի հիւանդ մարդը չէ: Ես աւելի արդարութիւն կը պահանջեմ մեզի համար: Եւրոպան է մեր քաղաքականութեան անկիւնաքարը : Մենք յառաջապահներ եղանք, եւ չենք ուզեր յետամնացներ դառնալ » :

╳ Վերաշինութեան նոր նախարարը, Պ. Քուռան, ծրագիր մը յօրինած է որուն համաձայն երեք սենեակնոց տուներ պիտի շինուին, 1.300.000 Ֆրանքով: 1952ին ամիսը միջին հաշուով շինուած էին 6600 տուներ, այս տարի կը յուսան շինել 9000 եւ լրացած տուներու թիւը 80.000էն բարձրացնել 110 հազարի :

╳ Դահլիճը առջի օր քննեց սահմանադրութեան վերաքննութեան խնդիրը : Որոշուեցաւ պետական խորհուրդին կարծիքը հարցնել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ յատուկ յանձնախումբը բռնկաւ քննել կարմիր երեսփոխաններու դէմ եղած մեղադրանքը : Ժաք Տիւքլօ յանձնախումբին առջեւ բողոքեց, ըսելով թէ կը խախտեն կարծիքի ազատութիւնը եւ թէ «կառավարութեան քաղաքականութիւնն է որ կը ջլատէ ազգին եւ բանակին բարոյական կորովը »:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Պոլիս հասած գաղթականներ կ'ըսեն թէ քաղաքներու եւ գիւղերու պաշտօնեաներէն 90 % փոխուած են: Իրենց յաջորդած են երիտասարդ եւ մոլեռանդ բոլշեւիկներ: Նորերուն առաջին գործը պիտի ըլլայ 16 % աւելցնել արմտիքի արտադրութիւնը :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, ընտրական օրէնքին առթիւ: Կարմիրները բուռն ցոյցեր սարքած էին: Ոստիկաններ կը հսկէին փողոցներու մէջ եւ երեսփ. ժողովին առջեւ :

ՑԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆՄԱՐԱՐՈՒԻ :
ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ
ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱՋԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixին ճիշդ դիմացը: Հեռ. OPE. 80-34

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

Երեկոյթ պարահանդէս

Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

. Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցին նաեւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Կը ներկայացուի զուարթ կատակախաղ մը՝
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

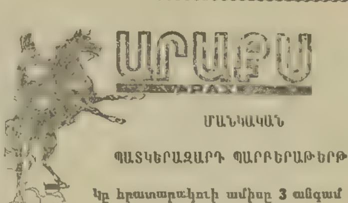
Կէս գիշերէն վերջ, պար Benny, Bennetի նուագախումբով եւ իր ծանօթ երգիչ UMBERTO CANTO: Կը մասնակցի նաեւ Օր. Françoise Meunier, (1er Prix de danse du Conservatoire de Paris):

Ծախ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով ։
Tombola Մուտք՝ 250 Ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոց — Իջնել Métro Mairie d'Issy :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

EDOUARD DEPREUX, նախկին նախարար, երեսփոխան եւ Sceauxի քաղաքապետ, հրաւէր կ'ուղղէ մեր ընկերներուն՝ մեծ թիւով ներկայ ըլլալու ընկերվարական հաւաքոյթի մը, այս շաբաթ օր ժամը 15.30ին՝ Montrougeի քաղաքապետարանի սրահը: Պիտի խօսի նաեւ ROBERT VERDIER:

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր. ։
Հասցէ — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15
Ծանօթ — Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 Ֆրանք թիւը :
Լոյս տեսաւ Դ. թիւը:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նոր Տարուան առթիւ ուզեցինք Փարիզի մեր բարեսիրական միութիւններու գործին օժանդակել: Այս նպատակին համար դիմեցինք Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր հայրենակիցներուն որոնք սիրայօժար մասնակցեցան իրենց նուէրներով: Պատրաստուեցան 117 ծրարներ, որոնք յատկացուեցան Եկեղեցւոյ կեդրոնի դպրոցի աշակերտներուն, ծերանոցին, Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ եկեղեցւոյ աղքատներուն:

Կուղամ հրապարակաւ յայտնելու մասնաւոր շնորհակալութիւն նուիրատու հայրենակիցներուն: (ԽՄԲ — Անունները ղանց կ'առնենք տեղի անձկութեան պատճառով) ։

Մասնաւոր ներողութիւն կը խնդրենք մեր այն հայրենակիցներէն որոնց կարելի չեղաւ դիմում ընել ։— Վերժին Քէօրհանեան

╳ Կեսարիոյ եւ շրջանի հայրենակիցներու կողմէ նուիրուած մրգեղէններու 40 ծրարները բաժնուեցան Օր. Վերժին Քէօրհանեանի ձեռքով Փարիզի կեդր. դպրոցի աշակերտներուն Յունուար 1ի Նոր Տարուան հաւաքոյթին մէջ: Այս առթիւ եկեղեցւոյ դպրոցի կրթ. մարմինը կը յայտնէ իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը նուիրատուներուն եւ օրիորդին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին Վաամշապուհ արք. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ յիշատակին :

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն բարերար Ալեքսանդր ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին :

GALERIE DE LA CITÉ
41 Quai de l'Horloge Métro Pont - Neuf
Ցուցահանդէս
ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆԻ
Մինչեւ 31 Յունուար, բաց է ամէն օր, նոյն իսկ կիրակի, ժամը 14էն 19:

Օր. ԼՈՒԻԶ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Պ. ROBERT FAUVE
6 Յունուար, 1953 Նշանուած Sèvres

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Մասնաւորաբար ներկայ կ'ըլլայ Կ.Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօղոս Օտտոյի Վըռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԳԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Rue d'Arcueil, Ֆրանսական դպրոցին մէջ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը իր ջերմ խնդակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հ. Զրուանդեանի, Տէր եւ Տիկ. Ս. Սողոմոնեանցի իրենց թոռնիկին եւ զաւկին ծննդեան առթիւ :

Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Աղնիւ Տէրոյեանէ 1000 Ֆր. իր ամուսնոյն՝ Պ. Տիգրան Տէրոյեանի մահուան տարեդարձին առթիւ ։

DRAPERIES
FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER
(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS
Hommes - Jeunes-Gens

RAKI DUZE

Զուտ օղի, անիսոնէ,
Մասնաւոր ալամպիքէ
Պատրաստուած է խնամքով,
ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ անուշ - հոտով :
Տալաքիւփէեան Որդին
Պատրաստեց ՏԻՒԶ ՕՂԻՆ,
Ի ցնծութիւն ամէնուն,
Սրճարանէն մինչեւ տուն :
ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ
DUZE ՕՂԻՆ
կրնան գտնել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ. —
կեդրոնատեղիներ՝
ՓԱՐԻԶ.— Տալաքիւփէեանի, Halle aux Vins, Paris (5) ։ Հեռ. Odé. 36-55:
ՎԱԼԱՆՍ.— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo: Հեռաձայն 15.20:
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տալաքիւփէեան, 48 Rue Puvis de Chavannes: Հեռ. Co. 58-99:
1933էն հաստատուած Մարսէյլի մէջ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! !
Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ :

TÉLÉ-CHATEAU

97, Rue du Château.. Paris (14) — Suffren 62-02

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ TÉLÉVISIONի, RADIOի, ինչպէս նաեւ ելեկտրական installationի (տուներու եւ խանութներու մէջ):

Ծախ մեթերք Télévisionի ամէնէն արդիական տեսակներուն, մասնաւորաբար GRAMMONT Տան մեքենաներուն :

Վճարման դիւրութիւն եւ մասնաւոր զեղչ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն :

Դիմել՝

Պ. Անդրանիկ Սաղպազարեանի —

Վերի հարկով :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 17 Janvier 1953 Շաբաթ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6968-Նոր շրջանի թիւ 2379

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՒՐՋԸ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

« Էջմիածին » ամսագիրը ուրիշ կարգ մը նորութիւններ եւս կը յայտնէ 1952 Օգոստոսի խմբագրականով :

Տարակոյս չկայ թէ մեծ վտանգ մը կը սպառնայ տարագիր բազմութեանց :

— « Էջմիածնի թեմերը, մեծ ու փոքր համայնքներով, ցրուած են ողջ Սփիւռքում: Այդ համայնքներից իւրաքանչիւրը հեռաւորութեան, օտար ազդեցութիւնների եւ այլ այլասերող ազդակների պատճառով, կարող է տկարանալ եւ [illegible] կորչել հայութեան համար: Հայրենի երկրից հեռու, Էջմիածնի անմիջական, ամենօրեայ ղեկավարութիւնից հեռու, նրանք աստիճանաբար կարող են խորթանալ, մոռանալ հայրենի աւանդները, կորցնել ազգ. ոգին: Օտար երկիրը, օտարի մշակոյթը այլասերում են հայ գաղութներին, թուլացնում նրանց »:

Դարմա՞նը, — «Հայրենիքի գաղափարը, որու շեշտողն ու պահպանողը հանդիսանում է մեր ազգ. Եկեղեցին մեր թեմերում »:

Հասկցաք անշուշտ: Եկեղեցին է որ պիտի տարածէ եւ պահպանէ հայրենիքի գաղափարը՝ տարագիր բազմութեանց մէջ: Այն հաստատութիւնը որ անճրկած է, իր իսկ հաւատացեալները պահելու համար :

Կարելի՞ է խափանել օտարացումը եւ այլասերումը, ամուր փակելով հայրենիքին դուռները, պատուհանները եւ մնացեալը : Ապաւինելով օրհնածի կոնդակներու, ինչպէս երբեմն :

Տարիներ առաջ, մարդիկ երկիւղածութեամբ կը [illegible] չըլարերականները: Գոնէ կը հասկնային անոնց լեզուն :

Այսօր ոչ միայն երիտասարդներ, այլեւ տարեցներ կան որոնք մեր ամենօրեայ աշխարհաբարն ալ մոռցեր են ...

Խմբագրականը նոր ձեւ մը կը սորվեցնէ, վառ պահելու համար հայրենիքի գաղափարը .

— «Մեր եկեղեցականները եւ մտաւորականները համարձակ պիտի հանդէս գան հայրենասիրական իրենց ելոյթներով: Ըստ որում, Հայրենիքի մասին խօսելիս պէտք չեն մանուածապատ եւ ընդհանուր խօսքեր, այլ պէտք է շեշտուած եւ ջերմ խօսել Սովետական մեր ծաղկող Հայաստանի մասին, որի 32 տարիները մեր պատմութեան ոսկեդարն են կազմում »:

Աւելի շեշտելով եւ գունաւորելով այս կէտը, խմբագրականը կը թելադրէ .

— « Պիտի միշտ յիշել հայրենասէր Հայրապետի դասական հետեւեալ խօսքերը,— «Հայը բաց ի Սովետական Հայաստանից չունի այլ Հայրենիք »:

Այս տողերէն անդին, «Էջմիածին» հետզհետէ մարտական շեշտ մը կը կ'առնէ :

Կը պատուիրէ թեմերուն «մերկացնել» ազգային - եկեղեցական միասնութեան «ներքին ու արտաքին թշնամիները »... Ապահովել Հայ. Եկեղեցւոյ, անոր թեմերուն «կամքին, գործողութիւնների, կարգապահութեան միասնութիւնը » :

Ուրեմն կարգապահութեան խախտումնե՞ր տեղի ունեցած են :

Այո: Եւ խմբագրականը կը յիշէ երկու պարագաներ . —

Առաջին.— Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդը, Տիրան արք., փոփոխելով ազգ. սահմանադրութիւնը, «առաջարկում է «Հայրապետութեան գերագոյն իշխանութեան ներքոյ» բառերի փոխարէն մտցնել «Հայրապետական հոգեւոր եւ եկեղեցական-կրօնական իշխանութեան ներքոյ» բառերը»:

Որպէս դժգոհ, Էջմիածին պիտի կուտայ թէ «այս առաջարկով, Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան գերիշխանութիւնը վերածւում է հասարակ մանահայրութեան »:

Ուրիշ անկարգապահութիւն մը եւս կը վերագրուի Տիրան արք.ի, — Ան մասնակցեր է Շուէտի Լունտ քաղաքի եկեղեցական ժողովին, առանց կաթողիկոսին հաւանութեան :

Երկրորդ մեղադրանքը ուղղուած է Թէհրանի «ինքնակոչ թեմական խորհուրդին »:

Յաջորդով՝ այդ մասին, լրացնելու համար «Նորութեանց» պատկերը : Շ.

Հայաստանի դրօշին փոփոխութիւնը

ԽՄԲ.— Երէկ հաղորդած էինք Հայաստանի պետական դրօշին փոփոխութիւնը, քաղելով կողմնակի աղբիւրէ մը: Այդ առթիւ սխալ մըն ալ սպրդած էր,— Գէորգեան (ճիշդը՝ Ս. Ղեւոնդեան):

Ահաւասիկ պաշտօնական հրամանագիրը («Սովետական Հայաստան» օրաթերթ, 20 Դեկտեմբեր 1952).—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱՅԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐՕՇԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

« Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Գերագոյն Սովետի Նախագահութիւնը որոշում է. —

1. — Փոփոխութիւններ մտցնել Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Պետական դրօշակի մէջ եւ հաստատել Հայկ. Սովետ. Սոց. Ռեսպուբլիկայի Պետական դրօշակը կարմիր գոյնի կտորից մէջտեղով, դրօշակի ամբողջ երկայնքով, անցնող կապոյտ շերտով : Կապոյտ շերտը կազմում է դրօշակի լայնքի մէկ քառորդ մասը: Դրօշակի կտորի վերին կարմիր մասում, ձողի մօտ, պատկերուած են ոսկեայ մուրճ ու մանգաղ եւ նրանց վերեւում՝ հնգաթեւ կարմիր աստղ՝ շրջանակուած ոսկեայ եզրագծով: Դրօշակի լայնքի եւ երկայնքի յարաբերութիւնն է 1 : 2 :

2.— Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի Գերագոյն Սովետի հաստատմանը մտցնել՝ Հայկ. Սովետ. Սոց. Ռեսպուբլիկայի Կոնստիտուցիայի 121րդ յօդուածը համապատասխանօրէն փոփոխելու եւ լրացնելու առաջարկ :

Հայկ. ՍՍՌ Գեր. Սովետի նախագահութեան Նախագահ Մ. ՊԱՊԵԱՆ, Քարտուղար՝ Ս. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ :

17 Դեկտ. 1952 թ. քաղ. Երեւան

ՊՈԼՍՈՅ Յոյներու Աթենակորաս պատրիարքը իր հետեւորդներով Ծննդի շնորհաւորական այցելութիւն տուած է Հայոց պատրիարքին, ազգ. պատրիարքարանին մէջ: Ողջագուրուելէ ետք, երկու պատրիարքները կէս ժամէ աւելի սիրալիր տեսակցութիւն ունեցած են : Երկուքն ալ Ֆրանսերէն խօսած են: Աթենակորաս պատրիարքը Մայր Եկեղեցի երթալով մոմ վառած է Ս. Աստուածածնի պատկերին առջեւ: Շնորհաւորական այցելութեան գացած են նաեւ հայ բողոքականներու առաջնորդը, Վենետիկեան եւ Վիեննական Մխիթարեանց մեծաւորները, Հրեաներու խախամապետը եւ բարունիններ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ պահանջեցին Խ. Միութենէն ետ կանչել Ուաշինկթընի դեսպանատան Բ. քարտուղարը, նկատելով, իբրեւ վարիչը լրտեսական ցանցի մը:— Վիէննայի ամերիկեան ոստիկանութիւնը ձերբակալեց երկու Ամերիկացիներ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Խ. Միութեան :

ՑՈՒՐՏԸ նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Ֆրանսայի մէկ ծայրէն միւսը, (Զերոյէն վար 5 —6 աստիճան Փարիզի մէջ): Շատ մը ջրանցքներ սառած են: Կրիփն ալ կը տարածուի: Բժիշկները ծանր չեն գտներ հիւանդութիւնը Փարիզեան շրջանին մէջ: Շատ մը դպրոցներու աշակերտները պակսած են 60—70 առ հարիւր :

ԱՆԳԼԻԻՐԱՆԵԱՆ քարիւղի վէճը պիտի լուծուի մօտերս, կ'ըսեն լուրերը, Անգլիա ընդունած ըլլալով ամերիկեան նոր ծրագիրը: Երկու երկիրները դրամ պիտի տրամադրեն Իրանի :

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ջարդին բուն դատը սկսաւ առջի օր, գործուած վայրագութեանց մանրամասնութիւններով :

ԹՐՈՒՄԸՆ վերջին անգամ խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, ըսաւ թէ պաղ պատերազմը պիտի վերջանայ կա՛մ Խ. Միութեան մէջ կատարուած փոփոխութեամբ եւ կամ արտաքին երկիրներու յեղափոխութեամբ : Իր կարծիքով պիտի կրնան խափանել Գ. աշխարհամարտը:

ՆԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՒ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՆԳԼ. ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՑ ԵՕԹԸ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻՆԵՐ

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց Յունուար 15ին —

« Ատենէ մը ի վեր անգլ. իշխանութիւնները իմացած էին թէ խումբ մը նախկին նացի երեւելիներ կը դաւադրէին, իշխանութիւնը գրաւելու համար: Խմբակին գործունէութիւնը կը վարէին մասնաւոր կեդրոններ՝ անգլ. շրջանին մէջ »:

Իր քաղած տեղեկութեանց վրայ, ապահովութեան տեսչութիւնը եւ զին. ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեցին Համպուրկի եւ Տիւսելտորֆի մէջ, ուր կը բնակէին ամբաստանեալները :

Վեց հոգի ձերբակալուեցան Եշ. արշալոյսէն առաջ, իսկ եօթներորդ մըն ալ գիշերը : Ապահովութեան պաշտօնեաները, կարգ մը տուներ եւ ճաշարան մը մտան, մինչ զին. ոստիկանութիւնը կը հսկէր դուռներուն առջեւ : Բոլոր կասկածելիները հսկողութեան տակ էին շաբաթներէ ի վեր :

Դաւադիրներուն գլուխը կը գտնուի Տոքթ. Վերնէր Նաումանն, որ Հիթլէրի կողմէ նշանակուած էր իբրեւ յաջորդը քարոզչութեանց նախարարին՝ Տոքթ. Կէօպելսի: Նաումանն Հիթլէրի հետ էր Պերլինի վարչապետարանի թաքստոցին մէջ, վերջին օրերը, բայց փրկուեցաւ բոցերէն, Մարթին Պորմանի հետ :

Ձերբակալութիւնները կատարուեցան անգլ. մարզպանին հրամանով, համաձայն Պոննի հրահանգին : Նախապէս լուր տրուած էր Տոքթ. Ատընաուըրի, որ ոչ հաւանութիւն յայտնեց, ոչ ալ ընդդիմութիւն, այլ պարզապէս արձանագրեց:

Միւս ամբաստանեալներն են,— Տոքթ. Կուստաւ Շիլ, Սալցպուրկի երբեմնի շրջանապետը, որ Հիթլէրի կտակով նշանակուած էր իբրեւ մշակոյթի նախարար : Ան Հիթլէրի խորհրդականներէն մէկն էր երբ Առաջնորդը կը տեսակցէր Մուսոլինիի հետ, 1942 Մայիսին: Յետոյ եղաւ SS զօրավար: Հայտէլպէրկի ատեանին կողմէ դատապարտուած էր հինգ տարի տաժանակիր աշխատանքի եւ իր ստացուածքներու կէսին գրաւման:

Երրորդն է Զիմմերման, նախկին SS առաջնորդ եւ վարիչ արտեւարաններու : Չորրորդ՝ Տոքթ. [illegible] (1923) . Հինգերորդ՝ Հայնց Զիւրն, նախկին վարիչ բանուորներու սենտիքային եւ այժմ բաժնեկից արդիւնաբերական գործարանի մը: Վեցերորդ՝ Փաւլ Շարինկ, նախկին պաշտօնեայ քարոզչութեանց պաշտօնատան մէջ : Եօթներորդ՝ Քարլ Քաուֆման, նախկին շրջանապետ Համպուրկի, որ արգելափակուած էր 1945էն 1948: Վերջերս կ'ըսէին թէ անդամ է «Եղբայրութիւն» կոչուած դաղտնի կազմակերպութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Նոյ Ժորդանիայի յուղարկաւորութիւնը

Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ Վանվի իր բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ յուղարկաւորութիւնը Վրաստանի Հանրապետութեան նախկին նախագահ եւ վարչապետ Նոյ Ժորդանիայի, որուն մահը ծանուցած էինք :

Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը տան եւ յարակից փողոցին մէջ: Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը կը ներկայացնէին Հրանտ Սամուէլ, Գ. Բալայեան եւ Ա. Տէր Թովմասեան: Ներկայ էին նաեւ Տիկին Խատիսեան, Պ. Ռ. Թաղէոսեան եւ ուրիշ Հայեր: Պատուիրակութիւններ ղրկած էին Ուկրայնացիները, Ազրբէջանցիները, Լեհերը, Հիւսիսային Կովկասցիները եւ տարագիր Ռուսերը :

Բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ կրօնական արարողութիւնը վրացերէն լեզուով, երկսեռ երգչախումբի ընկերակցութեամբ: Դագաղը՝ ծածկուած վրացական ազգ. դրօշակով՝ ուսամբարձ տարուեցաւ մինչեւ գերեզմանատուն, որուն առջեւէն երեք դրօշակիրներ կ'առաջնորդէին թափօրը: Դագաղին կը հետեւէին Վրաց ազգ. կառավարութեան եւ Սահմանադիր ժողովի անդամները, օտար պատուիրակութիւնները, վրացական կազմակերպութիւնները եւ երկսեռ խուռն բազմութիւն մը :

Մարմինը ամփոփուեցաւ առժամաբար Վանվի գերեզմանատունը, ուսկից յառաջիկային պիտի փոխադրուի Լէօվիլ-սիւր-Օրժի վրացական ազգ. գերեզմանատունը:

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը՝ Հինգշաբթի օր հանգուցեալին 85ամեակն էր եւ վրացական գաղութը ծրագրած էր այդ առթիւ յարգանքի ցոյց մը կազմակերպել այս կիրակի օր :

Համաձայն իր կտակին, ոչ մէկ ծաղկեպսակ ղրկուած էր եւ ոչ ալ դամբանական խօսուեցաւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Բ.

Եալթայի մէջ, 1945 Փետրուարին, « Երեք Մեծերը» կ'որոշեն անդամահատել Գերմանիան: Նոյն տարուան Մայիս 9ին, յաղթանակի տօնին առթիւ, Ստալին կը յայտարարէ.— Խ. Միութիւնը ոչ մէկ ատեն Գերմանիան կործանելու եւ կամ կտորակելու նպատակ ունեցած է: Քանի մը ամիս ետքը, Փոցտամի մէջ, Ռուսերը, Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները սկզբունքով կ'ընդունին վերահաստատել գերմանական կեդր. վարչութիւնը, եւ Ֆրանսայի վեթօն է որ կ'արգիլէ ծրագրին անմիջական գործադրութիւնը :

Աւելի յատկանշական օրինակ մը.— 1944ին, քիչ մնաց որ Րոզվէլթ համաձայնէր Մորկընթոյի ծրագրին, որուն համաձայն Գերմանիա հողագործական երկիր մը պիտի դառնար ամբողջովին: Սակայն, երեք տարի չանցած, Անգլեւաքսոնները մի առ մի վերցուցին գերման ճարտարարուեստի սահմանափակումները, մինչդեռ նախապէս այդ ճարտարարուեստը կը նկատէին տեւական վտանգ մը աշխարհի խաղաղութեան: Գերման զինաթափութիւնը չէզոքացնելու տրամադրութեան մասին ալ վճռական խօսքեր եղած են: Աւելորդ է մի առ մի յիշել զանոնք: Եւ սակայն, դեռ 1944ին, իրազեկ ամերիկացին՝ Լիփման կը գրէր.

— « Յաղթանակը ապահովելու համար կազմուած զինակցութեան այլասերումով, երեւան կրնան գալ պետութեանց նոր խմբաւորումներ : Այդ պարագային, անխուսափելիօրէն, մրցակցութիւն մը պիտի սկսի պարտեալներու շուրջ : Յաղթականներէն իւրաքանչիւրը պիտի փորձէ վերականգնել պարտեալին ուժը՝ ի նպաստ իրեն: Շահերու հակամարտութեան պատճառով, յաղթականները պիտի չկրնան տեւական զինաթափութիւն մը պարտադրել թշնամիներուն: Շատ չանցած որոշում մը պիտի տրուի: Յաղթականները իրենց ապահովութիւնը պիտի փնտռեն պարտեալներուն հետ զինակցութիւն կնքելով »:

Շատեր մարգարէական պիտի համարին այս խօսքերը: Նկատի պէտք է ունենալ, սակայն, որ ընդդիմութիւնը տեւական քաղաքականութիւն մը չէ եղած ոչ Անգլիացիներուն, ոչ Ամերիկացիներուն եւ ոչ ալ Ռուսերուն համար :

Միայն Ֆրանսան է որ «ժառանգական թշնամի» կը նկատէ զայն, եւ կ'ուզէ որ դաշնակիցներն ալ ընդունին այդ տեսակէտը :

Զօր. տը Կոլ, Լոնտոնի մէջ խօսած ճառով կ'ըսէր.

— Գերմանիա, որ իր կազմախօսութեամբ Պիզմարքներ, Վիլհելմ երկրորդներ եւ Հիթլէրներ կ'արտաթորէ ...» :

Իսկ իր արտաքին նախարարը, երկու տարի ետքը, խորհրդարանին մէջ կ'արձագանգէր .

— Այս ժողովուրդը (գերման) որ արշաւանք կ'արտաթորէ, եւ տեսակ մը նողկալի հակում ցոյց կուտայ դէպի բռնութիւն ...»: (La Nef, Անտրէ Ֆոնթէն): Բոլոր պաշտօնական վաւերաթուղթերու մէջ կարելի է հանդիպիլ միեւնոյն տեսակէտին .— Գերմանիա ինքնին վտանգ է խաղաղութեան համար: Փորձառու՝ անցեալի եղերական դէպքերէն, Ֆրանսա պարտաւոր է այս բանը անդադար յիշեցնել Դաշնակիցներուն: Եթէ մտիկ ըրած ըլլային զայն, երկրորդ աշխարհամարտը տեղի չէր ունենար եթէ դարձեալ մտիկ չընեն, երրորդ մըն ալ պիտի պայթի : Պատերազմը արգիլելու համար ոչ միայն պէտք է մաքրել Նացի տարրերէ, ժողովրդավար դարձնել Գերմնիան, խստիւ պատժել պատերազմի ոճրագործները, այլեւ պարտեալին հանդէպ ձեռք առնել նախագահ Լըպրէօնի եւ վարչապետ Տարտիէի կողմէ պահանջուած երաշխիքները: (Գերմանիա եւ Եւրոպա) :

Որո՞նք են այդ երաշխիքները :

Ֆրանսա, 1945ին, կ'ընդունէր մառեշալ Ֆոշի տեսակէտը՝

— « Այսուհետեւ, գերմանացեղ ժողովուրդներու արեւմտ. զինուորական սահմանագլուխը պէտք է ըլլայ Հռենոսը : Գերմանիա պէտք է զրկուի այս գետին ձախ ափին վրայ ունեցած իր հողային վեհապետական իրաւունքներէն »:

Եւ զայն կը լրացնէր Ռուրի միջազգայնացներու պահանջով :

— Ահաւասիկ երկու կարեւորագոյն կէտեր, կ'ըսէ զօր. տը Կոլ: Հռենոսի ձախ ափը եւ Ռուրի աւազանը: Այս երկու կէտերը պէտք չէ շփոթել իրարու հետ: Առաջինը գերմանեւֆրանսական հին հաշիւ մըն է: Երկրորդը՝ միջազգային խնդիր մը: Այսուհանդերձ երկուքն ալ ընդհանրական շահերու հետ կապուած են»:

Զօրավարին կարծիքով Հռենոսեան ինքնավար պետութիւն մը պիտի կազմուի, եւ երկար ատեն գրաւուած պիտի մնայ Ֆրանսական բանակի կողմէ :

— «Իսկ Ռուրը, կ'ըսէ Պ. Ժ. Պիտօ, Գերմանիայէն անկախ գոյութիւն մը պէտք է ունենայ եւ ենթակայ միջազգային հսկողութեան : Շահակից բոլոր պետութիւնները պիտի մասնակցին անոր հակակշռին: Տեղական վարչութիւնը պիտի ընտրուի բնակչութեան կողմէ: Ռուրի մէջ հաստատուած միջազգային ուժ մը պիտի երաշխաւորէ այդ երկրին ամբողջականութիւնը »:

— « Գիտէք թէ ինչ մնաց այս գեղեցիկ ծրագիրներէն, կ'ըսէ Պ. Անտրէ Ֆոնթէն, որոնք, սակայն, 1945 Սեպտեմբերին Լոնտոնի մէջ գումարուած « Հինգերու խորհրդաժողով»ին հաւանութեան արժանացեր էին սկզբունքով: Ի վերջոյ գոհացում կը ստանար միայն Սարի մասին մեր մանաւոր պահանջը : Բայց այս ալ տեսակ մը հատուցում էր զոր կը վճարէին Պ. Պ. Մարշըլ եւ Պեւին, (1947 Ապրիլ, Մոսկուայի մէջ), ապահովելու համար Ֆրանսայի մասնակցութիւնը «Արեւմտեան ճակատ»ին: Եթէ Պ. Մոլոթով հրաժարէր Պիտոյի ծրագրին դէմ յարուցած ընդդիմութենէն, պատմութեան ընթացքը թերեւս տարբեր պիտի ըլլար :

« Ժամանակին, Սարի տնտեսական կցումը մեզ կ'ազատէր ելմտական ծանր հոգերէ: Եթէ Շումանի ծրագիրը յաջողի եւ միատեսակ դրամ մը ստեղծուի արեւմտ. Եւրոպայի համար, այդ կցումը որեւէ արժէք պիտի չներկայացնէ այլեւս, որուն համար պէտք եղաւ հրաժարիլ ոչ միայն Հռենոսի գիծէն եւ Ռուրի միջազգայնացումէն, այլեւ գերման ճարտարարուեստին պարտադրուած սահմանափակումներէն: Այս կէտին հասնելէ վերջ, կրնանք մեզի հարց տալ, թէ ի՞նչ օգուտ կը քաղենք այս պատերազմէն, որուն յաղթականներէն մին կը համարուինք: Սակայն, հարցը ներկայացնելով այսպէս, հաշուեկշիռը շատ բացասական է, որպէսզի կարելի ըլլայ զայն վերագրել մարդոց փոփոխամտութեան եւ կամ ճակատագրի անգթութեան »:

Պ. Անտրէ Ֆոնթէն կ'ընդունի, որ սկիզբէն իսկ յիմար պատրանքներ սնուցուած են, եւ մանաւանդ կանգ կ'առնէ երկու գլխաւոր կէտերու վրայ .—

Ա) Այն ինքնախաբէութիւնը թէ՝ Ֆրանսա կը մնայ եւ կամ դարձեալ կը դառնայ մեծ պետութիւն: Ազատագրեալ Ֆրանսան անարիւն էր: Կրնար պզտիկներուն «մեծ»ը ըլլալ: Զօր. տը Կոլ ուզեց որ ան ըլլայ Մեծերուն պզտիկը: Բայց ամէն մարդ ծանօթ էր մեր վիճակին եւ «պլէֆ» մը կարելի չէր: Կը յուսայինք մեր ուժերէն եւ միջոցներէն վեր քաղաքականութիւն մը վարել, եւ մեզ բարձրացնել իրական յաղթականներու մակարդակին, որոնք, Եալթայի մէջ, աշխարհը բաժներ էին ազդեցութեան շրջանակներու :

Բ) « Այն միամիտ հաւատքը, թէ Խ. Միութիւնը, բոլորած ըլլալով իր աճման տագնապալի շրջանը, եղած է երկիր մը յարեւման միւսներուն: Մարդ ցաւագին տպաւորութիւն մը կը կրէ այսօր, կարդալով խելացի եւ անկեղծ համարուած մարդոց գովասանական տողերն ու շռայլաբանութիւնները՝ Խ. Միութեան եւ անոր վարիչներուն հասցէին: Եւ որովհետեւ Գերմանիոյ կողմէ յարձակման ենթարկուած Ռուսաստանը ինքզինքը կը պաշտպանէր, ստորագրելով «Ատլանտեանի Ուխտ»ը կամ «Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան» դաշինքը, եւ որովհետեւ կ'ընդունէր, վերջապէս, լուծել «կոմինտէրն»ը, կարծեցին կամ ուզեցին հաւատալ թէ ան կ'ուրանար Մարքս - Լենինեան վարդապետութիւնը եւ կը հրաժարէր համաշխարհային յեղափոխութեան առաջնորդի կոչումէն »:

Այս թիւրատեսութիւնը ահաւոր հետեւանքներ ունեցաւ: Բայց այդ մասին յաջորդով :

Թ.Ա.Թ.

Շուշանիկ Կուրղինեան

(Ամփոփուած Սով. Հայաստան օրաթերթէն)

1927ին մեռաւ հայ նոր բանաստեղծութեան նշանաւոր ներկայացուցիչներէն տաղանդաւոր քնարերգու Շուշանիկ Կուրղինեան :

Մօտ երեք տասնեակ տարի տեւող իր գրական գործունէութեան ընթացքին, ան անցաւ բանաստեղծագործական դժուարին ճամբէ, որ զգալի չափով մօտեցուց զինք Յակոբ Յակոբեանի սկզբնաւորած եւ գլխաւորած հայ աշխատաւորական բանաստեղծութեան: Բանաստեղծուհիին քնարը մանաւորապէս ուժեղ հնչեց ռուսական առաջին յեղափոխութեան տարիներուն, երբ հիմնովին ձեւաւորուեցաւ իր ստեղծագործական դիմանկարը օրէ օր աճող ու հասունցող բանուորական յեղափոխական շարժումներու անմիջական ազդեցութեամբ :

Շուշանիկ Կուրղինեան կատարեց ստեղծագործական մեծ խիզախումներ: «1905 թիւը եղաւ իմ վերածնութեան տարին» — Իր ներշնչումներու աղբիւրը դարձան այնուհետեւ բանուոր դասակարգի կեանքն ու պայքարը, որու փայլուն արտայայտութիւնը հանդիսացաւ « Արշալոյսի Ղօղանջներ» իր բանաստեղծութեանց ժողովածուն (1907) որով հեղինակը ունեցաւ հաստատուն եւ պատուաւոր տեղ մեր գրականութեան պատմութեան մէջ :

Այդ ժողովածուին յաջողութիւնը աչքի կը զարնէր ոչ միայն քաղաքացիական մարտական յոյզով եւ արծարծուած շարժառիթներու թարմութեամբ, այլեւ ստեղծագործական այն վարպետութեամբ ու լեզուաոճական բարձր արուեստով, որ ձեռք էր բերած հեղինակը նախընթաց տարիներու իր յամառ որոնումներուն ընթացքին եւ հարուստ կենսափորձով :

Կուրղինեան ծնած է աղքատ արհեստաւորի ընտանիքի մէջ եւ առաջին օրէն հաղորդակից է եղած շրջապատի վիշտերուն եւ տառապանքներուն, եւ արձագանգած իր ոտանաւորներուն մէջ: Իր գրական գործունէութիւնը կը սկսի 1899ին երբ « Տարազ » շաբաթաթերթին մէջ լոյս տեսաւ իր «Արշալոյսի վառ շողերով» ոտանաւորը :

Իր յոյզերուն եւ մտորումներուն առանցքը կը կազմեն տիրող անարդարութիւնն ու անհաւասարութիւնը, իր ժողովուրդին վիշտը, ինչպէս եւ բնութիւնն ու սէրը: Այդ իմաստով ուշագրաւ է « Տուր ինձ Քնարդ» խորիմաստ բանաստեղծութիւնը: Այդ ինչպէս եւ կարգ մը այլ քնարական երգերու մէջ, բանաստեղծուհին վարակիչ անկեղծութեամբ ցոյց տուաւ մեծ հետաքրքրութիւն եւ սէր դէպի աշխատանքն ու աշխատաւորը; մանաւորապէս սեւ հողերու ծանրութեան տակ կքած աղքատ ու հարստահարուած գիւղացին: Այդ շրջանին դեռ եւս կրաւորական ձեւով կ'արձագանգէր իրականութիւնը յուզող հարցերը, իր քնարական վերապրումները համակուած էին գերազանցապէս թախիծով եւ անորոշ տենչերով :

1903ին կը սկսի իր ստեղծագործական թռիչքը, երբ ընտանիքով կը փոխադրուի Ռուսաստան եւ կը հաստատուի Ռոստով: Այս նոր վայրը՝ իր բանուորական - գործարանային հարուստ կեանքով գործադուլային շարժումներով ու քաղաք. պայքարներով վճռական նշանակութիւն ունեցան Կուրղինեանի աշխարհայեացքի ձեւաւորման մէջ :

Յեղափոխական շարժումներուն ականատես ըլլալը, մարքսեան գրականութեան հետ ծանօթանալը, Մ. Գորկիի ստեղծագործութիւններով տարուիլն ու Յ. Յակոբեանի բարերար ազդեցութիւնը նոր ընթացք եւ զարկ կուտան իր ստեղծագործութեանց: 1909ին Շուշանիկ Կուրղինեան հետեւեալ խոստովանութիւնը ըրած է .—

— « Ես ինձ շատ պարտական եմ զգում ռուսական կեանքին, վերածննդի փոթորկոտ օրերին եւ յատկապէս ռուսական պրոլետարիատին: Ռուսաստանը իմ քաղաք. մտքերի հայրենիքն է»:

Ասկէ վերջ, իրարու ետեւէ գրեց կարգ մը մարտական բանաստեղծութիւններ, որոնցմով, արտայայտեց պայքարի ելած աշխատաւոր դասակարգերու շիկացած ցասումն ու ատելութիւնը տիրող կարգերու դէմ, հին աշխարհը խորտակելու անոնց անսասան կամքը: Գեղարուեստական վառ համոզչութեամբ բացայայտելով շրջապատող կեանքի ընկերային — դասակարգային հակասութիւնները մերկացնելով աշխարհիկ եւ հոգեւոր տէրերու գիշատիչ էութիւնը, բանաստեղծուհին արտացոլացուց աշխատաւորութեան կենսական պահանջները ու հարազատ շահերը, ընթերցողը տոգորելով յեղափոխական պայքարի վճռականութեամբ: Այդ տեսակ բանաստեղծութիւններէն յիշատակութեան արժանի են «Բանուորները», « Հանգցրէք ջահերը» եւն., որոնք մեծ ոգեւորութեամբ կ'արտասանուէին :

Յեղափոխական շարժումներու դադարման զուգընթաց եւ անոնց անմիջական ազդեցութեամբ սրուեցաւ Կուրղինեանի բանաստեղծութեան քաղաք. նպատակներու թռիչքը: Երբեմնի թախիծն ու անորոշ տենչանքը տեղի տուաւ « ստրուկի շղթան բռնութեան դաժան» խորտակող յեղափոխական դասգուածներու վճռական ընդվզումներու թափին եւ անընկճելի [illegible] հաւատքի արձագանգներուն: Ընդլայնեցաւ եւ հարստացաւ իր ստեղծագործութիւններու նիւթի շրջանակը :

Պէտք է նշել որ Կուրղինեանը չկրցաւ մինչեւ վերջը անսայթաք շարունակել իր ուղին: Ռուսական առաջին յեղափոխութեան վայրէջքը եւ անոր յաջորդող [illegible] տարիներում եւ իր [illegible] «բեկ - բեկ»: Անոր ստեղծագործութիւնը աւելի խորացաւ համաշխարհային պատերազմի տարիներուն, երբ արդէն դադարապէս շեղեցաւ յեղափոխական բանաստեղծութեան ճամբէն եւ հնչեցուց անհարազատ ու խորթ հնչիւններ :

Այդ շեղումներն ու սայթաքումները արդիւնք

Արցնէյ, ջոյմ՛ր...

Քանի մը ամիս առաջ «Յառաջ»ի մէջ լոյս տեսաւ յօդուած մը.— Հայ մայր մը Թախանձագին կը փնտռէր բարերար մը իր զաւկին։ Կ'ուզէր հայեցի դաստիարակութիւն մը տալ անոր, բայց, նիւթապէս անկարող, սիրտը կ'արիւնէր ի տես իր մանչուկին օտարացման ։ Ցոյս մը՝ լոյս մը կը փնտռէր ։

Անծանօթ բարերարը կը կարդայ Յառաջի այդ յօդուածը եւ հարցնելով հոս հոն իր ծանօթներուն կը գտնէ հայ տղեկին հասցէն, եւ կ'ըսէ ․

— Ես յանձն կ'առնեմ զնել Գրիգորիկը Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, եթէ յաջող աշակերտ է, մինչեւ դպրոցին շրջանը լրացնելը ։

Այս անգամ ուրախութեան եւ երախտագիտութեան արցունքներ կը հոսին մայրիկին աչքերէն ։

Ահա քիչերէն մէկը՝ իր գործնական ազգասիրութեամբ եւ մարդասիրութեամբ։

Բարերարը, այնքան համեստ ու բարի, կ'ուզէ անծանօթ մնալ։ Երախտապարտ ենք իրեն ։

— Հարուստ է, տուեր է պիտի ըսեն ոմանք ։

Բայց հարիւրաւոր, հազարաւոր հարուստներ ունինք եւ անհետ կորած գումարներ, անհաշիւ զանձեր։ Շատ անգամ օտար ամուսնութիւններով՝ Հայուն դրամը կը հոսի օտարներուն սնտուկը ։

Ո՞վ է հաշուեր միլիոնաւոր հարստութեանց կորուստը եւ յետ մահու կողոպուտները։ Կ'անհետանան հայ ջօջերը, կը գլորին ու կ'երթան՝ անյիշատակ ։

Չէի՞ն կրնար յիշատակ մը ձգել որբի մը տէր կանգնելով, սաներ որդեգրելով, դպրոց մը շինելով ...

Որքան պէտք ունինք Հայուն որակը բարձրացնելու, բարձրագոյն կրթութեամբ ։

Աշխարհի վրայ ցրիւ ցրիւ եկած Հայեր, հարուստ քսակով Թմրած սրտեր՝ արթնցէք եւ սաներ որդեգրեցէք հայկական դպրոցներու մէջ ։

Լուծեցէք հայրօրէն վրէժը՝ մեր բիւրաւոր նահատակներուն որոնք ինկան որպէսզի Հայը Հայ մնայ ։

«Յառաջ»ի Յունուար 3ի թիւին մէջ կոչ մը կար Մարսէյլէն։ Երկու ուսումնատենչ հայորդիներ բարերարի կը սպասեն ։

Փառք եւ պատիւ անոր որ պիտի ըլլէ բուէ․

— Ահա ես պատրաստ եմ։ [illegible] Հերմինէ

էին տիրապետող անկումայնութեան (décadence) եւ քաղքենի ու ազգայնական գաղափարախօսութեան ազդեցութեան։ Ատոնց հետ միասին հրնչեցուց իր քնարի առողջ լարերը՝ տալով յեղափոխական տրամադրութիւններով տոգորուած նոր գործեր ։

Իր ստեղծագործութեան վերջին ուժերը նուիրարերեց նոր ընկերվարական մշակոյթի ստեղծման գործին եւ խանդավառութեամբ երգեց նոր աշխարհը կառուցանող մարդոց սէրն ու նուիրումը ընկերվարական գործին ։

ԳՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Թենկեածոռ Բանաս․ Գիտու թ-եանց)

Գաղութէ գաղութ

ԱՆՏՈՆ ԿԱՉԷԼԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 26ին Ցիքսի կաթողիկէ Հայոց եկեղեցիին մէջ ի ներկայութեան ազգականներու, ընկերներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութեան ։ Արարողութեանց նախագահած է Գեր․ Յովսէփ Թ. Ծ. վրդ. Խանձեան։ Դամբանականը խօսած է ընկեր Զաքար Զաքարեան պարզելով անոր կուսակցական եւ հրապարակագրական գործը։ Ապա դագաղը ընկերներու կողմէ ուսամբարձ փոխադրուած է Այ Նորկի։ Թաղումը կատարուած Գրահամի գերեզմանատան մէջ, ուր խօսած է ընկեր Սօս Վանի, ներկայացնելով հանգուցեալին գրական, քաղաքական եւ հանրային գործունէութիւնը ։

ՅՈՒՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ամբողջական մարդահամարը, իր յարանուանութիւններով, կազմելու համար Ազգ. Առաջնորդարանը եւ կեդր. վարչութիւնը կոչ մը ղրկած են հարցարաններով բոլոր ազգային մարմիններուն ։ Տարիներէ ի վեր անոնք կ'աշխատին ճանչցնել յունահայ գաղութը իբրեւ կրօնական համայնք։ Արդէն կազմուած է եռանդամ յանձնախումբ մը, որ շուտով գործի պիտի ձեռնարկէ ։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՃԱԿԱՏ

Յունաստանի պետական շրջանակները կը հաւատեն թէ դրական արդիւնքի յանգած են այն ձեռնարկները, որով պաշտպանողական նոր ճակատ մը պիտի կազմուի Թուրքիոյ, Իտալիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի մասնակցութեամբ։ Կատարուած ձեռնարկները վճռական փուլի մը մէջ մտած են եւ Երրեակ Զինակցութիւնն ալ մօտերս պիտի կնքուի ։

— Հռոմի մէջ գրոյց կը շրջի թէ 1953ի առաջին ամիսներուն զինուորական դաշինք մը պիտի կնքուի Թուրքիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ։Այսպիսի դաշինք մը մասնաւոր կարեւորութիւն պիտի ունենայ որովհետեւ եուկոսլաւ հրամանատարութիւնը պիտի կապուի հարաւ-արեւելեան եւ հրաւային եւրոպական հրամանատարութեան ։

Իտալացիները դժգոհ են որ Թուրքիան եւ Յունաստանը որ չեն ուզեր իրենց ուժերը դնել իտալացի հրամանատարի մը տրամադրութեան տակ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ֆրանսական ձայնասփիւռէն վերջ, Télévisionը երեքշաբթի իրիկուն ներկայացուց Սարոյեանի Mon Coeur dans les Highlandsը։ (Սիրտ իմ ի բար ձունս)։

Այս թատերախաղը անգլիագիր գրագէտին ամէնէն յատկանշական գրուածքներէն մէկն է, ուր կը գտնենք հեղինակին ժողովրդական եւ զգայուն բանաստեղծութիւնը եւ իր հայրենաբաղձ ըղձացումները։ Խաղը ներկայացուց Michel Vitold, տաղանդաւոր դերակատարներու հետ։ Տիկին Քրնար Աղնաւուրեան կը ներկայացնէր հայ մայրիկը, որ խաղին մէջ ալ միայն հայերէն կը խօսի ։ Վիթոլտ այս խաղը պիտի ներկայացնէ մարտին, Vieux - Colombierի թատրոնին մէջ։

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ ԹՐԻԷՍԹԻ ՄԷՋ

ԹՐԻԷՍԹԷ, 9 Յունուար — Սիրելի «Յառաջ», Յունուար 4ին Թրիէսթէի հայ տարագիրներս այցելեցՄիլանի հոգեւոր հովիւը, Զգօն Ծ.Վ., եւ պատարագ մատոյց Մնունդի առթիւ ։ Արարողութիւնը կատարուեցաւ մեր գաղթակայանի ուղղափառ կան եկեղեցիին մէջ։ Ներկայ էին 64 տարագիրներ եւ Թրիէսթէի Հայերը ։ Օտարներ ալ կային եւ երկիւղածութեամբ ունկնդրեցին մեր Ս. պատարագի արարողութիւնը։ Մեր տղաքը որոնք Եուկոսլաւիա ծնած են, առաջին անգամ կը տեսնէին հայկ. Ս. պատարագը եւ այնքան ազդուած էին որ եկեղեցիէն դուրս չէին ուզեր ելլել ։

Վարդապետը օրուան պատշաճ քարոզով մը սփոփեց մեզ եւ քաջալերեց մեզ որ համբերութեամբ սպասենք մեր տեղաւորման ։

Պատարագէն վերջ տեղի ունեցաւ Ջրօրհնէքը կնքահայրութեամբ Թրիէսթէի ծանօթ Հայերէն Գ. Վահէ Զինճիրեանի ։ Զգօն Ծ. Վ. միասին բերած էր նաեւ փոքրիկ գումար մը Մնունդի առթիւ անուշեղէններ բաժնելու համար փոքրիկներուն։ Մաս մըն ալ մեծերուն բաժնուեցաւ ։ Այս առթիւ մեր խորին շնորհակալութիւն կը յայտնենք, վարդապետին եւ Միլանի հայ գաղութին ։

Հայրենակցական ջերմ բարեւով բոլոր տարագիրներէն ։

Շաքէ Մոբճիկեան

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Սոֆիայէն ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 24ին մեռած է, խոր ծերութեան մէջ, Տիկին Աղաւնի Գալուստ Արխանեան, կինը՝ ողբացեալ նահատակ յեղափոխականին Գալուստ Արխանեանի (Հաճի Բէկ)։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Յունուար 10ին Գոլսոյ մէջ կռփամարտի մըցում մը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի կէս ծանրութեան ախոյեան Ժագ Հայրապետեանի եւ Սպանիոյ ախոյեան Ramon Martinezի միջեւ, (10×13)։ Հայ ախոյեանը յաղթական հանդիսացաւ Զ. [illegible]ջանին։ Իսկ՝ Յունուար 24ին հակառակորդը Albert Ivel դժուարութեամբ յաղթեց իտալացի Pancuni (կէտով)։

× Յունուար 10ին Օրանի մէջ (Մարոք) կէս ծանրութեան (finaliste)՝ հայ կռփամարտիկ Գասպարեան յաղթեց ալժերիացի Boubeckerի, կէտերու առաւելութեամբ ։

Երկրորդ Հայրապետեան մը կը փայլի Մարոքի մէջ, երկու տարիէ ի վեր։ — Սարգիս Զ.

×

ՎԻԷՆ

Այս կիրակի 11 Յունուար, մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը փայլուն յաղթանակ մը եւս տարին, 3—1 յաղթեցին Saint Symphorien rue Coiseի խումբին։ Ֆութպօլի եղանակը լրացնելու համար, մերինները ունին տակաւին չորս կարեւոր մրցումներ Charly (25—1—53), Point du Jour 1—2—53, Sathonay 15—2—53, Lugdunum 22—2—53։— Բ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԳ.— ՍԻՐՈՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Բացի իրենց ձանձրոյթէն, անոնք ամէն իրաւունք ունէին գոհ մնալու իրենք իրենցմէ։ Իրենց աշխատանքէն ունեցած էին կոկիկ շահ մը։ Որքան որ գիտէի, ոչ ոք կասկածած էր, թէ օդատորմիղ մը գոյութիւն ունէր այդ մնտուկներուն մէջ։ Անհաւանական, նոյնիսկ անկարելի էր, որ օտար ձեռք մը խառնուած ըլլար այս առաքումներուն։ Վստահօրէն կարելի է ըսել, թէ այս օդանաւերը պիտի հասնէին իրենց տեղը ։

1935 Օգոստ. 16ին, երեկոյեան դէմ, ոստիկանութեան պետր կանչեց գործակալները։ Բերաւ շիշ մը գինի եւ միասին խմեցին ։

— Նոր բան մը կա՞յ նաւահանգիստին մէջ, հարցուց գործակալներէն մէկը ։

— Ոչ մէկ նորութիւն, պատասխանեց ոստիկանապետը։ Միայն բրիտ. ձկնորսանաւ մը, որուն մեքենան աւրուած է, եկաւ նորոգութեան համար ։

Հիացած էր՝ իր այս բառծին թողած տպաւորութիւնը տեսնելով ։

— Ի՞նչ լայնք ունի նաւը, հարցուցին իր խօսակիցները, յայտնապէս խռովքի մատնուած ։

Ոստիկանապետը, վարժ նաւերու եւ նաւարկութեան, ճշգրիտ պատասխան մը տուաւ ։

75 ոտք մը կայ, բսաւ ։

Պահ մը, ոչ ոք համարձակեցաւ հարցնել, թէ նաւապետը ինչի կը նմանէր։ Երեքն ալ ունէին բարդութեան մը նախազգացումը։ Ի վերջոյ, Գերմանուհին, «Ֆրոյլայն» Տուպրով, ըրաւ հարցումը ։

— Լաւ տեսք ունեցող մարդմըն է, պատասխանեց ոստիկանապետը։ Տեսակ մը կարմիր մօրուք ունի ...

Երեքն ալ միաժամանակ պոռացին անոր երեսն ի վեր։ Ոստիկանապետը իր կարգին պոռալով վստահեցուց զանոնք, թէ բան մըն ալ չէ պատահած։ Մարդը նաւահանգիստը կը մնար եւ նաւը իրապէս վնասուած էր ։

— Վնասը ես աչքովս տեսայ... Բայց եթէ կ'ուզէք, կրնաք շիտակ հոն երթալ եւ ձերբակալել զայն ։

Խոյացան դէպի ոստիկանապետին ինքնաշարժը եւ սուրացին դէպի նաւահանգիստը։ Այնտեղ էր նաւը։Ոչ ոք նուազագոյն կասկածն իսկ չունէր, թէ առիկա կը պատկանէր Capitaine Solitataireին ։ Սկսան մտածել իրենց յաջորդ քայլին համար ։ Բայց, ճիշդ այդ պահուն պատահեցաւ բան մը, որ ամէն վիճարանութիւն աւելորդ դարձուց ։ Պատահեցաւ բան մը, որուն մասին հետագային խօսուեցաւ տարիներով եւ որ մեկնուեցաւ հազար ու մէկ ձեւերով, Հիւսիսային Ափրիկէի ամբողջ ծովեզերքին վրայ ։

Որովհետեւ լռութիւնը խզուած էր որոտանման պայթումով մը, որուն արագօրէն յաջորդած էին ուրիշներ։ Միեւնոյն ժամանակ, օդանաւային գործարանի ուղղութեամբ, դեղին, սպիտակ եւ կարմիր բոցեր կը բարձրանային դէպի երկինք։ Հրեղէն սիւն մը կը լուսաւորէր այդ իրիկուն անապատը եւ Զուարայի բնակիչները, սարսափած, կը պոռչտային չորս կողմը ։

Իտալացին եւ Սպանիացին մտան ինքնաշարժ, միասին քաշկռտելով «Ֆրոյլայն» Տուպրովը։ Խենթերու պէս սուրացին անոնք անապատին մէջէն, դէպի չարաղէտ հրդեհը ։

Երբ հոն հասան, գործարանը գտան քարուքանդ ։ Սլացիկ բոցերու ծով մըն էր, որուն շուրջ զինուորները անպատճէն ու աննպատակ կը վազվզէին, առանց բան մը կարենալ ընելու ։

Տագնապահար եւ կատղած, երեք գործակալները ոստիկանապետը գրեթէ ծեծեցին։ Տարօրինակօրէն, աղէտէն ազդուած երեւոյթը չունէր ։ Հետագային պատմուելէ պատեցաւ, խոստանալով ձերբակալել Capitaine Solitaireը։

Քարափը հասնելուն չձերբակալեց նաւապետը, այլ գրաւեց նաւը եւ վրան դրաւ երկու պահակներ, հրամայելով անոնց կրակել, երբ նաւը ճամբայ հանելու ամենափոքր փորձը նշմարեն ։

Ապա, նորէն փութաց հրդեհին վայրը, հաղորդեց նաւին գրաւումը եւ ուզեց նոր հրամաններ ։

Երկու շաբաթ վերջը թափթփած վրայ-գլուխով երկու իտալացի ոստիկաններ դիմեցին Օրանի Ֆրանս. նաւահանգիստի իտալ. հիւպատոսին, Ու պատմեցին տարօրինակ պատմութիւն մը ։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՉԻՆԿԸՐ

Անգլ. իշխանութիւնները կը կասկածին թէ մօտ հարիւր նացի երեւելիներ կը գործեն իբրեւ նիւթին կորիզ, համաձայն Հիթլէրի կտակին։ Անոնց պահանջն է միացեալ եւ հզօր Գերմանիա մը։ Հակառակ են հաշտութեան դաշնագրին եւ Եւրոպական բանակի ծրագրին, մանաւանդ դերմանացի զինուոր տրամադրելու գաղափարին։

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ կասկածելիները ձերբակալուեցան, ստուգելու համար թէ անոնց նպատակին եւ արտաքին գործունէութիւնը որ ատանն վտանգաւոր է դաշնակից ուժերու ապահովութեան տեսակէտով։ Կը կարծուի թէ դաւադիրները կապեր ունին նաեւ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին եւ Արժանթինի նացիներուն հետ։

Քննութիւնները քանի մը շաբաթ պիտի տեւեն։ Անգլ. մարզպանին կարծիքով, այս դաւը վտանգ մը կը կազմէր Արեւմտեան Գերմանիոյ 400.000 դաշնակից զինուորներուն ապահովութեան համար։ Առանց չափազանցելու դէպքը, մարզպանը կ'ըսէ թէ «Գերմանները երախտապարտ պէտք է ըլլան մեզի, այս գործողութեան համար»։ Անշուշտ ոչ ոք կը հաւատայ թէ այս քանի մը դաւադիրները կրնային գրաւել իշխանութիւնը. բայց եւ այնպէս վտանգաւոր կը սեպուին այս խմորումները, մանաւանդ հիմա որ Դաշնակիցները կ'ուզեն վերազինել Գերմանիան։

Կ'ըսուի թէ դաւադիրները կապեր ունէին նաեւ Միջին Արեւելքի հետ, ինչպէս եւ երկաթեայ վարագոյրէն անդին։

╳ Ձերբակալուեցաւ արեւել. Գերմանիոյ արտաքին նախարարը։

Փոթորիկ Իրանի մեջլիսին մէջ

Յունուար 15ին բուռն տեսարաններ պարզուեցան Իրանի երեսփ. ժողովին մէջ, երբ կը քննուէր Տոքթ. Մոսատեղի պահանջած նոր լիազօրութեան խնդիրը։ Կռուփներ փոխանակուեցան ատենադիրներուն եւ թղթակիցներու սրահին մէջ։ Ժխորը սաստկացաւ երբ երեսփոխանները լուտանքներ կ'արձակէին իրարու դէմ, իսկ ունկնդիրները կը պոռային, — «Կեցցէ՛ Մոսատեղ, կեցցէ՛ Քաշանի» (կրօնապետը)։

Ընդդիմադիր ճառախօսն էր Մոսատեղի նախկին պաշտպանը։ Աւելի քան մէկ ժամ խօսած էր արդէն, մերժելով լիազօրութեան իրաւունքը, երբ պատասխան ուրիշ երեսփոխանի մը։ Այս վերջինը, Սանճապի, «կեղծաւո՛ր» պոռաց իր երեսին, տեղի տալով բուռն կանչերու։

Բանավէճին խառնուեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Մաքի, որ եր աւած էր իր հրաժարականը։

Ցանկարծ ամբողջ ժողովը տակնուվրայ եղաւ։ Կարելի չէր որեւէ երեսփոխան լսել։ Ունկնդիրներն ալ իրար խառնուած էին եւ ոստիկանները ներս մտան։ Շատեր վիրաւորուած էին իրենց դրացիներէն։ Նիստը վերսկսաւ երբ ունկնդիրները դուրս հանուեցան, բացի երեք թղթակիցներէ։ Ընդդիմադիր երեսփոխանը խօսած էր աւելի քան մէկ ժամ եւ դեռ երեք ժամ ալ խօսիլ կ'ուզէր ...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ԴԱՒ»ԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Մոսկուայի ինը բժիշկներուն ձերբակալութիւնը կը շարունակէ յուզել աշխարհի բոլոր Հրեաները։

Եւ. առտու կանուխ անծանօթներ ռմբակոծեցին Թաւիւցին Երուսաղէմի խորհրդային դրասեան վրայ։ Միայն քանի մը հոգոններ վառեցան, առանց մեծ վնաս պատճառելու։

Ուրիշներ, ազդեր փակցուցին պատերուն վրայ, պահանջելով արտաքսել բոլշեւիկ երեսփոխանները։

Իսրայէլի սոսյակոյտը արգիլեց բոլշեւիկ «Քոլ Համ» թերթին մուտքը բանակին մէջ, նըկատի առնելով անոր դիրքը՝ Մոսկուայի ձերբակալութեանց առթիւ։ Թերթը կ'արդարացնէր գործողութիւնը, բժիշկները կոչելով «հրեայ գործակալներ արեւմտեան աշխարհակալութեան»։

╳ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հրեաները դէպի արեւմուտք կը փախչին, ահուդողի մատնուած։

Անցի օր արեւելեան Գերմանիայէն արեւմուտք անցան 25 հրեայ երեւելիներ, չորսը բոլշեւիկ։ Կ'ըսեն թէ շատեր պիտի փախչին։ Փախստականներէն մէկը երեսփոխան է եւ նախագահը հրեայ համայնքին։ Պերլինի քարոզչականը կ'ըսէ թէ «բոլշեւիկները կը սպառնան զանգուածային գործողութիւն մը կատարել Հրեաներուն դէմ»։

Հունգարիոյ մէջ անյայտ են ... 4000 Հրեաներ, գաղթելու համար։

Ջօն տը Կոլի կուսակիցներէն երեսփոխան մը հարցուց, առողջ. նախարարին թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են, պաշտպանելու համար Մորիս Թորէզը ...

╳ Մոսկուայի թերթերը ամէն օր անխնայ կը ձաղկեն ինը բժիշկները, յիշեցնելով թէ «ամենատական ժողովուրդը երկրի երեսէն պիտի սրբէ հրէշները»։ Բոլորն ալ կը թելադրեն հետապնդել «օտար լրտեսները եւ խստօրէն պահել պետական գաղտնիքները»։

Երեկոյթ պարահանդէս

Իսիի Հ. Ե. Դ. Նոր Սեբաստիոյ կոմիտէ, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին։ Երգ, արտասանութիւն։ Կը մասնակցին նաեւ Իսիի եւ Շաւիլի Նոր Սեբաստիոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Կը ներկայացուի զուարթ կատակերգութիւն մը՝

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

Կէս գիշերէն վերջ, պար Benny, Bennetի նուագախումբով եւ իր ծանօթ երգիչ UMBERTO CANTO։ Կը մասնակցի նաեւ Օր. Françoise Meunier, (1er Prix de danse du Conservatoire de Paris)։

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Tombola — Մուտք՝ 250 Ֆրանք

Հաղորդակցութեան միջոց.— Իջնել Métro Mairie d'Issy։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

EDOUARD DEPREUX, նախկին նախարար, երեսփոխան եւ Sceauxի քաղաքապետ, հրաւէր կ'ուղղէ մեր ընկերներուն՝ մեծ թիւով ներկայ ըլլալու ընկերվարական հաւաքոյթի մը, այս շաբաթ օր ժամը 15.30ին՝ Montrougeի քաղաքապետարանի սրահը։ Պիտի խօսի նաեւ ROBERT VERDIER։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.։

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 — C.C.P. Paris 7065-15

Նմոյշ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը։

Լոյս տեսաւ Դ. թիւը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին Վռամշապուհ արք. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ յիշատակին։

Ցետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն բարերար Ալեքսանդր ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ եւ Մանթաշեան ընտանիքի հանգուցեալներու յիշատակին։

GALERIE DE LA CITÉ
41 Quai de l'Horloge — Métro Pont - Neuf

Ցուցահանդէս
ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆԻ

Մինչեւ 31 Յունուար, բաց է ամէն օր, նոյն իսկ կիրակի, ժամը 14էն 19։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թոփլուզէն Սարգիս Արզումանեան կը փնտռէ իր հայրը, Սանփան, եւ մայրը՝ Վարդուհի Աւետիքեան (Օրտուցի), եղբայրները՝ Յովսէփ, Մինաս եւ Գրիգոր։ Կը խնդրուի բոլոր Պոնտոսցիներէն եւ կամ ծանօթներէն տեղեկացնել ընկեր Սարգիս Առաքելեանի միջոցաւ, 12 rue Nansen, Décines (Isère), France։ Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

ԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՆԿԱՐԱՏՈՒՆԸ՝

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

Կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսայի եւ թէ արտասահմանի իր բոլոր յաճախորդներուն որ տօնական օրերու առթիւ իր խանութին մէջ տրամադրելի ունի քմահաճ եւ ճոխ պաշար մը Նկարեղէնի, — պանիր, ձիթապտուղ, պամիա սուրճ, օղի, հէլվա, թահին, չէմէն, քիմիոն եւ ամէն տեսակ համեմներ։ Թէ մեծաքանակի եւ փոքրաքանակի համար։

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ։

Դիմեցէք մեծաքանակի համար 246 Rue Vendome, իսկ փոքրաքանակի համար 20 Rue Villeroy, Lyon։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Աղբիւր Սերոբ եւ Մկր. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին՝ Միտոս կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։ Մասնաւորաբար ներկայ կ'ըլլայ Կեդրոնական ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. Գուրգէն Օտտոյի Վերամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VÊTEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

FABRIQUE DE CONFISERIE FINE
Spécialité de Dragées, Pralines
Chocolats, fourrés, etc...

Au Vieux Chêne

Usine : 28, rue Notre - Dame, Lyon (6)
Tél.: LA. 47-14 — R. C. Lyon 142607
Magasin de Vente : 34, Gd. rue de St. Claire
Caluire (Rhône)
C. C. P. Lyon 541-18 — Rep. prod. Rhône 8654

Հարսանիքի եւ կնունքի համար մասնաւոր գին

ԾԱԼԱՔԻՒՓԼԵԱՆ

Հաստատութիւնը իր DUZE ՕՂԻին գտած ընդունելութենէն քաջալերուած եւ մանաւանդ իր յարգելի յաճախորդները միշտ գոհացնելու մտահոգութեամբ, պատիւը ունի յայտարարելու թէ այսօրուընէ սկսեալ իրենց նախընտրած

DUZE ՕՂԻՆ

կրնան գտնել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ. —

Կեդրոնատեղիներ՝

ՓԱՐԻԶ.— Ծալաքիւփլեանի, Halle aux Vins, Paris (5)։ Հեռ. Odé. 36-55։

ՎԱԼԱՆՍ.— Entrepot Valentinois, 166 Ave. Victor Hugo։ Հեռաձայն 15.20։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ծալաքիւփլեան, 48 Rue Puvis de Chavannes։ Հեռ. Co. 58-99։

1933ին հաստատուած Մարսէյլի մէջ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! ! !

Հայկական մասնագիտութեամբ պատրաստուած միակ ՕՂԻՆ Ֆրանսայի մէջ։

PLACE DES FETESի
ՄԻԱԿ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԹԻՒՐ

Ուր կը գտնէք ձեր փնտռած բոլոր համեղ կերակուրներէն զատ, հայկական նուագ՝

ԾԱՆՕԹ ԹԱՌՒՍ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ԿՈՂՄԷ

Շաբաթ եւ կիրակի երեկոները

5 Rue Augustin Thierry, Paris (19)
Métro Place des Fêtes

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Որեւէ ընկերութեան պատկանող նաւով կամ օդանաւով ՃԱՄԲՈՐԴԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք Պ. Ժան Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

AMERICAN LLOYD

28 RUE DE LA REPUBLIQUE, MARSEILLE
Tél. CO. 47 - 22

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա։ Ամէնէն հանգիստ ճամբորդութիւնը, ամէնէն նպաստաւոր գիներով, շնորհիւ իր 30 տարուան փորձառութեան։

Փարիզի մասնաճիւղին հասցէն 7 rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 18 Janvier 1953 Կիրակի 18 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6069-Նոր շրջան թիւ 2380

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՊԻ ԳԼԽԻՎԵՐՏՈՒԹԻՒՆ

Անկարգապահութեան երկրորդ խնդիրը գի-տուեցաւ է, ըստ «Էջմիածնի» խմբագրականին.— Թեհրանի «ինքնակոչ Թեմական խորհուրդը» վերջերս ժողովի հրաւիրեր է երեք Թեմերը, «մի ամբողջական Թեմ կազմելու դիտաւորութեամբ»!

Ինչպէս կը տեսնէք, պաշտօնաթերթը չակերտի մէջ առեր է Թեմական Խորհուրդը, «ինքնա-կոչ» անուանելով զայն. իսկ վերջին տողին ալ կցեր է հեգնական նշան մը :

Ինչո՞ւ։ Թող իրենք բացատրեն.

— «Մի նախաձեռնութիւն որ նախ չի բխում մեր եկեղեցական ընդհ. շահերից, եւ, հաւանա-կան է, արդիւնք է օտարի թելադրութեան եւ ա-պա՝ այդպիսի պատասխանատու ձեռնարկը կա-րող է առաջադրուել միայն ազգընտիր Հայրապե-տի կողմից» :

Այս առթիւ կ'իմանանք թէ կաթողիկոսը կ'ու-զէ բանակցիլ Իրանի կառավարութեան հետ, «ա-րոշ հարցեր լուծելու համար»։

Պաշտօնաթերթը երկրորդ մեղք մը եւս կը վե-րագրէ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդին, «որ բա-ցառապէս կազմուած է աշխարհականներից» :

«Ինքնակոչ» Խորհուրդը «իրաւունք է հա-մարել Թեհրանի քահանաներից մէկին բանադրել»։ «Աղօրինի»արարք մը «որ իր նախընթացը չունի»։

Թէ Տիրան արք.ի եւ թէ Թեհրանի Թեմական Խորհուրդի ձեռնարկին մէջ կաթող. իշխանու-թեան անտեսում կը նշմարէ «Էջմիածին», 1952 Օգոստոսի խմբագրականին մէջ :

Եթէ Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդը փոփո-խութիւն կատարած է Թեմական կանոնադրին մէջ, անշուշտ նկատի առած է տեղական պայ-մաններն եւ իրենց երեսփ. ժողովին կարծիքը։

«Էջմիածին» կը բողոքէ փոփոխման դէմ ։

Դիտել կուտայ թէ Ամենայն Հայոց կաթողի-կոսութիւնը միայն «հոգեւոր եւ եկեղեցական» իշխանութիւն չէ, այլ «գերագոյն իշխանութիւն Հայ. Առաքել. Եկեղեցու նուիրապետական, վարչական, դոգմատիկ հարցերում»։

Մայր Աթոռը աւելի ուժգնօրէն կը շեշտէ կղերապետական գիծը, Թեհրանի Թեմական Խոր-հուրդի ձեռնարկին առթիւ ։

Ոչ միայն «ինքնակոչ» կ'անուանէ այդ ընտ-րովի մարմինը, այլ եւ իրաւունք չի տար որ ան ազատօրէն տնօրինէ իր Թեմին գործերը :

Ինչո՞ւ ապօրէն եւ «օտար թելադրութիւն» սեպել տարրական խնդիր մը, — երեք Թեմերը վե-րածել մէկի ։

Ցետոյ, ժողովրդապետութեան ո՞ր կանոնին համաձայն կ'ուզեն ուղղակի բանակցիլ Իրանի կառավարութեան հետ, ազգ. Թեմական Խորհուր-դի գլխուն վերեւ ։

Հարցումին պատասխանը կը գտնէք յաջորդ նախադասութեան մէջ .

— «Ժամանակն է, որ մեր բոլոր եկեղեցա-կան Թեմերը ունենան մի ընդհանուր ազգ. - եկե-ղեցական հայրապետահաստատ կանոնադրութիւն, խուսափելու համար բազմաձեւութիւններից»։

Այս առթիւ, կը յիշեցնեն Եսայի մարգարէին պատգամը,— «Ի Սիոնէ ելցեն օրէնք»։

Եւ կ'աւելցնեն թէ «այժմ պատշաճ աշխատանք է տարւում», կաթողիկոսին ղեկավարութեամբ, ընդհ. կանոնագիր մը յօրինելու համար :

Կը կարծենք թէ ամէնէն ջերմեռանդ բարե-պաշտն ալ պիտի յանդգի մէկ եզրակացութեան, կարդալով պաշտօնաթերթին խմբագրականը — Էջմիածին ի՛նքն է որ կը խախտէ Հայ. Եկե-ղեցւոյ հիմնական օրէնքները եւ անոր ժողովրդա-պետութիւնը, միասնականութիւնը շփոթելով կղերապետութեան հետ։ Ժխտելով Թեմերու ինք-նավարութեան իրաւունքը :

Եւ այս՝ այնպիսի առեն մը երբ աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ ցրուած է ի սփիւռս աշ-խարհի։ Երբ ամէն երկրի մէջ տարբեր օրէնքներ պարտադրուած են մեր գաղութներուն եւ ազգ.-իշ-խանութեանց :

Գէորգ Զ. չի՞ գիտեր այս նրբութիւնները :

Անշուշտ գիտէ։ Բայց ... Դեռ պիտի խօսինք։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԵՔ ԳՈՅՆՈՎ

Տեղեակ չեմ «աստուածներու դաղտնիք»ին, բացատրելու համար Խ. Հայաստանի դրօշի փո-փոխութեան պատճառները ։

Բոլոր անոնք որ կարդացին առաջին լուրը եւ յետոյ պաշտօնական զեկոյցը «Ցառաջ»ի մէջ (Յունուար 16 եւ 17), անշուշտ զարմացան որ դրօշը այսուհետեւ պիտի ունենայ երեք տարբեր գոյներ ։

Մեր եռագոյնը չէ որ ընդունած են Երեւանի մէջ։

Իրենց կամքէ՞ն կախուած է դարձի գալ :

Բայց, նոր գոյները շատ ալ տարբերութիւն չունին պատմական եռագոյնէն,— կարմիր, կա-պոյտ, նարնջագոյն։ Հոգ չէ թէ տարբեր ձեւով դասաւորուած ըլլան, իբրեւ թագուպսակ ունենա-լով մուրճ - մանգաղը ։

Աչքիս առջեւ է պատկերը՝ «Սովետ. Հայաս-տան»ի առաջին էջին վրայ (20 Դեկտ. 1952):

Ահաւասիկ կարմիր կտաւ մը՝ ձողին կցուած: Մէջտեղէն՝ կապոյտ շերտ մը, որ կը բռնէ դրօշի լայնքին մէկ չորրորդ մասը ։

Վերի կարմիր անկիւնը, ձողին մօտ, մուրճ - մանգաղը (ոսկի)։ Անոր վերեւ՝ հնգաթեւ աստղ մը, դարձեալ ոսկի եզրագարդով (երիզ) ։

Ուրեմն, կարմիր, կապոյտ եւ ոսկին ալ՝ Նա-րընջագոյն :

Զելլէք ցնծալ, ձեր տեղէն ցատկելով.

Նայիր նրան, երեք գոյնով.— Նուիրական մեր նշան.— Թող փողփողի թշնամու դէմ.— Թող միշտ պանծայ Հայաստան :

Այս առթիւ, միտքս կ'իյնայ դրուագ մը՝ վերջին պատերազմէն :

Թնդանօթը նոր լռած էր, երբ ստացանք ա-ռաջին թերթերը՝ Երեւանէն :

Այն առեն «Ցառաջ» արտատպեց Հայաստանի կրթական նախարարին, Սիմակ Սահակեանի մէկ յօդուածը, որ կը պատմէր թէ ինչպէս «Մեր Հայրենիք» կ'երգէին խորհրդահայ զինուորները, ամէնէն կատաղի կռիւներուն առեն ։

Ցօդուածագիրը երգին քանի մը տուները ալ արտատպած էր.

Ամենայն տեղ մահը մի է ...

Երբեք միտքէս չանցնիր ենթադրել թէ նորէն «Մեր հայրենիք» երգելու նախանշան մըն է՝ դրօ-շի գոյներուն բարեփոխումը ։ ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԵԱՆ բանակի ծրագրին քննութիւնը սկսաւ Փարիզի մէջ։ Վարչապետը եւ արտ. նա-խարարը առջի օր ժողով գումարեցին տասը դես-պաններու հետ, որոնք յատկապէս կանչուած են, այս ծրագիրը եւ ուրիշ խնդիրներ քննելու հա-մար։— Զօր. Րիճուէյ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարին եւ վարչապետին հետ ։

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ խնդրին առթիւ եօթը ժամ-ուան խորհրդակցութիւն մը ունեցան Տոքթ. Մո-սատեղ եւ Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը ։ Կ'ըսուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է արդէն։ Անգլեւիրանեան ընկերութեան հատուցումի խն-դիրը պիտի քննէ միջազգային ատեան մը։ Մ. Նա-հանգները 2.500.000 թոն քարիւղ պիտի գնեն մէկ թոնը 20 տոլարէն, 100 միլիոն տոլար կանխիկ վճարելով։ Անգլեւիրանեան ընկ.ը պիտի գնէ 8 միլիոն թոն հում քարիւղ, թոնը 8 տոլարէն։ Թէհ-րանի անթելն ալ հաղորդեց թէ վէճը լուծուելու վրայ է :

ՑՈՒՐՏԸ ԵՒ ԿՐԻՓԸ կը շարունակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ։ Բազմաթիւ դպրոցներ եւ գոր-ծարաններ փակուած են։ Քլերմոն Ֆեռանի մէջ երկու հոգի մեռան կրիփէն (էնֆլիւէնցա)։ Ամէ-նէն շատ ազդուած է Լոռէնի շրջանը, ուր հիւան-դացած են աշակերտներու 50 %ը։ Ամէն տեղ պա-կեր կը կազմուին հիւանդանոցներու առջեւ եւ բը-ժիշկները չափազանց զբաղած են։ Մշուշն ալ ա-ւերներ կը գործէ Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպա-յի մէջ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ԿԸ ԼՈՒԾԷ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿ-ՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԳՐԱՒԵԼՈՎ ԱՆՈՆՑ ԳՈՅՔԵՐԸ

Երէկ հեռագիրը ծանրակշիռ լուր մը կը հա-ղորդէր Եգիպտոսի մասին. —

Զօր. Նեկիպ լուծեց բոլոր քաղաք. կուսակցու-թիւնները եւ արգիլեց որեւէ հոսանքի գործու-նէութիւնը երեք տարուան փոխանցման շրջանի մը համար։ Միեւնոյն առեն ձերբակալուեցան 25 կասկածելի սպաներ ։ Զօրավարը հրամայեց նաեւ գրաւել քաղաք. կուսակցութեանց ստացուածք-ները եւ «օգտագործել ի շահ երկրին»։

✕ «Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը հաղորդելով այս լուրը, կ'ըսէր թէ դաւադիրները կ'ուզէին իշխանութեան գլուխ բերել գնդ. Րէշատ Մեհան-նին, (նախկին խնամակալ)։ Դաւադիրներէն վեցը քաղաքացի են, 21ը սպայ։ Այս վերջինները մեծ մասով հրետաձիգ սպաներ են, ինչպէս գնդ. Մե-հանն :

Անգլ. թերթին խմբագրութիւնը կ'ըսէ թէ երբ իր թղթակիցը լուր կուտար հեռաձայնելով, մեքե-նան յանկարծ կեցաւ, եւ ժամեր վերջը կրցան վե-րահաստատել :

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Նեկիպի դիրքը շատ ամուր է բանակին եւ ժողովուրդին մէջ։

✕ Զօր. Նեկիպ երբ իշխանութիւնը գրաւեց 1952 Յուլիս 23ին, լիազօրութիւն ստացած էր վեց ամ-սուան համար ։ Այս պայմանաժամը կը լրանայ այս ամսու վերջ եւ առենէ մը ի վեր պըտոյ լու-րեր կը շրջէին։ Կուսակցութեանց լուծման առ-թիւ, զօր. Նեկիպ կ'ըսէ զեկոյցի մը մէջ .

— «Նկատեցինք որ անոնք հայրենիքի շահե-րէն վեր կը դասէին իրենց անհատական շահերը, որոնց հետեւանքով քանդուեցաւ 1919ի յեղափո-խութիւնը» :

✕ Մինչ այս մինչ այն, նոր տագնապի մը մատնուած են անգլեւեգիպտական բանակցու-թիւնները՝ Սուտանի մասին։ Զօր. Նեկիպ երէկ պիտի տեսակցէր անգլ. դեսպանին հետ, պատաս-խանելու համար վերջին ծանուցագրին որ անըն-դունելի կը համարուի։Եգիպտոս իր«վերջին խօս-քը» ըսած կը սեպէ այս հարցին մէջ։ Կը վախ-ցուի որ հրոսակային կռիւներ ծագին, եթէ ելք մը չգտնուի Սուտանի եւ Սուէզի խնդիրներուն [illegible]ման համար :

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ձերբակալ-ուած է արեւելեան Գերմանիոյ (բոլշեւիկ) արտա-քին նախարարը, Կէորկ Տէրթինկեր, իբրեւ «վար-ձու գործակալ աշխարհակալ պետութեանց»։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ուրիշներ ալ ձերբակալ-ուած կամ փախած են։ Կարծողներ կան թէ նոր դատ մը պիտի սարքուի, նման Փրակայի վերջին ոդբերգութեան ։ Այս առթիւ պիտի դատուին շատ մը Հրեաներ, իբրեւ պատասխանատու Ա-րեւելեան Գերմանիոյ տուփին եւ ուրիշ տագնապ-ներու։ Շատեր կը կարծեն թէ պիտի ձերբակալ-ուի նոյնիսկ վարչապետը, տոքթ. Կրոթվոլ։ Այս գործողութիւնները նախանշան մը կը սեպուին լրացնելու արեւելեան Գերմանիոյ կարմիր յեղա-փոխութիւնը :

Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ ամէն օր փախստա-կաններ կը խուժեն դէպի արեւմուտք, մեծ մա-սով Հրեաներ։ Ամէն Հրեայ կը վախնայ իր շու-քէն, կ'ըսէ հեռագիրը :

Արտ. նախարարը ձերբակալուեցաւ զինեալ ոս-տիկաններու կողմէ, երբ ուշ առեն կ'աշխատէր իր գրասենեակին մէջ։ Կալանաւորը կառք մը դըր-ուեցաւ իր քարտուղարին աչքին առջեւ եւ քշը-ուեցաւ անծանօթ ուղղութեամբ ։ Իր պաշտօնեա-ներէն՝ ոմանք ալ բանտարկուեցան, մէջն ըլլալով մամուլի վերատեսուչը եւ կինը ։

Տէրթինկեր վերջինն էր դահլիճին ոչ - բոլ-շեւիկ անդամներէն։ Անցեալ դեկտեմբերին ձեր-բակալուած էր դարբնաւորման նախարարը, իսկ աչքէ ինկած՝ քարոզչութեանց նախարարը, Այզ-լէր։ Կը կարծուի թէ ամէնը միասին պիտի դատ-ուին մօտերս :

Տէրթինկերի հետ ձերբակալուեցան իր հըր-եայ պաշտօնակիցներէն հինգ հոգի։ Իսկ մաներիմ գործակից մը՝ Օր. Էտիթ, փախաւ։ Տէրթինկեր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԻՐՈՒԻՆԻ — Յունուար 9ին Պոլսոյ Ազգ. Հի-ւանդանոցին մէջ մեռած է վաստակաւոր դերա-սան Պետրոս Գալթագար, երեք օրուան հոգեվար-քէ մը վերջ ։ 88 տարեկան էր եւ փայլուն գոր-ծունէութիւն մը ունեցած էր հայկական եւ թըր-քական թատրոններու մէջ :

ՀԻՆԸ ԵՒ ՆՈՐԸ

Մեզմէ շուրջ հարիւր տարի առաջ, ազատական եւ պահպանողական հոսանքները բուռն պայքարի մէջ էին եկեղեցիի եւ լեզուի խնդիրներու համար: Ազատական հոսանքին պետը, Ստեփանոս Նազարեան, անհրաժեշտ կը նկատէր արմատական փոփոխութիւններ՝ եկեղեցիին եւ եկեղեցական դասուն վարկը բարձրացնելու համար: «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիրը կը գրէր այն ատենուան հայերէնով.

— «Եթէ Հայոց եկեղեցին պէտք է այս մեր կլանող ժամանակին դիմանայ, պահպանուի, ապա անպատճառ պիտոյ է նորան նորոգել իր հնացած եւ մաշուած կենդանութիւնը՝ միտ դնելով յառաջադէմ մարդկութեան պիտոյքներին: Հայոց եկեղեցին պիտոյ է մի րեֆորմ անէր ոտից մինչեւ գլուխ, այսինքն մի ազգու վերանորոգութիւն Աւետարանի հաստարմատ հիման վրայ, ի հարկէ ներգործելով արմատից դէպի վեր, ժողովրդի եւ հոգեւորների դաստիարակութեամբ եւ կրթութեամբ մեր օրերի լուսաւոր հոգու համեմատ»:

Այս կոչը,— որովհետեւ տեսակ մը կոչ էր ասիկա,— չարժման մէջ դրաւ պահպանողական դասը, որ ինքզինք կը կոչէր «աւանդապահ»: «Մեղու Հայաստանի», «Ճռաքաղ», «Կռունկ», կարծելով անշուշտ, որ իրենք աւելի քրիստոնեայ են, քան Նազարեանը, միաբերան գոչեցին. «Նազարեանը լութերական է, Նազարեանը կրօնքի դէմ է, կ'ուզէ ազգը լութերական դարձնել»:

«Աւանդապահ»ներու պարագլուխներէն մէկն էր ոմն Ձերքէզեան, որուն անունը կայ, ամանումը չկայ: Երկար մեղադրականով մը Ձերքէզեան դիմեց Մատթէոս կաթողիկոսին եւ, ինչպէս վայել է մոլեռանդ հաւատաքննիչներուն, Նազարեանը ներկայացուց իբրեւ հերձուածող, պառակտիչ, քիչ կը մնայ, որ ըսէինք նաեւ իբրեւ... դաշնակ:

Ձերքէզեանի մեղադրականը հետեւանք չունեցաւ սակայն:

Մեր նպատակէն դուրս է երկար կանգ առնել երեւութապէս յանուն կրօնքի, բայց իրապէս յանուն ծիսակատարութեան մղուած այս պայքարներուն վրայ: Ինչ որ մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ առանձնապէս, ոչ այնքան մեղադրանքն է, որքան մեղադրանքին ձեւը: Ձերքէզեանները «լութերական» կ'անուանէին իրենց հակառակորդները, ինչպէս որ մեր օրերու Ձերքէզեանները «հակէջմիածնական» կ'անուանեն մեր օրերու Նազարեանները:

Մեր բարքերը, պայքարելու, վիճելու մեր ձեւերը գրեթէ փոխուած չեն հարիւր տարուան մէջ:

Հաւատարիմ իր բարենորոգչական ըմբռնումներուն, որոնք նոր էին այն ատեն, բայց հինցած են հիմա այլեւս, Նազարեան կը պայքարէր «հնաւանդ հասկացողութիւն»ներու դէմ, պահպանողականութեան դէմ, յետադիմութեան դէմ, սխալ հասկցուած կրօնասիրութեան դէմ, որոնք հաշտ չէին ժամանակի, հարիւր տարի առաջուան ժամանակի ոգիին հետ:

«Հիւսիսափայլ»ի քարոզած կրօնական նորոգամտութեան դէմ՝ «Կռունկ» կը պաշտպանէր այն գաղափարը, թէ լուսաւորչական եկեղեցիէն դուրս հայութիւն չկայ:

Կրօնքէն ետք, լեզուի խնդիրն էր, որ դուռ բացաւ բուռն ու երկարատեւ պայքարներու պահպանողական եւ ազատական հոսանքներու միջեւ: Գրաբարը կը նկատուէր «սրբազան լեզու», իսկ աշխարհաբարը՝ «ռամիկ բարբառ»: Նազարեան, իրեն հետ նաեւ Միքայէլ Նալբանդեան, կը յայտարարէին, թէ գրաբարի դարը անցած է, ուստի անհրաժեշտ է ստեղծել նոր լեզու: Այս մասին Նազարեան կը գրէր «Հիւսիսափայլ»ի մէջ.— «Դիւրին է յարուցանել մեռելներին գերեզմաններից, քան թէ հին լեզուի միջոցով նոր ժողովուրդ լուսաւորել»:

Խօսելով արեւմտեան եւ արեւելեան բարբառներու մասին, Նազարեան որեւէ անպատեհութիւն չէր տեսներ երկու անջատ բարբառներու գոյութեան մէջ, բայց երկու բարբառներէն լաւագոյնը կը համարէր արարատեանը: «Ինչ վնաս կայ,— կը գրէր ան,— մի ծաղկի տեղ երկու ծաղիկ ունենալ ազգի մէջ, թող աճեն եւ զօրանան այս երկու ճիւղերը նոյնարմատ ծառի, թող ծաղկեն ու պտղաբերեն դոքա. այնուհետեւ կը պատուենք ամէն մէկը, նայելով նոր պտուղների պատուականութեանը»:

Մենք այս մասին խօսած ենք արդէն այս սիւնակին մէջ, «Լեզուական հարցեր» խորագրին տակ: Ներկայ պարագային՝ խօսքը երկու բարբառներու մասին չէ, այլ գրաբարի եւ աշխարհաբարի: Նազարեանի յարձակումները հին լեզուի՝ գրաբարի դէմ, ոտքի հանեցին դարձեալ պահպանողական դասը: Առաքել Արարատեան եւ Յովսէփ Ձերքէզեան, բարձրախօսները այդ դասուն, Նազարեանի պատմա-լեզուագիտական փաստերուն կը հակադրէին աստուածաշնչական աւանդութիւններ: Նազարեան կը պնդէր, որ Հայոց լեզուն հնդեւրոպական ծագում ունի, իսկ Արարատեան եւ Ձերքէզեան հայերէնը կը համարէին Նոյի լեզուն, աշխարհի ամենահին եւ սրբազան լեզուն: Մասնաւորաբար Ձերքէզեան կը մեղադրէր իր հակառակորդը անով, որ կ'ուրանայ այս «ճշմարտութիւն»ը, այսինքն Նոյեան լեզու չի համարեր հայերէնը: Եւ իր ըսածը հաստատելու համար վկայութիւններ կը բերէր Աստուածաշունչէն եւ Մովսէս Խորենացիէն:

Ուրիշ մը՝ Այնաւուր (հնդկահայ) աշխարհաբարը կը կոչէր «խուժադուժ», «անկիրթ բարբառ», «խոտորմունք գրաբարի»: Եւ բացէ ի բաց կը յայտարարէր, թէ ով որ աշխարհիկ լեզուով գրուած դպրոցական մատեանները կրակի ճարակ դարձնէ, ազգասիրական գործ կատարած կ'ըլլայ:

Ի վերջոյ աշխարհաբարը յաղթանակեց սակայն: Դարձաւ գրական լեզու: Ժողովուրդը յաղթեց Նոյին...

Գրաբարի եւ աշխարհաբարի պայքարը մօտաւորապէս նոյն ձեւով կը մղուէր նաեւ Թուրքիոյ Հայոց մէջ: Պայքարը սկսաւ անցեալ դարու վերջին քառորդին, այսինքն 10—15 տարի աւելի ուշ, քան Կովկասի մէջ:

Գրաբարի ախոյեաններէն մէկը, տոքթ. Գ. Սեւեան, կը գրէր 1893ին.— «Ի՞նչ դժուարութիւն կայ, որ մեր մատաղ տղայք, փոխանակ ըսելու «մօրդ գնա, եղբայրդ սիրէ, քրոջդ ծաղիկը տուր, քիչ մը ջուր բեր, պարտէզ գնա, դուռը բաց», ուսանին ըսել «երթ առ մայր քո, սիրեա զեղբայր քո, տուր զծաղիկ քեռ քոյ, բեր սակաւ մի ջուր, երթ ի պարտէզ, բաց զդուռն եւն. եւն» («Պատկեր Աշխարհիկ Գրականութեան», Յ. Գուրգէն, Պոլիս 1893, էջ 52):

Տոքթ. Սեւեան «անտեղի» կը գտնէ, օրինակ, սա բառերը — ջղաձգօրէն, հոգեւին, զգայնոտ, խռհանք, խոնջէնք, զարթօնք, չիրմաստան: «Խորթ» կը համարէ բուրումնաւէտ, պարզունակ, խոստմնալից, ներհայեցութիւն, արտադրոյթ, թարմագեղ բառերը: Տալէ ետք «կոշտ», «սխալ», «ծաղրելի», «անիմաստ», «յիմարական» ուրիշ բառերու նմոյշներ Թուրքիայ Հայոց Ձերքէզեանը կը վերջացնէ իր ուսումնասիրութիւնը լեզուի կարեւորութեան մասին՝ հետեւեալ ողբասացութեամբ.

— «Ո՞ւր է այն ազնիւ, չքեղ ու փառաւոր լեզուն, եւ ո՞ւր այժմու մրոտ, աղտոտ ու զարչահոտ լեզուն: Ո՞ւր այն հին հարազատ, բնական եւ գեղեցիկ պարզութիւնն, եւ ո՞ւր այսօրուան անհամ, անիմաստ, կոշտ ու խառնակ խորթութիւններն: Այս իրար մերժող զրութիւններն, այս իրարու հակառակ ուղղութիւններն յիրաւի տեղի կուտան սխուր եւ վհատեցուցիչ խորհրդածութեանց, եւ մարդ կը դոչէ ի խոր սրտէ. Երանի թէ Երեմիա մարգարէ հայ լեզուի վրայ ողբար իր ողբերն, քան թէ Երուսաղէմի վրայ» (անդ, էջ 77):

Ուրիշ գրաբարեան մը, Յովհաննէս քհնյ. Մկրեան, «Լեզու եւ կրօն» խորագրին տակ, կը գրէր դարձեալ 1893ին — «Այժմ կը դտնուին ոմանք ի նորահաս երիտասարդաց՝ որք զանձինս Աշխարհաբարեան կը կոչեն, եւ մերթ ընդ մերթ կը կրկնեն գրաբարի մեռելութիւնն. բայց որքա՜ն ի զուր ընդդէմ խթանի կ'աքացեն. անշուշտ պիտի դառնան ի զգաստութիւն՝ համոզուելով իրենց առջեւէ գնացողների նման՝ թէ անհնարին եւ անկարելի է Հայոց սրբազան լեզուն բառնալ ի միջոյ, առանց արհամարհելու շիրմին սուրբ, եւ նա կ'արհամարհէ զմինն կամ զմիւսն՝ նա չէ ճշմարիտ հայ:

«Ապաքէն ճշմարիտ Հայոց կը մնայ կրթել զաւակուն՝ մեր հայ յկրօնի եւ հայ լեզուաւ, գրաբար լեզուաւ» (անդ, էջ 119):

Եզրակացութիւնը պարզ է. հայ լեզու ըսելով՝ Մկրեան քահանայ գրաբարը միայն կը հասկնայ. իրեն համար եւ իրեն պէս մտածողներուն համար աշխարհաբարը... հայերէն չէր:

Աւելորդ է ըսել, թէ աշխարհաբարը ի վերջոյ յաղթանակեց նաեւ Թուրքիոյ Հայոց մէջ, ինչպէս յաղթանակած էր Կովկասի մէջ:

Այս յաղթանակէն ի՞նչ մնաց մեզի. չքեղ, գրեթէ կատարեալ լեզու մը՝ աշխարհաբարը:

Բայց, ինչպէս որ հին «Ունիթոր»ները աղճատեցին մեր «աստուածախօս» գրաբարը, նոր «ունիթոր»ները հետամուտ են հիմա լրացնելու հիներուն գործը՝ աղճատելով, խառնակելով, խորթացնելով եւ օտարացնելով մեր գեղեցիկ աշխարհաբարը:

Մեր խօսքը կը վերաբերի թէ Երեւանի «Ունիթոր»ներուն եւ թէ Սփիւռքի «Ունիթոր»ներուն:

Նոր օրերու «աւանդապահ»ներուն պարտքն է պայքարիլ թէ առաջիններուն եւ թէ վերջիններուն դէմ:

Կը խոստովանինք, թէ դիւրին պիտի չըլլայ պայքարը եւ արագ յաղթանակ մը պիտի չսպասուի մեզի:

Դիւրին կամ դժուար՝ մեր օրերու «աւանդապահ»ները պարտաւոր են «հզօրագոյն կռուի» բարբառուլ նոր 'արշաւանքին դէմ, այլապէս մենք օր մը պիտի ստիպուինք փնտռել նոյնիսկ հին «Ունիթոր»ներու շրջանը:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

Զուարթ Մոլեան

Տասը կոյսերէն մին էր այս, որուն աւիթը տրուեցաւ «փեսային հարսանիք»ին մասնակցիլ, բայց որ չգիտցաւ օգտուիլ անկէ եւ յիմար կոյսերուն պէս դրան ետեւը մնաց:

Փեսային հարսանիքը՝ Ժընեւի մեր «Հայկական Տուն»ն էր. Եւրոպայի սրտին վրայ, հայաստանէն հեռու եւ ներքին կեանքէն վերջ ծնած, ներէն եւ կարօտէն կեանքէն աւելի ազատ ու հաճոյալի, Նիւթական լայն միջոցներով, բոլոր ասպարէզները բաց... ուզած դպրոցդ յաճախէ եւ ուզած մասնագիտութեանց հետեւէ, Ա.էն Ֆ. կը բաւէր միայն փափաք յայտնել:

Զուարթ եկած էր անապատային երկրէ մը, ատոր համար Ժընեւի մեր տունը «սիրոյ անապատ» մը կարծեց եւ թոյլ տուաւ որ անապատի հովը զինքը նետէր մէկ ովասիսէն միւսը, «ովասիսները ըլլալով մենք»:

Սիրոյ մէջ «յաջողութիւններ» ունէր Զըւարթ: Վկայ՝ Ժընեւի «Հայկական Տան» սաներուն օրագիրները:

Իւրաքանչիւրիս «օրագիր» տետրակին մէջ տեղ ունէր Զուարթ, սակայն իր փառքի օրերը ապրեցաւ Մարտիկի հետ:

Դասերու աւարտումէն ետք, երբ տուն կը հասնէին, պահ մը կը մոռնային չահուած գէրոները, սիրոյ երկնաթիռ թեւերուն մէջ, թէեւ պղատոնական էր այս «սէրն» ալ, ինչպէս պատանեկան մեր բոլոր սիրային արկածները:

Մեզի համար «սէր»ը նայուածք մըն էր, խօսք մը, ժպիտ մը: Հազիւ կը հասնէինք սիրաբանութեան ներկայ սահմաններուն: Նայուածք մը ամբողջ օր մը կը լեցնէր, ու ժպիտ մը՝ շաբաթներու երազներ... Իսկ Զուարթ, անապատի պէս անսահման եւ անծայրածիր սիրտ մը ունենալով՝ իր ժպիտները առատաձեռնօրէն կը բաշխէր որտատրոփ թեկնածուներուս...

Բայց ինչպէս ըսի, Մարտիկը եղաւ բախտաւորը, կամ ընկերային թիւ մէկ թշնամին: Ժպիտներու լաւագոյնը կ'երթար անոր:

— Աղջի Զուարթ... = Մարտիկ...

Ու Foyer Arménienի մութ անկիւնները կը բուռառուէին անոնց ներկայութեամբ:

Ամէնքս ալ կը քննադատէինք անոնց «սէր-ուլտուքը», ու մանաւանդ կը նախանձէինք, ու կը սպասէինք որ բախտին անիւը դառնայ, եւ մեզ ալ առիթ տայ ապրիլ մեր սիրային փառքի շրջանը եւ երազներ հիւսել անապատային «հովերգութիւններու» մէջ:

✠

Զուարթ յաճախեց աղջկանց վարժարանները. կը մրցանիշը կոտրեց երկու տարի միեւնոյն դասարանին մէջ՝ 25 աշակերտի վրայ 25րդ ըլլալով:

Մեր Զուիցերիացի բարերարը, Զուարթի արտակարգ ուշիմութիւնը տեսնելով, զայն ղրկեց աղջկանց երկրորդական վարժարանը, ուր ան պիտի կարենար իր ուսման ծարաւին յագուրդ տալ:

Սակայն հոն ալ Զուարթ արտակարգ ուշիմութիւն ցոյց տուած ըլլալով, յարմար տեսնուեցաւ զինքը վերադարձնել իր աւազներուն:

Զուարթի «ուշիմութիւնը», փոխանցիկ հիւանդութեան մը պէս, վարակեց մեզմէ ոմանք: Բայց այդ «ուշիմութեան» ամէնէն շատ զոհ գնաց Մարտիկ, որ սկսաւ դպրոց փոխել, շապիկ փոխելու պէս: Ի վերջոյ փոխնորդ չմնաց, ու Մարտիկ նետուեցաւ կեանքի դպրոցը, ուր այսօր կը թափառի... անշապիկ:

Գրական ասպարէզին մէջ փայլուն էր Զըւարթ: Կը գրէր, կը կարդար ու մանաւանդ կը յուզուէր:

Կը կարդար այն ամէն գիրքերը որոնք... արգիլուած էին, ինչպէս՝ «Գաղտնիք Փարիզի», «Միայն չափահասներու համար», «Արգիլուած պտուղ», «Ադամ - Եւայի դրախտէն վտարուելուն գաղտնի պատճառները», եւն.:

Գիրքերը գաղտնիք չունէին Զուարթի համար. գրելու արուեստը նոյնպէս:

Կը գրէր երկարապատում romanներ, անապատի կեանքէն: Հերոսուհին ինք կ'ըլլար, հերոսները՝ մենք:

Ասպետներ կռուի կ'ելլէին անապատին մէջ դեղուհիի մը համար, ու իրարմէ կը խլէին զայն: Սիրաբանութեան տեսարաններ կը ՚ նկարագրէր

իւրաքանչիւր հերոսի հետ — ամէն մարդ իր կարգին — աւազներուն վրայ: Անապատի հովը օտարի կը փչէր իր բոլոր նկարագրութիւններուն մէջ ալ, ու զուլալ աղբիւրներ իրենց գլգլոցը կը խառնէին սոխակներու դայլայլին, վարդի բուրումին ու հերոսի երգին:

Իւրաքանչիւր հերոս գեղեցիկ ձայն կ'ունենար, առնուազն՝ թենոր, դաշնակ կը լսուէր անապատին մէկ անկիւնէն, կիթառ մը միւս անկիւնէն:

Ու յանկարծ նորէն կռիւ — ծեծկուռք: Նոր հերոս մը մէջտեղ կ'ելլէր, որ անշուշտ կ'առեւանգէր անապատի իշխանուհին, ինչ որ սուրբ կուտար սիրաբանութեան նոր տեսարանի մը, անապատին մէկ ուրիշ անկիւնը:

Ի վերջոյ աշխարհի բոլոր արքայազուններ կուռի կ'ելլէին այդ աղջկան համար: Տարիներ կ'անցնէին ու անապատի իշխանուհին — միշտ տասնըութը տարեկան — նոր երիտասարդներ կը ձգէր ծուղակը:

Երկար տեւեց այս romanը՝ «Անապատի Ասպետները»: Նիւթը սահման չունէր, իր նկարագրութիւնը՝ նոյնպէս:

Ու ամէն անգամ նոր գլուխ մը գրելուն՝ կը հաւաքուէինք իր չուրջը: Զուարթ կը կարդար, մենք մտիկ կ'ընէինք: Քնացողները անպակաս կ'ըլլային անշուշտ:

Ես ալ, ուրիշներու կարգին, քաջաբար մտիկ կ'ընէի, կռուըտուքի նկարագրութիւններէն ձանձրացած, սրտատրոփ սիրաբանութեան տեսարանին սպասելով, բայց երբ «խամսին»ը կը սկսէր…աչքերս կը փակուէին…

Կարդալէ կամ գրելէ աւելի Զուարթ կը յուզուէր: Կը յուզուէր երգէ, գրքէ կամ…սինեմայէ:

Արցունքները կը գլտորէին, այտերն ի վար, ուսերը կ'ոլոլէին: Թաշկինակը պատիկ կուգար: Իրար կ'անցնէինք եւ մխիթարական խօսքեր կը փնտռէինք սփոփելու համար իր խորունկ վիշտը:

Պատճառը պարզ էր: Իր վերջին տեսած շարժանկարին, կամ կարդացած գրքին հերոսը մեռեր է…

— Սխալ է, կ'ըսէր Զուարթ, ճաշակի պակաս է, գիրքը այդպէս պէտք չէ վերջանար, հեղինակը հոգեբան չէ. հերոսը պէտք չէ որ մեռնէր…

Ու իր հերոսները օրինակ կը բերէր: Անոնցմէ ո՞ր մէկը մեռած էր երբեք… Ի՞նչպէս կարելի է հերոս մը ստեղծել եւ յետոյ զայն մեռցնել, ուրեմն հերոս չեղաւ… Ու ամէն կարդացած գրքին համար նոր վերջաբան մը կը գրէր — իր հասկցած ձեւով — ուր հերոսը կ'ապրէր…

Կը հասկնայինք դինքը, մեր պատանեկան վառ երեւակայութեամբ, ինչպէս են բոլոր պատանիները:

Տասնեակ տարիներ անցան այդ օրերէն ի վեր եւ կեանքի դպրոցը մեզի սորվեցուց թէ հերոսներն ալ կը մեռնին, ինչպէս արդարները եւ գեղեցիկները:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

VOICI L'HIVER (Ձմեռ հիմա), խօսք՝ Վ. Թէքէեանի, երաժշտութիւն Երուանդ Դաւարեանի:

Հանգստեան Տուն թիւ 2

Մոնմորանսիի գեղատեսիլ բարձունքին վրայ, ոչ շատ հեռու Անտիյիի Տունէն, հայկական նոր հաստատութիւն մը բարձրացած է իբրեւ պատսպարան անօգնական ծերունիներու:

Շէնքը, որ մէկ տարի առաջ գնուած էր IROի կողմէ, անհրաժեշտ նորոգութիւններով ու յաւելումներով այսօր կը ներկայացնէ ամէն յարմարութիւն, հարիւր ծերունիներ պատսպարելու: Ոչ միայն իր ընդարձակութեամբ, այլ եւ իր յարմարութիւններով գոհացնելով ամէնէն բծախնդիրը:

Փարիզի Աղքատախնամին յանձնուած էր անհրաժեշտ եւ դժուարին աշխատանքը՝ շէնքը վերածելու համար Հանգստեան Տան մը: Իր մէջէն ընտրուած մասնախումբ մը (Տոքթ. Զիլինկիրեան, Տոքթ. Յովնանեան, Պ. Ա. Աճէմեան եւ Պ. Գլըճեան), ճարտարապետներ Պ. Ա. Թէրզեանի եւ Պ. Ա. Ցակոբեանի հետ գլուխ հանած է բոլոր աշխատանքը, եւ կարելի է ըսել թէ լաւ կատարած են իրենց յանձնուած գործը:

Շէնքը իր 8000 քառ. մեթր անտառակով, գնուած է 12 միլիոն ֆրանքի, իսկ իր նորոգութեան յաւելուածական մասին շինութեան եւ կահաւորման համար տրամադրուած դարձեալ IROի կողմէ 51 միլիոն ֆրանք: Այդ գումարը ամբողջապէս գործածուած է եւ դղեակը որ կը բաղկանայ երեք յարկերէ, կազմ եւ պատրաստ կը սպասէ իր ծերունի բնակիչներուն:

Սենեակները գրեթէ ամբողջութեամբ երկու հոգիի յատուկ, ունին առանձին լուացարան, նոր ու անհրաժեշտ կարասիներով, ճերմակ մահճակալներով ու սեղան, պահարան, աթոռ եւն.: Այս գեղեցիկ ննջարանները դրուած են շէնքին Բ. յարկը: Ա. յարկը ունի երկու ընդարձակ հիւրանոց, մէկ ճաշարան, խոհանոց ինչպէս նաեւ տեսչութեան գրասենեակը, սպասման սրահը եւայլն:

Իսկ դետնայարկին աջ կողմը, հիւանդանոցի բաժինն է իր դեղարանով, բժիշկին յատուկ սենեակով, առանձնարանով եւն.: Ձախ կողմը կը գտնուի կեդր. ջեռուցման, մեքենաներու, լուացքի յատուկ բաժինը, իր յարակից մասերով:

Ոչ միայն ամէն սենեակ ունի իր լուացարանը (լավապօ), այլ եւ շէնքը օժտուած է 17 բաղնիքով եւ ջրցաններով (տուշ):

Անշուշտ դժուար է մի առ մի նկարագրել այս ընդարձակ շէնքին բոլոր անկիւններուն առաւելութիւնները: Ամբողջութիւնը իրապէս կը ներկայացնէ այն ճիգը եւ գուրգուրանքը զոր դրած են խումբ մը սրտցաւ հայրենակիցներ, գլուխ հանելու համար զայն:

Աղքատախնամը ուզած էր պաշտօնական բացումէն առաջ հրաւիրել մամուլի ներկայացուցիչները, ընդհ. գաղափար մը տալու համար այս նոր Հանգստեան Տան մասին, որպէս զի մեր անօգնական ծերունիները, որոնք կը խորշին այսպիսի պաշտօնական հաստատութիւններէ համոզուին թէ ոչինչ անտեսուած է իրենց հանգիստին, խնամքին եւ առողջութեան համար:

Տոքթ. Զիլինկիրեան, տնօրէն Պ. Մանուկեանի եւ իր քանի մը ընկերներուն հետ (Պ.Պ.Վ. Ֆըրէնեան, Ն. Յովհաննէսեան, Ալիքսան Օհանեան) ընդունելով հիւրերը, մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ հաստատութեան հիմնական օրէնքներուն մասին որոնք պատրաստուած են առողջապահական նախարարութեան կողմէ:

Հանգստեան Տունը ամբողջովին ենթակայ է պետութեան, որ ապահոված է նաեւ նիւթական մատակարարութիւնը:

Այն գաղթական ծերունիները, այր թէ կին, 65 տարեկանէն վեր, անկար, կամ առողջ, որոնք կարօտ են հանրային օգնութեան, իրաւունք ունին ընդունուելու հաստատութեան մէջ: Անշուշտ այն Հայերը, գաղթական կամ ոչ, որ կը լրացնեն վերի պայմանները, նոյնպէս նախապատուութիւն կը վայելեն: Եթէ վեց ամիս շարունակ Հանգստեան Տունը չունենայ բաւարար թիւով հայ պատսպարեալներ, պետութիւնը իրաւունք ունի ներկայացնելու Ֆրանսայի ծերունիներ:

Մասնախումբի անդամները կը յուսան թէ արձանագրուած եւ կառավարութեան կողմէ վաւերացուած 125 թեկնածուներուն գոնէ 100ը պիտի փութան գրաւել իրենց սահմանուած գեղեցիկ սենեակները, վայելելով այն բոլոր առաւելութիւնները զոր կը ներկայացնէ Հանգստեան Տունը, բաւին լայն առումով:

Այցելուները քանիցս լուսանկարուեցան հաստատութեան զանազան մասերուն մէջ եւ պարտէզին հիւրասիրուեցան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐԱՐԱՏ

ԽՄԲ. — Այս բանաստեղծութիւնը գրած է ազերի բանաստեղծ մը, որ ունի ուրիշ երեք երգեր եւս, — «Հայաստան», «Սեւան», եւ «Երեւան» —

Ի՞նչ ես գիշեր ու ցերեկ այդպէս քո շուրջը նայում,
Ի՞նչ ես խորհում դու այդպէս, ով ալեհեր Արարատ,
Կրծքիդ ամպերն են նստել, եւ մրրիկներն են փչում,
Եւ դու գլուխդ ես պահել երկնքի մէջ անզգամ:

Քեզ Արարա՛տ նորօրեայ Երեւանից եմ նայել
Ձեն ոյուորել լանջերից կածաններ ձիմ ոտքի տակ,
Քեզ Արարա՛տ նորօրեայ Երեւանից եմ նայել
Ուր քարձր է ամէն, քան քո գագաթն սպիտակ:

Պատմի՛ր ինձ ո՛վ Արարատ, թէ Թուրքիայում քանի նոր
Կոմիտասներ են թաղել—շրթերին երգն անաւարտ,
Քանի մայրեր կան հիմա Զոհրաբայի պէս սգւոր,
Քանի Սուրէն են խեղդել… պատմի՛ր ինձ, ո՛վ Արարատ:

Պատմի՛ր ինձ, ո՛վ Արարատ, հարթաղանից վիրաւոր,
Քանի՛ մարդ է թափառում աշխարհներում հեռաւոր,
Քանի մարդ է ամծանօթ ճամբաներով թափառում,
Եւ ուր գնում, սրտի մէջ Վանն ու Սեւանն է տանում:

Ո՛վ Արարա՛տ, Արարատ, քարձրաբերձ ու վեհանիստ,
Հաւատում ես, ինչպէս ես, ապագային հոգեթով,
Այնքան ծանր ես դու, սակայն վիշտդ ծանր է քեզանից,
Վառւում ես օր ու գիշեր ազատութեան կարօտով:

Թարգմ. Հ. Մահեան — ՄԱՀՄԵԴ ՌԱՀԻՄ

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Զարմանալի մարդ ես, արձակուրդդ լըրացաւ՝ յետոյ ամուսնացար:

Բ.— Նպատակս էր հանգիստ արձակուրդ մը անցընել…:

Ցանախորդը.— Այս թաշկինակը գեղեցիկ է, բայց լաւ ապրանք չէ, լուալու չի դիմանար:

Վաճառականը.— Մեր քով՝ գեղեցիկն է կարեւորը, լուալը՝ պայման չէ…:

Ծաղում ունենալով, այդ ժամանակ կը ծառայէր ռուս. կառավարութեան մօտ, իբրեւ թարգմանիչ եւ գրագիր: Մեր հանդիպման վայրն էր Խարքովը, այն մեծ քաղաքը, որ ոմնքան սարսափելի կերպով աւերեց պատերազմի ընթացքին եւ որ իր ծննդավայրն էր:

Թարգմ. Կ. Գ. — Ք. ԶԻՆԿԸՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԴ. — ԿԱՐՄՐԱՄՕՐՈՒՍ ՆԱՒԱՊԵՏԸ

Ըսին թէ իրենց պաշտօն տրուած էր հսկել Զուարայի նաւահանգիստը գտնուող բրիտանական ձկնորսանաւի մը վրայ: Երբ կը գտնուէին նաւուն վրայ, յանկարծ բաց ծով հանուեցան, թէեւ չկրցան հասկնալ, թէ ինչպէս պատահեցաւ այդ: Նաւու օրօրումներուն հետեւանքով ծովային հիւանդութեան բռնուած, մանուկներու պէս անպաշտպան էին մնացած: Հրացանները առնուած էին իրենց ձեռքէն եւ կը սպասէին, որ ծով կը նետեն զիրենք: Բայց այդպէս չեղաւ, այլ ցամաք հանեցին զիրենք Օրանի մօտերը, ամայի կէտի մը վրայ:

Այսպէս էր, որ «Մենակեաց Նաւապետը» արգիլեց Ֆրանքօն գրաւելու Սպանիան դեռ 1935ին:

Իտալ. կառավարութիւնը աքսորեց իր գործակալը Լիպարի կղզիները: Ըսուեցաւ, որ վեց ամիս վերջը, ինքնասպան եղած էր:

Չի գիտցուիր, թէ ինչ պատահեցաւ Սպանիացիին, Ֆէրնանտօ Քուէզզէտային: Գերմանուհի գործակալը: Անժելիքա Թուպրով, տեսնուած էր Ռիօ տը Ժանէյրոյի մէջ, 1938ին: Ան այլեւս բնաւ չվերադարձաւ Գերմանիա:

ԺԵ.— ԴԻՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ.ի Օրագրէն,
Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Ցուդա Իսկարիովտացի, բոլոր ժամանակներու ամենամեծ դաւաճանը, ամուրի էր, այնպէս որ յետագայ ժամանակներուն, մարդիկ չգիտցան, թէ ինչ զգաց եւ մտածեց տիկին Ցուդա Իսկարիովտացի մը այն ժամանակ, երբ Քրիստոս մատնուեցաւ: Բայց գրեթէ բոլոր արդիական դաւաճանները, Փիէր Լաւալէն մինչեւ Վիտքուն Քուիզլինկ, կիներ ունին: Լոյսը ինկած է Քուիզլինկներուն վրայ, բայց ստուերի տակ ձգած է իրենց կիները:

Ի՞նչ տեսակ կիներ են անոնք: Փառասէ՞ր են իրենց ամուսիններուն պէս: Երջանի՞կ կիներ են: Վախցա՞ծ են: Մասնակցա՞ծ են իրենց ամուսիններուն հետ դաւաճանութեան անհրապոյր գործին: Պարզամի՞տ են, միամի՞տ թէ մտացի: Ինչի՞ կը նմանի կեանքը կնոջ մը, որ ամուսնացած էր Քուիզլինկի հետ:

Ես տիկին Մարիա Քուիզլինկը տեսած եմ մէկէ աւելի անգամներ եւ կը կարծեմ, թէ բաւական լաւ կը ճանչնամ զինքը, իր կեանքին ու յոյսերուն հոգեբանական վերլուծումը փորձելու համար: Գիտեմ, թէ ինչպէս կ'ապրէր, մտերմօրէն կը ճանչնամ անոր շրջապատը եւ ամէնէն աւելի գիտեմ, որ ան երջանիկ կին մը ըլլալէ շատ հեռու է:

Տիկին Քուիզլինկին ես հանդիպեցայ առաջին անգամ ասկէ գրեթէ 25 տարի առաջ: Ռուսական

կարեւոր պաշտօններ վարած է Հիթլէրի օրով, իբրեւ արտակարգ դեսպան, քարոզչութեանց վար-րիչ եւն. : Գերմանիոյ պարտութենէն ետք, 1945ին հիմնեց քրիստոնեայ - դեմոկրատ կուսակցութիւնը եւ անցաւ բոլշեւիկներուն կողմը :

ՖԱՇԻՍՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Հետապնդումները կը շարունակուին արեւ-մտեան Գերմանիոյ մէջ, եօթը նացի երեւելիներու ձերբակալութենէն ի վեր: Գերման կառավարու-թեան մէկ բանբերը դիտել կուտայ թէ անգլ. իշ-խանութիւնը արտօնութիւն խնդրած չէր, ձերբա-կալութեանց համար :

Հարցաքննութիւնները սկսած են արդէն, բայց իրազեկ շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորու-թիւն չեն տար այս դէպքին, զօրաւոր հիմքեր չգտնելով եղած մեղադրանքին մէջ :

Լոնտոնի թերթերը՝ նոր ձերբակալութիւններ կը նախատեսեն, ըսելով թէ կարգ մը կասկածելի-ներ պահուած են : Դէզերով փաստաթուղթեր կը քննուին գիշեր ցերեկ : Կացութիւնը պիտի պար-զուի քննութիւններէն ետք: Գերման թերթերը խառնակեցնելով հանդերձ թէ մոլեռանդ նացիներ կան, դիտել կուտան թէ անոնք ոչ Պոնի, ոչ ալ Պերլինի վրայ կրնան քալել եւ թէ Դաշնակիցները անզգամ ալ վտանգուած չեն որ այսպիսի միջոց-ներ ձեռք առնեն :

Ամերիկացիներն ալ ուրիշ լրտեսական գործ մը կը հետապնդեն, Վիէննայի մէջ, ինչպէս գը-րած էինք երէկ: Վիէննայի մէջ ձերբակալուած երկու լրտեսները, որոնք ամերիկեան հպատակ Աւստրիացիներ են, Ռուշինկթըն փոխադրուեցան օդանաւով: Ասոնց հետ կապ ունի, կ'ըսեն Ռու-շինկթընի խորհրդային դեսպանատան Բ. քար-տուղարը, որուն հեռացումը պահանջած են Ամե-րիկացիները :

ԱՐԱԲՆԵՐԸ կը սպառնան դադրեցնել առեւտու-րը Գերմանիոյ հետ, եթէ վճարէ Հրեաներուն տր-ուելիք հատուցումը: Գերմանները յանձն կ'առ-նեն հատուցման գումարին չափ առեւտուր ընել արաբ. երկիրներուն հետ :

ԹՐՈՒՄԸՆ նամակ մը ուղղելով խորհրդարա-նին, կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է դեռ երկար ատեն օգնել Եւրոպայի, իբրեւ հիմնական ծրա-գիր, նոյնիսկ Մ. Նահանգներուն ապահովութեան համար :— Արտ. նոր նախարարը, Փ. Տըլըս ճառ մը խօսելով յայտնեց թէ պիտի ջանան փրկել Խ. Միութեան գերի դարձած երկիրները,— Լեհաս-տան, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա, Հունգարիա եւն. ոչ թէ պատերազմով այլ ուրիշ միջոցներով:

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ետ ղրկեց Վատիկանի բողո-քագիրը, առանց պահարանը բանալու :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նոր նիւտացոյցը առնուազն մէկ միլիառ Ֆր.ի դեղձ մը կը նախատեսէ դին. ծախ-քերէն: (Դահլիճը 21 միլիառ կրճատած է Փինէի նախահաշիւր):

ՆՈՐՎԵԿԻԱ մերժեց օդանաւակային խարիսխ չտրամադրել օտար պետութեանց :

ՕՐԱՏՈՒՐԻ դատին վերջին նիստին մէջ, այ-րի մը ներկայացաւ ութ տարեկան աղջկան հետ: նախագահը հրամայեց որ դուրս ելլէ: Այրին, ո-րուն 22 տարեկան ամուսինը եւ ծերունի հայրը ջարդուած էին, պատասխանեց.— «Պ. նախագահ, կարծեմ զաւակս իրաւունք ունի տեսնելու իր հօ-րը եւ պապուն ջարդարարները»: Եւ նստաւ աթո-ռի մը վրայ :

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԶԻԿՈՒԹԵՆԷ ՄԸ վախ չկայ, կ'ըսէ գործատիրական վարչութեան նախագահը :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Անդամացիներու Բարեգործական Միութեան կողմէ, 24 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Ալհամպրայի գեղեցիկ սրահին մէջ, 340 Bld. Chave :

Մասնակցութեամբ «Francis Scott et son Ensemble ծանօթ նուագախումբին :

Պիւֆէ, քոթիյոն եւ անակնկալներ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Փարիզի մէջ կը ծախուի հայ գրավաճառներուն եւ ընկերութեան անդամներուն մօտ :

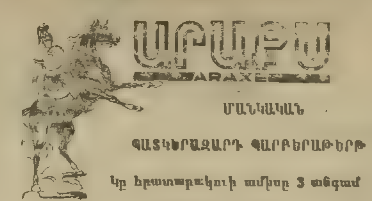
Գինը **500** Ֆրանք :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ 1953

Փնտռել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն մօտ, ինչպէս եւ Բայուեան եւ Պարսամեան գրա-տուններէն : ԳԻՆԸ 200 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մարտ 8ին կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին **Salle de la Chimie**ի մէջ: Գեղարուեստական եւ սկաուտական բաժին :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե-կան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր. :
Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Նմոյշ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 Ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Դ. թիւը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Մեր բաժանորդներէն անյապաղ փակել 1952ի պարտքը :

Ստիպուած ենք հետզհետէ ջնջել, Յունուարի ընթացքին, անվճար բաժանորդագրութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

GALERIE DE LA CITÉ

41 Quai de l'Horloge **Métro Pont - Neuf**

Ցուցահանդէս

ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՄՈՄՃԵԱՆԻ

Մինչեւ 31 Յունուար, բաց է ամէն օր, նոյն իսկ կիրակի, ժամը 14էն 19:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թուլուզէն Սարգիս Արզու-մանեան կը փնտռէ իր հայրը, Ստեփան, եւ մայ-րը՝ Վարդուհի Աւետիքեան (Օրտուցի), եղբայր-ները՝ Յովսէփ, Մինաս եւ Գրիգոր: Կը խնդրուի բոլոր Օրտուցիներէն եւ կամ ծանօթներէն տե-ղեկացնել ընկեր Սարգիս Առաքելեանի միջոցաւ, 12 rue Nansen, Décines (Isère), France: Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պէրպէրեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, կամ գրաւոր ցաւակցու-թիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Վ. ՇԱ-ՀԱՊԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէսինէն Մինաս Պար-տաքճեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ՝ Տէսինի, Լիոնի, Ս. Մորիսի, Վիէնի եւ Թարարի այն բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամ-ներուն, որոնք իր երեք ամսուան հիւանդութեան միջոցին, իրենց այցելութեամբ եւ նամակներով մխիթարեցին զինք: Մասնաւոր շնորհակալու-թիւն նաեւ Լիոնի երկու հոգեւոր հովիւներուն եւ Տէսինի Ֆ. Կապ. Խաչին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկ. Ն. Փանոս-եան եւ զաւակը ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր ա-նոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակներով ի-րենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՆՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Քըրքըճեանեան ընտանիքը եւ ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւ-նը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրա-ւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնե-ցին ողբացեալ ՂԱԶԱՐՈՍ ՔԸՐՔՃԵՍԻԼԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ս. Սանթուր-ճեան եւ իր պարագաները իրենց խորին շնորհա-կալութիւնը կը յայտնեն այն բոլոր բարեկամնե-րուն որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցու-թիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին ԶՕՀՐԱՊ ՍԱՆԹՈՒՐՃԵԱՆի մահ-ուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի համար կ'ուզուի երիտասարդ, արհես-տաւոր մսագործ մը: Պիտի արտամադրուի բնա-կութեան սենեակ մը :

Դիմել Պահատուրեան նպարավաճառատանը, 20 Rue Villeroy, Lyon :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, այս չորեքշաբթի, ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարե-ւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խորբերդ նահանգի նորաշխարհ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 8—10 Square Stalingrad, Bar des D'anaidos Marseille սրճարանի սրահին մէջ: Օրակարգ՝ Ա) Զեկուցում յանձնախումբի.— Բ) Վարչութեան ընտրութիւն.— Գ) Ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 20 Janvier 1953 Երեքշաբթի 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6970 — Նոր շրջան թիւ 2381 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՀԱՍՏԱՏ

Նորութիւն մըն ալ այս բառը, որ առնէն-առնէն կը յիշուի «Էջմիածին» ամսագրին եւ կաթող. կոնդակներու մէջ:

Մեր հոգեւոր «իշխան»ներէն ոմանք բացուած են դայն, կարգ մը ապօրէն գործեր պարտկելու համար :

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը նորէն կը դործածէ դայն, 1952 Օգոստոսի խմբագրականով :

Կ'ըսէ թէ «ժամանակն է որ մեր բոլոր եկեղեցական թեմերն ունենան մի ընդհանուր ազգային - եկեղեցական հայրապետահաստատ կանոնադրութիւն» :

Գէորգ Զ. շատ լաւ գիտէ որ ապօրէն եւ անգործադրելի է այսպիսի կանոն մը :

«Ի վերուստ» օրէնք պարտադրելու այս ձգտումը կը հակասէ թէ ազգ. սահմանադրութեան եւ թէ Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական սկզբունքներուն :

Մնաց որ, մեր ցիրուցան բազմութեանց ներկայ կացութիւնն ալ թոյլ չի տար այսքան կեդրոնաձիգ միօրինակութիւն :

Էջմիածին ի զուր կը փորձէ ապահովել «միասնութիւնը», միջամտելով թեմերու ներքին գործերուն: Խախտելով անոնց ինքնավարութիւնը որ հիմնուած է մասնաւոր օրէնքներու վրայ :

Թաքուն միտք մը չի՞ բխիր խմբագրականին հետեւեալ տողերէն .

— «Հիմնովին սխալ է եւ ազգ[illegible]ն վտանգաւոր այն միտքը, ըստ որի Ամենայ[illegible]այոց Հայրապետութեան վերապահւում է լոկ բարոյական, հոգեւոր իրաւասութիւն թեմերի վրայ: Դրանով ժխտւում է Մայր Աթոռի ոչ միայն պատմական դերն ու նշանակութիւնը, այլ նոյնւ նրա դո[illegible]թիւնը» :

Զենք ուզեր աւելի ծանրանալ այս վայրերան գուշակութեան վրայ, որ կը ձգտի խուճապի մատնել հաւատացեալները :

Խորթ եւ իշխանասաստ ոգի մը կը մատնեն այս խօսքերը: Թերեւս ինքնաբուխ ալ չեն, այլ օտարոտի ներշնչում :

«Էջմիածին» խմբագրականին սկիզբէն մինչեւ վերջը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Մայր Աթոռը վտանգուած է դուրսէն :

Մինչդեռ, բերդը շատոնց եւ խորապէս ճեղքուած է ներսէն:

Եւ, կամքէ վեր ուժեր կը ստիպեն որ Կաթողիկոսը իր ամբողջ հմայքը թափէ տարագիր բազմութեանց վրայ :

Ահա թէ ինչու, բարոյական - կրօնականէն զատ, վարչական իշխանութիւն եւս կը պահանջէ թեմերու վրայ, «հայրապետահաստատ» կանոններով: Կը պահանջէ «անշեղօրէն կիրառել Էջմիածնի կարգադրութիւնները» :

Դժուար չէ նախատեսել այսպիսի հրամաններու հետեւանքը :

Էջմիածինը հագիւ քանի մը հատընտիր, լայնծոմ թերթեր կը տեսնէ եւ յեղափոխական չունի Հայկ. Արտասահմանի անցուդարձի մասին :

Տեսէք, «Հայրապետահաստատ» թեմի մը՝ Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդն անգամ (Տիրան արք.) հարկ դատեր է կանոնագիր փոխել, միայն «հոգեւոր եւ կրօնական» իշխանութիւն վերապահելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին :

Ուրիշ ծուռ մեկնութիւն մըն ալ՝ նոյն խմբագրականէն: Նո՞ր առաջադրութեամբ, — կղերապետութիւն :

Եթէ «թեմական իշխանութիւնները ներկայացուցիչներն են Մայր Աթոռի», անիմաստ չէ՞ կաթող. պատուիրակներու կամ յիազօրներու դրութիւնը, որ կը շարունակուի 1945էն ի վեր :

Այդ լիազօրները ի՞նչ տարբերութիւն ունին պապական նուիրակներէն :

Մեր գիտցածը այն է որ, առաջնորդ եւ թեմական իշխանութիւն ամէն բանէ առաջ ժողովուրդի ներկայացուցիչներն են կաթողիկոսին թէ Պատրիարքին առջեւ: Եւ ուրիշ ամէն անոր :

Այս հիմնական սկզբունքէն կը բխին միւսները յարաբերութիւնները :

Մայր Աթոռը հիմէն կը սասանի, երբ կաթողիկոսը ուզէ գործել իբրեւ միապետ, արտակարգ գեսպաններով եւ վարչական հրամաններով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՁԳՁԳԵՆ

Երիտասարդները տուն չունին: Վայելուչ սենեակ մը, կոկիկ սրահ մը անգամ չունին, ժամադրուելու, խօսելու, փորձելու համար:

Ծերունիները Հանգստեան Տուն մը ունէին: Ահա երկրորդ մըն ալ, աւելի ընդարձակ եւ օժտուած բոլոր յարմարութիւններով :

Պիտի երթան… յօրանջելու եւ քնանալու :

Ամէն միջոց ձեռք առնուած է, որպէսզի հանգիստ անցընեն իրենց վերջին օրերը:

Փարիզի մէջ անթիւ գժբախտներ հազիւ խշտեակ մը ճարած են, իբրեւ բնակարան: Հինգ հոգինոց ընտանիքներ՝ մէկ սենեակի մէջ :

Եւ եւ հազարաւորներ կան որ գլուխ դնելու տեղ մը կը փնտռեն, աջ - ձախ իյնալով :

Թիւ 2 Հանգստեան Տան իւրաքանչիւր սենեակը ունի առանձին լուացարան, անհրաժեշտ կարասիներով: Շէնքը օժտուած է 17 բաղնիքներով եւ ուրիշ բարիքներով, ինչպէս նկարագրուած էր կիրակի օր :

Աւելի քան հարիւր ծերունիներ տուն - տեղ պիտի ըլլան այս հաստատութեան մէջ :

Եւ սակայն, կը թուի թէ շատերը կը տնտնան, փոխանակ ճամբայ ելլելու օր առաջ :

Որքան գիտեմ, արձանագրուած են աւելի քան 200 հոգի, այր թէ կին: Պատկան իշխանութիւնը վաւերացուցած է 125 թեկնածուներու ընդունելութիւնը :

Արդ, իրենց չանհն ալ կը պահանջէ որ երթան անդառնալի անյապաղ :

Ինչո՞ւ կը ձգձգեն, աւելորդ հոգեր պատճառելով Ազգատախնամին :

Տունը նմանակայ է պետութեան օրէնքներուն: Եթէ մեկ ամիս շարունակ բացակայ թիւով Հայեր հասած չըլլան, կառավարութիւնը իրաւունք ունի Ֆրանսացիներ տեղաւորելու :

Այն ատեն, չարաչար պիտի զղջան վարանողները եւ տնտնացողները: Մանաւանդ անոնք որ կառօտով կը յիշեն իրենց երբեմնի թանիրն ու բուխերիկը :

Վերջապէս բան մը պիտի փոխուի՞ մեր բարքերէն :

Պոլիս եղած ատեն չէի՞ք օրհներ Ազգ. Հիւանդանոցը:

Զեզի կը սպասէ ոչ թէ հիւանդանոց մը, այլ Հանգստեան Տուն մը, արդիական իմաստով :

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ Յունուար 9ին կէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած է վարչապետ Ատնան Մենտերէսի հետ: Թուրք թերթերը պատրիարքին լուսանկարն ալ տուած են այս լուրին հետ, առանց որեւէ մանրամասնութիւն հաղորդելու :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Հունգարիոյ հրէայ համայնքին նախագահը, Լայոս Սթոքլեր: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ մեծագումար տոլար եւ զուիցր. ֆրանք գտնուած էր իր քովը :

ԻՐԱՆԻ կրօնապետը Այաթոլլահ Քաշանի, որ միեւնոյն ատեն երեսփ. ժողովի ատենապետն է, խիստ նամակ մը ուղղեց Տոքթ. Մոսատեղի, մերժելով անոր պահանջած լիազօրութիւնը՝ 1 տարուան համար: Կրօնապետը ապօրէն եւ վնասակար կը գտնէ արտակարգ իրաւունքները եւ կը թելադրէ ազգ. ժողովը վարել համաձայն օրէնքի, «այլապէս հետեւանքը պիտի ըլլայ դիկտատուրա»:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ջարդին դատը կը շարունակուի յուզումնալից տեսարաններ պարզելով: Վկաներէն նիստին մէջ երկու Ալզասցիներ յայտնեցին թէ իրենց մէկ հայրենակիցը, Ռընէ Կոս, գործօն դեր կատարեց, մատնանշելով կիներու եւ մանուկներու ջարդին եկեղեցւոյ մէջ, թէ վերջին մահացու հարուածը կուտար հոգեվարքներուն եւն.:

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ մեծ դատ մը կը սարքուի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, համաձայն վերջին լուրերու: Արտ. նախարար Տերթինկերի համար կ'ըսեն թէ պիտի փախչէր :

ՇԱՔԱՐԻ ՆԵՐԱԾՄԱՆ մէջ ծանր խարդախութիւններ գործուած են, 50—60 միլիոն ֆրանքի վնաս մը պատճառելով պետական գանձին :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԴԱՒԱԴԻՐՆԵՐԸ ՕՏԱՐ ԴՐԱՄ ԱՌԱԾ ԷԻՆ, Կ'ԸՍԷ.— ՖՐԱՆՍ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐԱԿԻ ՏԱԿՈՒ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Կիրակի օր գրած էինք թէ նոր դաւ մը երեւան հանուած է Եգիպտոսի մէջ, եւ, իբրեւ հետեւանք, լուծուած են բոլոր քաղաք. կուսակցութիւնները, ստացուածքներու գրաւումով: Միեւնոյն ատեն ձերբակալուած են 25 սպաներ :

Այս լուրը անթելով ժողովուրդին հաղորդուեցաւ Յունուար 16ի գիշերը: Նախարար Ֆուատ Կալալ հետեւեալ զեկոյցը կարդաց յանուն զօր. Նեկիպի .

— «Կարգ մը տարրեր, ապաւինելով օտար պետութիւններէ, փորձած են ապականութեան մէջ խրել ազգը: Այդ տարրերը օտար դրամ ընդունած են, դաւելու համար կուսակցական դրութեամբ: Այս պատճառով, հրամայեցի ամենախիստ միջոցները ձեռք առնել այն դաւաճաններուն դէմ որոնք պիտի փորձէին պառակտում սերմանել ազգին մէջ :

«Քաղաք. կուսակցութիւնները միշտ յետադիմական մտայնութիւն մը ունին եւ կը շարունակեն միեւնոյն հին մեթոտները գործադրել: Անոնք վերահաս վտանգ մը կը կազմեն երկրին եւ անոր ապագային համար: Այս պատճառով կը յայտարարեմ թէ լուծուած են բոլոր քաղաք. կուսակցութիւնները եւ պետութիւնը պիտի գրաւէ անոնց դրամները եւ ստացուածքը, ի շահ եգիպտացի ժողովուրդին :

«Ազգային յեղափոխութեան առաջին նպատակն էր հեռացնել այն օտար զինուորները որոնք տեղաւորուած են հայրենի հողին վրայ: Անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու վրայ ենք, այս առաջին նպատակը իրագործելու համար, ինչ որ ալ ըլլան մեր առջեւ ցցուած խոչընդոտները եւ դժուարութիւնները» :

Այս յայտարարութենէն քանի մը վայրկեան ետք, անթելի խօսնակը կարդաց պաշտօնական զեկոյց մը որ կ'ըսէ թէ 25 սպաներ ձերբակալուած են, «դաւ մը սարքած ըլլալով, զօր. Նեկիպի իշխանութիւնը տապալելու համար»: Սպաներուն անունները չյայտնուեցան, բայց գնդ. Մեհաննայէն որ մաս կը կազմէր երանդամ խնամակալութեան :

Դաւադիրներուն ցանկը կը պարունակէր երկու քաղաքային դէմքեր,— Ֆուատ Սերաճետտին, որ ներքին նախարար էր 1952 Յունուար 26ի խռովութեանց ատեն եւ իշխան Աբբաս Հալիմ, Ֆարուքի զարմիկը որոնցմէ ձերբակալել տուած էր անցեալ տարի Սեպտեմբերին, բայց արձակեց Դեկտեմբերին: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ գնդ. Մեհաննա «քաղաք. գործերու կը խառնուէր եւ դիրք բռնած էր Սուտանի խնդրին մէջ» :

Քամնեւհինգ «կասկածելի» սպաները ձերբակալուած են շաբաթ գիշեր: Այդ օրէն ի վեր խիստ գրաքննութիւն մը հաստատուած էր լրագրական բոլոր հեռագիրներուն վրայ :

Շաբաթ առտու Գահիրէի անթելը քանի մը անգամ կրկնեց զեկոյցը, առանց նոր լուրեր հաղորդելու: Միեւնոյն ատեն «Ալ Թահրիր», բանակին պաշտօնաթերթը կը ծանուցանէր ուրիշ դաւ մը, որուն նպատակն էր դրդել եգիպտացի ուսանողները որ կրակի տան Գահիրէի բոլոր ֆրանսական հաստատութիւնները, «իբրեւ համերաշխութեան նշան Թունուզի եւ Մարոքի հայրենասէրներուն հանդէպ» :

× Լուծուած կուսակցութիւններն են.— «Վաֆտ», Եգիպտոսի ամէնէն մեծ հոսանքը, ազատական սահմանադրական, որ [illegible] իշխանութիւն մը [illegible] վերջին երկու ընտրութեանց [illegible] եւ [illegible] մինչեւ 1952 Յունուար, վարչապետութեամբ Նահասի: Սաատ, — [illegible] կուսակցութիւն .— Ազգ. կուսակցութիւն .— Ազատական - Սահմանադրական հոսանքը.— Ընկերվ. կուսակց .— «Եղբայրն [illegible]»: — «[illegible] եղբայրութիւնը», որ նախապէս կրօնական էր եւ վերջերս դարձաւ քաղաքական: Կ'ըսեն թէ երկու միլիոն անդամ ունի :

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէր նաեւ թէ քաղաք. կուսակցութիւնները «կը մնան ազգ. յեղափոխութեան, սուտ եւ չարամիտ լուրեր տարածելով.»: Լուծումը երեք տարուան համար է: Այդ միջոցին բանակը պիտի վարէ երկրին ճակատագիրը :

— «Կը յուսայինք թէ կուսակցութիւնները պիտի մոռնէին [illegible] շահերը եւ պիտի զարգացնէին իրենց [illegible] որոնք հակառակ են երկրին շահերուն: Բայց ասոնք չըրաւ եւ ստիպուեցանք լուծել կուսակցութիւնները» :

× Այս ամբողջ անցուդարձին եր հետեւի թէ

(Լրացումը [illegible] կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

(Գ. Եւ վերջին մաս)

Զօր. տը Կոլ ամբողջովին ապաւինեցաւ Խ. Միութեան: Կ'ուզէր վերահաստատել Ֆրանքօ-ռուս զինակցութիւնը: Եւ այս այնպիսի առեն մը, երբ Մոսկուա աւելի՛ը չէր փախցներ, Անգլօ-սաքսոններու հետ ունեցած խօսակցութեանց ընթացքին, «իր արհամարհանքը յայտնելու ժողովուրդի մը հանդէպ, որ, 1940ին, չէր գիտցած կռուիլ»: Հիասթափութիւնը մեծ եղաւ: «Եթէ այդքան մեծ յոյսեր դրուած չըլլային այդ զինակցութեան վրայ, անտարակոյս, պիտի չկրնային մէկդի նետել զայն նոյնքան դիւրութեամբ»:

Երկու հիմնական սխալներէն ծնաւ երրորդ մը: Ֆրանսա կարծեց թէ Գերմանիան պարտութեան մասնող պետութեանց միացեալ ճակատը պիտի շարունակուի յաղթանակէն վերջն ալ, եւ ինք հոն պիտի խաղայ իր դերը. — «Այսինքն պատուար քաշել Գերմանիոյ առջեւ, քանի որ ան միայն կրնայ պատերազմ յարուցանել»:

Բայց գեղեցիկ օր մը մարդիկ կ'արթննան եւ կը տեսնեն, որ «բոլշեւիկեան վտանգ» կոչուած բան մըն ալ կայ (իրական կամ ենթադրեալ, կ'ըսէ Անտրէ Ֆոնթէն), եւ Խ. Միութիւնը կրնայ իր թաթը դնել արեւմտ. Եւրոպայի վրայ: Հարկ էր ուրեմն զինուիլ: Բայց խօսքը տանք Պ. Ֆոնթէնին.

— «Իբրեւ աննախընթաց յաջողութիւն ողջունուեցաւ Մ. Նահանգներու որոշումը, որով յանձնառութիւններ կը ստանձնէին Եւրոպայի հանդէպ: Համոզուած էին, որ եթէ Խ. Միութիւնը յարձակում չգործէր յառաջիկայ հինգ — վեց տարիներու ընթացքին, պիտի գար օր մը որ այլեւս պիտի չհամարձակէր այդ բանը ընել:

«Լաւ: Բայց Գերմանիա՞ն: Միթէ՞ յաճախ չէին բսած, որ ոչ մէկ պաշտպանութիւն կարելի է կազմակերպել անոր դէմ՝ առանց Խ. Միութեան օժանդակութեան: Գերմանիա պիտի չուզէ՞ր օգտուիլ ստեղծուած կացութենէն: Սկիզբները հաւատալ ձեւացուցին թէ բան մը փոխուած չէր. — Ատլանտեանի զինակցութիւնը ուղղուած էր նախայարձակին դէմ, սլաւ ըլլայ ան թէ գերման:

«Փենթակոնը (Մ. Նահանգներու ընդհ. սպայակոյտը) այդպէս չէր մտածեր սակայն: Ան պէտք ունէր ուժեղ բանակի մը, եւ իրեն համար անրնդունելի էին գերման ճարտարագործութեան պարտադրուած սահմանափակումներն ու քանդումները, յանուն անցած-գացած պատերազմի մը: Եւ ոչ ալ կրնային հրաժարիլ գերման զինուորին բերելիք օժանդակութենէն, որ լաւագոյն բանակն էր Եւրոպայի մէջ: Այդ օրէն սկսեալ, Ֆրանսա, որ Ատլանտեան զինակցութեան միանալով կորսնցուցած էր գործելու ազատութիւնը, եւ որուն տնտեսութիւնը սերտօրէն կապուած էր Մարշըլի ծրագրին, այլեւս չէր կրնար ընդդիմանալ ամերիկեան ցանկութեանց: Ահա այսպէս է որ Հռենոսը մնաց գերմանական, կարելի չեղաւ Ռուրը զատել Գերմանիայէն եւ, դաշնակից խնամակալութեան փոխարէն, Տիւսէլտորֆի մէջ ունեցանք «Միջդաշնակցային յանձնախումբ» մը, որուն միակ պարտականութիւնն էր ածուխի եւ պողպատի բաշխումը կատարել:

«Թող որ բոլոր այս հարցերը երկրորդական նշանակութիւն ունէին, բաղդատելով վերազինման հետ: Որովհետեւ, ինչ որ ալ ըսուի, գերման զինուորը կը նկատուի խորհրդանիշն եւ գործիք նախայարձակ քաղաքականութեան: Որովհետեւ անոր ստուերն անգամ կը մտահոգէ Խ. Միութիւնը, որովհետեւ Ռուսաստանի հետ համաձայնութեան գալու յոյսը կը ցնդի՝ երկու խմբաւորումներու միջեւ չէզոք պատուար պետութիւն մը հաստատելու հիման վրայ: Եւ սակայն, «Լը Մոնտ» զգուշացուցած էր Ֆրանսացիները: Ատլանտեանի դաշինքը, կը գրէր 6 Ապրիլ 1949ի խմբագրականով, կը պարունակէ Գերմանիոյ վերազինումը, ինչպէս սաղմը հաւկիթին մէջ: Բայց այս մասյլ դաշինքին [illegible] անձնատուութեանց կողմէ»:

1950 Սեպտեմբերին, Պ. Էչիսըն իր Ատլանտեան պաշտօնակիցներուն կը ներկայացնէր Գերմանիան հաւաքական պաշտպանութեան մասնակից դարձնելու ծրագիրը: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ ժամանակի ընթացքին տեղի ունեցած էր Չինաստանի յաղթանակը եւ Քորէայի պատերազմը:

Պ. Էչիսընի նախադծին ընդդիմացաւ միայն Ֆրանսա: Եթէ Պ. Պեւէն ուզէր, կ'ըսէ Ա. Ֆոնթէն, կարելի էր խուսափիլ Գերմանիոյ վերազինումէն, բայց չուզեց: Ֆրանսա մնաց մինակ: Եթէ շարունակէր հակառակիլ, հիւսիս-Ատլանտեանի դաշինքը պիտի չապրէր եւ Մ. Նահանգները ուղղակի պիտի բանակցէին Գերմանիոյ հետ:

Ահա ճիշդ այդ պահուն, փրկեց միտքը ինկաւ Եւրոպան: Զարը խափանելու միակ միջոցը Եւրոպայի միութեան գաղափարին վերարծարծումն էր: Պ. Ռ. Շումանի Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց լուծումը ուրիշ բանի մէջ չէր տեսներ այլեւս, եթէ ոչ երէկուան թշնամիները մտցնել համայնական գերազգային կազմակերպութեան մը մէջ: Պ. Ատընաուըր համաձայն էր: Պ. Տէ Կասփէրի ջերմօրէն կը քաջալերէր գաղափարը: Պահ մը աշխատեցան Անգլիան եւս լծել կառքին, բայց ան տրամադրութիւն չունէր իր վեհապետական իրաւունքներուն մէկ մասնիկէն իսկ հրաժարելու: Կը մնար ցամաքային Եւրոպան: Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ կ'ընդունէին ածուխի եւ պողպատի միակ շուկայ մը ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը, բայց խանդավառութիւն ցոյց չէին տար գերազգային իշխանութեան մը գաղափարին հանդէպ: Առին մը մտածեցին հրաժարիլ Պենելիւքսի բերելիք աջակցութենէն (Պ. Կասփէրի բաղձանքն էր այդ), բայց Ֆրանսա տրամադիր չէր երէկուայ երկու թշնամիներուն հետ նարօտ կապելու: Իսկ ընկերվարականները Վատիկանի ձեռքը կը տեսնէին այդ միութեան մէջ:

Ձեռնարկը անտարակոյս ջուրը պիտի իյնար՝ առանց Գերմանիոյ վերազինման: Երբ Ֆրանսական դահլիճը ըմբռնեց թէ՝ կամ պէտք էր լքել Ատլանտեան զինակցութիւնը եւ կամ ընդունիլ գերման նոր բանակի մը կազմութիւնը, «Հնարեց Փլեւէնի ծրագիրը», որ միշտ միեւնոյն նպատակին կը ձգտի. — Չէզոքացնել գերման ազգ. գործօնը՝ հաստատելով գերազգային հիմնարկութիւններ, եւ մասնակից իւրաքանչիւր պետութիւն զրկել իր ազգ. զօրամասերը օգտագործելու իրաւունքէն: Մ. Նահանգները, որոնք նախապէս թերահաւատ էին, չնորհիւ զօր. Այզընհաուըրի պաշտպանութեան, ի վերջոյ ընդունեցին ծրագիրը եւ ճնշում բանեցուցին Պենելիւքսի վրայ:

Ահա այսպէս ծնաւ եւրոպական բանակի ծրագիրը, որուն Փարիզի դաշնագիր անունը կու տան հիմա: Երկու տարուան քաշքշուքներէ, անհամար սրբագրութիւններէ եւ փոփոխութիւններէ վերջ, երբ այլեւս կարդր եկած է վաւերացման, Ֆրանսա կը դժկամակի:

Ինչո՞ւ մեռասաներորդ ժամու այս նահանջը, երբ ծրագիրը յղացողն ու հրապարակ նետողը ինքը Ֆրանսան է: Պ. Անտրէ Ֆոնթէն հետեւեալ պատասխանը կու տայ.

— «Նախ ժամանակ շահեցանք (երկու տարի): Երկրորդ, դոյացած համաձայնութիւնը մեզ չերաշխաւորեր վտանգին դէմ. Գերմանիա կրնայ իր տիրապետութեան ենթարկել եւրոպական բանակի կազմակերպութիւնը, ցորչափ մենք կլանուած պիտի ըլլանք Հնդկաչինի պատերազմով: Երրորդ, ի՞նչ երաշխիք ունինք որ, վաղը, Պ. Ատընաուըրի յաջորդները պիտի չփորձուին իրենց ազգ. զօրամասերը օգտագործել՝ զինուորական դրդութիւն մը կազմակերպելու եւ կամ Սովետներուն հետ նոր Ռափոլլօ մը բանակցելու, ուրկէ պիտի ծնէր գերմանական միութիւնը.

«Նախազգալով վտանգը եւ վախնալով որ խորհրդարանը կրնայ չհետեւիլ իրենց, մեր դիւանագէտները կ'աճապարեն անցնիլ յաջորդ հանգրուանին — ստեղծել եւրոպական քաղաք. իշխանութիւն մը: Այս քաղաքականութիւնը տեղի տուած է բուռն քննադատութեանց, բայց, առնուազն, քաղաքականութիւն մը մը ըլլալու արժանիքն ունի եւ կը հետապնդէ որոշ առաջադրութիւններ. — Չէզոքացնել գերմանեւֆրանսական հակամարտութիւնը՝ գերազգային հիմնարկութեանց շրջանակին մէջ, եւ առիթ չտալ որպէսզի Գերմանիա ինքնիշխան դեր կատարէ նոյնքան ինքնիշխան բանակի մը ապաւինելով: Բայց այս բոլորը կը պահանջեն իրաւունքի հաւասարութիւն:

Նախարար մը կ'ըսէր վերջերս. — «Ինչո՞ւ կ'աշխատիք անպայման վերահաստատել գերմանական միութիւնը: Թողէք Գերմանիան երկուքի բաժանեալ վիճակին մէջ, որպէսզի չկարենայ գտնել իր նախկին մեծութիւնը»: Ուրիշ մը, որ Ֆրանսական դիւանագիտութեան գլխաւոր ներշնչողը կը նկատուի, կ'ըսէ. — «Քանի մը տարի եւս, եւ եթէ մենք յամառօրէն հետապնդենք Եւրոպայի Մ. Նահանգներու կազմութիւնը, գերմանական ազգ. զգացումը, որ այժմ կը ձգտի հին Ռայխի վերակազմութեան եւ զինուորական արկածախնդրութեանց, տեղի պիտի տայ նոր կայսերու. — Արեւմուտքի մէջ՝ եւրոպ. հայրենասիրութիւն, Արեւելքի մէջ՝ բոլշեւիկ գաղափարին: Երկու Գերմանիաներու միութիւնը անհրաժեշտութիւն մը ըլլալէ պիտի դադրի այլեւս: Երկու աշխարհները հետզհետէ պիտի համոզուին, որ կրնան կող կողի ապրիլ խաղաղութեամբ»:

Կրնանք աւելցնել, կ'եզրակացնէ Պ. Ա. Ֆոնթէն, Գերմանիոյ հանդէպ փորձել պաշարելու եւ զսպելու քաղաքականութիւնը: «Տար Աստուած, որ եթէ Եւրոպայի պառակտութիւն մը պիտի ըլլայ, չըլլայ պարզապէս ամերիկեան, գերմանական կամ սովետական պառակտութիւն»:

Թ. Ա. Թ.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վահան Տէրեանի պետական գործունէութիւնը

ԽՄԲ. — Երեւանի «Սովետ. Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագիրը երկար ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց այս խորագրով, 1952 Նոյեմբերի թիւին մէջ, Ս. Ալիխանեան ստորագրութեամբ:

Կ'ամփոփենք առաջին մասը որ կապ ունի առեւտեան Հայաստանի հարցին եւ Լենինի իբրեւ թէ «Հայաստան» ձեռնարկին հետ (Անփոփոխ պահած ենք լեզուն), ի պէտս զարգացելոց. —

Վ. Տէրեանը դիտական կոմունիզմի ըմբռնումը հասաւ գաղափարական շատ դեգերումներից յետոյ: Սակայն կար մի գաղափար, մի համոզում, որին նա աւելի վաղ հասաւ: Դա այն է, որ հայ ժողովրդի ազատագրումը հնարաւոր է միայն ռուս մեծ ժողովրդի անշահախնդիր օգնութեամբ: Տէրեանը գտնում էր, որ հայ ժողովուրդն իր գոյութիւնն ու բազմադարեան կուլտուրան կարող է պահպանել եւ զարգացնել միմիայն ռուս մեծ ժողովրդի ապահովարար հովանու տակ:

«Մեր հայրենիքը Ռուսիան է» — ասում էր նա, — միայն նրա ծոցում մենք կարող ենք լինել «կուլտուրական ազգ»: Տէրեանը գտնում էր, որ Թուրքիայի մահաբեր ճիրաններից մեր ժողովրդի ստուար հատուածի ազատագրումը, հայ ժողովրդի միաւորումը եւ միասնական զարգացումը կարող է տեղի ունենալ միայն Ռուսաստանի շնորհիւ: Այդ պատճառով եւս բարձր էր գնահատում Խ. Աբովեանին, Մ. Նալբանդեանին, Ց. Թումանեանին, նրանց ծառայութիւնը հայ ժողովրդի առաջ եւ նրանց մեծագոյն արժանիքը համարում էր ռուսական օրիենտացիան:

Տէրեանը վերջնականապէս համոզուել էր, որ հայ ժողովրդի ազատագրումը, նրա բախտը անխզելիօրէն կապուած են ռուսական պրոլետարիատի ռեւոլիւցիայի յաղթանակի հետ:

Հայ ժողովրդի ազատագրման միակ ճիշդ ուղու, պատ[...]կան այդ ճշմարտութեան հաստատումը Տէրեանին դարձրեց հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարի ամենագիտակից եւ ամենախիզախ մարտիկներից մէկը:

1917 Թուականի Փետրուարեան ռեւոլիւցիայից յ[illegible] բաղձութեամբ նուիրուեց բոլշեւիկների պարտիային:

Տէրեանը գտնւում էր տամնեակ հազարաւոր այն մարդկանց մէջ, որոնք 1917 ապրիլ 3ին (16ին) հաւաքուել էին Պետրոգրադի Ֆինլանդական կայարանում եւ սրտատրոփ սպասում էին ռուսական պրոլետարական ռեւոլիւցիայի կազմակերպիչ, բոլշեւիկների պարտիայի առաջնորդ մեծ Լենինի գալստեանը: Վ. Տէրեանը Լենինին առաջին անգամ տեսաւ զրահապատի վրայ կանգնած.

Լենինը զրահապատի վրայից ռուսական պրոլետարիատին սոցիալիստ. ռեւոլիւցիայի կոչ արեց: Այդ կոչով ոգեւորուած պոէտը գրում էր.

...Վերջին զայրոյթի զանգն է ղօղանջում:
Արթնցիր, երկրի դարաւոր մշակ,
Վառուեցէ՛ք ջահեր, փողեր հնչեցէ՛ք,
Շողա՛ նոր կեանքի արիւնավառ ծէգ,
Ծածանուի՛ր ազա՛տ, կարմիր դրօշակ ...

1917ին հաւանաբար Յունիս - Յուլիս ամիսներուն, Տէրեան մտնում է բոլշեւիկների փառապանծ պարտիայի շարքերը: Հաւանաբար ենք ասում, քանի որ ամիսը մինչեւ այժմ հնարաւոր չի եղել ճշդել: Սակայն անկասկած է, որ նա Օգոստոսին արդէն եղել է պարտիայի անդամ: Վ. Տէրեանը Ստ. Շահումեանին 1917ի Օգոստոսի վերջին հանդիպել է որպէս կոմունիստ: Այդ հանդիպման մասին Տէրեանը գրում է. «Նրան ծանօթանալու բախտին ես արժանացայ միայն Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան նախօրեակին, երբ նա Պետրոգրադ էր եկել «Դեմոկրատական համաժողովին» մասնակցելու եւ երբ մենք հանդիպեցինք արդէն իբրեւ կուսակցական ընկերներ»:

Այսպիսով Վ. Տէրեանը Հոկտեմբերեան սոցիալիստական Մեծ ռեւոլիւցիան դիմաւորեց որպէս բոլշեւիկ: Նա դարձաւ պրոլետարական ռեւոլիւցիայի ջերմ պաշտպան եւ սովետ. իշխանութեան կրքոտ կողմնակից: Հոկտեմբերեան ռեւոլիւցիայի մէջ նա դտաւ հայ ժողովրդի լիակատար ազատագրման միակ ճիշդ ուղին:

Հոկտեմբերեան ռեւոլիւցիան կեանք պարգեւեց Ֆիզիքապէս հիւանդ Վ. Տէրեանին: Նա գրեց.

Անմխիթար ու չար իմ օրերին,
Անապատէն կեանքիս, կեանքիս մռայլ,
Իջար անմար մի յոյս, մի նոր վերին
Եւ հրդեհեց հոգիս ...

«Օրհնուած եղիր Հոկտեմբեր — գրել է Տէրեանը, — եթէ դու, անգամ այնպիսի հաշմած

Երիտ. ձեռնարկ մը Պրիւքսէլի մէջ

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Կիրակի 11 Յունուար, Պելժիոյ Հայ Ուս. Միութեան վարչութիւնը կազմակերպած էր երեկոյթ մը՝ Իսպէնճեան ընտանիքի բընակարանին մէջ։

Երեկոյթին նպատակն էր՝ համախմբել գաղութի հայ երիտասարդութիւնը եւ կապ ստեղծել ուսանողներու ու տեղացի հայ երիտասարդներու միջեւ։

Կարելի է ըսել, որ վարչութիւնը լիովին իրագործեց առաջադրուած նպատակը։ Աւելի քան 25 հայ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ ներկայ եղան եւ խանդավառութեան պահեր ապրեցան։ Ստեղծուած էր հայկ. առողջ ու զուարթ մթնոլորտ, ուսանողներու տրամադրութիւնն ալ մեծապէս կը նպաստէր մտերմութիւն հաստատելու։

Ոչ մէկ պաշտօնականութիւն, աւելորդ ոչ մէկ ձեւակերպութիւն։ Ամէն մարդ ինքզինք հարազատ շրջանակի մը մէջ կը զգար։

Եղան անակնկալներ, երգուեցան հայկ. երգեր՝ թարմ ու տաք շունչ մը տալով հաւաքոյթին։ Ու կրկնակ բարիք մը եղաւ սւրախ այս երեկոյթը։ Տեղացի հայ երիտասարդները ապրեցան քանի մը ժամ խորունկ խորհուրդը հայկ. մթնոլորտին զոր Սուրիա - Լիբանանէն եկած ուսանողներու ներկայութիւնը կը ստեղծէր առաւելաբար, իսկ վերջիններս հեռու՝ իրենց ընտանիքներէն, խոր հաճոյքը ունեցան հայ երիտասարդներու մտերմութեան մէջ ապրելու քանի մը ժամ։

Սկիզբ մըն էր անշուշտ այս, հանդիպումը։ Ուսանողները պիտի շարունակեն, անշուշտ, շարժումը, ստեղծելով ուրիշ առիթներ ալ հաղեկան հաղորդութեան։ Հիմակուընէ կարելի է ըսել, սակայն, թէ լաւ էր իրապէս այս սկիզբը։ Ինչ աւելի կազդուրիչ երեւոյթ քան 25 հայ երիտասարդ - երիտասարդուհիներու խմբումը, օտար քաղաքի մը անկիւնը, միասին ուրախանալու, հայօրէն զուարճանալու համար։

Հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր, եւ ամէն մասնակցող երիտասարդ աղուոր յիշատակ մը տարաւ իրեն հետ։ Աւելին, լաւ հայերէն չգիտցող քանի մը հոգի մայրենի լեզուն սորվելու որոշումով հեռացան։

Կ'իմանամ թէ Ուսանողներու վարչութիւնը ծրագրած է յաճախ կազմակերպել այսպիսի հաւաքոյթներ, դասախօսութիւններու բարիքին հետ ապահովելով հայկ. մթնոլորտ ստեղծելու անփոխարինելի օգուտը։

Կը մնայ յարատեւութիւն մաղթել վարչութեան եւ յաջողութիւն։

Թղթակից

դամների մէջ, ինչպիսին եմ ես. այդքան ներշընչում ես բորբոքում »։

Ռուսաստանի նախկինում ճնշուած ժողովուրդներին հոկտեմբերեան սոցիալիստական Մեծ ռեւոլուցիայի ազատարար դրօշի ներքոյ համախմբելու նպատակով մեծ Լենինի առաջարկութեամբ Սովետների երկրորդ համագումարը 1917 Հոկտեմբեր 26ին (Նոյ. 8ին) ստեղծեց Ազգութիւնների, գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարիատ ընկեր Սթալինի գլխաւորութեամբ։

Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարիատը մեր պարտիայի Լենինեան ստալինեան ազգ. քաղաքականութեան ծնունդն էր։ Նա պետ. ապարատի այնպիսի մի օրգան էր, որի նմանը չէր եղել եւ չէր կարող լինել բուրժուական կարգերում։

Ընկեր Ստալինի նշանակումը Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարի պոստում բոլշեւիկեան պարտիայի եւ նրա առաջնորդ մեծ Լենինի հոգատարութեան արտայայտութիւնն էր մեր հայրենիքի բազմաթիւ եւ բազմամիլիոն ժողովուրդների բախտի նկատմամբ ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. կոմիսարիատը հանդիսանում էր այն կեդրոնը, որի միջոցով բոլշեւիկեան պարտիան եւ սովետ. կառավարութիւնը իրագործում էին Լենինեան - Ստալինեան ազգ. քաղաքականութիւնը։

Ազգութիւնների գործերի ժողովրդ. Կոմիսարիատը միաժամանակ հանդիսանում էր բոլշեւիկեան պարտիայի ազգ. այն դարբնոցը, որտեղ ընկեր Սթալինի ամենօրեայ հոգատարութեամբ կոփւում էին պետ. գործիչներ՝ այլազան ազգ. ռեսպուբլիկաների եւ մարզերի համար։

Վ. Տէրեանը Ազգժողկոմատի ստեղծման հէնց սկզբից դարձաւ նրա առաջին աշխատակիցներից մէկը։

Պետ. աշխատանքի ոչ մի փորձ չունեցող Վ. Տէրեանն իր ռեւոլուցիոն գործունէութիւնը ծաւալեց եւ պետական աշխատանքի մկրտութիւնը ստացաւ Լենինի եւ Սթալինի հանճարով Սովետ. պետութեան ապարատում ստեղծուած Ազգութիւնների Գործերի ժողովրդ. կոմիսարիատում։

Այստեղ վառուեց նրա մէջ կուտակուած անըսպառ եռանդը, դրսեւորուեցին ռեւոլուցիոն մարտիկի եւ պետ. գործիչի նրա հիանալի յատկութիւնները։ Այստեղ բանաստեղծն սկսեց իր եռուն, բազմակողմանի գործունէութիւնը։

1918ին լրացրած անկետայի այն հարցին, թէ ո՞վ է նրան երաշխաւորել աշխատելու Ազգժողկոմատում, Վ. Տէրեանը պատասխանել է ընկեր Ստալինը։

Վ. Տէրեանը ազգութիւնների գործերի ժողովրդական կոմիսարիատում դարձաւ ընկեր Սթալինի անմիջական ցուցումները կատարողներից մէկը՝ հայկ. գործերի կոմիսարիատը կազմակերպելու եւ նրա բեղմնաւոր աշխատանքը հայ ժողովրդի մէջ ծաւալելու գործում։

(1) Ս. ԱԼԻԽԱՆԵԱՆ

Խրիմեան դպրոցի հանդէսը

ԻՍԻ, (յապաղած)— Կիրակի, 4 Յունուար, կէսօրէ ետք քաղցի ունեցաւ Խրիմեան դպրոցի հանդէս - տօնածառը, հովանաւորութեամբ Ֆ. Կ. Խաչին եւ դպրոցի հոգաբարձութեան։

Երկու մարմինները ձեռք ձեռքի, ջանք չէին խնայած հանդէսին յաջողութեանը համար։

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը։

Ժամը 4ին օրուան նախագահը, Պ. Ն. Դարբինեան, հանդէսը բանալով, խօսք ուղղեց ծնողներուն, թելադրելով աւելի մօտէն հետաքրքրուիլ եւ օժանդակել այս արդօգուտ ձեռնարկին որ միակ միջոցն է ձուլման դէմ պայքարելու, այս օտար ափերու վրայ։

Ցիսուն աշակերտ - աշակերտուհիներ խմբովին երգեցին «Յառաջ Նահատակ»ը։ Յետոյ, մէջ ընդ մէջ եղան արտասանութիւններ ու երգեր, բոլորն ալ յստակ եւ մաքուր առոգանութեամբ։ «Յառաջ»ի սիւնակները թոյլ չեն տար յիշել բոլորին անունները, բայց գոնէ կ'ուզեմ մատնանշել քանի մը հատը, մասնաւորապէս անոնք՝ որ յաջող էին թէ երգի, թէ պարի եւ թէ դերերու մէջ, Համբարեան փոքրիկները, Զ. Պեառյեան, Վ. Խոլմէղեան, Գ. Սերոբեան, Ա. Սերոբեան, Ա. Անկեղեան, Ն. Փաստրմաճեան, Ն. Դալիթեան, Ժ. Թէքնէճեան, Գ. Զատրճեան, Յ. Պոյաճեան, Ա. Նախուտեան, Ա. Սոմունեան, Ա. Պէնկեան, Ժ. Ծրնտոյեան, եւն.։

Հանդէսին Ա. մասը փակուելէ առաջ, երգուեցաւ Ալէմշահի «Իմ հեռաւոր հայրենիք» խմբերգը։ Յետոյ խօսք առաւ Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, Տիկին Ա. Խաչիկեան ու ըսաւ,— «Մեր ազգն ու կրօնքը պահողը մեր լեզուն է, իսկ մեր լեզուն պահելու համար, անհրաժեշտ են այս փոքրիկ ծաղկոցները հոգ չէ թէ շաբաթը մէկ անգամ։ Տեսաք ու լսեցիք մեր փոքրիկներուն սահուն արտասանութիւններն ու երգերը։ Շնորհիւ Կապոյտ Խաչին, այսօր ամէն տեղ ունինք ծաղկոցներ ուր մեր մանուկները կը սորվին մայրենի լեզուն եւ երգը։ Հայ մայրեր ու քոյրեր, օժանդակեցէք, քաջալերեցէք Կապոյտ Խաչը։ Միութիւնը զօրութիւն է »։

Տեղական մասնաճիւղի անդամուհիներու կողմէ, փոքրիկներուն բաժնուեցան նախընթրիք եւ առատ պտուղ։

Գղտիկ դադար մը ետք, հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ աւելի ճոխ յայտագրով։

Տեղի ունեցան հայկ. պարեր, տոհմիկ տարազներով եւ կրկնուեցան քանի մը անգամ։

Ներկայացուեցաւ «Երկու Անճարակները» (Տրամախօսութիւն)։ Վալանսէն ընկեր Յ. Խօջաբիւղեան որ իբրեւ հիւր ներկայ էր, ոգեւորուելով հանդէսէն, 1000 Ֆր. նուիրեց դպրոցին։ Տէր եւ Տիկին Ա. Սերոբեան եւս հազար Ֆր. նուիրեցին։

Յետոյ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը ի նըպաստ դպրոցին։ Արդիւնքը գոհացուցիչ է։ Շահող թիւերուն առարկաները մեծ մասամբ նուէրներ էին դպրոցին բարեկամներէ։

Ամէնէն վերջ ներկայացուեցաւ Յ. Թումանեանի «Տէրն ու Ծառան» երգախառն զաւեշտը, դպրոցի աշակերտներուն եւ աշակերտուհիներուն կողմէ։ Բոլորն ալ յաջողապէս կատարեցին իրենց դերերը։

Մեր սիրելի ծնողներն ու համակիրները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ, տանելով իրենց հետ յիշատակելի օրուան մը քաղցրութիւնը։

Ժամը 7ին օրուան նախագահը հանդէսը փակելով, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն։

ԱՐՄԷՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ, (Յապաղ)— Ֆր. Կ. Խաչի տօնակատարութեանց մէջ, առաջին տեղը կը բռնէ Մանուկներու Օրը։ Հայրենի աւանդական սովորութիւններու եւ սեղաններու ճոխութեան տեսակ մը կրկնութիւնը, որ ամէն տարի տեղի կ'ունենայ մեծ պատրաստութեամբ, ուրախութիւն պատճառելով փոքրերուն եւ, ինչո՞ւ չէ նաեւ մեծերուն։

Անցեալ կիրակի, կէսօրէն վերջ, Սէրքլը Կաթոլիկի սրահին մէջ տօնուեցաւ Մանուկներու Օրը։ Բացումը կատարուեցաւ «Ազատն Աստուած այն օրից» երգով։ Յետոյ Կապ. Խաչի ատենապետուհին՝ Տիկին Ովս. Խօքաբիւղեան կարդաց ամփոփ զեկուցում մը, ջերմ ծափերու մէջ։

Երեք թաղամասերու իրիկ. դպրոցներու երկսեռ աշակերտները առաջնորդութեամբ Տիկին Ե. Նալպանտեանի եւ Կ. Տէրմոյեանի, երգեցին, արտասանեցին եւ ներկայացուցին սահուն առոգանութեամբ «Խեչոյին Թուղթը»։

Սիրելի «Յառաջ», վստահ եմ որ տարին մէկ անգամ, իբրեւ խրախոյս, պիտի հիւրասիրես քու թանկագին էջերուդ վրայ դեղարուեստական բաժինին մասնակցողներու անունները։

Համարձակ եւ անսայթաք արտասանեցին.— Անահիտ եւ Գրիգոր Քղէյեան, Հ. Տէր Սարգիսեան, Ա. Եղիսեան, Լեւոն եւ Մ. Մարգարեան, Օսէթ եւ Հ. Մաղաքեան, Ա. Բարունակեան, Վ. Խօքաբիւղեան, Տօյմաճեան եղբայրները, Հայկանուշ Թորոսեան, Աղնիւ Քէյէշեան, Քաջուհի Լուսաբեւեան, Հայկանուշ Սէմէրճեան, Զօրեան Կիրակոս, Մ. Սահաթճեան, Վարդան եւ Ա. Մաջոյեան, Ա. Սուքիասեան, Լ. Դանիէլեան, Աննա Մելիքեան, Տէր Մինասեան, Յ. Զաւէն եւ Կ. Ճիհանշահեան, Հերմինէ Ձիլինկիրեան, Սիւզ. Ռոստիքեան, եւ Եղիս. Փափազեան։

Հանդէսին աւելի փայլ մը տուաւ Օր. Լ. Արպլյրդեան իր եգիպտական հեղաճկուն պարով։ Օրիորդը ստիպուեցաւ կրկնել պարը, խանդավառ մթնոլորտի մէջ եւ կրկնակի ծափերով։

Կարգը եկած էր Ծննդեան տերճաչուք ծառին։ Պ. Աբրահամ Սէմէրճեան 1500 Ֆր. նուիրելով Կապ. Խաչին, կնքահայր հռչակուեցաւ եւ վառեց լոյսերը։ Փոքրիկները երգեցին «Լուռ գիշեր, սուրբ գիշեր» երգը։ Պահը խորհրդաւոր էր իրապէս եւ մթնոլորտը՝ խանդավառ։ Կարճ ատենի մը մէջ գոյացաւ 31.500 Ֆրանքի գումար մը։ Մեր գիտակից ժողովուրդը միշտ գիտէ գնահատել եւ քաջալերել կենդանի գործը եւ անոր անձնուէր մշակները։ Մոռցայ յիշել թէ բանուոր, պարզ ընկեր մը, հազար Ֆր. կը նուիրէր, յիշելով Կապոյտ Խաչի հիմնադիրներէն ողբացեալ ընկեր Ա. Ջամալեանի անունը։

Դպրոցական չորս աշակերտներ ներկայացուցին «Խէչոյին Թուղթը»։ Գլխաւոր դերակատարը՝ Արմ. Մանուկեան յաջող Խէչօ մը եղած էր, նոյնպէս լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան Ճիհանշահեան եղբայրները եւ Վ. Մաջոյեան։

Վերջապէս եկաւ, այնքան ցանկալի Կաղանդպապան (ընկեր Ալ. Ալիքսանեան)։ Բոլոր դպրոցականները եւ անխտիր ներկայ փոքրիկները ստացան անոր դողդոջուն ձեռքէն իրենց ծրարները, պոռալով միաբերան «Բարի եկար-ով Կաղանդպապա»։ Այսպէս, ծրարներու բաշխումով, հանդէսն ալ վերջացած էր ինքնաբերաբար եւ մեր քրտնաջան Խաչուհիները գոհ էին արդիւնքէն։

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀԱՅԵՐԸ ԴՐԱՄ ՈՒՆԻՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (7 Յունուար).—

Զանազան դրամատուններու կողմէ Կեդր. դրամատան փոխանցուած են աւելի քան 10 տարիէ ի վեր պահ դրուած դրամներ, որոնց տէրերը երեւան չեն ելած ցարդ։ Այս դրամներուն տէրերը կամ անոնց ժառանգորդները կը հրաւիրուին երկու տարուան ընթացքին ներկայանալ, հակառակ պարագային դրամները պետ. գանձուն պիտի փոխանցուին։

Ստորեւ կը ներկայացնենք դրամ ունեցող հայ հայրենակիցներուն անունները.—

Իշ դրամատուն (Իսթանպուլ)— Զարուհի Քօբրիլեան, Մինաս Տիարպաքըրօղլու, Յակոբ Ֆնտըքեան, Օննիկ Ալակէօզ, Ղալաթիոյ մասնաճիւղէն— Մաքրուհի Պալճըեան, Երանուհի Ցարութիւն, Խօժէնի Թիլքի, Հերմինէ Գազանճեան։

Օսմանեան դրամատունէն (Պէյօղլու).— Մարիքա Գույումճեան, Բրլանթի Հավուճուօղլու, Խորէն Ճամճեան, Մառի Խապարտեպանեան։

Հոլանտաէ Պանք— Անտոն Զէքիճեան, Բ. Իմար Պանքասը— Արթին Քեահեաեան, Իշ դրա-

զօր. Նեկիպ եւ իր ընկերները գործերը պիտի վարեն ուրիշներ, գալիք երեք տարիներու ընթացքին :

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ զօրավարը կ'ուզէ Աթաթիւրքի դերը կատարել իբրեւ բարենորոգիչ, աւելի ամուր կարգուսարք մը հաստատելով :

✕ Վերջին լուրերու համաձայն 70 — 80 հոգի եւս ձերբակալուած են : Ամբաստանեալները պիտի դատուին զին. ատեանի մը առջեւ :

Զօր. Նեկիպ լրագրական ասուլիսի մը առթիւ ըսաւ թէ գաւառներու կապ ունէին օտար պետութեանց եւ օտար հոսանքներու հետ : Իր օգնականը, գնդ. Նասըր ալ յայտնեց թէ խիստ միջոցներու ձեռնարկած են, երկիրը մաքրելու համար բոլոր գործօն բոլշեւիկներէն :

Կալուածատէրները արգելափակուած են Հելիոպոլիսի մօտակայ զին. բանտին մէջ : Զօր. Նեկիպ երբեք գիշեր տուն չէ գացեր ձերբակալութիւններէն առաջ : Ոստիկանութիւնը գրաւելով քաղաք. կուսակցութեանց կեդրոնները, ահագին քանակութեամբ փաստաթուղթեր տարաւ : Ձախակողմեան վեց խմբակցութեանց գրասենեակներն ալ խուզարկուեցան : Ոստիկանութիւնը գրաւեց իրենց հրատարակութիւնները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նոր նախագահը, Այզընհաուըր, պաշտօնի կը ձեռնարկէ այսօր, երեքշաբթի, 20 Յունուար, շքեղ հանդիսաւորութեամբ : Ուաշինկթըն դրօշազարդուած է օրերէ ի վեր : Աւելի քան 500.000 այցելուներ հասած են եւ վարձու սենեակ չէ մնացած :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն ձերբակալուած է Ապահովութեան մինիստր, Վ. Ս. Աբաքումով, իբրեւ մեղսակից բժիշկներուն : — Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ ձերբակալուած է Պետական Անվտանգութեան Նախարարութեան մէկ խմբագիրը, Քորչուն, որ արտաքսուած էր ծանր սխալներու համար : Եւ սակայն վարչութիւնը չարունակեր է երկար ատեն անոր յանձնել գաղտնի փաստաթուղթեր : Կարեւոր վաւերագիր մը անհետացած է : Ձերբակալուած է նաեւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիային մէկ անդամը, Միւլէյմանով, «որ կուսակցութեան մէջ մտած էր սուտեր գրելով » :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ձերբակալուած են խումբ մը լրտեսներ որոնք կը գործէին ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն եւ որոնց կեդրոնը կը գտնուէր Թուրքիա :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ծանուցագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, գանգատելով թէ լրտեսներ իջեցուցած են անկարգելով :

ՔԼԵՐՄՈՆ ՖԵՌԱՆԻ մէջ կրիփէն մեռած երկու հիւանդներէն մէկը Հայ մըն է, Գալէնտարեան Քամ Քաչանթարեան, 67 տարեկան :

ժառուն.— Արթին Պէշիրեան :

Զմանեան դրամատան Իզմիրի մասնաճիւղ.— Յովսէփ Աղատեան, Խրլուշի Տէր Մարտիրոսեան :

Լա Նասիոնալ կեանքի ապահովագրութեան ընկերութիւն.— Հրանդ Աւագեան, Արամ Առաքելեան, Զաւէն Ժամկոչեան, Արէթ Ֆնտըքեան, Զարեհ Զաքարեան, Արտաշ Աւագեան, Միսաք Սէմիրճեան, Միհրան Միհրանեան, Կարապետ Գալ...եան :

Լա Ֆէնիքս Սբանեօլ կեանքի ապահովագր. ընկ. Գ. Կամիթեան :

Կեդր. Դրամատան Մերսին.— Յովսէփ Քէլթէկեան (Սուրիա) :

Օսմանեան դրամատան Կալաթա.— Աճարեան : Ռէյինիօնէ Ադրիաթիքա ապահովագր. ընկերութիւն.— Կարապետ Աճէմեան, Միքայէլ Կորկոտեան, Գօզոս Բիւրեան, Գարեգին Բարսեղեան, Գրիգոր Քէօֆթէճեան, Մարտիրոս Թովմասեան, Տրդատ Բարսեղեան, Արմենակ Յակոբեան, Մարտին Շէֆթաճեան, Զարեհ Զաքարեան, Կարպիս Քարոսեան :

Անիքիւրադիօնէ Ճէնէրալէ ապահովագր. ընկերութիւն.— Արթուրի Միսաքեան, Տիգրանուհի Կալբաքեան, Թագուհի Սրապեան, Գալուստ Փափազեան, Միհրան Բէքմէզեան, Ժառանգորդ Սուքեան, Տիրանի ժառանգորդ Նշան :

Իթթիհատ Միլլի ապահովագր. ընկերութիւն.— Ժան Գազեան, Ծերոն Մորճիկեան, Գեղամ Քաչքաչեան, Արթաքի Թիրեաքեան, Գրիգոր Չինճիրճեան, Վահան Զարչափճեան, Տկրուհի Քաչքաչեան :

Ի. դրամատուն (Իսթանպուլ).— Սիլվա Կիրակոսեան, Սիլվա Կարապետեան, Տաւրէն Գարագաշ, Սարգիս Յակոբ, Զուրիկ Սանճեան, Նիկողոս Գրիգոր, Արսլան Օննիկ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Ռէժանի վերնայարկը : Նիւթ՝ (շար. նախորդ դասախօսութեան) :

Մեծ պարահանդէս

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԽԱԶԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 25 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ Սալ Վոլթէր, (rue Voltaire) :

Կը ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՑԵՂՆԵՐԸ՝ (զաւեշտ) : Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մեծ նուագախումբ Orchestre Typique de la Villa d'Este Gerard Durian :

Մուտք 200 ֆրանք :

Autobus 103 Charenton Ecoles իջնել Rue de l'Union :

Այրի Տիկ. Ս. Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գ. Միրոյեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօրը, ազգականին եւ սանահօր

ՄՈՒՐԱՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
(Ախալթի Ծղակ գիւղացի)

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 17ին :

Թաղումը պիտի կատարուի չորեքշաբթի ժամը 13.45ին : Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 99 Bld. Massena. ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներողամիտ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐՆԵՐՈՒ Բ. ՑԱՆԿԸ

Տէր եւ Տիկին Սէրայտարեան 4000 Ֆր., Գ. Միքայէլեան 3000, Տիկին Շիրինեան, Գ. Գօրծաքեան, Գ. Երամեան, Գ. Աւետիս Դաւիթեան, Ֆէպիւս, Գ. Ե. Յովհաննէսեան, Գ. Վ. Փափազեան, Գ. Կ. Էլմասեան, Գ. Ղազարոս Սրվանեան, Գ. Վ. Յովսէփեան, Տիկին Իսդաբեր Փափազեան 2000ական, Գ. Ժ. Իփլիքճեան, Գ. Անտրիքեան, Մայիսեան, Գ. Գիւքճեան, Մ. Գարակէօզեան, Գանտէզեան, Հաճեան, Փանոսեանց, Ա. Թագւորեան, Գ. Խաչովեան, Թէլլէօյեան, Մ. Մաթէոսեան Շ. Վահանեան, Տիւզեան, Յ. Զուխաճեան, Հ. Սրվաճեան, Գարայեան, Ա. Տանկիկ Թէրզեան, Մ. Գօզապայեան, Ե. Կարապետեան, Ժ. Տէյիրմէնճեան, Լօրէնեան, Յ. Ծիզմէճեան 1000ական, Մարկօ, Լուիզ Անտապեան, Նշանեան, Գօզոսեան, Սարգիսեան, Իփէքեան, Նշանեան, Ծիզմէճեան, Կ. Գաբիկեան, Քրիստինէ Տանկիկեան, Դադէլեան Սաթենիկ, Ամասեան Հըրանտ, Տէրտէրեան Մարտիրոս 500ական, Զիմպիլեան, Գոնզէ, 400ական Ֆր. : Իւղանկար մը՝ նկարիչ Գ. Գաչայեանի կողմէ : (Անիւ)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմնի ժանռէններու ծանօթ ցերեկոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, Մարտ 15ին, (Mi Carème առթիւ) ժամը 16 — 22, Salle Jean Goujon : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լիոնի համար կ'ուզուի երիտասարդ, արհեստաւոր մազգործ մը : Գիտի տրամադրուի բնակութեան սենեակ մը :

Դիմել Գաճատուրեան Նպարավաճառատունը, 20 Rue Villeroy, Lyon :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եզնիկ... կոմիտէն ամփոփական ժողովի կը հրաւիրէ, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Քրիստափոր, Վ. Խորենի եւ Փոթորիկ խումբի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairie սրճարանին վերնայարկը : Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 14ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը : Պիտի խօսի Գ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ : Նիւթ՝ «Այտիւլ Համիտ եւ Հայերը» : Մուտքը ազատ է :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Վասպ. Հայր. Միութիւն, Մարսէյլ.— Վարդապետը չատոնց մեկնած է եւ Փարիզ կը հասնի մօտերս :

ՑԱՌԱՋ կը նուիրեն

Սեւոէն Տիկին Մարտիրոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քրոջը՝ Տիկին Սինանեանի, Ալֆորվիլ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համաշխարհանճարի Հայր. Մ.թեան Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, Տիկ. Վարդ. Մարապանեանի յանկարծական մահուան առթիւ (Վիէն), ցաւակցութիւն կը յայտնէ Գ. Խօսրով Մարապանեանի եւ իր պարագաներուն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Փարիզի մէջ կը ծախուի հայ գրավաճառներուն եւ ընկերութեան անդամներուն մօտ :

Գինը 500 ֆրանք :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 21 Janvier 1953 Չորեքշաբթի 21 ՅՈՒՆՎ.

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6971-Նոր շրջան թիւ 2382

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՐՏԵՍԱԽՏ

Այս բառը կը գործածենք երկու իմաստով :

Առաջինը բուն արարքն է,— լրտեսութեան համաճարակը :

Երկրորդը՝ ամէն տեղ լրտես եւ լրտեսութիւն փնտռելու միտումը, որ կը կոչուի «շփիոնիթ» :

Որքան կը ծաւալի առաջինը, նոյնքան մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ երկրորդը :

Լրտեսական արարքները ոչ միայն մասնագիտութեան, այլեւ տեսակ մը առեւտուրի վերածուած են, վերջին աշխարհամարտէն ի վեր :

Չկայ երկիր մը ուր բացառիկ արհեստ մը դարձած չըլլայ լրտեսութիւնը,— քաղաքական, ռազմական թէ տնտեսական :

Ամէնէն ապահով երկիրներն իսկ, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, ուր բարքերը բաղդատաբար առողջ են, չեն կրցած չարը խափանել :

Միջազգային մամուլը ամէն օր չնախատեսուած յայտնութիւններ կը տայ որոնք ոճիր - արկածներու կարգը անցած են այլեւս :

Միւս կողմէ, ամէն տեղ ալ կասկածամտութիւնը, փոխադարձ անվստահութիւնը այնքան աճած են որ, մարդիկ լրտեսի հոտ կ'առնեն ամեն անկիւնէ: Յաճախ ստուեր մը կը պղտորէ միտքերը, եւ շարժման մէջ կը դրուին բոլոր « բարակները » :

Այս տեսակէտէն ուշագրաւ են մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ կատարուած հետապնդումները :

Երբեք այսքան թանձրացած, թունաւորուած չէր մթնոլորտը, այդ ազատ երկրին մէջ :

Վերջին տարուան ընթացքին, օդակները պրկուեցան հետզհետէ, եւ մարդիկ սկսան լրտեսներ փնտռել նոյնիսկ Ազգաժողովի գրասենեակներուն մէջ :

Յետոյ, քուէարկուեցաւ ներգաղթի նոր օրէնք մը, որուն համաձայն մաղէ կ'անցընեն ոչ միայն ճամբորդները, այլ եւ նաւաստիները :

Երբ օտար նաւ մը Նիւ Եորք հասնի, մասնաւոր պաշտօնեաներ քննութիւն կը կատարեն, եւ շատ մը նաւաստիներ իրաւունք չեն ստանար ցամաք ելլելու : Քանի մը օրուան կամ ժամուան համար…

Ի՛նչ խօսք որ այս ախտաւոր բարքերուն զարգացման ամէնէն բանուկ, հոսուն աղբիւրը կը կազմէ Խ. Միութիւնը, իր բոլոր արբանեակներով :

Արեւմտեան ազատ աշխարհին մէջ ի՛նչ ալ փորձեն, չեն կրնար մրցիլ բոլշեւիկեան լրտեսագիտութեան հետ :

Ամէն ուր որ կը տիրապետէ կարմիր թաթը, անընդհատ կը բանի լրտեսական մեքենան: Տարին տասներկու ամիս եւ օրուան բոլոր ժամերուն:

«Բոլշեւիզմ»ը ինք, իր ծագումն ու զարգացումը կը պարտի այդ մենաշնորհին :

Լրտեսագիտութիւնը օրօրոցէն կը սկսի, աթոռէն :

Զաւակը հօրը, կինը՝ իր կողակցին, քոյրը՝ եղբօրը, դրացին հարեւանին դէմ: Եւ փոխադարձաբար :

Վա՛յ անոր որ կը մերժէ այս հիմնական սկզբունքը :

Այդպիսին ոչ թէ իր նկարագրի ուժը ցոյց տուած, այլ ուղիղ գիծէն շեղած կ'ըլլայ: Կը դառնայ «ժողովուրդի թշնամի »:

Մեր մէջ ալ պակա՞ս ամերներ գործեցին այս հրէշային բարքերը, Կովկասէն մինչեւ Պալքաններ եւ ամէն ուր որ հայկ. համայնքներ կան :

Կիսկատար գիտելիքներով մարդիկ անմիջապէս իւրացուցին անճոռնի բարքեր, ճեղքեր բանալու եւ դաւեր սարքելու համար: Շատեր արիւնի հոտով ալ գինովցան:

Մեքենան կը բանի ամէն տեղ, գլխաւոր թէ բանաւոր :

Չէ՞ որ իրենք ալ «ինտերնացիոնալ» հասանքի մը «ավանգարդ»ներն են, ի սփիւռս աշխարհի :

Անոնք մէկ հատիկ են, ջուրերը պղտորելու, կիրքերը գրգռելու եւ «ճակատներ» կազմելու համար :

Նոյն իսկ «աշկերտներ» կը հասցնեն (կ'իմ‑նոք յաջողով) : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌ ՄԻ ՀԱՍԿՆԱՔ

Աղի - լեղի նամակ մը՝ Լիոնէն, «Բանջարավաճառ» ստորագրութեամբ (Գ. Մ. Պ.):

Թղթակից մը՝ Կ. Յ., Մանուկներու Օրը Նըկարագրելով, հետեւեալ դիտողութիւնը գրի առած էր Յունուար 7ին.

— « Իսկ միւսնե՞րը : Ո՛հ, մի՛ հարցնէք. անոնք աստնկ պզտիկ բաներով զբաղելու ժամանակ չունին. գործի տէր մարդիկ են, փող է հարկաւոր եւ կամ դինի »:

Չեմ գիտեր ինչո՛ւ վիրաւորուելով, նամակագիրը կը հարցնէ .

— « Հանդէսին կը հրաւիրէք եւ ձեր հրաւէրը անպատասխանի՞ կը մնայ: Տոմսակ ղրկած եւ մերժուա՞ծ էք: Ոչ: Եթէ կը կարծէք թէ մենք ազգային զգացումէ զուրկ մարդիկ ենք, չարաչար կը սխալիք :

«Մենք ալ դժբախտ ազգին զաւակներն ենք: Մենք ալ ունինք մանկութեան յիշատակներ եւ քանի միտքս կ'իյնան՝ աչքերս կը լեցուին — « Մեծ մանչ եմ ես», «Հայ եմ ես», «Օ՛ն չարժեցէք բազուկներ քաջ», «Արամ, Պետիկ » եւն…

Քիչ մը աւելի փափկելով, կը բացագանչէ .

— « Ճիշդ է որ բանկալի գործերուն մեր խելքը չի հասնիր: Բայց երբ կարդր մեր ճագուկներուն կրթութեան կուգայ, հոգ կեցի՛ր …»:

Եւ այս անգամ իր սլաքները կ'ուղղէ … թերթերուն դէմ :

Սրտառուչ է եզրակացութիւնը .

— « Համերաշխութիւնը այսպէ՞ս կ'ըլլայ: Դուք նշանախօսք մը ունիք,— «Ամէն մարդ իր արտին մէջ»: Ուրեմն հանգիստ ձգեցէք մեզ: Մենք ալ գիտենք մեր արտը մշակել: Մենք հպարտ ենք մեր պատկառելի Նախագահ Տոյի Սերգիսով: Անոր շնորհիւ ոչ անհամութիւն, ոչ ալ վէճ ունեցած ենք, ոեւէ անհատի կամ խմբակի հետ :

Եւ վերջապէս առաջարկ մը .

— « Եթէ իսկապէս համերաշխութիւն կ'ուզէք, մենք պատրաստ ենք եղբայրական ձեռք երկարելու մշակութային ձեռնարկներու համար :

Այս առթիւ, օգնութեան կը կանչէ Նարդունին.

— « Նոյն իսկ սատանան պէտք է օգտագործել ի շահ հայութեան »:

Ճիշդ ա՛յդ է որ կը յիշեցնէ «Յառաջ»ը, սիրելի «բանջարավաճառ »:

Արդ, ձեր աչքերը չե՞ն լեցուիր ,երբ թղթակիցն ու թերթը կը տեսնեն որ հարիւրին տասը հազիւ կը հետաքրքրուին դպրոցով, մանուկներով, մշակոյթով :

Իրենց պարտքը չէ՞ ցնցել, արթնցնել քնացողները, թերացողները, դասալիքները :

Ինչո՞ւ ծուռ կը հասկնաք : ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Օր. Մաննիկ Պէրպէրեանը :

Տաղանդաւոր գրագիտուհին, որ Եգիպտոս կը գտնուէր 19 տարիէ ի վեր եւ որ Լիբանան փոխադրուած էր անցեալ տարի , որոշած է հաստատուիլ Փարիզ, ուր կը գտնուին նաեւ իր երեք եղբայրները :

— Ի՞նչ ծրագիրներ ունիք :

— Գրականութիւն պիտի ընեմ , միայն գրականութիւն :

Օր. Պէրպէրեան «Հայրենիք» ամսագրին կ'աշխատակցի տարիներէ ի վեր, ինչպէս եւ ուրիշ թերթերու: Մինչեւ Բ. աշխարհամարտը կ'աշխատակցէր նաեւ «Յառաջ»ի :

ԻՏԱԼԻՈՅ ընտրական նոր օրէնքը խափանելու համար, կարմիրները ժամերով ճառ կը խօսին գիշեր ցերեկ: Երէկ 37րդ ժամն էր եւ ճառերը պիտի շարունակուէին մինչեւ այսօր, չորեքշաբթի : Ուրիշ առիթով մը ճառերը տեւած են 51 ժամ անընդհատ: Եօթը շաբաթ է որ կը քաշքշուի օրէնսգիծը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դաշնագիրը քննելու համար երեք դաշնակիցները ժողովի հրաւիրեցին Խ. Միութիւնը, Յունուար 30ին :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԱՏԱՐԵՑ ԻՐ ԵՐԴՈՒՄԸ

75 ՄԻԼԻՈՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ, ՀԵՌԱՏԵՍԻԼՈՎ

Երէկ, երեքշաբթի, 20 Յունուար, զօր. Այզընհաուըր գործի ձեռնարկեց իբրեւ նախագահ Մ. Նահանգներու :

Ամերիկեան սահմանադրութիւնը միանգամ ընդ միշտ ճշդած է պաշտօնավարութեան ամսաթիւը եւ ժամը,— Յունուար 20, կէս օր: Արարողութիւնը շատ պարզ էր եւ տեղի ունեցաւ Կապիտոլի մէջ: Պ. Թրումըն կը հետեւէր իր յաջորդին, երբ Այզընհաուըր կատարեց իր երդումը, որ 165 տարուան հնութիւն ունի եւ շատ կարճ է .

« Հանդիսաւորապէս կ'երդնում հաւատարմօրէն կատարել Մ. Նահանգներու նախագահի պաշտօնը եւ իմ բոլոր ուժերովս պահպանել եւ պաշտպանել Մ. Նահանգներուն Սահմանադրութիւնը»:

Այս խօսքերը արտասանած ատեն, Այզընհաուըր ձեռքը դրաւ Աստուածաշունչին վրայ զոր իրեն երկարած էր Գերագոյն Ատեանի նախագահը: Ճորճ Ուաշինկթընի պատմական Աստուածաշունչն էր այս որուն քովը դրուած էր աւելի համեստ հատոր մը, այն անձնական Ս. Գիրքը որուն վրայ երդում ըրած էր զօրավարը 38 տարի առաջ, իբրեւ սպայ :

Այդ պահէն Այզընհաուըր կը դառնար Պ. Նախագահ, իսկ Թրումըն՝ պարզ քաղաքացի :

Կապիտոլէն թափօրը առաջնորդուեցաւ Սպիտակ Տուն,— նախագահական պալատը որ 3ուկէս քիլոմեթր հեռու է: Տէր եւ Տիկին Այզընհաուըր նստած էին ինքնաշարժ մը , որուն առջեւէն կ'երթար նուագախումբ մը եւ որ շրջապատուած էր հեծելազօրքով : Թափօրը զինուորական էր եւ թէ Բարեկենդանը կը յիշեցնէր :

Կը հետեւէին 18.000 զինուորներ, 38 նուագախումբեր, 40 հրասայլեր՝ ներկայացնելով Այզընհաուըրի կեանքը, (կենդանի պատկերներ), 340 ձիերներ իրենց տարազներով, ձիաւոր հորթարածներ, բեւեռային շուներ՝ բայլիսի մը լծուած, Օր. Ամերիկան՝ բուրդի մը վրայ, յոխապատուած՝ իրական նարնջենիներով, Նախկին ռազմիկներ եւն.: Արարողութեանց կը հետեւէին 75 միլիոն քաղաքացիներ՝ հեռատեսիլով (թէլէվիզիոն):

Նոր ձերբակալութիւններ Եգիպտոսի մէջ

Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են Եգիպտոսի մէջ, վերջին դաւադրութեան հետեւանքով : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Ֆուատ Կալալ մամուլի ասուլիսի մը առթիւ բսաւ թէ ձերբակալուած են 48 բոլշեւիկներ, 39 հոգի՝ այն կասկածով թէ կապեր ունին օտարազգի խռովայոյզ տարրերու հետ, 14 կուսակցականներ: Ասոնցմէ զատ ձերբակալուած են 25 սպաներ, իսկ 87 ուսանողներ ալ արգելափակուած են առժամապէս :

Ֆուատ Կալալ բացատրեց թէ կալանաւորները կը պատկանին տարբեր հոսանքներու որոնք կ'ուզէին խռովութիւններ յարուցանել: Կը կարծուի թէ այս խմբակներէն ոմանք կապ ունէին իրարու հետ: Յետոյ բսաւ թէ շարժումը երբեք չվտանգեց զօր. Նեկիպի կեանքը, ոչ ալ կազմակերպուած դաւ մըն էր՝ իշխանութիւնը տապալելու համար: Կառավարութիւնը շուտ շարժելով, ի դերեւ հանեց դաւը :

Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին Գահիրէի նախկին կառավարիչը, Քամէլ Քալիչ, բոլշեւիկ լրագրող Ֆաթհի էլ Ռամլի, նախկին դատախօս Տօքթ. Լուի Տոս, ինչպէս եւ կարգ մը նախկին երեսփոխաններ, լրագրողներ եւ փաստաբաններ: Խափանուած են եօթը շաբաթաթերթեր: Ոստիկանութիւնը գրաւած է կուսակցութեանց բոլոր գրասենեակները, ամբողջ երկրին մէջ: Անդամներուն արգիլուած է ներս մտնել եւ որեւէ բան առնել տանիլ :

Կուսակցութեանց բոլոր ստացուածքները ազգին պիտի փոխանցուին համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը: Կ'ըսուի թէ բռնագրաւումէ ազատ պիտի մնայ Իսլամ Եղբայրութիւնը, իբրեւ կրօնական եւ մշակութային խմբակցութիւն : Օրէնքին ենթակայ է, սակայն, «Պինտ էլ Նիլ (Նեղոսի Աղջիկներ) կանացի միութիւնը, որ դեռ նոր դարձած էր իբրեւ կուսակցութիւն: Եգիպտոսի կիները խորապէս դառնացած են :

Ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութիւն կը կատարէ նաւահանգիստներու եւ օդակայաններու մէջ, որպէսզի օտար խառնակիչներ ներս չմտնեն կամ ուրիշներ չփախչին: Անոնք որ երկրէն պիտի մեկնին՝ պէտք է լուր տան 48 ժամ առաջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ գործազուրկներ աւելցած են Սէնի Նահանգին մէջ, Դեկտեմբերի ընթացքին (23 առ հարիւր) :

ՏԷՍԻՆԸ 1952ԻՆ

Սխալած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ որ Տէսինը ամէնէն շատ ներկայացուած գաղութն է: Միայն անցեալ տարեշրջանին «Յառաջ»ի մէջ երեւցան տասնըմէկ թղթակցութիւններ: Անշուշտ դեղեցիկ է «Յառաջ»ի առաջադրած գաղափարը՝ տարին գոնէ մէկ անգամ ներկայացնելու իւրաքանչիւր գաղութի լաւն ու գէշը, իր բոլոր կողմերով: Բայց շատ քիչեր կը ստանձնեն այդ պարտականութիւնը:

Ընդհանուր առումով մեր գաղութին ազգ. կեանքը անշուք տարեշրջան մը բոլորեց: Ակներեւ է եռանդի պակասը: Մարդիկ՝ յոգնած երեւոյթ մը կը պարզեն ամէն դէմքի վրայ: Անձնասիրութիւնը հետզհետէ կ'աղճատէ հոգիները: Եւ քանի տնտեսական պայմանները կը բարւոքին, մարդիկ տարբեր աչքով կը նային ազգ. գործերու վրայ:

Ճիշդ է որ սերունդ մը կ'անհետանայ, կարծես իր հետ տանելով մղիչ ուժը: Վերջին պատերազմը մեղմէ խլեց թանկագին կեանքեր: Մնացեալը ինքնաբերաբար ընկճուած է իր տարիքին բերումով: Այժմ միջին սերունդն է որ կը ջանայ հիներուն տեղը բռնել: Գահանջը մեծ է, իսկ գործօն տարրերը սակաւ: Ե՞րբ պիտի երեւան նոր սերունդին ընդունակ ներկայացուցիչները: Սերունդի փրկութեան փշոտ հարցը շատ մեկան բացատրել տուաւ: Միայն Դաշնակցական թերթերու գրուածքները տարին տասներկու ամիս հատորներ կը կազմեն: Դժբախտաբար նոր սերունդէն շատ քիչեր կը կարդան զանոնք: Անոնք, ոչ կը հետաքրքրուին ազգային հարցերով, ոչ ալ կը զգան այն անհրաժեշտ վտանգը որ կախուած է իրենց գլխուն վերեւ դամոկլեան սուրի մը նման եւ որ կը սպառնայ այլասերել իրենց ազգային դիմագիծը:

Արդէն ախտանշանները կ'երեւան: Լեզուական խառնաշփոթ մը, խառն ամուսնութիւնները հետզհետէ կը դառնան սովորական: Ծնողները չւարած են ու ելք մը չեն գտներ: Ո՞րո՞ւն դիմել, ո՞վ յանցաւոր նկատել: Ծնողներու անփութութի՞ւնը, միջավայրի խորթ բարքերը, թէ պատմութեան անխնայութիւնը:

Այս տխուր պատկերին առջեւ բարեբախտաբար կազդուրիչ երեւոյթներ չեն պակսիր: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բուռ մը տղաքը, եթէ չունին մեր խառնուածքը, մտածելու եւ գործելու եղանակը, գոնէ կը ջանան սխալներ սրբագրել ատենին մէջ: Անոնք են որ քիչ մը աշխուժութիւն ու եռանդ կ'արտայայտեն, հայրենասիրական ոգի կը ներշնչեն իրենց տարեկիցներու: Միութեան մասնաճիւղը անցեալ տարուան ընթացքին ունեցաւ գովելի գործունէութիւն մը: Այսպէս, Մարտ 29ին տօնեց Նոր Սերունդի Օրը յաջող խնջոյքով մը: Յետոյ մասնակցեցաւ 1915ի Եղեռնի յիշատակի ոգեկոչումին: Կազմակերպեց հրապարակային դասախօսութիւններ: Առաջինը Ապրիլ 16ին, «Ինչ է ազգը» նիւթին շուրջ, դասախօս ունենալով ընկեր Ժիրայր Փալամուտեանը: Նոյն վերջը հրաւիրեց ընկեր Հրանտ Բալուեանը, որ կըրցաւ լաւագոյնս ներկայացնել ողբացեալ Միքայէլ Վարանդեանի կեանքն ու գործը, մեծ տպաւորութիւն գործելով ունկնդիրներուն վրայ: Իսկ Դեկտեմբերի ընթացքին ընկ. Հրաչ Տասնապետեանի նոյնքան յաջող՝ ուրուագծեց տարաբախտ Ռուբէն Տէր Մինասեանի դէմքն ու բեղուն աշխատանքը: Նոր Սերունդին հետ գրոյցներ ունեցած են նաեւ դրագէտ Կ. Փոլատեան եւ «Յառաջ»ի Ջուլիցերիոյ աշխատակիցը՝ Գ. Նիկոլեանը: Վերջապէս Նոր Սերունդն էր դարձեալ որ ստանձնեց Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, Յունիս 14ին խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեանը:

Յիշեմ նոյնպէս ազգային ուրիշ ձեռնարկներ. — Ապրիլ 20ին տօնուեցաւ 1915ի Եղեռնի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան: Բանախօսն էր Գ. Կ. Փոլատեան: Մայիս 17ին Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը տօնեց պատմական հերոսամարտին 37րդ տարեդարձը, մասնակցութեամբ ուրիշ կազմակերպութեանց: Բանախօսեց Միութեան Փարիզի կեդրոնին քարտուղարը: Մայիս 31ին կազմակերպած էր դասախօսութիւն մը Գր. Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակի առթիւ, հովանաւորութեամբ Ֆ.Կ. Խաչի դպրոցին հոգաբարձութեան, Դասախօսն էր հայր Ս. Քէչիշեան՝ Հալէպէն: Խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսացի հոգեւոր հովիւը:

Կապոյտ Խաչի Օրը տօնուեցաւ Օգոստ. 3ին դաշտահանդէսով մը: Բանախօսն էր ընկեր Միսաք Միրզէ: Մասնաճիւղը կազմակերպեց նաեւ ծնողական թէյասեղան մը Հոկտ. 11ին: Տեղի ունեցան երկու դպրոցական հանդէսներ: Մին՝ Յուլիս 12ին ամավերջի առիթով իսկ երկրորդ դեկտեմբեր 20ին «Մանուկներու Օրուան» առթիւ: (Այս վերջինը դպրոցին հոգաբարձութեան մասնակցութեամբ):

Իսկ Հոկտ. 19ին Հ. Յ. Դ. կոմիտէն մեծ շուքով տօնեց Հ. Յ. Դ. Օրը, բանախօս ունենալով ընկ Խաչիկ Մկրտիչեանը:

Մեր գաղութը կը հաշուէ հետեւեալ կազմակերպութիւններն ու միութիւնները. — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ֆր. Կապ. Խաչը եւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, Ս. Դ. Հնչակեաններ, Կրօն. Ընկերակցութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայ Կամ եւ Մարտիկներու, Ֆր. Նախկին Ռազմիկներու եւ Հայ Ազատամարտիկներու միութիւնները, Վասպուրականի, Սեբաստիոյ եւ Խարբերդի Հայրենակցականները: Անմիջապէս աւելցնեմ որ վերոյիշեալ միութիւններէն շատեր անուանապէս գոյութիւն ունին ու միայն հանդիսաւոր առիթներու մէջ կ'երեւան:

Եթէ ազգ. կեանք մը, շարժում մը կը նշմարուի, այդ ալ կը պարտինք Հ. Յ. Դ.: Որ 62 տարի վերջն ալ կը պահէ նոյն մարտունակութիւնն եւ ձեռներէցութիւնը: Ան է որ կը ցնցէ յոգնած ու ընկճուած հոգիները, յոյս ու կորով ներշնչելով: Իր կողքին՝ իբրեւ կանացի կազմակերպութիւն, կը գործէ Ֆ. Կապ. Խաչը կ'ընթանայ համաձայն օրուան պահանջներուն: Շնորհիւ մեր ընկերուհիներուն մեղուաջան աշխատանքին կը պահէ իր դպրոցը:

Լիոն - Տեսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գոհանայ գընդակախաղով: Զէզոք է եւ ունի իր ընդարձակ դաշտը, կրադիւսէ ներկայանալի պատերով: Վարիչները կանգ չեն առներ որեւէ զոհողութեան առջեւ: Դժբախտաբար մարզիկներուն մեծ մասը նոյն ազգ. զգացումներով չեն մօտենար միութեան նպատակներուն:

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը զբաղի եկեղեցիին բարեզարդութեամբ ու կրօն. գործերով: Փափաքելի էր որ ընդլայնէր իր կազմը: Խոստացած է օգնել դպրոցին տարեկան որոշ գումարով մը:

Ս. Դ. Հնչակեանները որոշ աշխուժութիւն մը ցոյց տուին անցեալ տարի: Կազմակերպեցին դասախօսութիւն մը: Սարքեցին նաեւ ընտանեկան խնջոյք մը: Իրենց մասնակցութիւնը բերին Ապատօնին եւ Վանի Հերոսամարտին:

Քանի մը խօսք ալ դպրոցի մասին:

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԵՐԶՆԿԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՔԱՂՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԷՆ)

1. Աշխարհագրական դիրք. —

Այս նահանգին հողային տարածութիւնն է 10.583 քառ. քիլոմեթր: Հիւսիսէն Քէշիշ, հարաւէն Մունզուր լեռները բնական սահմաններն են այս շրջանին:

Իսկ Երզնկան քաղաքը, միայն 3 քառ. քիլոմեթր տեղ կը գրաւէ համանուն դաշտին մէջ:

Հիւսիսէն Քէշիշ լեռները բնական պատուարներ են Սեւ Ծովու հովերուն դէմ որոնցմէ զրկուելուն Արեւելեան եւ Արեւմտեան Անատոլուի կլիմաներուն միջեւ անցման շրջան մը կը պարզուի:

Երզնկանի դաշտին ծովէն ունեցած բարձրութիւնն է 1100 մեթր իսկ լեռներունը կը տարուբերի 2000էն 3000 մեթրի միջեւ:

Դաշտին մէջէն կ'անցնի Եփրատը: Ծրագրըւած է օգտուիլ անկէ դաշտին ոռոգման համար: Կան նաեւ փոքր ջուրեր սակայն մեծ կարեւորութիւն չունին:

2. Բնակչութիւն. — Երզնկանի կուսակալութեան սահմաններուն մէջ կը բնակին 197.460 հոգի հետեւեալ ձեւով.

Երզնկան 18.233 հոգի, քաղաքին մէջ, 49.895 հոգի գիւղերու մէջ, Ըլըճա 1.317 քաղաքին մէջ, 16.829 գիւղերու մէջ, Քէմախ 1.842 քաղաքին մէջ, 17.902 գիւղերու մէջ, Քէմալիէ (Ակն) 3706 քաղաքին մէջ, 15.272 գիւղերու մէջ, Րէֆահիյէ 961 քաղաքին մէջ, 25478 գիւղերու մէջ, Դերջան 1720 քաղաքին մէջ, 44.237 գիւղերու մէջ:

Ընդհ. գումար 27.779 քաղաքներու մէջ, 169.681 գիւղերու մէջ:

Այժմ կը սկսինք նկարագրել վարչականօրէն Երզնկանի կուսակալութեան ենթակայ շրջաններու վիճակը.

1.— ԴԵՐՃԱՆ Երզնկանէն Էրզրում երկարող ճամբուն վրայ կարեւոր կեդրոն մըն է Դերճանը: Քաղաքը ունի վեց դարու պատմութիւն մը եւ արմատք կ'արտադրէ: Սակայն կրնանք ըսել Դերճանի համար թէ ան Անատոլուի ամէնէն անխնամ քաղաքներէն մին է: Իբր պատմական կոթողներ այստեղ ունինք Մամա Խաթունի թիւրպէն՝ անոր կողմէ շինուած, քէրվանսարայր եւ բաղնիքը: Այստեղ է նաեւ Փէօթիւր Քէօփրիւսիւ կոչուած կամարը:

Դերճանի կեդրոնն է Մամա Խաթունը որ 13 քիլոմեթրով հեռու է երկաթուղիի կայարանէն:

Ժողովուրդին ապրուստի միջոցներն են արմտիքի արտադրութիւնն ու անասնաբուծութիւնը:

Քաղաքը զուրկ է ելեկտրական ուժէ, միայն Մէրճան եւ Փիւլք գիւղերը կարողացած են ելեկտրականութիւն ապահովել Թուզլա գետակին վըրայ բանող ջրաղացքներու «տինամօ»ներէն: Քաղաքին հոսուն ջուրի ցանցը եւս մօտերս պիտի շինուի: Թուզլա գետակը կ'անցնի դաշտէն եւ կ'ոռոգէ Մեծ Դերճանի եւ Փէքէրիչի դաշտերը:

Թէրճան իր մեծ պողոտային վրայ ունի մեծ շէնք մը, որուն մէջ ամփոփուած են բոլոր վարժարանները, այսինքն 200 աշակերտներով նախակրթարանը, 50 աշակերտներով միջնակարգ վարժարանը եւ 200 աշակերտով Եթիշտիրմէ Եուրտու կոչուածը: Այս շէնքը շինուած է 1926ին Էրզրումի կուսակալ Ջիւհտիւ պէյի կողմէ, երբ Դերճան ենթակայ էր Էրզրումի կուսակալութեան:

2. ՐԷՖԱՀԻՅԷ.— Զրկանքի վայր մը.— Երզնկանի փոքր գաւառակներէն մին ալ Րէֆահիյէն է: Այստեղ գործի ասպարէզը շատ նեղ է. ժողովուրդը միայն հողագործութեամբ կը զբաղի: Ապրուստի նեղութեամբ տառապողները յաճախ խմբովին ուրիշ վայրեր կը գաղթեն:

Պանդխտութիւնը շատ տարածուած այստեղ ալ: Թուրքիոյ կարեւոր կեդրոններուն մէջ կարելի է հանդիպիլ բազմաթիւ Րէֆահիէցիներու: Քաղաքը ելեկտրականութիւն չունի, սակայն ըսկսած են շինել ջրային ցանցը:

Տումանլը (Մշուշաւոր) լեռներէն պիտի բերուի մօտերս «Սրրքըլը» կոչուած ջուրը եւ պիտի հոսի քաղաքին աղբիւրին մէջ: Այժմ ժողովուրդը կը գործածէ ակերէ բխած ջուրերը:

Այստեղի պետական բժկութեան կազմը շատ անգամ թափուր է, ինչ որ կարեւոր պակաս մըն է. գիւղերու ճամբաները շատ նախնական են եւ կարգ մը կամուրջներէ շատ անդին կարելի չէ անցնիլ:

(Շար.)

Նուրայրի ձեռագիրները

ՈՒՓՓՍԱԼԱ (Շուէտ) 15 Յունուար. — Թոյլ տուէք յարգելի օրաթերթիդ էջերիդ յայտնել որ մի քանի օր առաջ ուղարկեցի Փարիզի Նուբարեան գրադարանին, որպէս փոքրիկ նուէր իմ կողմից հայ բանասէրներին, Նուրայր Բիւզանդացու հետեւեալ ձեռագիրների միկրօ - ֆիլմերը.

1.— Մեկնութիւն բանի Գաղիանոսի՝ համեմատութեամբ հնգից ձեռագրաց, — 1900 թ., էջ 151.

2. Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, — 1895 թ., էջ 1 —56:

3. Տեսիլ Սրբոյն Սահակայ, — 1895 թ., էջ 59 — 75:

4. Պատմութիւն Մահմէտի՝ ըստ ԺԵ. դարու տաղարանի, — 1905 թ., էջ 77—102:

5. Թուղթ Դաշանց, — 1910, էջ 105 — 168:

Վերջին չորս ձեռագիրները մաքուր արտագրըւած ու տպագրութեան համար պատրաստուած են Նուրայրի կողմից կարինէ կազմով մի տետրի մէջ, որ կրում է ընդհանուր վերնագիր «Այլեւայլք»: Միկրօ - Ֆիլմէ են առնուած միեւնոյն ժապաւէնի վրայ եւ էջերի թիւը ընդհանուր է, — ինչպէս որ է Նուրայրի ձեռագիր հատորը: Բնականաբար, կարելի է այդ միկրօ ֆիլմը բաժանել չորսի, տարբեր ձեռագիրների պատճէնների օգտագործումը իրարից անկախ դարձնելու:

6. «Զուիչա» — Թատերական անաւարտ պիէս, աշակերտական տարիներին գրուած անցեալ դարու կիսին Վենետիկի վանքում, երբ Նուրայր՝ որպէս Ստեփան Գազազեան՝ վանքի մոնթ էր:

Ինձ հաստատ յայտնի էր, որ Արեւմտեան Եւրոպայում ապրող մեր բանասէրներին չափազանց հետաքրքրում են Նուրայրեան անտիպ ձեռագիրները եւ դրանցից ոմանք նոյնիսկ խնդրած էին ինձնից դրուար թէ արդեօք հնար չկայ ստանալ վերը [illegible] էի 1946 — 47 թ. թ.ից, երբ Շուէտիայում գըտնուեցին Նուրայրեան ձեռագիրները, թէ որեւէ հայկական հաստատութիւն կամ «ազգային բարերար» կը դիտակցէր կարեւորութիւնը միկրօ - ֆիլմէ անել տալ այդ անտիպ բոլոր գործերը, եւ Փարիզի Նուպարեան գրադարանի միջոցով հայ ուսումնասէր մտաւորականութեան տրամադրութեան տակ կը դրուէին Նուրայրեան կէս - դարեան մտաւոր պրպտումների արդիւնքները, որոնց մէջ Ծին պրօֆ. Հրաչեայ Աճառեանի նման մեծ բանա- [illegible] ում է այնպիսի յարգանքով: Զարգացման հայ բանասէրների յոյները:

Անցողակի նկատեմ, որ Երեւանի ազգային — պետական Մատենադարանը տրամադրում է մօտ տասն հազար էջ Նուրայրեան բազմաթիւ անտիպ ձեռագիրների միկրօ - ֆիլմէ պատճէնները, Նոյն-

ՑՈՅՑՆԵՐ ՊԱՐԱՀԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Յունուար.— Քանի մը օր առաջ, Սալ Մազընոյի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Արենոյշներու եւ Արիներու Հովանաւոր Մարմնի խնճոյքը : Այս անգամ ալ ծնողներ եւ բարեկամները եկած էին քաջալերելու ձեռնարկը:

Նախապէս պատրաստուած եւ խնամով զար-դարուած սեղաններուն՝ շուրջ բոլորուած էին հը-րաւիրեալները: Պ. Յովհ. Հացագործեանր խան-դավառ ճառով մը թուեց սկաուտական շարժումի բարիքները:

Ապա արիներու խմբապետներէն Կ. Յարու-թիւնեան շնորհակալութիւն յայտնեց Հովանաւոր Մարմնին որ զոհողութեանց առջեւ կանգ չառներ Միութիւնը զօրացնելու համար :

Սեղանները լեցուն էին մրգերով, պտուղնե-րով եւ ըմպելիներով: Սկաուտական եւ գեղար-ուեստական բաժինները ճոխ էին : Արիներ, Արե-նոյշներ, գայլիկներ եւ թեւիկները բեմ եկան եր-գերով, արտասանութիւններով, պարերով եւն .:

Խմբապետուհի Ա. Յարութիւնեան արտասա-նեց Յ. Թումանեանի «Արծիւն ու կաղնին», Ա. Շա-միրեան «Ամէնէն լաւ տունը»: Յաջողապէս ար-տասանեցին նաեւ Ժիրայր, Էտիկ Շալճեաններ, Ալօեան, Արալօեան, Անահիտ Փափազեան, Գայլիկ Զօրպաճեանը եւ ուրիշներ :

Բեմի մէջտեղը դետեղուած էին տօնածառ, եւ խարոյկը, որոնց շուրջ բոլորուած էին դաստիա-րակ Արենոյշներ, Արիներ, գայլիկներ եւ թեւիկ-ներ: Կազմեց պայպան 250 տոմսակներով նուէր-ներ բաժնեց սկաուտ եւ ոչ-սկաուտ մանուկնե-րուն: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Տ. Թէքէեան որ հայերէն ճառով մը գովելով Արենոյշներու եւ Արիներու աշխատանքը, բսաւ թէ՝ դրդայի յառաջ-[illegible] (Նուիրեալ).

Արիներու Մարսէյլի խումբը յաջողութեամբ ներկայացուց «Մանիը, մանիը»ը, կանաչի հա-գուստով: Իրենց եղան ու պար մեծ ոգեւորու-թիւն ստեղծեցին :Արիներու Պոմոնի խումբը գե-ղարուեստութեամբ խմբ. Պարոյեանի գնահատուե-ցաւ բուրգերու յաջող կազմութեան առթիւ :

Խմբ. Էօժէնի Թէլեան եւ երկու Արիներ, առա-ջինը դաշնակով, վերջինները ջութակով նուագե-ցին ընտիր կտորներ : Քաղաքի թեւիկները յա-ջողութեամբ երգեցին Ա. Իսահակեանի «Էյ ջան հայրենիք»ը :

Սէն Լուի գայլիկներ ու թեւիկները ղեկավա-րութեամբ խմբ. Եղիսաբէթ Կօշկակարեանի պա-րեցին սիրուն պարեր: Իսկ խմբ. Մարի Աչճեանի, Ովսաննայի եւ ուրիշներու պատրաստած մար-զանքն ու պարերը յետաձգուեցան տարեկան հան-դէսին, նկատելով որ ժամերը կը սահին :

Հովանաւոր Մարմնի անդամներէն Պ. Շ. Փի-րանեան յայտնեց թէ վիճակախաղ մը սարքուած է, արժէքաւոր նուէրներով: Այդ միջոցին խումբ մը հանդիսականներ ուզեցին նուէրներ տալ եւ գոհացուցիչ գումար մը գոյացաւ: Յետոյ օրուան սեղանապետը, Պ. Գ. Շալճեան ներկաները հրաւի-րեց խնջոյքին, որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր եր-գերով, նուագով եւ պարերով : ԴԻՏՈՂ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հայկական Ծնունդի առթիւ, մենք ալ ունեցանք հաւաքոյթ մը, նուիրուած մանուկներու : Ձեռնարկը յղացած էր Հայ Աւետ. եկեղեցին, իր դպրոցի հայ աշակերտներուն հա-մար: Յունուար 11ի կիրակի օրը սրահը լեցուած էր աշակերտներով եւ ծնողներով , կար նաեւ տօնածառ մը: Բացումը կատարեց Վեր. Յ. Ն. Ղազարոսեան եւ 7 — 10 տարեկան մանուկներ եր-գեցին ու արտասանեցին, մեծ ոգեւորութիւն պա-տեղծելով :Մայրենի լեզուն էր որ կը փայլէր:Լսե-ցինք նաեւ Ֆրանսերէն կտորներ: Ուսուցիչը խոս-տացաւ սորվեցնել ո՛չ միայն կրօնական, այլեւ ազ-գային երգեր եւ արտասանութիւններ, երբ դպրո-ցական [illegible].

Յիսուսի Ծնունդը ցուցադրուեցաւ լուսար-ձակներով Օր. Ք. Ղազարոսեանի կողմէ եւն., փոքրիկները ստացան իրենց Ծնունդի նուէրները, իսկ ներկաներն ալ թէյով պատուուեցան : Հան-դէսը լրացաւ գոհ տպաւորութեամբ :

Սամուէլ Բրուտեան

ԾԻԾԱՂ

— Քեզի գիրք մը փոխ տուած էի, ո՞ւր է :

— Ընկեր մը առաւ կարդալու ,վաղը պիտի վերադարձնէ :

— Ես ալ մէկէ մը փոխ առեր էի, եւ այն մար-դը՝ որ իրեն կարդալու տուեր է ,ետ կ'ուզէ, ա-ռարկելով թէ գիրքին տէրը պէտք ունի իր գիր-քին ....:

×

— Գիրք անընթեռնելի է, ինչո՞ւ բանաստեղ-ծութիւններդ չես մեքենագրեր :

— Եթէ մեքենագրել գիտնայի՝ կը կարծես թէ բանաստեղծութի՞ւն կ'ընէի ....:

×

ՔՆՆԻՉԸ.— Լեզուի մասին խօսէ :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ.— Լեզուն գործիք մըն է՝ որ անբուժելի վէրքեր կը բանայ ....:

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ համալսարանի նոր շէնքի կառու-ցումը շուտով կը սկսի, կը գրէ «Սով. Հայաս-տան»: Շէնքին համար յատկացուած է եօթը հէկ-տար հողամաս, Գետառի ափին վրայ, Բ. Տրչա-նային եւ Այգեստանի փողոցներու միջեւ: «Նոր շէնքին նախագիծը կազմած է ճարտարապետ Է. Տիգրանեան, կազմուած չորս մասերէ : Ուսում-նական գլխաւոր շէնքի միջին մասը պիտի ունենայ եօթը, իսկ երկու թեւերը չորսական յարկ : Հոն պիտի զետեղուին քիմիական, ֆիզիքօ — մաթե-մաթիկական եւ մարդասիրական գիտութեանց կարգ մը բաժինները, ճաշարանը, համալսարա-նի թանգարանը, գրադարանը, արհեստանոցները: Կենսաբանական բաժնին պիտի յատկացուի մասնաւոր շէնք, որ պիտի ունենայ ողջ կենդանիներու տեղ, ջերմոցներ եւն.: Իսկ շէնքին առջեւ պիտի ըլլայ փոճադաշտ :-Շէնքը պիտի ունենայ 640 լը-սարան ուսումնական աշխատասենեակներ , գի-տական աշխատանոցներ, նիստերու դահլիճ հա-զար հոգիի համար, երեք ընդհ. լսարան եւն. :

Մարմնակրթանքի համար պիտի ստեղծուի լողալու աւազան, թենիսի, պասքէթպոլի, վոլէ-բոլի խաղադաշտեր եւ հրապարակներ: Փարթամ-օրէն կանաչազարդուած հողամասին վրայ պիտի ըլլան ջրաւազաններ, տաղաւարներ, գեղարուես-տական քանդակներ :

Մուտքին առջեւ պիտի դրուին մեր մեծ գիտ-նականներուն արձանները : Շէնքին երեսը պիտի ծածկուի Երեւանի սրբատաշ բաց գորշագոյն բա-զալտով եւ ֆելզիտով: Ուսումնական շինութիւն-ներու ընդհ. ծաւալը պիտի ըլլայ 175 հազար խորանարդ մեթր: Համալսարանի նոր շէնքը ու-րոյն տեղ կը գրաւէ մայրաքաղաքի ճարտարապե-տական կոթողներուն մէջ :

ՌՈՒՍ բանաստեղծ Ն. Ա. Նեկրասովի գոր-ծերը, որուն՝ «Հարսանիք»ը եւ «Բամբասանք»ը տպուած էին «Հայկ. Աշխարհ» ամսագրին մէջ 1870ին, հայերէնի թարգմանած են Յ. Թուման-եան, Յ. Յովհաննէսեան , Ալ. Ծատուրեան եւ ու-րիշներ: Ներկայիս քանի մը անգամ լոյս տեսած են «Ո՞վ է Ռուսիայում լաւ ապրում»ը եւ ուրիշ բանաստեղծութեանց ժողովածուներ: Ն. Ա. Նեկ-րասովի մահուան 75ամեակի առիթով Հայպետ-հրատը լոյս ընծայած է անոր բանաստեղծու-թեանց ժողովածուն, որ կ'ընդգրկէ բանաստեղ-ծին յայտնի գործերը «խորհրդածութիւններ շքա-մուտքի մօտ» , «Երկաթուղի», «Սաշա» բանաս-տեղծութիւնը եւն.:

ԾԱՆՕԹ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏ Հրոզնի (Չեխ), մաս-նագէտ փոքր ասիական լեզուներու; մանաւանդ հեթերէնի, մեռած է Փրակայի մէջ, Նոյ. 14ին : Անխոնջ պրպտող եւ ուսումնասիրող մըն էր կոր-սուած լեզուներու: 1914ին Պոլիս գնաց հեթական կայսրութեան մայրաքաղաք, Հատուշայի,(Ներ-կայ Պօղազքէօյ) աւերակներուն մէջ պահուած սե-պագիր պնակիտները ուսումնասիրելու եւ հրա-տարակեց հեթերէն լեզուի առաջին պատմական քերականութիւնը : Հրոզնի գտած է նաեւ Հայաս-տա պետութեան եւ ժողովուրդին անունը Բարձր Հայքի մէջ, որով կը հաստատէր թէ Հայերու նախնիքը տեղաբնիկ ազգ են: 1936ին գնաց Հա-յաստան եւ դասախօսութիւններ տուաւ :

իսկ այն հոյակապ «Բառագիրք Ստորին Հայերէնի ի մատենագրութեանց ԺԱ — ԺԷ դարուց» հինգ հատորների (աւելի քան հինգ հազար էջ), որոնց մասին ակնարկ կար պրոֆ. Հ. Աճառեանի հայե-րէն լեզուի պատմական քերականութեան յառա-ջաբանում :

Նուպարեան գրադարանը չունէր ընթերցման ելեկտրական գործիք «միկրօ - ֆիլմերի», բայց փարիզեան յայտնի գրադարանները ունին: Ունին անշուշտ նաեւ յատուկ սրահներ միկրօ - ֆիլմէ ձեռագրերի ու գրքերի ընթերցման,— ինչպէս մեր Ուպպսալայի Համալսարանական գրադարա-նը: Նուպարեան գրադարանին մնում է վստահիլ «միկրօ - ֆիլմ»ը, որպէս ընթերցման գիրք, հայ բանասէրին ,որ ինքը կարող է օգտուել մօտակայ ֆրանսիական գրադարանի «միկրօ - ֆիլմի» ըն-թերցման գործիքից : Ս. ԼՕՐԷԼԼԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ.— ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ. դը Օրագրէն, ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Երիտասարդ, սիրուն եւ վառվռուն աղջիկ մըն էր եւ տակաւին քսան տարեկան չկար, — բարձրահասակ էր ու նրբամարմին, լայն ու խա-րը ինկած աչքերով: 1922 — 23ի ասվի տարինե-րուն, ես կ'աշխատէի Ռուսիա, Կարմիր Խաչի եւ Ազգերու Դաշնակցութեան համար, անօթեղէնի եւ դեղատեղէնի բաշխումը կազմակերպելու պաշ-տօնով :

Այդ ժամանակներուն Ռուսերուն ամէնէն ա-ւելի ծառայութիւն մատուցանող մարդոցմէն մէկն էր նորվեկիացի մեծ բեւեռախոյզը, Ֆրիտեօֆ Նանսէն, մեր օրերու մեծագոյն գաղափարա-պաշտներէն մէկը: Նանսէնն էր որ զիս ներկայա-ցուց իր քարտուղարին, հարիւրապետ Վիտքուն Քուիզլինկի: Քուիզլինկ բարձրահասակ էր, ոչ այնքան գէր՝ ինչպէս վերջը դարձաւ, եւ թարմ ու երիտասարդ տեսքով, Մեր հանդիպումէն շատ քիչ վերջը, ան ներկայացուց զիս իր սիրուն, ման-կամարդ կնոջ, Մարիային :

Մարիա լաւ դաստիարակուած երիտասար-դուհի մըն էր: Լաւ անգլերէն կը խօսէր, քիչ թէ շատ սովետական էր եւ կը ջանար համոզել իր ամուսինը, թէ Խորհրդ. Միութիւնը յառաջդի-մական եւ ապագայ ունեցող երկիր մըն էր: Այդ օրերուն, թէ ինքը եւ թէ իր ամուսինը կ'ըսէին ինծի .— « Հակառակ սովին, պայմանները այսօր աւելի լաւ են, քան ինչ որ էին ցարական շըր-ջանին: Ռուսերը հանճարեղ ժողովուրդ մըն են»:

Երբ ես Ռուսիայէն մեկնեցայ, Քուիզլինկները Մոսկուա կը մնային: Վիտքուն Քուիզլինկ կ'աշ-խատէր բրիտանական կառավարութեան համար : Ասիկա 1927ին էր: Անգլիոյ մէջ տեղի ունեցած ընդհանուր մեծ գործադուլի ընթացքին : Անգլիա խզած էր իր դիւանագիտական յարաբերութիւն-ները Ռուսիոյ հետ, որովհետեւ Ռուսերը օգնած էին բրիտանացի բանթողներուն եւ `կազմակեր-պած՝ խռովարարական շարժումներ: Նորվեկիա ստանձնած էր բրիտ. շահերու պաշտպանութիւնը Ռուսիոյ մէջ: Նորվեկեան Վիտքուն Քուիզլինկը նշանակած էր այս գործին համար :

Որոշապէս կը յիշեմ, որ Քուիզլինկ ստացաւ բրիտ. պատուանշան մը, Անգլիոյ մատուցած իր ծառայութեանց ճանաչման առիթով: Իր կինը, Մարիա, չափազանց հպարտ էր այս պատուին համար : Այդ օրերու յիշատակը արթնցաւ մէջս , երբ Վիտքուն Քուիզլինկ յայտարարեց հրապա-րակով .—

«Անգլիա ամբողջ քաղաքակրթութեան մա-հացու թշնամին է »: Իր յայտարարութիւնը հը-րատարակուեցաւ եւ ողջունուեցաւ բովանդակ նա-ցիական մամուլին կողմէ :

Ես կ'ապրէի Ֆրանսա եւ Շուէտ, մեծ մա-սամբ ճամբորդելով, եւ բաւական մը մոռցած էի Քուիզլինկները : Ապա, անգամ մը, 1931ին, թեր-թի մը մէջ կարդացի լուր մը, որ կ'ըսէր թէ Վիտքուն Քուիզլինկ պաշտպանութեան նախա-րար նշանակուած է Նորվեկիոյ մէջ: Այնուհետեւ, 9 ապրիլ 1940ին, ես ալ իմացայ այն, ինչ որ աշ-խարհի մնացած մասը իմացած էր .— որ Քուիզ-լինկ դաւաճանած էր Հաաքոն Թագաւորին յանձ-նած էր իր երկիրը Նացիներու ձեռքը եւ դարձած էր կէս գիշերեան արեւի երկրին Նացիներու խա-մաճիկ դիկտատորը:

Տխուր պահ մըն էր այդ ինծի համար, երբ լսե-ցի ասիկա: Քուիզլինկները, ինչպէս որ կը ճանչ-նայի զիրենք, տաղանդաւոր, պարկեշտ, գաղա-փարապաշտ մարդիկ էին: Գիտէի սակայն, որ իշխանատենչ փառամոլութիւնն ու հակումները կրնան փճացնել լաւագոյն նկարագիրներն ան-գամ: Մարիա Քուիզլինկ ինչպէս գիտէի, համ-բաւի սիրահար կիներու տեսակէն էր: Կ'ուզէր ցուցադրուիլ իր ամուսնոյն փառքին մէջ : Կը պատկանէր կիներու տիպարին, որ կ'ըղձայ մեծ ու փայլուն ասպարէզ մը սահուել իր ամուսնոյն :

Կը յուսայի, թէ այլեւս չեմ տեսներ զիրենք : Քուիզլինկ դարձած էր «դաւաճան»ի նոր հոմանիշ մը աշխարհի բոլոր լեզուներուն մէջ: Եւ ես չէի ուզեր որեւէ գործ ունենալ դաւաճաններու հետ :

Անհաշուելի են սակայն պատերազմի անցքե-րը: Անակնկալներ կը յաջորդեն ամէն օր :

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՁԻՆԿԼԸ

Տոքթ. Մոսատեղ յաղթեց

Իրանի կորովի վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, յունուար 19ին լիազօրութիւն ստացաւ մէկ տարուան համար, մէկի դէմ 59 ձայնով, եւ չտեսնալ Այաթոլլահ Քաշանիի ընդդիմութեան: Առաջին անգամ է որ կրօնապետը ծանր պարտութիւն մը կը կրէ:

Երեսփ. ժողովին դիւանը ի պատասխան կրօնապետի նամակին, դիտել կուտայ թէ կարելի չէ օրակարգէն հանել օրինագիծը, առանց քուէարկութեան: Յետոյ կ'ըսէր թէ ոչ անհամաձայնութեան է, ոչ ալ հակօրինական՝ լիազօրութիւն տալ վարչապետին կամ ուրիշ մարմնի մը. ուստի ժողովը պիտի քննէ խնդիրը, թէր կամ դէմ քուէարկելու համար:

Այս դիտողութեան վրայ, կրօնապետը նոր նամակ մը ուղղելով կ'ըսէր — «Վճիռը կը ձգեմ երեսփ. ժողովին, բայց նորէն կը յիշեցնեմ թէ ապօրէն է լիազօրութիւն շնորհել վարչապետին»:

Կ'ըսուի թէ Տոքթ. Մոսատեղի ձեռքը անցած են գաղտնի փաստաթուղթեր որոնք դեղծում եւ կաշառակերութիւն կը վերագրեն կրօնապետին եւ իր ազգականներուն: Քաշանի անգամ մը եւս տեսաւ որ Տոքթ. Մոսատեղ շատ աւելի մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ քան ինք: Հազարաւոր հեռագիրներ կը հասնէին Թեհրան, երկրին բոլոր մասերէն, մեղադրելով կրօնապետը: Մէճլիսի քուէարկութենէն առաջ, բազմախուռն օժտուած կառքեր կը շրջէին դուրսը, հետեւեալ աղաղակով — «Լիազօրութիւն տուէք Մոսատեղի»: Վարչապետին կուսակիցները պատերէն եւ ցանկապատերէն մագլցելով կը պոռային. — «Տուն պիտի չերթանք մինչեւ որ լիազօրութիւն չտրուի»: Խանութպաններ փեղկերը վար առած էին եւ մինչեւ կէս օր ամբողջ շուկան գոցուած էր: Քսան երեսփոխաններ ըսին թէ ժողովէն դուրս պիտի չելլեն մինչեւ որ լիազօրութիւն տրուի: Տոքթ. Մոսատեղ ալ կը սպառնար հրաժարիլ: Ապատանի մէջ 60.000 հոգի աշխատանքը դադրեցուցին, ի պատիւ Տոքթ. Մոսատեղի: Աւելի քան 200 կուսակիցներ որոշեցին Թեհրանի վրայ քալել ոտքով վաթթողով: Շատեր ալ արիւնով կընքուած հանրագիրներ պատրաստեր էին:

Հիմա որ Տոքթ. Մոսատեղ լիազօրութիւն շահեցաւ, կը կարծուի թէ պիտի կրնայ լուծել քարիւղի վէճը, ընդունելով անգլեւամերիկեան նոր ծրագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ «հիթլէրական իշխանութիւն հաստատելու վտանգ չկայ», ըսաւ Տոքթ. Ատընաուըր, վերջին ձերբակալութեանց առթիւ: Ամերիկեան մարզպանին մէկ տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ ժողովուրդին 44 %ը կուսակից է նացիականութեան: Տոքթ. Ատընաուըր կը հերքէ այս կարծիքը, դիտել տալով թէ վիճակագրութիւնը կատարուած է 1200 Գերմաններու վրայ: Վարչապետը միեւնոյն ատեն լաւ յայտնեց անգլեւամերիկեան իշխանութեանց բռնած ընթացքին դէմ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ծանրացած է քանի մը օրէ ի վեր: Պաշտօնական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, Ֆրանսական զօրքը ծանր կորուստներ կրած է Հարաւային շրջանին մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, գնդակահարուած է Խ. Միութեան Ապահովութեան Նախարարը, Վիքթոր Աբակումով:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ երեսփ. ժողովը ուժգնօրէն ձաղկելով հակահրեայ կարմիրներու դաւերը, առ այժմ չուզեր օրէնքէ դուրս հռչակել զանոնք, որպէս զի գաղտնի գործունէութեան չդիմեն: Կ'ըսուի թէ Խ. Միութեան երկու միլիոն Հրեաներէն 600.000ը աքսորուած են (հրէական տեղեկագիր):

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, Պելկրատ հասաւ: Պիտի փորձէ գործակցութիւն հաստատել, ի խնդիր Պալքաններու պաշտպանութեան: — Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Խ. Միութեան արբանեակ երկիրները այժմ ունին 75 զօրաբաժին, (26 էր չորս տարի առաջ): Այս զօրաբաժինները կը բաղկանան աւելի քան մէկ միլիոն Հունգարներէ, Ռումանացիներէ, Պուլկարներէ եւ Ալպանացիներէ:

ՍՈՖԻԱՅԻ նոր դատին առթիւ, թերթերը կը գրեն թէ տասը ամբաստանեալները խոստովանած են ամէն բան: «Թշնամին տեղաւորուած է երկրին բոլոր վարչութեանց մէջ: Ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւնը իր գործակալները Պուլկարիա կը ղրկէր Թուրքիայէն, Յունաստանէն եւ Եուկոսլաւիայէն»:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի ՄէՆ ժեռոմի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ: Գեղարուեստական ճոխացուած բաժին:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

Օր. ՍԻՐՎԱՐԴ ՏԱՏՈՒԵԱՆ
ՋԱՔԱՐ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Նշանուած

Կնքահայրութեամբ Պ. Փանոս Ասլանեանի:
Ալֆորվիլ, 10 Յունուար 1953

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եզնպտացի կոմիտէն սովորական ժողովի կը հրաւիրէ, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Քրիստափոր, Վ. Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairie սրճարանին վերնայարկը: Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը՝ 5 rue Bonnefoi, Lyon (3): Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Պիտի խօսի Պ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Նիւթ՝ «Այսօրուայ Համլետ եւ Հայերը»: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 14ին, Clubի մեծ սրահին մէջ (51 rue Grignan):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Փարիզի մէջ կը ծախուի հայ գրավաճառներուն եւ ընկերութեան անդամներուն մօտ:

Գինը 500 ֆրանք:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 25 Յունուար, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագի երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Փարիզի եկեղեցւոյն 14 հոգինոց չքնաղ դպրաց դասին կողմէ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 22 Janvier 1953 Հինգշաբթի 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6972-Նոր շրջանի թիւ 2383

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺՆՈՒԱԾ ԱԶԳԸ

Անշո՛ւշտ այդպէս պիտի ըլլար, քանի որ ցիրուցան կը թափառինք բոլոր ցամաքներուն վրայ: Հիւսիսէն հարաւ եւ արեւելքէն արեւմուտք:

Եթէ բնակելի ըլլային, Հիւս. Բեւեռը եւ Հրոյ երկիրն ալ քանի մը նմոյշներ պիտի ունենային մեր ժողովուրդէն:

Ուրիշ բան է մեր մտմտուքը:

Կ՚ուզէինք ըսել թէ հոգեպէս ալ մասնրուած ենք, անջատ կղզիներ կազմեր ենք:

Այսպէս, ունինք ոչ միայն եւրոպական, ամերիկեան եւ ափրիկեան կղզեխումբեր, այլ առանձին կղզիներ իւրաքանչիւր երկրի մէջ: Մէկը միւսէն անտեղեակ:

Միեւնոյն ցամաքին վրայ կան համրանքներ, որոնք իրարու հետ այնքան կապ ունին որքան փարիզեան յարկաբաժնի մը վարձակալները:

Օրինակ, մեր հոծ գաղութը՝ դրացի Զուիցերիոյ կամ Անգլիոյ հայութեան հետ: Մինչեւ անգամ գաղութը ինքն իր մէջ:

Տեսա՞ծ էք որեւէ կապ՝ Ալժերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի ցիրուցան համրանքներուն միջեւ: Նոյն երկրի տարբեր քաղաքներու տարագիրներուն միջեւ:

Կը թուի թէ քանի աճեցաւ նիւթական բարօրութիւնը, այնքան զօրացաւ կղզիացումը:

Ուրիշ եզրակացութեան չի տանիր ամենօրեայ պատկերը, մեր աչքերուն առջեւ:

Աւստեղ, Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի կամ Վալանսի ամէնէն բազմահայ թաղին մէջ կղզիներ եւ կղզեակներ կազմուած են: Երբեմն արհեստով եւ ծննդավայրով, յաճախ ալ դասակարգով իրարու հետ կապուած:

Եթէ մասնագէտ մը փորձէր վիճակագրութիւն կազմել, ձեր առջեւ պիտի ունենայիք անթիւ «աղգեր»: Բոլորն ալ հայանուն, բայց ինքնուրոյն:

Ամէն մէկը իրեն յատուկ տեսակէտներ ունի ազգային հոգերու մասին: Եւ ի՜նչ շողշողուն ծրագիրներ:

Քանի մը հարցում,— եւ պիտի տեսնէք որ շատերուն համար «տեսակէտը» պատրուակ մըն է իր ակներեւ ծուլութիւնը եւ դասալքութիւնը չըքմեղացնելու:

— Միութիւն մը պիտի կազմէի, երիտասարդներու փրկութեան համար, արգիլք եղան ...

Եւ դեռ ուրիշ ասէ-կօսէներ, գործէ խուսափելու համար:

Նոր չէ որ կը մատնանշենք այս կղզիացումը: Ջարաչուք իրողութիւն մը, ամէն տեսակէտով:

Երբ մարմնի մը այս կամ այն մասը ծիւրի կամ թմրի, վարակումը չուշանար:

Այս ողբերգութեան մէջ նոյնքան յանցաւոր են մեծն ու փոքրը: Ամէնէն համեստ համրանքէն մինչեւ ամէնէն շատաւոր գաղութը:

Մրտցաւ հայրենակից մը վերջերս դառնօրէն կը ճանչէր մեր գաղութին անհոգութիւնը Ալժերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի Հայերուն հանդէպ, որոնք ունին չէն վիճակ, բայց չունին իրական կապ՝ ոչ երկիրէ երկիր, ոչ ալ իրենք իրենց միջեւ:

Ի՞նչ խօսք որ այսպիսի համրանքներ աւելի շուտ կը հալին, առանց հետք մը ձգելու: «Եմանջ»ը ոչ իսկ իրենց զաւակները կրնայ փրկել, եթէ չկազմուին հանրօգուտ եւ կենդանի գործի մը:

Կարծողներ կան թէ կարելի է քնացողները արթնցնել, «այցելու» մը ղրկելով:

Ջենք ժխտեր: Դուրսէն գացող մը կրնայ աշխուժութիւն սանդեծել, խօսքով եւ գործքով:

Բայց, ինչո՞ւ տեղացիները իրենք նախաձեռնութիւն չստանձնեն, ամէն բան դուրսէն սպասելով:

Ամէն տեղ ալ կը գտնուին պիտանի գլուխներ, իրենց տունը կարգի դնելու համար: Ոչ ծրագիր կը պակսի, ոչ մամուլ, ոչ ալ ասպարէզ:

Գոնէ փոքր կղզիները ճիգ մը փորձէին, ի խնդիր իրենց փրկութեան:

Հանրային կեանքի մէջ, երբեմն փոքր փոսակներն են որ հոսանքներ կազմելով, գործի կը մղեն մեծերը:

Եւ այն ատեն աւելի կը դիւրանայ կեդր. իշխանութեան մը հաստատումը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՉԱՓԸ ՄԻ ԱՆՑՆԷՔ

Յաճախ դիտողութիւններ կը լսենք արտատպումներու մասին, աշխատակիցներու բերնով:

— Կ՚արտատպեն, լա՛ւ. բայց ինչո՞ւ աղբիւրը չեն յիշեր: Կամ օրինակ մը չեն ղրկեր, երբ կ՚արտատպեն ...

Մենք ալ յաճախ չօշափած ենք այս փափուկ խնդիրը:

Բայց, ի՞նչ օգուտ ...

Հասկնալի է որ նոյն հոսանքէն թերթեր արտատպումներ կատարեն փոխադարձաբար: Մանաւանդ երբ յօդուածը կապ ունի կուսակցական խնդիրներու հետ կամ ...ագիրը նոյն հոսանքին կը պատկանի ... աշխատակցի բոլորին անխտիր:

Բայց, ուրիշ պարագաներու մէ՞ջ ...

Զաւեշտական դէպքեր ալ պակաս չեն:

Վոսփորի ափերէն, այս կամ այն արեւելեան գաղութէն թերթեր կ՚արտատպեն «Յառաջ»ի մէկ յօդուածը կամ թղթակցութիւնը: Երբեմն խորագիրը եւ ստորագրութիւնն ալ փոխելով:

Թերթը կուգայ Փարիզ եւ գրութիւնը անգամ մը եւս կ՚արտատպուի ձեր քթին տակ, իւրացնողին անունով ...

Կ՚ուզէ՞ք որ փաստեր, անուն եւ թուական ալ յիշեմ:

Վերջերս ուրիշ նորութիւն մը ուշադրութիւնս գրաւեց:

Վոսփորեան թերթ մը սկսեր է «Եւրոպայի»ին Տոմսերը արտատպել իբրեւ «Իրիկուան Տոմսեր»: Ստորագրութեան տեղ ալ՝ Եռաստղ:

Կարծեցի թէ վրիպակ է: Բայց արդէն կանոնի կարգ անցեր է:

Միտքէս չանցնիր վիրաւորել որեւէ պաշտօնակից:

Բայց, ի վերջոյ ո՞ւր պիտի յանգին սա «պաշըպօզուք» բարքերը, որոնք ափ ի բերան պիտի ձգէին օտար մը, եթէ հայերէն գիտնար:

Տեղական պայմաններն անգամ չեն կրնար չքմեղացնել այս վրիպումները: ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ ձերբակալուած 25 սպաներէն երկու եղբայրներ, գնդ. Մուհամմէտ եւ գլխապետ Րիֆաթ Տամանհուրի, դատուեցան զին. ատեանի մը առջեւ: Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ գնդապետը փորձած էր զինուորները ըմբոստացնել չորեքշաբթի օր, Գահիրէի մէջ, իսկ եղբայրը լուր չէր տուած այս ձեռնարկի մասին: Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ ձերբակալուած են 101 քաղաքացիներ, «որոնց 48ը ծանօթ բոլշեւիկներ»: Ուրիշ 39 քաղաքացիներ կը մեղադրուին թէ կապեր ունէին օտարներու հետ, խռովութիւններ սարքելու համար:

ՆՈՐ ԿՌՓՈՒՄԱՐՏ մը տեղի ունեցաւ Իտալիոյ երեսփ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, ընտրական օրէնքի քննութեան առթիւ: Ընդդիմադիրները ճառ կը խօսէին 57 ժամէ ի վեր, երբ կարմիր երեսփոխան մը ներս մտաւ, մերկակապերով ծածկուած: «Տեսէք ձեր ոստիկաններուն ըրածը երեսփոխանի մը դէմ», ըսաւ. վիրաւորը եւ փոթորիկը պայթեցաւ: Բոլշեւիկները յարձակեցան աջակողմեան երեսփոխաններուն վրայ: Ժխորը տեւեց մէկ ժամէն աւելի: Ժողովապարահէն դուրս ոստիկանութիւնը կռիւը դադրեցուց ձերբակալելով հազար հոգի: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Ճառերը կը շարունակուին, օրինագծին քուէարկութիւնը խափանելու համար:

ՄՇՈՒՇԸ վերսկսաւ Փարիզի, ամբողջ Ֆրանսայի եւ հիւս. Ափրիկէի մէջ, խանգարելով երթեւեկը: Շատ աւելի ծանր կացութեան մը մատնուած է Անգլիան: — Կրիփի համաճարակն ալ չէ դադրած Ֆրանսայի մէջ:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ անջրպետ մը բացուած է վարչապետին եւ կրօնապետ Քաշանիի միջեւ, լիազօրութեան օրէնքին քուէարկութենէն վերջ: Կրօնապետը նամակ մը գրելով Տոքթ. Մոսատեղի, կ՚ըմաղթէ որ չզղջայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ներգաղթի Նոր օրէնքով,

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻՆ ՃԱՌԸ

ՈՉԻՆՉ ԱՐՏԱԿԱՐԳ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, զօր. Այզընհաուըր, Մ. Նահանգներու Նոր Նախագահը, իր պաշտօնին ձեռնարկեց յունուար 20ին, աւանդական արարողութեամբ:

Թափօրին կը մասնակցէին աւելի քան 500.000 քաղաքացիներ: Առջեւը ձգուած էին երկու փիղեր, իբրեւ խորհրդանշան հանրապետական կուսակցութեան: Նորութիւն մը կը կազմէր հիւլէաշարժ թնդանօթը, 85 թոն ծանրութեամբ: Հազարաւոր քաղաքացիներ գիշերը անցուցած էին հանրային պարտէզներու եւ կառքերու մէջ: Գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան բոլոր եկեղեցիներուն մէջ: Այզընհաուըր ինքն ալ աղօթեց:

Նախագահին ճառը տեւեց 15 վայրկեան: Ստորեւ՝ հիմնական մասերը. —

1. Խորշելով պատերազմէն՝ իբրեւ միջոց ի դերեւ հանելու մեզի սպառնացողներուն ծրագիրները, մեր ամէնէն առաջնակարգ պարտքն է մէջտեղ բերել ուժ մը որ կարենայ վհատեցնել յարձակումի ուժերը եւ ամրապնդել խաղաղութիւնը: Այս սկզբունքով, մենք պատրաստ ենք համախորհուրդ գործելու ոեւէ մէկուն հետ, ջնջելու համար փոխադարձ կասկածի եւ երկիւղի պատճառները եւ յաջողցնելու սպառազինութեանց կրճատումը: Այդպիսի ճիգի մը համար մեր միակ պայմանը այն է որ ձեռնարկին անկեղծ նպատակն ըլլայ ամրապնդել բոլորին ապահովութիւնը եւ նախատեսել այն միջոցները որոնցմով ամէն ազգ պիտի կրնայ ապացուցանել իր ուղղամտութիւնը իր յանձնառութեանց գործադրման համար:

2. Մենք երբեք պիտի չփորձենք նախայարձակ մը ողոքել խաբուսիկ սակարկութեամբ, զոհելով մեր պատիւը՝ յանուն ապահովութեան: Ի վերջոյ դինուորի մը բեռը աւելի ծանր չէ քան գերիի մը շղթաները:

3. Յարգելով իւրաքանչիւր ազգի էութիւնը եւ անցեալը, մենք երբեք մեր ուժը պիտի չգործածենք մեր քաղաք. եւ տնտես. օրէնքները պարտադրելու համար անոր:

4. Ազատութեան բարեկամներուն պէտքերը եւ հնարաւորութիւնները քննելէ ետք, ամէն բան պիտի ընենք օգնելու համար անոնց ապահովութեան եւ բարօրութեան: Ի փոխարէն կը սպասենք որ անոնք ալ յանձն առնեն իրենց բաժինը ազատութեան պաշտպանութեան համար, համաձայն իրենց կարողութեան:

5. Ընդունելով որ տնտես. դարգացումը հիմքն է զին. ուժին եւ ազատ աշխարհին խաղաղութեան, ամէն բան պիտի ընենք, զարկ տալու համար արտադրութեան եւ առեւտր. փոխանակութեանց:

6. Եւրոպայի մէջ մենք պիտի խնդրենք ազգերու լուսամիտ վարիչներէն՝ իրականացնել իրենց ժողովուրդներուն միութիւնը, նոր ճիգ մը փորձելով: Միացեալ Եւրոպա մը իր ուժերը համախմբելով եւ կազմակերպելով միայն կրնայ փրկել իր ոգեկան եւ բարոյական արժէքները:

7. Մենք մի եւ անբաժան կը նկատենք ազատութեան պաշտպանութիւնը, ինչպէս բուն իսկ ազատութիւնը, եւ միեւնոյն յարգանքն ունինք բոլոր երկրամասերուն եւ բոլոր ժողովուրդներուն համար:

8. Աշխարհաժողովը յարգելով իբրեւ կենդանի խորհրդանիշը բոլոր ժողովուրդներու խաղաղասիրութեան, մենք պիտի ջանանք զայն դարձնել ոչ միայն պերճախօս խորհրդանիշ մը, այլեւ իրական ուժ մը: Եւ պատուաբեր խաղաղութիւն մը փնտռած ատեն, երբեք զիջում պիտի չընենք, ոչ պիտի յոգնինք, ոչ ալ կանգ պիտի առնենք:

9. Մենք պէտք է պատրաստ ըլլանք ամէն բանի: ժամանակը ... ազատութիւնը երկար ատեն ազատութիւն չի մնար երկչոտ եւ տկար ձեռքերու մէջ: Մենք պէտք է վճռական ըլլանք պաշտպանութեան մէջ եւ ... մեր նպատակները հետապնդած ատեն: Պէտք է պատրաստ ըլլանք, անհամբերապէս թէ համաքարար, կրելու ամէն զոհողութիւն: Ժողովուրդ մը որ աւելի մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայէ իր ... առանձնաշնորհներուն քան սկզբունքներուն, շատ չանցած կը կորսնցնէ երկուքն ալ: Հայրենասիրութիւնը կը ... պահանջէ կազմակերպուած ուժեր եւ կազմ պատրաստ քաղաքացիներ»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

քննութեան ենթակայ են նաեւ օտար նաւերու նաւաստիները: Այս խնդիրը մեծ յուզում պատճառեց Փարիզի մէջ: Օրինագիծ մը յանձնուած է Ազգ. ժողովին, փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

ԿԻՐԱԿԻՆ Եւրոպացիներուն աչքը վայելելու համար օրինագիծ մը յանձնուած է Անգլիոյ երեսփ. ժողովին: (Անգլիացիները ազատ չեն կիրակին ազատօրէն վայելելու, 1625էն ի վեր):

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ

(ԵՌՕՐԵԱՅ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 12 Յունուար (Յառաջ) — Լիբանեւսուրիական յարաբերութիւնները, ինչպէս հեռագիրները հաղորդեցին օրը օրին, տագնապի եռօրեակ մը անցուցին անցեալ շաբթու, բոլորովին անակնկալ կերպով: Ու տագնապը, մէկ անգամէն ստացաւ ծանր համեմատութիւններ :

Իբրեւ առաջին քայլ, սուրիական կառավարութեան հրամանով փակուեցան լիբանեւսուրիական սահմանները եւ արգիլուեցան ճամբորդութիւնն ու ապրանքներու փոխադրութիւնը մէկ կողմէն միւսը: Այնուհետեւ խզուեցան տնտեսական բանակցութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ եւ չգումարուեցաւ Յունուար 4ի համար որոշուած տնտեսական խորհրդաժողովը, ուր պիտի կնքուէին, վերջնապէս, վաղուց պատրաստուած առեւտրական պայմանագիրները: Միւս կողմէ, տագնապը ստացաւ նաեւ քաղաք. հանգամանք եւ լիբանանեան մամուլը սկսաւ աղի - լեղի յօդուածներ հրատարակել Սուրիոյ ներկայ կառավարութեան դէմ: Երկու օրուան ընթացքին Սուրիա վերադառնալ հրամայուեցաւ Լիբանան անցնող Սուրիացիներուն : Լիբանանի կառավարութիւնը բողոքեց, իսկ խորհրդարանը հրաւիրուեցաւ բացառիկ նիստի, անհրաժեշտ որոշումները տալու համար: Անմիջական միջոցներ ալ ձեռք առնուեցան ապահովելու Լիբանանի բնակչութեան պարենաւորումը, քանի որ ցորենն ու մսացու անասունները մեծ մասով կը ներածուին Սուրիայէն :

Այս անսպասելի տագնապը կրնար երկու երկիրներու համար ալ աղիտալի դառնալ, եթէ չփարատէր 3 — 4 օրուան կարճատեւ շրջան մը բոլորելէ վերջ: Սուրիան եւ Լիբանանը, իրենց տնտեսական — առեւտր. կեանքի զարգացման տեսակէտով, սերտօրէն կապուած են իրարու հետ: Որեւէ երկարատեւ տագնապ կրնայ անդարմանելի վնասներ հասցնել անոնց տնտեսութեան, քանի որ արտածումներու եւ ներածումներու հաւասարակշռութեամբ կախում ունին անոնք իրարմէ, մեծ մասով: Լիբանանը, Սուրիոյ համար կարեւոր շուկայ մըն է սպառելու իր հացահատիկները, միսը, բամպակը, եւն.: Ու դարձեալ Լիբանանի առեւտրական կեանքը գրպալպէս կանգ կ'առնէ, եթէ փակուի սուրիական շուկան անոր առջեւ: Կ'ըսէին, թէ սահմանամերձ Թրիփոլի քաղաքը միայն օրական 150 հազար լիբանանեան ոսկի կը կորսնցնէր սահմաններու փակման հետեւանքով, իսկ Պէյրութի վնասը կը հասնէր անոր քառապատիկին :

Երեք օրուան տեւողութիւն մը, անշուշտ չէր կրնար տակնուվրայ բերել Լիբանանի տնտեսական կացութիւնը : Այսուհանդերձ ծայր տուաւ չարաչահութիւնը: Միսը եւ կարգ մը այլ նիւթեր սղեցին անմիջապէս 100ին 20 համեմատութեամբ : Եթէ տագնապը շարունակուէր, կառավարութիւնը որոշած էր հինգ միլիոն լիբ. ոսկիի վարկ մը սահմանել Լիբանանի առեւտրականներուն, գնելու համար անոնցմէ այն ապրանքները, զորս Սուրիա պիտի արտածէին: Գնուածը պիտի բաժնուէր աղքատներուն, բարեսիրական հիմնարկութեանց, բանակին, եւն.:

Բարեբախտաբար, տագնապը աւելի երկար չտեւեց, եւ, դարձեալ Սուրիոյ կառավարութեան կարգադրութեամբ, սահմանները վերաբացուեցան: Այժմ նորէն ազատ են ճամբորդութիւններն ու առեւտուրը: Իսկ կացութեան հետեւանքով գրգռուած կիրքերն ալ հանդարտած են ընդհանրապէս: Լիբանանի վարչապետը, Պ. Խալէտ Շէհապ յայտարարեց, թէ որեւէ խզում կարելի չէ երկու երկիրներու միջեւ: Թէեւ, յոռետեսներ միշտ կը կարծեն, թէ նոր տագնապ մը կրնայ ծագիլ յառաջիկային: Նախընթացներ կան արդէն եւ կրկնութիւններն ալ անխուսափելի չեն :

Այս՝ նկատումներով ալ, վերջին տագնապին տրուեցաւ նաեւ քաղաք. բնոյթ: Արդիւնքի տեսակէտով, անշուշտ, երկու երկիրներու տնտես. եւ առեւտր. կեանքն էր որ կը տուժէր, բայց վախ կար, որ Սուրիոյ, այս վերաբերումը կրնար ազդել նաեւ քաղաք. յարաբերութեանց վրայ : Արդէն, ամէն ժամանակ եւ ընդհանրապէս քաղաք. ազդակները կարեւոր դեր կը խաղան, տնտեսական կապերը խանգարելու տեսակէտով : Եւ, անգամ մը որ այդ ազդակները սկսին իրենց դերը ցցել, անոնց անդրադարձը կը դառնայ անխուսափելի, տուեալ երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց վրայ :

Ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս մէկ անգամէն պայթեցաւ այս վերջին տագնապը: Եւ ի՞նչ եղաւ Լիբանանի հանրային կարծիքին վերաբերումը այս առթիւ :

Յաջորդով՝ քանի մը խօսք ալ այդ մասին :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վահան Տէրեանի պետական գործունէութիւնը

... Հոկտեմբերեան սոցիալիստական մեծ Ռեւոլուցիան ազատութիւն բերեց նաեւ հայ ժողովրդին: Լենինը եւ Ստալինը օգնութեան ձեռք մեկնեցին կործանման եզրին կանգնած հայ աշխատաւորութեան :

Ընկեր Ստալին որպէս Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդական Կոմիսար իրեն յատուկ հոգատարութեամբ զբաղուեց նաեւ հայ ժողովրդի բախտով, նրա ճակատագրի հարցերով, հայ ժողովրդի փրկութեան եւ յատկապէս Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման հարցը դարձաւ Սովետական կառավարութեան հոգերից մէկը : Դրա վառ արտայայտութիւնը հանդիսացաւ Ժողկոմսովետի հռչակաւոր դեկրետը «Թիւրքահայաստանի մասին», որ Սովետ. կառավարութեան առաջին օրէնսդրական ակտերից մէկն է :

1917 Նոյեմբերի կէսերին, Ազգ. Ժողկոմատը Արեւմտ. Հայաստանի հարցը Ժողկոմսովետի քննարկման նախապատրաստելու նպատակով յանձնարարում է Վ. Տէրեանին գրել զեկուցագիր Արեւմտ. Հայաստանի վիճակի մասին: Մեծ սիրով ու խանդավառութեամբ է կատարում Տէրեանը այդ յանձնարարութիւնը :

« Թիւրքահայաստանի ճակատագրի խնդիրը եղել է հայ կեանքի ամենասուր, ամենածանր եւ ամենացաւոտ հարցը »:

Այս խօսքերով է սկսւում «Զեկուցագիր » « Թիւրքահայաստանի մասին» պատմական փաստաթուղթը :

«Անխնայ, դաժան, Հայերի՝ սիստեմ դարձած պարբերական ջարդը Թուրքիայում, մեթոտաբար կրկնուող արիւնաուութիւնը, որ այս կամ այն պատրուակով ձեռնարկում էին մեծ ու փոքր սուլթանները, հանրածանօթ փաստ է :

Զեկուցագրում այսպէս է նկարագրուած հայ ժողովրդի կոշմարային վիճակ թիւրքական սուլթանների արիւնոտ ճիրաններում, Հայերի սիստեմ դարձած ջարդերի ու կոտորածների սոսկալի պատկերը :

Զեկուցագիրն ամբողջ սրութեամբ մերկացնում է արեւմտ. իմպերիալիստական պետութիւններին, որոնց հովանաւորութեամբ Թուրք ջարդարարները իրագործում էին Հայերի ոչնչացման իրենց պլանները :

« Եւրոպական հասարակութիւնը — ասուած է զեկուցագրում — Հայաստանից եկող այս ամենացնցող լուրերին (հայկական ջարդերի մասին Ս. Ա.) կարող էր արձագանգ տալ լոկ ցաւակցական դատարկ խօսքերի առատ հեղեղով, գլադստոնների բոցավառ հանդիսաւոր ճառերի փախումով:

Եւ իրօք, գլադստոնների կեղծ «մարդասիրական » ճառերը, յայտարարութիւնները, խոստումները, ողորմածութեան փշրանքներ նետելը՝ Ամերիկայի, Անգլիայի, Ֆրանսայի, Գերմանիայի բուրժուական կառավարութիւնների կողմից, արւում էր հասարակական կարծիքը մոլութեան մէջ պահելու իմպերիալիզմի արնաշաղախ գաղութային քաղաքականութիւնը մարդասիրութեան եւ գթասրտութեան քօղով շղարշելու նպատակով : Իրականում Թրք. սուլթանները Հայերի բնաջնջումն իրագործում էին այդ նոյն գլադստոնների բարեկացակամ թողտուութեամբ, իրենց իմպերիալիստական շահերը Թիւրքիայում եւ Մերձաւոր Արեւելքում ապահովելու նպատակով :

Իսկ այդ բուրժուական հասարակութեան արթուն գործակալները — Գրում է Տէրեանը, — նրա գաղութային շահերի պաշտպաններն ու պահապանները, յանձին իմպերիալիստ դիւանագէտների, « բարեացակամ առաջարկութիւններ էին անում սուլթանին՝ յանուն Արեւելքի քրիստոնեաների արդար շահերի պաշտպանութեան (մինչդեռ խօսքն արեւելեան բռնապետութեան անմեղ զոհերի կեանքի հասարակ պաշտպանութեան մասին էր): Իմպերիալիստական դիւանագիտութիւնը, խուսափում էր «Հայեր», «Հայաստան» բառերից եւ հարցը պարզ կերպով ազգային քաղաք. մակարդակի վրայ դնելուց: Բոլոր այդ բարեացակամ առաջարկութիւնները, վերջանում էին, ինչպէս եւ պէտք էր սպասել նրանով, որ միջամտող պետութիւնը այս կամ այն ձեռքնտու կոնցեսիան կամ կապիտուլացիան էր ստանում, յարուցելով իր մրցակցի եւ հարեւանի ագահ ախորժակը» :

Այն էր իմպերիալիստական պետութիւնների՝ Հայերի նկատմամբ վարած փարիսեցիական քաղաքականութեան ողջ նպատակը :

Զեկուցագրում մերկացւում են նաեւ հայ բուրժուազիան եւ նրա կամակատար Դաշնակցութիւնը, որոնք վարում էին հայ ժողովրդի ազատագրական տենչերը խափանելու եւ նրան արեւմտեան իմպերիալիստների գաղութային քաղաքականութեանը ենթարկելու գիծ: Այդ նպատակով նրանք ձգտում էին բթացնել հայ աշխատաւորութեան դասակարգային գիտակցութիւնը շղարշելով «ազգի միաբանութեան» լոզունգով :

... Վ. Տէրեանը յանգում է այն ճիշդ եզրակացութեանը, որ հայ ժողովրդի ազատագրումը, ինչպէս այդ նշել էին Լենինը եւ Ստալինը հնարաւոր դարձաւ միայն հոկտեմբերեան սոցիալիստ. Մեծ Ռեւոլուցիայի շնորհիւ: « Մենք Հայերս, — ասուած է զեկուցագրում, — սոցիալ դեմոկրատներս (բոլշեւիկներս) հաւատացած գիտէինք, որ միայն բանուորագիւղացիական ռեւոլուցիան եւ բանուորների ու աղքատ գիւղացիների կառավարութեան ստեղծումը կարող է ազատութիւն բերել սահմանի այն կողմը գտնուող մեր թրքահայ եղբայրներին եւ բուժել նրանց վէրքերը : Մենք միշտ մատնացոյց ենք արել այդ բանը հայ գիւղացիների եւ բանուորների մասսաներին : ... Եւ ահա հասել է վերջապէս րոպէն, երբ մենք հայ մասսաներին կարող ենք ասել՝ « պաշտպա[illegible] բանուորների եւ գիւղացիների կառավարութիւնը եւ հաստատապէս հաւատացէք որ նա չի խաբի ձեզ, կտայ ձեզ [illegible], [illegible] ապարդիւն ձգտում էինք մինչեւ այժմ եւ որի համար դուք այնքան արիւն եւ արցունք էք թափել »:

... Վահան Տէրեանը Թիւրքահայաստանի մասին զեկուցագիրը 1917 Նոյեմբերի վերջին անձամբ յանձնում է ընկեր Ստալինին :

Այդ առիթով Տէրեանը տեսակցութիւն է ունեցել նաեւ Վ. Ի. Լենինի հետ, որու մասին Տէրեան կը գրէ .

«Այսօր զրոյց ունեցայ այդ առթիւ եւ ընկեր Լենինի հետ ... Նա շատ լաւ վերաբերուեց եւ պարզեց, որ երբ ինք ասում է զօրքերը հանել Հայաստանից, դրանով ուզում է ասել, թէ երբ Հայերը պահանջեն այդ, որպէսզի նրանց վրայ ճնշում չլինի Ռուսիայի կողմից եւ նրանք ստիպուած չլինեն ռուսական օրէնսդրութիւնը ընդունելու: Իսկ Հայերի ապահովութեան համար, եթէ նրանք այդ կամենան, նա բնաւ դէմ չէ, որ մնան հարկաւոր եղած զօրամասեր :

Այդ զեկուցագիրը, Վ. Տէրեանի ձեռագրով գրուած, ռուսերէն, պահւում է Մոսկուայի պետական հեդր. Հոկտեմբերեան ռեւոլուցիայի արխիւի ազգութիւնների գործերի ժողովրդական Կոմիսարիատի ֆոնտում :

« Զեկուցագիր Թիւրքահայաստանի մասին փաստաթուղթը առաջին անգամ տպագրուել է Վ. Տէրեանի մահից յետոյ «Ժիզն Նացիոնալնոստեյ» (Ազգժողկոմատի պաշտօնական օրգանը) թերթի 1920 Յունիս 1ի համարում հետեւեալ ծանօթութեամբ — «Ներկայացուած է եղել ժողովրդական Կոմիսարների սովետին ընկեր Ստալինի միջոցով, 1917 Նոյեմբերին :

1917 Դեկտ. 29ին ժողկոմսովետը ընկեր Ստալինի ստորագրած «Թիւրքահայաստանի մասին դեկրետը ամբողջութեամբ արտացոլում է հայ ժողովրդի դարաւոր ձգտումները: Այդ դեկրետի իրագործմամբ արմատականօրէն պէտք է լուծուէր Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութեան հարցը, որը միջազգ. դիւանագիտութեան համար կռուախնձոր էր դարձել յատկապէս ԺԹ. դարի երկրորդ կէսից սկսած :

Սակայն հայ ժողովրդի համար պատմական նշանակութիւն ունեցող Թիւրքահայաստանի մասին դեկրետը, ինչպէս յայտնի է, չիրագործուեց գերմանաթրքական եւ անգլոամերիկեան իմպերիալիստների ու Անդրկովկասի կոնտրռեւոլուցիոներների հակասովետական ագրեսիվ քաղաքականութեան հետեւանքով :

(2)

Ս. ԱԼԻԽԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հայկ. կեանքը Միլանոյի մէջ

ՄԻԼԱՆ — Զգօն Ծ. վարդապետին գործունէութիւնը ոգեւորած է Միլանի հայ գաղութը, որ Նոյ. 16ին միահամուռ մասնակցեցաւ անոր անդրանիկ պատարագին : Այս առթիւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Պ. Գրիգոր Սէֆէրեանի համար: Ամէն կիրակի վարդապետը կը պատարագէ եւ կը քարոզէ: Համայնքը անխափ կը մասնակցի արարողութեանց եւ կը վայելէ հոգեկան բաւարարութիւն մը որուն այնքան կարօտ էր :

Նոր հովիւը Միլանի Անգլիքան երէցին հետ Նոյ. 26ին այցելեց ամերիկեան դեսպան Պ. Հըտսընի, իսկ Դեկտ. 10ին անգլ. ընդհ. հիւպատոս Պ. Քիթսընի եւ վայելեց շատ սիրալիր ընդունելութիւն : Նոյ. 25ին այցելեց Միլանի Բրիտիշ Ինստիտուտ եւ ընդունեցաւ անոր պատուակալ անդամակցութիւնը: Վարդապետը հաւանեցաւ դասախօսութիւններ կարդալ սոյն հաստատութեան մէջ որ մտաւոր կեդրոնն է անգլիախօս հասարակութեան :

Զգօն վարդապետ Նոյ. 27ին Անգլիքան երէցին հետ պատուոյ հիւրն եղաւ Բրիտիշ Ամերիքըն Կլըբին կողմէ Ամերիկայի Գոհութեան օրուան առ-

թիւ Սավինիի մէջ սարքուած մեծ ընթրիքին ; Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ ամերիկեան դեսպանը :

Դեկտ. 3ին վարդապետը ներկայ եղաւ Անգլիքան եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ժողովին, ուր կարգադրութիւններ եղան արարողութեանց ժամերուն, երգեհոնի գործածութեան, Դպրաց փորձերու եւ այլ ընթացիկ խնդիրներու համար :

× Նորակազմ դպրաց դասը կը վարէ իտալացի համակրելի երիտասարդ մայեստրօ Լ. Բերի, որ ամուսնացած է Նիւ Եորքէն հայ երգչուհի Օր. Կ. Պէրպէրեանի հետ: Տէր եւ Տիկին Բերիօ իրենց աջակցութիւնը ի սպաս դրած են եկեղեցւոյ: Երկուքն ալ շատ կը սիրեն Կոմիտասի պատարագը որ արդէն կ'երգուի ներդաշնակութեամբ :

Դեկտ. 14ին կիրակի Տ. Զգօն Ծ. Վարդապետ մասնաւոր հրաւէրով քարոզեց Անգլիքան համայնքին հայկ. զգեստաւորութեամբ: Ներկայ էին ամերիկեան դեսպանը ու իր տիկինը եւ Բրիտ. ընդհ. հիւպատոսն ու իր Տիկինը, որոնք մասնաւոր գոհունակութիւն յայտնեցին: Նիւթը առնուած էր հայ ազգ. եկեղեց. կեանքէ իբրեւ վկայութիւն մը քրիստոնէական հաւատարմութեան : «Ներշնչող է օրինակը հայ ժողովուրդին եւ Հայ. Եկեղեցւոյն որ մարտիրոսութեան գինով իրենց հաւատարմութիւնը ապացուցին» :Շատ տպաւորիչ եղաւ Եղիշէէն թարգմանաբար մէջբերումը Վարդանանց պատասխանին առ Յազկերտ, որ 15 դար կը կանխէ Ռուզվէլտ - Չըրչիլի կողմէ Ատլանտեան Դաշինքով հռչակուած մարդկային չորս գլխաւոր ազատութիւններէն Ազատ Պաշտամունքի սկզբունքը: Կրկին քարոզելու համար Անգլիացիներէ եղած խնդրանքին վրայ՝ Զգօն վրդ., հաւանեցաւ նոյն եկեղեցին քարոզել երկրորդ անգամ Զատիկի շըրջանին :

× Դեկտ. 19ին վարդապետը մասնակցեց Ժընեւի Անգլիքան Եկեղեցւոյ Ծննդեան Տօներգութեանց պաշտամունքին, ուր բաժին առին նաեւ սկովտական, շուէտական, նորվեկեան եւ մայդէյեան եկեղեցիներուն հովիւներ : Այս առթիւ Դեկտ. 18ին Դոկտ. Նուպար Արսլանեանի տանը վարդապետին շուրջ համախմբուեցան Ժընեւի հին հայ ընտանիքները: Ստեղծուեցաւ տաքուկ մթնոլորտ մը: Մարդահամարի համար լեցուեցան ընտանեկան հարցարաններ :

Յ. Յ. Ա.

ՏԻՐՈՒՆԻ .— Քովէյթի մէջ (Պարսից ծոց) մեռած է ընկ. Գարեգին Հացագործեան: Դաշնակցական մարտիկ էր: 65 տարեկան: Վանեցի Հացագործեան բազմանդամ ընտանիքէն: Տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Աբադան, յետոյ փոխադրուեցաւ Քովէյթ: Ազգային մարմինի չգոյութեան պատճառաւ թաղման կարգը կատարած է բողոքական քարոզիչ մը :

ԾԱՆՕԹ ՆՈՒԱԳԱԾՈՒ Յովսէփ Ունանեան, որ մեծ ոգեւորութիւն կը ստեղծէր մեր հանդէսներուն մէջ իր «քէմէնչէ»ով, եւ ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (երգ), Թորոնթօ (Քանատա) մեկնեցաւ անցեալ շաբթու :

ՅՈՅՑ ՄԸ ՍԱՆՃԱՔԻ ՀԱՄԱՐ

Սուրիոյ համալսարանին ուսանողները Հաթային (Սանճաք) Սուրիայէն անջատման տարեդարձին առթիւ, լուռ ցոյց մը ըրած էին դասարան չմտնելով: Անկէ զատ, գաղտնի յայտարարութիւն մըն ալ պատրաստած եւ ցրուած էին ժողովուրդին :

Հալէպի «Էլ Զաման» թերթը ձեռք անցուցած է այս գաղտնի թռուցիկը եւ կը հրատարակէ զայն: Ահաւասիկ պարունակութիւնը :

— Մենք, Սուրիոյ համալսարանի ուսանողներս, անձայն անշշուկ ցոյց մը կ'ընենք բողոքելու համար այն շահագործող քաղաքականութեան դէմ, որ Սուրիայէն անջատեց իր անբաժանելի նուիրական մէկ մասը՝ Իսքէնտէրունը:

Կը բողոքենք արաբ հայրենիքը բաժան բաժան ընող այդ քաղաքականութեան դէմ: Արդարեւ Նոյեմբեր 29ը սուգի օր մըն է մեզի համար: Որովհետեւ հինգ տարի առաջ այդ օրն է որ ՄԱԿը Պաղեստինը բաժան բաժան ըրաւ եւ 13 տարի առաջ նոյն օրն է որ Իսքէնտէրուն յանձնուեցաւ Թուրքիոյ, շնորհիւ Ազգերու Դաշնակցութեան, Միջազգային երկու մարմինները երկու ազգերու ապահովութիւնը եւ խաղաղութիւնը խանգարեցին: Այսուհանդերձ Արաբներուն պարտականութիւնն է իրենց իտէալները անձամբ իրականացնել, փնտռել կորսուած իրաւունքները եւ յարձակման ենթարկուած հողերը: Հիմակուընէ պէտք է պատրաստուինք այդ ազգային օրուան :

ԿԱԹՈՂ. ԿՈՆԴԱԿ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը 1952 Օգոստ. 28 թուակիր կոնդակով մը կը շնորհաւորէ Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան վարժարանին 75ամեակը, որ տօնուեցաւ անցեալ տարի :

Այս առթիւ յիշելով հայ կնոջ դերը անցեալին մէջ, Ե. դարէն մինչեւ մեր օրերը, կ'ըսէ թէ «Դպրոցասէր Տիկնանց Միութիւնը արժանի եւ կարօտ է ձեր սիրոյն եւ խրախուսանքին, որպէսզի քաջալերուի եւ նոր եռանդով շարունակէ իր ազգօգուտ գործունէութիւնը :

«Դպրոցասէր Տիկնանց Միութիւնը արժանի եւ կարօտ է նաեւ, որ վայելէ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնն ու աջակցութիւնը աւելի, քան ցայսօր, եւ արժանանայ մեր բարերարներու աւելի մեծ ուշադրութեան, որ հնարաւորութիւն ունենայ ընդլայնելու իր այնքան կարեւոր գործունէութիւնը հա յկեանքի համար»:

Գէորգ Զ. յետոյ կը մաղթէ որ «Երկնաւոր Հայրը զօրացնէ Միութեան եռանդը եւ աճեցնէ ընկերութեան անդամներու թիւը »:

ԾԻԾԱՂ

ԳԻՒՂԱՑԻՆ .— Ջուալէս նամակ առի, կը հաճի՞ս կարդալ :

ՈՒՍԱՆՈՂԸ .— Ամենայն սիրով :

ԳԻՒՂԱՑԻՆ .— Բայց չեմ ուզեր որ ինծմէ զատ մէկը հասկնայ, ուստի ականջներդ գոցէ եւ բարձրաձայն կարդա ...:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ինչպէս որ արդէն գրած էի, Փարիզի մէջ երկու Professionels մրցումներու յաղթելէ ետք, կռփամարտի թեթեւ ծանրութեան նախկին համաթէօր»ներու հայ ախոյեանը, Փիէռ Սարգիսեան Յունուար 25ին ժամը 14ին, Միւթիալիթէ սրահին մէջ իր երրորդ professionels մրցումը պիտի կատարէ ֆրանսացի կռփամարտիկ Gèninի դէմ (6×3):

Սարգիսեանի դէմ երկու անգամ անյաջողութեան եւ անզօրութեան մատնուելով, Babolin եւ Ballalude չէին կրցած զայն վճռապէս հարուածել: Կը յուսանք թէ այս երրորդ մրցումին մէջ ալ մեր հայրենակիցը յաղթական ելլէ :

× Փետրուարի սկիզբն է որ Ֆրանսացի կռփամարտիկ Emmanuel Clavel պիտի երթայ Պոլիս, մրցելու համար Թուրքիոյ ախոյեան, կռփամարտիկ Կարպիս Զաքարեանի դէմ (10×3):

× ԳԵՐԼԻՆ .— Յունուար 16ին կռփամարտի մեծ մրցում մը տեղի ունեցաւ, Գերմանիոյ կէս ծանրութեան ախոյեան Hecht եւ Իտալիոյ ախոյեան Tontini միջեւ: Առաջինը Զ. շրջանին «նոք աութ»ով յաղթական եղաւ :

Կը կարծուի թէ Hecht պիտի ներկայանայ իբրեւ Եւրոպայի ախոյենական թեկնածու Հայրապետեանի դէմ : Tontini սովորական կշիռքէն աւելի ծանր է ներկայիս :

Գերմանիոյ ախոյեանը շատ վտանգաւոր ոսոխ մըն է եւ իր հարուածները չափազանց զօրաւոր են ....

Մեծ դժուարութիւն մը Հայրապետեանի համար ;

Սարգիս Զ.

ooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

ՀԱՅ ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Փարիզի Հայ Գեղ. Թանգարանի վարչութենէն ստացանք վերջին երեք ամիսներու ընթացքին եղած նուէրներու ցանկը :

Տիկին Ռընէ Կրուսէ, նուիրած է իր ողբացեալ ամուսնոյն եւ թանգարանիս պատուակալ նախագահ Ռընէ Կրուսէի ակադեմական հագուստը, գլխարկը, սուրը իր Ակադեմիի ընկերներու կողմէ նուիրուած, եւ 20 հատոր գիրքեր անոր հեղինակութիւններէն :

Վարչութիւնը շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր նուիրատուներուն, կը ծանուցանէ թէ թանգարանը բաց է ամէն օր, ժամը 10 — 12 եւ կէսօրէն ետք ժամը 14 — 18: Մուտք նշանակուած է 50 ֆրանք, իսկ թանգարանի ընկերակցութեան անդամներու, ուսանողներու, որեւէ թանգարանի տոմս ունեցողներու 25 ֆրանք: Կիրակի առաւօտները մուտքը ազատ է :

Այն հայրենակիցները, որոնք կը փափաքին Թանգարանի ընկերակցութեան գործօն անդամ ըլլալ, կը վճարեն ըստ կանոնագրի 5000 ֆրանք, տարեկան անդամավճար, իսկ ուսանողները 1000 ֆրանք :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ .— ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ·ի Օրագրէն,

Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Այս անակնկալներէն մէկը պատահեցաւ ինծի, Սթոքհոլմի բնակարանիս մէջ, չէզոք երկրի մը պատկանող պետական պաշտօնատարի մը այցելութեան ձեւին տակ: Մարդ մըն էր, զոր կը ճանչնայի շատ տարիներէ ի վեր: Աշխատած էի անոր հետ 1922ին, օգնելով՝ Ուքրայնա, Կովկաս եւ Հայաստան նպաստ ղրկելու գործին մէջ :

Կասկած ունեցայ իր այցելութեան նպատակին մասին: Կ'ուզէր զիս առնել նպաստամատոյց գործի մէջ, — գործ մը, զոր յաճախ ըրած էի առաջին համաշխարհային պատերազմին յաջորդած տարիներուն: Այս տեսակ գործի մը մէջ փորձառութիւն ունեցողները քիչ են, բացատրեց ան, հետեւաբար պարտականութիւնս էր օգնել : Անկէ զատ, ես ունէի մասնաւոր յատկութիւն մը :

Ես մէկն էի այն փոքրաթիւ մարդոցմէն, որոնք անձամբ կը ճանչնային Քուիզլինկը եւ լաւ յարաբերութիւններ ունէին տիկին Քուիզլինկի հետ: Կ'ուզէր որ Նորվեկիա երթայի եւ թոյլտուութիւն ուզէի Քուիզլինկէն, որպէսզի իր նըպաստամատոյց կազմակերպութիւնը դրամ, ուտելիք, տուներ եւ դեղատեղէն ղրկէ Նորվեկիա, նացիական սարսափներու զոհերուն օգնելու, ինչպէս նաեւ օգնելու բոլոր անոնց, որոնք ամէն ինչ կորսնցուցած էին պատերազմի մէջ :

Գրաւուած Նորվեկիոյ ժողովուրդին օգնելու նպատակով դրամ տուող ամէն մարդ կը վախնար, որ Նորվեկիացիներուն սահմանուած ուտելիքն ու նախապէս շինուած տուները պարզապէս պիտի բռնագրաւուէին նացիներու կողմէ եւ կարօտ Նորվեկիացիները բան մըն ալ պիտի չստանային: Իմ առաքելութիւնս պիտի ըլլար ապահովել Քուիզլինկի հաւաստիքը, թէ նպաստամատոյց գործը պիտի չխանգարուի:

Ես շատ սկեպտիկ էի, որովհետեւ գիտէի, թէ որքան յաճախ Հիթլեր դրժած էր իր պատուոյ խօսքը: Սկեպտիկ էի նաեւ Քուիզլինկի խոստման արժէքին մասին: Բայց, ժամեր տեւած վիճաբանութենէ մը վերջ որոշեցի երթալ Օսլօ եւ փորձ մը ընել: Համաձայնեցանք, որ եթէ հաւաստիքներ ստանամ, նպաստամատոյց գործը պիտի սկսի փոքր չափի մը վրայ, փորձելու համար տրուած հաւաստիքներու անկեղծութիւնը: Պիտի սկսէինք փոքր առաքումներով դէպի Նորվեկիա եւ նոր առաքումներ ընելէ առաջ պիտի տեսնէինք, թէ կատարուա՞ծ է որեւէ բռնագրաւում: Ամէն պարագայի տակ, որոշեցինք ոչ մէկ ժամանակ եւ մէկ անգամէն մեծ քանակութիւններ յանձնել : Կարելի չէր ենթադրել բնականաբար, որ այս մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդէի Նորվեկիոյ քուիզլինկեան իշխանութեանց :

Ոսկիէ Օսլոն մեռեալ քաղաքի մը պէս էր : Գարլ Եոհանի Դուռը պողոտան, որ առհնօք Օսլոյի Ֆիֆթ Էվընիւն էր, ամայացած էր, պարապ էին վաճառատուները :

Ամէն տեղ կային Քուիզլինկի կոչերը, Հիթլերի նկարները, Քուիզլինկի համազգեստաւոր « մրրիկ - գինուորները »:

Կրանտ Օթէլը գրեթէ լեցուած էր նացի սպաներով: Բաւական երկար վէճէ մը վերջ միայն ստացայ սենեակ մը, սարսափելի գիներով : Որեւէ որոշ ծրագիր կազմած չէի առաքելութեանս համար եւ մտածելով, որ ուղղակի ճամբան լաւագոյնն է, նամակ մը գրեցի Տիկին Մարիա Քուիզլինկին :

Յաջորդ առաւօտուն կանուխ հեռաձայնը հնչեց: Մարիա Քուիզլինկ ինքն էր, որ կը կանչէր : Մեծապէս խանդավառ էր եւ ոգեւորուած կը խօսէր ինծի լաւ նորվեկերէնով, բայց ռուսական թեթեւ շեշտով մը :

Տիկին Քուիզլինկ իր ինքնաշարժը ղրկեց ինծի — քաղաքավարութիւն մը, զոր գնահատեցի, քանի որ Նորվեկիան պենզին չունէր եւ հազիւ թէ «թաքսի»ներ կարելի ըլլար գտնել Օսլոյի մէջ : Կը բնակէր վարեմի Վիլլա Կրանտէի մէջ, որ ժամանակին պատկանած էր նորվեկիացի հայրենասէրի մը: Վիտքուն Քուիզլինկ բռնագրաւած էր զայն եւ վերանորոգած :

Ճամբորդեցինք 15 մղոնի չափ քաղաքէն դուրս, գեղեցիկ Բիկտէօ թերակղզին, ուր Օսլոյի «Ֆիորտին (ծովախորշ) մէջը նստուած մաս մը հողաշերտ է :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԸՐ

Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, հինգ օր պիտի մնայ Պելկրատի մէջ: Եուկոսլաւիոյ թերթերը ջերմագին ողջունեցին թուրք վարիչը, գրական արդիւնք մը նախատեսելով այս այցելութենէն :

Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պիտի տեսակցի Թիթոյի եւ իր եուկոսլաւ պաշտօնակցին՝ Փոփովիչի հետ, ուսկի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար երկու երկիրներուն միջեւ :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ փոխադարձ պաշտպանութիւն Յունաստանի հետ, որեւէ յար-ձակման դէմ (արեւելքէն): Պելկրատի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Պոլիթիկա», կը գրէ թէ Քէօփրիւլիւի այցելութիւնը կարեւոր է մանաւանդ անոր համար որ տեղի կ'ունենայ Իտալիոյ վար-չապետին հետ ունեցած տեսակցութենէն եւ Տէ Կասփերիի Աթէնք այցելութենէն նոր: Սերբ թերթեր ալ բացէ ի բաց կը խօսին պալքանեան ճակատի մը կազմութեան մասին, իբրեւ հետե-ւանք այս այցելութեանց եւ յոյն եւ թուրք վա-րիչներու ապագայ տեսակցութեանց :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ՋԱՐԴԻՆ դատավարութեան Գչ-օրուան նիստին մէջ նեղը դրուեցաւ Ալզասցի մը, Ռընէ Պոռ, որ 18 տարեկանին կամաւոր գրուած էր SS վաշտի մը մէջ եւ երկաթեայ խաչ ստացած՝ ռուսական ճակատին վրայ: Իր իսկ ընկերները կը ըսէին թէ երկու կիներ սպաննած է սառնօրէն եւ օգնած՝ հրկիզելու գիւղին եկեղեցին, գնդացիրի բռնելէ վերջ հոն թխմուած կիները եւ մանուկնե-րը: Ամբաստանեալը կ'ուրանայ, բայց զօրաւոր փաստեր կան: Դատաւորը յիշեցուց թէ ողջ մա-նուկ մը ձգուած էր կաթսայի մը մէջ եւ Ռընէ Պոռ հրամայած էր փայտ ժողվել եւ կրակ վառել կաթսային տակ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ մէջ կատարուած վերջին ձերբակալութեանց առթիւ, Փ. Իտըն բա-ցատրութիւններ տալով Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ այդ գործողութիւնը անմիջապէս թէեւ չի նշանակեր գերման իշխանութեան հան-դէպ եւ թէ անմիջական վտանգ մը չպարունակեր վարչաձեւին :

ՍՈՖԻԱՅԻ նոր դատին առթիւ, մահուան դա-տապարտուեցաւ միայն մէկ «լրտես», Թոտոր Խրիսթով: Միւսները 20էն մէկ տարի բանտ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի արձակ-ուին Փէօժօ գործարանէն: (Էս Կառէնի գործա-րանին 1600 բանուորներէն 400ը):

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի: Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Cercle Molière le Petit Théâtre ծանօթ սրահին մէջ :

Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստա-փոր» խումբի կողմէ Ա. անգամ ըլլալով կը ներ-կայացուի ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ կամ «ՏԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏ» :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, ար-տասանութիւն եւ բանախօսութիւն :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Խրիմեան Հայրիկի կաթողիկոսա-կան 60 եւ վախճանման 45ամեակներու տարեդարձ-ները պիտի տօնուին 1953 Փետր. 15ին: Կը խընդ-րուի նկատի առնել :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Ֆնդաբացիներու Բարեգործական Միութեան կողմէ, 24 Յունուար, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ :

Ալհամպրայի գեղեցիկ սրահին մէջ, 340 Bld. Chave :

Մասնակցութեամբ «Francis Scott et son Ensemble ծանօթ նուագախումբին :

Պիւֆէ, քոթիյիոն եւ անակնկալներ :

. ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թուլուզէն Սարգիս Արզու-մանեան կը փնտռէ իր հայրը, Սանիան, եւ մայ-րը՝ Վարդուհի Աւետիքեան (Օրտուցի), եղբայր-ները՝ Յովսէփ, Մինաս եւ Գրիգոր: Կը խնդրուի օրւոր Գմնտռայիներէն եւ կամ ծանօթներէն տե-ղեկացնել ընկեր Սարգիս Առաքելեանի միջոցաւ, 12 rue Nansen, Décines (Isère), France: Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Ռէժանի վերնայարկը: Նիւթ՝ (շար-նախորդ դասախօսութեան):

●ooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo●

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլ-վառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի :

Այս շաբաթ ժամը 20ին Շըմէն տը լա Մատ-րակ, Bar Internationalի մէջ :

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԹԸԹՈՒԱՆ.Ի

Salle Gaveau, 45 - 47 rue la Boëtie, կիրակի 8 Փետրուար ժամը 17ին :

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Ա. մաս.— Հայ եւ օտար կլասիկական երաժշտութիւն: Բ. մաս.— Եւրոպական դասական երաժշտութիւն : Գ. մաս.— Սփիւռքի հայ երաժշտութիւն: Դ. մաս.— Հայաստանի երաժշտութիւն :

Գին՝ 100էն 600 ֆրանք :

ԴԻՄԵԼ՝ Սալ Կավօ: Տիկին Նոյեմի Գօյաճեան-նի, 83 rue d'Aboukir (2), Tél. Cen. 48-69 եւ հայ դրավաճառներուն :

Մեծ պարահանդէս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 25 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ Սալ Վոլ-թէր, (rue Voltaire):

Կը ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ՝ (զաւեշտ) : Գեղարուեստական բաժին, անակըն-կալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մեծ նուագախումբ Orchestre Typique de la Villa d'Este Gerard Durian :

Մուտքը 200 ֆրանք :

Autobus 103 Charenton Ecoles իջնել Rue de l'Union :

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէլի դպրոցին տարեկան տօնածառ-հանդէսը այս կիրակի ժամը 15ին «Վէնսան» սը-րահին մէջ: Կը նախագահէ հոգեւոր հովիւ Տէր ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուին ծը-նողները եւ բոլոր հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Զամպաքճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Շամախեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Թադէոս Զամպաքճեան եւ զաւակները (Վիշի), Այրի Տիկ. Վերժին Զամպաքճեան, Այրի Տիկ. Փարէզ Զամպաքճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Զամպաքճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկ. Տիգրանուհի Պէնլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Մարտիրոս Ռաֆայէլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պետեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկ. Ցիմա Գազանճեան եւ զաւակները, Պ. Աբրահամ Գազանճեան (Ամերիկա), Պ. Բենիամին Ճինկէօզեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Սահակեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Էլիզ Շիմշիրեան եւ զաւակները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ՝ մօր, մեծ մօր, քրոջ, եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ԶԱՄՊԱՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գասապեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ 72 տարեկան հասակին, 15 Յունուար, իր բնակարանին մէջ Chemin de Père Blanc, Plan de Cuques (B. du Rh.) :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 17 յուն-ուարին :

Այս առթիւ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն աժէն անոնց որոնք իրենց ցաւակցու-թիւնները յայտնեցին անձամբ, կամ նամակով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dumesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ յանձնաժողովի նիստը այս կիրակի, ժամը 16ին, Régent սրճարանի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եգիպտացի կոմիտէն ստի-պողական ժողովի կը հրաւիրէ, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Քրիստա-փոր, Վ. Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբի բոլոր ըն-կերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairie սրճարանին վեր-նայարկը: Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Բացականեր նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Յոյնե-րու սրահը՝ 5 rue Bonnefoi, Lyon (3) : Կարեւոր օ-րակարգ: Կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնա-ճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը Մարտ 14ին, Clubի մեծ սրահին մէջ (51 rue Grignan):

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնա-ճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլ-վառ տ'Աթէն :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ : Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ : Գեղար-ուեստական խնամուած բաժին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1673-63

Vendredi 23 Janvier 1953 Ուրբաթ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6973-Նոր շրջան թիւ 2384

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՅՔ»Ն ԱԼ ՆՈՅՆ ՃԱՄԲՈՎ

Մ. Նահանգներու նոր նախագահը ժողովրդական անուն մը եւս ունի,— «Այք»:

Հայկական բառախաղ մը կրնար այդ երեք տառերը վերածել «Այգ»ի (Լուսաբաց կամ Արշալոյս) :

Արդ, անոնք որ կը կարծէին թէ Նոր Այգ մը պիտի բացուի «Այք»ով, մեծ փոփոխութիւն մը չտեսան, կարդալով իր ճառը ;

Թէյական են տարբերութիւնները երէկուան եւ վաղուան ուղեղծին միջեւ: Գարդապէս բացատրութեան ձեւեր :

Ճառին մէջ պիտի չգտնէք որեւէ սկզբունք որուն հետեւած չըլլայ Թրումըն :

Նախորդ նախագահը այնքան խրած էր նոր ուղղութեան մէջ որ, կարելի չէր նահանջել:

« Այք » տարբեր չի մտածեր ոչ 1947ի ուղեգծին, ոչ ալ միւս խնդիրներու մասին :

Անգամ մը եւս ամփոփենք իր հիմնական տեսակէտները . —

1.— Կը խորշին պատերազմէն: Ուստի անհրաժեշտ է որ զինուին եւ զօրանան, վհատեցնելու համար նուաճողական ուժերը :

2.— Պիտի չփորձեն ողոքել նախայարձակը, « խուռ եւ ամօթալի սակարկութեամբ »:

3.— Միայն Մ. Նահանգները իրենց ուժով եւ ահագին արտադրութեամբ կրնան պաշտպանել աշխարհի ազատութիւնը :

4.— Երբեք բռնութեան պիտի չդիմեն, իրենց քաղաքական եւ տնտեսական օրէնքները պարտադրելու համար ուրիշ ժողովուրդի մը : .

5.— Պիտի օգնեն ազատութեան ճշմարիտ բարեկամներուն, եւ կը սպասեն որ անոնք ալ իրենց բաժինը ստանձնեն ի խնդիր ազատութեան :

6.— Զարկ պիտի տան արտադրութեան եւ առեւտուրին : «Միակ ժողովուրդի մը աղքատացումը վտանգ մը կը կազմէ միւս բոլորին բարօրութեան համար»:

7.— Կ'ուզեն որ իրական դառնայ ազատ Եւրոպայի ժողովուրդներուն միութիւնը :

8.— Կը մերժեն ստորադասել ոեւէ ցեղ կամ ժողովուրդ :

9.— Պիտի ջանան Ազգաժողովը դարձնել ոչ միայն պերճախօս խորհրդանիշ մը, այլ եւ իրական ուժ մը: Խաղաղութիւնը պիտի վնտռեն առանց յոգնելու եւ առանց կանգ առնելու :

Ուրեմն ընդհանուր տեսակէտներ, որոնց գործադրման ելեւէջները կը տեսնենք ամէն օր :

Ոչ մէկ արտակարգ նշանախօսք որ իրարանցում պատճառէր: Ոչ ալ ակնարկ մը այն շնորհալից հաւատարիքներու մասին որ կը լսուէին ընտրական պայքարի ժխորին մէջ :

«Այք»ը պարզապէս թեկնածու մըն էր այն ատեն, եւ ճառի մը մէջ այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ ի հարկին պիտի կռուին, գերի ժողովուրդները փրկելու համար :

Հիմա որ բազմած է նախագահական աթոռին վրայ, բառերը կ'արտասանէ կշռելով:

Թէ նախորդ վարչութեան օրով եւ թէ իր շըրջապատին մէջ միշտ արտառոց խօսքեր կը հոլովէին ժողովուրդներու ազատութեան մասին, առանց որեւէ յանձնառութեան :

Անշուշտ անոր համար որ կ'ըմբռնեն թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ նոր աշխարհամարտ մը ։

Բոլորին ալ գլխաւոր հոգը՝ խաղաղութեան պահպանումն է :

Վերազինում, տնտեսական աջակցութիւն, Ատլանտեանի դաշինք, միացեալ Եւրոպա, Ազգաժողով,— այս բոլորը կը ձգտին մէկ հիմնական նպատակի,— ապահովել խաղաղութիւնը :

Տարակոյս չկայ թէ անօգուտ են այս ճիգերը, եթէ մարդկութեան մէկ մասը պիտի մնայ գերի՝ միւսին թաթին տակ :

Արդ, ի՞նչպէս ապահովել ազատութիւնը, երբ աշխարհ կը սարսի պայթուցիկ նիւթերու շեղջակոյտի մը վրայ :

— Պիտի փորձենք բոլոր խաղաղ միջոցները, կ'ըսէր Թրումըն :

« Այք » ալ նոյն տեսակէտն ունի :— Զօրանանք, որպէսզի կարենանք պաշտպանել ազատութիւնը եւ ապահովութիւնը :

Շ.

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Մայէրի դահլիճը որոշեց 50 միլիառ Ֆր.ի կանխավճար մը խնդրել Գանք տը Ֆրանսէն, 23 միլիառը իբրեւ տեւական վարկ, մնացեալը՝ երեք ամիսէն վճարելի :

Նոր նախահաշիւը մեծ տարբերութիւն մը չունի նախորդէն: Ելքի գումարն է 3751 միլիառ (նախապէս 3804). մուտքը՝ 3189, մէջն ըլլալով ամերիկեան վարկը՝ 173 միլիառ :

✕ Եւրոպեան բանակին դաշնագիրը Ազգ. ժողովին պիտի յանձնուի այսօր: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին :

✕ Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահ ընտրուեցաւ նախկին վարչապետ մը Էտկառ Ֆոռ, 17ի դէմ 22 ձայնով: Հինգ քուէ շահած էր Մարսէլ Քաշէն :

✕ Տուներու շինութիւնը քաջալերելու համար մասնաւոր վարկեր պիտի բացուին եւ հարկային դիւրութիւններ պիտի տրուին: Կը յուսան տասը հազար տուն շինել ամէն ամիս: Գործատէրերու կոմիտէ մըն ալ յանձն կ'առնէ երեք սենեականոց տուներ շինել 1.500.000 Ֆրանքի: Կանխիկ պիտի վճարուի 500 հազար, մնացեալը՝ ամսական 6000 Ֆրանք :

✕ Վերջին լուրերու համաձայն Հնդկաչինի ըմբոստները լրջօրէն կը սպառնան Անհամի նահանգին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ մահուան դատապարտուեցան երկու սպաներ, Տամանուրի եղբայրները: Զօր. Նեկիպ հաստատեց մահավճիռները : — Այսօր, Ուրբաթ, մեծ շուքով կը տօնուի 1952 Յուլիս 23ի յեղաշրջման վեցամսեակը :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ, Մեցի մէջ, երկու գերման սպաներ, Քարլ Գուք (59 տար.) եւ Նուսպերկեր (54), որոնք վայրագութիւններ գործած էին Շերմեքի արգելարանին մէջ (Վոժ): Ի բացակայութեան մահապատիժ ստացան նաեւ ուրիշ չորս հոգի: Միւսները դատապարտուեցան բանտարկութեան : Պատերազմի ընթացքին 20 — 30.000 գերիներ կը գտնուէին արգելարանին մէջ :

13 ԿԱՐՄԻՐՆԵՐ յանցաւոր հռչակուեցան Մ. Նահանգներուն մէջ, մասնաւոր ատեանի մը կողմէ որ կը բաղկանար վեց այրերէ եւ վեց կիներէ: Դատը կը տեւէր 7ուլէսէ ամիսէ ի վեր: Բոլորն ալ ամբաստանուած են թէ կ'ուզէին տապալել կառավարութիւնը: Օրէնքը հինգ տարի բանտ եւ 10 հազար տոլար տուգանք կը տրամադրէ :

ԴՈՒՄԻ (կրիփ) համաճարակը սաստկացած ըլլալով, մեծ քանակութեամբ չիճուկ դրկուեցաւ Եւրոպայի ամերիկեան զօրքին: Համաճարակը կը տեւէ Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Մեթրոյի եւ հանրակառքի երթեւեկը պիտի կըրճատուի, եթէ հիւանդ պաշտօնեաներուն թիւը աւելնայ: Ծանր վտանգ մը չի նախատեսուիր առայժմ: Կը հերքուի այն լուրը թէ 42 միլիոն բնակիչներուն մէկ երրորդը վարակուած է :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետին եւ միւս վարիչներուն դէմ բուռն գրութիւն մը հրատարակեց Մոսկուայի «Նոր Ժամանակներ» թերթը, զանոնք ամբաստանելով իբրեւ գործադրիչները Մ. Նահանգներու հրամաններուն: Թերթը կը ձաղկէ նաեւ Սիոնականները՝ «որոնք անօգուտ պայքար մը կը մղեն Պաղեստինի արաբ ժողովուրդին դէմ»:

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը քուէարկեց ընտրական օրէնքը, 25ի դէմ 339 ձայնով: Ընդդիմադիրներուն ճառերը տեւած էին 69 ժամ :

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Ասօ շաբթու կը վերջանայ մեր թերթօնը, «ՀՈՒՑԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ» :

Քանի մը օրէն կը ծանուցանենք նոր թերթօնը, ժամանակակից ազգ. կեանքէ :

Միջանկեալ՝ քանի մը Յուշեր ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ կեանքէն եւ մէկ - երկու պատմուածքներ :

ՆՈՐԷՆ ԶՏՈՒՄ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ ՉԵՆ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ»— «ԳԱՂՏՆԻ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐ»— «ԱՐԹՈՒՆ ԿԱՑԷՔ»— « ԼՐՏԵՍՆԵՐ, ՑԻՄԱՐՆԵՐ, ՃՃԻՆԵՐ

Լենինի մահուան 29րդ տարեդարձին առթիւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Նիքոլա Միխայլով, երիտասարդ բոլշեւիկ մը որ բարձր դիրքի մը հասած էր բոլշեւիկեան վերջին համագումարին ատեն։

Այս առթիւ ահագին բազմութիւն մը խռնուած էր Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին մէջ: Ահաւասիկ ճառին ամփոփումը .

— « Սթալին հերքեց այն տեսութիւնը թէ դասակարգային պայքարը պիտի դադրի երբ համայնավար կարգուսարքը աւելի զօրանայ եւ խորհրդային ընկերութիւնը դառնայ աւելի ապազա : Մեր կուսակցութեան հետ կապ չեն կրնար ունենալ անոնք որ այսպիսի տեսակէտներ ունին: Անոնք լրտեսներ կամ ցիմարներ են եւ պէտք է դուրս նետուին իբրեւ որդեր եւ ճճիներ: Դասակարգերու հաշտեցարդարը չի կրնար գլուխ հանել պայքարը դադրեցնելով, այլ զայն սաստկացնելով: Քաղքենի դաւանանքի մնացուկներ կ'ապրին դեռ Խ. Միութեան մէջ, ինչպէս եւ անհատական սեփականութեան, հոգեբանութեան եւ բարոյականի հետքեր: Դեռ կան քաղքենի տեսակէտներու կուսակիցներ : Դեռ կ'ապրին մարդիկ որոնք թշնամի են մեր ժողովուրդին: Այս գաղտնի թշնամիները ուժ առնելով աշխարհականներէն՝ վնաս կը հասցնեն մեզի եւ պիտի շարունակեն չարիքներ գործել :

«Այս իրողութեան պերճախօս ապացոյցը կը կազմեն ինը վնասարար - բժիշկները,— այդ ստոր լրտեսները եւ մարդասպանները որոնք քողարկուած են իբրեւ բժիշկներ, որոնք իրենք զիրենք ծախեցին Մ. Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ մարդակեր գերեվաճառներուն »:

Բանախօսը ակնարկ մը նետելով միջազգային գործերու վրայ, կրկնեց այն տեսակէտը թէ նոր աշխարհամարտ մը պիտի յանգի դրամատիրական դրութեան փլուզման: «Այն աշխարհակալ դաւադիրները որոնք ծրագիրներ կը յօրինեն Խ. Միութեան վրայ յարձակելու համար, թող չմոռնան պատմութեան դասերը: Մենք կը հաւատանք ընկերվ. եւ դրամատիրական աշխարհներու խաղաղ համակեցութեան, համաձայն Լենինի ուսուցման, բայց Մ. Նահանգները պատերազմի ծրագիրներ կը մշակեն:

Յիշելէ ետք թէ գերի ժողովուրդները պիտի սաստկացնեն ազատագրութեան պայքարը, Միխայլով կրկնեց Սթալինի խօսքերը՝ Խ. Միութեան թշնամիներու մասին : «Թուրթափումբ,թմբութիւնը աճած են վերջերս, ինչ որ լայնօրէն կը նպաստէ լրտեսներուն եւ վնասարարներուն: Եթէ կ'ուզենք չարը խափանել, պէտք է թօթափենք թարթափումը մեր շարքերուն մէջ: Պէտք է արթուն կենանք, զօրացնենք մեր զինեալ ուժերը եւ ապահովութեան վարչութիւնը : Ընկերներ, տարակոյս չկայ թէ Լենին - Սթալինի կուսակցութիւնը պատուաւորապէս պիտի կատարէ իր պատմական դերը: Լենինի դրօշին տակ եւ անոր մեծ յաջորդին՝ ընկեր Սթալինի փայլուն ղեկավարութեամբ, մենք պիտի իրագործենք համայնավարութիւնը»:

Միխայլով եօթը միլիոն կը հաշուէ Խ. Միութեան բոլշեւիկներուն թիւը: (Ժողովուրդին թիւն է 194.387.000) :

ԱՐԴԷՆ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԱԾ ԵՆ

Ուկրայնայի « Փրաւտա»ն, որ լոյս կը տեսնէ Քիեւի մէջ, խմբագրականով մը կը ձաղկէ «առեւտրական աւազակութիւնները» եւ կարգ մը վարիչներու ապիկարութիւնը: Կ'ըսէ թէ խստօրէն պատժուած են «գողերու քանի մը խումբեր» ամբողջ Ուկրայնայի մէջ: Այսպէս, վերջերս Քիեւի մէջ մահուան դատապարտուած են երեք հոգի : «Գողերու խումբեր երեւան հանուած են նաեւ Խարքովի, Վորոշիլովկրատի եւ Չեռնովցի մէջ: Գողերու այս խումբերը միլիոնաւոր րուբլիի վնաս պատճառած են պետութեան : Դատի յանձնուած են կարգ մը պաշտօնատարներ, մասնաւորապէս առեւտուրի, պահեստաւորման, միսի եւ կաթնեղէնի, տեղական ճարտարարուեստութեան նախարարները :

« Սովետ Լիթուանիա» թերթն ալ կը գրէ թէ պաշտօնեաներու անուշադրութեան հետեւանքով «ազգայնական եւ հրեայ - սիոնական տարրեր սողոսկած են մեր կազմակերպութեանց, միսի եւ կաթնեղէնի նախարարութեանց մէջ»:

✕ Լենինի շքանշանը շնորհուեցաւ կին բժիշկի մը՝ Լիդիա Տիմաշուքի, որ մատնած էր ինը «մարդասպան» բժիշկները: Խորհրդային բոլոր թերթերը այս լուրը աւետեցին իրենց առաջին էջերուն վրայ : Լենինի շքանշանը Խ. Միութեան ամէնէն բարձր պատուանշաններէն մէկն է եւ ամէն մարդու չի տրուիր :

✕ Երկուշաբթի օր 1500 նոր փախստականներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ

(ԵՌՕՐԵԱՅ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 15 Յունուար (Յառաջ) — Լիբանանի եւ Սուրիոյ յարաբերութեանց ճգնաժամը ուղղակի արդիւնքն է ներքին իրադարձութեանց :

Բոլոր տեղեկութիւնները ցոյց կուտան, թէ Սուրիոյ կարգ մը շրջանակներուն մէջ դժգոհութիւններ կան այժմու վարչաձեւին հանդէպ: Վերջին ամսուան ընթացքին տեղի ունեցած են կարգ մը խլրտումներ եւ ինչպէս հեռագիրներն ալ ծանուցին, քանի մը սպաներ հեռացուած են բանակէն եւ կառավարութիւնն ալ իր վստահութիւնը վերցուցած է իր կարգ մը նախկին գործակիցներուն վրայէն:

Արդ, այս վերջիններէն երեք անձնաւորութիւններ— Աքրամ Հորանի, Սալահէտտին Պիթար եւ Միշէլ Աֆլաք, իրենց պահանջին վրայ եւ սուրիական իշխանութեանց հաւանութեամբ, Յունուար 4ին ապաստանեցան Պէյրութ : Առաջինը պետն է Արաբ Ընկերվարական Կուսակցութեան, իսկ միւս երկուքը՝ Էլ Պաաս կուսակցութեան վարիչ դէմքերէն են: Մանաւանդ առաջինը եղած է դնդ. Շիշէքլիի անմիջական գործակիցներէն մէկը, վերջին յեղաշրջումէն առաջ եւ ետքը:

Հազիւ Պէյրութ հասած, անոնք ելոյթներ ունեցան Սուրիոյ կառավարութեան դէմ եւ սկսան քննադատել ներքին կարգուսարքը :

Անոնց յայտարարութիւնները, անմիջապէս լայն արձագանգ գտան լիբանանեան մամուլին մէջ: Կարգ մը թերթեր — ինչպէս ճախակողմեան արաբատառ «Թէլէկրաֆ»ը — ամէն բան հրատարակեցին խմբագրական մեկնութիւններով, ինչ որ սրտնեղութիւն պատճառեց Դամասկոսի մէջ :

Ահա այս սրտնեղութիւնն էր որ կը յանգէր սահմաններու փակման եւ տնտեսական յարաբերութեանց եռօրեայ խզման, կտրուկ հրամանով մը :

Լիբանան որեւէ լուրջ բացատրութիւն մը չգտաւ արդարացնելու համար Սուրիոյ ընթացքը: Պաշտօնական բերաններ ըսին, թէ մամուլը Լիբանանի մէջ ազատ է արտայայտուելու որեւէ հարցի մասին, բայց առիկա չի նշանակեր, թէ կառավարութիւնը համաձայն է յայտնած միտքերուն :

Դամասկոս առաջին օրը անդրդուելի մնաց իր տեսակէտին վրայ: Այդպէս մնաց նաեւ յաջորդ օրը: Եւ, երրորդ օրուան վերջը միայն, որոշեց արտօնել սահմաններու վերաբացումը :

Աւելորդ է ըսել, թէ լիբանանեան մամուլը, մեծ մասով, քննադատեց Դամասկոսի ընթացքը: Եւ այս անգամ քիչ մը անսովոր լեզուով: Նոյն իսկ պահանջեց կառավարութենէն եւ խորհրդարանէն՝ Լիբանանի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւնները քննել քաղաք. լոյսի տակ եւ չսահմանափակուիլ միայն տնտես. հաշիւներով :

Ընթերցողը պիտի կրնար յստակ գաղափար մը կազմել մամուլի արտայայտութեանց սրութեան մասին, կարդալով հետագայ տողերը որ լոյս տեսան «Լը Սուար» ֆրանսատառ թերթի Յունուար 9ի թիւին մէջ, թերթի խմբագիրներէն Պ. Քէսթուան Լապաքիի ստորագրութեամբ .

— « Երբ «Շարք»ի մէջ Պ. Խայրի Քաաքի կը գրէ, թէ « Ֆրանսա կը սպաննէ Մարոքցիները » , Պ. Վէնսան Օրիոլ ծով չի նետեր Լիբանանի լեռնի սնտուկները :

« Եւ երբ Պ. Նեսիպ Մէթնի եւ իր եղբայրը՝ Թուֆիք կը գրեն «Թէլէկրաֆ»ի մէջ, թէ «Ամերիկայի Մ. Նահանգները, կէտ 4ով եւ նիւթական աջակցութեամբ կ'ուզեն տարկացնել Միջին Արեւելքի ազատ ժողովուրդները», Պ. Թրումըն Ուոշինկթըն չի կանչեր իր դեսպանը» :

Այս նախաբանէն վերջ, յօդուածագիրը կ'ըսէ, թէ ինք, Պէյրութի օրագրողներուն մէջ եղած է առաջինը պաշտպանելու համար Շիշէքլիի յեղաշրջումը եւ 3 Դեկտ. 1951էն սկսեալ, ուժգնօրէն պահանջած է Լիբանանի վարիչներէն ձեռք երկարել Սուրիոյ վարիչներուն: Բայց այժմ թոյլ չի տար իրեն պարտկել իր հիասթափութիւնը » :

— « Եւ սակայն, կը շարունակէ յօդուածագիրը, հին խնդիրները կը մնան անլոյծ եւ նորեր ալ աւելցան անոնց վրայ :

... «Մեզի կը տեղեկացնեն, թէ մօտերս պիտի սկսին լիբանանեւսուրիական տնտեսական բանակցութիւնները: Մենք կը պահանջենք քաղաքական բանակցութիւններ (այս եւ յետագայ տողերու ընդգծումները — Գլխագիր չարուած են) : Վասնզի երկու երկիրներու միջեւ առկախ խնդիրները նիւթական չեն միայն: Անոնք նաեւ քաղաքական են :

« Ձենք ուզեր հրահրել վէճը այն պահուն, երբ այս վերջին շաբթուան ճգնաժամը անհետանալու վրայ է : Բայց մեր վարիչները, եթէ կը դիտակցին այն ծանրակշիռ վտանգներուն, որոնց ենթակայ է այսօր Լիբանան եւ եթէ կ'ուզեն պահպանել հայրենիքն ու պետութիւնը, պէտք է փութան արաբական երկիրներէն ոմանց եւ արեւմտեան պետութեանց մօտ փնտռել անհրաժեշտ երաշխիքները, որոնք կը պահանջուէին երկու տարիէ ի վեր, բոլոր յստակատես քաղաքացիներու կողմէ:

«Իր ներկայ մեկուսացման մէջ, Լիբանան կրնայ փորձութեան մղել մինչեւ անգամ ամէնէն խմաստունները եւ աստուածավախները »:

Կը թուի թէ բաւական երկար պիտի տեւէ յարաբերութեանց այս պաղութիւնը, երկու քոյր եւ դրացի ժողովուրդներու միջեւ :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Իտալացի գրող Էտուարտօ Տէ Ֆիլիփփօ այս աշնան Renaissanceի թատրոնին մէջ ներկայացուց « Տիկին Ֆիլոււմին» անուն խաղ մը :

Փարիզի մէջ յաճախ կը պատահի որ թատերախաղեր յաջողութիւն գտնեն, — նոյնիսկ եթէ իրականին մէջ մեծ բան մը չեն արժեր — շնորհիւ մեծ արուեստագէտներու: Ձեմ կարծեր որ ուրիշ երկիր մը ունենայ բեմական նոյնքան մեծ եւ բազմաթիւ տաղանդներ որքան Ֆրանսան :

Խաղին նիւթը մեծ բան մը չէ: Նախկին «արհեստաւոր» կին մը, որ 25 տարի ապրած է սիրահարին հետ առանց յաջողելու ամուսնանալ, վերջապէս անոր պաշտօնական կինը կը դառնայ, երբ կեղծ հոգեվարքի մը ընթացքին մարդը կ'ուզէ այդ գոհացումը տալ, կարծելով որ քանի մը վայրկեան վերջ արդէն սգակիր եւ ազատ պիտի ըլլայ: Վարագոյրը երբ կը բացուի, մարդը ջղագրգիռ եւ բարկացած՝ ինքզինքը կը գտնէ շատ առողջ կնոջ մը ամուսինը: Այդ հասարակ, քիչ մը դռեհիկ կնոջ դերը կը կատարէ Valentine Tessier: Մեծ դերասանուհի մը, անմոռանալի «Լէա» մը (Քոլէթի Cheriին մէջ), բազմատաղանդ կին մը որ նոյն վարպետութեամբ ստեղծած է ազնուական տիպարներ, իսկ այսօր սովորական կին մը եղած:

Խաղը շահեկան է, որովհետեւ հեղինակը բացառիկ տեսողութեամբ մը կրցած է ներկայացնել կանացի հոգեբնութիւնը, այն նրբութիւնները զոր ընդհանրապէս չեն տեսներ այրերը կամ եթէ տեսնեն՝ կ'արհամարհեն , նկատելով այդ երեւոյթները իբրեւ չափազանցուած զգայնութիւններ կամ աւելորդ մանրամասնութիւններ: Խոստովանինք , սակայն, որ ներկայացուած կինը քիչ մը շատ à l'image d'Epinal է, այսինքն քիչ մը պարզուկ նկարագիր մը տրուած է իրեն: Գրականութեան մէջ շատ ծանօթ է այդ «արհեստաւոր» կնոջ տիպարը որ, անօթի եւ զրկուած ընտանիքի գուրգուրանքէ, ինկած է, բայց պահած է մաքուր սիրտ մը, տեսակ մը ազնուականութիւն նոյնիսկ իր զգացումներուն մէջ: Ֆիլիփփօ այս առաքինութիւններէն զատ իր հերոսուհին դարձուցած է նաեւ տիպար մայր մը որ այդ ամբողջը, մինչեւ իսկ ամուսնութեան տեսարանը, յանձն առած է միայն իր երեք զաւակներուն սիրոյն:

Վալանթին Թէսիէի հետ, ամուսնին դերը կը կատարէր Yyes Deniaud, ծերուկ սպասուհի կինը՝ Gabrielle Fontan :

Աւելի քան տասը տարի է որ չէր ներկայացուած Ժան Ժիռոտուի լաւագոյն թատերախաղերէն մին, Siegfriedը: Խաղը գրուած է աւելի քան 25 տարի առաջ, ներշնչուելով հեղինակին մէկ վէպէն, Siegfried et Le Limousin:

Նիւթը ծանօթ է: Առաջին Մեծ Պատերազմին վիրաւոր մը կը փոխադրուի Գերմանիա, իր գերմանուհի հիւանդապահին միջոցաւ: Յիշողութիւնը կորսնցուցած է բոլորովին: Ոչ գիտէ ով ըլլալը, ոչ ալ ինչ ազգի պատկանիլը: Շնորհիւ Գերմանուհիին , կը կոչուի Զիկֆրիտ, եւ կ'ապրի 12 տարի իբրեւ լաւագոյն գերմանացին, դառնալով նոյնիսկ անդամ պետական խորհուրդի : Ամբողջ երկիրը կը խօսի իր մասին, հաւատքով եւ յոյսով: Տեղացի թշնամիներ որոնք կ'ուզեն զինքը իշխանութենէն վար առնել, եւ կասկածներ ունին իր գերման ըլլալու մասին, Ֆրանսայէն բերել կուտան արձանագործ օրիորդ մը որ պատերազմին կորսնցուցած է իր գրագէտ նշանածը: Ժընըվիեւ (Ֆրանսուհին) կը ճանչնայ իր նշանածը: Զիկֆրիտ իրականին մէջ ֆրանսացի Ժաք Ֆորեսթիէն է :

Ժիռոտու այն բացառիկ Ֆրանսացին է որ իսկապէս ճանչցած է Գերմանիան, ըմբռնած անոր հոգին եւ արժէքը : Ինքն էր որ կը բացատրէր 1928ին, երբ առաջին անգամ կը ներկայացնէին խաղը .

— « Ֆրանքօ-գերման խնդիրը միակ ծանրակշիռ խնդիրն է տիեզերքի: Պէտք է այս մասին խորհիլ մեծ ընդհանուր ժողովներէն մէկուն մէջ որ է թատրոնը »:

Այս խաղին մէջ, ամբողջ խծակցութիւններու ընթացքին , հեղինակը հիանալի ձեւով ներկայացուցած է երկու երկիրները, իւրաքանչիւրին բացասական կողմերը, առաւելութիւնները , տարբերութիւնները, մեծութիւնները, ամէնէն իրատես նկարագրութեամբ: Ժիռոտու ունի հարուստ եւ երաժշտական լեզու մը, արձակ մը, նուրբ եւ սահուն որ աւելի բանաստեղծական է քան լաւագոյն բանաստեղծութիւնը: Ունի նաեւ խոր հըմտութիւն, հաւատք՝ իր ըմածին հանդէպ, հաւատք՝ թատրոնին հանդէպ: Շատ գեղեցիկ է այն տեսարանը ուր երկու կիները, գերմանուհի Եւան եւ Ֆրանսուհի Ժընըվիեւը կը խօսին, ամէն մէկը իր երկրին մասին: Առաջինը կը ներկայացնէ փառաւոր հայրենիք մը, կը խօսի վերացական գաղափարներու մասին, գերման մեծ նախնիքներու մասին, մեծ երաժշտութեան մասին: Միւսը՝ Ֆրանսայի մէկ գիւղին, անոր առօրեայ եւ պարզ սովորութիւններուն, մինչեւ անգամ շնիկի մը մասին որ տարիներէ ի վեր կը սպասէ իր տիրոջ :

Շնորհաւորելի է այս խաղին բեմադրութիւնը, թէեւ կը թուի թէ հասարակութիւնը լաւ չէր ըմբռնած հեղինակին միտքը: Շատեր կարծեր մոռցած են որ քանի տարուան խաղ մըն է կը մըտածեն թէ արդեօք «գործակի՞ց» մըն է հեղինակը, թէ ներկայացումը մաս կը կազմէ Շումանի ծրագրին (ածուխ - պողպատ) ...

Անցեալ տարի Ժուվէի մահով կարծես քիչ մը աւելի մեռած էր Ժիռոտու , բայց R. Rouleau (Զիկֆրիտ), Jany Holt (Եւա), եւ Françoise Christophe (Ժընըվիեւ) — յիշելու համար միայն կարեւորները — վերապրեցուցին մեծ վիպագիրը, իրենց լաւագոյն տաղանդով :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԶՆԿԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(ՔԱՂՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԷ. — Բ.)

Ձմեռը հաղորդակցութիւնները կը խզուին քաղաքին եւ գիւղերուն միջեւ :

Բազմաթիւ գիւղեր զուրկ են դպրոցէ, իսկ քաղաքին մէջ կայ մէկ նախակրթարան :

Րէֆահիէի բնակչութիւնն է 26.439, որուն միայն 961ը կը բնակի քաղաքը :

ԵՐԶՆԿԱ. — Քաղաքապետական գործերը կը կարգադրուին 430 հազար ոսկիի պիւտճէով մը : Եթէ նկատի ունենանք որ Երզնկան վերջին երկրաշարժէն ետք ի նորոյ կը կառուցուի, կրնանք գնահատել թէ այս դրամով անկարելի է գոհացնել քաղաքին պահանջները :

430.000 ոսկիին 180 հազարովը կը վճարեն պաշտօնեաներու թոշակները, իսկ մնացածով ալ կը հոգան քաղաքին կարիքները :

Քաղաքապետը իրաւամբ ըսած է նախապէս . «Այստեղ ոչ թէ քաղաքապետութիւն, այլ լացի պատ է, եկող ու դացողները կուլան »:

Արդէն տեղացիներուն համար երկրաշարժը իբր թէ այսօր տեղի ունեցած է. չըլլայ որ դպրոցներէն մէկուն, պատրաստ է լալու եւ ողբալու:

Հակառակ իր նիւթական նեղութեան, քաղաքապետութիւնը կը շարունակէ իր շինարարական աշխատանքները :

Ցարդ շինուած են բանջարավաճառանոց (հալ) մը, պանդոկ մը որ վարձուած է զին. իշխանութեան կողմէ ;

Ձեռնարկուած է նոր բաղնիքի մը շինութեան:

Զարմանալին այն է որ թէեւ հին Երզնկա բոլորովին աւերակ դարձած է, սակայն կանգուն մնացած են իր բոլոր բաղնիքները :

Սկսած են նոր քաղաքին շինութեան: Նոր քաղաքը պիտի ունենայ 48 քիլոմեթր փողոց, մինչդեռ առժամեայ քաղաքը ունի 18—20 քիլոմեթր միայն :

Նոր քաղաքին փողոցները գրեթէ յարդարուած են : Այնտեղ տնկուած են նաեւ շուրջ 10000 ծառեր :

Ժողովուրդը կ'ապրի այժմ առժամեայ քաղաքին մէջ որուն շէնքերը դիշերաբոյս խրճիթներ են :

Քաղաքին ելեկտրական զետեղումները կը լրանան մօտերս :

Իբրեւ փոխադրութեան միջոց քաղաքին մէջ կը բանին 4 հանրակառք որուն մէկը միայն կը պատկանի Քաղաքապետութեան, իսկ միւսները մասնաւորներու: Կան նաեւ: 27 ջիփ, 68 մոթոսիքլէթ, 37 ձիակառք եւ 50 բեռնատար կառքեր :

Շինուած է մեծ հիւանդանոց մը եւ մօտերս պիտի լրանան Լիսէի եւ Արհեստագիտական վարժարաններու շէնքերը:1939էն առաջ Երզնկայի մէջ կային 93 դպրոցներ, իսկ շարժէն վերջ 53 միայն: Սակայն կատարուած զոհողութիւններով այս թիւը բարձրացած է այժմ 81ի, իսկ ամբողջ նահանգին մէջ կան 285 դպրոցներ: Կեդրոնին մէջ կայ նաեւ լիսէ մը որուն 400 աշակերտներէն 100էն 58ը իգական սեռին կը պատկանի :

506 գիւղէն 274ը միայն դպրոց ունին : Դպրոցական տարիք ունեցող տղոց թիւն է 19.675 որոնց 17.040ը արդէն վարժարան կը յաճախեն :

Կազմակերպուած են դասընթացքներ շրջուն ուսուցիչներով, որոնք գիւղերը այցելելով՝ երկրագործութեան, հիւսնութեան, կահագործութեան արհեստները կ'ուսուցանեն գիւղացի տղոց: Նոյնպէս կիներու համար ալ կան տնտեսութիւն, կար եւ ձեռագործ ուսուցանող կազմակերպութիւններ :

1945ին այրերու միջեւ գրել կարդալ գիտցողներուն թիւն էր 25.957, միայն կարդալ գիտցողներ 762, իսկ բնաւ չգիտցողներ 37.482, այսինքն 41 առ հարիւրը միայն գրել եւ կարդալ գիտէր:

Կիներուն մէջ գրել կարդալ գիտցողները 8998, միայն կարդալ գիտցողներ 74: Ոչ գրել եւ ոչ ալ կարդալ գիտցողներ 60.767 :

Ուրեմն կիներէն հարիւրին 13ը միայն կրնար գրել եւ կարդալ, իսկ 100ին 87 ոչ գրել եւ ոչ ալ կարդալ գիտէր :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՂԷՏԸ. — Երզնկայի դաշտը բարձրաբերձ լեռներու միջեւ փոս մըն է: Այս հողերը դարերէ ի վեր կայուն վիճակ մը չունին: Երկրաշարժներ ցնցած են աւեն աւեն այդ հողերը, տակն ու վրայ ընելով ամէն բան :

Պատմութենէն մեզի ծանօթ Երզնկայի շարժերն ու անոնց զոհերուն թիւերը հետեւեալներն են.

1128ին 12.000 զոհ, 1266ին 15.000, 1457ին 32000, 1482ին 3 հազար, 1584ին 15 հազար, 1784ին 5000, 1939ին 16.439 զոհ :

1939ի զոհերու թիւը միայն քաղաքին յատուկ է եւ քաղաքը բնակչութեան մեծագոյն մասը կը կազմէ :

Երկրաշարժէն վերջ Երզնկայի մէջ հաւաքուած բնակչութեան մեծագոյն մասը տեղացիներ չեն:

Եթէ հաւատանք Երզնկացիներու բացծին, ամէն երկրաշարժէ վերջ պատահող երկրաշարժերուն կեդրոնը Եփրատէն դէպի լեռնային շրջանները կը տեղափոխուի. այնպէս որ Աստուած չընէ եթէ նոր շարժ մը պատահի, կրնայ շատ տխուր հետեւանքներ ունենալ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Radiodiffusion Françaiseը, Յունուար 12ին, Անկէնի մէջ, դաշնակի մրցում մը կազմակերպած էր, 12 շահողներուն մէջ, 60ի վրայ, երկրորդ հանդիսացաւ փոքրիկ Իւէն Յարչեանը հազիւ ութ տարեկան, նուագելով (8me Invention de Bach): Արդէն երկու մրցումներ շահած է 7 եւ 7ուկէս տարեկանին :

Զորեքշաբթի, 14 Յունուար, Ռատիոյի տան մէջ, ռեղի ունեցաւ, շահողներու նուագած կտորներու ձայնագրումը: Կազմակերպիչը Mr. Zurfluh, փոքրիկ Իւէնը համբուրելով, ըսաւ մօրաքրոջը թէ մեծ ապագայ կը խոստանայ :

ԾԻԾԱՂ

ՏՂԱՆ. — Նչանիդ մատանիդ պիտի վերադարձընեմ :

ԱՂՋԻԿԸ. — Չեմ ուզեր որ վերադարձնես :

ՏՂԱՆ. — Ես ալ չեմ ուզեր պահել. ուրեմն

Թմրեցուցիչ կը փախցնեն

Վերջերս իտալական ոստիկանութիւնը փակեց թմրեցուցիչ դեղերու ամէնէն մեծ եւ միակ աղբիւրը Թորինոյի մէջ, ուր մաքսանենգութիւն կը կատարէին, հերոին ղրկելով Մ. Նահանգները: Ամբաստանութեան տակ է Գարլօ Միլլիարտին, նախկին մասնագէտ տնօրէնը Թորինոյի հանրածանօթ Շիափարելլի դեղատան :

Համաձայն ոստիկանական տեղեկագրին, Շիափարելլիի գիտական աշխատանոցները կը բանէին գիշերը, չորս տարիէ ի վեր, որու միջոցին 770 լիպրա հերոին պատրաստուած է աֆիոնէ :

Փրոֆ. Միլլիարտին կը ծախէր զանոնք fn. տէին կեղծ վաճառանիշով իր մէկ բարեկամին՝ Գալասիրեթային որ արդէն ամբաստանութեան տակ էր, թմրեցուցիչ առեւտուրի համար :

Ոստիկանութիւնը խիստ հսկողութեան տակ առած է Միլլիարտին, որպէսզի խոյս չտայ երկրէն: Կառավարութիւնը հաստատած է որ անոր արտադրած հերոինը ամբողջովին հասած է Մ. Նահանգներու շուկան, ուր ծախուած է միլիոնաւոր տոլարի :

Շիափարելլի դեղանիւթ պատրաստող տունը, որ Իտալիոյ հինգ տուներէն մէկն է, արտօնուած աֆիոնէ ալքալոիտ պատրաստելու համար, արդէն գործէ հանած էր պրոֆ. Միլլիարտին, հաշիւներուն մէջ անկանոնութիւն տեսնելով: Դեղատան ընկերութիւնը հաստատած է որ տեղեակ չէ եղած գիտնականին գործի ժամերէ դուրս ունեցած զբաղումներուն: Ընկերութիւնը հաստատեց որ հերոին արտադրած էր եւ ոչ թէ fnտէին:

Անցեալ շաբթու Փարիզի ոստիկանութիւնը 6 հոգի ձերբակալեց, այն ամբաստանութեամբ թէ հերոին կը ղրկէին Մ. Նահանգներ :

Նոր ձերբակալութիւնները մէջտեղ հանեցին թէ Ֆրանսայի մէջ ալ Իտալիոյ հաւասար մաքսանենգութիւն կ'ընեն, հերոին ճարելով Մ. Նահանգներուն :

Փիկալի շրջանին մէջ (Փարիզ) խուզարկութիւններ կատարուեցան: Ձերբակալուածներէն մէկը Մոնմարթրի մէկ սրճարանապետն էր, Ժան Սէրօ - Ֆոքաչին :

Ամէնէն կարեւոր խուզարկութիւնները եղան [illegible] մէջ, որոնց [illegible] Փարիզի, իսկ միւս երկուքը Մա[illegible] էն :

Ա[illegible]թուան ձերբակալութիւնները եղան երբ ոստիկանութիւնը իբրեւ թէ ամերիկեան [illegible] 50 հազար տոլարի հերոին ղնել կ'ուզէր: Վերջին տասներեք ամիսներու ընթացքին գտնուեցան աւելի քան երեք միլիոն տոլարի հերոին: Բոլորն ալ Մ. Նահանգները պիտի ղրկուէին :

Հերոինի մաքսանենգութիւնը դէպի Մ. Նահանգները խափանելու համար Ֆրանսական, ամերիկեան եւ իտալ. հետապնդումները գրեթէ միեւնոյնատեն եղան :

Մէկ տարուան խուզարկութիւնները կը հաստատեն թէ միջազգային մաքսանենգները մէկ մասը Միջերկրականի շրջանէն են, Մարսիլիայէն, Քորսիքայէն եւ Սիկիլիայէն :

Դեղանիւթը յաճախ Սուրիայէն եւ Թուրքիոյ մէջ կը բուսնի եւ Ֆրանսա բերելու համար ոլորապտոյտ ճամբաներէ կ'անցնի, ինչպէս Պէյրութէն: Աֆիոնը հետզհետէ մորֆինի՝ նաեւ ալ հերոինի կը վերածուի:

Կը փորձուի արգիլել խաշխաշի մշակումը Սուրիայի եւ Թուրքիոյ մէջ, բայց շատեր անոր շնորհիւ կը շահին իրենց ապրուստը :

Հետապնդումները կը շարունակուին Փարիզի մէջ :

ծախեմ, եւ դրամը բաժնենք ... :

×

— Հնդկաստան գացեր էի վագրի որսորդութեան :

— Որսորդութիւնդ յաջող անցա՞ւ :

— Շատ յաջող, ոչ մէկ վագրի հանդիպեցայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԻՍԻ. — Շաբաթ օր տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը: Ժամը 9ին լեցուած էր քաղաքապետարանի մեծ սրահը :

Բացման խօսքէն վերջ, բեմին վրայ երեւցան Շաւիլի եւ Իսիի Նոր Սերունդի երգչախումբերը, որոնք ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի ղեկավարութեամբ, թնդացուցին «Մարսէյյէզ»ը եւ «Յառաջ նահատակ»ը: Ընկեր Մկրտիչ Պօղոսեան երգեց «Հայաստան»ը եւ «Հով արէք»ը : Յաջողապէս արտասանեց Օր. Ծ. Յովհաննէսեան, Ա. Իսահակեանի «Հայաստանի»ն: Ընկեր Մարտիրոս Գարակէօզեան երգեց Կոմիտասի «Անտունին» եւ «Աղջիկ անաստուածը»: Օր. Ս. Շահինեան արտասանեց Ա. Տատուրեանի «Իմ կարօտը»: Օր. Françoise Meunier 15 տարեկան Ֆրանսուհի, որ առաջին մրցանակը շահած է Փարիզի Conservatoireէն, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց իր Danse acrobatiqueներով: Յետոյ պարեց «Սեւ կարապը»: Ընկեր Ա. Քիւփէլեան երգեց հայերէն եւ ֆրանս. կտորներ: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու :

Յետոյ խօսք առաւ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ, ընկեր Աւլէն Փափազեան, որ պարզեց Նոր Սերունդին դերը, յիշելով մեր նախահայրերուն մեծագործութիւնները :

Կարգը եկած էր մեր շրջանի թատերական խումբին, որ մեծ յաջողութեամբ ներկայացուց «Նոր Սերունդի կեանքը», բեմադրուած՝ շրջանի ընկերներուն կողմէ: Կը մասնակցէին Ժ. Տէրտէրեան, Մ. Բանկեան, Մ. Ճանճիկեան, Ռ. Պագատեան, Ռ. Օղինեան, եւ Ժ. Պէտօեան :

Երգչախումբերը անգամ մը եւս բեմ բարձրանալով երգեցին «Սարերի վրով»ը, «Իմ հեռաւոր հայրենիքը» եւ «Զինդ դու քաջի»ին :

Ընկեր Մ. Գարակէօզեան փակեց դեղարուեստական բաժինը կարդալով ֆրանսերէն եւ հայերէն ուղերձ մը :

Առաւօտեան ժամը 1 է, մօտ հազարերիտասարդներ անհամբեր կը սպասէին պարահանդէսին, որ տեւեց մինչեւ լոյս : Յարակից սրահին մէջ տարեց ընկերները կը թնդացնէին յեղափոխական եղանակները: Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որ օգնեցին մեզի :

ԼԵՒՈՆ ՍԷՖԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ. — ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ.ի Օրագրէն, Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Վիլլայէն մօտաւորապէս մէկ ու կէս մղոն անդին, ինքնաշարժը կանգ առաւ: Քուիզլինկի անձնական պահակախումբը աչքէ անցուց ինքնաշարժը, բայց ընդունուեցանք անմիջապէս, երբ ես ձեռքի պայուսակս բանալով ցոյց տուի, թէ որեւէ զէնք չունիմ : Շուրջ - բոլորս, չորս կողմը, արգահարուած զէնքերու բոյներ, որոնք շինուած էին մասամբ օդանաւերու դէմ եւ մասամբ ալ ըմբոստութեան պարագային գործածուելու համար : Շրջակայ տուները գրաւուած էին անձնապահ զինուորներէն. հետագային իմացայ, որ Քուիզլինկ 150ի չափ պահակներ ունէր :

Զարմացայ, երբ ընդունուեցայ ոչ թէ ծառաներու, այլ նոյն ինքն տիկին Քուիզլինկի կողմէ: Երբ ինքնաշարժէն դուրս ելայ, մօտեցաւ ինծի: Յայտնօրէն ինծի կը սպասէր պարտէզին մէջ: Պարտէզը շատ գեղեցիկ տեսարան մը կը պարզէր Օսլոյի «Ֆիորտ»ին մէջ :

Վիլլան շատ շքեղ էր եւ կահաւորումը ծայր աստիճան ճաշակաւոր: Գիտէի, թէ ասիկա Մարիային գործն է: Համեստ հպարտութեամբ մը զիս պտտցուց տան մէջ:

Անցանք հացկերոյթներու սրահներէն, մատենադարաններէն, երկոտասնեակ մը ննջասենեակներէն եւ աշխատասենեակներէն, մինչեւ որ հասանք դիտարան - աշտարակը:

Վիլլային մէջ առաջ կայ եղեր օդերեւութաբանական կայան մը: Մարիա ըսաւ ինծի.

— Վիտքուն իր ժամանակին մեծ մասը կ'անցընէ հոս աստղերը դիտելով: Երկուքս ալ հետաքրքրուած ենք աստղաբաշխութեամբ: Դուք բան մը գիտէ՞ք այդ մասին:

Լուռ՝ գլուխս շարժեցի :

Երբ կեցած էինք դիտարան - աշտարակին մէջ, պատմեցի անոր իմ մասին: Լուռ՝ մտիկ ըրաւ: Այն՝ տպաւորութիւնը ունէի, թէ մտիկ կ'ընէր ուշադրութեամբ, բայց չուզեց աւելի երկար լուռ մնալ, այնպէս որ կանգ առի եւ խնդրեցի իրմէ ըսել, թէ ինչ ըրած էր անցեալ քսան տարիներու ընթացքին :

Հեռու խօսեցաւ շատ սրտբաց, — ինչո՞ւ, մինչեւ այսօր ալ չեմ գիտեր :

— Երբ Նորվեկիա եկանք Ռուսիայէն, ըսաւ ան, աղէտը դիմաւորեց մեզ: Վիտքուն ամէն տեղ դռները փակ գտաւ իր առջեւ: Ոչ ոք կ'ուզէր գործ մը տալ անոր: Ամբողջ ստացածը հանգստեան թոշակ մըն էր, իբրեւ հազարապետ ծառայած ըլլալով բանակին մէջ: Այս թոշակը շատ քիչ էր մեզ ապրեցնելու համար: Ամէն ոք անտարբերացած էր ինծ հանդէպ: Մարդիկ կը խորհէին, թէ Վիտքուն ամուսնացած պէտք էր ըլլար Նորվեկիացի աղջկան մը հետ :

Պատմեց ինծի Քուիզլինկի ապարէզին մասին, Հիւսիսական Իտէալի վերածնունդին հանդէպ անոր ունեցած հաւատքին եւ Հիթլէրի հետ անոր կապերուն մասին :

Ըսաւ նաեւ, որ այժմ ունի ամէն բան, զոր կ'ուզէր ունենալ: Իր ամուսինը կը նկատէր մեծ գաղափարապաշտ մը, որ սխալ հասկցուած էր ժողովուրդին կողմէ, — մարգարէ մը, որ յարգ չունի իր երկրին մէջ :

— Կատարելապէս լաւ գիտեմ, որ կ'ատեն մեզ, ըսաւ ան: Գիտեմ, որ քիչ բարեկամներ ունինք եւ Շուէտի ժողովուրդը պիտի մոռնայ թէ ձեզ եթէ իմանայ, որ մեզի այցելած էք :

Ասիկա, մտածեցի, լաւ պատեհութիւն մըն էր ինծի համար եւ քանի բաներ մը իմ բարեկամներուս մասին, որոնք կ'ուզէին օգնել եւ նպաստ գործ մը կազմակերպել Նորվեկիոյ մէջ, ինչպէս որ առենօք ըրած էինք սովահար Ռուսիոյ մէջ :

Հետաքրքրուեցաւ եւ ըսաւ.

— Խօսեցէք այդ մասին Վիտքունի հետ: Ես ալ ուժ կուտամ ձեզի :

Քուիզլինկ գրեթէ ամէն օր տունը կը ճաշէր: Ան արդէն կը սպասէր, երբ մենք վար իջանք: Երբ մեր ներս մտնելը տեսաւ, յառաջացաւ դէպի մեզ եւ բարեւեց զիս շատ բարեկամօրէն: Նկատեցի, որ ձեռքը վեր առնել չփորձեց, «Հայլ»ով բարեւելու համար զիս :

Նստանք ճաշի, ընկերակցութեամբ գերմանացի բարձրաստիճան պաշտօնեայի մը :

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՋԻՆԿԸՐ

տրեւելքէն Պերլինի արեւմտեան շրջանը հասան եւ հռսանքը չէ դադրած դեռ: Կը կարծուի թէ համբաները բոլորովին պիտի փակուին :

Փախստականներուն պատմութեան համա-ձայն խորհրդային իշխանութիւնները գէպի Ռուսիա պիտի աքսորեն արեւելեան շրջանի Գերման-ները, գրաւելով անոնց հողերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ ոստիկանութեան վերատեսուչը, զօր. Քամալ, պաշտօնանկ եղաւ: Իրեն յաջորդեց զին. կառավարիչը, զօր. Աւշարդուս :

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցան 12 ճարտարագէտներ, այն ամբաստանութեամբ թէ խափանած են ածուխի արտադրութիւնը:— Արեւմտ. Գերմանիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ Գերմանիան երբեք պիտի չվերահաստատէ նացիական կարգուսարքը:— Պաւարիոյ դատական նախարարը նամակ մը ստացած է, որ կ'ըսէ թէ Հիթլեր ողջ է... Նամակագիրը ընդհ. ներում կը պահանջէ Նացիներուն համար, Հիթլերի տեղը յայտնելու համար :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Բ. Տպագրութիւն՝ բոլորովին բարեփոխուած

ԵՐԱԶԱՀԱՆ (3000է աւելի երազներու մեկնութիւն): ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ - ԲԱԽՏԱՑՈՅՑ: ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ (արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներ): Առողջապահական գիտելիքներ եւ ընտանեկան զբօսանք :

640 էջ, գինը 1000 Ֆր., առաքման ծախքով 1160 Ֆրանք :

Դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51 Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
Cheque Postal Paris 1278 — 35

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Վալպարէզի եւ շրջանի հայութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ անդամ Պ. Եր. Գասապօհանեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն, Տիկին Ն. ԳԱՍԱՊՕՀԱՆԵԱՆԻ ցաւագին մահուան առթիւ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի: Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Cercle Molière le Petit Théâtre ծանօթ սրահին մէջ :

Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի կողմէ Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացուի ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՅՈՒՆ կամ «ՏԱՅՐ ԿԱՐԱՊԵՏ» :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Ռէժանի վերնայարկը: Նիւթ՝ (շար. նախորդ դասախօսութեան):

●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●●

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլվառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի :

Այս շաբաթ ժամը 20ին Շրմէն տը լա Մատրակ, Bar Internationalի մէջ :

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէզի դպրոցին տարեկան տօնածառահանդէսը այս կիրակի ժամը 15ին «Վէնսան» սրահին մէջ: Կը նախագահէ հոգեւոր հովիւ Տէր ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ բոլոր հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ յանձնաժողովի նիստը այս կիրակի, ժամը 16ին, Régent սրճարանի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եգիպտացի կոմիտէն ատիպողական ժողովի կը հրաւիրէ, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Քրիստափոր, Վ. Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairie սրճարանին վերնայարկը: Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Յոյներու սրահը՝ 5 rue Bonnefoi, Lyon (3) : Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱԼԱՆՍ. - Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլվառ տ'Աթէն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, 19a, rue Venture Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը: Օրակարգ՝ — Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արինեբու եւ Արենոյշներու կողմէ Վարդանանքը կը տօնուի Մարտ 1ին, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ :

ԹէՅԱՍԵՂԱՆ - ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ: Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Notre Dame de Loretteի եկեղեցին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԹՐԱԹԾՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 24 Janvier 1954 Շաբաթ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6974-Նոր շրջան թիւ 2385

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵ՞Ծ ԳՈՒՄԱՐ Է 50.000 ՏՈԼԱՐԸ

Հիւս. Ամերիկայի երկու թեմերէն այն որ «Հայաստանեայց Առաքելական» եւ «օրթոտոքս» կը կոչուի, իր երեսփ. ժողովը գումարեց քանի մը ամիս առաջ :

Այս առթիւ ուղերձ մը խօսեցաւ առաջնորդը. Տիրան արք., պարզելով թեմին վիճակը եւ պէտքերը :

Տնտես., կրօն. եւ «անջատական» խնդիրներէն զատ, յիշեց նաեւ նոր սերունդի կրթութեան հարցը: Եւ առաջարկեց երկրորդական դպրոցներ կամ նախակրթարաններ հիմնել :

Ձեկուցումէն կ'իմանանք թէ բախտակից ազգեր, օրինակ՝ Յոյները Նիւ Եորքի մէջ ունին երկու նախակրթարան, մէկ ուսուցչանոց եւ մէկ ճեմարան (հոդեւոր): «Եւ տակաւին կը ծրագրեն երկրորդական վարժարաններ ալ հաստատել» :

Հայերն ալ չե՞ն կրնար այսպիսի կրթարաններ հիմնել :

Իր կատարած քննութեան վրայ, Տիրան արք. կ'եզրակացնէ թէ իրենք ալ կրնան ցերեկօթիկ դպրոց մը հաստատել Նիւ Եորքի, Պոսթընի կամ Տիթրոյթի մէջ, 250 աշակերտներով :

Ծախքը, — 50 կամ 60 հազար տոլար «որուն կէսը կարելի է գոյացնել աշակերտաց թոշակներէն»: Իսկ մնացեալը՝ «մասնաւոր կազմակերպութեան մը ձեռքերով»:

— «Ահաւասիկ գործ մը զոր կրնանք ընել եւ պէտք է որ ընենք»:

Առաջնորդը «բոլորովին կարելի» կը գտնէ երկրորդական եւ տարրական դպրոցներու հաստատումը, եթէ ժողովուրդը կատարէ իր պարտականութիւնը :

— «Եւ անգամ մը մէկ քաղաքի մէջ յաջողութիւն գտնելէ ետք՝ կրնանք օրինակը վարակիչ դարձնել եւ նման գործի ձեռնարկել ուրիշ քաղաքներու մէջ»: (Հայ. Եկեղեցի, 1952 Դեկտ.):

Այս տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ Մ. Նահանգներու հայ գաղութին վարիչները շատ ուշ մնացած են այս հիմնական գործին ձեռնարկելու համար :

Նո՞ր սորվեցան թէ ի՛նչ կ'ընեն Յոյները եւ ուրիշ դրացիներ :

Երբ կ'որոշէին Ազգ. Տուն, դպրանոց եւն. շինել մէկ միլիոն տոլար ժողվելով, չէ՞ին գիտեր թէ կարելի է դպրոց մը հիմնել 50.000ով: Եւ կամ ճեմարան մը, ուսուցչանոց մը, որոնք աւելի սուղ պողական են քան դպրանոցը կամ կիրակնօրեայ դպրոցը :

Այս հոցումները ուղղուած են ամէնուն:

Առնէ՛ք մը ի վեր տրտունջներ կը լսուին. — Ամերիկահայ գաղութը ամէն զոհողութիւն կը սատանձնէ, մեծ գումարներ կը հոսեցնէ դէպի Միջին Արեւելք, Յունաստան եւ այլուր, բայց չի մտածեր ինքն իր մասին :

Բոլորովին ճիշդ չէ տրտունջը: Ամերիկահայ գաղութը ինքն իրեն համար ալ կը ծախսէ, զարկ տալով ազգօգուտ ձեռնարկներու կամ նորեր ստեղծելով :

Պակասածը այն է որ, իրար խառնուած են ամբիջականը եւ երկրորդականը :

Այսպէս, մարդիկ չորս աչքով կը զննեն կամ կը վարձեն եկեղեցին եւ ժառուրը եւ ծերանոցներ կը շինեն, հայաշատ կեդրոններու մէջ: Բայց, մէկ աչքով կը նային դպրոցին վրայ :

Մեծ մասով, «ի միջի այլոց» բան մը կը սեպեն սերունդին փրկութեան խնդիրը :

Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ, տարրական պայման է հայերէն սորվիլ, եկեղեցին ալ չէն պահելու համար :

Ինչպէս այստեղ, Մ. Նահանգներուն մէջ ալ նիւթական եւ բարոյական միջոցներ չեն պակսիր, կը բաւէ որ ձեռք - ձեռքի տան՝ հիմնական ծրագրի մը շուրջ :

Ինչո՞ւ ամ մը Մխիթարեաններ կրնան մեծ ու փոքր դպրոցներ հիմնել, իսկ ամբողջ թաղմութիւններ կ'անճրկին՝ տարիներէ ի վեր :

Ո՛րքան 50.000ներ կը հալին եւ պիտի հալին Ամերիկայի թէ Եւրոպայի մէջ, առանց հետք մը ձգելու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԱՐԴԵՏԸ ԿԸ ԹԽԷ, ԱՇԿԵՐՏԸ Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԷ

Փարիզի մէջ ատեն - ատեն լոյս կը տեսնէ Ֆրանսերէն թերթ մը, Notre Voix :

Խորթ «Ձայն» մը, որ կը խօսի ԺԱՖի անունով: Եւ անոր միջոցաւ ալ կը ծախուի, հանդիսաւոր առիթներու մէջ :

Վերջին թիւը (1952 Դեկտեմբեր, No. 13) կը պարունակէր պատմական տեսութիւն մը՝ Նոյ. 29ի առթիւ: Հատրնաիր զոհար՝ «իմաստութեան եւ հայրենասիրութեան» :

Կարդացէք եւ տարածեցէք :

— «1919ին, ծանրացնելով հայ ժողովուրդին կրած վտանգը, դաշնակները ջարդեցին թուրք եւ իսլամ փոքրամասնութիւնները, այսպէս ցանկալի պատրուակը տալով համաթուրանականներուն՝ Հայաստանի վրայ արշաւելու» :

Ուրիշ ամէն փաստ մէկդի դնելով, կ'ուզէի յիշեցնել թէ տխրահռչակ Ալի Ֆուատ փաշան անգամ այսպիսի բան դրած չէր փրճուշերուն մէջ:

Ան պարզապէս կ'ըսէր թէ չատոնց կ'ուզէին արշաւել, բայց կը սպասէին պատեհ ժամուն եւ բոլշեւիկներու հաւանութեան: Մանաւանդ որ, Մ. Քէմալ համաձայն չէր:

Անշուշտ յանցաւոր չեն ԺԱՖի տղաքը :

Խեղճերը մայրենի լեզուն անգամ ջուրին տըւած են: Ո՞ւր կը մնայ որ պատմութիւն սերտեն:

Ուրեմն, պէտք թեթեւ ինչ որ կը թելադրէ վարպետը: Ինչ որ կը լսեն ծուռ-բերաններէն :

Նոր պատմութիւն չէ այս :

Հանգուցեալ Ա. Միասնիկեանն ալ կը գրէր, 1920 — 21ին.

— Դաշնակցութիւնը հրահանգում էր իր բանակին — Առի՛ր Մահմետականին, կոտորի՛ր Թուրքին ...

Զայ լեզուներ կ'ըսեն թէ Աճդարան եւ Մոսկուան որոշած են տարածել Notre Voixն, ցերմապէս ողջունելով անոր անձնուէ՛ր ծառայութիւնը՝ աշխարհի ամէնէն բանուկ լեզուով, — Ֆրանսերէն :

Դեռ ուրիշ բաներ ալ կ'իմանամ այդ «խմբագրականէն», որ կոչուած է լուսաբանե՛լ Ֆրանսայի հանրային կարծիքը, «մերկացնելով Դաշնակներու ոճիրները» :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍ. ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ մտաւ Գերմանիոյ Ֆրանս. մարզպանը, Ֆրանսուա Փոնսէ, յաջորդելով Փեթէնի: Այս առթիւ ստիպուած էր հանգուցեալ մառեշալին ներբողը հիւսել, ըստ սովորութեան : Թերթերը կը գրեն թէ դիւանագիտական լեզու մը գործածեց:— Այժմ Ակադեմիան ունի 37 անդամ (օրինականն թիւն է 40):

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ բոլշեւիկ երեւելիներէն Շարլ Թիյոն, նախկին նախարար, հրաժարեցաւ Օպերվիլիէի քաղաքապետի պաշտօնէն: Դեռ շարքերուն մէջ է, բայց Կեդր. Կոմիտէն միշտ կը հետապնդէ :

6000 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ ԵՆ Լոնտոնի մէջ, վերջին մշուշներուն եւ ծուխին հետեւանքով :

Կ$ԻՓԻ ԴԻՄ պիտի պատուաստեն 300.000 ամերիկացի զինուորներ, Ֆրանսայի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Տեղ - տեղ աշակերտներու թիւր պակսած է 25 —50 %: — Պապն ալ հիւանդացած է :

ՌԸՆՈՅԻ վարչութիւնը կը անուցանէ թէ 200 բանուորներ եւ բանուորուհիներ պիտի ճամբուին, գործերը պակսած ըլլալով :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ պահանջեց անմիջապէս ետ կանչել Փրակայի Ֆրանս. դեսպանատան զին. կցորդը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նոր յեղաշրջումին վեցամսեակը տօնել սկսան երէկ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Գահիրէ հասած են երկու միլիոն այցելուներ, երկրին բոլոր կողմերէն: Քաղաքին հազար մզկիթները լուսաւորուած են այցելուներուն: Խրախճանքները պիտի տեւեն չորս օր: Վիթխարի ամպիոններ շինուած են գլխաւոր կեդրոնին մէջ, զօր. Նեկիպի, դահլիճին անդամներուն, սպաներուն եւ քանի մը հազար հիւրերու համար:— Զին. ատեանը մահ-ուան դատապարտեց միայն դնո. Մոհամմէտ Տամանուրին, իսկ եղբայրը՝ հինգ տարի բանտարկութեան : Զօր. Նեկիպ ներեց այս պատիժը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ յարաբերութիւնները պիտի խզուին, կ'ըսէ հեռագիր մը, իբրեւ հետեւանք Իսրայէլի վարիչներուն դէմ մղուած բուռն պայքարին : Այդ ատեն արբանեակ երկիրներն ալ պիտի խզեն կապերը, եւ 2.500000 Հրեաներ պիտի չկրնան իրենց հայրենիքը եւ թալ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մայէրի դահլիճը առաջին յաջողութիւնը շահեցաւ Եչ. օր: Ազգ. ժողովը 210ի դէմ 365 ձայնով քուէարկեց Պանք տը Ֆրանսի հետ կնքուած նոր պայմանագիրները, որոնց համաձայն պետութիւնը պիտի կրնայ 25 միլիառ ֆրանքի կանխավճար մը առնել իբրեւ մնայուն վարկ, իսկ ուրիշ 25 միլիառ ալ՝ երեք ամիսէն վճարելի :

Ազգ. ժողովը նոյն նիստին մէջ 214ի դէմ 384 ձայնով մերժեց դահլիճին կազմութեան մասին եղած հարցապնդումները :

Ներկայիս կանխավճարներու առաւելագոյն գումարն է 175 միլիառ ֆր.: Իբրեւ մնայուն վարկ 25 միլիառ եւս առնելով, գումարը կը հասնի 200 միլիառի: Պետութիւնը երկրորդ 25 միլիառը պիտի վճարէ երկու անգամէն, Ապրիլին եւ Մայիսին, երբ կը գանձուին տուրքերը :

Անցեալ տարի Գ. Լանիէլ Ֆոռ ալ կանխավճարի յաւելում ուզած էր. բայց մերժուեցաւ: Գ. Ռընէ Մայէր դժուարութիւն չկրեց :

Դահլիճը կ'ուզէ նիստացոյցը վաւերացնել մինչեւ Փետրուար: Քանի մը օրէն Ազգ. ժողովին պիտի յանձնէ եւրոպեան բանակի դաշնագիրը եւ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած պայմանագիրը, — երկուքն ալ փշոտ խնդիրներ :

✕ Եչ. օրուան նիստին մէջ, կարմիր երեսփոխան մը, Փրոնթօ, զարմանք յայտնեց դահլիճին մէջ տեսնելով Քայյաւէն, (անդրծովեան նախարար. «որ կատաղի թշնամի մըն է աշխատանքի պայմանագրին»: Բայց աւելի ուժգնօրէն քննադատեց առողջ. նախարարը, Պութեմին, յիշեցնելով թէ ան գաղտնի սպասարկութեանց տնօրէն էր 1941—1942, յետոյ եղաւ նահանգապետ Լուառի, յետոյ շրջանային կառավարիչ Լիոնի, եւ պաշտօնէ ինկաւ Ազատագրութեան ատեն : Իր կարծիքով, Պութեմի պատասխանատու է շատ մը հայրենասէրներու մահուան եւն. :

Վարչապետը պաշտպանեց Պութեմին, ըսելով թէ դատական ատեանը քննած եւ փակած է այդ խնդիրը: Այս առթիւ յիշեց վկայութիւններ որոնց համաձայն Պութեմի փրկած է շատ մը պատանդներ: «Օր մըն ալ գերման զինուորներուն առջեւ կեցած է, երբ հայրենասէրներ պիտի գնդակահարուէին»: Եւ խօսքը ուղղելով կարմիրներուն, աւելցուց.

— «Դուք միայն առել եւ աղտոտել գիտէք: Աշխատանքի ատեն է»:

Ընկերվ. խմբակն ալ մեղադրեց Պութեմին : Բայց ժողովը փակեց խնդիրը :

Անմէջ սախազործումներ

Լեհական զեկոյցի մը համաձայն, Քրաքովիոյ մէջ կը դատուին չորս կաթոլիկ քահանաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ կը գործէին «ի հաշիւ լրտեսական կեդրոնի մը որ կը գտնուի Միւնիխի մօտ եւ զոր կը վարէ լեհական խորհուրդ մը, դրամ ստանալով ամերիկ. գաղտնի սպասարկութենէն: Այս խորհուրդը մէկն է այն գլխաւոր կեդրոններէն որ լրտեսութիւն կը կատարէ, գործակցութեամբ լեհ կղերին»: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ չորս տէրտէրները կապ ունէին տարագիր լեհ զօրավարներու հետ :

✕ Սլովաքիոյ մէջ ալ դատ մը կը սարքուի, նման Փրակայի դատին որուն հետեւանքով կախուեցան 11 հոգի: Թերթերը ուղղակի կը մեղադրեն նախկին վարչապետ Հուսաքը, կոթ. նախարարը, բոլշեւիկ բանաստեղծ Նովոմեսքին եւ ուրիշներ, իբրեւ պատասխանատու 1944ի հակագերման ըմբոստութեան ձախողման, իբրեւ կեսթափոյի գործակալներ եւն. :

✕ Արեւելեան Գերմանիոյ Հրեաները կը շարունակեն փախչիլ: Զորս հարիւր Հրեաներ արեւմտեան շրջանը հասած են վերջին տասը օրուան ընթացքին: Ամերիկայի Հրէական Կոմիտէն պատուիրակ մը ղրկեց, օգնելու համար: Քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ ալ զտումներ կը կատարուին: Երկու երեւելիներ փախան: Կուսակցութիւնը ընդհակառակը կը յայտնէ ստահակութեան որ ձերբակալեց արտ. նախարարը, Տերթինկըր ...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԱՆԳԼԵՒՍԱՔՍՈՆՆԵՐԸ

Գ.

Ծերակուտականները Քոնըլի եւ Գլուժ, յանուն ամերիկեան երկու մեծ կուսակցութեանց կը յայտարարէին, թէ «Խ. Միութեան թշնամիները Մ. Նահանգներուն ալ թշնամիներն են» : Ասիկա տեղի կ'ունենար 1942 Յունիսին, Ուաշինկթընի մէջ: Նոյն օրերուն Նախագահ Րուզվէլթ կը գրէր.— «Անհրաժեշտ է, որ Գերմանացիները արժանի ըլլան վերադառնալու խաղաղասէր եւ օրինապահ ժողովուրդներու ընտանիքին մէջ: Եւ երբ պիտի սկսին բարձրանալ այս ցից ճամբէն, պիտի հսկենք որպէսզի բեռնաւորուած չըլլան զէնքերով: Կը յուսանք, այս ծանր բեռէն պիտի ազատին միանգամ ընդ միշտ :

Դարձեալ նոյն օրերուն, իր մրցակիցը Վ. Ուիլքի կը նկատէր:

— «Ոչ, կ'ըսէր, Ռուսաստանէն վախնալու պատճառ մը չունինք: Պէտք է գործակցիլ անոր հետ՝ հասարակաց թշնամի Հիթլէրի դէմ: Պէտք է գիտնանք գործակցիլ անոր հետ յետպատերազմեան աշխարհին մէջ»:

Այո, այս բոլորը կ'ըսուէին ու կը գրուէին այն թուականներուն, երբ Խ. Միութիւնը կը դառնէր «օրինապահ եւ խաղաղասէր» ազգերու շարքին: Հոգ չէ թէ, մինչ այդ, Ստալին առնուազն յիսուն միլիոն հոգիի արիւնը մոռած ըլլար, ազատութիւնը ըկած եւ խաղաղութիւնը դաշունահարած կռնակէն: Այդ օրերուն, Հիթլէր նորընծայ, սկսնակ ջարդարար մըն էր : Բայց տարբերութիւն մը կար: «Հանճարափայլ»ը կը ջարդէր Ռուս, կը ջարդէր Ուկրայնացի, կը ջարդէր Հայ, Վրացի եւ Թաթար, կը ջարդէր Ուզպէկ, Կողաք կամ Տաղստանցի: Իսկ Հիթլէր՝ ... Հրեայ :

Տասը տարի չանցած աշխարհ բաժնուեցաւ երկուքի: Երէկուան Դաշնակիցները այսօր ակռայ կը կճրտեն իրարու դէմ :

Րուզվէլթ պիտի հսկէր, որ ցից ճամբուն երկայնքին ի վեր մագլցող Գերմանը զէնքերով բեռնաւորուած չըլլայ: Այսօր Գերմանին կ'ըսեն. — Ուզածիդ չափ զէնք, գնդացիր, թնդանօթ, հրասայլ, օդանաւ, եւ... տոլար: Տակաւին ինչ որ կ'ուզես: Եթէ կը գտնես, որ ճամբան տաժանելի է, մենք յանձն կ'առնենք այդ «ծանր եւ անհաճոյ բեռը» հասցնել բարձունքը, ուր քեզի կը սպասեն ազատ աշխարհի «խաղաղասէր եւ օրինապահ» ազգերը :

Պիտի ուզէինք, որ հանգուցեալ Նախագահը պահ մը արթննար իր յաւիտենական քունէն, դամբանէն դուրս հանէր գլուխը եւ տեսնէր իր պատրաստած յետպատերազմեան աշխարհը, կամ.. իր եփած ռուսական «պորճ»ը :

Անաչառ մարդիկ յաճախ կը յիշեցնեն «Ատլանտեան Ուխտը», ստորագրուած 1941 Օգոստոսին, ցոյց տալու համար թէ Դաշնակիցները ինչքան անհաւատարիմ գտնուեցան իրենց իսկ յայտարարած սկզբունքներուն: Այդ «Ուխտ»ին մէջ գրուած էր թէ՝ յաղթանակը հողային փոփոխութիւններ յառաջ պիտի չբերէ, թէ բոլոր ժողովուրդները ազատօրէն պիտի օգտուին Նախանիւթերէն, եւ արտաքին ճնշումի պիտի չենթարկուին՝ իրենց ճակատագիրը տնօրինելու համար:

Բայց Րուզվէլթի կարծիքով, նախ պէտք էր ջախջախել Գերմանիան, ապա գործադրել Ուխտը: Ո՞ր Գերմանիան, սակայն: Ստալին, 23 Փետրուար 1942 թուակիր կոչով մը կը յայտարարէր.— «Ծիծաղելի պիտի ըլլար Հիթլէրը նոյնացնել գերման ժողովուրդին եւ գերման պետութեան հետ: Պատմութիւնը ցոյց կուտայ, որ Հիթլէրները կուգան ու կ'երթան, բայց ժողովուրդն ու պետութիւնը կը մնան»:

Րուզվէլթի ընթացքը աւելի բացորոշ կը տեսնուի, պատերազմական նախարար Սթիմսընի ուղղուած (26 Օգոստ. 1944) թուղթ յուշագրին մէջ. — «Գերման ժողովուրդի գլուխին մէջ պէտք է լաւ մը միրճել, որ ազգովին դաւադրեցին արդի քաղաքակրթութեան օրէնքներուն դէմ» (Cordell Hullի Յիշատակները, Նիւ Եորք, 1948): Իր այս կրքոտ վերաբերումէն կը ծնի հանրածանօթ «անպայման անձնատուութիւն»ը , բանաձեւուած Քազապլանքայի մէջ 1943ի Յունուարին, Զըրչիլ — Րուզվէլթ հանդիպումի ընթացքին: Այս պահանջը ուղղուած չէր բանակին, այլ ամբողջ Գերմանիոյ, եւ ինչպէս Հըլ անմիջապէս դիտել կուտար Նախագահին, շատ յստակ չէր :

Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները բազմաթիւ ծրագիրներ պատրաստած էին: Ոմանք, չափաւոր, կը յանձնարարէին խիստ հսկողութեան ենթարկել Գերմանիան, որ պիտի կերպարանափոխուէր անտարակոյս, բայց միեւնոյն ատեն զգուշութեան հրաւէր կ'ուղղէին մատնանշելով անօթի Գերմանիայէ մը գալիք վտանգը: Արտաքին փոխ - Նախարար Ս. Ուէլսի կարծիքով, պէտք էր անդամահատել երկիրը եւ, մանաւանդ, քանդել սպաներուն ազդեցութիւնը: Ծրագրուած զինաթափութիւնը պիտի ընդգրկէր նաեւ տնտեսական պատերազմի զէնքերը :

1944 Սեպտեմբերին , երբ Րուզվէլթ Քէպէք գընաց Զըրչիլի հետ տեսակցելու, իր թղթապանակին մէջ զետեղած էր մեքենագիր չորս թերթեր զոր իրեն յանձնած էր գանձային նախարար Հ. Մորկընթօ: Այս հակիրճ նիւթը, որ «Մորկընթոյի ծրագիր» պիտի կոչուէր, խմբագրուած էր բազմաթիւ հաւաքոյթներէ վերջ: Հէրրի Հոփքինս եւ պատերազմական նախարար Հ. Սթիմսըն հակառակ էին գանձային նախարարին, հետզհետէ իրենց տեսակէտին միացնելով նաեւ արտաքին նախարարը (Հըլ):

Ծրագիրը կը նախատեսէր.—

Ա) Արեւելեան Փրուսիան եւ վերին Սիլեզիան թողուլ Լեհաստանի: Սարը եւ Հռենոսի ու Մոզէլի միջեւ գտնուած հողամասը՝ Ֆրանսայի:

Բ) Ստեղծել գերման պետութիւններէ կազմուած «Միջազգայնակցային պետութիւն մը»:

Գ) Պարտադիր աշխատանք ի հաշիւ հատուցումներու :

Դ) Գերման աշխատաւոր բազուկներու արտածումը օտար երկիրներ :

Ե) Միջազգային կառավարութիւն Ռուրի համար, որուն պիտի միացուէին Պրէմէն, Քիլ եւ Ֆրանքֆուր :

Զ) Գերմանիան վերածել հողագործական երկրի մը, ամբողջովին քակելով եւ քանդելով ճարտարարուեստութեան ու հանքածուխի հաստատութիւնները :

Սեպտեմբեր 6ին ,Նախագահը տակաւին չէր բաժներ Մորկընթոյի տեսակէտները: Սեպտ. 11ին կը բացուէր Քէպէքի խորհրդաժողովը : 15ին, Զըրչիլ եւ Րուզվէլթ կը նշանադրէին այդ ծրագրին տակ, հետեւեալ մակագրութեամբ :

Ի՞նչ անցած դարձած էր :

Բ.Ա.Թ.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վահան Տէրեանի պետական գործունէութիւնը

(Դ. եւ վերջին մաս)

Բոլշեւիկեան պարտիայի եւ սովետ. պետութեան լենինեան - ստալինեան ազգային քաղաքականութիւնը կենսագործելու նպատակով Լենինի եւ Ստալինի նախաձեռնութեամբ Ազգութիւնների գործերի ժողովրդ. կոմիսարիատին կից ստեղծուեցին ազգ. կոմիսարիատներ եւ բաժիններ, որոնց Ստալինը համարում էր ազգ. ծայրամասերի ռեւոլուցիոն շարժման բջիջներ :

Ընկեր Ստալինի գլխաւորած Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարիատին կից կազմակերպուած կոմիսարիատներից մէկն էր Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատը ,որի կազմակերպման նախապատրաստական աշխատանքները ընկ. Ստալինը սկսել էր 1917 Նոյեմբերին :

Այդ նախապատրաստական աշխատանքներից մէկը այն էր, որ 1917 Նոյ. 29ին ընկ. Ստալինի ստորագրութեամբ տրուած վկայականով Ազգութիւնների Գործերի Ժողվրդ. Կոմիսարիատի աշխատակից Վ. Տէրեանին յանձնարարուեց սատանալու ժամանակաւոր կառավարութեան կողմից ստեղծուած «Անդրկովկասի յատուկ կոմիտէի» գործերը :

Այդ վկայականի մէջ ասուած է.—

«Մարինեան պալատի ընկեր Կոմիսարին առաջարկւում է ամէն տեսակ աջակցութիւն ցոյց տալ ընկեր Տէրեանին՝ Կովկասեան Գործերի Կոմիսարիատի թղթերը ընդունելու գործում »:

1917 Դեկտեմբերին Ժողկոմսովետի որոշմամբ Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարիատին կից ստեղծւում է Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատը :

Ժողկոմսովետը Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատ է նշանակում սովետ. պետութեան նշանաւոր գործիչ Վարլամ Ալեքսանդրովիչ Աւանեսովին, իսկ նրա տեղակալ՝ Վահան Տէրեանին :

Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատի առաջ ծառացած էր առաջին հերթին հայ ժողովրդին ֆիզիքական բնաջնջումից փրկելու, Հայաստանը անգլօ-ամերիկեան իմպերիալիստների գործակալ դաշնակների արիւնոտ տիրապետութիւնից ազատագրելու եւ այնտեղ սովետ. տիրապետութիւն հաստատելու խնդիրը :

Ինչպէս Անդրկովկասի եւ Հայաստանի, այնպէս էլ Սովետ. Ռուսաստանում բնակութիւն հաստատած հայ աշխատաւորութիւնը ջերմօրէն ընդունեց Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատի ստեղծումը, որպէս հայ աշխատաւորութեան իղձերի, ակնկալութիւնների ու շահերի իսկական արտայայտչի ու ներկայացուցչի՝ Սովետ. պետութեան այնպիսի հեղինակաւոր օրգանում ինչպիսին էր ընկեր Ստալինի գլխաւորած Ազգութիւնների Գործերի Ժողովրդ. Կոմիսարիատը :

Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատը Վ .Տէրեանի պետական գործունէութեան փորձաքարը դարձաւ: Նա ամբողջութեամբ կլանուեց Կոմիսարիատի առօրեայով : Տէրեանը վարում էր կոմիսարի տեղակալի, կոմիսարիատի Կոլեգիայի ու գրասենեակի քարտուղարի եւ «Կոմունիստ» թերթի խմբագրի պաշտօնները :

Վ. Տէրեանը հանդէս է բերել կազմակերպչական աշխատանք տեսական - քաղաքական աշխատանքի զուգակցելու հիանալի կարողութիւն, որը զարմանք էր առաջացնում այն բոլոր մարդկանց մէջ, ովքեր Տէրեանին ճանաչել էին միայն որպէս բանաստեղծի, բայց ոչ որպէս բոլշեւիկի, քաղաքացու եւ պետական գործիչի: Վ. Տէրեանի կազմակերպչական ընդունակութիւնը եւ անձնական հեղինակութիւնը օգնեցին նրան Վ. Աւնեսովի ղեկավարութեամբ, ամենակարճ ժամանակում կազմակերպել եւ կոմպլեկտաւորել Կոմիսարիատի բաժինները եւ տեղական օրգանների բազմաքանակ ու ցրուած ցանցը, գործի գցել դրանց համառստատեան մաւշտապի գործունէութիւնը :

... Մի քանի խօսք Վ. Տէրեանի պետական գործունէութեան փայլուն էջերից մէկի՝ Նրա Բրեստ — Լիտովսկի բանակցութիւններին մասնակցելու մասին :

Բրեստ — Լիտովսկի բանակցութիւնների օրերին գերմանական դելեկացիան յայտարարում էր, որ Լեհաստանի, Լիտվայի, Լատվիայի, Էստոնիայի եւ Ֆինլանտիայի ժողովուրդները, որոնք օկուպացուած էին գերմանական զօրքերով ցանկանում են անջատուել Ռուսաստանից ըստ որում Դելեկացիան յենւում էր այդ երկրամասերում Գերմանիայի կողմից ազգ. դաւաճաններից կազմաւորուած կառավարութիւնների եւ բուրժուա - նացիոնալիստական կազմակերպութիւնների լկտի եւ դաւաճանական յայտարարութիւնների վրայ :

Սովետ. կառավարութիւնը ոչ թէ խօսքով, այլ գործով ճանաչելով բոլոր ազգերի ինքնորոշման իրաւունքը, կատեգորիկ կերպով հրաժարուեց ճանաչել գերմանական եւ օտարերկրեայ միւս պետութիւնների կողմից կազմուած մարիոնետային կառավարութիւններին ինչպէս նաեւ Ուկրաինայի ,կենտրոնական բուրժուական ռադային եւ Անդրկովկասեան Կոմիսարիատին, որոնց Կոնտրռեւոլուցիոն հակասովետական, դաւաճանական բնոյթըն այնքան դիպուկ կերպով մերկացնում էր ընկեր Ստալինը :

... Ժողովրդական կոմիսարների Սովետի Նախագահ Վ. Ի. Լենինը եւ Ազգժողկոմ Ի. Վ. Ստալինը յանձնարարել էին Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատին՝ Հայաստանի վերաբերեալ նիւթեր հաւաքել եւ Բրեստ — Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութիւններում հանդէս գալ՝ հայ ժողովրդի շահերը պաշտպանելու համար :

Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատը, ստանալով կառավարութեան հրատապ այդ յանձնարարութիւնը, անմիջապէս հաւաքում է Հայկ. Հարցին վերաբերւող տուեալներ: Ի հարկէ այդ ժամանակ Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատի տրամադրութեան տակ չկային Հայկ. Հարցի վերաբերեալ անհրաժեշտ նիւթեր , Վ. Աւանեսովի եւ Տէրեանի մեծագոյն ջանքերի շնորհիւ ձեռք են բերւում դրանք: Աւանեսովը յետագայում Կոմիսարիատի վիճակագրական բաժնի խնդիրների մասին խօսելիս ընդգծել է, որ «բաժնի խնդիրներն են հաւաքել եւ կոմիսարիատում կենտրոնացնել ինչպէս Թրքահայերին , այնպէս էլ Ռուսահայերին վերաբերող բոլոր վիճակագրական տուեալները: Այդ տուեալների բացակայութիւնը չափազանց դժուարացնում է աշխատանքը. դա առանձնապէս պարզ զգացինք, օրինակ, Բրեստի բանակցութիւնների ժամանակ, երբ մենք ստիպուած էինք հապճեպ կերպով անհրաժեշտ տեղեկութիւններ եւ տուեալներ հաւաքել Հայկ. Հարցի մասին»: Հաւաքած այդ նիւթերը դրւում են Հայկ. Գործերի Կոմիսարիատի տեղակալ Վ. Տէրեանի տրամադրութեան տակ, որը Սովետ. կառավարութեան կողմից լիազօրուած էր մասնակցելու Բրեստ — Լիտովսկի բանակցութիւններին որպէս Հայկ. Հարցի խորհրդական :

Վ .Ի. Լենինի ստորագրութեամբ 1918 Յունուար 11ին տրուած վկայականով Վ. Տէրեանը, որպէս հայ ժողովրդի ներկայացուցիչ մեկնում է Բրեստ — Լիտովսկ: Այդ վկայականի մէջ ասուած է. — «Սոյնով, կնիքի դրոշմամբ, հաստատւում է, որ սոյնը ներկայացնողը Հայկ .Գործերի Կոմիսարիատի Կոլլեգիայի անդամ, Տէրեանը, Ժողովրդ. Կմիսարների Սովետի կողմից լիազօրուած է որպէս խորհրդական մտնելու այն դելեգացիայի

Դպրոց եւ ընկերական կեանք

ՏԷՍԻՆ — Քանի մը խօսք ալ մեր դպրոցի մասին, լրացնելու համար տարեկան տեսութիւնս :

Մեր դպրոցը գաղութին միակ հաստատութիւնն է որ կը վայելէ բոլորին համակրութիւնը: Ժողովուրդը գիտէ որ դպրոցն է իրական պատնէշը ուծացման դէմ: Կայծ մը մութին մէջ :

Ամէն երեկոյ խումբ մը տղաք ու աղջիկներ կը յաճախեն այնտեղ, ազգ. կրթութիւն ստանալով : Դասարանական դրութիւնը կը կիրարկուի հոն : Եօթը տարեշրջան բոլորելէ ետք դպրոցը այլեւս գտած է իր հաւասարակշռութիւնը: Իւրաքանչիւր դասարան կը համապատասխանէ աշակերտներու տարիքին ու տեղական դպրոցներու մէջ անոնց գրաւած դասարաններու աստիճանին :

Դպրոցին ուսուցիչներուն Տէր եւ Տիկին Փափազեանի մասին յաճախ գրուած է: Շնորհիւ անոնց բեղուն ու խղճամիտ աշխատանքին աշակերտները դիւրաւ կը կարդան մայրենի լեզուն, կ'արտասանեն մաքուր առոգանութեամբ: Կը սորվին հայկ. երգեր ու պարեր, ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութիւն ու գրականութիւն :

Դժբախտաբար բարձր դասարանի աշակերտները քանի մը հոգիէ կը բաղկանան միայն: «Շատեր դասընթացքը չաւարտած կը ձգեն դպրոցը :

Այս դասալքութեան պատճառը պէտք է փնտռել ծնողներու անհոգութեան եւ մասամբ ալ աշակերտներու բարձրագոյն կրթութեան կամ արհեստի վարժարաններ յաճախելուն եւ դասերով ծանրաբեռնուած ըլլալուն մէջ:

Աշակերտներուն թիւը տարուէ տարի կը նըւազի: Քանի մը թուանշաններ —

1946 —47 տարեշրջանին դպրոցը ունեցած է 178 աշակերտներ: 1947 — 48ին՝ 146: 1948—49ին՝ 151: 1949—50ին 131: 1950—51ին՝ 127: 1951—52ին՝ 111: Իսկ այս տարեշրջանին կը յաճախեն 90 աշակերտներ :

Ինչպէս կը տեսնէք, վերջին թիւը դրեթէ կէսն է առաջինին: Ինչո՞ւ : Եթէ գաղութին թիւն ու ֆիզիքական վիճակը որոշ փոփոխութիւններ կրած են ներգաղթի եւ ուրիշ պատճառներով, այսուհանդերձ դպրոցական տարիք ունեցող տղոց թիւը խոտոր կը համեմատի մեր դպրոցի աշակերտութեան թիւին: Ծնողները պատասխանատու են իրենց զաւակներուն ապագային, նոյնիսկ իրենց բարիքին համար :

Կ'արժէ գնահատանքի խօսք ուղղել բոլոր անոնց, որոնք ոգնեցան դպրոցին յարատեւութեան համար: Գլխաւոր բաժինը անկասկած կ'իյնայ Ց. Կ. Խաչին, որ իր կարելի զոհողութիւնները չի զլանար: Ոչ նուազ գնահատութեան արժանի է դպրոցին հոգաբարձութիւնը, որ կը վարէ եւ կը հաւասարկշռէ դպրոցին ելեւմուտքը: Այս առթիւ յիշենք բոլոր անոնք որ իրենց աշխատանքի համեստ բաժինը բերեն հոգաբարձութեան մէջ. — Արամ Միքայէլեան, Սարգիս Առաքելեան, Մովսէս Կարապետեան, Վահան Հիւսեան, Մկրտիչ Մարտիրոսեան, Արշակ Ցակոբեան, Յովսէփ Պետրոսեան եւ Գ. Պօյաճեան: Վերջապէս անուրանալի է ժողովուրդին նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը: Անցեալ տարի տօները տրուած այցելութեամբ ճարուած է 123 հազար ֆրանքի պատկառելի գումար մը: Այս յաջողութիւնը կը պարտինք հանգանակիչ մարմնի անդամներէն Պ.Պ. Կարօ Օհաննեանի, Գուրգէն Տապաղեանի եւ ընկեր Սարգիս Առաքելեանի :

Տէսինի Հայերուն թիւը որոշ փոփոխութիւն մը չէ կրած անցնող տարուան ընթացքին : Երկու հազարի մօտ է : Կան բաւական թիւով ընտանիքներ, որոնք Ֆրանսահպատակ դարձած են: Դժուար է ստուգել այս թիւերը :

Տէսինը համփոփումը գաղութ մը ըլլալով, աչքի կը զարնէ իր համրանքէն աւելի իր առեւտրական յատկութիւններով: Ընդհանրապէս հրապարակի վրայ հայ առեւտրականը պատուաւոր տեղ մը գտած է ու գնահատուած գիտակից գասակարգէն: Շուկային մէջ ալ մեր շրջանի վաճառորդները նոյն գնահատանքը կը վայելեն իրենց ճարպիկութեամբ :

Գաղութին մեծ մասը բանուորութեամբ կը ճարէ իր օրապահիկը: Տնտես. սուր տագնապ մը ծագեցաւ անցեալ տարի, մանաւանդ արուեստական թելերու ճիւղին մէջ, եւ շատ մը ընտանիքներ մնացուեցան: Առեւտուրը եւս մնաներ կրեց : Նոր տարեշրջանը բարենշան կ'երեւի ու կը մաղթենք որ շարունակուի :

Տէսինի գաղութին տնտես. վերելքին ու Հայուն շինարարութեան ապացոյցներէն մին ալ անհատական տուներու կառուցումն է: Տուները տունկերու նման իրար կը յաջորդեն բարեզարդելով Տէսինը Հայու քրտինքով :

Ահա մեր գաղութը իր հոգերով ու գործերով: Մեզի կը մնայ ներկայ տարեշրջանը բոլորել աւելի համերաշխ եւ միացեալ :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

կողմի մէջ, որը Բրեստ — Լիտովսկում բանակցութիւններ է վարում՝ մի կողմից Ռուսաստանի ռեսպուբլիկայի եւ միւս կողմից քառեակ դաշինքի տէրութիւնների միջեւ հաշտութիւն կնքելու մասին :

Վ. Տէրեանի մասնակցութիւնը Բրեստ — Լիտովսկի բանակցութիւններին նրա կեանքին ամենացայտուն, ամենավառ էջերից մէկն էր: Ցենուած Սովետ. Ռուսաստանի հզօրութեան վրայ, Տէրեանը կանգնած էր հայ ժողովրդի դարաւոր թշնամիների դէմ, որոնց ձեռքերը ներկուած էին ժողովուրդների եւ յատկապէս հայ ժողովրդի արեամբ :

Թուրք ֆարդաւարները Բրեստ — Լիտովսկում « դաւելով Անդրկովկասեան կոմիսարների հակասովետական, դաւաճանական դիրքից, գերմանական - դիւանագէտների պաշտպանութեամբ այնպիսի ստորացուցիչ պայմաններ էին առաջարկում, որոնք հետապնդում էին Անդրկովկասեան ժողովուրդների անկախ գոյութեան վերացումը, Հայաստանի տերիտորիայի մեծ մասի բռնագրաւումն ու նրա ՝ընակչութեան բնաջնջումը :

Վ. Տէրեանը մասնակցելով Բրեստ — Լիտովսկի հաշտութեան բանակցութիւններին, պաշտպանում էր հայ ժողովրդի շահերը գերմանաթրքական իմպերիալիզմի ագրեսիայից :

Տէրեանը այդ օրերից մինչեւ մահ, իր մտքի ամբողջ զօրութեամբ, խօսքի ամբողջ ուժով մերկացնում էր ինչպէս գերմանա - թրքական, այնպէս էլ անգլօ - ամերիկեան գիշատիչների իմպերիալիստական ձգտումները եւ անարգանքի սիւնին գամում հայ ժողովրդի դարաւոր ոսոխների կամակատար, հայ ժողովրդի ազգ. շահերի ստորդաւաճան Դաշնակցութիւնը :

Ս. ԱԼԻԽԱՆԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ վանքը անցեալ տարի եւս նիւթական դժուար շրջան մը անցուցած է, միայն հարուստ. Ամերիկայի նպաստը վերջին չորս ամիսներու ընթացքին կատարած է նախախնամական դեր, ինչպէս կը գրէ պատրիարքարանի պաշտօնաթերթը, «Սիոն»: Այս տարի Ժառանգաւորաց վարժարանին աշակերտներու թիւն է 20, երեք յաջորդական դասարաններով, իսկ ընծայարանը ունի միայն մէկ դասարան, երեք սարկաւագ ուսանողներով, որոնք շուտով աբեղայ պիտի ձեռնադրուին: Ս. Թարգմանչաց դպրոցը ունի վեց հարիւր երկսեռ աշակերտութիւն որուն կրթ. ծախքին 90 %ը կը հոգայ Ս. Աթոռը: Դպրոցը անցեալ տարուան մէջ ունեցած է սկաուտական խումբեր: Շրջանաւարտից Միութիւնը դպրոցի տեսչութեան հետ կազմակերպեց «պազար» եւ ուրիշ ձեռնարկներ որոնք մասամբ թեթեւցուցին դպրոցին ծախքը: Ամման որ գլխաւոր թեմն է ունի գոհացուցիչ կրթ. վիճակ :

Անցեալ տարուան մէջ բացի «Սիոն»էն լոյս տեսած են վանքին տպարանէն Պարգեւ Վ. Վրթանէսեանի «Եղիշէ պատմագիր եւ Վարդանանց պատերազմը, Կ. Գաբիկեանի «Բառգիրք Սեբաստահայ գաւառաբարբառի» 700 էջ, Յ. Օշականի «Համապատկեր Արեւմտահայ դրականութեան » Ե. հատորը — 500 էջ, Յովսէփ Տէր Վարդանեանի «Սաղիմական Սրբավայրեր»ը եւ Զաւէն Եկէնեանի «Կեանքին հետ» քերթուածներու գրքոյկը ինչպէս եւ 1953ի օրացոյցը: Մամուլի տակ է Նորայր եպս. Պողարեանի «Ս. Աթոռոյ ձեռագրաց ցուցակ»ի Բ. հատորը: Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան իր Մատենադարանին համար նոր վարկեր բացած է, որով կ'ամբողջացուին անհրաժեշտ գիրքերը: Ս. Աթոռը կը հովանաւորէ նաեւ երիտասարդական, դպրոցական եւ բարեգործական միութիւններ, (Հ. Ե. Միութիւններ, Աղքատախնամ եւ Ս. Թ. Շրջանաւարտից Միութիւնը) :

ԴԻՐԱՍԱՆ Պ. ՊԱԼԹԱԶԱՐ, որ մեռաւ Պոլսոյ Ազգ. հիւանդանոցին մէջ, ունեցած է բեղուն թատերական գործունէութիւն: Անցեալ տարի էր որ տօնուեցաւ իր գործունէութեան 63ամեայ յոբելեանը: Իր մէջ մարդը եւ դերասանը իրար կը լրացնէին: Ունեցաւ բեմական մեծամտութիւն եւ նիւթական չահախնդրութիւն: Թէ «Վօտվիլ »ի, թէ «Տրամ»ի, թէ «Մելոտրամի» եւ թէ «Օփէռէթ»ներու մէջ յատկանշական դերերը հաւասարապէս ստեղծագործող դերասան մըն էր: Կը մարմնացնէր նաեւ կարգ մը երկրորդական դերեր: Մինչեւ 24 տարեկան հետեւած է դանազան արհեստներու: Առաջին անգամ կ'երեւի «Փրթի Շան»ի թատրոնին մէջ «Ցոփ ու կեղծաւոր» թատերգութեան մէջ: Ցետոյ Ֆասուլաճեանի խումբին հետ մեկնած է գաւառ եւ օտար երկիրներ ներկայացնելով առաջնակարգ դերեր, Ֆէլէկեան քոյրերու, Քնարի կողքին, իր բեմական երկար

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ՀՌՋԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ. — ԴՍԻԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ.ի Օրագրէն,
Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Կերակուրը հրամցուեցաւ ոսկի եւ արծաթ պնակներու մէջ: Բայց ամէն ճաշ եւ իւրաքանչիւր չիչ գինի Քուիզլինկի ներկայութեան նախ կը համտեսուէր իր ծառաներէն մէկուն կողմէ: Քուիզլինկ կը վախնար թունաւորուելէ եւ ինքզինքը չէր ուզեր վտանգել :

Հակառակ ոսկիէ պնակին, ճաշը շատ պարզ էր, հաւանաբար Գերմանացին ապաւորելու համար: Բայց ան տպաւորուած չէր, մինչեւ որ հերթը հասաւ սուրճին : Այն ատեն խոստովանեցաւ թէ երկար ժամանակէ ի վեր սուրճ չէր խմած :

Մարիա ըսաւ քաղաքավարօրէն .

— Մենք եւս սուրճը խնայած ենք մասնաւոր առիթներու համար :

Իսկ Քուիզլինկ կատակեց խեղճօրէն :

— Երբ Անգլիոյ հաշիւը կարգադրուի, անպամ մըն ալ շատ սուրճ պիտի ունենանք :

Ճաշէն վերջ ես «ունկնդրութիւն» մը ունեցայ Քուիզլինկի հետ: Համառօտակի բացատրեցի իրեն, թէ միլիոնաւոր քրոներ հաւաքուած է Նորվեկիացի ժողովուրդին ուտելիք, նախապէս շինուած տուներ, հագուստ, դեղօրայք եւ ուրիշ անհրաժեշտ իրեղէններ ճարելու համար եւ թէ աւելի դրամ ալ կարելի պիտի ըլլայ հանգանակել, եթէ նպաստի այս գործը տայ գործնական արդիւնք մը: Քուիզլինկ ըրաւ շարք մը հաւաստաքննական հարցումներ դրամի աղբիւրին մասին: Ուզեց գիտնալ, թէ բրիտ. ամերիկեան կամ հրեական դրամ կա՞յ անոր մէջ :

Ի վերջոյ ըսաւ .

— Ես առարկութիւն չունիմ, որ Նորվեկիացիները օգնութիւն ստանան, թէեւ նոյն իսկ արժանի չեն ատոր, քանի որ օժանդակեցին թշնամիին եւ թագաւորին, որ զիրենք շուարումի մէջ ձգեց: Ես մարդասէր մըն եմ միայն: Պիտի յանձնարարեմ այդ օգնութիւնը :

Ես սահմռկած էի: Վերջ ի վերջոյ Նորվեկիացի դիկտատորն էր ան: Չէ՞ր կրնար ինքն իրեն կարգադրել այսքան անկարեւոր քաղաքական հարց մը :

Քուիզլինկ գուշակած ըլլալու էր մտածումներս, որովհետեւ ըսաւ .

— Նորվեկիա գրաւուած երկիր մըն է: Գերմանական իշխանութիւնը պէտք է վաւերացնէ այդ օգնութիւնը :

Խոստացաւ, որ պիտի խօսի նացի կառավարիչին՝ Եօզէֆ Թերպոֆէնի հետ: Ապա փոխեց նիւթը եւ հրաւիրեց զիս իր ծննդեան տարեդարձի հաւաքոյթին, որ տեղի պիտի ունենար քանի մը օրէն, 18 Յուլիս 1942ին:

Ցետ միջօրէին մնացած մասը անցուցի Մարիային հետ :

Կը սիրէր իր ամուսինը, բայց նաեւ կը վախնար անկէ: Հպարտ էր անով, բայց վախ ունէր անոր քաղաք. գաղափարներէն: Երջանկութեան եւ ցաւի, հպարտութեան եւ անձկութեան այս հակոտնեայ խառնուրդին մէջ կար նաեւ անհաւատալի միամտութիւն մը: Միամիտ հպարտութեամբ մը ցոյց տուաւ ինծի ծաղկաման մը, զոր Հերման Կէօրինկ ղրկած էր իրեն: Ցոյց տուաւ «մըրիկ - զինուոր»ի «Ֆիկիւրին» մը, կեռ խաչով միասին, զոր Հիթլէր ղրկած էր իր ամուսնոյն ծննդեան վերջին տարեդարձին: Բացատրեցի իրեն, թէ ես նացի մը չէի եւ թէ կը յուսայի, որ պատերազմը պիտի վերջանայ շուտով :

Ասոր վրայ պատասխանեց կատարեալ անմեղութեամբ .

— Օ, տարակոյս չկայ, որ պատերազմը պիտի վերջացնենք արագօրէն: Վիտքուն այնքան վստահ է, որ պիտի շահինք զայն շուտով եւ անսխալած չէ բնաւ :

Բայց, հակառակ իր միամտութեան, կրնայի զգալ իր սարսափը, թէ նացիները կրնան իրապէս կրնան կորսնցնել զայն եւ այն ատեն փուլ կուգայ թուղթով շինած իր տունը :

Եկաւ Քուիզլինկի տարեդարձը: Մարիա Քուիզլինկ, կատարելապէս «առաջին տիկնոջ» իր դերին մէջն էր: Զուարթօրէն հագուած էր կարճ կտրուած ընթրիքի զգեստ մը: Իր վզին շուրջը կախուած էր մարգարիտներու երկար շարք մը: Քուիզլինկ ձախաւեր ճաշակը ունեցած էր հաւաքոյթը սարքելու Հաքոն Թագաւորի պալատին մէջ ...

Թարգմ. Կ. Գ.

Ք. ՁԻՆԿԼԸ

գործունէութեան ընթացքին եղած է Մնակեան, Պէնլեան թատերախումբերուն կարեւորագոյն արտիստներէն մէկը, իսկ Բէշոոք Բոլսոյ խումբին «վոտըվիլ»ներուն մէջ փայլած է Մի-քայէլ Զափրաստի հետ։ Իր ստանձնած դերերէն են Հայր Տիվալը (Գամելիազարդ Տիկինը), «Կոու-փութը», Մոլիէրի «Ագահը», փառաշան «Տիւ-րանը» եւն.: Կատարած է նաեւ շարժանկարի դե-րեր :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թրք. ցուցահանդէս մը բացուեցաւ երէկ Pavillon Marsanի մէջ։ Պիտի տեւէ երկու ամիս։ Ցու-ցադրուած են 800 թանկագին իրեր որոնց մէկ կէ-սը՝ Պոլսոյ եւ Գոնիայի թանգարաններէն, մը-նացեալը Ֆրանս. հաւաքածոներէ ։ Ցուցահանդէ-սին մուտքը կը ներկայացնէ սուլթանական փառա-ւոր ամպհովանի մը չորս դրօշներով ։ Մասնա-ւորապէս աչքի կը զարնեն Մէհմէտ Բ.ի (ԺԵ.դար) երկայն սուրերը եւ եռանկիւն շեղբով դաշոյնը, երկաթէ լախտը, որ Թուրք բիրտ ուժը կը խոր-հրդանշէ, մահակներ թանկագին քարերէ կազ-մուած կոթերով, Սուլթան Պայազիտ Բ.ի ոսկի սաղաւարտները (ԺԶ. դար) թեթեւ աղեղներ, քա-նի մը թանկագին գորգեր՝ ԺԳ. դարէն (Սելճուք-եան), հիւսուածեղէններ եւ Ենիչէրիներու տա-րազներ, գոյնզգոյն ծաղիկներ, — վարդ, յա-կինթ, կակաչ որուն սոխերը մինչեւ 500 ոսկի կ'արժէին, ինչպէս կը գրէ տեղական թերթի մը աշխատակիցը, ադու հագուստներ, նշանաւոր ձի-ու մը գլխապահը եւ «ճիհատ»ի յատուկ պիտոյք-ներ, կայս. վրան մը (ԺԸ. դարի, Սուլթանական վերաւկուներ, ասպինդիններ Պէյրութի արհեստա-նոցներէն, արաբերէն գեղագրութիւններ եւն.:

«Լը Մոնտ»ի քրոնիկագիրը այս բոլորը կը նը-կատէ «Թրքական արուեստի ուժն ու բանաստեղ-ծութիւնը», շռայլաբան նկարագրութեամբ ...

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանս. զօրքը գերի բռնեց 328 ըմբոստներ։ Ուրիշ 195 հոգի ալ սպաննուած են, իսկ 1450 հոգի արդեն յանձնուած։

Այրի Տիկ. Կարապետ Սեդրոսեան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Տոլապճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Խաչիկ Տոլաճեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Սեդ-րաս, Պ. Պ. Յակոբ եւ Արման Տոլապճեաններ, խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց մօր, մեծ մօր եւ մամիկին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ՏՈԼԱՊՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ ԱԶՆԻՒ ՏԻՒԶԵԱՆ)

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր աշխարհի բնակարանին մէջ, 1 rue Lincoln, Paris (8), 21 Յունուար, 88 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Շա-բաթ 24 Յունուար, ժամը 15.30ին, Փարիզի Հա-յոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբի։ Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Cercle Molière le Petit Théâtre ծանօթ սրահին մէջ :

Գոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստա-փոր խումբի կողմէ Ա. անգամ ըլլալով կը ներ-կայացուի ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ կամ «ՏԱՑԻ ԿՈՐԱՊԵՏ» :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, ար-տասանութիւն եւ բանախօսութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Մարսէյլի Հայ Արենոյշ-ներու միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ծնողներուն, միութեան բարեկամներուն եւ բոլոր հրաւիրեալներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ քա-ջալերեցին Յունուար 3ի տօնածառ - խնջոյքի ձեռնարկը, մեծ ուրախութիւն պատճառելով եր-կու հարիւր հայորդիներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ — Թուլուզէն Սարգիս Արզա-մանեան կը փնտռէ իր հայրը, Սանփան, եւ մայ-րը՝ Վարդուհի Ուևոքեան (Օրտուցի), եղբայր-ները՝ Յովսէփ, Միհրան եւ Գրիգոր։ Կը խնդրուի բոլոր Գաղութներէն եւ կամ ծանօթներէն տե-ղեկացնել ընկեր Սարգիս Տասքէլեանի միջոցաւ, 12 rue Nansen, Décines (Isère), France: Կը խնդրուի Տարիահայ թերթերէն արտատպել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իսէէն Ռաֆայէլ Գասպարեան ընտանիքին փափաքին համաձայն այս կիրակի առաւօտ հոգե-հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 rue Jean Goujon), նորոգ հանգուցեալ Օր. ՇԱՀԻՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ մահուան (Պոլիս) քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր մէշտաակը յարգողները :

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պուլ-վառ Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի :

Այս շաբաթ ժամը 20ին Շըմէն տը լա Մառ-րակ, Bar Internationalի մէջ :

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ :

Մեծ պարահանդէս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 25 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ Սալ Վոլ-թէր, (rue Voltaire):

Կը ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՅԵՂՆԵՐԸ՝ (զաւեշտ) : Գեղարուեստական բաժին, անակըն-կալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մեծ նուագախումբ Orchestre Typique de la Villa d'Este Gerard Durian :

Մուտքը 200 Ֆրանք :

Autobus 103 Charenton Ecoles իջնել Rue de l'Union :

ՏՕՆԱԾԱՌ ՀԱՆԴԷՍ

Վալպարէլի դպրոցին տարեկան տօնածառ-հանդէսը այս կիրակի ժամը 15ին «Վէնսան» սը-րահին մէջ։ Կը նախագահէ հոգեւոր հովիւ ՏԷՐ ԲԱԲԳԷՆ ՔՀՆՅ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին ծը-նողները եւ բոլոր հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՆ յանձնաժողովի նիս-տը այս կիրակի, ժամը 16ին, Régent սրճարանի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները։

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եղիպտացի կոմիտէն ստի-պողական ժողովի կը հրաւիրէ, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ, Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Քրիստա-փոր, Վ. Խորէնի եւ Փոթորիկ խումբի բոլոր ըն-կերները, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Place St. Sulpice, Café de la Mairie սրճարանին վեր-նայարկը։ Ներկայ պիտի ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԽՄԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնա-ճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 9ին, Պառ տիւ Կլօպի սրահին մէջ, 7 Պուլ-վառ տ'Աթէն :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Բարձր Հայքի Հայր. Միու-թեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, 19a, rue Venture Հ. Բ. Ը. Մ. սրահը։ Օրակարգ՝ — Զեկուցում եւ հաշուետուութիւն, նոր վարչու-թեան ընտրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Մարսէյլի Հայ Արենե-րու եւ Արենոյշներու կողմէ Վարդանանցը կը տօնուի Մարտ 1ին, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Լիոնի Ֆր. Կապ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը, 28 Մարտ, Շա-բաթ երեկոյ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Լիոնէն Այրի Տիկին Վերժին եւ Օր. Ալիս Գարամֆիլեան, իրենց հօ-րը՝ Միհրան Գարամֆիլեանի մահուան քառասուն-քին առթիւ, 1500 Ֆր. կը նուիրեն, Լիբանանի Հայ Օգն. Խաչին : «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ - ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ : Հաճելի ժամանց եւ անակնկալներ : Գեղար-ուեստական խնամուած բաժին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Notre Dame de Loretteի եկեղեցին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը :

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ երկու սենեակ եւ խոհանոց մը կը փնտռուի հայ ընտանիքի մը համար :

Դիմել խմբագրութեանս :

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Անտիլլիի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի վկայեալ (diplôme d'Etat) հիւանդապահուհիի մը, հայ թէ Ֆրանսացի։ Լաւ վճարումով :

Անմիջապէս դիմել Աղքատախնամի փոխ - ա-տենապետ՝ Պ. Արմենակ Աճէմեանի։ 56 rue Lafayette, Paris (9): Tél. Pro. 03-19:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսյ. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 Janvier 1953 Կիրակի 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6975-Նոր շրջան թիւ 2386

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՆԵԿԻՊ ԱՍՊԱՐԷԶ ԿԸ ԿԱՐԴԱՑ ԱՆԳԼԻՈՅ

Ուրբաթ օր, 23 Յունուար, զօր. Նեկիպ պատմական ճառ մը խօսեցաւ Գահիրէի մէջ, Յուլիս 23ի յեղափոխութեան վեցամսեակին առթիւ։

Ազատութեան հրապարակին վրայ խռնուած էին մօտ 250.000 ունկնդիրներ։ Ոստիկաններ եւ զինուորներ կը հսկէին բարեկարգութեան, աջակցութեամբ օգնականներու։ Զօր. Նեկիպ այս առթիւ յայտնեց թէ կազմուած է Ազատագրութեան Ճակատը որ պիտի իրականացնէ Սուտանի միութիւնը եւ օտար զինուորներու հեռացումը Եգիպտոսէն։ Զօրավարը երդում ալ ըրաւ այս առթիւ։ Ունկնդիրները կը կրկնէին երդումը, «Աստուծոյ օրհնութիւնը խնդրելով անոնց վրայ որ կը նախընտրեն մահը, ի խնդիր ազատութեան»։

Առտուն կանուխէն արգիլուած էր հանդիսավայրը երթալ առանց հրաւիրագրի, որ տպուած էր երեք տարբեր գոյներով.— Սեւ՝ յիշեցնելու համար Ֆարուքի բռնութեան օրերը, ճերմակ՝ իբրեւ խորհրդանիշ նոր իշխանութեան եւ կարմիր՝ իբրեւ խորհրդանիշ ազատագրման զոհողութեանց։ Բաժնուած էին աւելի քան հարիւր հազար տոմսեր։

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ զօր. Նեկիպ աւելի ուժգին լեզու մը գործածեց այս անգամ, ձաղկելով անգլ. գրաւման հետեւանքները։ «Գրաւման բեռը ծանրացաւ ժամանակի ընթացքին։ Նախ առժամեայ կը սեպէին, յետոյ ըսին թէ գրաւումը անհրաժեշտ է աշխարհի ապահովութեան համար։ Քաղաք. կուսակցութիւնները պառակտեցին ժողովուրդը, փոխանակ միացնելու, իբրեւ հետեւանք անգլ. տիրապետութեան։ Բրիտանիա 70 տարիէ ի վեր կը ջլատէ Եգիպտոսի ազգ. իղձերը եւ ազգին կազմութիւնը։ Այդ բոլորը վերջ պիտի գտնեն այսուհետեւ։ Այլեւս ոչ մէկ օտար տիրապետութիւն»։

Բազմութիւնը «կեցցէ Նեկիպ» կը պոռար։ Վարչապետը շարունակեց.

— «Պէտք է վստահութիւն ունենանք մեր հայրենիքին վրայ, որ արժանի է պարծանքի։ Եգիպտոսը ազատ երկիր մըն է որ երբեք չի ծռեր իր գլուխը եւ միշտ ետ կը մղէ դաւաճան թշնամին։ Հարիւր յիսուն տարիէ ի վեր Եգիպտոս ոչ միայն կը կռուէր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ դէմ, այլեւ ներքին ճակատի վրայ, առողջ կարգուսարք մը հաստատելու համար։ Ֆարուք տիրաբար կը շահագործէր կուսակցութիւնները, իր անձնական փառքին համար։ Կարծես դաշինք մը կնքած էր, աչք գոցելու համար անոնց ոճիրներուն վրայ։ Եւ փոխադարձաբար։ Ընկերութիւն մը կազմուած էր գողութեան համար, որուն մէջ բաժին չունէր ժողովուրդը։ Այսօրուընէ հիմնուած է այն կազմակերպութիւնը որ գլուխ պիտի հանէ միութիւնը.»։

Այստեղ էր որ զօր. Նեկիպ երդում ըրաւ «նոր եւ ազատագրեալ Եգիպտոսի վրայ», մինչ թնդանօթը կ'որոտար եւ ազաւնիներ կը թռչէին, ի նշան խաղաղութեան։ Ցնծայ թափօր մը կազմուեցաւ, տեւելով մէկ ժամ։ Վերջին շարքը անցած ատեն բազմութիւնը խզեց ոստիկանութեան շղթան, շրջապատելով զօր. Նեկիպը որ նստած էր բաց կառքի մը մէջ»։

Այսուհետեւ խորհրդարանին եւ կուսակցութեանց տեղը պիտի բռնէ Նոր Ճակատը։

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՆԷ ԱՅՍ ՄԷԿԸ

Ամէն գաղութի մէջ ալ, տարին տասներկու ամիս տեսակէտներ կը յայտնուին, ծրագիրներ կը պարզուին եւ թելադրութիւններ կ'ըլլան, յանուն մշակոյթի զարգացման։

Ժողովուրդը կը կարդայ։ Ժողովուրդին վարիչները կը կարդան։ Հոգեւոր հովիւներն ալ խրատներ կու տան։

Եւ սակայն, տարիները կը սահին, եւ հազիւ երկչոտ քայլ մը կ'առնուի խօսքէն գործքը։

Կը թուի թէ մէկ տարիէն միւսը աւելի դանդաղ կը շարժին հանրային գործունէութեան անիւները։

Կարգ մը գաղութներու մէջ, անիւներն շատոնց ժանգոտած են։ Եւ հարկ է երկու երեք անգամ աւելի յոգնիլ, որեւէ շարժում ստեղծելու համար։

Առնենք մեր ամենադէտ եւ ամենատես գաղութը, որ երեսուն տարին բոլորեց արդէն։

Ո՛րքան հանրօգուտ ծրագիրներ մէջտեղ նետուեցան, տարիներու ընթացքին։

Տեսանք, լսեցինք շողշողուն թելադրութիւններ, ինչպէս եւ շատ համեստ, իրագործելի առաջարկներ։

Ոչ նիւթական միջոցներ կը պակսէին, ոչ ալ մտաւոր ուժեր, կարգ մը ձեռնարկներ գլուխ հանելու համար։

Առաւելութիւն մը եւս ունէինք,— եռանդուն երիտասարդութիւն մը, պատրաստ՝ ամէն զոհողութեան։

Ծրագիրները դիզուեցան իրարու վրայ։ Թերթերն ու թուղթերը դեղնեցան։ Տրամադրելի ուժերն ալ նօսրացան, մահուան հետեւանքով եւ կամ տարիքի բերումով։

Արդ, եթէ երեսուն հիմնական ծրագիր յօրինուեցաւ երեսուն տարիներու ընթացքին, փորձ մը եղա՞ւ գոնէ 30 %ը գործադրելու։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ոչ իսկ ճեմարան մը ունեցանք, Մարսէյլի, Միջին Ֆրանսայի կամ Փարիզի մէջ։

Եթէ Մխիթարեան վարդապետներուն դպրոցն ալ վերաբացուած չըլլար, Դպրոցասէրին հետ ...

Միլիոններ դիզուեցան տարիներու ընթացքին։ Եւ սակայն, ոչ անհատ մը, ոչ ալ խմբակ մը միտքէն անցաւ հինգ-տասը միլիոն տրամադրել, յանուն սերունդի փրկութեան։

Եւ մինչ նորերուն մազերը կը ճերմկէին, նորահասներն իրենք ալ չուզեցին օգտուիլ պատեհութիւններէն։

Առաջին անգամ չէ որ կը յիշեցնենք թէ երկու երեքը չանցաւ Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին հայ աշակերտներու թիւը։

Երեք եղած ատեն, երկուքը աղջիկներ էին։ Եւ Հայուն տեղ Ախիացին, Ֆրանսացին, Անգլիացին, Լեհն ու Զեխն են որ հայերէն կը սորվին...

Թանձր մշուշ մը նստեր է նոյնիսկ նորերու գլխուն վրայ։

Անոնց աչքերն ալ յստակ չեն տեսներ գալիքը։ Իրենց իսկ ապագան։

Այս ողբերգութիւնը կը ստիպէ մեզ յիշեցնել շատ համեստ ծրագիր մը՝

Հիմնել հայագիտական դասընթացք մը, Փարիզի մէջ։ Տեսակ մը ժողովրդական համալսարան, որ լրացնէ նորերու մայրենի գիտութեանց պաշարը։

Մեծ դժուարութիւն մը չի ներկայացներ այս ձեռնարկը։

Նորերը իրենք պէտք է ստանձնեն նախաձեռնութիւնը։ Եւ շուտ։ Քանի չեն սպառած տրամադրելի ուժերը։

Վաղը ոչ թէ ճրագ, ելեկտրական լամբար ալ գործածէք, պիտի չգտնէք շատ մը պիտանի տարրեր։

Գոնէ այս մէկը, ձեր իսկ բարիքին համար։

Թող չըսեն թէ երիտասարդ սերունդի մը աչքին յոյսը մարեցաւ չլինալով օտարին լոյսերէն։

Կարելի չէ դիրքեր գրաւել՝ օր-ապահով գիտելիքներով։ Ինքն իր մէջ կծկուելով եւ սեփական արժէքները անտեսելով։

Միջակը միշտ ալ կէս ճամբան կը մնայ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՋ ՄԸ ԱԹ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ նորէն գործի վրայ են՝ արգիլել տալու համար հրատարակութիւնը հարիւրաւոր, հազարաւոր շաբաթաթերթերու եւ ամսագիրներու, որոնց մէկ մասը, անարուեստ, այլ ցանկայարոյց նկարներով լեցուն է, իսկ միւս մասը կը մոլորեցնէ պատանիները եւ դողութեան, աւազակութեան ու, մինչեւ իսկ, սպանութեան կ'առաջնորդէ զանոնք։

Շարժումը նոր չէ։ Քանի մը տարիէ ի վեր, չորս կողմէն կը զանգատին, կը բողոքեն եւ պատկան իշխանութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն նոր օրերու այս Սոդոմ Գոմորին վրայ որ տարբեր ձեւով աւերներ կը գործէ։ Դիտել կը տրուի թէ հրատարակիչները սկսած են «քիչ մը համը փախցնել»։

Ծերակուտական մը կը պահանջէ որ խորհրդարանը նոր օրէնք մը քուէարկէ եւ դադրեցնել տայ հրատարակութիւնը այն փողոցային ու լըպիրշ նկարներուն, որոնք կարգ մը առուններու անասնական բնազդին կը խօսին միայն, առանց բան մը աւելցնելու նկարչական — կամ լուսանըկարչական — արուեստին վրայ։

Լրագրավաճառներու դարակներն ու ցուցափեղկերը կը յորդին այդ կարգի թերթերով, որոնցմէ ոչ մէկը, ընտանիքին հայրիկը պիտի համարձակէր տուն տանիլ։

Հայոց, սա մատ մը մանուկներու ձեռքը դրուած քոմիքնե՞րը... Տասնէն իներ՝ կը սորվեցնեն այդ անմեղներուն թէ դաշոյնը ինչպէս կը բռնեն, ատրճանակին ըլթակը ինչպէս կը քաշեն, ինչպէս կը զողնան, ինչպէս կը ծեծեն, ինչպէս կ'առեւանգեն։ Տղան, չնչատալով, կը թղթատէ անոնց էջերը։ Դասին կէսն ալ կը յատկէն հեռանկարն ու չարժանիքը։ Շարթուան եօթը օրը, երախան չարագործութեան արուեստին կը ծանօթանայ, ու կիրակի առտու գինքը կը տանին եկեղեցի...

Բարեբախտաբար, մենք չունինք ոչ այդ ցանկայարոյց հրատարակութիւնները, ոչ ալ ոճիրներու այդ «դասագիրքերը»։ Աղքատ ենք, չքաւոր ու տկլոր։ Աստուածմէ եղեր է. à quelque chose malheur est bon!

Բայց, ունինք ուրիշ յանցանք մը։ Մեր ծիծաղն ու զաւեշտը, կը դառնան որոշ նիւթի մը բոլորտիքը՝ դրեթէ միշտ. կը յիշէ՞ք Կավռօշը։

Ինչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ մեծով, պզտիկով կամաց, կամաց թօթափէինք սախալան կարգ մը սովորութիւններ եւ չնորհալի եւ պղնուական ըլլայինք նոյնիսկ մեր կատակներուն մէջ։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ միութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, միեւնոյն ատեն սպառնալիք ուղղելով օտարներուն դէմ։ Անոնց յիշելու քարիւղի մասին կատարուած նոր բանակցութիւնները, թելադրեց որ «բոլոր Իրանցիները անխտիր սպասեն, մինչեւ որ վերջացնեմ գործս, ներքին մանր վէճեր կարգադրելէ առաջ»։ Ի պատասխան կրօնապետ Քաշանիի, ըսաւ թէ ինք միշտ պաշտպանած է՝ սահմանադրութիւնը, յանձն առնելով ամէն նեղութիւն, աքսոր եւ բանտ։

ՖՐԱՆՔԻ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԻ մասին զրոյցներ կը շրջին քանի մը օրէ ի վեր։ Պաշտօնապէս հերքուեցան այս լուրերը։ Դահլիճը որոշած է որեւէ գործողութիւն չկատարել այս մասին, փութացնելով եկամտացոյցին քուէարկումը։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պահանջեց Զեխոսլովաքիայէն ետ կանչել Փարիզի դեսպանատան զինուորական կցորդը, գնդ. Վիմը։ Ինչպէս գրած էինք, Զեխոսլովաքիան ալ պահանջած էր ետ կանչել Փրակայի Ֆրանս. դեսպանատան զին. կցորդը։ Փարիզի մէջ կ'ըսեն թէ Փրակայի զին. կցորդին աղջիկը ձերբակալուած եւ քանի մը ժամ հարցաքննուած էր անցեալ Նոյեմբերին։ Միւս կողմէ, վերջերս Փարիզի մէջ ձերբակալուած էին երկու Զեխեր, որոնց թուղթերը անկանոն էին։

Նոր դաշնակցութիւն

(ԹՈՒՐՔԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ)

Վերջին լուրերու համաձայն, մարաջախտ Թիթօ համոզուած է Թուրքիոյ եւ Յունաստանի թէ ի վերջոյ կրնայ ընդունիլ դինակցութիւն մը երկու երկիրներուն հետ, ի խնդիր Պալքաններու պաշտպանութեան։

Եուկոսլաւիա ցարդ կը դժկամակէր դաշնագիրներ կնքել արեւմուտքի հետ, մասամբ ներքին պատճառներով, եւ մասամբ վախնալով որ կրնայ գրգռել Ս. Միութիւնը։ Անցեալ օր, ի պատիւ Յունաստանի Քէօփրիւլիւի տրուած ճաշին ատեն, Թիթօ բացատրեց թէ կարելի է դաշնագիր կնքել, եթէ գործնապէս համաձայնութիւն գոյացած է։ Այս յայտնութիւնը կարեւոր քայլ մը կը նկատուի, բաղդատելով 18 ամիս առաջուան հետ, երբ երեք երկիրները կը խօսակցէին զին. եւ տնտես. միութեան մը համար։ Ան ատեն Յունաստան եւ Թուրքիա ռազմական կարգադրութենէ մը աւելին կը պահանջէին։ Այժմ Եուկոսլաւիան ալ քայլ մը յառաջ կ'երթայ։

Թիթօ յիշեց իր ճառին մէջ, ընդունելով երեք երկիրներու վարչաձեւերուն տարբերութիւնը.— «Մենք միեւնոյն իղձերը ունինք,— պահել մեր ազատ եւ խաղաղ զարգացումը, մեր անկախութիւնը եւ ամբողջութիւնը։ Մեր գործակցու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՎ ՄԻՇՏ ՅԱՌԱՋ...

Պայքարով ու տքնելով, փոյթ չէ, թէեւ ուշ, բայց ու քախ եւ հպարտ պիտի կերտենք մեր ճակատագիրը: Քաղաք. դատ մը ունինք ուրացուած գրեթէ աշխարհէն:

Քաղաքական դաշեր ունեցեր են եւ ունին ուրիշներ նոյնպէս, որոնք կը կռուին ու կը թափեն մեզի պէս իրենց արիւնը, տիրանալու համար օր մը ազգ. իրենց ազատութեան եւ ամբողջական հայրենիքին:

Ինչ որ մեզի համար արդար է ու նուիրական, ինչ որ արեւի պէս պայծառ է ու պարզ, ուրիշներու համար կրնայ վիճելի ըլլալ եւ խնդրական:

Վասնզի, ուրիշներ կրնան ունենալ մերինին հակոտնեայ շահեր, ու չճանչնալ անվիճելի եւ նուիրական մեր իրաւունքները:

Քաղաքականութեան մէջ արդարութիւն եւ իրաւունք յարաբերական հաշիւներու խառնուրդ մըն են:

Մարդիկ երբ չեն ուզեր ճանչնալ արդարութիւնն ու իրաւունքը, ոչ թէ ուրիշներէ նուազ, ծանօթ են անոնց պատմութեան կամ արդարութեան, ոչ, այլ որովհետեւ արտօնուած չեն ճանչնալու ուրիշին արդարութիւնը կամ իրաւունքը:

Այս մտայնութիւնը կը յուսահատեցնէ իրաւազրկուած փոքր ազգերը:

Այդ յուսահատութիւնն ու յոռետեսութիւնն է ահա սխալ:

Այդ յուսահատութեան եւ լքումին պատճառով է որ ամէն տեղ եւ բոլոր ժամանակներու ընթացքին, ժողովուրդներու մէկ մասը կատարած է անվերականգնելի նահանջներ ու իր մեղկութեան իբրեւ արդիւնք՝ տրորուած է ուրիշներու հարթիչ գլանին տակ:

... Դիւրաբորբոք եւ անտառնարիւն ժողովուրդներ ու անհատներ, որոնք կ'ուզեն մէկ օրէն միւսը տիրանալ ամէն ինչի, ու կը յուսահատին իրենց կրած մեծ կորուստներուն համար, դատապարտուած են յոռետեսութեան մէջ գործել անմարսելի սխալներ:

Քիչ չեն մեր մէջ, օրինակ, մարդիկ, որ քաղաքական մեր արդի կացութիւնը աչքի առաջ ունենալով՝ տուեր են իրենք զիրենք կատարեալ յոռետեսութեան:

Անոնց համար ցեղային նոր աղաղակ մը ցընորք մըն է: Անոնք չեն հաւատար, թէ կարելի է կազմակերպուելով, ուժերը տնտեսելով, սերունդը պատրաստելով տիրանալ ազգային իրաւունքներու: Քանի որ բռնագրաւուած են մեր հողերը, քանի որ դուրս նետուած ենք հայրենի մեր բնաշխարհէն, եւ քանի որ խարուած ենք անգամ երէկի մեր մեծ Դաշնակիցներէն, ապա ուրեմն զուր է օտար հորիզոններու տակ բանալ դպրոց եւ ակումբներ, պահել մամուլ ու գրականութիւն, աղօթել Հայուն Աստծոյն եւ ուժին:

Աւելորդ ժամավաճառութիւն կը համարեն անոնք այս բոլորը եւ նոյնիսկ կ'աշխատին ազգակերտ նպատակներու անունով իրենց դիմողներուն այսպէս քարոզել:

... Այս հոգեբանութիւնը ժողովուրդի մը դիմագրական կորովը կրծող ժահրն է: Տեսակ մը ժանգ, որ կ'ուտէ, կը սպառէ ամէնէն տոկուն երկաթն անգամ, եթէ պատսպարուած չէ ան խոնաւութեան դէմ:

Գաղջ այդ ապրումներուն զոհ տուին անցեալին մէջ մեր ամէնէն մեծ եւ բազմահայ գաղութները, Խրիմէն մինչեւ Պեսարապիա, Թրանսիլվանիա եւ Լեհաստան:

Այդ հոգեբանութիւնը, նահանջական այդ կեցուածքը կրնայ դառնալ գերեզմանը մեր նոր գաղութներուն:

Ազգերը կ'ապրին ոչ թէ յուսահատութեամբ, ոչ թէ իրենց պարտութիւնները աշխարելով, այլ իրենց հերոսական խոյանքը չափոբելով:

Ապրելու կամքով տոգորուած ժողովուրդ մը իր պարտութիւններուն կսկիծով չէ որ պէտք է զգայ, այլ սպանծալ իր յաղթութեանց փառքով:

Պարտութիւններու պատճառները վէճի եւ ներքին երկպառակութեան սիրոյն չէն որ պիտի քննուին, այլ յառաջիկային անոնցմէ զգուշանալու եւ նոր յաղթութիւններ արձանագրելու նախանձախնդրութեամբ:

Այսպէս կ'ընեն իմաստուն ժողովուրդներ, երբ այս առաքինութենէն զրկուածներ սանդին մէջ ջուր կը ծեծեն:

Առաջին քննութեան ներկայացող թեկնածուն իր ձախորդութեան ցաւէն եթէ վհատի, օր մը փայլուն աշակերտներ չի կրնար դառնալ:

Զղտոր ջուրերը քարերու եւ ժայռերու զարնուելով է որ կը մաքրուին ու կը զտուին:

Տառապանքը, առանձնապէս քաղաք. կեանքի մէջ, հզօր փորձաքարն է:

Անոնք որ տոկուն են, այդ փորձաքարին վրայ ցոյց կուտան իրենց դիմադրական կորովին տոկունութեանը:

Հրեան երկու հազար տարի դարձաւ թափառական, բայց յաղթեց, որովհետեւ ունեցաւ ապրելու եւ սեփական հայրենիք կերտելու կամքը:

Մեր ժամանակաշրջանը այս ճշմարտութեան վկայութեան կը կոչէ մեզ:

Հայկ. յեղափոխութիւնը իր անհամար զոհերով ու հերոսներու անմահ փաղանգով տուաւ մեզի Երասխի ափին վրայ թառած հայրենիքը: Մեր ապրելու եւ մեծնալու միամնական կամքը կրնայ օր մը տէր դարձնել մեզ պատմական մեր հայրենիքին:

Երա՞զ: Ոչ անշուշտ անոնց համար, որ ունին ապրելու եւ յարատեւելու կամք: Ոչ անոնց համար, որ կը հաւատան սեփական ուժերով երազները իրականութեան վերածելու հրաշքին:

Այդքանին համար պէտք յոգնինք ու քըրտնինք: Առանձին գետ պիտի շարունակենք լարուած ուժերով պայքարիլ մեզ տրորող հակազդակներու դէմ:

Մինչեւ որ հասնինք մեր նպատակին:

Այսպէս կը հաւատան անոնք, որ կապած են իրենց ճակատագիրը հայ բազուկին ու հայ հանճարին միցեալ զօրութեան:

Այսպէս կը հաւատայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ վերցուցած պայքարի նաւագոյնը, կը քալէ ահա ճակատը բարձր դէպի յաղթանակ:

ԱՐՄԵՆԻՏ

Վայելչասիրութիւն

ՀԱԳՈՒՍՏԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ,— ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՀԱԳՈՒԻՆՔ ՄԵՆՔ — ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՄԵՐ ՆԱԽԱՀԱՅՐԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Երբ վայելչասիրութիւն կ'ըսենք անմիջապէս մեր միտքը կուգայ հագուստը:

Նախամարդուն կենդանիի մորթէ հագուստէն մինչեւ մեր օրերը հագուստին կրած բազմաթիւ յեղաշրջումները ապացոյց են թէ մարդիկ ջանացած են միշտ իրենց մարմինը պատսպարել վայելչօրէն իւրաքանչիւր դարաշրջան իր կարողութեան եւ ճաշակին համաձայն:

Այնպէս կը թուի թէ մեր ներկայ հագուստները անյեղլի կատարելութեան մը հասած են, իրենց վայելչութեամբը, տոկունութեամբը եւ գործնական հանգամանքովը:

ԺԸ. դարը կրնայ պարծենալ իր հագուստներու գեղեցկութեամբ, բայց անոնք երբեք չեն յարմարիր ներկայ դարուս մարդուն:

Ֆրանսան, որ հագուստի ստեղծագործութեան մէջ աշխարհի առաջիններէն է, իր առածով — «L'Habit ne fait pas le moine», երեւութապէս կ'անտեսէ անոր դերը իբրեւ ներկայանալի ըլլալու պայման:

Գերմանական առածը «Kleider machen leute: Հագուստը մարդը մարդ կը շինէ», ընդհակառակն չափազանց կարեւորութիւն կուտայ, իբրեւ թէ հագուստը ամէն ինչ է:

Ահաւասիկ երկու դրացի երկիրներ որոնք տրամագծօրէն հակառակ տեսակէտներ ունին հագուստի դերի մասին:

Մենք ալ այս երկուքին միջինը գտնելով ըսենք թէ «հագուստը նպաստաւոր մթնոլորտ մը կը ստեղծէ իր շուրջը»:

Գլխարկը զգեստաւորման մէջ վճռական դեր մը կը կատարէ: Անոր բնորութիւնը եւ դնելու ձեւը մարդուն անհատականութիւնը ցոյց կուտան: Ետեւ, առջեւ, մէկ կողմ կամ ուղիղ դրուիլը անոր վայելչութեան ըմբռնումին յատկանիշը կը կազմեն: Միեւնոյնը կարելի չէ ըսել հագուստին համար որ ենթակայ է դերձակ արհեստաւորին ճաշակին եւ հասկացողութեան: Ան է որ կ'ընտրէ ձեւը, համաձայն մարմնին կազմութեան:

Լաւ հագուելու ցանկութիւնը հաւասարապէս չի զարգանար մարդոց մէջ, կան մարդիկ որոնք լայն միջոցներ ունենալով հանդերձ բնաւորութեամբ թափթփած են: Կան ուրիշներ ալ որոնք մարնոց տեսակէ հագուելով հանդերձ արտակարգ հովեր կ'առնեն եւ նորութիւն մը հանած ըլլալու յաւակնութիւնը ունին:

Աշխարհի մեծերն ալ, հակառակ իրենց համբաւին, կը սիրեն վայելչասէր երեւալ: Կ'ըսուի թէ Անգլիոյ ամէնէն վայելուչ հագուած նախարարը Պ. Իտըն է: Իր դրած գլխարկին տեսակները իր անունը կը կրեն: Ամերիկայի մէջ Պ. Էչիսըն: Ֆրանսայի մէջ, փարիզեան թերթեր շատ անգամ ակնարկներ կ'ընեն Էլիզէի պալատին նախկին աթոռողաւետ Պ. Անտոէ տը Ֆուքիէռի վայելչասիրութեան մասին: Հակառակ իր ծերութեան, ան է որ յաճախ կը նախագահէ գեղագիտական եւ վայելչասիրութեան մրցումներու առթիւ կազմուած ժողովներուն:

Իսկ Թուրքերը, որոնք շատ կը սիրեն առակով խօսիլ, հագուստի մասին իրենց տեսակէտը դրած են Նասրէտտին Հօճայի բերնին մէջ իր «մուշտակի պատմութիւնով»:

Ո՞վ է եղած հայ ազգին դիւանագիտական դասուն ամէնէն վայելուչ հագուած մարդը:

Անշուշտ հիներուն մէջ կային վայելչասէրներ, իսկ նորերը (Հայաստանի մէջ) տեսնելու պատեհութիւն չեմ ունեցած:

Վայելչասիրութիւնը անհատի գործ է, սակայն կայ բան մը զոր կարելի էր ընդհանրացնել: Այսպէս, Հայը հինէն ի վեր արհամարհանք ունի պատրաստ հագուստի հանդէպ: Պոլսոյ մէջ երբ մէկը պատրաստ և աժան հագուստ հագնէր, կ'ըսէին — «Զըլլայ որ ձիուն քովէն անցնիս, խոտի խուրձ մը կարծելով ակռայ կը զարնէ վրադ» (Իրրեւ թէ կերպասը խոտ ըլլար): Դարձեալ Հայն է որ կ'ըսէ — Հայուն այս միտքը — «Սուզէծ տանը չկայ»: Շատ քիչ Հայեր կան որոնք հագուստի վաճառատուն մը մտնելով կախուած հագուստներուն վրայ աչք մը նետելէ ետք, «décrochez moi ça» տեսակէն հագուստ հագնին: Սակայն նուրբ հագուիլը, չի նշանակեր թէ մարդ անպատճառ վայելչասէր է: Պէտք է խնամել եւ փայլեցնել: Շապիկին եւ փողկապին դերը կարծուածէն աւելի կարեւոր է:

Մինչեւ հոս՝ այրերու մասին: Գալով կիներու վայելչասիրութեան, այդ ճիւղը շատ բազմազան է, եւ մասնագէտներու գործ: Խօսքը կուտամ տիկիններուն եւ օրիորդներուն:

Քիչ մըն ալ պատմութիւն.— Ի՞նչպէս կը հագուէին մեր նախնիքը հին դարերուն:

Այս մասին թանկագին վկայութիւն մը կը բերէ մեզի հանգուցեալ Արմենակ Սագըզեան որ մասնագէտ մըն էր հայկ. եւ Միջին Արեւելքի գեղարուեստի պատմութեան եւ որ նշանաւոր հանդիսացաւ իր Pages d'Arts Arméniens գրքով (հրատ. Բարեգործականի):

Ահա թէ ինչ կը գրէր Փարիզի Foyer Arménien թերթին մէջ:

« ... Երբ Անիի գաղթականները Լեհաստան հասան այնքան շքեղօրէն հագուած էին, մետաքսեայ պատմուճաններով, ոսկի եւ ադամանդ զարդեղէններով պճնուած, որ լեհ ազնուականներուն նախանձը կը գրգռեն: Անոնք կը պահաջէն իրենց թագաւորէն որ իրենց ալ իրենց դիրքին համապատասխան հագուստներ տրուի»:

Ասիկա ապացոյց մըն է թէ հազարումէկի եկեղեցիներու քաղաքը որքան ճոխութեան մէջ կ'ապրէր: Դարձեալ միեւնոյն հեղինակը կը գրէ իր գիրքին մէջ.— « Կիլիկեան հայ թագաւորութեան ատեն հայ աղջիկները եւ կիները այնքան կը շպարուէին զանազան գոյներով աչքերէն եւ այտերէն որ, այր մարդոց զայթակղութիւն կը պատճառէին »: Այս կէտը մատնանշած է Վարդան Առաքագիր, որուն գրութիւնները մինչեւ մեզի հասած են:

Մեզի աւելի մօտ, երկու դար առաջ: Pages d'Arts Arméniens գիրքին մէջ երկու նկարներ կան Պոլսահայ ընտանեկան կեանքէ, 1737 թուականով: Այս նկարները պոլսաբնակ հոլանտացի նկարիչի մը գործերն են որոնք այժմ կը գտնուին Ամսթերտամի թանգարանը: Սագըզեան գացած է հոն եւ լուսանկարած: Մին կը ներկայացնէ ընտանիքի մը մէջ թղթախաղի տեսարան մը, այր եւ կին հաւաքուած սեղանի մը շուրջ: Նկատելի են կիներու պարանոցային մերկութիւնը մինչեւ ստինքները եւ գլխարկները որոնք շատ ալ տարբեր չեն այսօրուան գլխարկներէն: Իսկ անոնց քով պառաւ մամիկ մը քէն բրածի պէս կռնակը դարձուցած եւ մարմինը ծածկուած մինչեւ գլուխը, բացի դէմքէն, բուրդ կը մանէ:

Միւս նկարը կը ներկայացնէ հարսանեկան թափօր մը փողոցին մէջ: Առջեւէն կ'երթան այրերը, ետեւէն կիները: Այրերը երկու նկարին մէջ ալ ասուերի տակ են, որով կարելի չէ գաղափար մը կազմել իրենց հագուստին մասին: Կիները ընդհակառակն շատ յստակ կ'երեւան: Հագած են երկայն հրջազգեստներ մէջքը զարնուած, գլուխնին դրած են փաթթոցի նմանող գլխարկներ (այս տեսակ գլխարկները 2—3 տարի առաջ նորոյթ էին Փարիզի մէջ): Գլխարկին վրայ նետուած է բարակ քող մը որ անոր կէսը ծածկելով գլխուն ետեւէն կ'իջնէ ուսերուն վրայ: Գլխաւոր մասը հոն հանգչելով երկու ծայրերը կ'իջնեն կուրծքին վըրայ եւ միանալով կը մտնեն ծոցին մէջ: Բոլոր կիները բարձրահասակ եւ նրբակազմ են, թերեւս արուեստագէտը այդպէս ուզած է, անոնց մասնաւոր գեղեցկութիւն մը տալու համար: Սագըզեան ցաւ կը յայտնէ որ խելք չէ ըրած նկարներուն գոյնին մասին նիշեր առնել եւ յոյս կը յայտնէ թէ ուրիշ հայրենակիցներ այդ գործը կը լրացնեն:

Այն ատենուան արքունի (Սուլթան Ահմէտ Գ.) նկարիչը Բարսեղ անունով Հայ մըն է եղեր: Հոլանտացին ջանացեր է գոնէ իրեն ամսական մը կապել տալ Սուլթանին, բայց չէ յաջողեր եւ Պոլսոյ մէջ մեռնելով, իր նկարները հոլանտական դեսպանին միջոցաւ սեփականութիւնը կը դառնան իր երկրին:

Էջ մը պատմութիւն...

Ալ փատտ չունիմ թէ մարդիկ դեռ երէկ,
Այրեցան իրենց սրտին հաւատային,
Մոռացումն այսօր զերթ չարաշուք մէգ,
Մթներ է յոյսին դէմքը ծիածան ...:

Կասկածն է պատեր սիրտերն այսօրուան,
Ու սէրն հոն չունի այլեւս ոչ մէկ դեր,
Սեւ թոյն կը հոսի արդ արեան փոխան,
Մինչդեռ երէկ՝ կեանք ու խինդ կը յորդէր ...:

Ու հոգին՝ օտար դժբախտի վիշտին,
Հոն չարճաճանգեր ե՛րգն իսկ զուարթուն,
Խաւարն անթափանց ճնշեր է չորս դին,
Ոստայնի պէս՝ հոն՝ սարդեր են արթուն ...:

Մտքին թեւազուրկ սահմաններէն ներս,
Կրկէս է բացուեր կիրքերու անյագ,
Կը նայինք չուտր իրարու երես,
Գտնելու հոն լոկ անդունդ մ'անյատակ...:

×

Բայց այդ անդունդին խորը տակաւին,
Անեղծ է բոցը սրբաշունչ կայծին ...:

Ու հոգիներու դարբնոցին վրան,
Կամքին պողպատները այսօր կը հիւրնան,
Կոփելու անզուսպ յարոյցքը վաղուան,
Դարերու ժառանգն ապրելու կրկին ...:

Այն ատեն նորէն ծաղիկներէն հիր,
Մեր քայլերուն տակ բուռ բուռ վարդ ու խիր,
Պիտի բոլորենք աշխարհն այս ընտիր,
Ձեռք ձեռքի տուած եղբայրութեամբ հին ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փակագիծ մը այս առթիւ :

Տարիներ Գերմանիա ապրող բարեկամ մը կը պատմէր թէ օր մը Գերմանացի մը իրեն ըսեր է. — «Դուք Հայերդ քայլել չէք գիտեր, որովհետեւ զինուորութիւն չէք ըրած»:

Անշուշտ Գերմանացիին կարծիքը նախապաշարում է: Պերլինի մէջ ճանչցած երկու Հայերը չէին որ ամբողջ հայութիւնը կը ներկայացնեն: Անգլիացի վիպագիր մըն ալ երբ առաջին անգամ Ֆրանսա կը մտնէ, քարափին վրայ տեսած առաջին կինը կ'ըլլայ շիկահեր եւ իր յաջորդ վէպին մէջ կը գրէ — «Բոլոր Ֆրանսացի կիները շէկ են»:

Մարդուն բնական քալուածքը ո՞րքան կապ ունի զինուորական քայլերուն հետ :

Այս ալ թող ճշդեն մարմնակրթանքի մասնագէտները :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

Գրական կապեր

ՀԱՅԵՐՈՒ ԵՒ ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1952ի թիւ 9էն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Դարեր շարունակ հայ եւ վրաց ժողովուրդները քաղաք., տնտես. եւ մշակութային ամուր ու ջերմ բարեկամութեամբ կապուած են իրարու հետ: Այս երկու ժողովուրդներու առաջաւոր մարդիկ օտար բռնակալներէն ազատագրուելու համար միշտ դիմած են ռուս ժողովրդի օգնութեան :

...Հայ եւ վրաց ժողովուրդներու գրագէտներու միջեւ արմատաւորուած է գրական փոխադարձ կապի եւ փորձի փոխանակման աւանդութիւն: Հայկ. գրական ամսագրերուն մէջ բազմաթիւ անգամներ հրատարակուած են Վրացի դասական եւ ժամանակակից գրողներու երկերը : Լոյս տեսած են Իլ. Ճաւճաւաձէի, Ակ. Ծերեթելիի, Էգ. Նինոշվիլիի, Դ. Կլդիաշվիլի, Վ. Փշաւայի եւ ուրիշներու գործերը :

Վրացի ժողովուրդը, որ շատոնց ի վեր ծանօթ է Յ. Թումանեանի բանաստեղծութեան երեք անգամ մասնաւոր գիրքերով լոյս ընծայեց անոր ընտիր երկերու ժողովածուն : 1935ին վրացերէն լոյս տեսաւ Յ. Թումանեանի հէքեաթներու գիրքը որ մեծ հետաքրքրութիւն առեղծեց վրացի ընթերցասէր հասարակութեան մէջ: Թումանեանի ընտիր բանաստեղծութիւնները զետեղուած են վրաց լեզուի դասագիրքերու մէջ:

1930ին Վրաստանի պետական հրատարակչականը տպեց, վրացերէն լեզուով, բանաստեղծ Յ. Ցախրեանի երկերու ժողովածուն :

Վերջին տարիներու ընթացքին երկու անգամ հրատարակած է Աւ. Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ն: 1952ին «Սովետ. Գրող» վրացական հրատարակչականը լոյս ընծայեց Աւ. Իսահակեանի ընտիր երկերու ժողովածուն՝ վրացերէն: Իսահակեանը վրացի ժողովուրդին սիրած բանաստեղծներէն է :

Հայրենական մեծ պատերազմէն ետք, վրաց եւ հայ գրական արժէքներու փոխադարձ թարգմանութիւնը լայն ծաւալ ստացաւ: Սկսաւ սերտ համագործակցութիւն: Գրականութիւններու մերձեցումը այժմ կ'ընթանայ ոչ միայն մեծ երկերու թարգմանութեամբ, այլեւ գրաքննադատական յօդուածներով, գրական ուսումնասիրութիւններով, գրողներու հանդիպումներով, թատրոններու, երգչախումբերու «դասարոլ»ներով, թատերախաղերու բեմադրութեամբ : Հայաստանի մէջ թարգմանուած է եւ կը բեմադրուի Ս.Շանշիաշվիլի, Ի.Եւխսոբերի «Գուջան», «Քեթօ եւ Կոտէ» օփերան, իսկ «Ռուսթավելի» պետական թատրոնին մէջ կը բեմադրուի Գ. Սունդուկեանի «Պէպօ»ն :

Հայպետհրատը հրատարակեց շարք մը վրացական երկեր, բանաստեղծութիւն, վէպ եւն.:

Վրաստանի Պետական Հրատարակչութիւնը վրացերէն լոյս ընծայեց Շիրվանզադէի «Քաոս»ը, «Արտիստ» միլիոնատէր. հատուածներ Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»էն, Գ. Սունդուկեանի թատերախաղերու ժողովածուն: Շուտով լոյս կը տեսնեն Աւ. Իսահակեանի «Ընտիր երկեր»ու, Տ. Սարեանի բանաստեղծութիւններու ժողովածուները, Վրաստանի հայ գրողներու «Ալմանախ»ը:

Վրաստանի հայ գրական մամուլին մէջ իրենց ստեղծագործութիւններով հանդէս եկան Նար — Դոս, Արազի, Մաստ Թագէորոսեան, արձակագիր Տիրան Թորգոմեան, որ մինչեւ հիմա ալ կը ստեղծագործէ Վրաստանի մէջ: 1948ին լոյս տեսաւ Թիֆլիսի մէջ վրացերէն լեզուով անոր պատմուածքները : Նոր Սերունդէն Մ. Ասլանեանի «Զոգարկուած հեռքերով» վիպակը : Վրաստան ապրող Վ. Սիմոնեան իր պատմուածքներուն մէջ նոր եւ հին կենցաղի միջեւ տեղի ունեցող պայքարի հիմքի վրայ կը պատկերացնէ սովետ. մարդոց առօրեայ կեանքը: Նոր սերունդէն աչքի կը զարնէ Մ. Քարամեանը :

Զգալի վաստակ ունի Ս. Աւչեան: Գրած է կարգ մը թատերախաղեր որոնք կը բեմադրուին: Ա. Հայրապետեան թատերական քննադատ է:

Վրաստանի մէջ հայկ. մշակոյթի եւ գրականութեան զարգացման մեծ խթան կը հանդիսանայ Թիֆլիսի «Սովետ. Վրաստան» թերթը, հայերէն լեզուով :

Վերջին տարիները՝ յաճախադէպ են հայ եւ վրացի գրողներու հանդիպումները :

Երկու հանրապետութեանց գրական կազմակերպութեանց գործօն մասնակցութեամբ տեղի ունեցան Խ. Աբովեանի մահուան 100ամեակի, վրացի Իլ. Ճաւճաւաձէի մահուան 40ամեակի, Գ. Սունդուկեանի ծննդեան 140ամեակի, վրացի Դ. Գուրամիշվիլիի մահուան 160ամեակի, Յ. Թումանեանի յոբելենական հանդէսները :

Վ. ԱՏՐԻԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— Տիկին Անահիտ Լ. Տէր Մինասեան (ծնեալ Ա. Գեւոնեան), Sciences es Lettresի վկայական ստացած է Սորպոնէն (Հին, Միջին դարու եւ Նոր պատմութիւն, ընդհ. աշխարհագրութիւն, Միջին Դարու Արուեստից պատմութիւն): Մայիսին պիտի ներկայացնէ իր «թէզ»ը բարձրագոյն ուսմանց համար :

«Թէզ»ին նիւթն է «Թոնդրակեցիները եւ Պաւլիկեանները»:

Շնորհաւորութիւններ :

ԺՊԻՏ

— Արամին հայրը՝ իր հօրեղբօրմէն նուէր կը ստանայ գեղեցիկ, փոքրիկ կապիկ մը: Արամ շնորհակալութեան նամակ կը գրէ .

— Սիրելի մեծ հայրիկ, շնորհակալութեամբ ստացանք ղրկած նուէրդ: Ամէն անգամ որ զինք դիտենք, քեզ կը յիշենք ....:

×

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Արամ, սա նախադասութեան մէջ «Դաշտին մէջ եզ մը եւ կով մը կ'արածի»՝ սխալ կա՞յ :

ԱՐԱՄ.— Այո, նախ կինը պէտք է յիշել, ապա այր մարդը ....:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ.— ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ.ի Օրագրէն,
Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

Քուիզլինկ ըսած էր ինծի, թէ Եոզէֆ Թերպոֆէն, Կէօրինկի աջ ձեռքը, ներկայ պիտի ըլլայ, եւ ան էր, որ պէտք էր տնօրինէր իմ նպատակաւոր գործիս ճակատագիրը :

Պալատի հացկերոյթի մեծ սրահը լեցուած էր համազգեստաւոր մարդոցմով — Գերմանացիներ Նորվեկիացիներ ուրիշ շատեր, որոնց ինքնութիւնը չէի կրնար ճշդել: Տեսայ Իտալացիներ, Հունգարացիներ, Ճափոնցիներ, Ֆիններ, Ռումանացիներ, Պուլկարներ եւ Առանցքի կուսակից դիւանագիտ. մարմնի անդամներէն շատեր: Շուէտացի եւ զուիցերիացի դիւանագէտները «դէշ հարբուխ եղած էին» եւ մէջտեղ չեկան :

Տեսայ նաեւ հանգուցեալ ոստիկան նախարար Յոնաս Լին, զոր բոլորը Յուդա Լի կը կոչէին — Նորվեկիոյ մեծագոյն ահաբեկիչը եւ կիներու անուանի որսորդը: Մարիա ներկայացուց զիս անոր: Ներկայ էր նմանապէս Կնուտ Համսուն, Նորվեկիոյ մեծագոյն գրագէտներէն մէկը. անոր կ'ընկերանար իր աղջիկը, Մարին: Համսուն որոշապէս ութսունէն վեր էր եւ խանդավառ Քուիզլինկեան նացի մը :

«Քոքթէյլ»ներու ժամանակ, բարձր կանչեր լսուեցան պալատի բակին մէջ: Բարձրացաւ մեծ աղմուկ մը եւ ամէն ոք պատուհաններուն մօտ վազեց: Քուիզլինկի «Hird»երը, ինչպէս կը կոչէր ան իր «մրրիկ զինուորները», կ'ողջունէին զայն, իր ծննդեան տարեդարձին առիթով: Երկու հազարի մօտ մարդիկ, «ինքնաբուխ» կազմակերպած էին ջահազնացութիւն մը ի պատիւ իրեն : Մարիա աքանչացած էր :

Քուիզլինկ ճառ մը խօսեցաւ պատուհանէն : Ապա քանի մը խօսք փոխանակեց վարիչներէն ոմանց հետ եւ ցուցարարները հեռացան: Այնուհետեւ տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ : «Ռաւեսար» հրամցուեցին, Ֆրանս. «շամփանեա»ն առատօրէն հոսեցաւ եւ գինովցած նացիներ կատաղի ճառեր խօսեցան Րոզվէլթի եւ Չըրչիլի դէմ: Բաժակներ պարպուեցան Վիտքուն եւ Մարիա Քուիզլինկներու կենաց:

Մարիա կաս-կարմիր կը կարէր ամէն անգամ, որ բաժակ կը պարպէին ի պատիւ իրեն եւ ամէն ոք կը ծիծաղէր ի տես այս «հիւմիսական անմեղութեան»:

Կը զարշէի ես այս աղմկալի խրախճանքէն ժողովուրդի թագաւորին՝ Հաքոնի պալատին մէջ, բայց ստիպուած էի համակերպիլ: Եւ ի վերջոյ ստացայ վարձատրութիւնս: Մարիա եւ Քուիզլինկ ներկայացուցին զիս դիկտատոր Թերպոֆէնին:

Եոզէֆ Թերպոֆէն անկասկած վայելչակազմ մէկն էր: Ան, մահապատիժի ենթարկուած արտ. նախարար Եոաքիմ Ռիպպենտրոփի նման, իր պապէգը ամբողջութեամբ կը պարտէր իր վայելչագեղ դէմքին եւ քանի մը հարուստ կիներու, որոնք հրապուրուած էին այդ դէմքով: Քաղաքավարօրէն համաձայնեցաւ բոլոր առաջարկներուս: Քանի որ վարչապետ Քուիզլինկ յանձնարարած է նպատակաւոր գործը, ըսաւ ան, առարկութիւն չկար այդ մասին: Առաքելութիւնս վերջացած էր:

Գերման մարզպանը ժամադրութիւն մը տըւաւ ինծի, իր գրասենեակը, Սթորթինկի մէջ, որ նորվեկեան խորհրդարանն է: Այնտեղ ստացայ ես գրաւոր հաստատում մը :

Վերջապէս կրնայի հեռանալ այս զարհուրելի տօնակատարութենէն : Մինչ այդ, սրահը լեցուած էր պոռացող-կանչող, գինով նացիներով:

Բայց այն պահուն, երբ ես չալս դրած էի, ծայր տուաւ ահաւոր խուճապ մը: Մարեցան բոլոր լոյսերը, մինչեւ իսկ պալատի հեռաւոր սենեակներուն մէջ: Պալատը թաղուած էր մթութեան մէջ: Ձիչեր կը լեցնէին օդը: Պատուհանները բացուէին կռնակի վրայ եւ մարդիկ իրար կը հրմշտկէին: Վերջապէս, մէկը քանի մը մոմեր բերաւ սրահը : Տեսայ Քուիզլինկը, որ ոստիկանական նախարար Յոնա Լիի քովը կեցած, ուղղակ ձեռքով կը խօսէր ինքն իրմէ ելած: Մարիա կաւիճի պէս ճերմակ էր: Բառ մը չըսաւ :

Այնուհետեւ լսեցի Քուիզլինկը, որ կը հայհոյէր

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՋԻՆԿԸՐ

...ւնը չպատմեր ոեէ մէկուն որ պարկեշտ դի - ...ները ունի » :

Թուրքիոյ արտ. նախարարը ըսաւ .— « Ի՛ապ... աշխարհի մը մէջ ուր ազատ եւ խաղաղասէր ...երները պէտք է փոխադարձ պաշտպանութեան ...ակատ մը ստեղծեն իրենց ապահովութեան փտանգին ...: Ահա թէ ինչո՛ւ կարեւոր քայլ մը կը կազմէ ...ոց երկիրներուն գործակցութիւնը » :

...Ի ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ փախուստը ...ի արեւմուտք չէ դադրած դեռ : Առջի օր հա - ... հազար հոգի եւս : Յունուարի ընթացքին փա- ...ծ են 16.000 հոգի եւ կը կարծուի թէ թիւը 20.000ի պիտի հասնի մինչեւ ամսու վերջը : Ասեղ ...լու տեղ չկայ Պերլինի 73 պատսպարաններուն մէջ : — Սովետ. շրջանին մէջ անխնայ կը հե - ...ապնդուին բոլոր անոնք որ կապ ունեցած են ա- րեւմուտքի հետ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գլխ. պաշտօնաթերթը, «Կար - միր Աստղ», կը գրէ թէ խորհրդ. երկիրներու օ - ...ր դիւանագէտները բոլորն ալ ամերիկ. լրտե - սութեան գործակալներ են : Եւ կը թելադրէ արթ- նութեամբ հսկել :

ԿՐԻՓԷՆ բռնուած են 14 միլիոն հոգի, միայն ...անսայի մէջ, ինչպէս կը գրեն անգլական թեր - թերը : Փարիզի մէջ վարակուած են հինգ հիւանդ - ...պահներէն երկուքը, 3000 հրշէջներէն 400ը, եւ ...ազմաթիւ պաշտօնեաներ, բանուորներ եւն . : Հի- ...դները մեծ մասամբ թեթեւ են, բացի տարէցնե- րէն : Ախտը ծաւալած է նաեւ Անգլիոյ, Գերմա - ...ոյ, Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ երկիրներու մէջ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահը նամակ մը ստացաւ ...ր. Նեկիպէն, որ կը հրաւիրէ ներկայ ըլլալ ե - ...րեայ ժողովի մը, Իրաքի վարչապետին հետ : Նպատակն է Լիբանանը եւ Իրաքն ալ կապել Սու - րիոյ հետ կնքուած դաշինքին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ նաւեր կը փորձեն քարիւղ փո - խադրել Ապատանէն ի հաշիւ խորհրդային երկիր- ներու : Մ. Նահանգները յայտնեցին Հռոմի թէ օգնութիւն պիտի չստանան, եթէ չարգիլեն այս դործը : Անգլ. նաւեր կը հսկեն ծովերուն վրայ :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻՆ զարկ տալու համար, Ֆրանսայի նոր դահլիճը պիտի խնդրէ Անգ- լիայէն ջնջել Ֆրանս. ներածումներու դէմ դըր- ...ծ սեղմումները որոնք մեծ վնաս կը պատճա - ռեն անցեալ դարունէն ի վեր :

ՔՈՐԼԱՅԻ ամերիկ. բանակին հրամանատա - րը՝ զօր. Վէն Ֆլիթ հանգստեան կոչուեցաւ : — ...ինները կը չարունակուին :

ԹՈՒՐՔԻԱ որոշեց լուծել «Միլլիյէթ» կուսակ- ցութեան բոլոր մասնաճիւղերը ,իբրեւ յետադի - ...ական միութիւն :

Տէր եւ Տիկ. Ձիւմաչուրճեան եւ զաւակները (Լա... լէ Ռոզ), Տէր եւ Տիկ. Թրավէսեան եւ զա - ...ները (Մէզոն Ալֆոռ), Տէր եւ Տիկ. Քէչիչեան եւ զաւակները (Լայ լէ Ռոզ), Տէր եւ Տիկին Էք - մէքճեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. ...նյըոն Գրիգորեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Ղա - ...րեան ընտանիք (Մարսէյլ), դառն կսկիծով կը ...ուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգա- կանին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՌՎԱՌ ՋԱՄԱՇՈՒՐՃԵԱՆԻ
(Ծնած Թոքատ, 1876ին)

...որ, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 22ին, Լայ լէ ...ի :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի 27 Յուն- ...ին, երեքշաբթի ժամը 8.30ին : Հաւաքատեղի՝ իրենց բնակարանը՝ 95 Route de Villejuif, L'Hay les Roses, ուրկէ մարմինը պիտի տեղափոխուի L'Hay les Rosesի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս ...ր այդ նկատել :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Փարիզի մէջ կը ծախուի. հայ գրավաճառներուն եւ ընկերութեան անդամներուն մօտ :

Գինը 500 ֆրանք :

Մեծ պարահանդէս

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 25 Յունուար կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահին մէջ Սալ Վոլ- թէր, (rue Voltaire):

Կը ներկայացուի ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՑԵՂՆԵՐԸ՝ (զաւեշտ) : Գեղարուեստական բաժին, անակըն - կալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մեծ նուագախումբ Orchestre Typique de la Villa d'Este Gerard Durian :

Մուտքը 200 ֆրանք :

Autobus 103 Charenton Ecoles իջնել Rue de l'Union :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Թուլուզէն Սարգիս Արզու- մանեան կը փնտռէ իր հայրը, Ստեփան, եւ մայ- րը՝ Վարդուհի Աւետիքեան (Օրտուցի), եղբայր- ները՝ Յովսէփ, Մինաս եւ Գրիգոր : Կը խնդրուի բոլոր Պոնտացիներէն եւ՝ կամ ծանօթներէն տե - ղեկացնել ընկեր Սարգիս Առաքելեանի միջոցաւ, 12 rue Nansen, Décines (Isère), France: Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Բ. Տպագրութիւն՝ բոլորովին բարեփոխուած

ԽՐԱՏԱՀԱՆ (3000է աւելի խրատներու մեկնու- թիւն) : ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ - ԲԱԽՏԱՑՈՅՑ : ԸՆՏԱՆԵ - ԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ (արեւելեան եւ եւրոպական կե - րակուրներ) : Առողջապահական գիտելիքներ եւ ընտանեկան դրօսանք :

640 էջ, գինը 1000 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք :

Դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51 Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
Cheque Postal Paris 1278 — 35

Librairie M. BARSAMIAN
46, Rue Richer ,Paris (9)
C .C. P. Paris 3630.66 — Tél. Pro. 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱԶՈՒԱ- ԳԻՒՏ ԳԻՐՔԵՐ.—

ՑԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐՔ երկոտասնամեայ պատրիար - քութեան, Մ. Արք. Օրմանեան, 2 պրակ մեծադիր 332 սիւնակ (166 էջ), Պոլիս 1910, գինը 700 Ֆր. : ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ նոյն հեղինակին 500 : ՏԻՊ ՈՒ ՏԱՌ Թէոդիկ, գեղատիպ ու չքեղ կազմով (հազ - ուագիւտ) 1500 : ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԵՐԱԶԱՀԱՆ ԵՒ ԸՆ- ՏԱՆԻՔԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ, կազմեց Կ. Կիլիկեցի, Պէյրութ 1952, գին 850 : ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ՏՕՆԸ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՅՈՑ ՔՈՎ, գրեց՝ Հ. Ե. Վ. Փօղոս - եան, Վիեննա , 1952, գինը 500 : ԱԿՆ ԵՒ ԱԿՆ - ՑԻՔ հեղինակ՝ Մկրտիչ Պարսամեան, 1060 էջ եւ լուսանկարներ, Փարիզ, 1952 գինը՝ 4000 : ԳԻՒՂԻ ՄԱՐՉՊԵՏՈՒՆԻ (վէպ) Մուրացան, 1500 : ՀԱՅԱՍ- ՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հեղինակ՝ Յ. Պօ - ղոսեան, Փարիզ 1952 գինը՝ 600 : Վ. ԹԷՔԷԵԱՆԻ ամբողջական գործին 3 4 5 7 8 եւ 9 հատորները, ամէն մէկ հատոր 400 : Մանկական պատկերա - զարդ ԱՐԱՔՍ ամսօրեան, թիւը՝ 30 :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1953, գինը 500 :

Թղթատարին ծախքը գնողին կը պատկանի :

Փափաքողներուն կը ղրկուի 1953ի ցուցակը :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Մարսէյլի Հայ Արենե - րու եւ Արենայլներու կողմէ Վարդանանքը կը տօնուի Մարտ 1ին, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Լիոնի Ֆր. Կապ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը, 28 Մարտ, Շա - բաթ երեկոյ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Շաբաթ 7 Փետր. ժամը 20.30էն կէս գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պան- թէօ Քաչանի մասնաճիւղին հանդէսը Պանթէոյի աղջկանց դպրոցին սրահին մէջ : Ճոխ յայտագիր :

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է, քահանային հիւանդութեան պատճառով, Առնուվիլի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ պա - տարագը, որ տեղի պիտի ունենար այսօր կիրակի :

ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ երկու սենեակ եւ խոհանոց մը կը փնտռուի հայ ընտանիքի մը համար :

Դիմել խմբագրութեանս :

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիլլիի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի վկայեալ (diplôme d'Etat) հիւանդապահուհիի մը, հայ թէ ֆրանսացի : Լաւ վճարումով :

Անմիջապէս դիմել Աղքատախնամի փոխ - ա - տենպետ՝ Պ. Արմենակ Աճէմեանի : 56 rue Lafa - yette, Paris (9) : Tél. Pro. 03-19:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ .— Մարսէյլի Ազգ. առաջ - նորդարանը, հանգուցեալին եղբայրը եւ զաւակնե- րը, քոյրը եւ զաւակը իրենց խորին շնորհակալու- թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ան - ձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ բարեգործա - կան հաստատութեանց նուէրներով իրենց ցաւակ- ցութիւնը յայտնեցին հանգուցեալ ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԻ- ՆԱՍԵԱՆԻ (քարտուղար Ազգ. առաջնորդարանի) մահուան առթիւ :

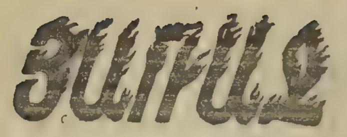
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տօնական օրե - րու առիթով, Պ. Պ. Գէորգ Պաքըրճեանէ 50.000 Ֆր., Պ. Ֆրէնկեանէ 10.000, Թովմաս Պօյաճեանէ 1000 ֆրանք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մաքրութիւն ընող կին մը :

Դիմել Antonin (Բ. Աճէմեան) 24 Bld. des Ca- pucines , métro Opéra կամ Madeleine, ամէն օր բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme,Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3800 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 27 Janvier 1953 Երեքշաբթի 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6976-Նոր շրջան թիւ 2387

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՊԱՆԱԳԻՐ

Առաջին անգամ չէ որ գլխիվայր փոսը կ'իյնան Երեւանի վարիչներն ու գրիչները, պատմութիւն գրած ատեն :

Վերջին փաստ՝ Վահան Տէրեանի «Պետական գործունէութեան» մասին տպուած տեսութիւնը, որուն հիմնական մասը ամփոփեցինք երեք անգամով, (Յառաջ, Յունուար 20, 22 եւ 24):

Աղբիւրը՝ «Սովետական Գրականություն եվ Արվեստ» (1952 Նոյեմբեր): Խորագրին վրան՝ «Նոր նյութեր եւ Տվյալներ»: Գրողը՝ Ս. Ալիխանեան :

Ամբողջութիւնը կը բռնէ քսան էջ: Մանրատառ :

Մենք ամփոփեցինք այն մասը որ կը պարզէ հանգուցեալ բանաստեղծին դերը՝ հայ ժողովուրդի ամէնէն եղերական մէկ շրջանին : Ինչպէս եւ Լենին - Սթալինեան «հայասիրական հոգածութիւնը», երբ «Դէպի տուն կը քշէին ռուս զօրքը:

Մնացեալը, նոյնքան թխածոյ, կը պանծացնէ Տէրեանի թունդ բոլշեւիկեան գործունէութիւնը : Անշուշտ ուղղուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

Լեզուն ալ անփոփոխ պահեցինք, կարճ կապելու համար աճէ - կօսէները :

Անոնք որ ուշադրութեամբ կարդացին երեք ամփոփումները, անշուշտ նկատեցին թէ յօդուածագիրը կա՛մ լուր չունի 1917 — 18ի անցուդարձէն: Եւ կամ գիտակցօրէն կը կեղծէ, վերի վայր շրջելով պատմութիւնը :

Եթէ Վահան Տէրեան յանկարծ յարութիւն առնէր եւ աչքէ անցրնէր այս պատմական տեսութիւնը, պիտի նախընտրէր նորէն գերեզման մտնել գլխիկոր :

Վասնզի, սեւ սպանութեան մը տարբերութիւն չունի այս «նոր տուեալը» :

Արձանագրուած փաստերուն մէջ, պիտի գտնէք ոչ թէ իր պետական — եւ հայկական — գործունէութեան լուսաբանութիւնը, այլ պարզապէս ձախաւեր, անխիղճ բարեկամի մը ելոյթը :

Պահ մը աչքի առջեւ բերէք 1916—1917ի կացութիւնը՝ Կովկասի եւ արեւմտեան Հայաստանի մէջ:

Ռուս զօրքը եւ հայ կամաւորները գրաւած են Թուրքիոյ «արեւելեան նահանգները» Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Բարձր Հայք եւ Վան :

Մասնաւոր վարչութիւն մը հաստատուած է Կարին, կազմակերպելու համար գրաւեալ վայրերը: Ռուսիոյ առժամեայ կառավարութիւնը կը մերժէ անջատ հաշտութիւն կնքել :

Եւ յանկարծ, բոլշեւիկեան յեղափոխութիւն եւ նոր մարտակոչ մը,— «Դէպի Տուն» (1917 Հոկտեմբեր):

Ահաւոր խուճապ: Կազմալուծում վերէն վար: Քաղաքական: Վարչական : Ռազմական :

« Դէպի Տուն »: Ա՛լ ո՞վ ռուս զինուորը կը մնայ իր գրաւած դիրքերուն մէջ: Ո՞վ է խնդրողը որ հայկ. նահանգները պաշտպանէ ծիւնձերան: Չէն ի ձեռին եւ աննկուն :

«Հոկտեմբերեան»ը հրամայեց ,— «Դէպի Տուն »: Ոչ հաստուցում, ոչ ալ կցում:

Ռուսները կը փախչին գունդագունդ, իրենց բախտին ձգելով քանի մը հազար հայ զինուորներ եւ ահագին զինամթերք :

Ի՞նչպէս պաշտպանել լքուած հողերը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վան: Հիւսիսէն հարաւ :

Ցեղասպանութի՛ւն է: Եւ որեւէ զիմում նկատի չառնուիր :

Ծիւղ այդ միջոցին,— կարդացէք բնագիրը — « Ընկեր Ստալինը որպէս Ազգութիւնների գործերի ժողովրդ. կոմիսար իրեն յատուկ հոգատարութեամբ զբաղւեց նաեւ հայ ժողովրդի բախտով, նրա ճակատագրի հարցերով: Հայ ժողովրդի փրկութեան եւ յատկապէս Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման հարցը դարձաւ Սովետական կառավարութեան հոգսերից մէկը », (էջ 134):

Ի՞նչպէս: Կը պատուիրեն Վ. Տէրեանի որ տեղեկագիր մը կազմէ՝ Արեւմտեան Հայաստանի կացութեան մասին (1917 Նոյ.):

Բանաստեղծը աջ - ձախ իյնալով, նիւթեր կը հաւաքէ, զեկուցումը կը պատրաստէ եւ կը յանձնէ նորաստեղծ իշխանութեան, Սթալինի միջոցաւ :

Ողբերգութեան առաջին արարն է այս :

Շ.

Կաթողիկոսը կը հրամայէ ..

Յուսաբեր հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Թեհրանէն, Յունուար 11 թուականով (21 յունուար).—

Խոր ցաւով պիտի յայտնեմ ձեզ, որ Բոլշեւիզմը նոր փորձեր է կատարում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի՝ Գէորգ Զ.ի միջոցով նորէն խառնակելու ու փոթորկելու մեր համայնքի կեանքը :

Սրանից շուրջ տասը օր առաջ Կաթողիկոսը՝ Երեւանից մի հեռագիր է ուղարկում Ատրպատականի թեմի առաջն. տեղապահ Տէր Կարապետ աւագ քհնյ. Մանուկեանին, կարգադրելով անմիջապէս անցնիլ Թեհրան եւ՝ որպէս կաթողիկոսական լիազօր - ներկայացուցիչ՝ լուծել Թեհրանի բոլոր ազգ. մարմինները (Թեմական Խորհուրդ, Եկեղեց. Վարչութիւն, Հոգաբարձութիւն եւն.), ձեռնարկել նոր ընտրութիւնների եւ արդիւնքը տեղեկագրել իրեն: Իր հեռագրի մէջ կաթողիկոսը նաեւ զգացնել է տալիս, որ հետագային «առաջնորդ»ներ պիտի ուղարկուեն Երեւանից: Զրաւականանալով այդքանով՝ Կաթողիկոսը հրահանգում է Տէր Կարապետ քհնյ. Մանուկեանին՝ ներկայանալ ներքին գործոց նախարարին եւ յանուն Մայր Աթոռին տեղեկացնել, որ Թեհրանի ներկայ ազգ. մարմինները օրինաւոր չեն եւ, հետեւաբար, լուծարքի են ենթարկւում կաթողիկոսի հրահանգով :

Զուր է ձեզ յայտնել, որ բոլշեւիզմի այս նոր դաւը ինչ խոր ցաւում ստեղծած է Թեհրանի համայն հայութեան մէջ :

ՅԱՌԱՋ.— Անշուշտ ընթերցողները կը յիշեն թէ Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին», 1952 Օգոստոսի խմբագրականով «Անջատող» մարմին կ'անուանէր Թեհրանի Թեմական Խորհուրդը եւ կ'ըսէր թէ կաթողիկոսը կ'ուզէ բանակցիլ Իրանի կառավարութեան հետ, «որոշ հարցեր լուծելու համար »:

Ահա կը տեսնէք որ խօսքէն գործի անցեր են եւ պայօրէն կը հռչակեն ամբողջ թեմի մը ազգ. մարմինները ...

ԳՌԵՀԻԿ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

Ամերիկեան «Լայֆ» շաբաթաթերթը, որ հինգ միլիոն օրինակ կը ցրուէ, անցեալ շաբթու անարգած էր Ֆրանսան, դահլիճի տագնապին առթիւ: Այս առթիւ բաց նամակ մը ուղղեց «Լը Մոնտ»ի Ուաշինկթընի թղթակիցը, Մորիս Ֆեռօ, միեւնոյն ատեն հրաժարելով իր պաշտօնէն:

«Լայֆ»ի յօդուածը կ'ըսէ.

— «Ցոյց չկայ որ Պ. Ռընէ Մայէր պաշտօնի վրայ մնայ երկար ատեն: Գ. Հանրապետութեան դահլիճները վեց ամիս կը տեւէին: Չորրորդին դահլիճները միջին հաշուով 4ուկէս ամիս»:

Ցետոյ խեղկատակութիւն համարելով Ազգ. Ժողովին նիստերը, Ֆրանսան ալ նմանցնէ «գեղանի աղջկան մը», որ ի վերջոյ մէկ միլիառ տոլար կը ստանայ Ամերիկայէն...

Թերթը միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ «Ո՛րը չափահաս պիտի ըլլայ Ֆրանսան: Առանց քաղաք. տեսակէտով հաստատուն Ֆրանսայի մը. Եւրոպան չի կրնար ոչ ինքզինքը պաշտպանել, ոչ ալ կառավարել »:

ՍՈՒՏԱՆԻ մասին բանակցութիւնները պիտի վերսկսին այս շաբթու, Գահիրէի մէջ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Եգիպտոս անդրդուելի պիտի մնայ :

ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՐԺԷՔԸ պիտի պահենք, ըսաւ Ելմտական նախարարը, «հանդիսաւոր յանձնառութիւն» մը ստանձնելով ի դիմաց նոր դահլիճին : Այս հաւաստիքը արուեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ : « Արժէքը պիտի պահուի ներքէն թէ դուրսէն» : (Զրոյց կը շրջէր թէ մասնաւոր գին մը պիտի նշանակուի արտածման համար »:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը «Փրաւտա», յօդուած մը նուիրելով հին վարիչներէն Կուիբիշեւի յիշատակին, անոր մահը կը վերագրէ «մարդասպան բժիշկներու»: Միւս պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» խմբագրականով մը ուժգնօրէն կը ձաղկէ խումբ մը իրաւագէտներ եւ անոնց գիրքերն ու յօդուածները, իբրեւ «քաղքենի - ազգայնական մոլորանքներ »:

“ԿԱՐՄԻՐ ՎՏԱՆԳԸ ՉԷ ՄԵՂՄԱՑԱԾ”

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Ազգ. Ժողովը կիրակի օր սկսաւ քննել 1953ի զին. վարկերը: Շատ մը երեսփոխաններ խօսք առին այս առթիւ: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն պարզելով 1952ին կատարուած յառաջդիմութիւնը՝ զօրաբաժիններու կազմութեան եւ զինամթերքի յաւելման գործերուն մէջ, ըսաւ թէ 1953ին Ֆրանսա 31 միլիառ ֆր. աւելի պիտի ծախսէ : Ցետոյ յիշեցուց թէ Ֆրանսա կատարած է իր բոլոր յանձնառութիւնները: Կազմուած են 12 զօրաբաժիններ, 27 օդատորմիղիկներ եւ 350000 թոն տարողութեամբ մարտանաւեր: Աւելցած է կամաւորներու թիւը՝ երկարատեւ ծառայութեամբ: 1458 պահեստի սպաներ կը ծառայեն գործօն բանակին մէջ, մինչ անոնց թիւը 525 էր 1950ին: Եւ սակայն դեռ բաւական չէ զին. դպրոցներու աշակերտներուն թիւը :

Պ. Փլեւէն յետոյ բացատրեց թէ դրամական միջոցներ կը պակսին, բանեցնելու համար շատ մը գործարաններ : Եւ շեշտեց թէ միջազգային կացութիւնը իրաւունք չի տար թուլցնել վերազինման ճիգերը: «Ոմանք այն տպաւորութիւնը կրած են թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ չէ աշխարհամարտ մը մղելու՝ իր քաղաք. ծրագիրներուն իրագործման համար: Մեր ձեռքին տակ եղած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, ես անձնապէս այն կարծիքն ունիմ թէ խորհրդային ծրագիրները դուշակել նոյնքան վտանգաւոր է որքան ապագան գուշակել թէյի տերեւներով: Քաղաք. գետնի վրայ ոչինչ պատահած է որ մեղմացնէ խորհրդային եւ արեւմտեան աշխարհներուն միջեւ ձգտումը: Կռիւները կը շարունակուին Քորէայի եւ Հնդկաչինի մէջ: Ոչ մէկ յառաջդիմութիւն՝ զինաթափութեան ճակատին վրայ , Աղդաժողովին մէջ: Չկայ որեւէ փաստ որ համոզէ թէ Խ.Միութիւնը եւ կամ իր արբանեակները կը նուազեցնեն իրենց ռազմական ուժերը: Այս պայմաններուն մէջ, 1953ին ալ, ինչպէս 1952ին ,չունինք ուրիշ միջոց եթէ ոչ արիաբար շարունակել մեր ճիգը եւ ամրապնդել հաւաքական ապահովութիւնը»:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ 8500 սպաներ եւ ենթասպաներ պաշտօններու մէջ կը բնակին, տարիներով բաժնուած՝ իրենց ընտանիքներէն: Անգլիայ տուած հաշիւներու համաձայն, պէտք ունին 83.000 բնակարանի (35000 բանակին, 26000 օդատորմիղին, 18000 նաւատորմին, 4000 ոստիկան զօրքին համար):

× Պ. Փլեւէն իր ճառին մէջ բացատրեց թէ կրնան 30000 զինուոր եւ 9000 օդաչու աւելցնել, եթէ 85 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը ստանան Մ. Նահանգներէն: Այս մասին պիտի խօսին Պ. Ֆոսթըր Տըլլըսի հետ, որ Փարիզ կը սպասուի այս շաբթու: Ուրիշ ծրագիրներ ալ պիտի քննեն մասնագէտներու հետ :

Պաշխանեան ճակատ

ԹՈՒՐՔԻԱ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՊԻՏԻ ԶԻՆԱԿՑԻ՞Ն

Մառեշալ Թիթոյի եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիի տեսակցութեան առթիւ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա անհրաժեշտ կը գտնեն գործակցիլ՝ «պահպանելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը » : Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ խօսակցութեանց ատեն քննուեցան բոլոր կարեւոր խնդիրները եւ թէ երկու վարիչները յատկապէս ծանրացան երկու երկիրներու գործակցութեան վրայ : «Խօսակցութիւնները տեղի ունեցան անկեղծ բարեկամութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ » :

Լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, Ֆուատ Քէօփրիւլի ըսաւ թէ «շատ գոհ է» Թուրք նախարարը վերապահ էր, երբ հարցումներ ուղղեցին վերջնական համաձայնութեան մը մասին՝ Թուրքիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, քանի որ այս վերջինը ներկայ չէր: Եւ սակայն, դիտել տուաւ թէ «շատ բան կարելի է յուսալ ապագային»: Կը կարծուի թէ Ֆուատ Քէօփրիւլի այս խնդիրն ալ պիտի յուզէ Աթէնքի մէջ, ուր պիտի հասնէր երէկ: Ինք միշտ կը մաղթէ որ լուծուին վիճելի խնդիրները, որպէսզի Իտալիան ալ մասնակցի պալքանեան ճակատին կազմութեան : « Թուրքիա որեւէ պատճառ չի տեսներ որ Իտալիան դուրս ձգուի յանուն խաղաղութեան կատարուած ձեռնարկէ մը »:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ գետինը հարթուած է, շրջանային դաշինք մը կնքելու համար երեք պետութեանց միջեւ :

× Լոնտոնի մէջ ուշադրութեամբ կը հետեւին պալքանեան անցուդարձին : Տեսակ մը մրցակցութիւն կը տիրէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մի-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՅԱՐՄԱՐ ԳՈՐԾԻՆ»

Վերջերս պատահմամբ ձեռքս անցան «Պայքար»ի 232 եւ 233 թիւերը, որտեղ տպագրուած է Պ. Արշակ Ալպօյաճեանի «Ամէն մարդ իր յարմար գործին» յօդուածը: Յարգելի յօդուածագրի ասութեամբ իր այդ գրութեան շարժառիթը եղել է Պ. Արշակ Ջօպանեանի «Հայաստանի Կոչնակ»ի մէջ, Լեւոն Շանթի մահուան առթիւ, զետեղուած յօդուածը, որտեղ Պ. Ջօպանեանն անդրադառնալով նաեւ Շանթի կուսակց.-քաղաք. գործունէութեանը եւ յիշատակելով նրա ունեցած մասնակցութիւնը Պօղոս Նուպարի նախաձեռնութեամբ Փարիզում կայացած Ազգ. Համագումարին, ինչպէս նաեւ նրա մասնակցութիւնը ռուս բոլշեւիկ կուսակցութեան հետ յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան Մոսկուայում կատարուելիք փափուկ բանակցութեանց մէջ, եկել էր այն եզրակացութեան, թէ «Երկու պարագային մէջ ալ Շանթը երեւան եկաւ իբր կրքոտ գործիչ մը, իբր պաղարիւնութիւնը պահել չգիտցող բանագնաց մը: Չիչերինի պէս վարպետ դիւանագէտի դիմացը ուրիշ տեսակ հայ գործիչ մը պէտք էր հանել, Թուրքերը այդպէս ըրին եւ օգտուեցան»:

«Այս տողերը, — գրում է Պ. Ալպօյաճեան, — փոթորիկ յարուցին եւ Դաշնակցական մամուլին մէջ սկսաւ յարձակողական մը Ջօպանեանի դէմ, մասնաւորապէս «Յառաջ»ի խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանի կողմէ»:

Վերջինս պաշտպանել էր այն տեսութիւնը, թէ «Ով ալ ըլլար Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարներուն կողմէ Մոսկուա ղրկուած բանագնացը, միեւնոյն ժխտական արդիւնքին պիտի յանգէր այդ հայ պատուիրակը»:

Ընկեր Շ. Միսաքեանի վերոյիշեալ տեսակէտը Պ. Ալպօյաճեանը շատ իրաւացիօրէն գտնում է ճիշդ եւ իր կողմից աւելացնում — «Կարելի չէր գուցէ ոեւէ յաջողութիւն ակնկալել եւ առոր համար Շանթը մեղադրանքի ենթարկել թերեւս ճիշդ չէ: Այս մասին վիճել անօգուտ է, քանի որ պարագաները մեր շահերու տեսակէտով չափազանց դէշ դասաւորուած էին, հետեւաբար Ջօպանեան անյաջողութեան բովանդակ պատասխանատուութիւնը Շանթին վերագրելով, ճիշդ դատաստան մը չէ ըրած»:

Այսչափ պաշտպանողականը Շանթի նկատմամբ բաւարար չհամարելով, Պ. Ալպօյաճեանը շարունակում է — «Ամէն մարդ անկարելի է որ օժտուած ըլլայ ամէն կարողութիւններով եւ մեծ գրագէտ մը անպատճառ պէտք չէ եղած ըլլայ նաեւ յաջող դիւանագէտ մը»:

Մինչեւ այստեղ համամիտ ենք յարգելի յօդուածագրի հետ, որ ամէն մարդ օժտուած չէ ամէն կարողութիւններով եւ ամէն մարդ իր յարմար գործին պիտի լծուի:

Այս բոլորից յետոյ Լեւոն Շանթի փոխարէն անոնց «Լեզուն հասկցող» Խատիսեանի պէս ճկուն քաղաքագէտին անտեսելու խնդիր մէջ բերելը միանգամայն անտրամաբանական է, մանաւանդ որ ըստ էութեան էլ ճիշդ չէ: Պ. Խատիսեանը ցարական Ռուսաստանի քաղաք. գործիչների «լեզուն» լաւ էր հասկանում եւ այդ իսկ պատճառով բոլշեւիկների համար ոչ հաճելի բանագնաց էր: Բացի այդ, Պ. Ալպօյաճեանը այնպէս է մօտենում խնդրին, կարծես թէ Շանթը մենակ է եղել ու բանակցութիւններ վարել է անկախ պատուիրակութեան միւս երկու անդամներից:

Շանթի պատուիրակութեան անդամներից մէկը տողերիս ստորագրողն է եղել, միւսը ղարաբաղցի ընկեր Լեւոն Զարիֆեանը, Հայաստանի խորհրդարանի անդամ, նախկին պաշտօնեայ Բագւում, իր սոցիալիստական ծագումով ու դիրքով միանգամայն ընդունելի բոլշեւիկների համար: Իսկ ես օրուայ յայտնի հայ բոլշեւիկների հետ՝ Ա. Մեանիկեան, Ս. Լուկաշին, Ա. Կարինեան եւայլն մտերմական յարաբերութիւնների մէջ էի, դասընկերներ էինք, իսկ Ա. երկուսի հետ նաեւ համերկրացիներ: Բացի այդ, լաւ ծանօթութիւն եւ մտերմութիւն ունէի Անդրկովկասի բոլշեւիկեան երրորդութեան ղեկավար Սերգօ Օրժօնիկիձէի հետ, որին մօտ ծանօթ էի Ռոստովում 1918 թ. եւ որը այդ ժամանակ գտնւում էր Խորհրդ. Ադրբէյջանի մայրաքաղաք Բագւում:

Բոլշեւիկների «լեզուն», նրանց «ժարգոն»ը, նրանց մտայնութիւնը եթէ հասկացող մէկը կար, մանաւանդ այն օրերին, մէկը տողերիս գրողն էր: Պարտք եմ համարում այստեղ յայտարարելու, որ Շանթի պատուիրակութեան անունից բանակցութիւնների իրական վարողը ես եմ եղել (մտքերի փոխանակութեան իմաստով) եւ որ մեր մէջ սկզբունքային խնդիրների շուրջ որեւէ տարակարծութիւն գոյութիւն չի ունեցել:

Միջանկեալ յիշատակելով իմ անունը Պ. Ալպօյաճեանը գրում է, որ Հ. Տէրտէրեանը Ջօպանեանի դիտողութիւնը հերքելու համար փութացած է «Ասպարէզ»ին յօդուած հասցնել, որտեղ «Շանթի պատուիրակութեան ձախողութիւնը կը պատճառաբանէ շատ իրաւացիփաստարկութիւններով, բայց կը զգուշանայ խօսելու Շանթի իբր դիւանագէտ եւ բանագնաց կարողութիւններուն վրայ»:

«Ասպարէզ»ին յօդուած չեմ «հասցուցած» եւ ոչ էլ նպատակ եմ ունեցել Պ. Ջօպանեանի դիտողութիւնները Շանթի մասին հերքելու, քանի որ «Հայաստանի Կոչնակ»ը կարդալու հնարաւորութիւն չեմ ունեցել:

Պ. Ջօպանեանի պէս, Շանթի մահուան առթիւ ես էլ մի յօդուած էի զետեղել «Ալիք» օրաթերթում: Իմ նպատակս է եղել ոչ թէ վերլուծում կատարել Շանթի դիւանագիտ. ընդունակութիւնների մասին, այլ մտադրութիւն եմ ունեցել, որպէս Մոսկուայի բանակցութիւնների իրական վարողը, անաչառ կերպով հայ հանրութեան ծանօթացնելու Շանթի պատուիրակութեան «ձախողութեան» իրական եւ առարկայական պատճառների հետ: Ես այն կարծիքն եմ ունեցել եւ այժմ էլ մնացել եմ նոյն կարծիքին, որ լաւ դիւանագէտը նա է, ով իր թիկունքում ռազմ. բաւարար ուժ ունի, իր խօսքը դիմացինին հասկացնելու ու պարտադրելու համար: Այսօր եւս, Պ. Ալպօյաճեանի կարծիքով՝ մեծ պետութիւնների լաւ ու փորձուած, արհեստով դիւանագէտները, ինչպէ՞ս են մէկը միւսի ետեւից պարտւում ու ձախողութեան մատնւում ռազմական ու տնտես. բաւարար ուժ չունենալու պատճառով:

Եթէ Պ. Ալպօյաճեանը այստեղ վերջակէտ դնէր իր յօդուածին, այն տպաւորութիւնը պիտի ունենայի, թէ մի բարեմիտ յօդուածագիր իր երկմտանքն է յայտնում Շանթի պատուիրակութեան մասին եւ ենթադրում, որ թերեւս արդիւնաւէտ կը լինէին Մոսկուայի բանակցութիւնները, եթէ Շանթին փոխարինած լինէր, օրինակի համար, Պ. Ա. Խատիսեանը եւ ընդհանրապէս, որպէս տեսակէտ՝ «ամէն մարդ իր յարմար գործին»:

Սակայն, դժբախտաբար, Պ. Ալպօյաճեանի յօդուածի շարունակութիւնը եւ վերջաբանը՝ «առոր ի՞նչ պիտի ըսէին մեր ընկեր Բանջունիները» դարձուածքը, ինձ բոլորովին հիասթափեցրին եւ կասկածի տակ դրին յօդուածագրի բարեմտութիւնը:

Պ. Ալպօյաճեանն առանց իր կողմից մէկ բառ աւելացնելու կամ պակսեցնելու Պ. Տէրտէրեանի ականատեսի վկայութեան դէմ պատմութեան համար մի փաստաթուղթ է մէջ բերում: «1933ի հայ մամուլի շատ օրգանների մէջ (որո՞նք են) Ե. Թ. ստորագրութեամբ հրատարակուած է շատ կարեւոր գրութիւն մը, որ մինչեւ հիմա էլ չէ հերքուած:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

(Վերջը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԱՆԳԼԵԻՍԱՔՍՈՆՆԵՐԸ

Ե.

Նախագահ Ռուզվելթ, որուն չէր ընկերացած Հոփքինս առաջին անգամ ըլլալով, Քէպէք կանչեց Մորկընթոն: Կ'երեւի կ'ուզէր անոր հաշտութիւն մը պարտադրել Գերմանիոյ, առանց անդրադառնալու որ վերջինս անկարող պիտի ըլլար ապրել, նոյնիսկ տաժանելի պայմաններու տակ, եթէ գործադրուէին Մորկընթոյի գաղափարները:

Չըրչիլ նախ կը դժկամակի — «Չեմ ուզեր Անգլիան շղթայուած տեսնել դիակի մը հետ», կ'ըսէ: Յետոյ տեղի կու տայ: Կը թուի թէ երկու պատճառով.— Մորկընթօ անոր աչքին առջեւ կը ցոլացնէ, գերման մրցակցութեան անհետացումով, Մեծն Բրիտանիոյ քաղելիք տնտես. շահերը: Երկրորդ, անգնահատելի առաւելութիւն մը, Ռուզվելթի համաձայնութիւնը, որպէսզի յաղթանակէն վերջ Ռուրը դրաւեն Անգլիացիները, եւ ոչ թէ Ամերիկացիները:

Սեպտ. 16ին Քէպէք կը հասնի Իտըն: Ուժգնօրէն կը բողոքէ եւ բախում մըն ալ կ'ունենայ Չըրչիլի հետ: Երբ ստորագրութեան լուրը կ'առնեն, Հըլ եւ Սթիմսըն կը շշմին: Ծանր նկատողութիւններ կ'ընեն Ռուզվելթի: Հըլ համաձայն էր որ Գերմանիա հսկողութեան ենթարկուի 25 տարի, եւ իր ապրուստի մակարդակը ցած ըլլայ անոր յարձակած ժողովուրդներու կեանքի պայմաններէն: Բայց կը բացատրէ այս անիրագործելի ծրագրին Գերմաններուն եւ համաշխարհային հանր. կարծիքին վրայ ձգելիք աղիտալի տպաւորութիւնը: Հըլ, Սթիմսըն եւ Հոփքինս մասամբ կը յաջողին համոզել նախագահը:

Մորկընթոյի ծրագիրը անգլեւսաքսոն քաղաքականութեան փաստաթուղթ մը չեղաւ: Եւ ոչ ալ ուրացուեցաւ կամ մերժուեցաւ, մինչեւ նախագահ Թրումընի յայտարարութիւնը, 3 Յուլիս 1945:

Այսուհանդերձ անոր գաղափարները տեղ գըտած են երկու փաստաթուղթերու մէջ.— Փոցտամի համաձայնութեանց եւ ընդհ. սպայակոյտի պետերուն տրուած JCS 1067 հրահանգին մէջ, որ ամերիկ. քաղաքականութեան ընդհ. ուղեցոյց մը կը նկատուէր, Գերմանիոյ մասին, մինչեւ Յուլիս 1947:

Եալթայի մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Լեհաստանի արեւմտ. սահմաններու մասին: 1944ի վերջին ամիսներուն, բանակցութիւններ կատարուած էին Լոնտոնի լեհական կառավարութեան եւ անգլ. ու ամերիկ. կառավարութեանց միջեւ: Այս բանակցութեանց իբրեւ հետեւանք, ստորագրուած էին երկու գաղտնի նամակներ: Առաջինը, Նոյ. 2ին, գրուած էր յանուն Անգլիոյ վարչապետին, որ կ'ընդունէր Օտէրի գիծը, Շթէթինը մէջը հաշուելով, առանց ճշդելու, սակայն, սահմանագծին հարաւ. մասը: Կը խոստանար Անգլիոյ աջակցութիւնն ու երաշխաւորութիւնը, եթէ նոյնիսկ աննպաստ դիրք մը բռնէին Մ. Նահանգները: Երկրորդը, Նոյ. 17ին, ստորագրուած էր նախագահ Ռուզվելթի կողմէ եւ կ'ըսէր թէ՝ համաձայն պիտի ըլլայ Լեհաստանի, Խ. Միութեան եւ Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ ընդունուած որեւէ կարգադրութեան, Պիտի չհակառակի բնակչութեանց տեղահանութեան, եթէ իրագործելի համարուի այդ: Դեկտ. 15ին, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ Չըրչիլ կը թուէր Լեհաստանի քաղելիք օգուտները, քանի որ Արեւելքի մէջ ձգած հողերուն փոխարէն, աւելի հարուստ հողեր պիտի ստանար Արեւմուտքէն: Եւ կ'աւելցնէր.

— «Միլիոնաւոր Լեհեր պիտի փոխադրուին Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք, եւ միլիոնաւոր Գերմաններ պիտի արտաքսուին Լեհաստանի ձգուած հողերուն վրայէն: Որովհետեւ վտարումը, ինչքան գիտենք, ամենէն գոհացուցիչ եւ ամենէն տեւական միջոցն է: Միւս կողմէ չեմ հասկնար, թէ ինչո՞ւ տեղ պիտի չգտնուի Գերմանիոյ մէջ, Արեւելեան Փրուսիայէն եւ միւս հողամասերէն արտաքսուած Գերմաններուն համար: Ի վերջոյ 6-7 միլիոն Գերմաններ սպաննուած են արդէն այս զարհուրելի պատերազմի ընթացքին»:

(Լեհական Սպիտակ Գիրք, 1944—1948):

Միեւնոյն միտքերը յայտնեց Եալթայի մէջ: Կը մնար համաձայնիլ Լեհաստանի ձգուելիք հողերու տարածութեան մասին: Ռուսական նախագիծը կ'ըսէր.— «Լեհաստանի արեւմտ. սահմանագլուխը պիտի անցնի Շթէթինէն, պիտի երկարի Օտէրի հարաւը, եւ աւելի հեռուն արեւմտ. Նայսէն»: Չըրչիլ ընդդիմացաւ: Ըսաւ թէ Լեհաստան չէր կրնար «կուլ տալ» այդ բոլորը: Առաջարկեց Օտէրի ընթացքը եւ աւելին ըլլալով վերին Սիլեզիան: Ամերիկա միացաւ անգլ. առաջարկին:

Երկու նախագիծերու միջեւ եղած տարբերութիւնը շատ մեծ էր: Անգլեւսաքսոնները սահմանագիծ կը նախատեսէին արեւել. Նայսէն, որ կ'անցնի համանուն քաղաքէն եւ մօտաւորապէս 9700 քառ. քմ. կը պոկէ վերին Սիլեզիայէն, 1,5 միլիոն բնակիչով: Մինչդեռ արեւմտ. Նայսէն, աւելին ըլլալով, իր մէջ կ'առնէ ոչ միայն 26.000 քառ. քմ. Ստորին Սիլեզիայէն, Պրեսլաւ եւ Լիէկնից քաղաքներով եւ 3.5 միլիոն բնակչութեամբ, այլեւ կարեւոր հողաշերտ մըն ալ Բրանտէպուրկէն: Չկրցան համաձայնիլ, որով ղեկոյցը խմբագրուեցաւ հետեւեալ ձեւով.—«Երեք պետերը կը նկատեն, որ Լեհաստանի արեւել. սահմանը պիտի հետեւի Քըրզընի գիծին, կարգ մը շրջաններու մէջ 5—8 քիլոմեթր տարբերութեամբ ի նպաստ Լեհաստանի: Արեւմտ. սահմանին վերջնական կարգադրութիւնը կը յետաձգուի հաշտութեան համաժողովին»:

Թ.Ա.Թ.

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԱԹԱՆԱՍ ՔԱՀԱՆԱՅ

Աթանաս քհնյ. Այվազեան, որ վերջերս վախճանեցաւ, Սոֆիայի մէջ, ծնած էր 1872ին, Պրուսայի Ենիճէ գիւղը: Յաճախած էր, Արմաշի Դպրեվանքը: Ուսուցիչ եղած էՔէօթէհեա եւ Մարմաճուխ քահանայ ձեռնադրուելով 1905ին, Ենիճէի վրայ: 1915ի աքսորին ապրած է Զայ Սթասխոն Պոլովանին, 1918ին վերադարձաւ ծննդավայրը եւ նորոգեց Ս. Յակոբ եկեղեցին, զոր մզկիթի վերածած էին Թուրքերը: Վերաշինեց նաեւ դպրոցը: Աւերակներու մէջէն պլպլաց Լուսաւորիչի կանթեղը: Ենիճէ գիւղի, 12 հազար բնակչութեան մնացորդը, 120 ընտանիք (300 հոգի) անգամ մըն ալ ծաղկեցաւ:

Հազիւ երկու տարի անցած եւ դեռ իր քրտնաթոր աշխատանքին պտուղը չվայելած, պայթեցաւ յոյնեւթուրք պատերազմը եւ մեր գիւղը տեղահան

Գաղութէ գաղութ

Ի ՆՊԱՍՏ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Ողբացեալ ընկեր Յովսէփ Նահիկեանի կտակին համաձայն, իր երկու զաւակները 1000 տոլարի չէք մը նուիրած են Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին ։

Երբ ճեմարանին տեսուչը՝ ընկեր Ս. Վրացեան Ամերիկա կը գտնուէր, երկուական սան որդեգրած են Կիւրենի Հայր. ընդհ. միութիւնը (Պոսթըն), Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը (Ֆրէզնօ), եւ երկու ընտանիքներ, Տիթրոյիթէն եւ Նիւ Եորքէն։ Մէկական սան՝ 7 ընտանիքներ։ Նոր սաներ որդեգրել խոստացած են Մալաթիոյ Հայրենակցականը, Վասպուրականի, Արաբկիրի, Փէրճէնի Հայր. Միութիւնները։ 400 տոլար տարեվճարով մէկ գիշերօթիկ Սան Փաւլոյի (Պրազիլիա) Հայ Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Հայ. Օգն. Միութեան կեդր. վարչութիւնը 1000 տոլարի տարեթոշակ յատկացուցած է ճեմարանի համար մասնագէտ ուսուցիչ պատրաստելու համար։ Ուրիշ հայրենակից մը որ կ'ուզէ անունը պահել, յանձն առած է գիշերօթիկ երկու սաներ որդեգրել ։ Պ. Տիգրան Պէրպէրեան նուիրած է 500 տոլար։ Պոսթընի Կարնոյ հայր. միութիւնը չքաւոր աշակերտներու նուիրած է 100 տոլար։ Ուրիշներ նուիրած են գիրքեր, եւ վիթամիններ։ Հէրրի Քարեանդրամեքենայ մը։ Ուրիշ անհատներու դրամական նուէրներու գումարը կ'ըհասնի 350 տոլարի։

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ՌՈՒԲԷՆԻ ԵՒ ՇԱՆԹԻիամար յիշատակի երեկոյ տեղի ունեցած էՈւաթըրթաունիմէջ(Մ. Նահանգներ)։ Խօսած են Գուրգէն Մխիթարեան եւ Վ. Աֆրիկեան որոնք ներկայացուցած են երկու ողբացեալ ընկերներու կեանքն ու գործը ։ Իսկ ընկեր Ճիմի Թաշճեան խօսած է անգլերէն, բաղդատելով հայկ. եւ ամերիկ. յեղափոխութիւնները։ Քալիֆորնիայէն ներկայ եղած են ընկերներ Հէրրի Քարեան եւ Ալեք Փիլիպոսեան ։ Վերջինը պատմած է իր հանդիպումը Ռուբէնի հետ եւ խօսելով Յուշերուն հրատարակութեան մասին, հրաւիրած է գնել այդ Թանկագին գիրքերը։ Ընկեր Հէրի Քարեան յիշատած է թէ իրենց նպատակն էր տարածել գիրքերը եւ թէ որեւէ շահ չեն սպասեր։ Տասը չարք (7ական հատոր) բաժանձնած է ընկեր Կ. Լաչինեան։ Ապա կազմուած

եղաւ ։

Այս երկրորդ փախուստին մեղի հետ էր Տէր Աթանասը։ Նախ-Թրուսա, յետոյ Իզմիր եւ Մադնիսա։ 1922ին Հելլենական բանակին փլուզումովը, հրաշքով փրկուած, կ'ապաստանէր Պուլկարիա, (Ռուսճուկ)։ Շուտով դարձաւ առաջն. տեղապահ։ Գիտէր նաեւ չերամաբուծութիւն ։

1951ին կը խնդրէր որ իրեն ղրկեմ Ֆրանս. չերամի հունտ, որպէսզի իր հնարաւորութիւնը զարգացնէ։ «Սիրելի զաւակս, կ'ըսէր, ուզածս 5 կրամնոց ծրարիկ մըն է։ Իմ քահանայական պաշտօնէս զուրս աս գործն ալ որպէս հնագոյն արհեստ զբաղմունքս է»։ Ձկրցայ գոհացում տալ։

Գիւղացիներուն կողմէ սրտագին մխիթարանքս Երիցուհի մայրիկին, զաւակներուն եւ բոլոր ազգականներուն։ Այս տողերն ալ պտղունց մը խունկ իր հողակոյտին վրայ,

Զատիկ Եղիազարեան

Ի ՊԱՏԻՒ ՏՈՔԹ. ԱՐՄԷՆ ՎԵԳՆԵՐԻ

Համպուրկէն կը գրեն մեզի. —

Յունուար 17ին, շաբաթ, հայ գաղութը մեծարանքի երեկոյ մը կազմակերպած էր պարսկահայ առեւտրականներէն՝ Պ. Հմայեակ Բաղդասարեանի բնակարանին մէջ, հրաւիրելով ոչ միայն գաղութին ներկայացուցիչները, այլ եւ գերման տեղական մամուլը ։ Պ. Բաղդասարեան ջանք չէր խնայած՝ ընդունելութեան տալու համար շքեղ փայլ մը ։

Ընկեր Հայկ Թիւրքեան բացման ճառով մը ներկայացուց Տոքթ. Արմէն Վեկնէրը, որ բարեկամ մըն է Հայոց, եւ որ 1921—22ին կ'աշխատակցէր Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին, իբրեւ գրական քննադատ ։

Յետոյ խօսեցաւ մեր գերման բարեկամը, Տոքթ. Armin Wegner, աւելի քան մէկ ժամ՝ ներկայացնելով հայ ժողովուրդին պատմութիւնը, քաղաքակրթական դերը եւ ազգային դատը։

Տոքթ. Վեկնէր, որ ճամբորդութեան մը ընթացքին կանգ առած էր Համպուրկ հայ գաղութին խնդրանքով, հիւր կը մնայ ընկեր Թիւրքեանի ։

է յանձնախումբ մը գիրքերը սպառելու համար ։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ Ծրագալոյցի իրիկունը եւ Ծընընդեան առաւօտուն Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան պատարագ մատուցանելով, կարդացած է պատրիարքին Թուրքերէնի թարգմանուած պատգամը։ Այդ առթիւ հոգեւոր հովիւը Թուրքերէն քարոզ մը խօսած է։ Եկեղեցին լեցուած էր հաւատացեալներու խուռն բազմութեամբ մը։ Այս համեստ գաղութին մէջ 200 հատ գրպանի օրացոյց, 50 հատ ալ Գարակէօզեան որբանոցի պատի օրացոյց ծախուած են ։ 200 քիլօ ճաւար զրկած են Ազգ. հիւանդանոցին։

ՏԻՐՈՒՆԻ. — Ցաւով կ'իմանանք թէ Դչ. օր Նիսի մէջ մեռած է սրտցաւ առեւտրական մր, Պ. Վարդան Պարծանքեան։ Ծնած էր Իզմիր, 1876ին, յետոյ Գահիրէ եւ Սելանիկ հաստատուած ։ Հայկ. հանրապետութեան օրով խոստացած էր օդանաւեր նուիրել, երբ վարչաձեւր փոխուեցաւ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Երբ դասակարգի բարձրացման արժանացաւ, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը չէր կրնար գուշակել թէ անձկութեան պիտի մատնըւէր այս տարի ։

Երթուդարձի բոլոր մրցումները հակառակորդին դաշտին վրայ, շատ սուղի պիտի նստի մեր Միութեան ։

Այս տարի զրկուած ենք Քաղաքապետարանի դաշտէն ուր մեծ, բայց շատ դանդաղ աշխատանքներ տեղի կ'ունենան, նորոգելու համար ։

Այս է պատճառ որ Յունուար 11ի մրցումը, Aulnayի դէմ, յետաձգուեցաւ, իրենց դաշտին վըրայ կատարելու պայմանով՝ քանի որ մերժեցին խաղալ միակ տրամադրելի Charentonի դաշտին վըրայ ։

Այս դիրքը հանդէպ մեր խումբին աւելի կըրով ու խանդ կուտայ մեր մարզիկներուն։ Ինչ որ պատահեցաւ Յունուար 18ին Avia Clubի դէմ։ Դասաւորման ինքը առաջինը, մենք ալ հինգերորդը։

ԶԱՏՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Յունուար 15ին, «Ա. Ահարոնեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տօնածառ - հանդէսը։ Ժրաջան Խաչուհիները ջանք չէին խնայած ձեռնարկին յաջողութեան համար ։

Հանդէսը բացուեցաւ « Մեր Հայրենիք»ով, զոր երգեցին մանուկները ։ Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի դպրոցը այս տարի ալ կը շարունակէ իր գոյութիւնը ուսուցչութեամբ Տիկ. Վ. Հազարեանի, որ խղճմտութեամբ կը կատարէ իր պաշտօնը ։

Դպրոցի աշակերտները մէջ ընդ մէջ երգեցին եւ արտասանեցին։ Մեծերը ներկայացուցին «Մեծապատիւ Մուրացկաններէն»՝ բանաստեղծի եւ Աբխազոմ ազայի բաժինը ։

Ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ Կաղանդ Պապան (Համբ. Մելոյեանը) երեւցաւ իր նուէրներով։ Գոհ էին նաեւ Խաչուհիները, որոնք սեղանէ սեղան կը վազէին, մանուկները հիւրասիրելու համար։ Ապա սկսաւ նուէրներու բաշխումը եւ յիմնեակ մը մանուկներ պտուղ եւ նըւէրներ ստացան։ Ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան ոգեւորիչ խօսքեր ուղղեց ներկաներուն եւ սաներուն։

Խօսք առաւ նաեւ Տիկին Վ. Հազարեանը, խըրատներ տալով աշակերտներուն ։ Ներկաները եւ մանուկները հիւրասիրուեցան առատ կարկանդակով, պտուղներով, սանտուիչով եւ կաթով-սուրճով։

Փոքրիկն Զօրիկեան իրենց ընտանեկան զործիքով ներկայացուց մանկական շարժանկարներ ։

Հաւաքոյթը վերջացաւ ուշ ատեն ։

× Յաջող էր նաեւ Կապ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Սփլանտիտի սրահին մէջ որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ ։ Գեղարուեստական բաժնին մէջ ուշագրաւ էր Պ. Ղեւոնդեանի ջութակի նուագը, ընկերակցութեամբ Օր. Արիստակէսեանի (դաշնակ)։

Կէս գիշերէն վերջ, օտար նուագախումբը նուագեց նաեւ հայկ. եղանակներ եւ ունկնդիրները սկսան շուրջպարեր պարել ։

Ներկաները առատաձեռն նուէրներով ալ ապահովեցին չօշափելի գումար մր։ Դիտող

Քառորդ ժամ յանցած Կարպիս Յովսէփեան կը նշանակէր առաջին կէտը։ Այլեւս մեր պաշտպանութիւնը աւելի ճնշող, ու իրենց յարձակումները, ապարդիւն յանցան քանի որ, դարձեալ Կարպիս գնդակը կը խրէր բերդին մէջ ։

Երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդը որքան բուռն, Թափեց պարտութենէ խուսափելու համար։ Մեր պաշտպանողական դիծը որ անդրդուելի էր սկիզբէն ի վեր, անթափանցելի մնաց շըրեանի ։
Նորհիւ Հրայր Գասմաճեանի եւ Վաղինակ Երամ -
Զարիֆեանին երրորդ կէտը ծանր հարուած մըն էր Aviaի ասոց։ Եւ U. J. A. յաղթական դուրս եկաւ 3—0։ Խմբապետ Սրապին կատարեալ ու չինիչ խաղարկութիւնը մեծապէս նպաստեց այդ արդիւնքին։

Այրիք տղաք։ Ամէն կիրակի նոյն խաղը կը պահանջենք ձեզմէ։ Զ. Մուրատեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒՀԻՆԵՐ

ԺԵ. — ԴԱՒԱՃԱՆԻՆ ԿԻՆԸ

Կոմսուհի Ռ.ի Օրագրէն,

Ինչպէս պատմուած է հեղինակին

— Գիտի վճարեն իրենց այս ըրածին համար, այդ խողերը, կը մռնչէր ...

Յոնա Լին կանչեր էին հեռաձայնին գլուխը ։ Երբ վերադարձաւ, բարձրացաւ աթոռի մը վրայ եւ առանց Մարիային հարցնելու, ըսաւ.

— Մեր սիրելի հիւրամեծարը, Նորին Վսեմութիւն Տիկին Քուիզլինկ, խնդրեց ինձմէ յայտնել ձեզի, թէ ի պատիւ իր ամուսնոյն այս հաւաքոյթը պիտի շարունակուի առանց խանգարումի։ Խափանարարները կտրած են ելեկտրական գիծերը, ելեկտր. ուժի գործարանին մէջ. ամբողջ քաղաքը մնացած է առանց լոյսի եւ Օսլոյի կայարանը կրակի տրուած է ։

Այնուհետեւ, Յոնա Լի մեկնեցաւ պալատէն «կարգ - կանոնը վերահաստատելու » համար ։ Ես վերադարձայ պանդոկս ։

Յաջորդ օրը այցելեցի Եոզէֆ Թերպոֆէնին եւ մնաք բարով ըսի Մարիա Քուիզլինկին։

Տեսայ Մարիան, որ կուլար, իր հաւաքոյթը խանգարուած ըլլալուն համար ։

— Ինչո՞ւ կ'ուտեն զայն այսպէս, հարցուց ան։ Այնքան բարի է ան ինձ հանդէպ ։

Զփորձեցի բացատրել

— Շուտով Նորէն Նորվեկիա եկէք, ըսաւ ինծի։ Ես Շուէտ չեմ կրնար երթալ։ Կը հասկնաք, որ Նորվեկիայէն չեմ կրնար հեռանալ ։

— Բայց Պերլին եղած էք, բողոքեցի ես, նիւթը փոխելու համար ։

— Այո, Օթէլ Ասլոնի հակօդանաւային թաքըստոցին մէջ ։

Սքանչացած ՝զայն դիտեցի։ Սկսա՞ծ էր գըժգոհիլ իրենց սեփական դատէն։ Բայց ոչ, պարզապէս իր միամտութիւնն էր այդ, որովհետեւ երբ երթաք - բարով կ'ըսէր ինծի, աւելցուց.

— Ցտեսութիւն մեր Մեծագոյն Հիւսիսական կայսրութեան մէջ ...

Այն ատեն վստահօրէն ըմբռնեցի, թէ ան մոլեռանդօրէն փառամոլ իր ամուսնոյն առուերէն աւելի բան մը չէր ։

Նորվեկիա ազատ է այսօր։ Իր ամուսինը գնդակահարուեցաւ իբրեւ հասարակ մարդասպան մը, իսկ Մարիա կ'ապրի պարտութեան եւ լռութեան մէջ ։

Թարգմ. Կ. Գ. Ք. ՁԻՆԿԸՐ

(Վերջ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԵՂ — ԲՈՒՐԻՇ ՄԸՆ ԱԼ ԳՏԻՐ ։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ. — Գիտութեանց Ակադեմիան լոյս ընծայած է. —

Գ. Գ. Միքայէլեան. — «Կիլիկիայի Հայկ. Պետութեան պատմութիւն», (ռուսերէն) նկարազարդ։ 536 էջ ։

Ս. Խ. Մնացականեան. — «Հայկ. զաւիթների ճարտարապետութիւնը» (ռուսերէն), նկարազարդ, 144 էջ ։

Հ. Մ. Մկրտիչեան. — «Կարնոյ բարբառը» (հնչիւնաբանութիւն, ձեւաբանութիւն, բառարան), 192 էջ ։

Գէորգ Էմին. — « Խօսիր Հայաստան» բանաստեղծութիւններու ժողովածու», 136 էջ ։

Դ. Կոմունի. — «Ախուրեան » վէպ, 297 էջ ։

Յով. Մարեան. — « Ես պատանի պիոներս » մանկական գիրք, 102 էջ ։

Ա. Սարոյեան. — «Խաղաղութեան երթը» բանաստեղծութիւններու ժողովածու։ 67 էջ ։

Հ. Կարճաուխովա. — «Պատմուածք համեբաշխների մասին» ։ 242 էջ։

Ջէկ Լոնտոն. — «Կեանքի սէրը», պատմուածքներու ժողովածու, 167 էջ ։

Մ. Գորկի. — «Հէքեաթներ Իտալիայի մասին» ։ 103 էջ ։

Ա. Զեխով. — «Պատմուածքներ» 149 էջ ։

Ստ. Հէյմ. — «Խաչակիրներ», վէպ, 707 էջ ։

Ա. Ե. Ֆէրսման. — «Հետաքրքրաշարժ Գեոքիմիա», 363 էջ ։

Ս. Կապուտիկեան. — « Իմ յալիկր» պատկերազարդ գիրք նախադպրոցական մանուկներու համար ։ 12 էջ ։

...նը, միրաշահելու համար Նուկասլարիան։ Մա-անաւանդ Թիթօ Լոնտոն կը սպասուի մօտերին։ Այս առթիւ Չըրչիլ պիտի փորձէ օգտագործել այն առ-չակցութիւնը զոր ընծայեց Եուկոսլաւիոյ, 1943-ին, երբ Թիթօ պարզ խմբապետ մըն էր։ Մը յիշուի թէ անցեալ տարի չատ մը անգլիացի եւ ամերի-կացի երեւելիներ այցելեցին Պելկրատ, Աթէնք եւ Անգարա։ Ամէն պարագայի մէջ, կարեւոր դէպ-քեր կը նախատեսուին Միջերկրականի եւ Պալ-քաններու ճակատին վրայ, գալիք ամիսներու ըն-թացքին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձերբակալու-թիւնները կը շարունակուին անընդհատ, համա-ձայն վերջին լուրերու։ Կիրակի օր ձերբակալուե-ցաւ բոլշեւիկեան Կեդր. Կոմիտէին կրթ. եւ կրօն. ճիւղին վարիչը, Պրունօ Վոլֆ, այն ամբաստա-նութեամբ թէ դիւրացուցած է Պերլինի, Լայփ-ցիկի, Տրէզտէնի եւ ուրիշ չորս քաղաքներու հրեայ համայնքներու նախագահներուն փախուս-տը։ Վոլֆ ինքն ալ հրեայ է։ — Միւս կողմէ, ձեռ-նարկուած է արտադրութիւնը աշխուժացնելու, ջնջելով անհատական առեւտուրը։ — Բոլշեւիկ-եան պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Գերագոյն Ատ-եանը պատուիրած է տարածել «ընտանեկան մատ-նութիւններ»ը։ Զաւակները պարտին մատնել ի-րենց հայրն ու մայրը, կիները՝ իրենց ամուսին-ները եւ փոխադարձաբար, երբ ուզեն փախչիլ դէպի այլուր փոխադրել իրենց գոյքերը ։

ԻՐԱՔԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետե-ւանք նոր ընտրութեանց ։

ԱՒՍՏՐԱԼԻԱՑԻՆ ԱՒՍՏՐԻԱ հասան երկու նախա-րարներ քսան հետեւորդներով, քարիւղ եւ ուրիշ հանքեր փնտռելու համար ։

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ բանակցութիւնները նորէն ձախողած են, համաձայն Լոնտոն հասած լուրե-րու։ — Երեք իտալական նաւեր կը փորձեն քա-րիւղ փոխադրել Աբատանէն։

ՃԱՓՈՆԻ մօտերը խորհրդային օդակայան մը երեւան հանուած է Ամերիկացիներուն կողմէ ։ Հետապնդումներ կը կատարուին ։

ԱՆԳԼ. ՄԵԾ ՆԱՒ ՄԸ, «Էմփրէս ավ Քանա-տա» բռնկեցաւ Լիվըրփուլի առջեւ, պայթումի մը հետեւանքով։ 200 հրշէջներ չկրցան փրկել նաւը ։

ԵԳԻՊՏՈՍ օրէնք մը հրատարակեց, ի հարկին բռնագ. զօրաշարժ հռչակելու համար, երբ միջազ-գային կացութիւնը ծանրանայ ։

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ նպաստագոյցը քուէ-արկուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ։ 50 % անկար-ներ պիտի ստանան 100.000 Ֆրանք 1953 Յունիս 1էն սկսեալ, այրիներու հանգստեան թոշակը 5% պիտի աւելնայ Օգոստ. 1ին, 15 % Նոյ. 1ին եւն.։

SALLE GAVEAU 45 RUE LA BOETIE

Ուրբաթ 20 Փետրուար ժամը 21ին

ԵՐԳ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿ

Լիսիա Կարին (Իլխանեան)

Lucienne Delforge

Մասնակցութեամբ՝ Marcel Delannoyի

Դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ André Collardի

ՅԱՅՏԱԳԻՐ — Մոնթէվէրտէ, Շուպէրթ, Ռա-ւէլ, Տըլաճոււա, Մանուէլ Տը Ֆալյա, Սայաթ Նո-վա, Սաթեան, Ղազարոսեան ։

Տոմսերու համար դիմել՝ սրահը, Durandին, 4 Place de la Madeleine, S.V.P. եւն.։ Գին՝ 200էն 700 ֆրանք։ Մասնաւոր տեղ ուսանողներու, Achivées musicalesի եւն.։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ 1953Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Տարեգիրքը կը պարունակէ 300է աւելի էջեր եւ 40է աւելի պատկերներ, ու տպագրուած է շատ խնամքով եւ ընտիր թուղթի վրայ ։

Նշանակած ենք շատ մատչելի գին, որպէսզի ան ընտանիքի հետաքրքրութիւն տուած ըլլանք եւ սեղանին վրայ անհրաժեշտ օրինակ մը ։

Տարեգիրքը ունի հոծ եւ բազմակողմանի բո-վանդակութիւն նուիրուած Հայկ. արուեստին, գրականութեան, քաղաք. պատմութեան, մշակոյ-թին, համազգայինի գործունէութեան եւ այլ նիւ-թերու ։

Գին թղթակազմ 3.50 լի., ոսկէ, լաթակազմ 4.50 լիբ. ոսկի։

Փարիզի մէջ կը ծախուի Հայ գրավաճառներուն եւ ընկերութեան անդամներուն մօտ։

Գինը 500 ֆրանք ։

ԱՐԱՔՍ
ARAXE

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարե-կան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.։

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C.C.P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը ։

Լոյս տեսաւ Դ. թիւը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ

Բ. Տպագրութիւն՝ բոլորովին բարեփոխուած

ԵՐԱԶԱՀԱՆ (3000է աւելի երազներու մեկնու-թիւն)։ ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ - ԲԱԽՏԱՑՈՅՑ։ ԸՆՏԱՆԵ-ԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ (արեւելեան եւ եւրոպական կե-րակուրներ)։ Առողջապահական գիտելիքներ եւ ընտանեկան զբօսանք ։

640 էջ, գինը 1000 Ֆր., առաքման ծախքով՝ 1100 ֆրանք ։

Դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN
51 Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
Cheque Postal Paris 1278 — 35

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւա-քատեղին ։

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Կապ. Խաչի մաս-նաճիւղին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Խնջոյք - պարահանդէս, Վարդանանցի տօնին առթիւ, Տարօն Տուրուբերա-նի Հայր. Միութեան կողմէ, 22 Փետր., ժամը 14—24։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւա-քոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քաստէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի դերասանա-պետ Գ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ։ Նիւթ՝ «Դերասանի ստեղծագործական կարողութիւնը»։ Մուտքը ա-զատ է ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արիներու՝ եւ Արենոյշներու կողմէ Վարդանանքը կը տօնուի Մարտ 1ին, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Ֆր. Կապ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը, 28 Մարտ, Շա-բաթ երեկոյ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle Voltaire (Rue Voltaire, Alfortville)։

Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրա-մախօսութիւն եւ օփերէթ աշակերտներու կողմէ։

Հայկական պարեր։ Մուտքը ազատ է։ Կը հրա-ւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցին բարեկամ-ները ։

ԾԱՆՕԹ.— Մեթրօ էքօլ Շարանթօնէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել բուն Ինիոնի կա-յանը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Շաբաթ 7 Փետր. ժամը 20.30էն կէս գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պան-նէօ Քաջունի մասնաճիւղին հանդէսը Պանեէօյի աղջկանց դպրոցին սրահին մէջ։ Ճոխ յայտագիր։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Անտիլլիի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի վկայեալ (diplôme d'Etat) հիւանդապահուհիի մը, հայ թէ Ֆրանսացի։ Լաւ վճարումով ։

Անմիջապէս դիմել Աղքատախնամի փոխ - ա-տենպետ՝ Գ. Արմենակ Անճէմեանի։ 56 rue Lafayette, Paris (9)։ Tél. Pro. 03-19։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան հերթական ժողովրդ. դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ գի-շեր ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահին մէջ, (Գ. յարկ)։ Դասա-խօսն է պրոֆ. Ռ. Խերումեան, նիւթ՝ Etat actuel du problème des groupes sanguins։ Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկ. Ս. Գրիգորեան եւ զաւակները, Արշակ Գրիգորեան եւ զաւակնե-րը, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խո-րին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւ-նը յայտնեցին ողբացեալ ՄՈՒՐԱՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆի մահուան առթիւ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մաքրութեան ընող կին մը։

Դիմել Antonin (Բ. Անճէմեան) 24 Bld. des Capucines, métro Opéra կամ Madeleine, ամէն օր բացի կիրակի եւ երկուշաբթի օրերէն ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 28 Janvier 1953 Չորեքշաբթի 28 ՅՈՒՆՎ.

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6977-Նոր շրջան թիւ 2388

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ԴԵԿՐԵՏ»Ը

Մասնաւոր նորութիւն մը չէր պարունակեր Վ. Տէրեանի տեղեկագիրը՝ արեւմտեան Հայաստանի կացութեան մասին:

Կը նկարագրէր պարբերական ջարդերը, «աքսորները», արեւմտեան պետութեանց դաւերը եւն.:

Լենին - Սթալին շատ աւելի բան գիտէին այդ մասին: Ոչ միայն իրենց անցեալ գործունէութեամբ, այլ եւ շնորհիւ ցարական գաղտնի դիւանաթուղթերուն:

Ամէն պարագայի մէջ, լենինկուտակ նիւթեր կային իրենց տրամադրութեան տակ, հայկական տառապանքներու եւ պահանջներու մասին:

Ի՞նչ եղաւ Տէրեանի տեղեկագրին արդիւնքը.

— «1917 Դեկտ. 29ին Ժողկոմսովետը ընկեր Ստալինի առաջարկութեամբ ընդունում է յատուկ դեկրետ «Թիւրքահայաստանի մասին»:

«Սովետ. Գրակ. եւ Արուեստ» ամսագրի աշխատակիցը այս առթիւ կը կցէ հետեւեալ խորհրդածութիւնը.

— «Ընկեր Ստալինի ձեռքով գրուած Վ. Ի. Լենինի եւ Ի. Վ. Ստալինի ստորագրած «Թիւրքահայաստանի մասին» դեկրետը ամբողջութեամբ արտացոլում է հայ ժողովրդի դարաւոր ձգտումները: Այդ դեկրետի իրագործութեամբ արմատականօրէն պէտք է լուծուէր Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութեան հարցը»:

Իրագործուեցա՞ւ: Բթամիտ եւ նենգամիտ բոլշեւիկը առոր պատասխանն ալ թիած է...

«... Չիրագործուեց, գերման - թիւրքական եւ անգլօ - ամերիկեան իմպերիալիստների ու Անդրկովկասի կոնտրռեւոլուցիոններների հակասովետական ագրեսիւ քաղաքականութեան հետեւանքով»:

Ինչպէս կ'երեւայ, այս տողերը գրած ատեն, երանելին Ս. Ալիխանեան դարակը, մոռցեր է հռչակաւոր «դեկրետ»ը: Եւ կամ թոյլ չեն տուած որ արտագրէ եւ սերտէ:

Թերեւս լուր ալ չունի որ, այդ հրամանագրէն ճիշդ մէկ ամիս առաջ, 1917 Նոյ. 24 թուակիր «դեկրետ»ով, Լենին (վարչապետ) եւ Սթալին (վարիչ ազգ. գործերու) կը յայտարարէին ի լուր աշխարհի.

— «Մենք կը յայտարարենք, որ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»: («Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան Դեկրետները», Ա. հատոր էջ 136: Բոլշեւիզմ, Վ. Նաւ.):

Այս կոչը ուղղուած էր Ռուսիոյ եւ ամբողջ Արեւելքի «աշխատաւոր» Իսլամներուն:

Դեռ ո՛րքան ջախջախիչ փաստեր, ապացուցանելու համար թէ Հայկ. խնդիրը պարզապէս մանրուք դրամ էր ինչպէս ցարերուն, նոյնպէս իրենց կարմիր - կանաչ ժառանգորդներուն ձեռքերուն մէջ:

Ի՞նչ կը տրամադրէր «հայ ժողովրդի համար պատմական նշանակութիւն ունեցող Թիւրքահայաստանի մասին դեկրետ»ը: (Նոյնութեամբ կ'արտագրենք այս անմա՛ն հայերէնը):

— «Ժողովրդ. կոմիսարների խորհուրդը կը պաշտպանէ Ռուսաստանի գրաւած Թրքահայաստանի Հայերու իրաւունքը ազատ ինքնորոշուելու մինչեւ կատարեալ անկախութիւն»:

Իբրեւ «երաշխիք» այս իրաւունքին իրագործման, Ժող. Կոմ. Խորհուրդը անհրաժեշտ կը գտնէ.

1.— «Զօրքերի հեռացումը Թրքահայաստանի սահմաններից եւ անմիջապէս հայկ. միլիցիայի կազմակերպումը Թրքահայաստանի բնակիչների անձի եւ գոյքի ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար»:

2.— «Հայ գաղթականների, այլեւ զանազան երկիրներում ցրուած հայ տարագիրների անարգել վերադարձը Թրքահայաստան»:

3.— Բռնի տեղահանուած Հայերի վերադարձը Թրքահայաստանի սահմանները:

Միայն բոլշեւիկ եւ Թուրք աշխարհին մէջ կարելի էր գտնել այսքան կոպիտ կեղծիք, պարտքելու համար քաւմնելի դաւը:

Արեւմտեան Հայաստանը պարպուած էր արդէն, երբ այս տողերը կը թխէին: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԿԵՐ

Միջերկրականի ափերէն համեստ բանուոր մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէ իր բնակած գիւղի Հայերու մասին:

Այս առթիւ կը պատմէ թէ՝ 1945ին, երբ Ֆրանսա կը թօթափէր օտարին լուծը, «խաղաղութեան աղաւնի թռցնող հայազգի խաղաղակիչներ» երեւցան, իրենց կոնակը տուած օտարներու:

— «Ամէն մէկուն բերնէն արիւն կը հոտէր եւ կ'ըսէին,— Մենք չենք ըներ, բայց ընել կուտանք:

«Իսկապէս, եկան արիւնարբու մարդիկ, բայց երբ տեսան որ դաւկի տէր ենք, ըսին,— «Մենք մեր ձեռքը անմեղ արիւնի մէջ չենք թաթխեր»: Եւ եկան գացին:

«Սիրելի ընթերցող, դուն դատէ հայանուն հրէշներուն եւ այս օտարազգիներուն տարբերութիւնը»:

Պատկերը այնքան պերճախօս է որ, մեկնութեան չի կարօտիր:

Համեստ բանուորը խրատ մըն ալ կուտայ, ինքնատիպ նկարագրութեամբ.

— «Անհրաժեշտ չէ թագաւոր կամ կաթողիկոս ըլլալ, ըսելու համար,— Զգո՛յշ հայ ժողովուրդ: Մեր ցեղին գոյութեան պատրուակ է: Արեւածաղիկի նման ճակատը կախած է իր հիմքին տակ, անդրանիկին վրայ:

«Փրկութիւն սւնր միայն եւ միայն միութիւնն է: Ոչ արեւելեան աղաւնին խաղաղութիւն կը բերէ մեզի, ոչ ալ արեւմտեան աստղը կը լուսաւորէ մեր: Մենք պիտի վառենք մեր ճրագը»:

Մեր ամենադէտներուն կը մնայ գլուխ գլխի տալ, գործնական եզրակացութիւն մը հանելու համար այս երկու պերճախօս պատկերներէն:

Այդպիսի փորձ մը եթէ ուրիշ արդիւնք ալ չունենայ, գոնէ կրնայ լուսարանել սա կէտը.—

Ծրագ վառողնե՞րը շատ են թէ մարողները: ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԸՆԿԵՐ ՑԱՐ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք մահը ընկեր Բժ.-Ցարութիւն Ստեփանեանի, Թեհրանի մէջ:

Թաղումը կատարուած է Յունուար 21ին:

Ողբացեալ ընկերը ծանօթ էր ամբողջ Իրանի մէջ, իր փայլուն գործունէութեամբ:

Սերտ գործակիցն էր Նժդեհ Խանի: Երկար տարիներ եղած է նաեւ արքունի բժիշկ:

Պիտի խօսինք իր կեանքի եւ գործի մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրաւտա»ն կը գրէ թէ Յունուար 24ին մեռած է մետաղագործութեան փոխ - նախարարը, Բագրատ Արութինով (Ցարութիւնեան), որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ արտաքսեց Փեշթայի Ֆրանսական պատմատան գին. կցորդին օգնականը, հարիւրապետ Փայէ: Պատճառը յայտնի չէ:

ՓԱԽՈՒՍՏՆԵՐԸ կը շարունակուին արեւելեան Գերմանիայէն դէպի Արեւմուտք: Առջի օր 2000 հոգի եւս հասան, 20.000ի բարձրացնելով ընդհ. թիւը՝ այս ամսուան ընթացքին: Եկողներուն մէջ կան Հրեաներ, մանր առեւտրականներ, պաշտօնեաներ եւն.: Դաշնակիցները գաղտնի գործակալներ դրած են եկուորներուն միջեւ, բարձր պաշտօնեաները օգտագործելու կամ կասկածելիները հեռացնելու համար: Հրեաները կ'ըսեն թէ իրենց կրօնակիցները ահուդողի մատնուած են:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆԻ ճակատին սպարապետը, զօր. Րիճուէյ Ուաշինկթըն պիտի կանչուի, կ'ըսեն, իբրեւ պետ ընդհ. սպայակոյտին: Իրեն պիտի յաջորդէ զօր. Քոլինս: Զօր. Րիճուէյ դժգոհ է զին. վարկերու կրճատումէն եւ Եւրոպայի վերազինման թուլութենէն:

ԿՐԻՓԸ կը շարունակէ աւերներ գործել ամէն կողմ: Եգիպտոսի մէջ ալ 100.000 հոգի հիւանդացած են: Բազմաթիւ դպրոցներ փակուեցան Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ:— Պապին կրիփը թոքատապի փոխուեցաւ, որ ծանր չէ: Խորան մը շինած են ննջարանին մէջ, պատարագի համար:

ՊԵՐԼԻՆ հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը եւս կանչած է այն հրեայ զինուորները եւ պաշտօնեաները որ կը ծառայէին արեւելեան Գերմանիոյ գրաւման գործին մէջ:

ԳԱՂ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ դպրանոց մը հիմնուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, Այզընհաուըրի որոշումով: Դիւանը կը բաղկանայ ութ անդամներէ: Պաշտօնն է զարկ տալ հակերտնական պատերազմին...

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր փորձեր պիտի կատարուին Մ. Նահանգներուն մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

ՈՏՔԻ ՀԱՆԵԼ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ

Վիեննայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ 1953ին Մոսկուայի գործունէութեան գլխաւոր ուղեգիծը պիտի ըլլայ յեղափոխութիւն սարքել գաղթավայրերու մէջ, որպէսզի կարենայ ջլատել արեւմտեան ճակատի միութիւնը:

Վերջին պատերազմէն ի վեր, Ափրիկէի եւ Ծայր. Արեւելքի բոլշեւիկները իրենց պայքարը կեդրոնացուցած են երկու կէտերու վրայ,— անկախութիւն եւ աւելի սերտ կապեր Մոսկուայի հետ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Կրեմլին հրամայած է սաստկացնել պայքարը: Այս կարծիքը հիմնուած է հետեւեալ կէտերուն վրայ.—

1.— Գաղթային խնդիրները մասնաւոր ուշադրութեամբ քննուեցան Վիեննայի վերջին համագումարին մէջ: —2. Կոմինֆորմի հրատարակութիւնները բացառիկ տեղ կուտան գաղթավայրերու ազատագրական շարժումներուն:

Վիեննայի ժողովին մէջ, անգլիական, ֆրանսական, պելժիական եւ հոլանտական գաղթավայրերու ճառախօսները դրուեցին նիստերու կէսէն աւելին: Ափրիկէի եւ Ծայր. Արեւելքի ներկայացուցիչները ազատութիւն պահանջեցին իրարու ետեւէ եւ ի վերջոյ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ: Ժողովէն վերջ, բոլշեւիկեան մամուլը սկսաւ հանդէս կրկնապատկել ճիգերը ի խնդիր անկախութեան: Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթը վերջին թիւերէն մէկուն խմբագրականը կը նուիրէր գաղթային երկիրներու անկախութեան, առանձին յիշելով ամէն մէկուն անունը: Կ'ըսէր թէ այդ երկիրները կ'ապստամբին եւ կը կռուին յանուն ազատութեան: Եւ կ'աւելցնէր.— «Իրան, Իրաք, Եգիպտոս եւ Մօտաւոր ու Միջին Արեւելքի ուրիշ ազգեր ալ կը խլրտին»:

Խմբագրականը այս առթիւ կ'արտատպէր Լենինի մէկ խօսքը,— «Ի վերջոյ դրամատիրութեան դէմ պայքարը պիտի վճռուի սա իրողութեամբ թէ Ռուսիա, Հնդկաստան եւ Չինաստան եւն. կը ներկայացնեն երկրագունդի բնակչութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը»:

Նոյն պաշտօնաթերթին մէջ կը կարդանք թէ Խ. Միութիւնը մնացած է աւելի սերտ կապեր ստեղծել այս ամէն շարժումներուն միջեւ: Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթը այս կէտն ալ կը մատնանշէ, չեշտելով թէ անկախութեան պայքարը հետզհետէ կազմակերպուելով, ազգ. հանգամանք կը ստանայ: Ուրիշ գրութիւններ ալ կը թելադրեն միացեալ ճակատ կազմել, փութացնելու համար յաղթութիւնը: Կոմինֆորմի թերթին խմբագրականը կը վերջանայ հետեւեալ խօսքերով.

— «Աշխարհակալութիւնը դատապարտուած է եւ անյոյս են իր ջղաձգութիւնները՝ երկարաձգելու համար իր արիւնռուշտ տիրապետութիւնը»:

Ատլանտեանի Ճակատ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ կարեւոր դէպքեր տեղի պիտի ունենան այս շաբթու: Արդէն հոն հասած է Թուրքիոյ արտաքին նախարարը: Քանի մը օրէն կը հասնին Հարաւ. Եւրոպայի սպարապետ՝ ծովակալ Քերնի, եւ Միջերկրականի անգլ. հրամանատարը՝ ծովակալ Մաունթպէթըն: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է Միջերկրականի եւ Պալքաններու պաշտպանութիւնը: Յունաստանի եւ Թուրքիոյ արտ. նախարարները առանձին ալ պիտի խորհրդակցին այս խնդրի մասին, քննելով եռեակ զինակցութեան մը հարցը (Թուրքիա, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա): Հետզհետէ այն համոզումը կը գոյանայ թէ արեւմտեան Դաշնակիցները այլեւս նոյն վերապահութիւնը չունին Եուկոսլաւիոյ հանդէպ, իսկ այս վերջինն ալ այժմ աւելի տրամադիր կ'երեւայ գործակցելու՝ հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: Երկու ծովակալները պիտի խորհրդակցին Յունաստանի ծովային սպայակոյտին հետ, միացեալ ճակատ մը կազմելու համար Ատլանտեանէն Եգէական ծով:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

«ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ՑԱՐՄԱՐ ԳՈՐԾԻՆ»

(Բ. Խ. վերջին մաս)

Ստորեւ տալիս ենք մի քանի մէջբերումներ այդ գրութիւնից.

— «Լեւոն Շանթ Հայաստանի Դաշնակցական կառավարութեան կողմէ բանակցութեան գացած էր Մոսկուա: Բոլշեւիկները կ'ուզէին լեզու գտնել Հայաստանի հետ: Չիչերին շատ լաւ տրամադրուած էր դէպի Հայերը եւ կ'ուզէր անոնց գոհացում տալ ի վարձ իրենց տառապանքներուն»: (Ընդգծումները իմն են Հ. Տ.): Եւ ահա Հայերու այդ մեծահոգի եւ մեր տառապանքներուն կարեկից ու սրտցաւ բարեկամ Չիչերինը մի գիշեր կանչում է ընկեր Գրիգոր Վ.ը եւ յանձնարարում նրան յայտնել Շանթին, որ ինքը ընդունած է Հայաստանի սահմանները ընծարձակել մինչեւ Մուշ, Բիթլիս, Թուրքերն ալ կ'ընդունէին այս սահմանները... Եւ առտուն կանուխ ընկ. Գրիգոր Վ.ը ափ կ'առնէր Շանթին դուռը: Ընկ. Գրիգոր գրպանէն կը հանէ Չիչերինի ձեռքով իսկ գծուած սահմանները, ուր Հայաստանը կ'երկարէր մինչեւ Մուշ: Շանթ արհամարհանքով կը նայի Չիչերինի գծած քարտէզին վրայ եւ դրամատիկ շեշտով մը կը հարցնէ. — Հապա քո ծննդավա՞յրը, Գրիգոր... Հապա Մերսինը, հապա ծովէրէ ծով Հայաստանը: Շանթահարուած ընկեր Գրիգորը կ'աղերսէ. — «Մի անիր ճանիկս, խենթութիւն պէտք չէ, Լեւոն, խելքդ գլուխդ ժողվէ, եկուր ստորագրէ հիմա....Ի զուր կ'ըլլան ընկեր Գրիգորի բոլոր թախանձանքները...: Մենք Սեւրի դաշնագիր ունինք կ'ըսէ Շանթ, մենք այդ դաշնագրէն մազաչափ մը իսկ չենք շեղիր: Ընկեր Գրիգորը զայրացած կը հեռանայ, երես չի ունենար Չիչերինի մօտ երթալու, այլ կը հեռաձայնէ Գարախանին եւ կը խնդրէ, որ հաղորդէ Չիչերինին Շանթի վերջնական պատասխանը: Հետեւեալ օրը Լ. Շանթին եւ երկու ընկերներուն անցագրերը ձեռքերնին տրուելով ճամբու կը դրուին Մոսկուայէն»:

Այսպիսով, Գ. Գրիգոր Վ.ի եւ ինչ որ Ե.Թ.ի վկայութիւնների համաձայն անփառունակ վախճան կ'ունենայ Շանթի պատուիրակութիւնը:

Գ. Արշակ Ալպօյաճեանի հետ անձամբ ծանօթ լինելու պատիւը չունեմ, սակայն լսել եմ, որ տարիներ ապրել է Պոլսում, հին մտաւորական է, լաւ պատմագէտ, աշխարհ տեսած ու փորձուած մարդ, ճշմարիտը ստից ու կեղծիքից զատելու ընդունակ մէկը: Այդ ինչպէ՞ս է, որ նման մէկ անձնաւորութիւն անմիջապէս չի ըմբռնել իր մէջ բերած «պատմական փաստաթղթի» վրան բաց կեղծիք լինելը: Միթէ՞ դուք ձեր փորձ աչքով չտեսաք, որ այդ փաստաթուղթը սկզբից մինչեւ վերջ հօրինուածութիւն է: Միթէ ձեզ համար պարզ չէ՞, որ Հայաստանի սահմանների ընդարձակման ուրախալի լուրը Շանթին յայտնելու համար Չիչերինը Գրիգոր Վ.ի միջնորդութեան կարիքը չունէր, կարող էր օգտուել հեռախօսից: Անշուշտ, Գ. Ալպօյաճեանը այդ բոլորը շատ լաւ գիտէր, բայց հետապնդելով որոշ նպատակ, հրատարակում է մի անհեթեթ յերիւրանք, որին, հարկաւ, ինքն էլ չի հաւատում:

Որպէս Շանթի պատուիրակութեան անդամ, ես այսու յայտարարում եմ համայն հայութեան, որ ոչ միայն ծայրից-ծայր չինծու է Շանթ ու Գրիգոր Վ.ի տեսակցութիւնը ու նրանց միջեւ տեղի ունեցած զաւեշտի բնոյթ ունեցող խօսակցութիւնը, այլեւ բնաւ չենք տեսել Գրիգոր Վ.ին, որ Տրապիզոնցի յայտնի հնչակեան Գրիգոր Վարդանեանն է, հետագային հաւատափոխ - բոլշեւիկ: Ոչ միայն չենք տեսել, այլ նա այդ ժամանակ Մոսկուայում էլ չի եղել:

Սեւրի դաշնագիրը, ինչպէս յայտնի է, ստորագրուել է Օգոստ. 10ին, իսկ Շանթի պատուիրակութիւնը մեկնել է Մոսկուայից Յուլիսի վերջերին: Այնպէս որ Շանթը չէր կարող ասել՝ «մենք Սեւրի դաշնագիր ունենք գրպանիս»:

Ես անձամբ Գր. Վարդանեանի մասին այնքան էլ վատ կարծիք չունեմ, որ հեշտութեամբ հաւատ ընծայեմ, թէ Շանթ — Գր. Վարդանեան հանդիպման նկարագրութեան հեղինակը ինքն եղած լինի: Թերեւս այդ վրան բաց կեղծիքի հեղինակը Ե. Թ.ն է, որը Գ. Ալպօյաճեանի վկայութեամբ, առանց յիշատակելու գոնէ մի թերթի անուն, ասում է, թէ «1933ի հայ մամուլի շատ օրգանների մէջ հրատարակուած է այդ գրութիւնը»:

Գ. յօդուածագիրը հաւաստում է այդ գրութեան, մանաւանդ որ «մինչեւ հիմա էլ չէ հերքուած»:

Բազմաթիւ թերթերում հազար ու մի տեսակ սուտ լուրեր ու տեղեկութիւններ են տպւում. եթէ նման անճիշդ տեղեկութիւններ ինչ ինչ պատճառներով ժամանակին չեն հերքւում, միթէ այդ հանգամաքը, Գ. Ալպօյաճեան, կարո՞ղ է վաւերական դարձնել տպագրուած անճիշդ տեղեկութիւնը:

Անդրադառնալով նորից Շանթի պատուիրակութեան «ձախողութեան», թերեւս երեսուն տարի առաջ տեղին էին նման խորհրդածութիւններ, թէ արդեօք Մոսկուայի բանակցութիւններն աւելի արդիւնաւէտ չէ՞ին լինի, եթէ պատուիրակութիւնը գլխաւորած լինէր մի այլ, աւելի փորձ անձնաւորութիւն: Բայց երեսուն տարի յետոյ, երբ յօդս ցնդեցին բազմաթիւ պատրանքներ, նորից անդրադառնալ Շանթի պատուիրակութեան ձախողութեան, առնուազն գտնում ենք անտեղի:

Անհրաժեշտ ենք գտնում այստեղ յիշատակելու վերոյիշեալ պատրանքներից մի քանիսը:

Հայաստանի սահմանները մինչեւ Մուշ, Բիթլիս ընդարձակող Չիչերինը հետագային Լօզանում առաջարկում էր տաճկահայ հայրենազուրկ գաղթականներին տեղաւորել Կուբանի շրջանում:

1920 թ. Դեկտեմբեր 1ին, Ստալինը յանուն խորհրդային Ազերբէյջանի, յայտարարում էր Զանգեզուրի, Նախիջեւանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի միացումը Հայաստանին: Հետագային նոյն Ստալինի հաւանութեամբ Հայաստանի «անբաժան մաս» համարուած հողամասերն անջատուեցին Հայաստանից ու նուէր տրուեցին ուրիշներին: Յայտնի հայ բոլշեւիկ Բ. Բորեանը իր «Արմենիա» գրքում յայտարարում է. «Հայաստանի խորհրդայնացումից յետոյ հողային առաւելագոյն զիջումները կատարուեցին Թուրքիոյ՝ Հայաստանի հաշուին, Կարսի մէջ»:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, հայ ժողովրդին առաւելագոյն դոհողութեան մղելու դիտաւորութեամբ, Մոսկուան չահագործում էր Սեւրի դաշնագիրը եւ խոստանում էր գործադրել այն: «Հայրենական» պատերազմի յաղթական վախճանից յետոյ այլեւս խօսք չեղաւ Սեւրի մասին, Թուրքիային առաջարկուեց միայն վերադարձնել Հայաստանի անվիճելի մաս կազմող՝ Կարսը, Արտահանը եւ Սուրմալուն: Սակայն շատ չանցած խորհրդ. Ռուսաստանի արտաքին գործոց նախարար Վիշինսկին, առանց կարմրելու, նոյն այդ հողամասերը յայտարարում էր որպէս անվիճելի սեփականութիւնը Վրաստանի:

Կարիք կա՞յ արդեօք շարունակելու յօդս ցնդած բազմաթիւ պատրանքների թուարկումը:

Վրաստանի պատուիրակութիւնն աւելի կարող էր եւ նրան յաջողուեց երկրայրական դաշնագրութիւն կնքել խորհրդային Ռուսաստանի հետ, որով ճանաչւում էր ազատ եւ անկախ Վրաստանի գոյութիւնը: Սակայն ի՞նչ եղաւ Հայաստանի ու Վրաստանի հետագայ ճակատագրի տարբերութիւնը: Այն, որ Հայաստանը խորհրդային յայտարարուեց 1920 Դեկտ. 2ին, իսկ Վրաստանը 1921 թ. Մարտ ամսին:

Մի՞թէ պատմագէտ Գ. Ալպօյաճեանը ցարդ հասկացած չէ, որ բոլշեւիկեան կառավարութեան համար ամէն մի յանձնառութիւն կամ գրաւոր դաշնագրութիւն աւելի քիչ արժէք ունի, քան թէ այն թուղթը, որի վրայ գրուած է:

Վերջացնելով խօսքս, անհրաժեշտ եմ գտնում յիշեցնելու Գ. Ալպօյաճեանին, որ ծովից ծով Հայաստան պահանջողները Պօղոս Նուպար փաշայի պատուիրակութիւնն էր ու նրան շրջապատողները, որոնք ուզում էին Հայաստանը կառավարել Փարիզում նստած:

Եթէ կարիք կայ Փանջունիներ գտնելու, Գ. Ալպօյաճեանը լաւ կ'անէր իր շրջապատում փնտռէր այդպիսիներին եւ ոչ Դաշնակցութեան շարքերում:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ

Կիպրոսը իբրեւ զօրակայան

Անգլ. թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ երեսուն տարիէ ի վեր կը զարգանայ Կիպրոսը, շնորհիւ կառավարիչին հեռատեսութեան:

Այժմ Անգլիա տասը միլիոն ոսկի տրամադրած է, շինելու համար բրիտ. ինքնաբաւ քաղաք մը Դեքալիայի մէջ, կղզիին հարաւ. արեւելեան անկիւնը, զոր ժողովուրդը կ'ըկոչէ «Փոքրիկ Ալտըրշաթը»: Գաղտնի կը պահուի Կիպրոսը իբրեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանողական, եւ ի հարկին յարձակողական կեդրոն դարձնելու անգլ. ծրագիրը: Թէեւ պաշտօնապէս կ'ըսուի թէ Անգլիա մէկ զօրաբաժին պիտի պահէ Դէքալիայի մէջ, որ պիտի կրնայ իբրեւ խարիսխ ծառայել երկաթեայ վարագոյրին մօտ:

Ցարդ այս զօրքը կը բնակէր վրաններու տակ: Այսուհետեւ անոնք պիտի ունենան հանգստաւէտ վայրեր, տաք եւ պաղ հոսուն ջուրով, հաճոյքի եւ մարզական վայրեր եւն.:

Բացի Դեքալիայէն՝ կը խորհին շինել ուրիշ վիթխարի խարիսխ մը, որով Կիպրոսը պիտի դառնայ Միջին Արեւելքի սպայակոյտի կեդրոն: Պիտի շինուին նոր նաւահանգիստներ եւ ընդարձակ կայաններ 12—15 հազար զինուորի համար որոնք ամառը արձակուրդի կ'երթան Եգիպտոսէն:

Զինուորները կ'աշխատին Դեքալիային ընդարձակ հողը վերածել տասներկու հազարնոց բնակչութեամբ քաղաքի մը, իր տեսակին մէջ ամէնէն գեղեցիկը, Միջերկրականի շրջանին մէջ: Քսան հազար ծառեր կը տնկուին քաղաքին շուրջը:

Միջերկրականի այս տասը միլիոն ոսկիի զօրանոցը պիտի օժտուի ելեկտրական ջերմութեամբ:

Մօտ մէկ միլիոն ոսկի կը ծախսուի նոր հիւանդանոցներու եւ դպրոցներու վրայ: Երեք հազար բանուորներուն վրայ պիտի աւելնան հազար հոգի եւս: Այս գործերուն համար դրամ չի խնայուիր: Մեծ թիւով արտածողներ, առեւտրականներ իրենց գլխաւոր կեդրոնները Եգիպտոսէն, Պէյրութէն, Պաղտատէն եւ ուրիշ Միջին Արեւելքի երկիրներէն, կը փոխադրեն Նիկոսիա: Կղզիին լաւագոյն յաճախորդը Գերմանիան է, թերեւս նոյնիսկ աւելի քան Անգլիան:

Դեքալիայի շուրջ գիւղերու օղակ մը կը կազմուի: Դարերէ ի վեր առաջին անգամ կը ծաղկին մօտակայ քաղաքները:

Ցորդորներ կ'ուղղուին դէպի Կիպրոս քաշելու համար երեք դասակարգի մարդիկ — օդափոխութեան գացողներ (արեւը, սահնակը, եւ ծովեզերքները, որոնք լաւագոյններէն են Միջին Արեւելքի մէջ), գործէ քաշուած Անգլիացիներ (մահերու թիւը նուազագոյնն է հոն) եւ երիտասարդներ որոնք նոր գործեր հաստատել կ'ուզեն:

Այս բոլորին մէջ, Լոնտոն սեւ կէտ մը կը տեսնէ, «էնոսիս»ը: Յոյները որ կղզիին բնակչութեան 80 %ը կը կազմեն, կ'ուզեն կղզին միացնել Եւրոպայի ամէնէն աղքատ երկրին՝ Յունաստանի:

Միացման ամէնէն մոլեռանդ կուսակիցներն ալ գիտեն որ Անգլիա պիտի չթոյլատրէ կցումը, եւ սակայն շարժումը խոր արմատներ ձգած է:

ԵՐԶՆԿԱՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

(Գ. Խ. վերջին մաս)

ՀԻՆ ՕՐԵՐ. — Տեղացի մը կը պատմէ:

Ապտիւլ Համիտի շրջանին, Երզնկա կարեւոր զին. կեդրոն մըն էր: Եփրատի ափերուն վրայ Վոսփորի նմանութեամբ շրջահայեաց շէնքերով, պարտէզներով եւ ելակի արտերով զարդարուած էր այս քաղաքը: 4րդ բանակի հրամանատար Մարաջախտ Զէքի Փաշա այս քաղաքին մէջ կը վարէր փշխանավայել կեանք մը:

Գիշերները Եփրատի զբօսավայրերէն եւ կարգ մը տուներէն կ'արձագանգէին յաճախ դաշնակի կամ սազի եղանակներ:

Նախապէս Երզնկայի մէջ գոյութիւն ունէին Ասքէրի Բիւշտիյէ, Իտատի եւ ատեն մըն ալ Հարպիյէ կոչուած զին. դպրոցներ:

Աշիրէթներէն կազմուած գունդերուն Երզնկայի մէջ կատարած տողանցքը կը տեւէր վեց ժամ եւ Մարաջախտ Զէքի փաշա տողանցքը դիտելու համար կը շրջապատուէր ամէնէն քիչ 18—20 հոգիէ, որոնք «փաշա»ի ստուեան կ'ունենային:

Եւ այս զին. շրջանակին մէջ ապրելով Երզնկացիք յաճախ կը նախընտրէին զին. ասպարէզը:

— ԻՆՉՊԷ՞Ս ՊԱՏԱՀԵՑԱՒ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ. Ինչպէ՞ս գերեզմանի մը փոխուեցաւ ամբողջ քաղաք մը, միայն մէկ գիշերուան մէջ:

27 Դեկտ. 1939, Երեքշաբթի գիշեր, ժողովուրդը, ըստ սովորութեան ձգած է իր աշխատանքը: Ամէն կողմ հանդիստ ....:

Ո՞վ կրնար գուշակել թէ քանի մը ժամ վերջ այս քաղաքը պիտի կործանի ...

Երզնկացի վաճառական մը, Օսման Արսլանտաշ իրենէն լսեցէք աղէտին պատմութիւնը:

— «Այն գիշեր, ըստ սովորութեան պառկեցայ: Քիչ վերջ անսովոր ձայն մը եկաւ ականջիս ու արթնցայ: Նախ կարծեցի թէ քամիոն մըն է որ կ'անցնի կամ մեքենայ մը կը բանի, մինչ այդ սկսաւ երկրաշարժը:

Ժամը երկուքը հինգ կ'անցնէր, անմիջապէս ելայ անկողնէն ու դուրս նետուեցայ:

Ցուրտ գիշեր մըն էր: Պահ մը երկինք ու ապա կործանող քաղաքը դիտեցի: Բոլոր տուները փլած էին, փոշիի ամպով լեցուած էր ամէն դի: Անմիջապէս վազեցի քրոջս տունը: Դժբախտաբար խեղճ քոյրս, զարմիկներս ու անոնց զաւակները մահացած էին արդէն փլատակներուն տակ: Միայն զարմիկներէս մէկուն կինը ազատած էր իր զաւակներով: Մէկ ժամի չափ աշխատեցայ զիրենք փլատակներէն դուրս հանելու համար:

Մինչ այդ, փոքրիկ ցնցումները կը շարունակուէին անընդհատ: Այս տեսակ աղէտ մը ոչ տեսնուած է եւ ոչ ալ պիտի տեսնուի:

Գուրանի ուսուցիչ Հաֆըզ Ապտուլլահի 4ետ երբ հեռաձայնի կեդրոնը կը փութայինք զին. օժանդակութիւն խնդրելու համար, տեսանք որ Ուլուճամին վերածուած էր փլատակներու կոյտի մը եւ բսինք իրարու թէ՝ աշխարհ տեղէն խախտած է եւ վերջին դատաստանի օրը հասած:

Հեռաձայնի բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած էին դժբախտաբար եւ իրարմէ անջատուած էին երկաթուղիի գիծերը։ Կուսակալն ալ Քեմախ մեկնած էր այնտեղէն կեդրոնի հետ հաղորդակցելու համար :

Ընդհ. դատախազը այն օրերուն Երզնկա բերած էր դատապարտեալներու խումբ մը, որոնք եւս սկսան փլատակներուն տակէն հանել եւ ազատել վիրաւորները, միւս կողմէն հիւղակներ շինելով եւ վրաններ կազմելով անոնց համար :

Ի պատիւ այդ դատապարտեալներուն պէտք է խոստովանիլ թէ գրեթէ երեք օր ամբողջ անոնք էին որ օգնութեան փութացին աղէտեալներուն, մինչ շրջակայ գիւղերէն եկող կարգ մը մարդիկ փոխանակ անոնց օգնականին հետեւելու՝ կողոպուտով զբաղեցան :

40.000 ՄԵՌԵԱԼ.— Սիրելիներու կորուստին պատճառած ցաւը մոռցնել տուաւ ինձ վաճառատանս եւ մթերանոցիս մէջ գտնուող ապրանքներս, մտքէս անգամ չանցաւ զանոնք պաշտպանել կողոպտիչներուն եւ թալանողներուն դէմ :

Հազարաւոր մեռեալներ փռուած էին մեր չուրջը :

Նախ սկսանք տուներու պարտէզներուն մէջ, փորուած փոսերու մէջ թաղել զանոնք։ Սակայն այս ալ արմատական միջոց մը չէր։ Ուստի, շարժին երրորդ օրը բացինք խոշոր հասարակաց փոս մը որուն մէջ թաղեցինք հազարաւոր հոգիներ, առանց կրօնական արարողութեան եւ իրենց հագուստներով :

Երզնկա քաղաքին մէջ մեռնողներուն թիւն էր 16.436 իսկ գիւղերով միասին 40.000 :

Միայն զօրանոցներն ու զին. պահեստը կանգուն էին մնացած :

Շարժը իր ազդեցութիւնը գործած էր յաջորդական ալիքներու ձեւով։ Կարգ մը կէտերու վրայ ամէնէն ամրակուռ շէնքերն իսկ հիմնայատակ եղած՝ իսկ ուրիշ տեղեր ալ ոչ մէկ աւեր գործուած էր :

Այն գիշեր, զաւկիս հետ, կարողացանք 15—20 հոգիի կեանքը փրկել, ազատեցինք նաեւ երկու տարեկան մանուկ մը, որ գտանք ծխնելոյզի մը մէջէն :

Այսպէս, գիշերային զգեստով մինչեւ առաւօտ փողոցները աշխատեցայ եւ ուրիշներուն օգնեցի : Միայն յաջորդ օր տեղեկացայ թէ կողոպտուած են վաճառատունս եւ մթերանոցիս մէջի ապրանքներս :

Շիտակը, բնաւ չցաւեցայ։ Երկրաշարժը փոխած էր մարդոց մէջ ամէն ինչ։ Հանդիպեցայ կահագործի մը որ փառք կու տար իր մեռելները գտած ըլլալուն համար եւ կ՚ըսէր թէ կատուն ազատած է :

Երզնկայի մէջ առ յաւէտ մարեցան հազարաւոր ընտանեկան յարկեր :

Երզնկայի շարժէն վերջ, ժողովուրդը ղրկուած էր Կազիանթէպ, ուր մնացած են ատեն մը եւ վերադարձած :

Այս վերադարձին ժողովուրդը տեղաւորուեցաւ վրաններու մէջ :

Ամբողջ երկրին եւ արտասահմանի մէջ կատարուած հանգանակութիւններէն հաւաքուեցաւ 16—18 միլիոն ոսկի։ Եթէ նկատի ունենանք դրամին այն ատենուան գնման կարողութիւնը եւ նուիրուած շինանիւթերուն քանակը, պիտի կրնանք ըսել թէ այն ատեն կարելի էր Երզնկան կրկին եւ նորոյ կառուցանել :

Սակայն այդպէս չէ եղած։ Շինուած են ամէնէն առաջ պետ. շէնքերը, մարզադաշտ, արդիական գերեզմաննոց, արձաններ եւն. որոնք տեղի տուած են ժողովուրդին արդար գանգատներուն :

Ռումանիայէն եկած տաղաւարներն ալ գործածուած են «Սարաճօղլու մահալլէսի»ի շինութեան։

Շինուած գերեզմանատունը դէպի «Գըպլէ» ուղղուած չըլլալով ժողովուրդը հոն չի թաղեր իր մեռեալները եւ կը նախընտրէ «Թէյրզիպապա» գերեզմանատունը :

Երբ ժողովուրդը կ՚ապրէր վրաններուն տակ, կանգնուեցաւ «Իսմէթ Ինէօնիւ»ի արձանը :

Երկրաշարժին երրորդ օրը երբ Իսմէթ Ինէօնիւ կ՚այցելէր Երզնկա, խոստացաւ ժողովուրդին թէ, պիտի սրբուին իրենց արցունքները եւ նոր քաղաք մը պիտի կառուցուի, սակայն քաղաքը չշինուած իր արձանը կանգնուեցաւ :

Վերջապէս խորհած են նիւթապէս վարձատրել շարժէն վնասուողները։ Նոյն ատեն Երզնկացի մը կը դարմանուէր Անգարայի հիւանդանոցը, որուն երբ կ՚ուզեն հինգ ոսկի իբր օժանդակութիւն, այս վերջինը կ՚ըսէ.— «Միլիոնաւոր ոսկիներէն այսքա՞նը ինծի բաժին ինկաւ»:

Իր այս խօսքին վրայ, ներկաները զինքը կը նկատեն ժխտական մարդ մը եւ երբ կ՚ելլէ հիւանդանոցէն, անմիջապէս Երզնկա կը ղրկուի ոստիկանական հսկողութեան տակ :

ԵՐԶՆԿԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ.— Արեւելքէն Արեւմուտք եւ հիւսիսէն հարաւ երկարող ճամբաներուն վրայ գտնուելով եւ իբրեւ վաճառաշահ քաղաք. Երզնկա մեծ կարեւորութիւն ունեցած է պատմութեան ընթացքին :

Մեզի ծանօթ չէ թէ որոնց կողմէ հիմնուած է այս քաղաքը։ Հայ պատմիչներ անոր հիմնարկութիւնը կը տանին Քրիստոսէ առաջուան տարիներուն :

24 Յուլիս 1916ին ինկած է Մոսկօֆներու ձեռքը եւ մէկուկէս տարի ետք, 26 Փետր. 1918ին ազատագրուած։ 29 Հոկտ. 1938ին երկաթուղին հոն հասած է։ 24 - 27 - 12 - 939ին պատահած է վերջին երկրաշարժը:

(«Վարաճ» 10 Դեկտ., 1952):

«ԱԿՕՍ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Գ. ԻՓԷԿԵԱՆԻ

Նոր ստացանք Պէյրութի «Ակօս»ին բացառիկ թիւը, ամբողջովին նուիրուած ողբացեալ Գասպար Իփէկեանի, (128 էջ։ Պատկերազարդ):

Գլխաւոր նիւթերն են.—Մարդը եւ իր գործը. — Գրագէտը.— (Ե. Տարօնեան եւ Մ. Գարսամեան).— Թատրոնի խնկարկուն (Ն. Բեդլար եւ Ն. Ազբալեան).— Քաղաքագէտը (Օ. Թովալեան) : Ծաղկեփունջ :

Խմբագրութիւնը կը ծանուցանէ թէ «Ակօս», որ կը հրատարակուէր ութ տարիէ ի վեր, երկու ամիսը անգամ մը, Յունուար 1էն սկսեալ լոյս պիտի տեսնէ իբրեւ ամսագիր (80 էջ):

... «Սփիւռքի մեր տարեց թէ երիտասարդ լաւագոյն գրողները, ԱԿՕՍի ցարդ հրատարակած 49 թիւերուն մէջ՝ (շուրջ 6500 մեծադիր էջ) մշակեցին գրականութիւն մը, որ անժխտելի արժէք մը կը բերէ մեր նորագոյն գրականութեան :

... Պիտի ջանանք համախմբել մեր շուրջ գրչի լաւագոյն ներկայացուցիչները Սփիւռքի, հանդիսանալով անոնց որքան բարոյական՝ նոյնքան ալ նիւթական յենակէտ մը։ Պիտի չմոռնանք ու չանտեսենք նաեւ այն նորերը՝ «որոնց ճակատին դրուած է Աստուծոյ մատը»:

Տարեկան բաժնեգին 18 լիբ. ոսկի։

Հասցէ.— Rédaction AGOS, B. P. 1245, Beyrouth - Liban :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

ՍԱԼԷՆ ՏԸ ԺԻՐՕ.— Մեծ աղահանք մը, ոչ քաղաք է, եւ ոչ ալ գիւղ։ Ծովի ջուրէն կը պատրաստեն աղը եւ ուրիշ կարգ մը կարեւոր բաներ։

Շուրջ չորս հազար բնակչութիւն կապուած է գործարանին հետ։ Սեփականատէր չկայ, ամէն ինչ ծովը եւ Ռոն գետը իրենց գրկին մէջ առած են այս աղահանքը։ Երկու կամուրջներ կան (Առլի եւ Թարասգոնի) : Վերջին պատերազմին Գերմանացիները, աքսորավայրի վերածեր էին։ Իսկ մեր հայ հայրենակիցներէն անոնք որ Տէր-Զօրը տեսած են, անոր կը նմանցնեն։ Հոս է որ Ռոն գետը կը լեցուի ծովուն մէջ։ Չորս կողմերը ճահիճ :

Ամառը անտանելի է մժեղներու արշաւը : Զբօսանքի վայրեր ալ կան, բայց մժեղները հանգիստ չեն ձգեր : Շահու աղբիւրներն են աւազ ձուկ, որս, վայրի հաւեր եւն.։ Նաեւ առատ գինի եւ բրինձ, վառելիքներ եւ բնակարանի յարմարութիւն։ Հոս կան 31 հայ ընտանիքներ 25—30 տարիէ ի վեր, (129 անձ)։ Անոնց 29ը այրեր են, մինչեւ 55 տարեկան, 28ը կիներ՝ մինչեւ 48 տարեկան, 45 մանչ՝ մինչեւ 25 տարեկան, 26 աղջիկ մինչեւ 20 տարեկան։ 30 տարուան ընթացքին մեռած են ինը հոգի, որոնց 4ը այր, 3ը կին, երկուքը մանուկ։

Առլ քաղաքին մէջ որ 39 քիլոմեթր հեռու է, հայ աղջիկներ եւ մանչեր կը յաճախեն վիշերօթիկ ճեմարանը։ Հայ այրերը կ՚աշխատին գործարանին մէջ եւ իւրացուցած են արհեստ : Ունինք երկու կօշկակար եւ մէկ ժամագործ ։ (Յովհաննէս Գուլանեան Վանի Լիզք գիւղացի) կ՚օգնէ իրեն դիմողներուն։

Երկու հայ տղաք օտար աղջիկ առած են, իսկ երկու հայ աղջիկներ ալ օտարի հետ պսակուած : Տարին 3—4 անգամ կ՚այցելէ Հայկազուն քհնյ. Բանտիկեան, Մարսէյլէն եւ կը պատարագէ գիշերանց, շաբթու մէջ:

Առլի մէջ կ՚ապրին 15 հայ ընտանիքներ, (60 անձ)։ Բոլորն ալ սեփական գործի տէր են եւ լաւ վիճակ ունին, իբրեւ շրջուն վաճառորդ, կամ դերձակ, կօշկակար, սափրիչ եւն.։ Ծանօթ են բնիկ Այնթապցի տէր եւ տիկին Ա. Կիւլէսէրեան, որ եղած է խմբապետ ինքնապաշտպանութեան ատեն բուռ մը քաջերուն։ Գերման գրաւման ատեն ալ, երբ թշնամին քաղաքին մէջ էր, հայկ. եւ ֆրանս. եռագոյնը պարզեց իր տունին վրայ։ Մեծապէս օգնած է իր հայրենակիցներուն, եւ դրամ տուած, որպէսզի առեւտուրով զբաղին։

Ազգ. կեանքը մեռած է։ Ոչ մէկ շարժում։ Երբ կային Դաշնակցական ընկերներ, կար նաեւ եռանդ ժողովուրդին մէջ :

Ե. ՁԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

Աղեքսանդր Մանթաշեանի մահուան տարեդարձին առթիւ, «Այսօր» խմբագրական մը նուիրած էր 1952 Նոյեմբեր 4ին :

Գրութիւնը վերէն վար լեցուն էր կոպիտ սխալներով:

— «Աղեքսանդր Մանթաշեանը բացառիկ դէմք մըն էր կովկասահայ բարերարներուն մէջ», գրում է թերթին խմբագիրը «Անոր կեանքը եւ գործը պէտք էր որ ամփոփուած ըլլային հատորի մը մէջ, որմէ մեր նոր սերունդը կարենար երբեմն քաղել թելադրութիւններ։ «Մենք իսկ չունինք ձեռքի տակ՝ որեւէ գիրք անոր մասին, եւ յիշողութեամբ միայն կրնանք քանի մը դրուագներ տալ իր կեանքէն »:

Ուրեմն Պ. խմբագիրը լուր չունի, որ այդպիսի գրքոյկ մը կայ։ ԱՌԱՔԵԼ ՍԱՐՈՒԽԱՆ, Մանթաշեանի առաջին գործակատարը, գրած է անոր կեանքի եւ գործունէութեան մասին, բաւական ժամանակ, «ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆՑ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆ ԵՒ ԲԱՐԵԳՈՐԾԸ»: (Տպ. Վիեննա Մխիթարեան տպարան, 1931ին, 220 էջ):

Աւելի վարը կը գրէ.

— «Իրմէ դրամ ուզողները շատ էին ու բազմազան ալ, յեղափոխական կազմակերպութիւններէն։ Ստիպուած էր Մոսկուա հաստատուել, անոնցմէն ազատելու համար»:

Բոլորովին անհիմն են այս տեղեկութիւնները։ Ա. Մանթաշեանը երբեք խոյս չէ տուած «յեղափոխական կազմակերպութիւններէն», երբեք պաշտպանալից չէ տուած, ոչ ալ Մոսկուա հաստատուած :

Ա. Մանթաշեան հաստատուել էր, ոչ թէ Մոսկուա, այլ Պետերբուրգ (Լենինկրատ)։ Ոչ թէ խոյս տուած էր յեղափոխականներից, այլ Պետերբուրգում բացել էր առեւտրական գրասենեակ, որտեղից աւելի դիւրաւ կրնար յարաբերութեան մէջ մտնել, թէ արտասահմանի եւ թէ Ռուսաստանի կեդր. քաղաքների հետ :

Ճշդելու համար թէ Ազգ. մեծ բարերարը չէր փախած Կովկասից, փոքր փաստ մը:

1905ին Կովկասում սկսան հայ - թաթարական կռիւներ։ Այդ կռիւներից չազատուեց նաեւ Թիֆլիսը։ 1905ին Նոյ. 22ի գիշերը հոն տեղի ունեցան կռիւներ : Ամիսներ առաջ հայ զինուորները ֆետայիները գրաւել էին Թիֆլիզի կարեւոր դիրքերը, գրեթէ, շրջապատելով բոլոր թրք. թաղամասը (Շէյթան Բազար)։ Երբ որ Նոյեմբեր 22ին ըսկսաւ կռիւը, Հայերը կազմ եւ պատրաստ դիմաւորեցին բոլոր դիրքերից :

Ճիշդ այն ատեն Թիֆլիզ էր գտնւում Ա. Մանթաշեանը, ի՞նչ ըրաւ :

Անմիջապէս կարգադրեց իւր գործակատարների միջոցով որ տաք հագուստ, բրդէ գուլպայ, կօշիկ, [illegible], եւ բաշլուղ ուղարկեն դիրքերում կռուող տղաներին։ Դարձեալ, իր կարգադրութեամբ, Թիֆլիզի Սոլոլակ թաղի մէջ բացուեցաւ մի մեծ ճաշարան, ուր ամէն օր տասնեակներով ոչխարներ էր մորթւում, եւ մօտ ամէն օր մօտ 4 —5 հարիւր զինուորներ բոլորովին ձրի ճաշ էին ուտում։ Բացի սրանից, ամէն օր, կէսօրին եւ երեկոյեան, հսկայ կաթսաները տաք կերակուրներ փոխադրում էին դիրքերում զինուորներին։ Եւ այս տեւեց ամիսներով :

Ուրեմն Մանթաշեան ոչ միայն չէր փախած յեղափոխականներից, այլ շատ մօտէն հետեւում էր նրանց շարժումներին եւ ի հարկին օգնում էր նրանց :

Այս առթիւ ասենք որ այն ատեն, 1903էն, այսինքն եկեղեցական կալուածների գրաւումից մինչեւ 1905 —1906 Կովկասի մէջ տէր ու տիրականն էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Ռամկավար թերթը գրում է.

— «Անգամ մը Թիֆլիզի Հայոց առաջնորդը, եթէ չենք սխալիր Գէորգ Արք. Սուրէնեան (ապա Գէորգ Ե. կաթողիկոս) հայ բանաստեղծ — յեղափոխական գործիչի մը հետ Մոսկուա կը հասնի եւ ժամադրութիւն կ՚ուզէ Մանթաշեանէն, ներկայանալու համար իրեն։ Մանթաշեանը կը պատասխանէ «Հայ եկեղեցւոյ բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը պէտք չէ իմ ոտքը գայ, այլ ես եմ որ պէտք է անոր ոտքը երթամ»: Եւ այդպէս ալ կ՚ընէ»:

Այդ թուականին Թիֆլիզի առաջնորդը ոչ թէ Գէորգ Սուրէնեանն է, այլ Գարեգին արք. Սաթունեան, իսկ «հայ բանաստեղծ — յեղափոխական»ը ուրիշ մէկը չէր եթէ ոչ մեծանուն գրագէտը Ա. Ահարոնեանը :

(1) ԱՐՄԵՆԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՊՆԴԷ

Ճառ մը եւս խօսելով ազատագրութեան փառատօնին առթիւ, որ տեւեց չորս օր, զօր. Նեկիպ խոստացաւ ի հարկին զոհել իր կեանքը, «փրկելու համար Նեղոսի հովիտը օտար զօրքէն»: Իր ուզածն է հազար անձնազոհ յանուն եգիպտական դատին: Զօրավարը չէշտեց.

— « Մեր պարտքն է սատանձնել ամէն զոհողութիւն՝ Նեղոսի հովիտը փրկելու համար առելի բռնամիէն՝ գրաւման զօրքէն : Ինչ որ Եգիպտոս կատարեց անցեալ տարի Յուլիս 23ին՝ փոքր յաղթութիւն մըն էր միայն: Մենք այժմ կը գործենք մեծ յաղթանակին համար, — ազատագրում օտար գրաւումէ, փրկութիւն թշուառութեան եւ տգիտութեան երկիւղէն : Վերջնական յաղթութիւնը կախում ունի ձեր միութենէն եւ ճիգերէն »:

Զօր. Նեկիպ փակելով փառատօնը, կրկնեց ... երդումը ներկայ բազմութեան հետ, — «զոհել ...ը եւ արիւնը յանուն ազատութեան » :

Այս առթիւ յայտնեց թէ Ազատագրութեան ...կաւոր, որ կազմուած է քաղաք. կուսակցութեանց լուծումէն ի վեր, իր կեդրոնը պիտի բանայ Փետր. 4ին:

Այս թուականը դիտմամբ նշանակուած է : 1942 Փետր. 4ին էր որ անգլ. զրահապատ կառքերը եւ հետեւակազօրքը կը պաշարէին արքայական պալատը, մինչ Գահիրէի անգլ. դեսպանը կը պահանջէր Ֆարուքէն վարչապետ անուանել Նահաս փաշան : Ֆարուք տեղի տուաւ այս վերջնագրին առջեւ. բայց երբեք չմոռցաւ զայն: Բանակն ալ չմոռցաւ: Զօր. Նեկիպ իր Յուշերուն մէջ կը պատմէ. — «Երբ անգլ. հրասայլերը ճամբայ ելան մինչեւ պալատ, 1942 Փետրուար 4ին, ես միակ սպան էի որ կը հրաժարէի, բողոքելու համար այս անթոյլատրելի յարձակման դէմ: Ես հրաժարեցայ յանուն ամբողջ բանակին »:

Նորակազմ ճակատին կեդրոնը պիտի բացուի Ֆարուքի անձնապահ գունդի զօրանոցներուն մէջ: Մասնաճիւղեր պիտի կազմուին նաեւ գաւառի մէջ: Կիներն ալ պիտի ընդունուին ճակատին մէջ:

╳ Որոշուեցաւ փակել Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի եւ Պուլկարիոյ եգիպտ. դեսպանատուները : Այդ երկիրներուն վերաբերեալ գործերը պիտի վարեն Մոսկուայի եւ Փրակայի դեսպանութիւնները :

ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ եղաւ մահապարտ մը, Փիէռ Ֆլեմանթի, որ թերթ եւ կուսակցութիւն հիմնած էր գրաւման առեն, եւ 1942ին աքսեւեան ճակատ գացած էր իբրեւ կամաւոր: Անժամապէս տրուած ձգուեցաւ :

ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ԲՌՆԿԵՑԱՒ Սարտենիոյ մէջ: Բոցերուն մէջածխացան 15 ուղեւորներ եւ չորս օդաչուները :

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ, Քրաքովիոյ մէջ (Լեհաստան), քահանայի մը եւ երկու քաղաքացիներու դէմ, որոնք կը մեղադրուին իբրեւ լրտես :

Պ. Սահակ, Խաչիկ, Երանուհի եւ Սիրանոյշ Քիրազեան, ցաւ ի սիրտ կը հաղորդեն իրենց սիրելի քրոջ եւ մօրաքրոջ

Օր. ՆԱԶԻԿ ՔԻՐԱԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 25ին, 78 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը հինգշաբթի , 29 Յունուար , ժամը 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

Այրի Տիկին Ն. Զօրայեան , Պ. Վահան Զօրայեան, Տէր եւ Տիկ. Գեղամ Զօրայեան, Պ. Ժան Զօրայեան, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Սերոբեան, ինչպէս նաեւ Սերոբեան, Հապէշեան, Քրլլճեան, Փունարճեան, Թօփալեան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, փեսին, հօրեղբօր եւ ազգականին

Պ. ՆՇԱՆ ԶՕՐԱՅԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Յունուար 24ին, 66 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ, 3 rue Adolphe Cherioux, Իսի լէ Մուլինօ :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, չորեքշաբթի Իսիի գերեզմանատունը : Հաւաքուիլ իր բնակարանը ժամը 10.30ին :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Ա. ՄԱՀՊԱՊԼԵԱՆ

ՄԱՐԶԻՉ - (ՄԱՍԷՕՐ)

(Պետական վկայական)

Կր խնամէ թէ իր քով եւ թէ տուներու մէջ : Պաշտօնական ստացագիր կուտայ արկածի եւ ընկերային ապահովագրութիւն ունեցողներուն :

Դիմել՝ 49 rue des Petites Maries, MARSEILLE Tél. CO. 76-47

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

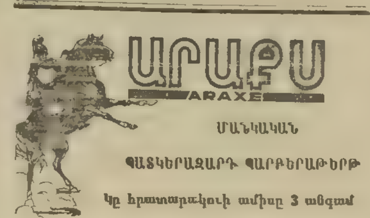
Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Café Régentի վերնայարկը :

Դասախօս՝ Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ: Նիւթը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեան: (Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Փետրուար Շաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի թատերասրահին մէջ, 8 rue Danton, métro St. Michel եւ Odéon :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր. :

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN

14 Rue du Soleil, Paris (20)

Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7066-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ Դ. թիւը:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Salle Gaveau, 45 - 47 rue la Boëtie, կիրակի 8 Փետրուար ժամը 17ին :

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Ա. մաս.— Հայ եւ օտար կրօնական երաժշտութիւն: Բ. մաս.— Եւրոպական դասական երաժշտութիւն : Գ. մաս.— Սփիւռքի հայ երաժշտութիւն: Դ. մաս.— Հայաստանի երաժշտութիւն :

Գին՝ 100էն 600 ֆրանք :

ԴԻՄԵԼ՝ Սալ Կավօ: Տիկին Նոյեմի Պօյաճեանի, 83 rue d'Aboukir (2), Tél. Cen. 48-69 եւ հայ գրավաճառներուն :

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՐՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

68, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենամատչելի գնով:

ԱԼՔԱԶ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՏԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Երգապնակներու (տիսք) մեծ հաստատութիւնը, ԱԼՔԱԶ տօնական օրերու առթիւ հրապարակ հանած է տարօրինակներու նոր շարք մը.—

Դերասան ԳՄԲԷԹԵԱՆԻՆ 6 լաւագոյն արտադրութիւնները ;

Նոյնպէս ՌԻՑԻ ՀՐԱՆԴԻ հայերէն եւ սոլօ արեւելեան ոճով երգուած հեղինակութիւնները, 15 տիսք:

Նախորդ հայկ. ժող. երգերու ճոխ մթերքովը ներկայիս մեր երգացանկը բարձրացած է 75ի : Այս բոլորը կեդրոնացած պիտի գտնէք.—

1.— ԱԼՔԱԶ՝ Մարսէյլ 28 rue St. Barbe (կեդրոնատեղի) :

HATCHERIAN Լիոն, 63 rue Dunoir :

Այս երեք կեդրոնատեղիներուն մէջ «ժիկիրփոններ հաստատուած են : Փափաքողները կրնան ներկայանալ՝ կատարելու համար իրենց ընտրութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզուեթեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ - ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Գուա Քօլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ .Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հայերէնի դասաւանդութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, ժամը 20.30էն 22.30: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Խնջոյք - պարահանդէս, Վարդանանցի տօնին առթիւ, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան կողմէ, 22 Փետր., ժամը 14—24:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻՆ շաբաթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի գերասանապետ Պ. Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ: Նիւթ՝ «Դերասանի ստեղծագործական կարողութիւնը»: Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Մարսէյլի Հայ Արենուշ եւ Արենոյշներու կողմէ Վարդանանքը կը տօնուի Մարտ 1ին, կիրակի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մաղընոյի մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Լիոնի Ֆր. Կապ. Խաչի տարեկան մեծ պարահանդէսը, 28 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պէյվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի տարեկան ընկերա-համակրական խնջոյքը՝ Մարտ 1ին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Մարսէյլ, Մ. Կարապետեան.— Պ. Harry Burtի կրնաք գրել «Հայրենիք»ի հասցէով. —212 Stuart Street, Boston, Mass.(USA.):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, ժամը 15ին , Salle Voltaire (Rue Voltaire, Alfortville) :

Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւն եւ օփերէթ աշակերտներու կողմէ:

Հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցին բարեկամները :

ԾԱՆՕԹ.— Մեթրօ էքօլ Շարանթօնէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել բիւ. Իւնիօնի կայանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Շաբաթ 7 Փետր. ժամը 20.30էն կէս գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեկօ Քաչանի մասնաճիւղին հանդէսը Պանեէօյի աղջկանց դպրոցին սրահին մէջ: Ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԿԱՅԵԱԼ ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անտիյլի ծերանոցը անմիջական պէտք ունի վկայեալ (diplôme d'Etat) հիւանդապահուհիի մը, հայ թէ ֆրանսացի: Լաւ վճարումով :

Անմիջապէս դիմել Աղքատախնամի փոխ - ատենապետ՝ Պ. Արմենակ Աճէմեանի: 56 rue Lafayette, Paris (9): Tél. Pro. 03-19:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քոնֆէքսիոնի տուն մը կը փնտռէ entrepreneurներ այր մարդու վէստ peignéeի համար, Ա. կարգի :

Ներկայանալ նմոյշներով Etb. Boret, 128 Rue de Turenne, Paris (3): Հեռ. Tur. 59-59:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925. R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեա. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 29 Janvier 1953 Հինգշաբթի 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6978-Նոր շրջան թիւ 2389

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐ՞ՆՔ ՄԱՐԵՑԻՆ ՄԵՐ ՄՈՒԽԸ

— «Դէպի տուն, դէպի տուն: Ոչ հաստուցում, ոչ ալ կցում ...»:

Լէնինի այս խելապար կանչէն 36 տարի ետք, ապուշներ միայն կը փորձուին հարցնել ,— Ին-չո՞ւ կորսնցուցինք Արեւմտեան Հայաստանը :

Ամբողջ երկրամասը փրկուած էր ռուսական եւ հայկական արիւնով: Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վան :

Հող ունէինք մեր ոտքերուն տակ: Մարդիկ արդէն գործի լծուեր էին: Աւերակները կը մաքրուէին: Քանդուած բոյները կը վերաշինուէին : Վարուցան եւ աշխատանք ամէն ճակատի վրայ :

Յանկարծ կարմիր փոթորիկ մը պայթեցաւ Մոսկուայէն : Ռեւոլուցիո՜ն: Եւ մեր լեռներն ու դաշտերն ալ ցնցուեցան :

Բռնապետութիւնը խորտակուած էր արդէն, 1917 Փետրուարին: Եւ ամէնէն աւելի գոհ էին փոքր ժողովուրդները :

Չէ՞ որ ամէնէն առաջ անոնց գլխուն կ'իջնէր բռնաւորին անողորմ թաթը :

Նոյնիսկ Նորեկներու նշանախօսքերէն կը՞նար օգտուիլ Արեւմտեան Հայաստանը :

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքին ձեռքէն հլած էր մեր հայրենիքին այդ մասն ալ, եւ կրնար իր ինքնուրոյն վարչութիւնը ունենալ: «Մինչեւ անկախութիւն», — ինչպէս կը խոստանային :

Զուշացաւ քաամնելի կեղծիքը, — «Դէպի տուն»:

«Սովետ. Գրակ. եւ Արուեստ»ի յօդուածագիրը այս առթիւ կը յիշէ Վ. Տէրեանի մէկ տեսակցութիւնը՝ Լենինի հետ: Անցուդարձ մը որ անգամ մը եւս կը պատռէ Լենին - Ստալինեան «Խնամութեան» գունաւոր դիմակը :

Վ. Տէրեանն է որ կը պատմէ, երբ, 1917 Նոյեմբերի վերջը անձամբ Ստալինի յանձնած էր իր զեկուցագիրը.

— «Այսօր գրոյց ունեցայ այդ առթիւ նաեւ Լենինի հետ... Նա շատ լաւ վերաբերուեց եւ պարզեց, որ երբ ինքն ասում է զօրքերը հանել Հայաստանից, դրանով ուզում է ասել, թէ երբ Հայերը պահանջեն այդ, որպէսզի նրանց վրայ ճնշում չլինի Ռուսիայի կողմից եւ նրանք ստիպուած չլինեն ռուսական օրէնսացիա ընդունելու: Իսկ Հայերի ապահովութեան համար, եթէ նրանք այդ կամենան, նա բնաւ դէմ չէ, որ մնան հարկաւոր եղած զօրամասերը»: (Վ. Տէրեան, Երկերի ժողովածու, հատ. 4, 1925, էջ 402—403):

Եթէ «Գաղտնիք Հաւատաքննութեան»ը կամ նոյն շարքէն գիրք մը կարդացած էք, բարեհաճեցէք բաղդատել եւ գտնել :

Ամէնէն վարպետ «ճիզվիտ»ն ալ ափ ի բերան պիտի մնար այս պատկերին առջեւ :

Ի՞նչ նրբամտութիւն, — Մեր զինուորները կը քաշենք որպէս զի... Իսկ եթէ կ'ուզէք ...»:

Գիտնալով հանդերձ որ, Թուրք զօրքը եւ խուժանը կը սպասէին անհամբեր: Արդէն սկսեր էին շարժիլ, քայլ առ քայլ հետեւելով Ռուսերու փախուստին :

Եւ պատահեցաւ անխուսափելին:

Հրաշքի դար չէր, որպէսզի ափ մը հայ զինուորներ պահէին Արեւմտեան Հայաստանը, ապառազէն եւ սոուարաթիւ բանակի մը դէմ: Անոնք իրենց ուժէն վեր փորձեր ալ կատարեցին, հասնելով մինչեւ Երեւանի դուռները :

Մոսկուայի սարքած քայքայումէն ետք, այլ եւս աւելորդ է խեղճանալ, ամբողջ մեղքը ձգելով «դաշնակ-թուրք եւ անգլո-ամերիկեան իմպերիալիստներու» վրայ :

Նոյն անխելքութեան հետեւանքով էր որ բոլշեւիկները գլխիկոր ստորագրեցին Պրեստ - Լիտովսքի խայտառակ դաշնագիրը : Թուրքին ձգեցին ուրիշ հայկական հողեր:

Լայն բացուած էր ճամբան, դէպի Պաթում, Կարս եւ Արտահան: Եւ Չիչերինն ինքն էր որ կը յայտնէ՞ր թէ Թուրք զօրքը «կ'աւերէ երկիրը եւ կը բնաջնջէ գիւղացի բնակչութիւնը»:

Ահա թէ ինչպէս մարեցին Արեւմտեան Հայաստանի մուխը, միեւնոյնատեն խախտելով 1914ի սահմանները :

Վ. Տէրեանի անխելք բարեկամները ի զուր կը փորձեն գլխիվայր շրջել պատմական փաստերը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՏՐԻՆԷԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Արարուած առաջին:

Ամերիկեան մանկապարտէզի մը վարժուհին, իր դիմացը շարուած երախաներուն ցոյց կուտայ Միացեալ Ազգերու դրօշակները եւ կը յիշէ իւրաքանչիւր պետութեան անունը:

Արարուած երկրորդ :

Երբ կարգը կուգայ Թրք. դրօշին, աշակերտներէն մէկը, Ատրինէ Աղապլար, որ հինգ տարեկան է, յանկարծ ոտքի կը ցատկէ ու կը պոռայ.

— Ես այդ դրօշակը չեմ սիրեր ... Թուրքը չար է ...

Կը պոռայ եւ դասարանէն դուրս կ'ելլէ՝ ճիշդ այնպէս ինչպէս Կրոմիքօ մը կամ Վիշինսքի մը կը մեկնին Ապահովութեան խորհուրդին նիստէն ...

Արարուած երրորդ. —

Զարմացած Ատրինէն, շուտով կ'առնէ պարտէզը եւ կը սկսի ձիւնագնդակներով ռմբակոծել իր դասարանին պատուհանները: Վարժուհին ներս բերել կուտայ զինքը եւ կը հրամայէ որ «օրիորդը, իբրեւ պատիժ կէս ժամ ուշ տուն պիտի երթայ ...» :

Այդ սարսափելի հրամանը հազիւ արձակած, վարժուհին կը հեռաձայնէ քաջն Ատրինէի մօրը՝ ցաւ յայտնելու համար թէ «ասա՞նկ երախայ կը մեծցնէք, Տիկին»:

Տիկին Աղապլար — ծագումով ոչ - հայ, բայց հոգիով հայ եւ Դաշնակցական — կը պատասխանէ.

— Օրիորդ, դուք լուր ունի՞ք թէ իմ Ատրինէիս մեծ հայրիկին ու մեծ մայրիկին ծնողքին ինչ պատահած է: Չէ՞ք գիտեր: Ըսեմ, Թուրքը սպաննած է... Գիտէ՞ք թէ Ատրինէիս հօրը ժողովուրդին ի՞նչ պատահած է: Չէ՞ք գիտեր: Ըսեմ, Թուրքը կոտորած է, կողոպտած է, չարչարած է եւ հազարումէկ տեսակ տառապանքներու ենթարկած է... Իմ ձագուկս լսած է այդ ողբերգութիւնը իր հօրմէն ու եթէ կ'ուզէք, մաս մըն ալ ինձմէ: Չհամարձակիք ստիպելու իմ ձագուկիս որ սիրէ ոճրագործ ազգի մը դրօշը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Պոլսոյ ազգ. գործեր

Պոլսոյ «Ժամանակ»ն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը, վերապահութեամբ. (20 Յունուար).

Անցեալ շաբաթ օր — 17 Յունուար 1953 — արձագանգ եղած էինք կարգ մը Թուրքերէն թերթերու մէջ հրատարակուած հետեւեալ լուրին. —

«Հայ համայնքին կալուածները մատակարարելու համար ընտրուած միւթէվէլլիներու մարմինը աշխատանքի ձեռնարկեց եւ իր առաջին նիստը երէկ առաւօտ գումարեց կուսակալութեան պաշտօնատան մէջ, կուսակալ - քաղաքապետին նախագահութեան տակ»:

Այս մասին կուսակալութեան, Պատրիարքարանի եւ վարչութեան մօտ, նոյն օրն իսկ քննութիւն կատարած եւ արդիւնքը հաղորդած էինք, գրելով թէ վարչութեան կարեւոր անդամներէն մէկուն յայտարարութեան համաձայն «Տիար Գեղամ Գավաֆեան եւ Տքթ. Մանուէլեան վարչ. ժողովոյ որոշման համաձայն ներկայացած են կուսակալին եւ համայնքին անկերպարան վիճակին դարման մը գտնելու համար խորհրդակցած են»:

... Մեր առացած տեղեկութեանց համաձայն, Տիար Գավաֆեան եւ Տքթ. Մանուէլեան, կուսակալ փրոֆ. Կէօքայի հետ ունեցած իրենց տեսակցութեանց իբր արդիւնք ընդունած են կազմութիւնը «Մէրքէզ Միւթէվէլլի Հէյէթի»ի մը որ պաշտօն պիտի ունենայ մատակարարելու համայնքին կալուածները եւ պիտի ընտրուի Թաղ. Խորհուրդներու ներկայացուցիչներէն բաղկացած ժողովի մը կողմէ :

Այս կերպով 1862ի սահմանադրութիւնը կը դադրի եւ նոյն այդ սահմանադրութեան համաձայն ընտրուած Գարեգին Պատրիարքին առջեւ կը բացուի խոշոր պարապութիւն մը, զոր դժուար թէ կարենայ ըլլայ լեցնել :

Յառաջ.— Ինչպէս կը յիշուի, Գարեգին պատ-

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ...

«Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՔՆՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԵԹԷ ԵՒՐՈՊԱՆ ՉՄԻԱՆԱՅ»

Պ. Ֆոսթըր Տըլըս, Մ. Նահանգներու արտ. գործերու նոր նախարարը, որ Փարիզ պիտի գայ այս շաբթու, իր առաջին ճառը խօսեցաւ Գշ. օր, լուրջ ազդարարութիւն մը ուղղելով Եւրոպայի : Ըսաւ թէ Մ. Նահանգները պիտի ստիպուին որոշ փոփոխութիւն մը կատարել իրենց քաղաքականութեան մէջ, «եթէ ձախողին իրական միութեան մը ճիգերը եւ մանաւանդ եթէ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Անգլիա տարբեր ճամբաներու հետեւին»:

Այս առթիւ բացատրեց թէ իր այցելութեան պատճառներէն մէկն է քննել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ առարկութիւնները՝ եւրոպեան բանակի դաշնագրի մասին :

— «Կ'ուզենք ստուգել թէ միութեան ձգտումը յառա՞ջ կ'երթայ թէ ոչ: Որեւէ յանձնառութիւն պիտի չստանձնենք Եւրոպայի վարիչներուն հետ խօսած ատեն : Փոխադարձ ապահովութեան պաշտօնատան տնօրէնը եւ ես Եւրոպա կ'երթանք միայն դիտելու եւ լսելու համար»:

Պ. Տըլըս բացատրեց թէ Ատլանտեանի դաշինքին նպատակն է միացնել արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները եւ բոլորը միասին կապել Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի հետ : Մեր յոյսը դրած ենք Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միութեան վրայ, իբրեւ մէկ ճակատ Եւրոպայի պաշտպանութեան: Այս միութեամբ երկու երկիրները այլեւս պիտի չկրնան կռուիլ եւ երբ իրենց ուժը միանայ միւս Դաշնակիցներու ուժին, կարմիր բանակները պիտի չփորձուին արշաւել արեւմտեան Եւրոպայի վրայ: Մ. Նահանգները ստիպուած են ուշադրութեամբ հետեւիլ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ աշխարհի մնացեալ մասին մէջ: Մենք պէտք ունինք բարեկամներու եւ դաշնակիցներու: Պատճառը այն է որ թշնամիներ ունինք,— հզօր թշնամիներ որոնք դաւեր կը լարեն մեզ կործանելու համար: Մեր թշնամիներն են ռուս համայնավարները եւ իրենց զինակիցներ միւս երկիրներուն մէջ, 800 միլիոն բնակչութեամբ: Մենք հողեր ունինք նաեւ Ծայր. Արեւելքի մէջ,— Քորէա, Ճափոն, եւն.: Եթէ Ռուսերը կամ չինացի համայնավարները ձեռք անցրնեն Ճափոնը եւ անոր մեծ ճարտարարուեստը, կրնան ալինել Ասիոյ, Հնդկաչինի եւ Ֆիլիփփիններ ... Հնդկաստանի հում նիւթերը վերածել զէնքի, յառկացնելով չինացի զանգուածներուն: Բայց միայն Քորէայի մէջէն չէ որ բոլշեւիկները կը փորձեն Ճափոն հասնիլ, այլ եւ Հնդկաչինի միջոցաւ: Եթէ կարմիրները գրաւեն Հնդկաչինը, Սիամը, Պիրմանիան եւ Մալեզիան, ձեռք պիտի անցրնեն Ասիոյ «բրինձի ամանը» : Այն ատեն նոր միջոց մը պիտի ունենան տարածելու իրենց իշխանութիւնը Ճափոնի եւ Հնդկաստանի վրայ»:

Պ. Տըլըս ջերմօրէն գնահատեց Ֆրանսայի ճիգերը՝ Հնդկաչինի մէջ: Յետոյ անցնելով Միջին Արեւելքի, ըսաւ թէ «համայնավարները կը փորձեն մոլեռանդ ատելութիւն մը ներշնչել Արաբներուն՝ Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիներու դէմ : Ափրիկէի մէջ ալ կը փորձեն բնիկները գրգռել Եւրոպացիներուն դէմ: Եթէ կացութիւնը դժուարանայ Ափրիկէի մէջ, կասը պիտի խդուի Եւրոպայի եւ այդ ցամաքին միջեւ որ հում նիւթերու կարեւոր աղբիւր մըն է Եւրոպայի համար»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ

Նախարարը բացատրեց թէ ստոյգ են երկու բաներ՝ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան մէջ: Առաջին՝ երբեք պատերազմ պիտի չհռչակեն: Երկրորդ՝ երբեք թոյլ պիտի չտան որ ուրիշներ անհաբեկեն, տապալեն կամ նուաճեն մեր երկիրը: Մեր ազգը պէտք է մնայ իբրեւ ամուր ժայռ մը ալեկոծ աշխարհի մը մէջ: Բոլոր անոնց որ կը ներուին կարմիր գերութեան տակ, բոլոր երկչոտներուն եւ կեղեքեալներուն կ'ըսեմ — «Կրնաք վստահիլ մեր վրայ եւ ամէնքս մէկ, ազատ ժողովուրդներուն հետ, համոզուած եմ թէ կըր-նանք պատուաբեր խաղաղութիւն մը ստանալ խաղաղօրէն»:

Պ. Տըլըս իր ճառին մէջ ըսաւ թէ Բ. աշխարհամարտէն ի վեր 40 միլիառ տոլար ղրկած են երկրէն դուրս: «Այս գումարին գրեթէ 30 միլիառը գացած է Արեւմտեան Եւրոպա»: Այս առթիւ էր որ գիտել տուաւ թէ կրնան վերաքննել իրենց ուղեգիծը, եթէ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Անգլիա չմիանան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

րիարք Անգարա գացած էր անցեալ 1952 Դեկտ. 16ին, իսկ Յունուար 9ին ալ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Ատնան Մենտէրէսի հետ: Կը թուի թէ երկու դիմումներն ալ արդիւնք մը չեն ունեցած :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԱՆԳԼԵՒՍԱՔՍՈՆՆԵՐԸ

(Զ. եւ վերջին մաս)

Երբ, 1945 Յուլիսին, «Մեծեր»ը իրար գտան Փոցտամի մէջ, Գերմանիա անձնատուր եղած էր եւ յաղթականները ձեռք առած էին պարտեալ երկրին իշխանութիւնը :

Սովետները կ'ամրապնդէին այսօր Արեւմտեան պետութիւնները ընելով, թէ դեռ այդ թուականին սկսած պատրաստել զինակցութեանց նոր խմբաւորում մը :

Ի՞նչ էր պատահած։ Մարտի կիսուն, հեռագիրներու փոխանակութիւն մը տեղի կ'ունենայ Սթալինի եւ Ռոզվէլթի միջեւ։ Առաջինը բուռն ոճով մը կը մեղադրէ Անգլեւսաքսոնները, որոնք, իբր թէ, անջատ անձնատուութիւն մը կը պատրաստեն Արեւմուտքի մէջ։ Իսկ Ռոզվէլթ կ'ապացուցանէ թէ այդ տեսակ բան չկայ։ Ապրիլ 22ին Ռոզվէլթ կը մեռնի։ Զորս օր ետքը, Թորկաուի մէջ իրարու կը հանդիպին ռուսական եւ ամերիկեան բանակները։ Ապրիլ 30ին, Հիթլէր անձնասպան կ'ըլլայ Պերլինի մէջ, իրեն յաջորդ նշանակելով ծովակալ Տէօնիցը։ Մայիս մէկին, այս վերջինը անթելով կը դիմէ գերման ժողովուրդին եւ մասնաւորաբար կ'ըսէ․

— «Մեր Առաջնորդը, Ատոլֆ Հիթլէր, ինկաւ․․․։ Շատ կանուխէն ըմբռնած էր բոլշեւիկեան սարսափելի վտանգը եւ անոր պայքարին նուիրած իր գոյութիւնը։ Անձնապէս մարտնելով «կոմունիզմ»ի յորձանքին դէմ, ան միեւնոյն ատեն կը կռուէր Եւրոպայի եւ ամբողջ քաղաքակրթութեան համար։ Հետեւաբար, Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները այլեւս իրենց ժողովուրդներու շահերուն համար չէ որ կը շարունակեն պատերազմը, այլ դիւրացնելու համար բոլշեւիզմի ծաւալումը Եւրոպայի մէջ»։

Պատերազմի նպատակը բացատրելով այսպէս, Գերմանիա անձնատուութիւն կ'առաջարկէր Արեւմուտքի մէջ, շարունակելու համար կռիւը «բոլշեւիզմ»ի դէմ։ Այզընհաուըր մերժեց այս առաջարկը, ինչպէս ամերիկեան կառավարութիւնը քանի մը օր առաջ մերժած էր Հիմլէրի նոյնիմաստ առաջարկները։ Խ․ Միութիւնը օրը 30ը [?] տեղեակ պահուեցաւ այս փորձերուն։ Բայց Հոփքինս, իր վերջին առաքելութեան ընթացքին (Մոսկուա, 25 Մայիս), երբ կ'ապահովցնէր Սթալինը թէ անարդար կասկածներ կը սնուցանէ Չըրչիլի հանդէպ, որ իբր թէ Խ․ Միութեան շուրջ դարձեալ «առողջապահական գօտի» մը հաստատելու մասին կը մտածէ, կը սխալէր։ Արդարեւ, միեւնոյն պահուն, Անգլիոյ վարչապետը խոր մտահոգութիւններ կը յայտնէր ապագայի մասին Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանին։ Այնքան որ, վերջինը Ուաշինկթըն վերադարձին պիտի ըսէր․ — «Այնպիսի բուռն եւ դայրալից արտայայտութիւններ ունեցաւ սովետ աշխարհակալութեան եւ Եւրոպայի մէջ համայնավարութեան տարածման վտանգները մատնանշելով, եւ այնպիսի խոր անվստահութիւն յայտնեց սովետ վարիչներու խօսքին եւ հրապարակային արտայայտութեանց մասին, որ զինքը լսելէ վերջ անկեղծօրէն ըսի, թէ արդե՞ք Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը պատրաստ էր ըսելու աշխարհին, որ ինք եւ Անգլիացիները սխալ մը գործեր էին զօրավիգ չհանդիսանալով Հիթլէրի։ Ուրվհետեւ, ինչքան կը հասկնայի, Պ․ Չըրչիլ այժմ կը յայտնէր տեսութիւն մը, որ շատ կը նմանէր Հիթլէրի եւ Կէօպէլսի քարոզած վարդապետութեան՝ քանդելու համար Դաշնակիցներու միութիւնը »։

Գրաւման հիմնական սկզբունքները, այնպէս ինչպէս կ'երեւէին Փոցտամի համաձայնութեանց մէջ, համապատասխան էին JCS 1067 վաւերագրին ոգիին եւ, շատ յաճախ, տառին։ Այս փաստաթուղթը, Մայիսէն ի վեր, ուղեցոյց կը ծառայէր ամերիկեան գերագոյն հրամանատարին, եւ հանրութեան հաղորդուեցաւ 17 Հոկտեմբերին։ Ահաւասիկ անոր գլխաւոր տրամադրութիւնները․

1.— «Ամբողջական զինաթափութիւն Գերմանիոյ :

2— Քանդել եւ կամ խիստ հսկակչուի ենթարկել ճարտարարուեստութիւնը, որ կրնայ զին․ նպատակներու ծառայել :

3.— Համոզել գերման ժողովուրդը, որ զինուորեալ պարտութիւն մը կրած է եւ չի կրնար խուսափիլ հետեւանքներէն այն արարքներուն, որոնց պատասխանատու է, քանի որ իր պատերազմելու անողոք մեթոտները եւ Նացի մոլեռանդ դիմադրութիւնը քանդեցին գերման տնտեսութիւնը, եւ անխուսափելի դարձուցին քաոսն ու տառապանքը :

4.— Լուծել Ազգ․ ընկերվարական կուսակցութիւնը (Նացի) եւ անոր ենթակայ կազմակերպութիւններն ու հիմնարկութիւնները :

5.— Դատել պատերազմի ոճրագործները, մաքրագործել հանրային եւ կէս հանրային հաստատութեանց պաշտօնէութիւնը, ինչպէս նաեւ կարեւոր հաստատութեանց պատասխանատու վարիչները, եւայլն»։

Մեծերուն միջեւ գլխաւոր վէճը ծագեցաւ կատարուած իրողութեան մը առթիւ, երբ Խ․ Միութիւնը Լեհերուն յանձնեց արեւմտ․ Օտէր Նայսէ գծին արեւելեան հողերը։ Այս կարգադրութիւնը դէմ էր կնքուած համաձայնութեան :

Բայց գրաւման ընթացքին շատ աւելի խորունկ վէճեր ծագեցան․— «Փոցտամի համաձայնութեամբ, Գերմանիա պիտի նկատուէր տնտեսական ամբողջութիւն մը։ Բայց սկիզբի օրէն, Խ․ Միութիւնը եւ Ֆրանսա սկսան իրենց կրած վնասներուն հատուցումը հետապնդել։ Ֆրանսացիները իրենց շրջանին մէջ, իսկ Ռուսերը Արեւելքի մէջ ձեռնարկեցին գործարաններու փոխադրութեան, բռնագրաւելով ինչ որ իրենց ձեռքը կ'անցնէր իբրեւ ապրանք եւ նախանիւթ։ Անտառներն անգամ մերկացան։ Բանակ եւ պաշտօնէութիւն կ'ապրէին ի հաշիւ երկրին, մանաւանդ որ երկու շրջաններն ալ առաւելապէս երկրագործական էին։ Կացութիւնը բոլորովին կը տարբերէր գրաւման միւս գօտիներուն մէջ։ Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները կը ներածէին իրենց ուտելիքը։ Եւ տակաւին ստիպուած էին մեծ քանակութեամբ պաշար բերել, որպէսզի իրենց աւերակ շրջաններուն բնակչութիւնը անօթի չմեռնի : Գրաւումը 700 միլիոն տոլար կ'արժէր Անգլեւսաքսոններուն։ Այս պայմաններուն տակ, բնականաբար, պիտի ուզէին վերականգնել ճարտարարուեստութիւնը, որպէսզի Գերմանացիները իրենց արտադրութիւնները փոխանակեն հողագործական բերքի հետ։ Իսկ միւս կողմէ, կ'աշխատէին վերցնել գրաւման շրջաններու միջեւ եղած պատնէշները, ապահովելու համար ազատ փոխանակութիւնը »։ (Ալֆրէտ Կրոսէ, «La Nef», Դեկտ․ 1952) :

Հիմնական վէճը միայն տնտեսական չէր : Գրաւման իշխանութիւնները հակոտնեայ տեսակէտներ ունէին «նացիզմ»ի մասին եւ, հետեւաբար, տարբեր միջոցներ կ'առաջարկէին անոր վերադարձը արգիլելու համար։ Օրինակ, Անգլիացիք «նացիզմ»ը կը նկատէին անցողական երեւոյթ, արկած, տեսակ մը «դարշելի մորթ» որ ծածկած էր Գերմանիան։ Այդ մորթին անհետացումով կարելի պիտի ըլլար գտնել ժողովրդավար Գերմանիա մը։ Ֆրանսացիներու կարծիքով, «բոլոր Գերմանները «նացի»ներ էին։ Նոյնիսկ Հիթլէրէն առաջ։ Աւելի ճիշդ, գերման միութիւնը հաստատուած օրէն ի վեր։ «Նացիզմ»ով վարակուած Գերմանիան բուժելու համար, պէտք է դաշնակցային պետութեան վերածել զայն : Ամերիկեան տեսակէտը անգլիականին եւ ֆրանսականին խառնուրդն էր։ Գալով Ռուսերուն, ֆետերալիզմը մեծ կարեւորութիւն չէր ներկայացներ։ Մոլոթով կ'ըսէր․— «Գերմանացիք կեդրոնաձիգ իշխանութի՞ւն մը կ'ուզեն․ պէտք է յարգել այդ կամքը, եւ փոխել տնտեսական ու ընկերային կարգուսարքը, որ ծնունդ տուաւ «Հիթլէրիզմ»ի։ Միւս կողմէ, Գերմաններուն պէտք է տալ քաղաք․ ընդունելի ապագայի մը յոյսը»։ (Նոյն)։

Երբ, 1946 Յուլիսին, ամերիկեան հրամանատարը առաջարկեց գրաւման շրջանները ձուլել տնտեսական գետնի վրայ, գիտէր որ իր առաջարկին նպաստաւոր պատասխան պիտի տայ միայն անգլ․ հրամանատարը։ Անգլեւամերիկեան շրջաններու միացման համաձայնութիւնը ստորագրուեցաւ Դեկտ․ 2ին, Նիւ Եորքի մէջ :

Գերմանիոյ համար բախտորոշ տարի մը կ'ըլլայ 1946ը։ Աշխարհի բոլոր կէտերուն վրայ, շահերու ընդհ․ հակամարտութիւն մը կը ծագի Դաշնակիցներու միջեւ։ Կողմերը կը սկսին տարբեր աչքով դիտել Գերմանիան։ Անհաշտութեան թափը հետզհետէ կը կոտրի։ Աւելի հաճոյակատար են, եւ կ'աշխատին դիմացիններն վրայ նետել Փոցտամի որոշումներուն եւ գրաւման անողոք պայմաններուն պատասխանատուութիւնը։ Այսուհանդերձ, պէտք է ընդունիլ, որ անգեւսաքսոն քաղաքականութիւնը այդ թուականին դեռ կ'առաջնորդուէր Փոցտամի ոգիով։ Մոսկուայի խորհրդաժողովին ձախողանքէն վերջ միայն սկսաւ Գերմանիան սիրաշահելու քաղաքականութիւնը : (Ապրիլ 1947)։

Կնքուած զինակցութիւնները վեր ի վայր ձըլուեցան, եւ տեղի տուին նորերու :

Համաշխարհային պատմութեան համար անկիւնադարձ մը եղաւ 1947 տարին :

Թ․ Ա․ Թ․

1952ը Սուրիոյ գաղութին մէջ

Իբրեւ ազգային կենսամակութիւն, Սուրիոյ շրջանը ցոյց տուաւ նաեւ այս տարի, թէ փարած կը մնայ իր հիմնական սկզբունքներուն։ Մեր հաւաքական կամքէն եւ ընդհանրական ձգտումներէն անկախ, արտ․ ազդակներ մեծ դեր կը խաղան, անշուշտ, գործնական մարզերու մէջ՝ մեր ճիգերուն ու համապատասխան աշխատանքներու վրայ։ Եւ սակայն, իբրեւ ոգի,— կրնանք վստահ ըլլալ, թէ սուրիահայութիւնը կը շարունակէ հաւատարիմ մնալ իր ազգ․ ընդհանրական գաղափարաբանութեան, ու՝ հոգեպէս եւ բարոյապէս՝ ապրիլ իր անցեալ փառքերուն ու պատմական խոյանքներու իմացումը։ Ունինք ղեկավարութիւն մը, որ կը հսկէ մեր բարոյական ժառանգութեանց վրայ, ու կը հետամտի մեր զանգուածները զերծ պահել խորթ ու աւերիչ միջամտութիւններէ, թունաւոր քարոզութիւններէ, շահախնդրական եւ մոլորեցուցիչ «բարեկամութիւններէ »։

Ինչպէս յայտնի է, անցնող տարին ցաւագին հաստատումներու մղեց մեզ, մեր ներքին կեանքին շուրջ ստեղծուած թիւրիմացութիւններով, անշահ ազմուկով։ Կը հաւատանք, թէ ժամանակը պիտի հարթէ բոլոր արուեստական դժուարութիւնները, ու սահմանադրական մեր հասկացողութիւնը պիտի չվտանգուի նաեւ այսուհետեւ :

Մեր հիմնական մտահոգութիւնը եղաւ, ամէնէն աւելի, մեր կրթ․ կեանքը դնել ամուր հիմերու վրայ․ եւ կրնանք հպարտութեամբ արձանագրել, որ՝ յաջողեցանք մեր բոլոր դրական առաջադրութեանց մէջ․․․ Մեր դպրոցներուն մէջ, այսօր, արաբերէնը, իբրեւ պետական լեզու, կ'աւանդուի անհրաժեշտ բծախնդրութեամբ եւ մեծ յաջողութեամբ : Ու առաջին փորձերն իսկ կուգան հաստատել, թէ հայ աշակերտը կ'արդարացնէ իր ուշիմութեան համբաւը։ Բազմաթիւ նախակրթարանաւարտներ, որոնք մասնակցեցան պետական քննութիւններուն, արձանագրեցին ծափահարելի յաջողութիւններ։ Այսուհետեւ, շատ աւելի մեծ պիտի ըլլայ թիւը անոնց, որոնք, նոյն այդ քննութիւնները պիտի աւարտեն փայլուն արդիւնքով։ Հայութիւնը կը գիտակցի իր պարտականութիւններուն ու պարտաւորութեանց, ի վիճակի է իր հայրենակցական իրաւունքները արժեցնել, ու դէպի ապագայ հաստատուն քայլեր առնել։ Մեր նախակրթարաններուն թէ երկրորդական դպրոցներուն մէջ, հայերէնի կողքին՝ մեծ զարկ կը տրուի արաբերէնի ուսուցման, ճիգ եւ զոհողութիւն չեն խնայուիր, մեր ազգ․ արժանապատուութիւնը բարձր պահելու ,ու մեր վաղուան սերունդները պատրաստելու համար կեանքի թէ ազատ ասպարէզներու բոլոր պահանջներուն :

Ուրախ ենք անգամ մը եւս հաստատելու, թէ մեր երկրորդ հայրենիքի պաշտօնական լեզուին հանդէպ մեր անվերապահ սիրոյն ու յարգանքի կողքին, նաեւ մեր մայրենի բարբառի ապահով ուսուցման համար՝ ամէն բծախնդրութիւն ցոյց կը տրուի, եւ, շնորհիւ մեր երկրի ղեկավարութեան լայնախոհութեան, որեւէ սեղմումի ենթարկուած չեն, այսօր, հայագիտական ճիւղերը։ Պարագայական անխուսափելի թիւրիմացութիւններ հարթուեցան մինչեւ այսօր, ու վստահ ենք, որ, նաեւ այսուհետեւ, փոխադարձ լուսաբանութիւններով ,որեւէ խոչընդոտ պիտի չստեղծուի :

Ազգ․ իշխանութիւնը կ'ըմբռնէ կարեւորութիւնը մեր դաստիարակչական եւ կրթ․ գործին, եւ, նախագահութեամբ ու խանդավառ գործակցութեամբը առաջնորդ սրբազան հօր, միջոցներ կ'որոնէ ստիպճանաբար տիպար հաստատութիւններու վերածելու համար մեր կրթարանները : Անցնող տարուան ընթացքին, մենք արձագանգ հանդիսացանք այն բոլոր աշխատանքներուն, մտահոգութեանց եւ նուաճումներուն, որոնց հետամուտ եղան ազգ․ մարմիններ եւ շահագրգռուողները, ամէն ցնցումէ զերծ պահելու համար դաստիարակութեան եւ կրթութեան մեր գործը : Պիտի բաւականանք արձանագրելով, որ Ուսումն․ Խորհուրդ եւ պատկառելի մեր բոլոր ժողովները, ամէն գուրգուրանք եւ հոգածութիւն ցոյց կուտան նաեւ այսօր, դէպի նոր նուաճումներ իրենց հիմն․ ծրագիրները գործի վերածելու համար ․

Ազգ․ «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի վերջին վեց տարիներու կեանքը, կարելի է ցուցանիշ մը նկատել դաստիարակչական եւ կրթ․ մեր հիմն․ սկզբունքներուն ու ձգտումներուն : Սուրիահայութիւնը ունի, այսօր, հայ երկրորդական դպրոց մը, որ պիտի խմորէ ու թրէ վաղուան մեր հանրկեանքի ղեկավարութիւնը, ու պիտի պատրաստէ ուսուցչ․ առողջ տարրեր, ապագայ սերունդներու կրթ․ եւ դաստիարակչական գործին համար :

Չենք կրնար չյիշատակել, նաեւ,՝ Դամասկոսի հայութեան հպարտաութիւնն ու զոհաբերական ոգին, որ խթանուեցաւ մեզի համար շատ յարգելի ու սիրելի Հայու մը, Պ․ Ճորճ Մարտիկեանի Սուրիա այցելութեամբ, ու առիթ ստեղծեց փրկարար նախաձեռնութեան մը։ Պ․ Մարտիկեան, խոստացաւ Ազգ․ դպրոցի մը գնման համար տրամադրել այնքան գումար, որքան պիտի հանգանակուէր Դամասկոսի հայութենէն ,

Թրքապատում

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԵՏԱԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

Յետադիմական շարժումը մտահոգութիւն կը պատճառէ Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս կը հաստատեն վերջին լուրերը եւ կարգ մը ձերբակալութիւններ:

Վարչապետը, Ատնան Մենտէրէս, շարունակելով իր պտոյտները, Յունուար 16ին ուշագրաւ ճառ մը խօսեցաւ Այնթապի մէջ (Կազի Անթէպ): Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

— « Այս երկրին մէջ միշտ սէր ու գորով պէտի տիրէ հայրենակիցներուն միջեւ: Մօտերս յուսախաբ պիտի ըլլան անոնք որ կը ջանան եղբայրասպան կռիւ յարուցանել հայրենակիցներուն միջեւ ու վրդովել երկրին անդորրութիւնը: Բարձր քաղաքակրթութեան տէր մեր մեծ ազգը երբեք չախորժիր քինախնդրութենէն եւ ատելութենէն ու երջանկութեամբ կը դիտէ քաղաք. կուսակցութիւններուն եղբայրացումը: Վճռած ենք մեր կարելին ի գործ դնել որպէս զի այս գեղազուարճ երկրին մէջ տեւականօրէն տիրէ այս եղբայրական մթնոլորտը:

Աւելի քան քսան միլիոն մարդոց մէջ, ինչպէս զողեր եւ ոճրագործներ, այնպէս ալ մեր երջանկութիւնը չկամեցող չատ մը մոլորածներ պիտի ըլլեն: Բայց փառք Տիրոջ որ մեր ընկերութեան մէջ շատ նուազ է այս այլասերածներուն թիւը: Մեծ թուրք ազգը հարիւրին 99 համեմատութեամբ եղբայրութեան եւ հայրենասիրութեան տիպար մը կը կազմէ:

Համայնավարութիւնը դադրած է ընկերային եւ տնտես. վարդապետութիւն մը ըլլալէ եւ բոլշեւիկները դարձած են մէյմէկ գործիքն ու լրտեսը մեր ազատութիւններուն աչք տնկող թշնամիներուն: Անոնք իրենց այս յոռի գործունէութեան ընթացքին հօս ու հոն կը ծպտուին եւ նոյնիսկ կը համարձակին շահագործել մեծագոյն նուիրականութիւնը՝ կրօնքը:

Կրօնքը նուիրական եւ բարձր գաղափար մըն է: Վճռած ենք պաշտպանել մեր կրօնքը, խղճի ազատութիւնը՝ մեր բոլոր ազատութեանց կարգին: Այս մարզին մէջ պատրաստ ենք գործակցելու բոլոր այն կուսակցութիւններուն հետ՝ որոնք կը բաժնեն նոյն տեսակէտը: Աւ մը մարդիկ յետին նպատակով կը գործեն, կը պտտին, կը կանչեն հայհոյութիւններով, որոնք բացարձակապէս անհաշտ են կրօնքին: Ոչ ոք ձեռքն ու լեզուն կրնայ երկարել Թուրքին կրօնին: Ո՞վ կրնայ համարձակիլ խառնուիլ ձեր պաշտամունքին: Խղճի ազատութեան ծուռ նայող չկայ: Հետեւաբար պէտք է փնտռել նպատակը անոնց որ այս մասինադմուկկը բարձրացնեն: Անոնք կամ յիմարներ են կամ թէ արտ. ուժերու հրամանին տակ կը գործեն: Մենք կ'ուզենք մեր ազատութիւնները պաշտպանել կրօնքի թշնամիներուն դէմ: Մեր այս ազատութիւններուն կարգին խղճի ազատութեան դէմ ալ յարձակողներ կան: Անոնց դէմ ալ մեր բոլոր ազատութիւնները պիտի պաշտպանենք:

Այս երկրին մէջ յետադիմութիւն չկայ: Անոնք որ ազմկարար երեք - չորս հոգի տեսնելով յետադիմութիւն կայ կ'ըսեն, զրպարտած կ'ըլլան թուրք ազգը: Մեր ազգը կատարելապէս սպառազինուած է յետադիմութեան դէմ: Հաւատացէք: Բայց յետադիմական կայ: Ասոր ալ հաւատացէք: Կամ թէ կան դժբախտներ որոնք կրօնասէր կը ձեւանան բայց իրականին մէջ ոչ ազատութիւնը, ոչ ալ կրօնքին իրական-իմաստը ըմբռնած են ու դընահատած երկրին ու ազգին բարձր շահերը: Անոնք ալ հազարէն մէկը չեն անցնիր: Ձեզի պէս հայրենասէրներով լեցուն այս երկրին մէջ այս անոպաններ չեն կրնար վտանգի մը ծնունդ տալ:

Միւս կողմէ, թոյլ պիտի չտանք որ գրգռութիւններ ի գործ դնեն կարգ մը դժբախտներ որոնք այնպէս մը կը շարժին որ կարծես իրենց մենաշնորհը ըլլար ազգայնականութիւնը »:

Եւ, կ'արձանագրենք անհուն գոհունակութեամբ, որ կատարեց իր այդ յանձնառութիւնը, ու Դամասկոսի հայութիւնը տէր դարձուց Զաւարեան դպրոցի սեփ. շէնքին: Պ. Մարտիկեան թէ Դամասկահայ նուիրատուներ, գործնական ապացոյց մը եւս ընծայեցին՝ Հայուն կրթանուէր ոգիին եւ ազգ. գիտակցութեան ի նպաստ:

ԱՐԵՒԵԼՔ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր տարեկան պարահանդէսը, տուաւ Յունուար 11ին Cercle Militaireի սրահներուն մէջ:

Ընտիր եւ հոծ բազմութեան մէջ աչքի կը զարնէր երկսեռ երիտասարդութիւնը, որ իրեն յատուկ զուարթութեամբ պարեց մինչեւ ուշ ատեն, ընտիր նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ:

Տեղի ունեցան անակնկալներ, պարողներու մէջ բաժնուեցան parfums de Carvin: Շատ հաճելի անակնկալ մը եղաւ եւրոպական պարերու մրցումը, ուր առաջնութիւն շահողները ստացան գեղեցիկ նուէրներ, վեց հոգինոց juryի մը կողմէ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին վրացի Քօզախիշէ եղբայրները, որոնք կովկասեան խիզախ պարերով մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին եւ որ ստիպուեցան քանիցս կրկնել:

Ոգեւորութիւն առաջ բերին նաեւ մասնաճիւղին պարախումբէն Օր-ներ Ֆ. Հաքիմեան, Ա. Սթատեան եւ Լ. Գարսամեան, հայկ.-եւ կովկասեան պարերով, ղեկավարութեամբ Օր. Ա. Գամէջեանի, եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Պ. Ե. Գավէջեանի:

Ուշ գիշերին ժողովուրդը դժուարաւ բաժնուեցաւ, դռն՝ ջերմ մթնոլորտէն եւ կանոնաւոր սպասարկութենէն: Ներկաներէն շատեր շնորհաւորեցին կազմակերպիչները այս յաջող երեկոյթին համար որ առիթ կուտայ քով քովի բերելու երիտասարդութիւնը:

Այս առթիւ մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրենց սրտաբուխ զուամարներով եւ գեղեցիկ առարկաներով օգնեցին պիւֆէին եւ վիճակախաղին արդիւնաւորման:

Շնորհակալութիւն նաեւ անոնց որ նոյն օրը իրենց յօժարակամ աշխատակցութիւնը բերին:

Յանձնախումբ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Յունուար 23ին Միւթիւալիթէ սրահին մէջ, ի ներկայութեան 3000ի մօտ բազմութեան մը տեղի ունեցան կռփամարտի փրոֆէսիոնէլ մեծ մրցումներ, որոնց մասնակցեցաւ նաեւ թեթեւ ծանրութեան հայ կռփամարտիկ Փիէռ Սարգիսեան 61 քիլօ 200 կր.: Հակառակորդն էր Borderie 61 քիլօ 600 կր. (6×3):

Ինչպէս գրած էինք հայ մարզիկին հակառակորդը պիտի ըլլար Gènin, բայց՝ այս վերջինը 15 օրէ ի վեր վիրաւորուած է:

Այս անգամ Սարգիսեան ունեցաւ իրեն դէմ մասնագէտ կռփամարտիկ մը:

Ա. շրջանին պաշտպանողականի վրայ մնաց եւ Բ. Գ. Դ. շրջաններուն սկիզբը հայ մարզիկը անցնելով յարձակողականի զօրաւոր հարուածներ տուաւ Borderie դէմքին: Դժբախտաբար վերջին պահուն հայ կռփամարտիկը ձախ աչքէն ստացաւ հարուած մը, եւ սակայն մեծ առաւելութիւն ունեցաւ: Իսկ, Ե. շրջանին, առաջին հանդիպումին, Սարգիսեան վիրաւորեց հակառակորդին ձախ աչքը: Գոռարբի չդիմանալով լքեց կռիւը, եւ հայ երիտասարդը «Թօք աութ թէքնիք»ով փայլուն յաղթանակ մը շահեցաւ:

Այսպէս Սարգիսեան հինգ մրցումներու մէջ երեք մեծ յաղթանակ տարաւ ու յառաջիկային պիտի կատարէ նաեւ 8×3:

Հանդիսականներու առաջին շարքերուն մէջ էր նախկին փետուր ծանրութեան աշխարհի ախոյեան André Routis, որ ըսաւ. — Շատ հեռու պիտի երթայ ...:

× Ըմբիշ Յակոբ Այվազեան յաղթեց, միջին ծանրութեան Պելճիքայի ախոյեան Debückerի, 21 վայրկեանէն:

× Երիտասարդ մարզիկ Ջիլինկիրեան (թեթեւ ծանրութիւն) F. F. H. C.: Ծանրութիւն վերցնելու առաջնութիւնը խլած է «Ուսամբարձ վերցնելով եւ նետելով 262 քիլօ 500 կր.: Կարելի է այս արդիւնքը արտասահմանի հայկական չափանիշ նկատել:

× Պոլիս.— Ժագ. Հայրապետեան յաղթեց A. Yvelի վեցերորդ շրջանին «թէքնիք նօքաութով»:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԾԻԾԱՂ

Ա.— Հայելիին մէջ կը նայիս զո՞ց աչքերով:
Բ.— Կ'ուզեմ տեսնել՝ թէ քնացած ատենս ինչ երեւոյթ ունիմ ...:

×

ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ.— Պարոն, ձեր սրահին մէջ գող մը կայ:
ՄՏԱՑՐԻՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Ըսէ որ տունը չեմ:

×

Հանրային պարտէզին մէջ

ՊԱՀԱՊԱՆԸ.— (Նստարանի մը վրայ քնացողին) արթնցիր, դուռը պիտի գոցեմ:
ՔՆԱՑՈՂԸ.— Կամաց պոռա, հիմա քունս պիտի փախցնես ...

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

Պ. խմբագիրը չի գրում թէ ինչ էր պատճառը այդ երկար ճամբորդութեան, Թիֆլիզից Պետերբուրգ (ոչ թէ Մոսկուա), 4000 — 4500 քիլոմեթր:

1824ին Ներսէս Ե. Աշտարակեցին, հիմնել էր Ներսէսեան դպրոցը Թիֆլիզում:

Աշտարակեցին դպրոցը կառուցել էր քաղաքի այն միակ կենտրոնում, որ ամենայարմար տեղն է եղել, բայց վերջէն հանգամանքները փոխուել էին. այդ տեղ դարձել էր հասարակ շուկայ, ամէն տեսակ խանութներ եւ շէնքեր շրջապատել էին դպրոցը: Երբ 1899ին Թիֆլիզի Հայերը տօնեցին դպրոցի հիմնարկութեան 75ամեակը, որոշուեցաւ դպրոցը փոխադրել աւելի յարմար տեղ, եւ աւելի ընդարձակ շէնքի մը մէջ:

Եւ Խրիմեան Հայրիկի մէկ կոնդակով, 1903-ին կ'ընտրուէր յանձնաժողով որ դրամ պիտի ճարէր հանգանակութեամբ:

Յանձնաժողովի անդամների մէջ մտցրել էին նաեւ Աղեքսանդր Մանթաշեանի անունը:

Ճիշդ այդ ժամանակ զոհւում է մի բարեսէր եւ հարուստ գիւղացի կին, տիկին Կատերինէ Նատիրեան, որ նուիրում է դպրոցի շէնքի համար, Թիֆլիզի Արուէնալ թաղի օդասուն հողաբաժինը, ամէն տեսակէտով յարմար՝ դպրոցի համար:

Ուրեմն դպրոցի հողը պատրաստ էր, կը մընար դրամական խնդիրը: Յանձնաժողովը որոշում է դիմել հանգանակութեան: Եւ որոշւում է ամէնից առաջ դիմել այնանձին, որուժմիայնամէնից հարուստն էր, այլ եւ ամէնից առատաձեռն եւ բարեսէր էր,— Աղեքսանդր Մանթաշեան (այդ ժամանակ գտնւում էր Պետերբուրգում):

Եւ ահա յանձնաժողովի որոշումով, Թիֆլիզի առաջնորդ Գարեգին արք. Սաթունեանը եւ Ներսէսեան դպրոցի նորընտիր տեսուչն Ա. Ահարոնեանը մեկնում են Պետերբուրգ: Երբ հասնում են, ներկայանում են մեծ բարերարին, յայտնելով իրենց նպատակը, Ա. Մանթաշեան խորապէս յուզուած ասում է. — «Միթէ՞ արժէր այդքան նեղութիւն կրել Թիֆլիզից մինչեւ Պետերբուրգ ճամբորդել մի փոքր գործի համար, կը բաւէր որ մի պարզ նամակ գրէիք ինձ, ես ամէն ինչ կը կարգադրէի »:

Եւ անմիջապէս յայտնում է թէ ստանձնում է դպրոցի շինութեան բոլոր ծախսերը: Իսկապէս էլ մի հոյակապ շէնք կառուցուեց, ամէն յարմարութիւններով, — մաքուր սենեակներ գիշերօթիկների համար, ընտիր ճաշճակարաններով, անկողիններով, բաղնիք, լուացարան եւն., բոլորը ինչ որ պէտք էր: Դպրոցը այնուհետեւ կոչուեցաւ Ներսէսեան - Մանթաշեան դպրոց:

Միեւնոյն խմբագրականին մէջ « Այսօր» Փարիզի Հայոց եկեղեցու շինութեան մասին, տուած է սխալ տեղեկութիւններ: Լ. Սարուխանի գիրքը կուտայ բուն պատմութիւնը: Յետոյ կ'ըսէ թէ « Մանթաշեանի վերջին շաւաւիղը մարեցաւ վերջերս Փարիզի մէջ, իր որդոյն մահուամբ: Ահա տունն մըն ալ, որ այլեւս իր յաջորդը պիտի չունենայ »:

Ա. Մանթաշեան ունեցած է ութ զաւակներ, չորս մանչ եւ չորս աղջիկ: Բոլորն էլ ամուսնացած եւ ընտանիք կազմած են:

Մեծ տղան, եւ մեծ աղջիկը տարիներ առաջ մեռան Փարիզի մէջ, իսկ երեք աղջիկները ողջ են: Մեծ աղջիկը ամուսնացած է Պ. Տիգրանեանի հետ, միջնակը Պ. Եւանգուլեանի հետ, եւ փոքրը Պ. Անրարտաւանեանի հետ: Երեքն էլ գտնւում են Փարիզ:

Երեք մանչ զաւակներից, փոքրը, Գէորգ Մանթաշեան մեռաւ 1952 Յունիս 9ին, բժշկական գործողութենէ վերջը:

Ա. Մանթաշեանի մեծ որդին, Պ. Լեւոն Մանթաշեան եւ միջնակ որդին, Յովսէփ Մանթաշեան ողջ են եւ գտնւում են Փարիզ: Լեւոնը ամուսնացած է, բայց զաւակներ չունի, ինչպէս զաւակներ չունէր հանգուցեալ Գէորգը: Պ. Յովսէփ Մանթաշեան ամուսնացած է պարսկահայ հարուստ Թումանեանի աղջկան՝ Օր. Մարգարիտի հետ, կը բնակի նոյնպէս Փարիզ:

Պ. Յովսէփ Մանթաշեանը ունի մէկ աղջիկ եւ մէկ մանչ զաւակներ: Աղջիկը տարիներ առաջ ամուսնացաւ յայտնի վաճառական Մայիլեանի հետ, Փարիզում եւ ունի երկու մանչ եւ մէկ աղջիկ զաւակներ: Իսկ մանչը որ 22—23 տարեկան է միջնակարգ դպրոցը աւարտելէ ետք, ներկայիս պարապում է փոքր առեւտուրով:

(2)

ԱՐՄԵՆԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. Ժողովը 100ի դէմ 517 ձայնով քուէարկեց պիւ. ելմտացոյցը: Միայն կարմիրները դէմ քուէարկեցին: Ընդհ. գումարն է 1420 միլիառ ֆրանք: Այս առթիւ զին. նախարարը գիտել տը-ւաւ թէ հարկ պիտի ըլլայ կրճատել զէնքերու արտադրութիւնը, կարգ մը պարագաներու մէջ մինչեւ 50 % :

Վիճաբանութեանց ընթացքին ելմտական յանձնախումբին նախագահը, Փոլ Ռէնօ վախ յայտնեց երկրի կացութեան մասին, որ միշտ կը ծանրանայ: «Մի գայթանաք որ թղթադրամի յանկման վտանգը միշտ կը ծանրանայ, սպառնալով ֆրանքին: Հարկ է բարենորոգումներ կատարել եւ դիմագրաւել միւս երկիրներու մրցակցութիւնը: Ֆրանքի արժեզրկումը յառաջ պիտի բերէ գիներու սղութիւն: Զանազան ֆրանքներ ստեղծել պիտի նշանակէ արժեզրկումի ամէնէն բարդ, ամէնէն բռնազանդական և կեղծաւոր ձեւը: Այլապէս ֆրանքը կոտրած հայելի մըն է ուր կ'երեւայ արժեզրկումը: Կը մնայ մէկ միջոց, — կրճատել հանրային ծախքերը, աւելցնել եկամուտը»:

1953ի ելմտացոյցին ելքի մասը քուէարկուած ըլլալով, դահլիճը նոր տուրքեր չի նախատեսեր, թէեւ հարկային բարենորոգում կը պահանջէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը կը յուսայ թէ եւրոպեան բանակին դաշնագիրը շուտով պիտի վաւերացուի : Այս առթիւ գոհունակութեամբ յայտնեց թէ բարեկամական նամակ մը ստացած է Գ. Ժորժ Պիտոյէ, ինչպէս եւ ուրիշ գոհացուցիչ տեղեկութիւններ :

ԵԳԻՊՏՈՍ այսօր - վաղը պիտի պատասխանէ անգլ. ծանուցագրին՝ Սուտանի մասին: Զօր. Նեկիպի կարծիքով, Անգլիա չուզեր քաշուիլ Հարաւ. Սուտանէն : Բանակցութիւնները կը շարունակուին առանց մեծ յոյս ներշնչելու : Եգիպտոս երբեք չուզեր որ երկու մասի բաժնուի Սուտանը :

16 ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՏԱՆԻՆ, Մարիուս Ռրնառ, որուն վրայ պատուաստած էին մօրը մէկ երիկամը, մեռաւ առջի օր, 34 օր տառապելէ ետք: Նախապէս յոյս կը ներշնչէր, բայց վիճակը հետզհետէ ծանրացաւ: Քանի մը անգամ արիւն ներարկեցին: Ամէն տեղ անձկութեամբ կը հետեւէին այս գործողութեան :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ ուղղուած գահէրի խմբագրականին առթիւ («Լայֆ»), բողոքեց Ուաշինկթընի ֆրանս. դեսպանը: Ինչպէս գրած էինք, ամերիկեան շաբաթաթերթին կարծիքով Ֆրանսան ցրնծուհի մըն է որ դրամ կը քաշէ Ամերիկայէն: Նոյն թերթը Զուիցերիան ալ ծաղրած էր, ըսելով թէ վարպետօրէն կ'օգտուի պատերազմներէն:

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան, Քրաքովիոյ մէջ (Լեհաստան), երկու քաղաքացիներ եւ քահանայ մը, իբրեւ լրտես :

500000 ՏՈԼԱՐ պիտի վճարէ ամերիկեան թերթ մը, Թրումընի յուշերը տպելու համար: Շատ մը առեւտրական գործեր կ'առաջարկուին, բայց նախկին նախագահը միշտ կը մերժէ :

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը նամակ մը ուղղեց Գ. Վէնսան Օրիոլի, խնդրելով վերսկսիլ բանակցութիւնները: Փարիզի մէջ բարենշան կը նկատեն այս ձեռնարկը :

ԾՐԱՏՈՒՐԻ ջարդին դատը չէ վերջացած դեռ: Նոր վկաներ պատմեցին թէ SSները կը ծիծաղէին, կ'երգէին եւ կը զուարճանային, ահռելի սպանդը գործուած ատեն: Ալզասցիներն ալ նոյնքան յանցաւոր կը համարուին: Ազգ. Ժողովը օրինագիծ մը կը քննէ, որպէսզի կարելի ըլլայ տարանջատ դատել Գերմանները եւ Ալզասցիները :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 50 օդանաւային խարիսխներ հիմնած է Նորվեկիոյ հիւս. սահմանին վրայ, 900 օդանաւերու համար որոնց վրայ կրնան 600 հատ ես աւելնալ: 50 սուզանաւերու համար ալ խարիսխ մը շինած են :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Պոլսոյ մէջ, Գ. Յակոբ Քէնտէրեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղան Ֆ. Կ. Խաչին.—

Կ. Վարդանեան 1000 Ֆր., Տիկ. Սիմոնեան (Մարսէյլէն) 500 ֆրանք :

Տիկին Ե. Կարապետեան 300, Տիկին Վարդանեան, Վ. Վարդանեան, Տիկին Միրանէ (հարսին մայրը), Տիկ. Զ. Քէնտէրեան, Օր. Մ. Քէնտէրեան 500ական ֆրանք :

Նոր Սերունդին.— Յ. Քէնտէրեան 1000, Զ. Քէնտէրեան, Պօղոս Քէնտէրեան 500ական :

Ակումբին՝ Զ. Քէնտէրեան 500 ֆրանք :

Ֆրանս. նուագախումբին, որուն մաս կը կազմէ.— Տիկ. Զ. Քէնտէրեան 2000, Տիկ. Միրանէ 1000, Օր. Մ. Քէնտէրեան, Զ. Քէնտէրեան 500ական ֆրանք:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

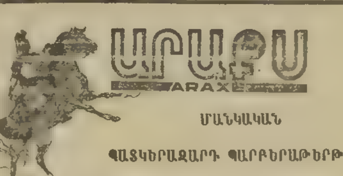
Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Café Régentի վերնայարկը :

Դասախօս՝ Մուրատեան վարժարանի տնօրէն Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ: Նիւթը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեան: (Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Փետրուար Շաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի թատերասրահին մէջ, 8 rue Danton, métro St. Michel եւ Odéon :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 Ֆր., Արտասահման 1400 Ֆր.։

Հասցէ.— N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15

Ծանօթ.— Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը :

Լոյս տեսաւ 5րդ թիւը:

ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ազգ. դպրոցի սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱԶՈՒԱԳԻՒՏ ԳԻՐՔԵՐ.—

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳԻՐՔ երկոտասանամեայ պատրիարքութեան, Մ. Արք. Օրմանեան, 2 պրակ մեծադիր 332 սիւնակ (166 էջ), Պոլիս 1910, գինը 700 Ֆր.։ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ նոյն հեղինակին 500։ ՏԻԳՐԱՆ ՏԱՌ ԹԷօդիկ, գեղատիպ ու չքեղ կազմով (հազուագիւտ) 1500։ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԵՐԱԶԱՀԱՆ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ, կազմեց Կ. Կիլիկեցի, Պէյրութ 1952, գին 850։ ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՑ ՏՕՆԸ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՅՈՑ ՔՈՎ, գրեց՝ Հ. Ե. Վ. Պօղոսեան, Վիէննա , 1952, գինը 500։ ԱԿՆ ԵՒ ԱԿՆՑԻՔ հեղինակ՝ Մկրտիչ Պարսամեան, 1060 էջ եւ լաթակազմ, Փարիզ, 1952 գինը՝ 4000։ ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԶՊԵՏՈՒՆԻ (վէպ) Մուրացան, 1500։ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ հեղինակ՝ Յ. Պօղոսեան, Փարիզ 1952 գինը՝ 600։ Վ. ԹէՔէԵԱՆԻ ամբողջական գործին 3 4 5 7 8 եւ 9 հատորները, ամէն մէկ հատորը 400։ Մանկական պատկերազարդ ԱՐԱՔՍ տասնօրեան, թիւը՝ 30 :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՏԱՐԵԳԻՐՔ 1953, գինը 500։

Թղթատարին ծախքը գնողին կը պատկանի :

Փափաքողներուն կը ղրկուի 1953ի գրացանկը։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ .Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի հայերէնի դասաւանդութիւնը այս հինգշաբթի Ազգ. Տան մէջ, 32 rue de Trévise, ժամը 20.30էն 22.30: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Արշակի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի տարեկան ընկերա-համակրական խնջոյքը՝ Մարտ 1ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախորհ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յ. Կիրակոսեանի բնակարանը, Սէնթ Անթուան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, ժամը 15ին , Salle Voltaire (Rue Voltaire, Alfortville) :

Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, արտասանութիւն եւ օփերէթ աշակերտներու կողմէ:

Հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցին բարեկամները :

ԾԱՆՕԹ.— Մեթրօ էքօլ Շարանթօնէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել րիւ Իւնիօնի կայանը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Շաբաթ 7 Փետր. ժամը 20.30էն կէս գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին հանդէսը Պանեէօյի աղջկանց դպրոցին սրահին մէջ: Ճոխ յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Միութեան ընդհ. ժողովի նախագահ՝

Պ. ՆՇԱՆ ՋՕՐԱՅԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ, հանգուցեալին այրիին եւ զաւակներուն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376-286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 30 Janvier 1953 Ուրբաթ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6979-Նոր շրջան թիւ 2390

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Կարգ մը փարիզեան թերթեր լեզու կը թափեն 1 շաբաթէ ի վեր, Թուրքիոյ ցուցահանդէսին բացման առթիւ։

Ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս անգամ ալ կը կարդանք բառեր եւ ներբողներ որոնք ջաղացքէն եկած ըլլալու տպաւորութիւնը կը գործեն։

Ցուցահանդէսին բացման առաջին օրը, Փարիզի կէս-պաշտօնական բերանը, «L Monde», լուրին իբրեւ խորագիր դրած էր հետեւեալ բառերը, — «Թրքական Արուեստի ուժն ու բնաստեղծութիւնը»։

Շաբաթաթերթ մը, Carrefour, Յունուար 28ի թիւին մէջ մէկուկէս էջ յատկացուցած է արուեստահանդէսին, պատկերներով։

Առաջին էջին վրայ, կ'երեւայ հետեւեալ խորագիրը Ժաք Փեռէի բերնով, — «Թրքական արուեստը սրտին երիտասարդութիւնն է»։

Ինչպէս կ'երեւայ, յօդուածագիրը Թուրքիա բնակած է երկար ատեն, եւ եթէ ոչ մասնագէտ մը, գոնէ իրազեկ մը կը սեպուի։

Խմբագրութիւնն ալ այդ պատիւն բրած է Գ. Փեռէի, որ Թուրքին եւ անոր արուեստին մէջ կը տեսնէ «կեանքի ուժը, ինքնակամութիւն, կորով, սրտի երիտասարդութիւն»։

Թերթը միեւնոյն ատեն տպած է մասնագէտի մը տեսութիւնը, որ «ճոխ» կը գտնէ «հիմքը եւ գոյները, բայց խեղճ՝ ձեւերը»։ Տեղ մըն ալ կ'ըսէ, — «Մի շփոթէք Թուրքերը եւ Իսլամները»։

Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագաները, սպասելով որ մասնագէտ մը ճշդէ սեւն ու ճերմակը։

Նոյն էջին վրայ ներբող մըն ալ՝ Ֆրանքօ-Թուրք բարեկամութեան մասին, որ կը սկսի այն օրէն երբ «Թուրքերը կը դողացնէին Եւրոպան, երբ Ֆրանսայի Կարոլոս Ը.ը կը խոնարհէր անոնց ուժին առջեւ եւ երբ Կարոլոս Ե. եւ Ֆրանսուա Ա. բարեկամութիւն կ'առաջարկէին եւ ի վերջոյ զինակցութիւն մը կը կնքուէր Սուլթան Սիւլէյմանի հետ»։

Նորութիւններ չեն այս կարգի ցոյցերը եւ դեռ ուրիշ գովասանքներ Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ։

Եւ զարմանալի չէ որ կը նորոգուին ատեն-ատեն, «յաւելեալ եւ ճոխացեալ»։ Համաձայն օրուան հովերուն։

Զարմանալին՝ մեր միամտութիւնն է, որ կը փոխանցուի սերունդէ սերունդ։

Մեր հայրենի հողերէն հեռու ենք ազգովին, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր։

Ուրիշ խօսքով, մենք ալ մաս կը կազմենք այն բազմութեանց որ կը լողան լոյսերու մէջ։

Եւ սակայն, փոխանակ աւելի մօտենալու, կը թուի թէ հեռացեր ենք նաեւ անողոք իրականութենէն։ Փոխանակ աւելի յստակ տեսնելու անցուդարձը կը դիտենք ու կը դատենք համաձայն մեր իղձերուն։

Այս միամտութիւնն է որ միշտ «հայասէրներ» եւ «թրքասէրներ» տեսնել կուտայ, տարիներէ ի վեր։

Իսկ անդին բթամիտներ եւ նենգամիտներ ալ կան, որոնք միշտ ակնոց փոխելով, այլապէս մրգովիչ պատկեր մը կը պարզեն։

Անոնք ձախաւեր մարզանքներ փորձելով, կ'ուզեն համոզել թէ «Մեծերու» այսինչ ճակատը թշնամի է, միւսը՝ բարեկամ։

Կարճ, — կր մնանք նոյն թերուս մանուկները, «աշխարքի բաները» դատած ատեն։

Օրինակ, միշտ կը մոռնանք թէ արդի Թուրքիան իր ուժն ու վերելքը ամէն բանէ առաջ կը պարտի այն «ռեւոլուցիոն» յորձանքին որ դաւեր լարեց լման 25 տարի, մեր մուխը մարելու համար։

Միւսներուն մեղքը ինչո՞վ կրնայ պարտկել այս քաոմնեյի ողբերգութիւնը ...

Եթէ միայն վերջին 35 տարիներու դէպքերը վերլուծէինք, ո՛րքան պատրանքներ պիտի փարատէին։

Դժբախտաբար մենք մեր պատմութիւնն անգամ ուրիշներուն համար կը գրենք։

Շ.

Բժ. Յար. Ստեփանեան

Առջի օր հաղորդած էինք ընկեր Բժ. Յարութիւն Ստեփանեանի մահը՝ Թեհրանի մէջ։

Ողբացեալ ընկերը, որ 83 տարեկան էր, Իրանի հայութեան ազգ. կեանքի նահապետն էր, ինչպէս կը գրէ «Ալիք» (23 Յունուար)։

Ընտանեկան պարագաներէն զատ, իր մահը դուժեցին Թեհրանի Հայոց Թեմ. խորհուրդը, Ազգ. դպրոցներու հոգաբարձութիւնները, «Ալիք»ի խմբագրութիւնը եւն.։

Ստորեւ՝ քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ, իսկ վաղուան թիւով՝ յուղարկաւորութիւնը որ եղած է աննախընթաց. —

Ընկեր դոքտ. Յ. Ստեփանեանը ծնած էր Թոտոսթօ (Թուրքիա), 1870ին։ Տարրական եւ միջնակարգ կրթութիւնն ստացած էր իր ծննդավայրում ու Պոլսում, ապա մեկնել էր Ամերիկ. Միացեալ Նահանգներ եւ ուսանել Ֆիլատելֆիայի ատամնաբուժական համալսարանում։

Երիտասարդ տարիքից խանդավառուելով ազգ. ազատագրական շարժումներով, մտնում է Դաշնակցութեան շարքերը։ 1902 թ. անցնում է Պարսկաստան եւ նուիրւում ազգ. ու յեղափ. գործունէութեան։

Սկզբնական շրջանում գործում է Թաւրիզում, ստանձնելով պատասխանատու պարտականութիւններ թէ կուսակց. եւ թէ հանր. կեանքում։ Թաւրիզում լինելով Իրանի թագաժառանգի անձնական բժիշկը, 1907ին, նրա հրաւէրով, հաստատւում է Թեհրան։

Այդտեղ իր շուրջ համախմբում է երիտասարդ ուժերին, նրանց տողորում ազգ. ու գաղափարական ոգով եւ մղում հանր. ու կուսակց. աշխատանքի։ Թեհրանում եւս իր մասնակցութիւնն է բերում ազգ. հասարակական ամէն աշխատանքի, անդամակցում է Համայնական Խորհրդին, Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան ու կուսակց. բարձրագոյն մարմիններին եւ իր կորովի գործունէութեան շնորհիւ արժանանում ժողովրդ.-զանգուածների ջերմ համակրանքին։

Լինելով Դաշնակցութեան ղեկավար դէմքերից մէկը, յատկապէս բեղուն գործունէութիւն է յայտ բերում Իրանի սահմանադր. շարժման տարիներին։

Իր մասնակցութիւնն է բերում նաեւ Ա. համաշխարհային պատերազմի ընթացքին ի նպաստ Հայկ. Դատի Իրանում կազմակերպուած բոլոր ձեռնարկներին, ինչպէս եւ Ատրպատականի 1918 թ. գաղթականութեան օգնութեան գործին։

Դժուար է մատնանշել Իրանահայ կեանքում ազգ. եւ կուսակց. գործունէութեան որեւէ մարզ, որին իր մասնակցութիւնը բերած չլինի մեր դոքտորը վերջին յիսնամեակի ընթացքին, մինչեւ խոր ծերութիւն։

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Այն բոլոր հայ գաղթականները որոնք գերման գրաւման շրջանին պարտաւորիչ աշխատանքի տարուած են բանի եւ Ֆրանսա վերադարձին միայն առժամեայ անձնագիր (carte d'indentité) ստացած են, անպայմանաբար դիմեն Գաղթ. գրասենեակը, 7 Rue Copernic, ամէն առաւօտ, ժամը 10—12։

Միջոցներ ձեռք առնուած են, իրենց անձագիրները տասը տարուան վերածելու համար։

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ պաշտօնական զեկոյցով մը կ'ըսէ թէ «Ժամանակ»ի Յունուար 20 թուակիր թիւին տեղեկութիւնները չեն համապատասխաներ իրականութեան (տես երէկուան Յառաջը)։ Եւ կ'աւելցնէ. — «Պետական շրջանակները լուրջ եւ բարեացակամ կերպով նկատի առած են կատարուած դիմումները։ Այս մասին, պատեհ առիթով, պիտի տրուին լուսաբանութիւններ»։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԱԹՈՂ. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան նամակով մը կը ծանուցանէ թէ Յունուար 31ին Ռիօ տը Եանէյրոյէն ճամբայ կ'ելլէ եւ Փետրուար 2ին (Բշ.) Փարիզ կը հասնի։

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ Լոնտոնէն Աւստրալիա հասաւ 22 ժամէն։

ԳԱՂ ՀՈՎԸ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

«ԱՄԵՐԻԿԱՆ Է ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԻՆ»

Դաշինքը Ազգ. Ժողովին յանձնեց եւրոպեան բանակի դաշնագիրը, բացատրական գրով մը որ կը պարզէ իր տեսակէտները։

Կը կարծուի թէ քննութիւնը ամիսներ պիտի տեւէ։ Մինչ այս մինչ այն, տեղական թերթերը անձկութեամբ կը մատնանշեն կարգ մը աննպաստ իրողութիւններ։

Այսպէս, Փարիզի մէջ ծանր տպաւորութիւն գործեց Մ. Նահանգներու արտ. նախարարին Ֆոսթըր Տըլըսի առաջին ճառը, որուն ամփոփումը տուած էինք երէկ։ Պ. Տըլըս բացորոշապէս կը հասկցնէր թէ պիտի ստիպուին վերաքննել իրենց ուղեգիծը, «եթէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա շարունակեն տարբեր ճամբաներու հետեւիլ»։ Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» ուժգնօրէն քննադատեց այս ազդարարութիւնը։ Թերթը «կոպիտ» գտնելով զայն, կ'ըսէ թէ չէր կրնար տալ ցանկալի արդիւնքը։ Այս առթիւ կը յիշէ նաեւ «Լայֆ»ի գռեհիկ ակնարկը Ֆրանսայի դէմ, — «Ցնծուհի մը» որ դրամ կը սպասէ Ամերիկայէն ...

Գաղ հով մը եւս, — մարէշալ Ժիւէն, Եւրոպայի ցամաքային ուժերուն հրամանատարը, առջի օր ճառ մը խօսելով ամերիկեան ակումբի մը մէջ, ըսաւ.

— «Ֆրանսայի ապահովութիւնը կախում ունի արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութենէն։ Ամերիկան, որ երկու պատերազմներու մէջ երկու անգամ միջամտեց երկու տարի ուշանալով եւ որ թոյլ տուաւ Ռուսերուն՝ տեղաւորուիլ Թուրինկէնի մէջ (Գերմանիա), մեծապէս պատասխանատու է ներկայ կացութեան։ Պէտք է գիտնաք այս պարագան։ Ռուսիա 150 քիլոմեթր հեռու է Հռենոսէն եւ Մ. Նահանգներուն կ'իյնայ ներողութիւն խնդրել։ Եւրոպան պէտք է պաշտպանել կարելի եղածի չափ դէպի արեւելք։ Եթէ Ռուսերը գրաւեն արեւմտեան Եւրոպան, ուժերու հաւասարակշռութիւնը պիտի խախտի ի նպաստ Ռուսիոյ։ Պէտք է այժմէն պատրաստ ըլլալ դիմագրաւելու անակնկալ յարձակում մը ցամաքէն։ Մենք կ'ուզենք որ Ֆրանսան եւ Եւրոպան պաշտպանուին»։

Մարէշալին կարծիքով, սխալ է յոյս դնել Մ. Նահանգներու հիւլէական զերազանցութեան վրայ։ «Երկու տեսակէտներ կ'ընդհարին այս մասին։ Անգլիացիները կը կարծեն թէ պէտք է մեր ճիգերը կեդրոնացնենք օդային ուժերու վրայ։ Մենք կը կարծենք թէ մեծ դեր մը կ'իյնայ հետեւակազօրքին։ Կը բաւէ յիշել Ռունտշթէտի օրինակը 1945ին։ Ֆրանսա այսօր մեծ ճիգ մը կը փորձէ Հնդկաչինի մէջ։ Մենք արժանի ենք դրամական աջակցութեան մը»։

Եւ վերջապէս կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Գ. Փլեւէն գանգատած է Ազգ. Ժողովին մէջ որ Անգլիա կը մերժէ յանձնել պատերազմի ոճրագործները (Օրատուրի Ջաղդի դատին առթիւ)։ Ահա իր խօսքերը, — «1950էն ի վեր Գերմանիոյ անգլ. իշխանութիւնները կը մերժեն քննել պատերազմի ոճրագործներու յանձնումի մասին եղած խնդրանքները»։ Նոյն գանգատը՝ ամերիկեան եւ խորհրդային իշխանութեանց դէմ։

Պալքանեան Ճակատ

Թուրքիոյ արտ. նախարար Ափէնքէն Անգարա վերադարձաւ երէկ։ Այս առթիւ կը հաւաստեն թէ Փետրուար կիսուն խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի, մասնակցութեամբ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ։

Ցարդ բոլոր բանակցութիւնները տեղի կ'ունենային երկուքով (Թուրքեւեուկոսլաւ, Թուրքեւհելլէն)։ Երբեք երեք պետութիւնները միասին չեն եղած միեւնոյն սեղանին շուրջ։

Միեւնոյն ատեն փորձեր կը կատարուին, Իտալիան եւս պալքանեան ճակատին կապելու համար։ Գ. տէ Կասփերի Աթէնք այցելած ատեն,

(Լաւագոյն շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՊՐՈՖ. ԱՐՄ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք Պրոֆ. Արմենակ Պէրպէրեանի մահը, որ պատահած է Զորեքշաբթի առաւօտ, իր բնակարանին մէջ (Փարիզ), կրիփի հետեւանքով։

Ծնած էր Կիւմիւշխանա, 1883ին։ Եղած է դասախօս եւ գրած շարք մը գիտական գիրքեր։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԹԵՀՐԱՆԻ ոստիկանութիւնը Թուտէի (կարմիր) բջիջ մը երեւան հանեց ձերբակալելով 23 հոգի։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Եգիպտոսի մէջ, վերջին դաւադրութեան առթիւ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԻՐԱԳՈՐԾԵԼ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Հիւս. Ամերիկայի «օրթոտոքս» թեմին պաշտօնաթերթը, «Հայ. Եկեղեցի», վերջին թիւով հրատարակած էր Տիրան Արք.ի տեղեկագիրը. որ կը շօշափէր նաեւ ներքին պառակտումի խնդիրը :

« Հայրենիք » խմբագրականով մը կը պարզէ միութեան մը պայմանները. —

Դժուարին հարցում մըն է, որուն պատասխանը կապուած է շատ բարդ խնդիրներու հետ :

Դիւրին պիտի ըլլար պատասխանել , եթէ մարդիկ, միութեան բանալին իրենց ձեռքն ունեցողները, կարենային թօթափել հին նախապաշարումները: Եթէ անկախ ըլլային մտքով եւ հոգիով խորապէս հայ :

Եթէ զգային ազգ. վտանգը եւ քաջութիւնը ունենային մոռնալու անցեալը՝ իր ոխերով ու ատելութեամբ, դիմաւորելու համար աւելի պայծառ ու համագործակցական ապագայ մը:

Քիչ ենք թիւով, շրջապատուած հազարումէկ ազդեցութիւններով, որոնք կը սարսեն մեր ազգ. գոյութիւնը. կը ջլատեն մեր ուժերը եւ արժէքները :

Ունի՞նք, շահագրգռուող կողմերը ունի՞ն այդ գիտակցութիւնը :

Ձենք կասկածիր :

Բայց, չի բաւեր գիտակցութիւնը, եթէ չունինք կիրքերէն ու քինախնդրութիւններէն վեր բարձրանալու արիութիւնը :

Միութիւնը գոյացնելու համար, տարիներով եղած են բանակցութիւններ, ճշդուած են պայմանները, սակայն, հազիւ խաղաղութեան սեմին հասած, կրկին պղտորած են ջուրերը :

Տրուած են խոստումներ, բայց չեն իրագործուած :

Եղած են հաւաստիքներ , բայց շատ չանցած, ուրացուած են :

Այս բոլորէն ետք, այս բոլորը գիտնալով մէկտեղ, Ներսոյեան Արքեպիսկոպոս, կը հարցնէ՝ «ի՞նչ պէտք է ընել ուրեմն», եւ անմիջապէս կը պատասխանէ.

« Մեր կարծիքով շատ պարզ է այն։

Անջատեալ ծուխերն ու համայնքները պէտք է ճանչնան ու հաւատարմաբար գործադրեն մեր Թեմական կանոնադրութիւնը , հետեւաբար նաեւ ճանչնան մեր Թեմին եկեղեցական իշխանութիւնն ու անոր գլուխը եղող Առաջնորդը» ... եւն ։

Ծանօթանակեցէք բառերը, այս ոգիով, չմոռնալով «մեր Թեմը , «մեր» կանոնագիրը, «մեր» վարչութիւնը, «մեր» որոշումները բառերը : Այսինքն՝ ըսել կ'ուզուի, միութիւնը կ'իրագործուի, եթէ «անջատեալ»ները ընդունին տրուած բոլոր հրահանգները, եղած կարգ ու կանոնը: Ընդունին բոլոր «մեր»երը, եւ կատարեն իրենց պարտականութիւնները ...

Եղա՞ւ այս, Ներսոյեան եպիսկոպոս :

Այս հասկացողութեամբ, միութի՞ւն կը քարոզուի, թէ կը յաւերժացուի պառակտումը, իրողութիւնները վերիվայր շրջելով եւ ճշմարտութիւնը ստնակոխելով :

Այդ ցաւալի որոշումներուն արժէք տալու համար, Նիւ Եորքի Առաջնորդը հարկ կը դատէ աւելցնել, թէ անոնք «Ազգիս վեհափառ Հայրապետին կողմէ վաւերացուած են վերջնականապէս » ...

Ուրեմն,՝անվերաքննելի են, անփոփոխ ու անտեղիտալի :

Եթէ այդպէս են, ինչ հարկ այլեւս միութեան քարոզ կարդալու եւ զուր տեղը արցունք թափելու, կասկած արթնցնելով լսողներուն եւ կարդացողներուն մէջ ...

Ի՞նչ ընել: Կամ հրաժարիլ հրապարակային կոչերէ եւ «վշտահար սրտեր»ու մորմոքումներէն, կամ պարկեշտօրէն ու քաջութեամբ լծուիլ գործի՝ միութիւնը իրագործելու համար :

Միութի՞ւն կ'ուզէք :

Համաձայն ենք, ձեզի հետ, աւելին, կը պահանջենք որ «եկեղեցին քաղաք. նպատակներու իբրեւ միջոց» չգործածուի: «Եկեղեցին միայն իր հոգեւոր եւ մշակութային գործերով պէտք է զբաղի, իսկ քաղաք. կազմակերպութիւնները պէտք է զբաղին իրենց գործերով, առանց այս երկուքը իրար խառնելու »:

Արդար եւ իրաւ :

Մեր առաջին եւ հիմնական պահանջն է ատ: Եկեղեցականները, որոնց կարգին Առաջնորդները, պէտք է հրաժարին, հետեւաբար, քաղաք. , բոլշեւիկ համագումարներու նախագահելէ. պէտք է հրաժարին կուսակց. ու բոլշեւիկ հաւաքոյթներու եւ հացկերոյթներու մասնակցելէ եւ, մանաւանդ , պէտք է հրաժարին Նոյեմբեր 29ի նման բոլշեւիկ տօնակատարութիւններու նախագահելէ:

Ձի բաւեր հրաժարիլը, այլեւ պէտք է նուիրուին «հոգեւոր ու մշակութային գործերու», որոնք գիտենք թէ ինչ վիճակի մէջ են, այս օրերուն :

Եթէ յարգուի այս պայմանը, միայն այս պայմանը, այն ատեն, միութեան խնդիրը շատ կը պարզուի :

Այն ատեն, նոյն հասկացողութեամբ, Վեհափառ Կաթողիկոսն ալ կը զբաղի միայն ու միայն իր Վեհարանին ու Ամենայն Հայոց հոգեւոր գործերով. իր հրահանգները կ'ըլլան միայն եկեղեցական, կրօնական, դաւանաբանական հարցերու մասին. իր կոնդակները կը շօշափեն միայն ու միայն հայ ժողովուրդի հոգեւոր խնդիրները: Հեռու կը մնայ միջամտելէ գաղութէ գաղութ եղած վէճերուն ու վիճաբանութիւններուն մէջ: Կոնդակներ չի ղրկեր կուսակցական ու Ցասաջդիմական համագումարներու :

Երբ այս բոլորը գործադրուին, այն ատեն հարկ չի մնար «միանալու որոշումը կամ անոր եղանակը» Վեհափառին վաւերացման ենթարկելու:

Ուրիշ խօսքով. միութիւնը բաղձալի՞ կը նկատուի: Այն ատեն, եթէ անկեղծ է այդ բաղձանքը, եթէ կը բխի ան ազգին ու եկեղեցւոյ շահերուն խոր գիտակցութենէն, ուրեմն, ամերիկահայութեան եկեղեց. վէճը կը նկատուի տեղական խնդիր մը, ինչպէս որ է: Ամերիկայի Թեմին յատուկ վարչ. դժուարութիւն մը, որուն հետ որեւէ կապ չունի եւ պէտք չէ ունենայ հոգեւոր վերին իշխանութիւնը: Պոլիս, Երուսաղէմ եւ այլուր եղած են նման եւ աւելի ծանր պառակտումներ, միջամտա՞ծ է Էջմիածինը :

Նիւ Եորքի Առաջնորդը ինքը կրնայ լուծել, այն ատեն, եւ դառնալ ամերիկահայութեան առաջնորդ :

Կաթողիկոսի հեղինակութեան ապաւինելով, յամառիլ անընդունելի պայմաններու վրայ, պարզ ու դիւրին ճամբայ մը չէ:

Իսկ, միւս կողմէ, Կաթողիկոսը չա՞տ մտահոգուած է միութեան իրականացումով. շատ լաւ պիտի ընէր, որ չխառնուէր Թեմական Ներքին գործերուն: Իսկ եթէ անպատճառ կ'ուզէ խառնուիլ ամերիկահայութեան գործերուն, այն ատեն իր «հայրական սէրը» թող ցոյց տայ ի յառաջագունէ, ապունգով սրբելով տխուր անցեալը, որուն զոհերը, քահանայ կամ աշխարհական, պայցուցած են իրենց հաւատքն ու հաւատարմութիւնը՝ ըլլայ հայ եկեղեցւոյ, ըլլայ հայութեան ու անոր ոգիին :

Այլապէս, բոլոր կոչերը կը ծառայեն խոցելու սրտերը, իսկ թափուած արցունքները, թէ իսկ անկեղծ, կը յիշեցնեն Նեղոսը եւ իր ծանօթ բնակիչը ...

«Մարդասպան բժիշկները»

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ շինծուած տեղեկութիւններ հաղորդել Մոսկուայի ինը ականաւոր բժիշկներու ձերբակալութեան առթիւ:

Մէկ ամիս առաջ Լոնտոնի «Օպսըրվըր»ը գիտել կուտար թէ Բերիան, որ չորրորդ գծի վրայ էր, իբրեւ գլխաւոր վարիչ Ն. Միութեան, վեցերորդ եղած էր, երբ սովետ երեւելիներ բեմ ելան վերջերս: «Մանչէսթըր Կարտիըն» գիտել կուտար թէ նորութիւն չեն Չեկայի վարիչներուն եղած մեղադրանքները, որոնց հետեւանքը կ'ըլլար մահ :

1926ին Չեկայի պետը մեռաւ խորհրդաւոր կերպով, Սթալինի հետ վէճէ մը ետք: Իր յաջորդը, Կէփէիւի.(Չեկայի նոր անունը) պետը սպաննուեցաւ 1934ին , իր բժիշկներուն կողմէ (համաձայն սովետական նոր բանաձեւին), անոր յաջորդեց Եակոտան: 1936ին Եակոտան ալ սրբուեցաւ, որ չյաջողեցաւ թունաւորել իր տեղ նշանակուած Եժովը :

1938ին Եակոտան մահուան դատապարտող ատեանին առջեւ դատախազ Վիշինսքին չեշտեց թէ Կեփէիւի սպասարկութեանց կատարելութիւնը եւ պետութեան տուած իր աջակցութիւնը Եակոտայի գործը չէր, այլ ամբողջովին կը պարտէր իր պաշտօնէութեան արթնութեան եւ զուտ բոլշեւիկ ոգիին, զոր կը վարէր Նիքոլայի Իվանովիչ Եժով, Սթալինի զէնընկերը: Այսուհանդերձ Եժովն ալ իր կարգին սպաննուեցաւ 1939ը չվերջացած եւ անոր տեղը անցաւ Բերիան :

Վիշինսքին թունաւորումով քաղաք. սպանութեանց երկար պատմականը բրած էր Եակոտայի դէմ, «21ներու դատավարութեան» մէջ : Լենինի մասին չխօսեցաւ, սակայն Թրոցքին հասկցուց թէ Սթալին (Եակոտայի օգնութեամբ) մատ ունէր այս մահուան մէջ: Թրոցքին Ֆրունզէի մահն ալ Սթալինի վերագրեց (մեռաւ գործողութեան մը հետեւանքով 1925ին):

1938ի դատավարութեան երեք բժիշկներ Լեւին, Պլետնեւ եւ Քազաքով, որոնք Կրեմլի սիրականներն էին ամբաստանուեցան չորս զոհերու համար.— մէկը Մենժենսքին էր, մարդկային խլեակ մը որ տարիներէ ի վեր կը տառապէր թոքատապէ եւ շնչարգելութենէ, միւսը Կորքիի տղան որ գինով էր: Դիտմամբ գինովցուցած էին եւ նստարանի մը վրայ դրած, որպէսզի մահացու թոքատապի մը բռնուէր, երրորդը Կույբիշեւն էր, որ արդէն փողատապ ունէր եւ վերջապէս Մաքսիմ Կորքին որ ծանր տկարութեան մը մատնուած էր:

Դատավարութիւնը այն տպաւորութիւնը ձգեց թէ բժիշկներէն աւելի բարձր պաշտօնատարներն էին չար ոգին: Կը թուի թէ այս անգամ ալ ձերբակալուած ինը բժիշկները քաւութեան նոխազ պիտի դառնան :

X Լեւին իր հարցաքննութեան ատեն «խոստովանեցաւ» թէ ինք եւ Պլետնեւ Մաքսիմ Կորքին մեռցուցին դանդաղօրէն:

— « Արտակարգ դեղեր չգործածեցինք որպէսզի չտարակուսին եւ մտածեն թէ ինչու այդ դարմանը նախընտրեցինք: Մենք գործածեցինք միայն այն դեղերը որոնք սովորաբար կը գործածուին այդ պարագային: Սակայն շատ մեծ քանակութեամբ տուինք: Այս տեւական ճնշումին տակ սիրտը կորսնցուց իրտոկալու կարողութիւնը եւ ի վերջոյ տեղի տուաւ:

Վիշինսքին աւելի յառաջ տարաւ իր հարցաքննութիւնները երբ ամբաստանեալը կ'ըսէր թէ ինք գործօն մասնակցութիւն չէ ունեցած հակայեղափոխական դաւադրութեան մէջ:

ՎԻՇԻՆՍՔԻ.— Կ'ըսէք թէ քաղաքականութեամբ երբեք չէք զբաղած: Սակայն իբրեւ քաղաք. թշնամի չարժեցաք :

ԼԵՒԻՆ.— Ես չարժեցայ իբրեւ գործիք քաղաք. թշնամիներու: Ուրեմն իբրեւ քաղաք. թշնամի :

ՎԻՇԻՆՍՔԻ.— Մեղսակից դառնալու առաջարկը ընդունելէ ետք, ի՞նչ պիտի ընէիր եթէ սիրած ըլլայիր Կորքին եւ հայրենիքը:

ԼԵՒԻՆ.— Պէտք մերժէի եւ մատնէի Եակոտան:

ՎԻՇԻՆՍՔԻ.— Ինչո՞ւ չըրիր:

ԼԵՒԻՆ.— Վատութեամբ :

ՎԻՇԻՆՍՔԻ.— Քանի՞ տարի տեւեց քու մասնակցութիւնդ այս ոճրապարտ գործունէութեան :

ԼԵՒԻՆ.— Երեք տարի :

ՎԻՇԻՆՍՔԻ.— Երեք տարուան ընթացքին բազմաթիւ առիթներ ունեցար գործելու իբրեւ պարկեշտ մարդ եւ դարձի գալու :

ԼԵՒԻՆ.— Այո, բայց չօգտագործեցի:

Հարցաքննութեանց ընթացքին Լեւինի «խոստովանութիւններ»ը «հաստատուեցան», Եակոտայի քարտուղար Պուլանովի նոյնիսկ Եակոտայի, Քրաչքովի եւ Պլետնեւի կողմէ: Հինգ մասնագէտ բժիշկներ վկայեցին թէ Կորքիին եղած դարմանը՝ «գիտակցօրէն վնասակար» էր եւ թէ իրենց նպատակն էր փութացնել անոր մահը:

Այնուհետեւ դատախազ Վիշինսքին, Մարտ 11ին տուաւ իր վճիռը խմբակին բոլոր ամբաստանեալներուն դէմ :

— «Մեր երկիրը, փոքրերէն մինչեւ ծերերը, կը սպասեն եւ կ'ուզեն միայն մէկ բան ,— որ շան պէս գնդակահարուին դաւաճանները եւ լրտեսները որոնք երկիրը ծախեցին թշնամիին»:

Ատեանը իր վճիռը տուաւ Մարտ 13ին: Տասնրութը յանցաւորները, որոնց մէջ նաեւ Տոքթ. Լեւին, դատապարտուեցան գնդակահարման :

Գաղութէ գաղութ

Հ.Բ.Ը.Մ. 30 հազար տոլարի հանգանակութեան մասին զեկուցում տալով, Օր. Լիլա Գարակէօզեան յայտնեց թէ մինչեւ Նոյեմբեր 14 գոյացած է 247.129 տոլար: Սուրիոյ հայ ազգ. դպրոցներու համար յատկացուած է 86500 տոլար, Լիբանանի 90500, Աւետարանականին 30000, կաթոլիկ դպրոցներու 5000, Ցունաստանի երկու միացեալ դպրոցներու նորոգութեան 2000 տոլար, ընդհ. գումար 214 հազար տոլար: 15 % զեղչ մը պիտի տրուի Միութեան Ամերիկայի իւրաքանչիւր մասնաճիւղին, իրենց հաւաքած գումարին համեմատ: Այս 15 % զեղչը պիտի յատկացուի մասնաճիւղերուն կրթ. եւ մշակութային պէտքերուն , տեղւոյն վրայ: Բոլոր մեծ նուէրները որոնք եղած են դպրոցներուն շինութեան համար, զերծ են 15 % զեղչէն: Ասոնց ընդհ. գումարն . է 89778 տոլար :

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ. «Արարատ» միութեան Մարզականը որ տարիներէ ի վեր ունի լեռնագնացներու բաժին, այս տարի որոշած էր նաեւ այցելել կարգ մը քարանձաւներ եւ առնել անոնց յատակագիծը: «Արարատ» միութեան երեք լեռնագնացներէն Էմիլ Մարգարեան, Սեպուհ Ղարաբէկեան եւ Ֆելիքս Մնացականեան , Գաչսարի, (Թեհրանէն 104 քմ.) Եախ Մորադ գիւղին քարանձաւը մտած են, մինչեւ սառնապատ անմատչելի մասերը հոն գտնեղած են Միու -

Մանուկներու Օրը

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը, գեղեցիկ սովորութեամբ, ամէն տարի, «Մանուկներու Օր»ուան առթիւ, հնարաւորութիւն կը ստեղծէ գաղութին՝ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, միասնաբար տօնելու Կաղանդը :

Տեղւոյս ամենամեծ սրահներէն Արմընօնվիլ ժամադրավայրը կ'ըլլայ այդ օրը, բոլոր Հայերուն: Որովհետեւ հանդէսն իր երեք բաժիններով (տօնածառ, խնջոյք, պարահանդէս) գոհացում կու տայ բոլորին :

Մեր գաղութին համար, այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օրը» այս տարի եւս, տօնուեցաւ հոծ բազմութեամբ եւ մեծ խանդավառութեամբ, հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ քաղաքապետ՝ Dr. Martinի, որուն մուտքը սրահէն ներս, ընդունուեցաւ բուռն ծափերով, եւ «Մարսէյեզ»ով: Եկած էր կարճ ատենի մը համար, շրջապատուած Խաչուհիներով եւ ընկերներով, բայց մնաց աւելի քան մէկ ժամ: Ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ փոքրիկներուն հայերէն եւ ի պատիւ իրեն եղած Ֆրանսերէն երգերն ու արտասանութիւնները :

Գնահատանքի ջերմ խօսքերով, յայտնեց իր գոհունակութիւնը հայ գաղութին՝ «իբրեւ գործունեայ եւ օրինապահ համայնք»: Յորդորեց հաւատարիմ մնալ մեր աւանդութիւններուն, պահելու համար մեր ազգ. դիմագիծը՝ «մինչեւ վերջնական ազատութիւն՝ բոլոր ճնշուած ազգերուն, որովհետեւ աշխարհի վրայ չկայ բան մը աւելի թանկագին ու սրբազան, որքան լրիւ ազատութիւնը »:

Գոհ եւ հպարտ էին բոլորը, ի մասնաւորի Ֆ. Կ. Խաչուհիները, որոնք անգամ մը եւս առիթը կը ստեղծէին բոլորէն յարգուած ու սիրուած, բարձր անձնաւորութեան մը՝ պատուաւոր կերպով ներկայացնել մեր գաղութը :

Մեկնումի պահուն, յարգելի քաղաքապետը նուիրեց հազար Ֆր. Կապոյտ Խաչին :

Բեմին վրայ է Կաղանդ Պապան (Ա. Տէմիրճեան), շրջապատուած 125է աւելի փոքրիկներով: Սրահը մութ է: Բոլորին աչքերն ուղղուած բեմը: Ներկաներէն Պ. Մարանճեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ, իբրեւ կնքահայր վառելու համար գոյնզգոյն լոյսերը :Բայց տօնածառը կ'ունենայ մէկէ աւելի կնքահայր (Պ. Մարանճեան, Տիկ. Սարգիսեան, Սեդա Սիմէեան 1000ական, Պ. Պ. Աւագեան, Բախիեան եւ Գրիշա 500ական): Յետոյ կը սկսի փոխանակութիւն մը Կաղանդ Պապային եւ մանուկներուն միջեւ: Յորդոր, մանկական ցանկութիւններ եւ խոստումներ իրարու կը յաջորդեն : Կաղանդ Պապան գոհ, տալով երգերէն ու արտասանութիւններէն, օժանդակութեամբ Խաչուհիներու, կը վարձատրէ բոլոր ներկայ պզտիկները, որոնց ուրախութեան կանչերը կը վարակեն նաեւ մեծերը :

Ինչպէս միշտ, այս տարի եւս, հանդէսին գեղարուեստական բաժինն եղաւ Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Ներկաներէն ընտրուած յանձնախումբ մը՝ պարտականութիւն ունի ճշդելու լաւագոյն դերակատարները :

Մանուկները բոլորն ալ լաւ սորված են իրենց դերերը, եւ ինքնավստահ՝ կը սպասեն մրցանակին: Եւ փոխանակ հինգի՝ կը վարձատրենք տասն եւ հինգ հոգի: Եւ դեռ կան շատ մը դժգոհներ, որոնց մէկ մասին գոհացում կու տան ծնողքները :

Մանկական բաժինը լրացած է: Բարձր է բոլորին տրամադրութիւնը:Կը սկսի բուն խնջոյք-պարահանդէսը ,եւ կը տեւէ մինչեւ կէս գիշեր : Կը զուարճանան բոլորն անխտիր: Ամէնէն ծանրախոհներն անգամ վարակուելով մթնոլորտի ջերմութենէն կը մասնակցին ուրախութեան :

Մէջն ընդ մէջ կ'ըլլան հայկ. ու կովկասեան պարեր: Ներկաները մեծ հաճոյքով կը ծափահարեն Պ. Տողրամաճեանի եւ իր շնորհալի աղջկան ճկուն պարերը: Ինչպէս նաեւ Պ. Պ. Միշէլի եւ Մարանճեանի զոյգ պարերը, ընկերակցութեամբ Պ. Գրիշայի նուագին :

Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեան ջերմ խօսք ունի Պ .Միշէլին ՝որ իր մասնակցութիւնը կը բերէ մեր հանդէսներուն ոչ միայն իր կովկասեան պարերով, այլ մանաւանդ նիւթական լայն աջակցութեամբ: Առանց նկատի առնելու իր համեստ պայմանները, գիտակցօրէն կու տայ մէկի տեղը տասը :

Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ է որ աճուրդի կը դրուի liseuse մը եւ ափսէ մը կարկանդակ, նուէր՝ մեր ընկերուհիներէն Տիկին Տուտուի եւ Տիկ. Արտաքսիի: Աճուրդը կը վարէ ընկեր Մարաշլեան, որ համակ խանդ է ու եռանդ, եւ իրեն յատուկ զուարճախօսութեամբ կը վարակէ բոլորը, աճուրդի պահը վերածելով հաճելի ժամանցի մը: Կը մասնակցին շատեր, կու տան ինքնաբուխ, աւելի իբրեւ նուէր: Մրցում մը կը ստեղծուի Պ. Պ. Նշան Աքէլէկեանի եւ Նահապետեանի միջեւ եւ աճուրդը կը բարձրանայ 23.000 Ֆր.ի: Կը շահի Պ. Նահապետեան, որ կը նուիրէ 500 Ֆր. եւս : Պ. Սէրէնկիւլեան նոյնպէս, գրկած էր 2000 Ֆր. իբրեւ նուէր:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ յուզումով կը հաստատենք թէ նուիրատուները մեծ մասով բանուոր ընկերներ եւ հայրենակիցներ են եւ կու տան իրենց կարողութենէն շատ աւելի , ջերմապէս գնահատելով հայ կնոջ աշխատանքը :

Արդարեւ, ունինք ընկերուհիներ՝ որոնք իրենց անձնական գործերն երեսի վրայ ձգած՝ աշխատած են օրերով: Ուզած են ամէն ինչ իրենց ձեռքով ընել, կրճատելու համար հանդէսի ծախքերը: Ու կէս գիշերէն վերջ, ուշ ատեն, յոգնութենէն ուռած ոտքերով, երբ տուն կը վերադառնան, ոչ մէկ տրտունջ: Գոհ եւ ուրախ են, որովհետեւ մեր անխոնջ ժողովուրդը ,անգամ մը եւս, վարձատրած է իրենց ճիգն ու ջանքը՝ հանդէսի նիւթական ու բարոյական աչքառու արդիւնքով (96.000 Ֆրանք):

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՀԱՄԵՍՏ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Յունուար.— Սէնթ Անթուանի Թաղ. խորհուրդը կը խնդրէ հրատարակել հետեւեալ զեկուցումը, 1952 տարեշրջանի մասին. —

Թաղին հայ ընտանիքներու թիւն է 380, կամ 1720 անձ: 1932էն ի վեր ամէն կիրակի եւ տօնական օրերուն, տեղի կ'ունենան կրօն. արարողութիւններ : Հոգեւոր հովիւն է Ներսէս, քհնյ. Կատարինեան: Ունինք երկսեռ երգչախումբ մը եւ ամէն կիրակի պատարագի արարողութիւնները կը կատարուի ներդաշնակօրէն :

Մուտքը եղած է տարեկան 501.561 Ֆրանք, իսկ ելքը 313.896: Ներկայիս պատրաստ դրամ ունինք, 187665 Ֆրանք :

1952 տարեշրջանին, ունեցած ենք,— 30 մկրտութիւններ, 20 պսակ, 10 թաղում :

Թաղին բնակիչները մեծ մասով բանուորներ են: Կան 15 առեւտրականներ :

Երկու տարիէ ի վեր հոգեւոր հովիւը յանձն առած է ամէն հինգշաբթի հայերէնի դասեր տալ, որոնց կը հետեւին 52 աշակերտներ, բոլորովին ձրի : Նոր տարուան առթիւ սարքուած էր դպրոցական հանդէս մը եւ հոգեւոր հովիւը պտուղներ բաժնեց բոլոր աշակերտներուն:— (Դիւան)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Երթի մրցումին Միութիւնը պարտուած դուրս կուգար 1—0, Istreի դաշտին վրայ, ու այժմ կը գրաւէ երկրորդ տեղը (Promotion d'honneur groupe B) :

Յանձնախումբի երրորդութեան կողմէ (Լ. Պաղրճեան , Վ. Եղոյեանեան եւ Ծերիկեան որդի) մարզիկները կը ստանան անհրաժեշտ հրահանգները :

Իրաւարարի ազդանշանին վրայ երկու խումբերը կ'իջնեն դաշտ: Մրցումը կը սկսի բարակ անձրեւի մը հետ: Առաջին իսկ վայրկեաններէն երկու կողմերը կը ջանան տիրանալ դաշտին : Մերոնք աւելի վճռական են, մրցակիցն ալ վհատիլ չի գիտեր: Պահ մը այսպէս անորոշ կը շարունակուի խաղը: Վայրկեանները կը սահին [illegible] : Հայորդիք կը ցուցադրեն գեղեցիկ խաղարկութիւն, ափ ի բերան ձգելով ներկաները .— «Ապրիք տղաք, այսպիսի մրցում տեսած չէինք : Կեցցէն Մարգար, Pierot, Թէրզիպաշեան, Ոսկեան, Ղազարոսեան , Դաւիթեան , Սէֆէրեան, Գօգօ , մի կաղար (վիրաւորուած է):

Բուռն պայքարէ մը ետք Ա. կիսախաղը հաւասար :

Բ. կիսախաղը կը սկսի նոյն ուժգնութեամբ : Մարգար 60րդ վայրկեանին գնդակը կ'ուղղէ նշանակէտին, բայց վերջապահ գծէն մին կը կեցնէ իր ձեռքով (penalty) : Մարգար նորէն կը վերսկսի: Հ.Մ.Ը.Մ. 1 Istre 0:

Մեր մարզիկները միշտ վտանգի տակ պահելով դիմացի բերդը, խաղը կը վերջանայ մեր յաղթութեամբ , Հ.Մ.Ը.Մ. 1 Istr 0 :

X Այս կիրակի, 1 Փետրուար, Հ.Մ.Ը.Մ. կը մեկնի Martigue կատարելու 8 quart de finaleի coupe de Provence մրցումը: Մասնակցող 128 խումբերէն մնացած են 16 խումբեր, ուստի Հ.Մ.Ը.Մ.ը յաղթած կ'ըլլայ 3 խումբերու : Մարզիկներու ինքնաշարժը կը մեկնի միութեան ակումբէն 7 Bd. d'Athênes, Bar du Globe ժամը ճիշդ 10ին :

Սարգիս Գույումճեան

թեան եւ իրենց անունները կրող թերթիկ մը: Ապա գացած են ուրիշ քարայր մը:

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ՐԱՖՖԻ Պետրոսեան, Իտալիայէն, Պոլսէն եւ Պէյրութէն վերջ գացած է Թեհրան եւ Թաւրիզ : Յետոյ պիտի անցնի Հնդկաստան, Պէյրութ, Անգարա, Իտալիա, Վիէննա ու Լոնտոն :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

Պ. Յովսէփ Մանթաշեանի զաւակը կրում է իւր մեծ հօր անունը, Աղեքսանդր եւ դիմագծով էլ շատ նման է իւր մեծ հօրը:

Տարօրինակ է որ այս բոլորէն լուր չունի «Այսօր»ի խմբագիրը: Գոնէ կրնար Փարիզի եկեղեցին դիմել :

Մանթաշեանց շատ էր սիրում Փարիզը, եւ ամէն տարի ամրան 4 ամիսը անց էր կացնում այստեղ :

Նա շատ եկեղեցասէր էր եւ ամէն կիրակի գընում էր եկեղեցի: Այն ատեն հայ գաղութը դեռ իր սեփական եկեղեցին չունէր:

Rue de Vienne փողոցի մէջ մի անշուք սրահ կար, որ Ֆրանս. բողոքականների մատուռ էր, եւ կիրակի օրերը Հայոց տրամադրութեան տակ էր դրւում, պայմանով որ, հայ քահանան մինչեւ ժամը 11ուկէս, պատարագը վերջացնելով իր սկիհը, հանդերձները, եւ խորանի զարդարանքը դընէր սնտուկի մէջ, որովհետեւ ճիշդ 11.30ին բողոքական պատուելին պիտի սկսէր իր քարոզը :

1901ին, ամրան մի կիրակի, Մանթաշեանցը գալիս է մատուռ, բայց ուշացած է լինում : Հայկական պատարագը վերջացած էր: Այն ատեն յղանում է հայկ. մի մատուռ շինելու գաղափարը: Դիմում է հայ քահանային, որ յետոյ պիտի լինէր Փարիզի առաջնորդը, Վռամշապուհ արք. Քիպարեան, եւ յայտնում է իր մտադրութիւնը :

Մատուռի գաղափարը հետզհետէ զարգանալով յանգում է հայկ. եկեղեցի կառուցանելու որոշման: Ուստի յանձնարարում է Քիպարեանին եւ իր ծանօթներին յարմար տեղ գտնել Փարիզի կենտրոնավայրերում: Զանազան հողերից, նա կանգ է առնում ամէնից սուղի, Շան զ'Էլիզէի շրջանում, Jean Goujon փողոցի վրայ :

Մանթաշեանցը կամենում էր, որ իւր շինելիք եկեղեցին հայկ. ճարտարապետութեամբ կառուցուի եւ յարմար այն շքեղ թաղին, ուր պիտի բարձրացնէր հայկ. խաչը :

Ֆրանսացի ճարտարապետը, որին յանձնուած էր այս գործը, բոլորովին անծանօթ հայկ. ոճին, երկար ատեն չէր կարողանում մի յարմար յատակագիծ ստեղծել :

Մանթաշեանց Թիֆլիզում ժողովել տուաւ յայտնի հայ եկեղեցիների պատկերները եւ ուղարկեց Փարիզ, ճարտարապետին, որ շատ գոհ մնալով պատասխանել էր.— « Այժմ միայն ես հասկանում եմ թէ ի՛նչ է հայկ. ոճն եւ ձեզ կը գոհացնեմ » : Եւ քիչ ատենէն ուղարկել էր Թիֆլիզ իր կազմած յատակագիծը: Մանթաշեանց շատ գոհ մնացած, ցոյց էր տուել իր ծանօթ հայ ճարտարապետներին, որոնք ջերմօրէն գովել էին: Այլ եւս արգելք չէր մնացել եւ 1902 Յունիս 4ին, եկեղեցու տեղի վրայ առաջին բրիչի հարուածը տրուեց, իսկ Հոկտեմբերի 5ին կատարւում է եկեղեցւոյ հիմքի օծումը :

Ճիշդ երկու տարի ետք, 1904 Հոկտեմբերի 2ին, Վարագայ Ս. Խաչի օրը Եւրոպայի Հայոց Առաջնորդ Գէորգ եպիսկ. Իւթիւճեան օծում է նորաշէն հայ եկեղեցին յանուն Ս. Յովհ. Մկրտիչի, ի յիշատակ մեծ բարերարի հօր Յովհաննէս Մանթաշեանցի :

Եկեղեցու հետ միասին Մանթաշեանց շինեց նաեւ յարակից Առաջնորդարանի շէնքը: Այս շինութեանց վրայ ծախսած է 1100000 Ֆրանք, որից 450.000 Ֆր. վճարուած է միայն հողին համար :

«Այսօր»ի խմբագիրը, եկեղեցու շինութեան գումարը հասցրել է «40 միլիոնի, այն ատենուան դրամով»: Ո՞ր աղբիւրից է առել այդ լուրը :

ԹՈՇԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

Աղ. Մանթաշեանց լայնօրէն օգնած է չքաւոր ուսանողներին :

«Ուսանողը մեր ազգի ապագան է», ասել էր նա եւ ամբողջ 30 տարի առատօրէն օգնել է հայ կարօտ պատանիներին, որպէսզի մտնեն բարձրագոյն դպրոց, համալսարան կամ որեւէ մասնագիտական ուսումնարան եւ իրենց ապագան ապահովելով օգտակար ըլլան իրենց ազգին :

Նա թոշակաւոր ուսանողներ ունէր Ռուսիոյ գրեթէ բոլոր բարձրագոյն դպրոցներում եւ համալսարաններում, եւ շատերին օգնել է Եւրոպայում :

Ա. Սարուխան գրում է իւր հատորի մէջ , (էջ 169) :

ԱՐՄԵՆԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

(3)

յանկարծ չեշտած էր թէ Իտալիա չի կրնար ժամանակցիլ, եթէ տեղական յարձակում մը կատարուի Եուկոսլաւիոյ դէմ: Եւ սակայն կը կարծուի թէ ճամբան պիտի հարթուի հետզհետէ: Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ պիտի կատարուին Ատլանտեան զինակիցներուն հետ, ճշդելու համար Պալքաններու եւ Միջերկրականի պաշտպանութեան խնդիրը:

Պելկրատի անթելը առջի օր կը ծանուցանէր թէ Եուկոսլաւիա հաճութեամբ կ'ընդունի Իտալիոյ մասնակցութիւնը Պալքանեան ճակատի մը: «Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ գործակցութիւնը ոչ միայն կարելի է, այլեւ ցանկալի, պայմանաւ որ տեղի ունենայ հաւասարութեան հիման վրայ: Դժբախտաբար Իտալիա գերակայութեան կը ձգտի, ի վնաս Եուկոսլաւիոյ»:

✕ Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ յարաբերութիւնները լարուած են Միջերկրականի անգլ. եւ ամերիկեան ծովակալներուն միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները տագնապալի կէտի մը յանգեցան Դշ. օր, չորս ժամուան ժողովէ մը ետք: Ներկայ էին նաեւ Սուտանի հարցին մասնագէտները: Վիճաբանութիւնները այնքան տաքցած էին որ, անգլ. պատուիրակութիւնը 40 վայրկեան յարակից սենեակ մը քաշուեցաւ, խորհրդակցելու համար: Զօր. Նեկիպի բանբերը յայտնեց թէ իրենք համաձայնած են «Սուտանի եղբայրներուն հետ եւ այդ համաձայնութիւնը իրենց վերջին խօսքն է»:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ 19 տարեկան պատանի մը, իբրեւ մեղսակից ոստիկանի մը սպանութեան: Բուն ոճրագործը 16 տարեկան պատանի մըն է որ կախաղանէն փրկուեցաւ շնորհիւ իր տարիքին: Բազմաթիւ դիմումներ եղան, մահապարտը ազատելու համար, բայց անօգուտ: Դշ. առտու կանուխ 500 հոգի խռնուած էին բանտին առջեւ եւ աղմկալի ցոյցեր կատարեցին:

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ԺԽՈՐ ՄԸ պայթեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, առողջ. նախարարին՝ Պ. Պութեմիի դէմ: Մարդը հազիւ ներս մտած էր, երբ կարմիր երեսփոխան մը առաջարկեց նիստը յետաձգել մինչեւ ժամը 24, իբրեւ բողոք «մարդու մը դէմ որ պէտք է նստէր ամբաստանեալի աթոռին վրայ»: Եւ կանչեր լսուեցան, — «Մարդասպա՛ն»: Ատենապետը ի զուր կը միջամտէր: Աղմուկին կը յաջորդէին երգեր: Պ. Պութեմի բեմ ելաւ ինքզինքը պաշտպանելու, բայց իր ձայնը չէր լսուեր:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ արձակուրդը պիտի սկսի Յուլիս 2ին, տեւելով մինչեւ Սեպտ. 18:

ՕՐԱՏՈՒՐԻ ՋԱՐԴԻՆ դատավարութեան առթիւ, Ազգ. ժողովը որոշեց որ Գերմանները եւ Ալզասցիները առանձին դատուին, իրենց վճիռները տրուած ատեն:

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Ժեռոմ Թառօ մեռաւ առջի օր: Ծնած էր 1887ին, եւ գիրք, յօդուած եւն. կը գրէր եղբօրը հետ միասին, որ մեռաւ անցեալ տարի:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առաջարկեց Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն վերսկսիլ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին քննութիւնը, մէկդի դնելով համառօտ նախագիծը եւ հիմք բռնելով ամբողջական ծրագիրը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

PREUVES

Revue Mensuelle No. 23 (Janvier 1953) ,112 մեծադիր էջ յաւելուածով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ — Գերմանիա, Արեւելքի Եուկոսլաւիան — (Ֆր. Պոնտի) — Թունուզի տագնապը (Մ. Հերբրիխ) — Ժան Ֆոլէն (Անտուէ Տոթէլ) — Օրը օրին (Ժան Ֆոլէն) — Խոսէնին, առաւ. գիւղի բանաստեղծը (Փիէռ Փասքալ). — Սիլոնէ (Շիարոմոնթ) — որուն մէկ պատմուածքն ալ թարգմանուած է — Ամերիկայի Visaն. (Ռ. Արոն) — Փոքրայի զատական Grand Guignolը (Փ. Պարթոն) — Կղերականութիւնը եւ հակակղերականութիւնը արդի Իտալիոյ մէջ — Բանաստեղծին ընկերային պաշտօնը:

ՔՐՈՆԻԿՆԵՐ — Ռումանական «ընտրութիւնները» — Մշակոյթի արհամարհանքը — Սարի ընտրութիւնները — Գրականութիւն, Արուեստ, Թատրոն, Սինեմա, Երաժշտութիւն, ընթերցումներ եւն.:

Գին՝ 120 ֆրանք: Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսա 1200 ֆր., 6ամսեայ 650: Արտասահման 1500, 6ամսեայ 800 ֆրանք: Ուսանողներու բաժնեգին 900 ֆրանք:

Հասցէ — 41 Ave. Montaigne, Paris (18):
C .C P. 178-00, Paris :
Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

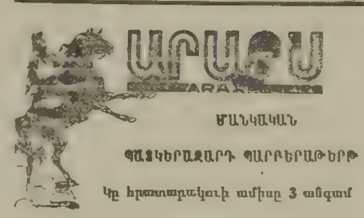
Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Café Régentի վերնայարկը:

Դասախօս՝ Մուրատեան վարժարանի սանուհի Հ. Մ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ: Նիւթը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեան: (Ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Փետրուար Շաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի Թատերասրահին մէջ, 8 rue Danton, métro St. Michel եւ Odéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ

Կը հրատարակուի ամիսը 3 անգամ

Բաժանորդագրութեան պայմաններ.— Տարեկան Ֆրանսա 1000 ֆր., Արտասահման 1400 ֆր.:
Հասցէ — N. HOVHANESSIAN
14 Rue du Soleil, Paris (20)
Tél. Tru. 47-48 C .C. P. Paris 7065-15
Ծանօթ — Հայերէն թերթ ծախողներու քով՝ 30 ֆրանք թիւը:
Լոյս տեսաւ 5րդ թիւը:

ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական խնջոյք մը այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ազգ. դպրոցի սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Այրի Տիկին Ժընեւ Պետրոսեան եւ զաւակները՝ Մարտիրոս եւ Ալիս ինչպէս եւ Պ. Կարապետ Ճանիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, զարմիկին ողբացեալ ՄԻՐԻՃԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ Փարիզի, Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon): Կը հրաւիրուին ազգականները, բարեկամները եւ իր յիշատակը յարգողները:

ԼԱՒԱԳՈՅՆ

ԿԵՐՊԱՍԵՂԷՆ ԵՒ ՖՈՒՐՆԻԹԻՒՐ

Դերձակներու համար

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ ՄՕՏ

66, Rue Nationale, MARSEILLE

Téléphone : Colbert 33 - 22

Լաւագոյն ապրանք ամենաժամ գնով:

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ:
ՓՈՔՐԻԶ ԱՂՋԻԿ ԿԱՄ ՏԻԿՆՈՋ ՀԱՄԱՐ ՍԵԻՏԵՀԱՆԵ ԵՒ ՉԻՉ
ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱՋԱՋԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, 17 Bld. des Capucines, Paris: Café de la Paixի մօտ: Հեռ. OPE. 00-34

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱԻԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՆԻԷՌ - ԿՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ — Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 20.30էն, Կուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանը:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ ժամը 9ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Արշակի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի տարեկան ընկերա-համակրական խնջոյքը՝ Մարտ 1ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Համախմբ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յ. Կիրակոսեանի բնակարանը, Սէնթ Անթուան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱԶԳ. ԴՊՐՈՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Salle Voltaire (Rue Voltaire, Alfortville):

Խմբական երգեր, արտասանութիւններ, արտախօսութիւն եւ օփերէթ աշակերտներու կողմէ:

Հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ դպրոցին բարեկամները:

ԾԱՆՕԹ — Մեթրօ Էքօլ Շարանթօնէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել րիւ Իւնիօնի կայանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ — Շաբաթ 7 Փետր. ժամը 20.30էն կէս գիշեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին հանդէսը Պանեէօյի աղջկանց դպրոցին սրահին մէջ: Ձրի յայտագիր:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան հերթական ժողովրդ. դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթի (28 rue Serpente) թիւ 2 սրահին մէջ, (Գ. յարկ): Դասախօսն է պրոֆ. Ռ. Խերումեան, նիւթ՝ Etat actuel du problème des groupes sanguins: Մուտքը ազատ է:

DRAPERIES

FOURNITURES POUR TAILLEURS

VETTER

(Ets. TERZIBACHIAN)

34, Rue Tapis-Vert, MARSEILLE

MANUFACTURE DE VETEMENTS

Hommes - Jeunes-Gens

FABRIQUE DE CONFISERIE FINE
Spécialité de Dragées, Pralines
Chocolats, fourrés, etc...

Au Vieux Chêne

Usine : 28, rue Notre - Dame, Lyon (6)
Tél.: LA. 47-14 R. C. Lyon 142607
Magasin de Vente : 34, Gd. rue de St. Claire
Caluire (Rhône)
C. C. P. Lyon 541-18 Rep. prod. Rhône 8654
Հարսանիքի եւ կնունքի համար մատչելի գին

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Քոնֆէքսիոնի տուն մը կը փնտռէ entrepreneurներ այր մարդու վերարկու peignéeի համար, Ակարգի:

Ներկայանալ նմոյշներով Etb. Boret, 128 Rue de Turenne, Paris (3): Հեռ. Tur. 59-59:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R.C.S. 376-286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տարեկան 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գինը 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 31 Janvier 1953 Շաբաթ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

29րդ ՏԱՐԻ — 29e Année No. 6860-Նոր շրջան թիւ 2391

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՒԺԱՆԵԼԻ ԵՐԿՈՒՆՔԸ

Տարուան առաջին ամիսը հազիւ լրացած, պաղ հովեր կը փչեն ամէն կողմէ:

Մաղթանքներուն յաջորդած են ողբեր եւ դողեր: Եւ աւելի յաճախ կը լսենք վայրերան կանչեր ալ:

Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, Եւրոպան կը տառապէր յարաճուն հոգերու տակ:

Երկու հիմնական խնդիրներ, Աւստրիոյ դաշինքը եւ միացեալ Եւրոպայի բանակի ծրագիրը տաժանելի երկունքի մը բռնուած են:

Առաջինը, Աւստրիոյ դաշինքը, կը գործադրուի մաս-մաս, եւ իր լրումին պիտի հասնի 1954ին:

Երկրորդը, եւրոպեան բանակ, շատ ջուր կը վերցնէ տակաւին:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին վերջին ազդարարութիւնը խաղ լեցուց կրակին վրայ, խորին դառնութիւն պատճառելով Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ:

Ինչպէս գիտէք, Պ. Ֆոսթըր Տըլլըս բացորոշապէս կը հասկցնէր թէ պիտի ստիպուէին փոխել իրենց ուղեգիծը, «եթէ Ֆրանսա, Գերմանիա եւ Անգլիա տարբեր ճամբաներու հետեւին»:

Փարիզի մէջ «կոպիտ» եւ «ձախաւեր» կոչեցին այս յայտարարութիւնը: Կարգ մը թերթեր «շանթաժ» բառն ալ գործածեցին, թելադրելով հրաժարիլ ամերիկեան տոլարներէն:

Լոնտոնի մէջ եւս կծու խօսքեր լսուեցան: Ամէնէն պահպանողական թերթերն ալ տհաճութիւն կը յայտնէին:

Այս առթիւ դիրք բռնեց նոյն իսկ արտաքին գործերու նախարարը, երեսփ. ժողովին մէջ:

Առանց ուղղակի պատասխանելու իր ամերիկացի պաշտօնակցին, Պ. Իտըն վճռապէս յայտնեց թէ Մեծն Բրիտանիա երբեք չի կրնար միանալ Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատին (միացեալ բանակ): «Ոչ մէկ պատրանք այս մասին»:

Բանավէճը այնպիսի կէտի մը հասած է որ, երէկ իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդէին թէ Մ. Նահանգները կրնան մէկդի դնել եւրոպական բանակի ծրագիրը:

Այսպէս, շատ մը ռազմագէտներու կարծիքով, նախընտրելի են ազգային բանակները, փոքր այլ քաջավարժ, ինչպէս ունին Ֆրանսա, Իտալիա եւ ուրիշ երկիրներ: Այս կարգի գինեալ ուժերը աւելի լաւ կը պաշտպանեն Եւրոպան քան միացեալ բանակները:

Ինչո՞ւ այսքան դժուարութեանց կը հանդիպի եւրոպական բանակի դաշնագիրը:

Գլխաւոր պատճառներէն մէկը գերմանական խնդիրն է:

Ինչպէս Փարիզի, նոյնպէս Լոնտոնի մէջ խորապէս համոզուած են թէ Գերմանիան նորէն գինեալ ուժեր պիտի ունենայ շնորհիւ այդ ծրագրին:

Անգլիոյ կիսապաշտօն օրկանը, «Տէյլի Թէլէկրաֆ» անգամ կը խոստովանի այս պարագան, գրելով.

— «Ինչ ձեւով ալ վերադինուին Գերմանները, գերման բանակ մը պիտի ստեղծուի: Միակ սեղմումը՝ առժամեայ հակակշիռն է, օրինակ՝ Շումանի ծրագրով. պայմանաւ որ իրապէս ազդու հակակշիռ մը գործադրուի»:

Այս դիտողութեան հետ, անգլ. թերթը կը մերժէ այն ծանր մեղադրանքը թէ «Ճենդամիտ Ալպիոն»ն է որ կ'ուշացնէ արեւմտ. Եւրոպայի պաշտպանութեան ցանցին կազմութիւնը:

Փարիզի մէջ միշտ այն կասկածն ունին թէ Գերմանիա նորէն սպառազէն պետութիւն մը պիտի դառնայ, եթէ ազդու միջոցներ ձեռք չառնուին:

Այդ միջոցներէն մին կը նկատեն եւրոպեան բանակը, որուն ծրագիրը յղացած էր նոյն ինքն Պ. Փլեւէն, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը:

Արդ, ազգ. ժողովին յանձնելով այդ ծրագիրը, նոր դահլիճը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ հետեւեալ կէտերը.—

1.— Կարելի չէ վերակազմել Եւրոպան առանց Գերմանիոյ: 2.— Զինեալ եւ չէզոքացուած Գերմանիա մը տեւական վտանգ է խաղաղութեան համար: 3.— Նոյնպէս վտանգ է գերման ազգ. բանակ մը:

Ցաւնալին մէկ երեսն է այս:

Շ.

Կաթող. կոնդակ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը 1952 Հոկտ. 25 թուակիր կոնդակ մը ուղղած է Եւրոպայի թեմի պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Կոնդակը գնահատելէ վերջ հանգուցեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանը իբրեւ «ժողովրդասէր, հայրենասէր, իր կոչման գիտակից, հնաբոյր հայ ձեռագրերը պրպտելու սիրահար ու-սումնասիրող», կ'ըսէ.

— Այս նոյն անձն էր նաեւ որ՝ Գետրոսի նման՝ ակնթարթ մը մեղկացաւ, թուլցաւ, եւ խուսափեցաւ հայրապետական չքախմբի մէջ ըլլալու պատուոյ հրաւէրը կատարել, սակայն եւ՝ Գետրոսի նման ի սրտէ զղջալու առաքինութիւնն ունեցաւ եւ Ս. Էջմիածնի մէջ պաշտօն վարելու առաջարկ մուծեց ու Հայրապետի խաղաղութեան քարոզիչ հանդիսանալու պատուէրը համարձակ կատարեց եւ, Մեզ ի մեծ վիշտ, տուժեց՝ թողնելով սակայն անմոռաց յիշատակ:

« Այս անձի փոխարէն է գալիս Նորը՝ գերաշնորհ Սերովբէ Ծ. Վարդապետը որ նոյնպէս օժտուած է աստուածապարգեւ շնորհներով: Նա Ս. Երուսաղէմի միաբան է, շրջած է Տիրոջ շրջած վայրերում, եղած է տիրաւանդ յուշերով հարուստ շրջավայրերուն մէջ ...

« Իմ սիրելի ժողովուրդ, յարգեցէք ու սիրեցէք զայն, լսեցէք եւ կատարեցէք անոր յորդորները, այդ կը պահանջէ ձեր բարին ու ձեր օգուտը:

Ծանր ու պատասխանատու ժամանակներ կ'ապրինք, խոհեմութիւն, զգուշաւորութիւն եւ պարտաճանաչութիւն կը պահանջուի ամէն 1 հայ անհատից ու հայ համայնքից: Խոհեմութիւն եւ զգուշաւորութիւն խօսքի, գործի եւ վարուելակերպի մէջ, օրինական եւ պարտաճանաչ վերաբերմունք՝ հանդէպ այն կառավարութեան, որ հիւրընկալել է ձեզ:

... Սիրելիդ մեր Սերովբէ Հայր Սուրբ. Մենք կը յանձնենք ձեզ հայ ժողովրդի ազնիւ հատուած մը, որ երկար տարիներ տառապած է թրքական մարդատեաց քաղաքականութենէն՝ եղած է ազատագուրկ, հալածական, տարած է ազգային ինքնուրոյնութեան հասցրած անարգանքն ու արհամարհանքը, աչքով տեսած է իր հարազատներու ու սիրելիներու խողխողումը հեռաւոր անմարդաբնակ անապատներուն մէջ եւ ապա մազապուրծ, գաղթականի ցուպը ձեռքին մէջ, հիւանդութեան, քաղցի եւ ծարաւի ենթակայ, անասելի տառապանքներու դառնութիւնը ճաշակած եւ մրուրը քամած՝ այսօր ապաւինած է հիւրընկալ պետութեան եւ շնորհիւ իր ջանասիրութեան, տոկուն աշխատանքին ու խոհեմ ընթացքին՝ համեմատաբար հանգիստ կեանք կը վարէ օտարին հովանիին տակ: Ժողովուրդ մը, որ սակայն կ'ապրի Հայրենի երկրի կարօտը սրտին մէջ, հեռու իր պաշտելի հայրենի սրբութիւններէն, պատմական յուշարձաններու տեսութեան կարօտ, յուշարձաններ, որոնք յուշարար են իր նախնեաց բազմաթիւ ու բազմապիսի դրուագներու եւ կը պատկերացնէ նախնեաց ստեղծագործական ոգին եւ ազգ. պարծանքի ոգի կը ներշնչէ ու նոր ստեղծագործութիւն ուժ եւ եռանդ կը ծնի մարդու մէջ: Ան կը կարօտի մխիթարութեան եւ կը փափաքի իր սրբութիւնները տեսնել, ան կը փափաքի իր նախնեաց եւ իր ներկայ հարազատներու կեանքն իմանալու, եւ ներկայ պետականութեան հասած իր սիրելիներուն հիացմունք վերելքով հիանալու»:

Ի վերջոյ, կոնդակը յորդորներ կ'ուղղէ Սերովբէ վրդ.ի, որպէս զի վառ պահէ իր հօտին ազգային գիտակցութիւնը: Իսկ ժողովուրդին ալ կը յիշեցնէ.

— « Ժամանակը շատ չար է: Քո բարեկամները քո ցեղակիցներդ ու հարազատներդ են: Աչքդ միշտ դէպի Հայրենիք դարձրու »:

ԻՐԱՆԻ երեսփ. ժողովը գաղտնի նիստ մը գումարելով, որոշեց չնորոգել Կասպեան ձուկի ձկնորսութեան պայմանագիրը՝ Խ. Միութեան հետ: Մենաշնորհի ընկերութիւնը 110 թոն խաւիար արտադրած էր անցեալ տարի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը 214ի դէմ 374 ձայնով քուէարկեց 1953ի ելմտացոյցը, — 3751 միլիառ ֆրանք (10,700,000,000 տոլար): Դէմ քուէարկեցին կարմիրները եւ ընկերվարականները, բողոքելով ընկերային վարկերու կրճատման դէմ:

Օրինագիծը յղուեցաւ Հանր. Խորհուրդին (ծերակոյտ), որ քննելէ ետք պիտի վերադարձնէ Ազգ. ժողովին, վերջնական վաւերացման համար:

Ինչպէս յայտնի է, ելմտացոյցը առկախ կը մնար Պ. Փինէի հրաժարումէն ի վեր: Նոր դահլիճին առաջին հոգը եղաւ փութացնել վաւերացումը: Ազգ. ժողովը տասը օրէ ի վեր անընդհատ նիստ կը գումարէր, նոյնիսկ շաբաթ եւ կիրակի, երբեմն ալ գիշերը:

Նոր ելմտացոյցին մէկ երրորդը կը կազմեն զին. ծախքերը, — 1.420 միլիառ ֆրանք, (քսան միլիառ աւելի՝ 1952էն): Ամերիկա պիտի ճարէ 173 միլիառ ֆրանք (494 միլիոն տոլար), բայց Փարիզի մէջ աւելին կը յուսան: Պ. Փլեւէն անցեալ կիրակի կ'ըսէր թէ 40.000 զինուոր եւս պիտի ունենան, եթէ 85 միլիոն տոլար աւելի ստանան:

✕ Երէկ թերթերը մանրամասնօրէն տուած էին առջի գիշերուան ժխորը՝ Ազգ. ժողովին մէջ: Առողջ. նախարարը, Պուլթեմի, քանի կը խօսէր իր անմեղութեան մասին, գրաւոր փաստերով, կարմիրները այնքան կ'աղմկէին: «Մարդասպան, մարդասպա՛ն» բառը կը պոռային, գրասեղաններուն կը զարնէին, երգեր կը թնդացնէին: Կարելի չէր որեւէ բառ լսել Պ. Պուլթեմիի խօսքերէն, նոյնիսկ անթելով: Նախագահը ի զուր կարգի կը հրաւիրէր: Կարմիրները 30 հոգի էին. եւ երբ աջէն «Մարսէյեզ»ը հնչեցուցին, ժխորը աւելի սաստկացաւ: Պ. Պուլթեմի պոռաց. — «Ձիրցան գիս սպաննել 1944 Հոկտ. 31ին, Սէնթ Էթիէնի մէջ: Այսօր ալ պիտի չյաջողին անպատուել զիս զարշելի զրպարտութիւններով»:

— Մարդասպան, մարդասպա՛ն: Հրաժարեցէք ...

Պուլթեմի.— Ձեր ատելութիւնը իմ պարծանքս է:

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պուլթեմի բեմէն իջած ատեն դիմամբ անցաւ բոլշեւիկներու առջեւէն, իր արհամարհանքը յայտնելով, ինչպէս ըրած էր բեմ ելած ատեն:

Աջերու պոռչտուքներուն մէջ կը լսուէին սա բառերը.— «Մոսկուա գացէք, Փրակա ...»: Սանիտեթ արգիլեց արձանագրել շատ մը լուտանքներ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Զօր. Կիյոմ, Մարոքի մարզպանը, ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան ակումբին մէջ, ըսաւ թէ «Մոսկուա միշտ կը քաջալերէ Հիւս. Ափրիկէի թունդ ազգային շարժումը, դինակիցներ փնտռելով Մարոքի, Միջին եւ Ծայր. Արեւել. մէջ: Ան կ'ուզէ տկարացնել Արեւմուտքը, այդպիսի դինակցութիւններով: Տագնապի պահերուն նոյն ձայնը կը լսուի Մոսկուայի եւ Գահիրէի մէջ»:

Զօրավարը յետոյ բացատրեց թէ Մարոքի բոլշեւիկները փորձեցին խառնել իրենց շարքերը Բ. աշխարհամարտէն վերջ: «Կուսակցական վարիչները ձեռք առին Արհեստ. Միութիւնները: Գլխաւոր Սենտիքային անդամներէն չորսը համայնավար են, չորսը անդամ Իսթիքլալի: Անցեալ Դեկտեմբերին ծայրայեղները ուղեցին օգտուիլ ՄԱԿի ընդհ. ժողովէն: Անոնք ամէն տեղ կ'աւետէին թէ Ֆրանսայի դէմ կռուելով կրնան դուրս նետել զայն: Կ'ուզէին այնպէս ցուցնել թէ Մարոքի կացութիւնը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար»:

Զօր. Կիյոմ յետոյ շեշտեց թէ Ֆրանսայի նպատակն է ոչ միայն կարգ-կանոնը ապահովել, այլեւ զարկ տալ բարենորոգման, լայն ինքնօրէնութեամբ:

Դաշինքի ճամբան

Թուրքիոյ արտ. նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, մեկնեցաւ Աթէնքէն, առանց վերջնական արդիւնքի մը յանգելու: Կարգ մը կէտեր նորէն պիտի քննուին, որպէսզի կարելի ըլլայ գործակցութիւն հաստատել Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ճամբան մեծապէս հարթուած է շնորհիւ Աթէնքի բանակցութեանց, պալքանեան ճակատ մը կազմելու համար: Երեք երկիրները համաձայն են սկզբունքով:

Իտալիոյ դիրքն ալ քննութեան կը կարօտի: Եուկոսլաւիան անդամ չէ ՀԱԿին (Հիւս. Ատլ. Դաշինքին), ինչ որ կարգ մը դժուարութիւններ կը պատճառէ: Եւ սակայն արեւմտ. պետութիւնները ամէն օգնութիւն կ'ընծայեն այդ երկրին, որպէսզի զօրանայ:

Աթէնքի այցելութեան առթիւ զեկոյց մը հրապարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ Յունաստան եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԴՐԱՑԻՆԵՐԸ

ԻՐԱՔ, ՇՏԵՄԱՐԱՆ ՑՈՐԵՆԻ

ԽՄԲ.— Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ» Ցանուարի վերջին բացառիկ թիւը նուիրած էր Իրաքի, ութ էջ եւ պատկերազարդ: Կը պարունակէ շահեկան տեղեկութիւններ,— պետական, քաղաքական, տնտեսական, առողջապահական, կրթական եւն.: Հետզհետէ պիտի տանք շարք մը նիւթեր:

Ստորեւ՝ առաջինը,— «Իրաքը իբրեւ հողագործական երկիր».—

Իրաք աշխարհի ամէնէն հին երկրագործական կեդրոններէն մէկն է: Ցորենի եւ գարիի նախնական տեսակներ գտնուած են խալտէական քաղաքներու աւերակներուն մէջ եւ հաւանօրէն վերջին գիւտերը ցոյց պիտի տան թէ շատ աւելի հին են: Հերոդոտոս, Ե. դարու յոյն պատմաբանը, կը գրէր,— «Մեզի ծանօթ բոլոր երկիրներէն հացահատիկի մէջ ամէնէն արգասաբերն է: Մէկի տեղ մինչեւ երկու երեք հարիւր կ'արտադրէ: Ցորենին կամ գարիին տերեւին լայնութիւնը երբեմն չորս մատ է: Իսկ կորեկի եւ շուշմայի բարձրութիւնը պիտի չյիշեմ, այլապէս անհաւատալի պիտի թուի»:

Ասորի թագաւորը Սենեքերիմ, Է. դարուն բամպակի մասին կը խօսի իբրեւ «ծառ մը որ բուրդ կը կրէ»:

Երկար ատեն Իրաք ծանօթ էր իր երկրագործութեան յառաջդիմութեան համար, մանաւանդ ոռոգուած շրջաններուն մէջ, Եգիպտոսէն ալ առաջ, եւ ոչ միայն ինքնապահ էր, այլեւ ցորեն կը հայթայթէր դրացի երկիրներուն, որքան թոյլ կուտային փոխադրական միջոցները: Այդ օրերուն ժողովուրդին թիւը 30 միլիոն էր, բաղդատմամբ այսօրուան, որ հինգ միլիոն է: Ամէնէն մեծ տարբերութիւնը նախկին եւ ներկայ Իրաքին այն է, որ ժամանակին ջրանցքներու ցանցը շատ զարգացած էր այս երկրին մէջ: Սակայն աւելի ստոյդաս եւ երկրագործութեան մէջ տգէտ ազգերու յաջորդական յարձակումները քանդեցին ջրանցքներու լայն ցանցը:

Կանոնաւորապէս ոռոգուած եւ մշակուած ընդարձակ շրջաններ բոլորովին լքուեցան, հողային վարձակալութիւնը քաոսի վերածուեցաւ, կարելի չեղաւ հեղեղներուն եւ երաշտին առաջքը առնել: Մարախը աւերներ գործեց եւ անտառները ամբողջովին փճացան, ողբալի վիճակի վերածելով երկրին երկրագործութիւնը: Այս վիճակը տեւեց մինչեւ անցեալ դարու վերջը, եւ միայն Ա. աշխարհամարտէն ի վեր է որ ջանքեր կ'ըլլան Իրաքի երկրագործութիւնը վերակենդանացնելու, վերաշինելու ոռոգման ցանցը:

Չափազանց դժուար եւ բարդ խնդիրներ են հողային վարձակալութիւնը, ոռոգման ջուրի խնայողական գործածութիւնը եւ զարգացումը, նոր բացուած երկրագործական շրջաններու օգտագործումը, հիմնական գործերու նիւթական մատակարարութիւնը, ինչպէս եւ թումբերու շինութիւնը, երկրագործական նոր արտադրութեանց սպառումը եւն.: Այդ է պատճառը որ յառաջդիմութիւնը դանդաղ է, սակայն նոր գաղափարը հետզհետէ մատչելի դառնալով ժողովուրդին, հաւանական է որ յառաջդիմութիւնը արագ թափ ստանայ մօտիկ ապագային:

Ցարդ մեծ հողատէրերը աւելի յաջողութիւն ունեցած են ագարակապանութեան մէջ քան փոքրերը: Կառավարութիւնը ծրագիրներ կը մշակէ, ուր փոքր հողատէրերը աւելի կը քաջալերուին եւ դրամական նպաստ կը ստանան: Իրաքի ազգ. տնտեսութեան համար երկրագործութիւնը եւ անոր հետ կապուած ճարտարարուեստը պիտի կազմեն երկրին տեւական հիմքը: Ներկայիս քարիւղի արտադրութիւնը շատ կարեւոր է, սակայն կրնայ նկատուիլ իբրեւ սպառող արժէք մը, եթէ նոյնիսկ քարիւղի նոր դաշտեր գտնուին եւ զարգանան: Անհրաժեշտ է որ քարիւղէն եկած դրամագլուխէն կարեւոր մաս մը գործածուի դաշտերը ոռոգելու, հեղեղները զսպելու, անտառներ տնկելու, հողերու փլուզման առաջքը առնելու եւն. որոնք դժուար պիտի ըլլայ իրագործել, եթէ քարիւղէն եկած եկամուտը դադրի բոլորովին: Թէեւ ներկայ եկամուտը շատ գրաւիչ է, սակայն երկրին վերջնական յաջողութիւնը երկրագործութիւնն է:

Իրաքի ընդհ. տարածութիւնն է 430 հազար քառ. քիլոմեթր, որուն 120.000 քառ. քիլոմեթրը մշակելի է, այսինքն 12 միլիոն հեկտար, մէջն ըլլալով 8 միլիոն հեկտար ոռոգելի դաշտերը: Մնացեալ չորս միլիոն հեկտարը անձրեւներու շրջանին մէջ իյնալով, երկրագործութիւնը աւելի դժուար է: Այս մշակելի շրջանն ալ կը պարունակէ 1.8 հեկտար անտառ, գլխաւորաբար հիւսիսային եւ արեւելեան բլուրներու շրջանին մէջ: Ներկայիս, սակայն, մշակելի շրջանը քսան առ հարիւրն է: Յիսուն առ հարիւրը պիտի աւելնայ եթէ ոռոգման ծրագիրը իրագործուի: Առ հասարակ ոռոգումը կապուած է Եփրատ եւ Տիգրիս գետերուն, որոնք տարուան մէջ որոշ եղանակներ ունին: Նոյեմբերէն մարտ կը բարձրանան: Իսկ Ապրիլին յանկարծ աւելի կը բարձրանան առաւելագոյն չափին հասնելով Մայիսի վերջը: Այս յանկարծական յորդումները հետեւանքն են Քիւրտիստանի եւ Հայաստանի բարձրաւանդակներուն ձիւնհալին: Երկու խնդիրներ կը ներկայացնեն այս յորդումները: Նախ նուազեցնել կամ բոլորովին խափանել հունձքին կրելիք վնասը եւ քաղաքներուն սպառնացող վտանգը: Երկրորդ՝ օգտագործել այս հեղեղը որ Պարսից ծոց կ'երթայ ճահիճներ կազմելով ճամբուն վրայ: Կը խորհին Եփրատի ջուրերէն մաս մը ջրամբարներու մէջ պահել ոռոգումի համար: Այսպիսի ծրագիրներ կան նաեւ Տիգրիսի եւ իր գետակներուն համար: Ուրիշ մէկ դժուարութիւնը այն է որ այս գետերը եւ ջրանցքները չափազանց շատ աւազ ունին իրենց յատակը եւ մաքրելը մեծ ծախս կը պահանջէ: Անհրաժեշտ է անտառներ մշակել եւ արգիլել հողերու փլուզումը, կառավարութեան նպատակն է կարելի եղածին չափ զսպել երկու գետերու յորդումը եւ ջուր ապահովել ամրան համար: Երկար տարիներու աշխատանք է այս գործը, սակայն սկզբնաւորութիւն եղած է եւ բոլոր ծրագիրներն ալ իրարմէ կախում ունին:

Իրաքի մէջ ոչ միայն բոլոր երկրագործական հողերը պէտք է ոռոգուին, այլ անհրաժեշտ է ցամքեցնել ճահիճները եւ դաշտերը, պաշտպանել աղի կուտակումին դէմ: Ուր որ առաջ լաւ հունձք կ'արտադրուէր, հիմա խեղճ է:

Իրաքի երկրագործութեան գլխաւոր դրութիւնը կը հիմնուի հերկադուլի վրայ: Տարի մը հողը կը մշակուի, միւս տարին դադար կուտան:

Երկրագործական նախարարութիւնը կ'ընդունի որ աւանդական դրութիւնը գործնական չէ: Շատ ձեւեր փորձեց: Ամէնէն յաջողն է եգիպտուոյթը: Երկրին ձմեռնային հունձքերն են ցորեն, գարի եւն.: Ամառը բրինձ, ծխախոտ, բամպակ, եգիպտացորեն, գետնախնձոր եւն.: Պտուղներն են արմաւը, ընկոյզներ, բանջարեղէններ եւն.:

Իրաք գրեթէ միակ երկիրն է որ կենդանական աղբ կը գործածէ մեծ չափով: Մարախներու խուժումին առաջքը այնքան լաւ առած են, որ ժողովուրդը մոռցած է զանոնք:

Կենդանաբուծութիւնը տասը տարիէ ի վեր մեծ յառաջդիմութիւն կրած է: Արտասահմանէն ընտիր կենդանիներու տեսակներ բերելով, յաջողած են կաթին քանակը աւելցնել: Ոչխարը Իրաքի մէջ կ'օգտագործեն միսին, բուրդին եւ կաթին համար: Ներկայիս գիտական աշխատանոցի մը մէջ կ'աշխատին բարելաւել բուրդին տեսակը, պանիրի տեսակներու արտադրութիւնը հիմա կարգի մտած է: Կարագը հանելու դրութիւնն ալ արդիացած է: Նմանապէս հաւեղէնի արտադրութիւնը, որով աւելի մեծ քանակութեամբ եւ աւելի մեծ չափերով հաւկիթ կը ստանան:

Գետերը եւ ճահիճները առատ ձուկ կը ճարեն Իրաքի, իսկ Պարսից ծոցին ձուկը դրացի երկիրները կ'արտածուի:

Անտառները կը բռնեն երկրին տարածութեան 1.8 միլիոն հեկտարը, թէեւ խտութիւնը փոփոխական է: Աղէտ մը կը ներկայացնէին անտառային հրդեհները, որոնց առաջքը առնուեցաւ 1948էն ի վեր, երբ հրշէջ խումբերու կայաններ հաստատեցին որոշ տեղեր:

Անհատ հողագործներու արտադրական կարողութիւնը շատ ցած է, կլիմայական եւ ընկերային պայմաններու հետեւանքով: Այս կարողութիւնը աւելցնելու համար երկրագործական նախարարութիւնը, աւելցուցած է մեքենաներու տեսակները: Եւ կը ծրագրէ 500.000 հեկտար մեքենական մշակում ապահովել:

Ներկայիս Իրաքի մէջ կան 1000 մեքենական արօր եւ 300էն 400 «կոմբայն»ներ: Այս մեքենաներուն նորոգութեան համար արհեստանոցներ բացուած են:

Բժ. Յ. Ստեփանեանի յուղարկաւորութիւնը

ԹԵՀՐԱՆ, 26 Յունուար.— Յունուար 23ին, ահագին բազմութեամբ տեղի ունեցաւ ընկեր Տոքթ. Յարութիւն Ստեփանեանի ազգ. յուղարկաւորութիւնը, Թեհրանի ազգ. մարմինների որոշումով:

Աննախընթաց այս յուղարկաւորութիւնը լաւագոյն ապացոյցներից մէկն էր մեր սիրելի վեթերան ընկերոջ վայելած մեծ ժողովրդականութեան:

Յուղարկաւորութիւնն սկսաւ առաւօտեան ժամը 9ին: Սգակիր հայրենակիցների եւ գաղափարակիցների մի մեծ բազմութեան եւ ազգ. մարմինների ու միութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, հանգուցեալ ընկերոջ մարմինը բնակարանից փոխադրուեց Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցին:

Ամէնից առաջ քայլում էին ծաղկեպսակ կրող երիտասարդուհիները՝ կանոնաւոր շարքով: Այնուհետեւ, ուսամբարձ տարւում էր դագաղը, որին հետեւում էին հանգուցեալի վշտահար տիկինը, զաւակները, միւս հարազատները եւ սգակիր բազմութիւնը:

Հակառակ ամպամած ու խոնաւ եղանակին, եկեղեցու բակում եւ ներսը, ինչպէս եւ եկեղեցու գլխաւոր մուտքի փողոցը խռնուած էին հազարաւոր հայրենակիցներ:

Բակի մուտքից մինչեւ եկեղեցու մայր դուռը երկշարք կանգնել էին «Արարատ» Մշակ. Միութեան արի-արենոյշները, պետ. եւ սկաուտ. զոյգ մեծ դրօշներով:

Երբ թափօրը մտաւ եկեղեցու բակը, արի-արենոյշները խոնարհեցրին իրենց կազմակերպութեան դրօշը՝ ի նշան յարգանքի եւ ամբողջ կազմով պատուի կանգնեցին, մինչեւ դագաղը տարուեց եկեղեցի, ուր խռնուած էին հոծ թւով սգակիրներ: Եկեղեց. արարողութեան մասնակցում էին մայրաքաղաքի քահանայից ամբողջ դասը եւ «Կոմիտաս» երգչախումբը:

Յուղարկաւորութեանը մասնակցում էին Թեհրանի թեմի պատգ. ժողովի, թեմ. խորհրդի, եկեղեց. վարչութեան, Ծխական Տուրքի յանձնախմբի, «Դաւթեան», «Դանայի», «Արովեան», «Շահազիզ» եւ «Ալիշան» ազգ. դպրոցների հոգաբարձութեանց կազմերը, նոյն դպրոցների ուսուցիչ-ուհիները, մշակութային եւ բարեգործական միութեանց ներկայացուցիչներն ու անդամ-ուհիները:

Նաեւ հանգուցեալ դոքտորի յիշատակը յարգող մի շարք պարսիկ հայրենակիցներ, լրագրողներ եւ պետ. պաշտօնեաներ: Պալատի կողմից, որպէս ներկայացուցիչ, մասնակցում էր պալատի բարձրաստիճան պաշտօնեաներից աղայէ Նուրզադէ, որ եկեղեցի առաջնորդուեց պատշաճ ընդունելութեամբ:

Քաղաքի կարգապահութիւնը ենթակայ լինելով ոստիկանական իշխանութեան, կառավարութեան կողմից տրամադրուած էր մէկ ջոկատ պահակազօր, որն ամբողջ ժամանակ հետեւեցաւ թափօրին, հսկելով երթեւեկի կարգապահութեան: Նոյն պարտականութեամբ թափօրին հետեւում էին նաեւ մի խումբ ոստիկաններ՝ իրենց սպայի գլխաւորութեամբ:

Եկեղեց. արարողութիւնն աւարտելուց յետոյ դամբանական խօսեց Տէր Յովհ. աւագ քհնյ. Հաճեանը: Այնուհետեւ դագաղը հանուեց եկեղեցուց եւ դրուեց դաւթում, հրաժեշտի խօսք առնելու համար:

Թեհրանի եւ Ատրպատականի թեմ. խորհուրդների անունից դամբանական խօսեց Թեհրանի թեմ. խորհրդի քարտուղար ընկեր Դաւիթ Փափազեանը: Յանուն Հ. Յ. Դ. եւ «Ալիք»ի խմբագրութեան՝ յարգանքի խօսք ասաց «Ալիք»ի խմբագիր ընկեր Տաճատ Փօղոսեանը, եւ յանուն Թեհրանի Ազգ. դպրոցների հոգաբարձութեան եւ ուսուցչ. կազմի՝ նոյն մարմնի նախագահ Պ. Հայկ Տէրեանը: Բոլորն ալ սրտագին յուզումով վեր հանեցին հանգուցեալի բազմարդիւն գործունէութիւնը եւ հանրանուէր ծառայութիւնը: Վերջում, կարգադիր յանձնախմբի կողմից խօսեց ընկեր Սեւակ Սագինեանը (պարսկերէն), ներկայացրեց հանգուցեալ դոքտ. Ստեփանեանի կեանքն ու գործը եւ շնորհակալութիւն յայտնեց յուղարկաւորութեանը մասնակցող պարսիկ հայրենակիցներին:

Եկեղեցու բակից դագաղը ուսամբարձ դուրս բերելով, հազարաւոր սգակիրների թափօրն անցաւ Նադերի պողոտայով մինչեւ Ստամբուլ քառուղին, ուր շուրջ 60 հանրակառքեր եւ մասնաւոր ինքնաշարժեր ուղղուեցին դէպի Դուլաբի Բուրաստան գերեզմանատունը:

Գերեզմանատան մէջ թաղման տխուր արարողութիւնից վերջ, յարգանքի խօսք ասացին՝ ընկ. Անդրէ Տէր Օհանեան՝ Թեհրանի ընկերների կողմից. Պ. Վարդան Եսայեան՝ «Արովեան» եւ «Ալիշան» Ազգ. դպրոցների կողմից ընկ. Նորայր Մամեան՝ Դաւթեան դպրոցի ծնողական խորհրդի կողմից:

Սգակիր հայրենակիցներն ու ընկերները երկիւղած յարգանքով բաժանուեցին մեր վեթերան ընկերոջ թարմ հողաթմբից եւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնելով հանգուցեալի յարգելի այրիին՝ Տիկ. Նինիչ Ստեփանեանին, զաւակներին ու հարազատներին, վշտաբեկ սրտով վերադարձան քաղաք, իրենց հետ տանելով վաստակաւոր գործչի անմոռաց յիշատակը:

Դրուած էին 12 մեծ ծաղկեպսակներ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյի, Թեհրանի եւ շրջանի ընկերների, «Ալիք»ի խմբագրութեան, ազգ. մարմինների ու միութիւնների, ինչպէս եւ հանգուց -

ՊՐՈՖ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Պրոֆ. Արմ. Պէրպէրեան, որուն մահը ծանուցած էինք երէկ, ծնած էր 1883ին Մարտ 14ին :

Նախակրթութիւնը կը ստանայ Կիւմիւլճինէի ազգ. վարժարանին մէջ, յետոյ կը մտնէ Էտիրնէի Թրք. լիսէն, յետոյ Պոլսոյ անասնաբուժական համալսարանը, զոր կ'աւարտէ 1906ին: Նախ կը պաշտօնավարէ Էտրէմիտ եւ Փրիշթինա, յետոյ Թուրք կառավարութեան կողմէ կը ղրկուի Եւրոպա, եւ Ալֆորվիլի անասնաբուժական համալսարանին մէջ կ'ուսանի հիւսուածաբանութիւն, ախտաբանական կազմախօսութիւն եւ մանրէնութիւն: Պոլիս վերադառնալով կը նշանակուի փրոֆէսէօր ախտաբանական կազմախօսութեան՝ Հայտար - Փաշայի անասնաբուժական համալսարանին մէջ: Ունի «Անասնաբոյժին յուշատետրը» աշխատութիւնը (Թուրքերէն), ձեռագիր՝ «Ախտաբանական կազմախօսութիւն», յետոյ «Աւշային գեղձերու» մասին գիտական ուսումնասիրութիւն մը, երկուքն ալ Թուրքերէն, զորս մամուլին յանձնած էր՝ երբ Քէմալական շարժումը պատճառ դարձաւ որ լքէ համալսարանը եւ իր աշխատութիւնները եւ ապաստանի Պուլկարիա: Յետոյ կ'անցնի Փարիզ :

Առաջին համաշխարհային պատերազմին՝ իբրեւ զինուորական, բանակներու անասնաբուժական քննիչ նշանակուած էր: Պատերազմէն ետքը կ'աշխատակցէր «Ճակատամարտ»ի Թրք. բաժնին: Փարիզի մէջ կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ի եւ «Հայ-Բոյժ»ի :

Եղբայրն է դեղագործ - ատամնաբոյժ Վահան Պէրպէրեանի (Պոլիս):

Ամուսնացած էր Աստղիկ, Ճրկայեանի աղջկան՝ Զապէլի հետ, որ զոհ գնաց անողոք հիւանդութեան մը (քանսէր) վերջին պատերազմի ընթացքին: Երկու տարի առաջ կրկին ամուսնացաւ, Արաքսի Շահապեանի հետ: Երկու շաբաթ առաջ կորսնցուց իր զոքանչը, որուն սուգին յաջորդեց իր մահը, երբ դեռ այնքան աշխոյժ էր եւ գիտական աշխատանքի ծրագիրներ կ'որոճար :

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

« Ազատ Օր » կը գրէ (15 Յունուար) —

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարի առաջարկով, նախարարաց խորհուրդը ամբողջացուցած եւ բարեփոխած է 1948 թիւ 1075 եւ 1949ի թիւ 621 օրէնքները, Հայերու եւ Հրեաներու արտագաղթի մասին :

Կատարուած բարեփոխութեամբ, Յունաստան չվերադառնալու եւ իրենց հելլենահպատակութենէն հրաժարելու պայմանով արտասահմանեան որեւէ երկիր եւ Իսրայէլի պետութիւնը մեկնելու համար դիմում կատարած, բայց զանազան պատճառներով չմեկնած ու բանակին մէջ ծառայող Հայերուն եւ Հրեաներուն դիւրութիւն կ'ընծայուի հինգ ամսուան ընթացքին իրենց դիմումը ետ առնել :

Այս դիւրութիւնը կ'ընծայուի միայն այն պարագային, երբ ենթակաները բանակին մէջ մնացած, ամբողջութեամբ կատարած են իրենց պարտականութիւնները եւ կանոնաւոր կերպով արձակուած են անկէ, իրենց տարեկիցներուն հետ :

Հայերէն եւ Հրեաներէն անոնք, որ արտասահման մեկնելու համար իրենց կատարած դիմումներուն պատճառով բանակի շարքերէն արձակուած են առանց մեկնելու, պարտաւոր են երկու ամսուան պայմանաժամի ընթացքին Յունաստանէն մեկնիլ, այլապէս պարտադրաբար դարձեալ բանակի շարքերուն մէջ կ'առնուին՝ ամբողջացնելու համար իրենց զին. ծառայութիւնները, տրուած ըլլալով որ միայն այսպիսով կրնան յետս կոչել մեկնումի մասին ըրած իրենց յայտարարութիւնները :

Նմանապէս, բանակի մէջ մտնելէ առաջ այս յայտարարութիւններն ըրած, բայց Յունաստանէն նախասահմանուած վայրերը չմեկնած եւ այսպիսով պարտազանց դարձած Հայերն ու Հրեաները պարտաւոր են երկու ամիսէն մեկնիլ անկէ, այլապէս՝ պարտին բանակին մէջ մտնել իրենց ծառայութիւնները կատարելու եւ միայն բանակի մէջ իրենց կանոնաւոր պարտականութիւնները կատարելէ ետք իրենց յայտարարութիւնները յետս կոչելու :

Ի վերջոյ, մեկնելու համար յայտարարութիւն ըրած եւ մինչ այդ բանակին մէջ ծառայելու չհրաւիրուած Հայերն ու Հրեաները կրնան իրենց յայտարարութիւնները յետս կոչել, եթէ երբեք երկու ամսուան ընթացքին արտասահման չմեկնին :

խալի տիկնոջ, զաւակների եւ միւս հարազատների ու բարեկամների կողմից:

Հ. Յ. Դ. Բիւրոն հեռագրով յայտնել էր իր վշտակցութիւնը հանգուցեալի հարազատներին ու ընկերներին եւ նոյն առթիւ ներկայացուցիչ նշանակել Թեհրանի արտօնատէր՝ ընկեր դոքտ. Արտաշէս Բաբալեանին :

Դոքտ. Յ. Ստեփանեանի յուղարկաւորութիւնը Թեհրանահայ կեանքում աննախընթաց էր իր բացառիկ շուքով, ժողովրդ. հոծ բազմութեան եւ ազգ. մարմինների ու կազմակերպութիւնների սրտառուչ եւ յարգալիր մասնակցութեամբ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ — Հայ Մարզականի Ա. խումբին ախոյենական 11րդ եւ լաւագոյն մրցումներէն մին տեղի ունեցաւ Յունուար 4ին, մեր դաշտին վրայ, St. Marcellinի դէմ: Մերինները շահեցան դայն 3 — 0 : Ընդհ. դասաւորման մէջ մեր խումբը «փուլին» 5րդն է :

Կրտսեր խումբ չունինք այս տարի ախոյենական չափանիշով: Պատանիներու խումբը թէեւ կը մասնակցի ախոյենական մրցումներու, սակայն շատ տկար է :

Անցեալ տարեշրջաններուն նման ախոյենական demi final եւ կամ final խաղացող երբեմնի փայլուն խումբերը չկան այլեւս :

Եթէ վերը յիշուած արգելքները չըլլային, մինչեւ հիմա մեր Ա. խումբը գոնէ honneurի բարձրացած կ'ըլլար, անցնող տարիներու ընթացքին: Անշուշտ տնտես. տագնապը ու ժողովուրդին անտարբերութիւնն ալ ուրիշ կարեւոր պատճառներ են :

Այսօր մեր Ա. խումբին մարզիկները ի գին ամէն զոհողութեան կը ջանան պահել իրենց promotion d'honneurի տիտղոսը :

Անշուշտ գաղութը թոյլ պիտի չտայ որ Մարզականը լուծուի: Մեր մարզիկները, նախանձելի դիրքի մը հասած են աղատագրութենէն ի վեր, եւ գաղութին կը մնայ օգնել իրենց, ինչպէս ըրին ցարդ :

Յունուար 18ին Coupe de Lyonnaiseը կորսնցուցին, St. Rombert անուանի R.C.ի honneurի խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ :

Յունուար 25ին ալ ուրիշ պարտութիւն մը կրեցինք մեր դաշտին վրայ, — U.S.A.1 հակառակորդը 4: Պատճառը այն է որ յոգնածներուն տեղ նորեր չեն հասնիր :

Նաւասարդ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԹԵՐԹԸ, «ԱՐԱՔՍ»

Քանի մը ամիսէ ի վեր լոյս կը տեսնէ նոր թերթ մը մանուկներու համար, — «Արաքս» : Պատուական թերթ մը:

Բոլորին ջերմ պարտքն է հայ պահել ներկայ սերունդը, կրթել զայն Մեսրոպեան տառերով եւ ազգ. զգացումներով: «Արաքս» անոր առաջին գործիքն է եւ դրական միջոց մը: Յոյն իմաստասէր մը կ'ըսէր — «Զուարճացուցեալ դաստիարակեմ»: Այդպէս ալ «Արաքս» պիտի դաստիարակէ նորահասներ մայրենի լեզուով, առանց յոգնելու, այլ զուարճացնելով :

Ուրեմն պէտք է օգտուիլ: Ոեւէ տուն պէտք է ունենայ այս թերթը: Եւ այն տան լաւագոյն արդիւնքը պիտի տայ ամէնուն՝ եւ բարոյական մեծագոյն ուժը՝ հրատարակիչ տնօրէնին : Այս պատկերազարդ թերթին շնորհիւ, հայ մանուկը միշտ աչքի առջեւ պիտի ունենայ հայկ. տիպարներու կենդանագիրները իրենց տարազներով եւ առօյգ կերպարանքով, ու Մեսրոպեան տառերու արտասանութիւնը: Եթէ այս երկու հիմնական զգացումները քանդակուին հայ մանուկի մը սրտին մէջ, ան փրկուած է: Մնացած մասը դպրոցը կրնայ լրացնել: Եւ այն տան կարելի է ըսել թէ դաղթահայը պիտի ապրի իբրեւ Հայ : Ներկայ դարուն կամ պիտի կառչինք ամէնքս ալ ուժգնօրէն եւ առանց վարանելու մեր լեզուին եւ կրօնքին, եւ կամ ժամանակը իր սրընթաց ու աւերիչ գործունէութեամբը պիտի այլակերպէ ամէն բան:

Սրտանց կը մաղթենք որ «Արաքս»ի տնօրէնը, Գ. Ն. Յովհաննէսեան տեսնէ իր յոյսերուն պսակումը :

ՆՐԲՈՒՆԻ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ

ԹՈՇԱԿԱՒՈՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ

«Քանի՞ հայ երիտասարդ բարձրագոյն ուսում է առած Մանթաշեանցի հաշուով, ես չգիտեմ: Մանթաշեանցը ինքն էլ չէր իմանում: Ես կարծում եմ թէ առնուազն 1000 երիտասարդի նա այս կամ այն ձեւով՝ միջոց է տուած կանոնաւոր ուսում առնելու եւ իրենց համար ապրուստի հաստատուն դիրք ստեղծելու: Ես անձամբ գոնէ հարիւր հոգի ճանաչում եմ, — բժիշկ, ուսուցչապետ կամ ուսուցիչ, ճարտարապետ, հանքաբան կամ այլ մասնագէտ, որոնք իրենց ամբողջ ուսումը եւ դիրքը պարտական են Մանթաշեանցին : Այս թոշակաւորները ցրուած են Ռուսաստանի բոլոր անկիւններում, ուր որ գործունէութեան ասպարէզ են գտած: Նրանցից շատերը յայտնի հասարակական գործիչներ են դարձած »:

« ... Մանթաշեանցը որոշ թիւ ունէր սահմանած թոշակաւորների համար, բայց շատ անգամ բացառութիւն էր անում, նորերը ընդունում, որով այդ երբ թէ «որոշ թիւը» չարունակ աճում էր : Մի անգամ Համբարձում Առաքելեան նամակ էր գրել Պարիս Մանթաշեանցին եւ խնդրել, որ իբրեւ բացառութիւն իր որդուն ընդունի իր թոշակաւորների կարգը: Սա նրա միակ որդին էր, եւ սովորում էր Պրագում: Մանթաշեանց՝ գիտնալով, որ ես շատ մօտ էի «Մշակ»ի խմբագրութեան, պատասխանը ինձ էր ուղղել Թիֆլիզ, որտեղ ասում էր թէ իր թոշակաւորների թիւը լրացած է, բայց, «որովհետեւ Համբարձումը «ազգօգուտ մարդ է» (այդ նրա սեփական բառերն են) ես ուրախութեամբ կը կատարեմ նրա խնդրանքը »:

«Մանթաշեանց մեծ հոգածութիւն ունէր իր ուսանողների մասին: Եւ նա զանազան կերպ քաջալերում էր նրանց: Երբեմն նա այսպիսի բան էր անում: Գալիս էր օրինակի համար Մոսկուա կամ Պետերբուրգ եւ այնտեղ սովորող իր բոլոր թոշակաւորներին հրաւիրում էր իր քովը ճաշի եւ նրանց հետ ընտանէաբար տեսակցելուց եւ հիւրասիրումից յետոյ, ուսանողները իրենց պնակի տակ գտնում էին մի մի ծրար, որի մէջ իբրեւ բացառութիւն մի մի ամսաթոշակ էր դրուած »... :

«Պրոֆ. Նիկողայոս Ադոնց, որ նոյնպէս նրա սանն էր թէ Պետերբուրգում եւ թէ Եւրոպայում ուսած ժամանակ, պատմում է թէ մի օր Մանթաշեանց նրան ճաշի է հրաւիրում Պետերբուրգում եւ խրախուսելու համար ասում է,— «Որդի, ես ուզում եմ, որ դու մեր Պատկանեանը լինես » , այսինքն յաջորդ լինես գիտնական Քերովբէ Պատկանեանին, որ Պետերբուրգի համալսարանի հայերէնի ուսուցչապետ էր եւ Ադոնց իրագործեց իր բարերարի բաղձանքը »:

... « Ինչպէս ասի, շատ հասարակական գործիչներ կան, ողջ կամ մեռած որոնք Մանթաշեանցի ծախքով են ուսում առած եւ ես մտադիր չեմ առանձնապէս խօսել նրանց մասին: Բայց կայ մէկը որ բացառիկ դեր է խաղացած հայկ. կեանքում եւ եթէ պարագաների բերմամբ նա կեանքից չվրկուէր եւ այժմ կենդանի լինէր, շատ մեծ դիրք պիտի գրաւէր Խորհրդային Միութեան, այսինքն ամբողջ Ռուսաստանի մէջ :

« Այդ մէկը՝ համբաւաւոր Ստեփան Շահումեանն է, հայ համայնավարների առաջին պարագլուխը, որ իր ժամանակ նոյն իսկ ամբողջ Կովկասի մեծագոյն համայնավարն է եղած: Ես նրան ճանաչում էի Թիֆլիզում: Ստ. Շահումեան՝ Մանթաշեանցի աւագ որդու՝ Յովհաննէսի, դպրոցական ընկերն էր եւ տատօրէն վարձատրուած է Մանթաշեանցից:

«Շահումեան իր աշխարհահայեցողութեամբ մեծապէս տարբերւում էր իր համալսարանական հայ ընկերներից, որի ապացոյցն երեւաց միայն 1917ին մեծ յեղափոխութեան ժամանակ :

«Ինչպէ՞ս պիտի վարուէր արդեօք Մանթաշեանցի այս որդեգիրն իր բարերարի նկատմամբ, որ Կովկասի ամենամեծ «բուրժուան» էր, եթէ սա դեռ կենդանի լինէր եւ նրա իշխանութեանն ենթակայ »:

«Մի օր Թիֆլիզում, տունս եկաւ մեր ժողովրդական բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեան, որի հետ լաւ ծանօթ էի, բայց ինչպէս ասում են, գնալ — գալ չունէինք :

Թումանեանց մեծ ընտանիքի տէր էր, շատ զաւակներ ունէր, որոնք պէտք ունէին կրթութեան, իսկ իր նիւթական միջոցները բաւական համեստ էին :

ԱՐՄԵՆԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Թուրքիա նոյն տեսակէտներն ունին Պալքաններու պաշտպանութեան մասին :

ՔԻՉ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՎԻԹԽԱՐԻ ՆԱՒ ՄԸ, «Քուին Էլիզապէթ», որ 83.000 թոն տարողութիւն ունի, քիչ մնաց պիտի ընկղմէր Դշ. օր: Յաջորդ օրը նորէն բախեր երեւցան, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով: Այս առթիւ հարցաքննուեցան 600 հոգի: Կը կարծուի թէ դաւ մը սարքուած է: Քանի մը օր առաջ ալ ուրիշ մեծ նաւ մը կորսուեցաւ հրդեհի մը հետեւանքով :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հայրենասէրներ յարձակեցան Սպահանի «Խաղաղութեան Տան վրայ», վիրաւորելով շատ մը կարմիրներ: Յարձակողները կրակի տուին բոլոր թուղթերը եւ գիրքերը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ 3—4 տարի պատիժ ստացան կօշիկի գործարանի մը երեք անօրէնները, այն ամբաստանութեամբ թէ կեղծ հաշուեցոյցներ կազմած, վարնոց կաշիներ ծախած էին եւն. :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր յուշագիր մը ուղղեց Տանըմարքայի, գիտել տալով թէ երբ խարխախներ կը տրամադրէ օտար զօրքի՝ ուղղակի կը մասնակցի Խ. Միութեան դէմ սարքուած պատերազմին: Տանըմարքա միշտ կը մերժէ այս մեղադրանքը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրի մասին նոր ծանուցագիր մը ղրկած էր Խ. Միութիւնը : Անգլիա եւ Մ. Նահանգները պատասխանեցին թէ չեն կրնար որեւէ նախապայման ընդունիլ, բանակցութիւնները վերսկսելու համար :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտ. նախարարը երէկ ճամբայ ելաւ դէպի Եւրոպա, խումբ մը խորհրդականներով: Նախ Իտալիա պիտի հանդիպի : Աւելի երկար պիտի մնայ Փարիզի մէջ :

ՖՐԱՆՍ. ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ անդամ ընտրուեցան բանաստեղծ Ֆէրնան Կրէկ, գրագէտ Կաքսոտ եւ դուքս մը, Լըվի Միրփուա :

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ բացուեցաւ մանեչալ Ժիւէնի ճառի մասին, որուն ամփոփումը տուած էինք երէկ եւ որ ուղղուած էր Մ. Նահանգներուն դէմ : — Փարիզի ամերիկեան նոր դեսպանը յայտնեց թէ «Ֆրանսա Եւրոպայի դուռն է եւ Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ «զօրաւոր եւ ապառ ըլլայ» :

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ տասը օր պայմանաժամ տըւաւ Պուլկարիոյ, որպէսզի երաշխաւորէ Սոֆիայի եռւկոսլաւ դիւանագէտներուն ապահովութիւնը, այլապէս պիտի արտաքսէ երեք պուլկար դիւանագէտներ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameame,Paris (13)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Փետրուար Շաբաթ ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի թատերասրահին մէջ, 8 rue Danton, métro St. Michel եւ Odéon :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Հանդէս երեկոյթ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի :

Շաբաթ, 7 Փետրուար, ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր: Պանեէօյի դպրոցի Préau des Filles գեղեցիկ սրահին մէջ (69, rue d'Arcueil, Bagneux):

Ճոխ եւ խնամուած յայտագիր :

Ա. ՄԱՍ.— Պատկեր մը Յ. Պարոնեանի «ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ»էն :

Բ. ՄԱՍ.— Հայկ. երգ, հայկ. եւ եւրոպ. նուագ (դաշնակ եւ կիթառ), արտասանութիւններ:

Գ. ՄԱՍ.— Հայկ. եւ կովկասեան պարեր :

Պիւֆէ մատչելի գիներով : Ծախքերու մասնակցութիւն :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել հանրակառք թիւ 188 եւ իջնել Պանեէօ (Marcel Bonnet), կամ առնել մեթրօ եւ իջնել Պանեէօ (Ligne de Sceaux) :

Հանդէսը կը սկսի ճիշդ ժամուն :

ՊՍԱԿԻ ՕՐԵՐԸ.— Փարիզի Հայ. Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը հայ հասարակութեան ուշադրութեան կը յանձնէ հետեւեալ կէտերը, պսակի արարողութեան մասին.— Յունուար 31էն մինչեւ Փետրուար 12 հինգշաբթի արգիլուած : Ամբողջ Մեծ Պահքի օրերը մինչեւ Զատկ. առաջին կիրակին արգիլուած :

Նոր կիրակիի երկուշաբթիէն մինչեւ Վարդավառի բարեկենդան Յունիս 14, թոյլատրուած, բացի 24 Մայիս Հոգեգալստեան կիրակիէն :

Յառաջիկային կը տրուին հարկ եղած տեղեկութիւնները տարուան մնացեալ օրերուն մասին:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ. եկեղեցւոյ կրթ. մարմինը շընորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները: Պ. Կորկանեանէ (Լըվալուա) 30000 Ֆրանք: Պ. Գազանճեանէ Տ. Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի եւ Քիպարեան ընտանիքին հոգեհանգստեան առթիւ 2000 Ֆրանք: Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին համար Տէր եւ Տիկ. Արամ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկ. Յովսէփ Խիրանեան, Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Մարտիրոսեան 1000ական Ֆր.: Տէր եւ Տիկ. Կարապետ Գարակէօզեան 500 Ֆր., Տիկ. Իրմա Նազար ծնեալ Աճէմեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, ընկ. Արշակի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պէլվիլի Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի տարեկան ընկերա-համակրական խնջոյքը՝ Մարտ 1ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յ. Կիրակոսեանի բնակարանը, Սէնթ Անթուան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սեր. Մուրատ Ուս.ի վարչութիւնը հետեւեալ նուէրները ստացած է իր ընդհ. ժողովի ատենապետ ողբացեալ ՆՇԱՆ ՋՕՐԱՅԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի .—

Տիկ. Արմենուհի Հապէշեան եւ ամուսինը 2000 Ֆր., Պ. Պ. Յ. Շիրվանեան 500, Եղիազար Մինասեան 500, Ստեփան Մարկոսեան , Յակոբ Յակոբեան, Երուանդ Երանոսեան 1000ական :

ԾԱՆՕԹ.— Միութեան գանձապահին անունն ու հասցէն.— Agopian A., 60 Ave. Aristide Briand , Bagneux (Seine):